 14. D. K.

SAMBACH, CASPAR Franz festő

szül. 1715 Breslau, megh. 1795 Wien

Breslauban, majd Bécsben Donner-
nél s az Akadémián tanult, 1762-től
az Akadémia professzora, 1772-től
igazgatója, Ausztriában, Cseh-Morva-
országban dolgozott

1747 Nagykanizsa ferences t. szt.
Család, főoltárkép

SAMBACH, Caspar Franz festő

1749-50 Székesfehérvár jezsuita t. mennyezet- és oltárképek, szt. Háromság

1758 Buda Nagyboldogasszony t. mária mennybevitele főoltárkép

1759 „A magyar lovasság oszlopa" rajz, metz. U mark a „Hadi és más nevezetes Történetek"-nes

Buda királyi vár, öltözőszoba, a grisaille supraportok puttókkal

 M. D. K.

SAMBACH, Caspar Franz Jestő

Pozsony királyi vár koronakabinet.
festett bas reliefek puttókkal
grisaille supraportok

Zágráb székesegyház Szt. Tevéz oltárkép

1747 Nagykanizsa, ferences t. főoltárkép:
Szt. Család

Garas XVIII. 24. 33, 39, 65, 111, 160, 161, 184, 190,
196, 246, 267-268, 272-275. l.

C. Franz Sambach festő M.D.U.

A nézesfehérvári cisztercita typlom mennyezetképeinek és mellékoltárai nak festője.

Fitz Jenő: Séta a régi Székesfehérvárt. Lézesfehérvár 1956, 10-11

Caspar Sambach festő M.D.K.

1747 Nagykanizsa, ferences typlom oltárképe

1749-50 Kézesfehérvár, jezsuita typlom menyezetfreskói és oltárképe

az ötvenes években a budai palota néhány termében, majd Pozsonyban a palotában fest grisaille-ket.

1758 budavári főtemplom részére főoltárzép.

Kampis, hagy. müv. Bp. 1960 448.

Sambach, Kaspar, Franz -2- MDK

festő"

A festőr témái: Lt. István fölajánlja a Koronát Szűz Máriának; a Szent Háromság hónol a felhőkön; St Ignatius Loyola apotheozisa.

S. ausztriai eredetű festő; Magyarországon dolgozott; másodrangú tehetség.

Dercsényi Dezső: Székesfehérvár, St. Stephan's City. The Hungarian Quarterly, 1938 I. 95.

Sambach, Kaspar, Franz -1- MDK

festő

A székesfehérvári egykori Jezsuita, majd Cisztercita templom (befejezve 1757) mennyezetét díszítette barokk freskókkal.

Dercsényi, Dezső, : Székesfehérvár St. Stephan's City
The Hungarian Quarterly, 1938 I. 95. o.

Sambach Caspár

cród

Mihályi Ernő:

Vanossi Antal S.J.

Győri Hemle

1934. 149. l.

45

OLASZ FESTŐ 1500 körülről
Trónoló Madonna Jézussal és négy férfiszenttel
Fa, tempera, 220×160 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.
Rényi 12—13. l. — Maszlaghy II., 332. szám.

OLASZ FESTŐ, XVI. század
Önarckép családdal
Vászon, olaj, 92×133 cm.

OLASZ FESTŐ 1570 körülről
Szent Jeromos
Vászon, olaj, 70×94 cm.

OLASZ FESTŐ 1570 körülről

Sambach, Caspar

a székesfeh. cisztercita templom főoltár freskójának eredeti várlata

1930. évi szerzemény

Székesfeh. Szemle

1931. 7–9. sz. 8. l.

Sambach, Caspar

irod

Schoen Arnold:

Vanossi Antal -

Székesfeh. Szemle

1932. 58. l -

A székesfehérvári cisztercita/templom főoltárképét festi Gran, Daniele della Torre várlatának figyelembe vételével készítette. A várlatot Vanossi 1756 ban Romában vezette meg Grantól -

[eredetileg jezsuita

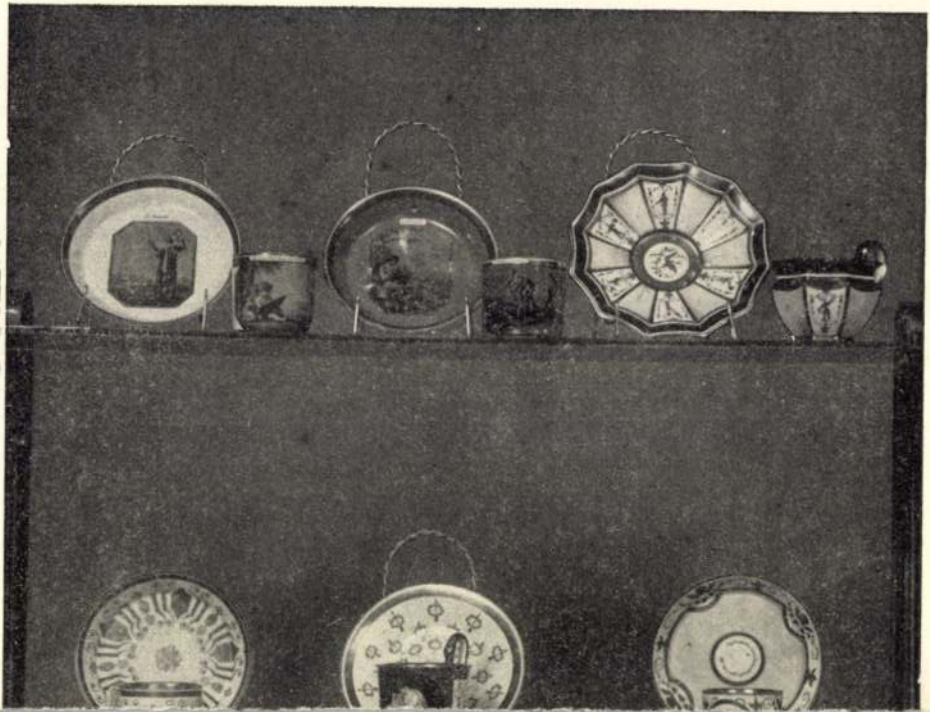

Sambach Gáspár Ferenc

festette a székesfehérvári régi jezsuita, most eszt. templom falkéreit. Régebben Maulbertschnek tartottak – 1748–52. közt készült. Kisebb ismerteti fentinek – templomban levő Szent István ábrázolás frekvenciát –

Kisebb István: Szent István király szinteletét őrizi egyházi műemlékeink Székesfehérvárott. Székesfeh. Szemle 1938. 65, 66. l. 67. l.



Sambach Gáspár

Magyar Művészet
1927 665–6
1928. 651–652

1662-909-9
Nyári-szobája

198. ~~Bronz~~ bronz csillár.

Egy darab három ágú függő-csillár, szárán középütt gombbal, fölül pedig rozettával.

Ára.....50.00 K

Szállitotta Barta Károly 1905. deczember 28-án.

Sambach, Kaspar

l. okr.

Univerzeti lexikon

701. l.

MÁJUS

23

Lauschmann Gy.: A ciszterciták székesfehérvári temploma, Székesfehérvár, 1901. P 1.-
St.Lindberger: Geschichte des Evangeliums in Ungarn sammt Siebenbürgen mit besonderer Berücksichtigung des Liebeswerbes des Gustav-Adolf-Vereins und der ungarischen evang. Hulfsanstalt in diesen Ländern, Bp. 1880. " 3.-
Medvei M.: Az egyiptomiak halottas tisztelete és halottas szobrocskái. Bp. 1917 " 4.-
Melhard Gy.: A székesfejérvári őrkanonokság története, Veszprém, 1906. " 1.20
Mohl A.: Tata plébánia története, Győr, 1909. " 3.-
Nagy papok életrajza, Bp. 1877. " 3.-
Nagy-Simén: Nagyváradi disputatió. Kolozsvár, 1870. " 3.-
Pfeiffer M.: A domonkosrend magyar zárdáinak vázlatos története. Kassa, 1917. " 2.-
Prohászka O.: Kultura és terror. Bp. 1918. " 2.-
Püspök szentelési ünnepély /Polgár Mihály pöspök/ Kecskemét, 1846. " 1.50
J.Reitzes: Zur Geschichte der religiosen Wandlung Kaiser Maximiliansis II. Lpzg, " 1.20

Jambach, Franz

Zadravecz: Mátraverebély Szentkut a kegyhely története,ájtatosságai és énekei, Szentkut, 1934. P 2.-
Zajti F.: Az ősmagyarok hitvilága,Bp.1918. " 1.5o
Zambra Sz.: Vittorio Colonna alakja a XVI. század olasz vallási mozgalmaiban,Bp.193o. " 1.-

Földrajz:

/Belgrad/ Beschreibung der Festung Belgrad nebst einer Erzählung ihrer Schiksale,Wien, 179o. " 2o.-
W.Blumenhagen: Wanderung durch den Harz. L.Bechstein: Wanderungen durch Thüringen. Mit 3o-3o Stahlstichen, Lpzg. I-II. " 24.-
Campe J.-Dobosy M.: A jelesebb utazások gyüjteménye az ifjuság számára, Pesten, 1819. I-II. " 8.-
Cholnoky: Földrajzi és statisztikai atlasz 78 fő- és 155 melléktérkép. Bp. 1927. " 12.-
Csalány G.: A magyar államterület hadi földleirása. Bp. 1885.
Czirbusz G.: A nemzeti müvelődés geografiá- " 6.-

Sambach C. Fr

Orod

Marschall Rafael:

A ciszterci rend székesfehérvári temploma. Székesfehérvár, 1928.

Marschall Rafael:

Székesfehérvári Kalauz. Székesfehérvár, 1930.

Sambach festő M.D.K

rajzai a soproni Liszt Ferenc muzeum-
ban

Genth. Müeml. 1959 I. 320

művein nem látható "az államraison által szabott követelményeknek fokozott érvényesülése."

271.o. (Pigler Andor opponensi véleménye.)

Kandidátusi vita Garas Klára: Magyarországi festészet a XVIII.században c. dolgozatáról.
1955. febr. 7.
Műv. Ért. 1955. IV. évf. 2. sz. 270-282.o.

Sambach festő

székesfehérvári és zalaegerszegi freskóinak
restaurálása egyenlőre alig megoldható feladatt.

-.- 317.o.

Entz Géza: Az utolsó három év műemlékvédelme.
Műv. Ért. 1956. V. évf. 4. sz. 314-317.o.

Sambach , festő MDK

még az akadémikus vonalon dolgozó "hivatalos" barokk szakaszába tartozna.
226.o.

Agghazy Mária ism. Garas Klára: Magyarországi festészet a XVIII. században.
MMv. Ért. 1956. V. évf. 2-3. 225-227.o.

M.D.K.

SAMBACH festő

Székesfehérvár, cisztercita t. falképek

Művért. 1952.

Dercsényi Dezső: Magyar műemlékvédelem a felszabadulás után 148. l.

MDK

Sambach

magyarországi müködése

Vigilia 1947. jan. XII.évf. 1. sz. 53.l.- Jajczay János: A magyar barokk és Maulbertsch.- 52-55.l.

Sambach, Caspar Franz

MDK

festő

a székesfehérvári jezsuitáknak és a
nagykanizsai ferenceseknek dolgozott.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 394.o.

S

Gaspar Sambach festő M.D.K.

Székesfehérvári, Ciszterci templom

freskói és 2 oltárképe 1748-52.

Genth. Mitteil. 1959 I. 355.

Caspar Franz Sambach festő M.D.K.

Nagykanizsa, alsóvárosi ferences templom, főoltárkép ut Család angyalokkal 1770 körül.

• Genth. hucml. 1959 I. 214

M. D. K.

SAMBACH C. festő

Székesfehérvár. Ciszterci templom
falképei

Magyar építészet. Bpn. 1954. 70. l.

Sambach Caspar Franz (1715-1795) festő. MDK

Szfvári jezsuita (ma ciszter) templom mennyezetképei. Nagy mellékoltár képei.

Fitz, Székesfehérvár, 49.o. 50.o.

Repr:"Szt.István Mária oltalmába ajánlja országát" 37.kép. (mennyezetkép)
Egy mellékoltárkép./Xavéri szt Ferenc?/

Sambach, Caspar Franc (1715-1795) MDK
osztrák festő

1748-49-ben Székesfehérvárott alkotta meg legjelentősebb magyarországi képeit.

Fitz, Székesfehérvár I 31. o.

zetéből fejlődött ki a közép-korban, midőn a franczia benczések közül néhány tag a régi szigorúság visszaállítását követelve, kiválik és a Leignes folyó mellől Cisterciumba (Citeaux) érkezik s ott letelepedvén, Szent Róbert alatt szervezkedik 1098-ban. A cisterci-rend önállóvá s a többi szerzetektől függetlenné levén, csakhamar különböző rajokat ereszt s küld Európa művelt országaiba. Királyaink közül már Vak Béla gondolkozik a szomszédunkban, Heiligenmukra az egresi apátságot (Torontálmegyében), később pedig a bakonyi vagyis a *zirczi* (veszprémmegyei) *apátságot*. Ezt csakhamar követték a pilisi, pásztói, szent-gotthárdi s még vagy húsz más apátság, a melynek tagjai folyvást összeköttetésben maradtak a franczia rendházakkal. Minden egyes apátság és kolostor egy jól szervezett kis köztársaság, a mely a népnek nemcsak lelki, hanem anyagi életét is képezni, művelni törekszik. Sőt eleinte, midőn a cisztermocsaras tájékon szállnak meg s kolostoraikat völgyekben, a folyók balpartjára építik: így a zirczit a bakonyi rengetegben, a pilisit a Pilishegy tövében, a czikádorit a Sárvíz mocsarainál. Mintegy keresve-keresik az erős munkát, a melylyel a természet nehézségeit legyőzhessék, a vad erdőségeket kiirtsák, a mocsarakat lecsapolják s a néha szinte megközelíthetetlen tájat valóságos paradicsommá alakítsák. A gyümölcsnek, szőlőnek legkiválóbb franczia fajait meg-



A CISTERCIEK SZÉKESFEJÉRVÁRI TEMPLOMÁNAK BELSEJE.

Kreuzon letelepült cisterciek behívásáról, czélját azonban nem éri el, csak fia, II. Géza uralkodásának elején érkezik az első néhány cistercita Czikádorra (a mai Báttaszékre, Tolnamegyébe) 1142-ben. Ezek a szerzetesek azonban nyilván aligha maradtak sokáig hazánkban, mert később III. Béla, a ki különben is második felesége, Margit herczegnő révén szorosabban érintkezett Francziaországgal, telepítette be állandóan a cistercitákat, még pedig egyenesen Cisterciumból, 1179-ben, megalapítván szá-

citák hazánkban állandó otthont találnak, inkább a földművelésre és iparra szoktatják a népet. Földjeiket első sorban ők maguk művelik, s másodsorban az úgy nevezett megtért testvérek. Képzelhető, hogy épen e foglalkozás czélszerűbb űzésével mily hasznos szolgálatokat tettek a magyar népnek, a mely a természeti adományokkal gazdagon megáldott földnek hírül sem vette annyi hasznát, mint a föld jósága azt megengedte volna.

A cisterciek rendesen zord vidékeken vagy

honosítják, s például az ő fáradhatatlan tevékenységük létesíti az egri szőlőhegyek beültetését. Nagyobb területű gazdaságaikban valóságos majorok vannak, a hol a különféle mesterségeket is űzik. E mellett betegápolással is foglalkoznak, de különösen a kereszténység tanait hirdetik. Néhány évtizedi itt lakásuk után az eredmény megmutatta, hogy III. Béla királyunk nagyon okosan cselekedett, midőn őket hazánkba telepítette. A magyar műveltség történetében szép szerepet vittek, kivált az Árpádok

AZ ARANYMISÉS GYŐRI PÜSPÖK.

Zalka János győri püspököt hivei, papjai tisztelettel üdvözölték a közelebbi napokban, pappá fölszentelése félszázados évfordulója alkalmából. Az egyházmegye papsága összesereglett jan. 15-ére Győrbe, megjelent *Steiner* Fülöp székesfejérvári püspök is, s az üdvözlők közt az elsők közé tartozott a megye és város is.

A kilenczszázados győri püspöki széken Zalka János a hatvanhatodik. Egyszerű, szegény szülők gyermeke volt s a legmagasabb egyházi méltóságra küzdötte föl magát. Püspöki elődjei közül csak hét olyan ült a győri széken, ki megérte püspökségének huszonöt évét. Zalka ezt már 1892 május 5-ikén megülhette. Aranymiséjét is csak tizenegy győri püspök tartotta meg.

Negyedszázadnál tovább terjedő püspökségét iskolák, intézetek emelésével, jótékonysággal teszi emlékezetessé, s mint püspöknek első tette volt, hogy az anyakönyvek magyar nyelven való vezetését elrendelte. Érdemeiről lapunk 1892 május 8-diki számában részletesebben is megemlékeztünk, püspöksége negyedszázados jubileuma alkalmából.

Dr. *Zalka* János Sopronmegye Vezekény községében 1820 decz 16-án született. Győrben, Sopronban tanult, s a papi pályára lépvén, 1846 jan. 15-ikén szentelték föl. Nem sokára (1848-ban) Budapesten a belvárosban lett káplán. Majd Scitovszky herczegprimás a fiatal papot az esztergomi szeminárium felügyelőjévé nevezte ki, 1853-tól mint tanár az egyetemen az egyháztörténelmet tanította, szerkesztette a «Religio» czímű lapot; 1860-ban esztergomi kanonokságot nyert, 1867-ben pedig győri püspökké lett.

Nyolczszázezer forintot tesznek azok az összegek, melyeket jótékony, iskolai és egyházi czélokra fordított eddig.

Félszázados aranymiséjét vasárnap, január 19-én tartotta, de fölszentelésének évfordulóján, január 15-ikén is ünnepeltek már Győrben. A püspök kerülni óhajtá a zajos ünnepléseket, s ezt a hatóság előtt is kifejezte. Január 15-ikén délben fogadta a káptalan és az alsó papság küldötteit, meg a szomszédos törvényhatóságok üdvözlését. A káptalan nevében *Kokas* nagyprépost üdvözölte és kijelentette, hogy az ünnep örömére a káptalan ötezer forintnyi alapitványt tett jótékony czélra. A püspök meghatva válaszolt az üdvözlésre. Az alsó klérus remek művű kelyhet nyújtott át püspökének. *Ruschek* Antal győr-nádorvárosi esperes-plebános pedig egy ünnepi díszmunkát adott át a jubilánsnak, melyet ez alkalomra irt.

Ruschek plebános munkájának czime: «*Győr jubiláris püspökei.*» Ebből közöljük a jubiláns püspök arczképét. A diszes és jól irt munka a győri püspökök kilenczszázados sorozatából azok emlékezetét eleveníti föl, kik a hosszú élet áldását élvezve, huszonötéves püspöki kormányzást vagy félszázados papságot értek.

Tizenegy jubiláris püspöke volt Győrnek. Az első volt *Modestus*, a Szent István idejebeli győri püspök, kinek ugyan főpásztori kormányzása idejét pontosan meg nem lehet határozni, de föl kell tenni, hogy megérte aranymiséjét, mert ő volt első püspöke Győrnek és még 1047-ben résztvett I. András király koronázó ünnepén. A második aranymisés püspök volt *II. Miklós*, a ki 1308-tól 1336-ig kormányozta a megyét. A harmadik aranymisés püspök volt *Kálmán* (1338—1373), a ki Róbert Károly természetes fia volt és 22 éves korában jutott a győri püspöki székre, melyen 35 éven át ült. Nagyon bőkezű egyházfejedelem volt. Következik a sorban *Héderváry János* (1387—1415), a ki Kanizsay János esztergomi érsekkel fogságba került, mert nem engedelmeskedett Zsigmond király akaratának, hogy IX. Bonifácz pápától



Dr. Zalka János győri püspök.

elpártolva, XIII. Benedek pápát elismerje az egyház törvényes fejének. Majd *Erdődi Bakocz Tamás* (1486—1497), ki 1521-ben 80 éves korában halt meg mint esztergomi érsek. *Széchenyi György* (1658—1685), később esztergomi érsek, a ki 103 éves korában halt meg és 70 évig volt áldozópap; győri püspöksége idejében ünnepelte aranymiséjét és egyike volt az egyház legnagyobb jóltevőinek, legjelesebb történelmi alakjainknak. A hetedik a sorban *Keresztély Ágost* szász herczeg (1695—1725), a ki szász földről jött a török ellen hadakozni, résztvett Budavár megvivásában, s aztán protestáns vallását a katholiczizmussal, a fegyvert a kereszttel cserélte föl. XII. Incze pápa 1698-ban kardinálissá tette, és 1707-ben esztergomi érsekké lett, de megtartotta a győri egyházmegye kormányát. O koronázta meg 1712-ben Károly királyt és 1714-ben Erzsébet királynét. Az ő kérésére adományozta 1714-ben Károly király az esztergomi primásoknak a herczegi czímet, hogy herczegi méltóságában utódai is részesüljenek. *Zichy Ferencz* gróf (1743—1783), a ki a győri papnevelő-intézetet, a jogakadémiát, stb. épittette s kinek püspöksége idejében szakitották ki az egyházmegyéből a szombathelyi püspökséget. *Vilt József* (1806—1813) volt a kilenczedik, *Simor János* (1857—1867) a tizedik és most *Zalka János* (1867-től) a tizenegyedik aranymisés püspöke Győrnek.

*

Január 19-én, midőn Zalka püspök aranymiséjét tartotta a győri székesegyházban, a városban sok házat fellobogóztak, s a templom szorongásig megtelt.

Nagy örömet okozott a *király* üdvözlő távirata, mely így hangzik:

Örömmel üdvözlöm önt, midőn a mai napon ötven éves áldozári jubileumát teljes testi és szellemi erőben ünnepli s mint mindenkori hivemnek szivemből kivánom, hogy az Isten áldása még évek során át kisérje papi erényekben és jóltevésben gazdag életét a gondozására bizott egyházmegye, valamint a szükséget szenvedő emberiség javára. *Ferencz József.*

József főherczeg hosszabb levélben üdvözölte az aranymisés főpapot, melyben hálás lélekkel emlékezik meg az ünnepeltről, kinek vendégszerető házát több izben fölkereste.

Vaszary Kolos biboros herczegprimás szintén levélben üdvözölte a püspököt, többi közt irván:

«Szálljon Excellenciádra vissza az a sok áldás, melyet osztott. Mély tisztelettel csókolom azt a kezet, mely engemet is megáldott.»

A *pápa* üdvözletét Rampolla bibornok táviratozta meg. *Wlassics* közoktatásügyi miniszter levélben üdvözölte az agg főpapot, kihez az ország minden részéből érkeztek az őszinte köszöntések.

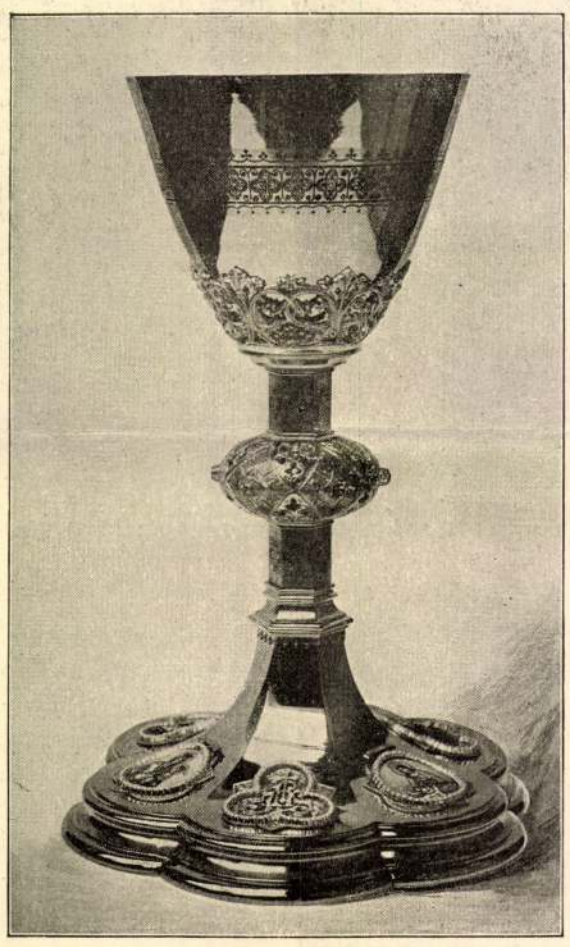

Az aranymise áldozatkelyhe.

A CISTERCI-REND EMLÉKKÖNYVE.

A magyar honfoglalás ezredévi ünnepélyére készülő monographiák közt kiváló figyelemre tarthat számot a magyarországi *cisterci-rend emlékkönyve*, a mely dr. *Békefi* Remig szerkesztésében a közelebbi napokban került ki sajtó alól. E könyvben hűségesen beszámolnak a rend tagjai történetükről, tanitói, lelkészi s gazdasági működésükről, pompás rajzokkal szemléltetve a rendi tevékenységnek, művészi érzéknek, tanügyi és gazdasági munkásságnak különböző nyilvánulásait. Dicséretére válik a szerkesztőnek és irótársainak a szerető, lelkes odaadással készült emlékkönyv, a melynek kiadásával a rend érdemes feje, *Vajda* Ödön, szerzetének múltjához s a nemzethez egyaránt méltóan áldozott a hazai műveltség oltárán. Ez áldozat igen tetemes volt, de a műnek tartalma és külső kiállítása megérdemelte azt.

Nincs minden czélzatosság nélkül, hogy azon szerzetes-rendek egyik legrégibbje nyújtja először multjának képét az irodalom szakavatott barátai elé, a mely derekasan kivette részét a nemzet-fejlesztő és fentartó munkából. Hétszáz esztendő fáradságos működése avatja a cisterci-rendet a magyar vallási és művelődési tényezők tiszteletre legméltóbbjai közé, s e hétszáz esztendő szorosan össze van forrva nemzetünk történetével.

A cisterci-rend a Szent Benedek-rend szer-

SAMBACH, *Kaspar*, osztrák festő, * Boroszló 1715, † Bécs 1795. Öt évig De l'Epé, egy korában nagy tekintélynek örvendő mesternél tanult, kinek a troppaui dominikánus-templom díszítésénél segédkezett. Bécsben R. Donner tanítványa lett s itteni tanulmányaira vezethetők vissza bronzreliefutánzatú grisaille-képei. 1762-ben tanára, 1772-ben pedig igazgatója lett a bécsi művészeti akadémiának. Csehés Morvaország templomaiban és kastélyaiban oltár- és freskóképeket festett. S.-tól valók a székesfehérvári cisztercita-templom mennyezetfreskói és két oltárképe (Krisztus a kereszten és Xavéri Szt. Ferenc), valamint a nagykanizsai templom oltárképe (Szent család). Grisaille-képeinek szép példáit találjuk a bécsi Belvedereben és a melki kolostorban (Krisztus siratása R. Donner reliefje után, 1780).

Fischer.

K-2-II. 4071

közigazg. kerület.

bejelentő (hivatal vállalat, intézet stb.) neve (cége): .....

A felveendő választó

neve	foglalkozása	lakása		születési éve	mióta lakik Budapesten?
		Budapesten (közig. kerület, utca és házszám)	vidéken (község neve, utca és házszám)		

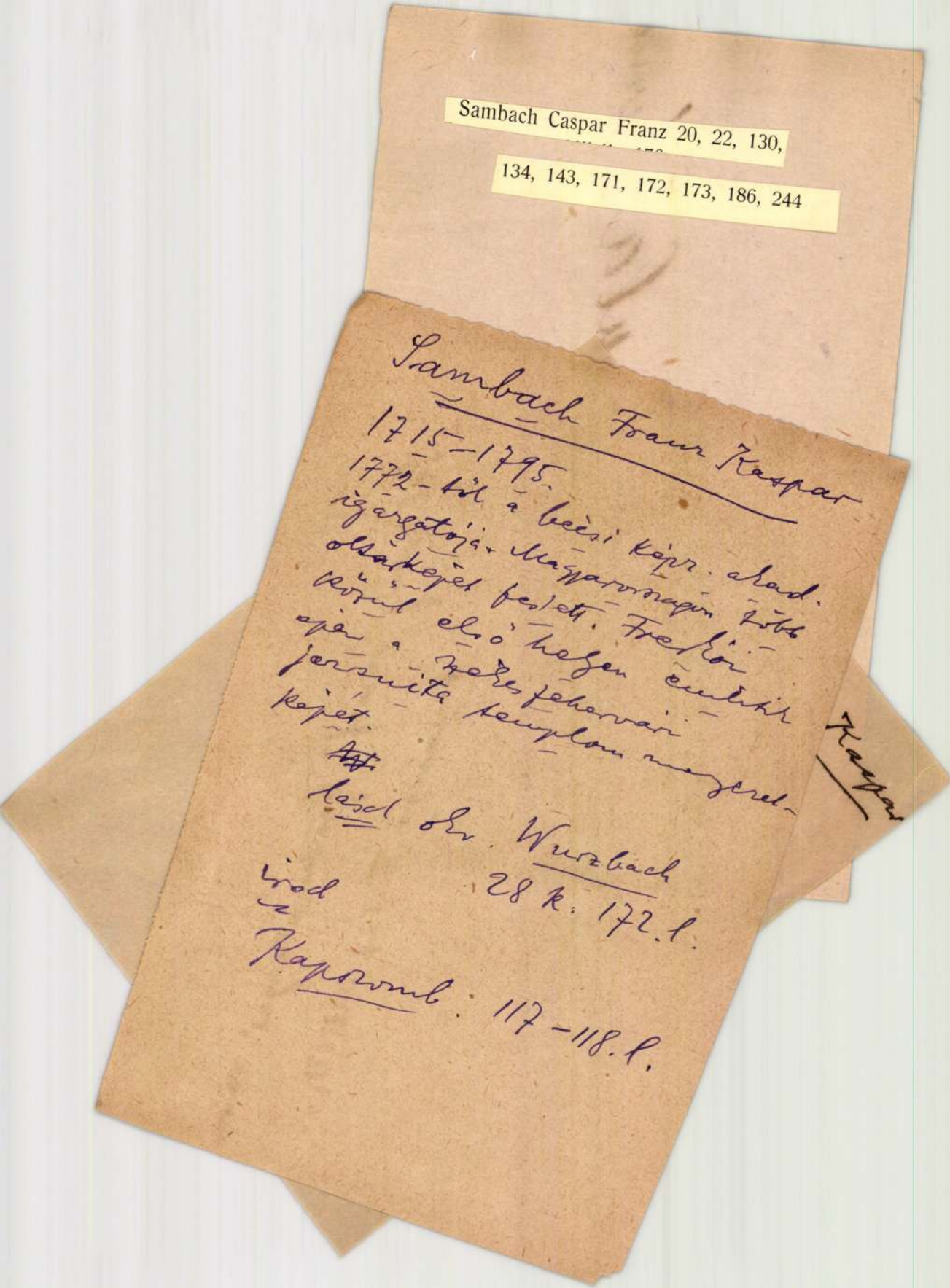

Sambach Caspar Franz 20, 22, 130,

134, 143, 171, 172, 173, 186, 244

Sambach Franz Kaspar

1715–1795.

1772-től a bécsi képz. akad. igazgatója. Magyarországon több oltárképet festett. Freskói közül első helyen említik épen a Székesfehérvári jezsuita templom mennyezet-képét.

Kaspar

~~Ad~~

lásd okv. Wurzbach

28 k. 172. l.

irod

Kapszomb. 117–118. l.

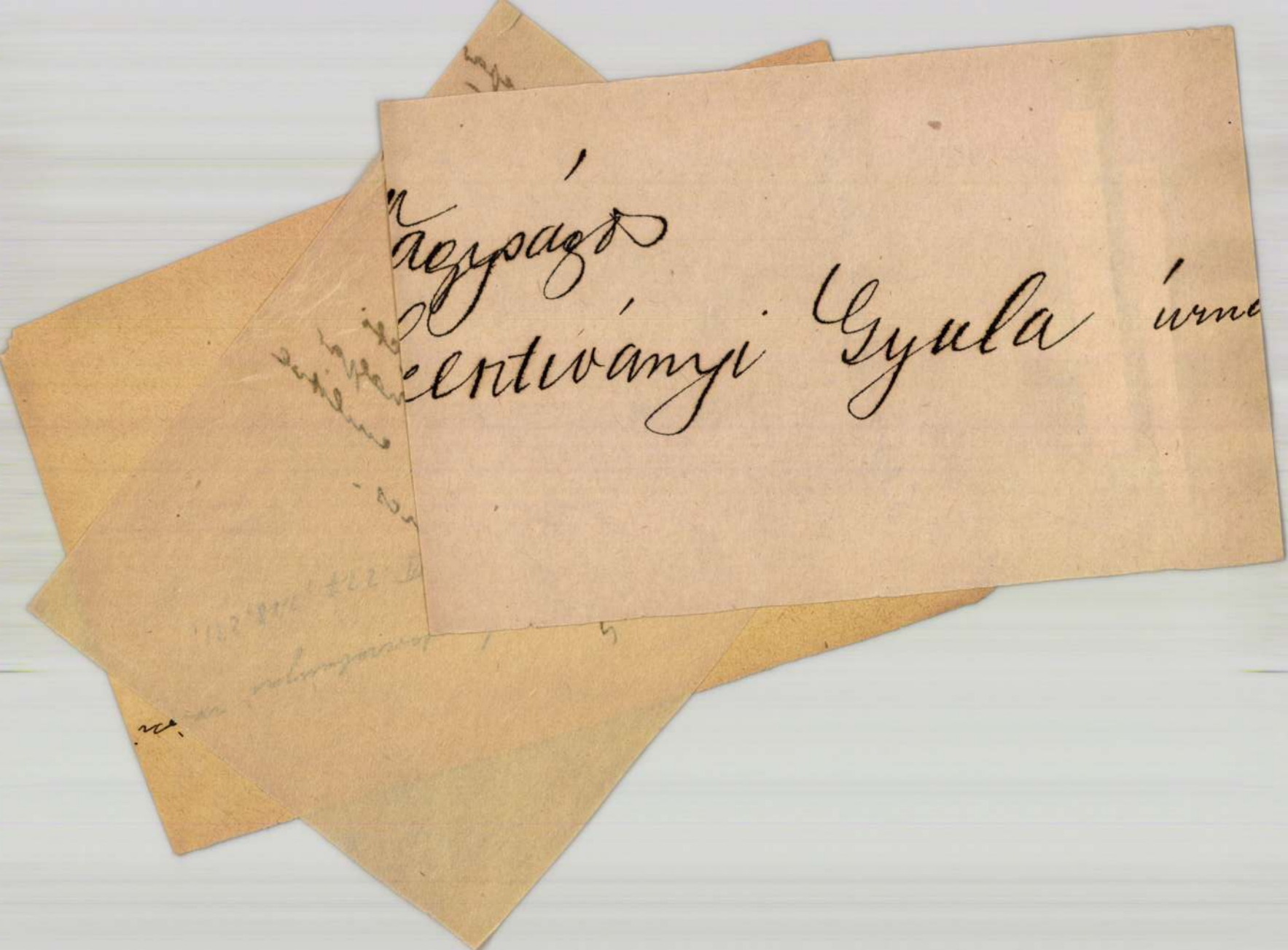

Sambach Gáspár

ferző XVIII sz

lásd

Schoen Arnold

Maulbertsch —

kepek nélkül —

MAGYAR MŰVÉSZET

1927 665, l.

666. l.

ol Alajosnak több ismertlen alkotását
ek tudományos közlése most készül.
újabb müvészetünk problémáival,igy
vészettel.Az uj magyar szobrászatról
e Hongrie 1936.februári számában je-
egyházmüvészettel a Vigilia 1935.kará-
nodern magyar könyvmüvészetről szóló
Diáriumá"-ban és a kolozsvári Hitel-
az uj magyar épitészetről szóló ta-
ertetései jelentek meg a Magyar Mü-
.

5.

Sambach Gáspár

festő

Agzirciapáts 115, 1.

A polányi plébánia folyosójan függő szent Anna képet szerző a székesfehérvári mai ciszterci templom Sambach festette Loyolai Szt Ignác mellékoltárképe alatt lévő ovális Eretis szent Anna-kép másodpéldányának tartja.

Sambach, Franc Kaspar

1715 – 1795.

lásd

Szépm. Múz-
graf. ont. 63. kiáll –
(1932) 59. st.

gen getragenen Vorgang weiterschwingt
irgischen Kastelle bildet. Diese wirken
ffenen inneren Arkaden überaus intim,
n, innerlich aber offen aufgeschlossenen
der. Ein früheres Beispiel dieser Hof-
in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhun-
Strebepfeiler, umgebauten Innenflügel,
vas schwerfälliges Arkadenreihe geöffnet
bauten ähnlichen Typs dient die von
gung. Bei einer andern Gruppe ist das
gürtel umgeben. Als Beispiel dient das
loß ist von einer mit Basteien und Türmen
führt eine Zugbrücke ins Innere, wo das
eht bereits dem Burgenbau nahe.
aus mehreren Gesichtspunkten zurück-
des und richtiges Denkmal der Renais-
ein anderes. Die mit Stiegen versehene
benbürgen, im Nordosten entstandenen
fragende Wachturm führt noch weiter
Renaissancearchitektur eine andere, von
vielfach verwandte Abart gezeitigt hat.
g am Fuß der Hohen Tátra in Erinne-
e mit Keulen in der Hand in farbigen
als Sinnbilder des auf der Wacht stehen-
ern an den Stil des nordungarischen
affittotechnik dargestellten ungarischen
Verbindung mit der oberungarischen
gyószárhegy, das den aus Zinnen- und
nommen hat, sowie die bereits erwähnten

A „MAGYAR KÖNYVBARÁTOK" intézménye méltóképen akarja emlékezetessé tenni a magyarság nagy ünnepét: első szent királya halálának ezredik évfordulóját, ezért a jövő évi Szent István-év alkalmával messzemenő áldozatkészséggel olyan illetménykötetek megjelentetését állította programmjába, melyek maradandó belső értékük mellett, terjedelmükkel és díszes művészi kiállításukkal minden várakozást felülmúlnak.

Régi Könyvbarát előfizetőink tudják, hogy az itt felsorolt négy impozáns kötet **50 P bolti ár helyett mindössze 20 pengő** — részletekben is fizethető — előfizetési díjért szerezhető meg a „MAGYAR KÖNYVBARÁTOK"-hoz való csatlakozás útján s ugyanakkor díjmentesen jár az évenkint nyolcszor megjelenő legelterjedtebb magyar irodalmi folyóirat: A Magyar Könyvbarátok Diáriuma, mely a hazai és külföldi irodalmi események hű krónikása.

AZ ÜNNEPI ÉV NÉGY ILLETMÉNYKÖTETE A KÖVETKEZŐ:

1. RADOS JENŐ: **MAGYAR OLTÁROK**
mintegy 200 oldal művészi illusztrációval. Bolti ára 28 P. Pontértéke 25.

2. KISPÉTER (Krampol) MIKLÓS: **A GYŐZELMES FILM**
A pompás illusztrációkkal díszített kötet bolti ára 8 P. Pontértéke 10.

3. DETRE LÁSZLÓ: **ÜZENETEK A VILÁGŰRBŐL**
KOZMIKUS HATÁSOK A FÖLDÖN
Szenzációs képekkel. Bolti ára 6 P. Pontértéke 8.

A Szent István év ünnepi kiadványsorozatának méltó befejezése:

4. HÓMAN BÁLINT: **SZENT ISTVÁN ÉS KORA**
Bolti ára 8 P. Pontértéke 7.

A magyar értelmiség minden számottevő tagja bizonyára átérzi és értékeli a Magyar Könyvbarátok szervezetének kulturális jelentőségét, óriási gazdasági előnyeit és szívesen csatlakozik ehhez az átfogó kultúrközösséghez, ha működését megismeri.

Ezért azzal a kéréssel fordulunk a Magyar Könyvbarátok mélyen tisztelt Előfizetőihez, hogy hívják fel ismerőseik és jóbarátaik figyelmét a „Magyar Könyvbarátok" intézményére és ismertessék annak szervezetét, kulturális jelentőségét, gazdasági előnyeit és hívják fel csatlakozásra őket. Szeretnénk évről-évre mind többet és értékesebbet nyujtani előfizetőinknek, de ezt csak úgy tehetjük, ha táborunk is állandóan gyarapszik. **Minden egyes új előfizető után 4 pengőt,** azaz 10 pont értéket **írunk jóvá nb. folyószámláján.** Aki tehát 5 új Könyvbarátot léptet be, az egy évig — 50 pont értékben — ingyen jut az illetménykötetekhez és a folyóirathoz.

Ugyanezen kedvezményeket nyujtjuk akkor is, ha olyan érdeklődők címeit közli velünk, akikhez közvetlenül küldhetünk tájékoztatást és belépési nyilatkozatot és ennek eredményeképen a közölt cím új előfizetőként csatlakozik a Magyar Könyvbarátokhoz.

Mégegyszer kérjük a magyar kultúra elmélyítése érdekében indított propagandánk hathatós támogatását és vagyunk hazafias üdvözlettel, Budapest, 1937. Karácsonyán

MAGYAR KÖNYVBARÁTOK
KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

Lambach Gáspár

CÍMLAPUNK

A MAGYAR OLTÁROK

C. HATALMAS DÍSZMUNKÁNAK EGYIK KÉPMELLÉKLETE. A SZÉKESFEHÉRVÁRI CISZTERCITA TEMPLOM (18. SZÁZAD) OLTÁRKÉPÉNEK KICSINYÍTETT MÁSA.

27179. — K. M. E. Ny.



Sambach, Caspar Franz

festő

l. okv

Say Géza: A barokk Székesfehérvár. Bp 1938. Officina hépeskönyv

9. l.

10. l.

Sambach Gáspár

festő

l.

Müller-Florian-Tapolna

58. l.



ΛX

Sambach, Caspar

festő

Irod.

Hekler Antal:

Művészet és világnézet. 1916-1940.
Budapest, 1943. 42. l.
43. l. 44. l.



1. ZSÖGÖDI CSÁNGÓKNÁL



12. SZOLNOKI HALÁSZBÁRKÁK

Kapossy János: Sambach Gáspár

A BAROKK MENNYEZETFESTÉS EMLÉKEI SZÉKESFEHÉRVÁRT

Három templomban három nagy freskómű. Mindenik elintézetlen ügye még a magyar kutatásnak, tele problémákkal, közelebbi és messzebb vezető kérdésekkel, amelyek megoldásra várnak. Egy-kettő kivételével fényképben is *itt látnak elsőízben napvilágot.*

Mondjuk ki mindjárt: a legkorábbinak, a mai cisztercita templom mennyezetfreskóinak mesterkérdését kell annyi kézről-kézre járó téves meghatározás félretolásával a magyar tudomány és művelt köztudat számára végérvényesen tisztáznunk. A mai szemináriumi templom freskóinak keletkezési ideje vár pontosabb meghatározásra, hogy lemérhető legyen fejlődéstörténeti helye egy nagy mester, a XVIII. századi osztrák festészet legnagyobbjának életművében. Végül a székesegyház megrongált s átfestett mennyezetdíszén módszeres stílusbeli vizsgálattal meg kell látnunk a mai siralmas kép mögött a freskók eredeti arculatát s benne, mint egyik főművében, egy ma még meglehetősen ismeretlen mester művészetét kell közelebbről szemügyre vennünk és értékelnünk.

De nemcsak a puszta történeti tények vagy stílusjelenségek, nemcsak a műalkotások keletkezésének körülményei várnak tisztázásra. Egy forrásszerűen meghatározott mesternév, egy helyesbített dátum, amely a tudományos kutatás számára messzebbmenő következtetéseknek lehet biztos alapja, a laikus szemlélőnek jóformán mit sem jelent, főként ha nem széles körben ismert, nagy nevekről van szó. Számára az első és gyakran legfőbb kérdés a művészi jelenség tartalmi elemeinek világos felfejtése s az ábrázolás ikonografiai megvilágítása. Ez a kérdés éppen a barokk mennyezetfestés emlékeinek tanulmányozásánál nem is másodrendű. Mert az égi távlatokat nyitó mennyezetfreskók, amelyeken egy felsőbbrendű világ képe tárul a szemlélő elé, szentek, angyalok, géniuszok gomolygó seregével, égi jelenés és földi történés egymásbaáramló egységében, majd játszi, könnyed, légies alakokkal, majd meg a látomás megragadó erejével, gyakran mélyértelmű egyházi szimbolika és szövevényes allegóriák megjelenítései. Nem eseményt ábrázolnak, hanem egyetlen képbe sűrítve elvont eszméket, mély gondolati tartalmat szimbolizálnak. Ezek felfejtése pedig éppúgy hozzátartozik a korszak művészetének, sőt egész szellemtörténeti arculatának helyes megértéséhez, akárcsak az új ikonografiai típusok megvilágítása vagy akár a műalkotások fejlődéstörténeti és esztetikai megértése, amelyre különben csak az előzetes vizsgálatok után kerülhet sor.

A székesfehérvári freskók között is vannak szent események, történeti jelenetek festői előadása mellett ily mélyértelmű szimbolikus ábrázolások avagy vallásos apoteózisok. Tárgyi és tartalmi ismertetésükkel nem fogunk töretlen úton járni, mert hiszen minden jószándékú dilettáns ismertetésnek ez volt eddig is legfőbb problémája, de talán elkerüljük az utólagos belemagyarázás veszélyét, ha az egykorú forrásokból, — bár sajnos, nem a feltételezhető előzetes programmokból, — idézzük, mit akartak s mit láttak az egykorú szemlélők ez ábrázolásokban.

Nem tisztázhattunk minden kérdést végérvényesen. A három templom építésére s művészi díszítésére vonatkozó elsődleges források, ha ugyan a századok folyamán el nem kallódtak, ma még feltáratlanul lappanganak a levéltárakban. Ily irányú, bár még éppen nem kimerítő kutatásaink eleddig nem jártak a remélt eredménnyel; a jezsuiták és karmeliták fennmaradt iratai meglepően szűkszavúak vagy éppen semmitmondók, szerződések, programmok, számadások és levelezések, mint elsőrangú írott források, ma még ismeretlenek. Hasonlóképp felismeretlenül lappanganak még, egy-két szerencsés kivételtől eltekintve, köz- vagy magángyüjteményekben avagy a műkereskedelemben a freskókhoz s a kísérő oltár-

Magyar Művészet 1930.



CISZTERCITA-TEMPLOM: A SZENT KERESZT-OLTÁR. C. FR. SAMBACH KÉPE. 1750





SZIMBOLIKUS KÉPEK A GYÓNTATÓSZÉKEK FÖLÖTT. C. FR. SAMBACH MŰVEI



A CISZTERCITA-TEMPLOM EGYIK OLDALOLTÁRA
C. FR. SAMBACH FESTMÉNYE: AZ ŐRANGYAL



A CISZTERCITA-TEMPLOM SZENT IGNÁC OLTÁRA
A KÉP C. FR. SAMBACH MŰVE. 1750





SZIMBOLIKUS KÉPEK A GYÓNTATÓSZÉKEK FÖLÖTT. C. FR. SAMBACH MŰVEI



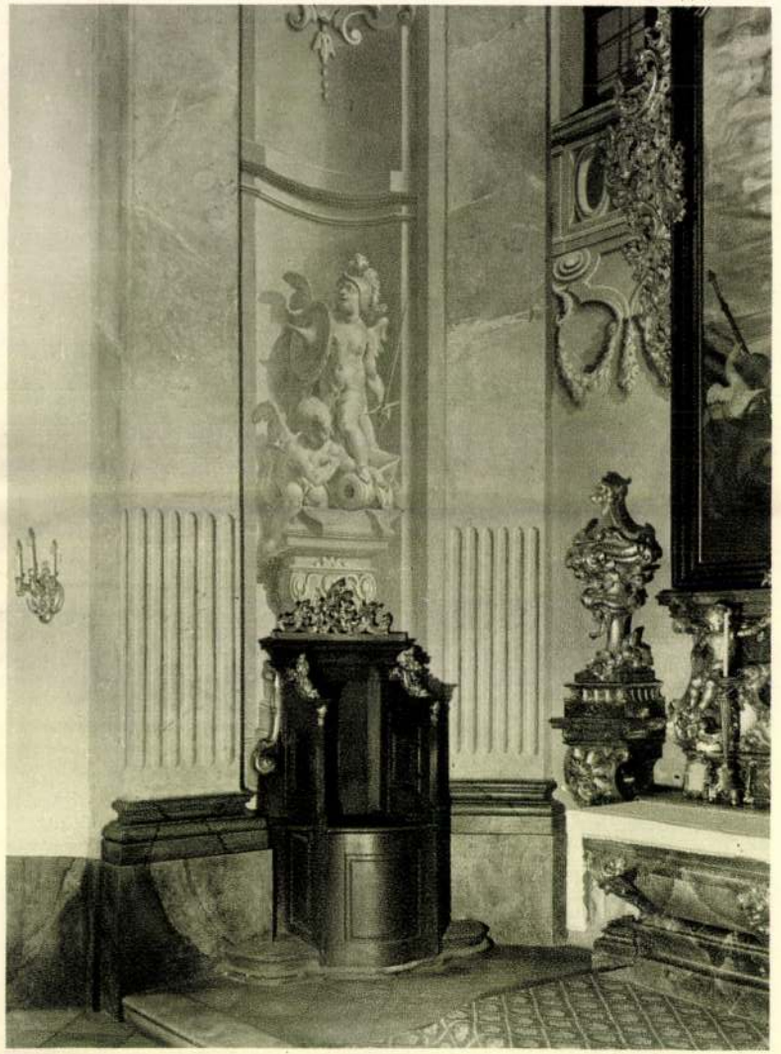

A CISZTERCITA-TEMPLOM SZIMBOLIKUS KÉPEI A GYÓNTATÓSZÉKEK FÖLÖTT. C. FR. SAMBACH MŰVEI





A CISZTERCITA-TEMPLOM SZIMBOLIKUS KÉPEI A GYÓNTATÓSZÉKEK FÖLÖTT. C. FR. SAMBACH MÜVEI

képekhez készült tanulmányok, rajzok avagy színvázlatok. S ha még hozzávesszük, hogy maguk az építészeti alkotások névtelenek, vagy amennyiben hagyománytól őrzött avagy újabban forrásszerűen felbukkant mesternevek figyelembe jöhetnének, ezek egyébként teljesen ismeretlenek, tág terét s messze szétágazó irányait jelölhetjük meg a további kutatásnak s egyben jó előre rámutatunk e tanulmány önmagunk által legjobban érzett fogyatékosságaira.

Székesfehérvár mennyezetfreskókkal ékes barokk templomainak sorát, mint legkorábbi, a cisztercitáké nyitja meg. Eredetileg a jezsuitáké volt; ők építették 1745—1751 között. Tervező mesteréül a hagyomány és irodalom *Grabner Mihály* építőmestert nevezi meg, akinek olajfestésű arcképét, utódainak adományakép, ma is a rendház refektóriuma őrzi. Ismeretlen név a kutatás előtt, egyéb alkotások a jezsuita templom és rendházon kívül ma még nem fűzhetők nevéhez, származásáról nincsenek adataink.

Ha a szomszédos Ausztriából került hozzánk, mint e korban legtöbb építészünk, úgy talán nyomravezető lehet az a körülmény, hogy egy hasonló nevű mester, Johann Grabner salzburgi udvari építőmester vezeti egy jó emberöltővel előbb, 1696—1707 között a Fischer von Erlach-tervezte salzburgi jezsuita kollégiumi templom építési munkálatait.[1]

Maga a templom azonban, mint építészeti alkotás, sem a salzburgi, sem a fischeri művészet mértékével nem mérhető, sőt nem is emelkedik a jobb építőmesteri átlagalkotások színtje fölé. Rendkívül magas talapzaton emelkedő óriáspilaszterekkel és széles párkánnyal tagolt, egyébként síma homlokzatával, kissé előreugró tornyaival s az emeleti középső szakaszba vágott lantablakával annak a provinciális templomtípusnak egy képviselője, amelyet részben a hildebrandti hagyományokból alakítottak ki, mint sokszor megismételt sémát, a XVIII. század 40-es éveinek pallérsorból kinőtt polgári építőmesterei, aminő a budai országúti franciskánus templom vagy aminő lehetett a klarissza-apácák temploma a várban, avagy a *Johann Entzenhofer* építette egykori óbuda-kiscelli trinitárius templom.[1] Belseje egyetlen nagy, világos tér, igen csekély mélységű 2-2 oldalkápolnával, igen magasra feltolt, nagy ablakokkal, a szentély felett lebegő kupolával s a kereszthevederekkel szakaszokra osztott hajó ovális csehboltozataival. Derűs, levegős, fölfelé szinte megtáruló belső tér, amely ellenállhatatlanul irányítja a tekintetet a mennyezetfreskókra. Halványzöldes, kazettás kupolát utánzó festett keretben tárul elénk a három mennyezetkép s a főoltárfreskó bágyadt, világos tónusban, szinte krétásan pasztellszerű megfestésben. A szentély kupoláján a felhőkön trónoló Szentháromság, angyaloktól körülvéve, sugárzó glóriában, kissé édeskésbe hajló rózsaszín felhőgomolyagok között. Balról egy csoport a megváltás keresztjét emeli magasra, jobbról, a kereten túláradó felhőgomolyagon imádásra leboruló szárnyas kerub térdel, imaginárius kapcsolatot jelezve az alant összegyűlő hívek seregével. A hajó első boltozatán magyar tárgyú, ikonografiailag éppen a barokkban, éppen a hazai jezsuiták eszmevilágában fogant ábrázolás, a Regnum Marianum: Szt. István a boldogságos Szűz oltalmába ajánlja országát. Felhőtrónusán ül középen a csillagkoronás Szűz; jobbra előtte térdel hatalmas felhőgomolyagon Szent István, baljával a koronára mutatva, amelyet merész lebegésben ábrázolt szárnyas kerub emel bíborpárnán magasra. A bal alsó sarokban, ugyancsak a kereten túláradó felhőgomolyagon térdel sugárzó arccal az ifjú Szent Imre, jobbjával az ország címerpajzsára támaszkodva. Lenn a kép középtengelyében a hatalom és igazság pallosos angyala száll alá.[2] A bejárathoz legközelebb eső harmadik mennyezetkép a jezsuiták nagy alapítójának, Loyolai Szent Ignácnak apoteózisa a hit, remény és szeretet allegorikus nőalakjaival, s jobbra lenn a földgolyó körül a világ négy táját szimbolizáló exotikus alakokkal, mint az igehirdetés és isteni kegyelem új részeseivel.

A mennyezetképekhez csatlakozva, ami e korban nem ritka jelenség, egyetlen nagy

[1] V. ö. *Martin Riesenhuber:* Die kirchliche Barockkunst in Österreich. Linz a. D. 1924. 235. s. k. l.

[1] V. ö *„Protocollum Residentiae nostrae Vetero Budensis Ordinis Discalceatorum Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum"* c. kéziratos kötet 12. l. az Egyetemi Könyvtárban Ab. 228. jelzet alatt.

[2] E freskónak egy kisméretű aquarell-másolata Schickedanz Alberttől az utóbbi hetekben került Herzog Fülöp műépítész hagyatékából a székesfehérvári városi múzeumba.

freskó foglalja el az egyenes záródású szentély főoltár mögötti falmezőjét. Virtuóz megfestésben, a barokk kulisszadíszletezésnek, az illuzionisztikus architekturafestésnek magyar földön páratlan, megtévesztő és szemfényvesztő csodája. Mint előretolt kulisszák, festett egész oszlopok illeszkednek a síma falmezőn a belső felépítés óriáspilaszteres egységébe, felettük a körülfutó széles párkány folytatódik ugyancsak festve s a valóság és illúzió határán, az átmenet sarkain, mintha valóságban az építészeti párkányon ülő szoboralakok volnának, kőszínben festve két szárnyas angyal ül fesztelen pózban, lábait a festett párkányon lelógatva. Magas ívelésű hevedereken nyugvó kazettás kupola borul e látszatos felépítés fölé, ugyancsak a síma falon, a perspektivikus csalódás továbbfokozásával. S e festett kulisszakeretben tárul fel maga az ábrázolás: Nep. Szent János apoteózisa. Fenn, derengő sárgás fényben, felhőgomolyagon térdel a szent, puttók- és angyaloktól körülvéve; lenn a földi szférában a templom mecénásai: Ványossy Antal jezsuita és báró Amade Antalné magyarruhás alakja. A lelkiismeret mardosó kígyójával szívében, fájdalmas arccal támaszkodik egy rongyos ifjú a festett oszlopnak, megbocsátást remélve; mellette a lépcsőn egy szakállas férfi küzködik önlelke kétségeivel. Ez nyilván Ványossy Lőrinc királyi harmincados, az apa, akiről a hagyomány azt tartja, hogy zsaroló és erőszakos úton nagy vagyont harácsolt össze, amelyből a jezsuita szerzetbe lépő fiú százezer forintot ajánlott fel kiengesztelésül apja bűneiért a templom építésére.

A freskómű diszkrét és halk pasztellszíneivel, bágyadt és erőtlen, itt-ott édeskésbe áthajló szalmasárgás össztónusával, amelyben csak néhol villan fel egy-egy erőteljesebb, mélyebb vörös, barnássárga vagy sötét kobaltkék színfolt s konvencionálisan akademikus kompozícióival első pillantásra is élesen megkülönböztethető minden más alkotástól, ami a XVIII. század freskóművészetéből magyar földön fenmaradt. Annál meglepőbb, hogy a tudományos kutatás és a nyomában járó népszerűbb ismertetések egyaránt Maulbertschben látták e freskók mesterét, éppen a század legegyénibb, külön utakat járó, zseniális különcnek tartott művészegyéniségében. Még különösebben hangzik e semmivel sem indokolt s éppen csak a hazai irodalomban kézről-kézre járó meghatározás, ha figyelembe vesszük, hogy az osztrák kutatás már régen elkönyvelte a székesfehérvári freskókat, éppen mint a freskófestésben egyik főművét, *Kaspar Franz Sambach* oeuvre-je számára.[1] Forrásszerűen az új név nálunk először Stefan Dorfmeister egy levelében bukkant fel, amelyben a későbbi tanítvány, éppen Maulbertsch művészetével szembeállítva, az ellentétre célozva magasztalja egykori mesterét. *„Ein Sanbak, welcher in Stulweissenburg die Jesuiden Kirche gemahlt, ist nicht von Schreiender Farbe und ist doch ein Grosser Rechtschaffener Künstler“*[2] — írja sértődött önérzettel, mestere példájára hivatkozva Szily püspöknek. Maulbertsch és Sambach művészete közötti mélyreható eltérést, amely az egykorú szemlélők előtt éles ellentétként jelentkezett, a stíluskritikai iskolázottságú újabb kutatás nem vette észre. Amint pedig az új név napvilágra került, a népszerűsítő irodalom, nem tudván mit kezdeni vele, torzított alakban adta tovább.

A mesterkérdést végérvényesen tisztázhatjuk. Dorfmeister adatát, — ha az eredeti szerződés vagy számadások nem is állanak még rendelkezésünkre, — teljes mértékben hitelesíti a főoltárfreskónak éppen a legutóbbi hetek műkereskedői forgalmában felbukkant s a székesfehérvári városi múzeum számára megszerzett vázlatrajza a következő felírással és szignaturával: *„Gemahlt in fresco zu Stulweissenburg in Ungarn 1749. als Hochaltarblatt alda v. Caspar Sambach.“* A merített papiroson készült (mag. 43·7 cm, szél. 22·5 cm), gondos és kissé tán száraz, halvány tónusokban gyengéden lavirozott tusrajz hitelességéhez nem férhet kétség; stílusban és rajztechnikában meglepően közeláll a három évvel későbbi sloupi mennyezetfreskó vázlatrajzához.[3] A szignatura egyben a keletkezés dátumát is megadja, legalább is a főoltárfreskóét. A mennyezetképek egy évvel korábbiak. A jezsuiták Historia Domusa az 1748. év eseményei között jegyzi fel:

[1] V. ö.: *C. v. Wurzbach:* Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich. XXVIII. köt. Wien 1874. 172. s k. l.

[2] V. ö. *Kapossy János:* A szombathelyi székesegyház és mennyezetképei. Budapest, 1922. 117. s. k. l.

[3] V. ö.: *Karl Garzarolli-Thurnlackh:* Die barocke Handzeichnung in Österreich. Wien, Amalthea 1928. Abb. 67.



A CISZTERCITA-, EGYKOR JEZSUITA-, MAJD PÁLOS-TEMPLOM ROKOKÓ-PADSORA ÉS JOBB-OLDALI MELLÉKOLTÁRA. (Xaveri Szent Ferenc holttestének megtalálása. C. Fr. Sambach műve. 1752)



A CISZTERCITA-TEMPLOM BELSEJE



A SZEMINÁRIUMI TEMPLOM BELSEJE



lehetős épségben jutott a jezsuiták birtokába, akik teljes tudatában voltak e templom eredeti lényegének, régi gótikus struktúrájának. Már 1689-ben sietve megkezdett, majd többször folytatott, az 1723. évi tűzvész rombolása után még nagyobb mértékben eszközölt, részben restauráló, részben transzformáló javítási munkálataikkal egyrészt a csúcsíves stílus gyakorlati művelői hiányában, másrészt e templom módosult szellemű rendeltetése következtében és harmadsorban a korabeli, már általánosan vezető barokk stílus folytán nem végeztek ugyan a jezsuiták e templomon úgynevezett stílszerű konzerválást, de nem is pusztították el e templom struktúrájának eredeti lényegét, csak bizonyos átépítésekkel, toldásokkal, főleg pedig az egészen új belső berendezés felszerelésével az uralkodó stílus képére s hasonlatosságára barokk színezetet, barokk mázt nyert templomuk (21). Két hatalmastestű rendi épület közé szorított magas, hegyesormú templomuk bejáratát 1696-ban gróf Pálffy Miklós tábornok jóvoltából megtoldva s 1723-ban módosítva, pilaszterek közé fogott ikerablakos, kétoldalt szoborral díszes, balusztrádos erkéllyel tetőzött előcsarnokká bővítették; a homlokzati oromfal alsó párkányára épített fülkékbe szent István király és loyolai szent Ignác kőszobrait helyezték; a déli nyolcszögű, úgynevezett Mátyás-toronynak a tűz által megrongált gúlasüvegjét 1725-ben bádoghagymasisakkal pótolták; a ki nem épített északi, úgynevezett Béla-tornyot pedig a hegyes oromfal alakját követő nyeregtető alá vonták; befalazván a déli mellékhajó kisebb kapuját, bejáratot nyitottak a törökök által befalazott déli kettős kapuzaton; és a kollégium meg a szeminárium között való belső közlekedésre a templom

Festők XVIII.sz.Sambach Gáspár

Magyar Müvészet 1927.664-666.o.
Schoen Arnold:Maulbertsch képek nélkül.

MDK

Sambach festőm.

Mária mennybevitele, a bp.i koronázó főtemplom számára készült ✗ /oltárkép/

Pigler cikke. Magyar Művészet 1928. 651-652 l.

Sambach, Caspar

Zsótér Antal szegedi hajósgazda mügyüjteményében Donner, Sambach és Maulbertsch tollrajzok is voltak.

Szelesi Zoltán: Vilgyessy Ferenc képei és a szegedi gyüjtés utja. - Művtört.Írt. 1971.1.sz.23-30.l.

23.l.

SAMBACH, Caspar Franz festő

Horváth György – Kostyál László:
Nagykanizsai alsóvárosi templom.
Nagykanizsa, 1992 6–7. p. + ill

590, 1221

153, 2305

SAMBACH, Kaspar Franz Gerb

Szekesfehérvár, Nep. Szt. Janos tpl.
predellaképe

Pádua Szt. Antal emlékezete.
Szimeny, 1995 22.

n tudjuk meghatározni, hogy mikor
nem tekinthetjük bizonyítéknak a

zdte meg akadémiai tanulmányait
mellé rajzolónak. A visszatérés
mert az életrajzok és önéletrajzok
gy 1868-tól rövid megszakítással
an.
töltött évtized lehetett
nek kiformálódása szempontjából a
ban egy vagy akár két év alatt is
thatta el, 1868-70-ben az öt
éhány hónap arra lehetett alkalmas,
képességeinek leginkább megfelelő
legelés után tért vissza Yblhez. Az

vtár 24.181; 65.36.2. ltsz.
soporthoz taroznak még uo. a
. tervlapok.
vtár 20.988/1. ltsz. Ebbe a
még uo. 24.182; 24.187; 24.191;
ook.
ottak tulajdonában.

Gambach, Franz

A bécsi akadémia nagyhírű mestere. A székesfehérvári jezsuita templom freskóit készítette.

Kovács Péter: Rokokó sekrestye; Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 12. l.

MDK

C.F.Sambach ,festőm.

a székesfehérvári ciszter.templomban.

Szentély freskó. A Szentháromság. Repr. 433.l.

Marosi Arnold: Székesfehérvár müvészeti emlékei. Magyar Müvészet. 1930.

MDK

C.Fr. Sambach, festöm.

Xaveri Szent Ferenc holttestének megtalálása. 1752.
Repr. 446.l.

Kapossy János: A barock menyezetfestés emlékei Székesfehérvárt.
Magyar Müvészet. 1930. 437-450.l.

C. F. Sambach

Székesfehérvárott és Nagykanizsán festett falképeket.

Artner Tivadar: A barokk müvészete. Bp. 1968.
~~12~~ Móra k., 129 l., képes.

119. l.

Caspar Sambach

bécsi festő, többtelei dolgozott, hosszabb időt töltött Magyarországon.

Kompis Antal: A magyar művészet a XIX. század dig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

139.l.

Sambach

1942. Krult a Szekes-
fův Museum tulaj-
donaba hun es ma-
gyar vezéreket ábrá-
zoló, szinezett rezmet-
szet sorozata.

Városgazd
98. l.

1.– 915. ll.

Budapest
1896

Sambach, Casper Franz

A volt cinkercite templ. freskóid festeke. Kiemelik a nemtelyt, mint az illuzionintikus festés legjelentősebb hazai alkotását.

Dr. Fitz J. – Csánár L. – Papp J., Székesfehérvár, Bp. 1966.

125.

Sambach, Caspar Franz

a másc. 15 u 8, volt cisztercita templ. melléroltárának oldalfalán lévő páros angalokat festette. (oszlopok fölső) hegyeinek a 2 oltárképet, az elsőt, a Krisztust ábrázolót, és a bal 2-ik xav. Szt. Ferencet ábrázolót.

~~A+~~ Dr. Fitz J. – Csánár L. – Papp J., Székesfehérvár, Bp. 1966.

124.

Festészet - Falkép

a székesfehérvári ciszterci tpl. falképei

Sambach Kaspar Franz.

Magyar Művészet, 1930

444-465.o.

kapossy János: A barok mennyezet-festés emlékei Székesfehérvárt.

Festészet.

Pozsonyi vár freskók Sambachtól.

Jhb.d.KKCK.1910.243.Anm.33.

Festészet XVIII.sz.Sambach:Mária mennybemenetele.

Magyar Müvészet 1927.664-666.o.
Schoen Arnold:Maulbertsch képek nélkül.

Festészet XVIII.sz.Sambach: Angyali üdvözlet.önálló táblakép.

Magyar Művészet 1927.664-666.o.
Schoen Arnold:Maulbertsch képek nélkül.

Sambach festő.

/Freskók a Pozsonyi várban./

Jhb.d.KKCK.1910.243.Anm.33.

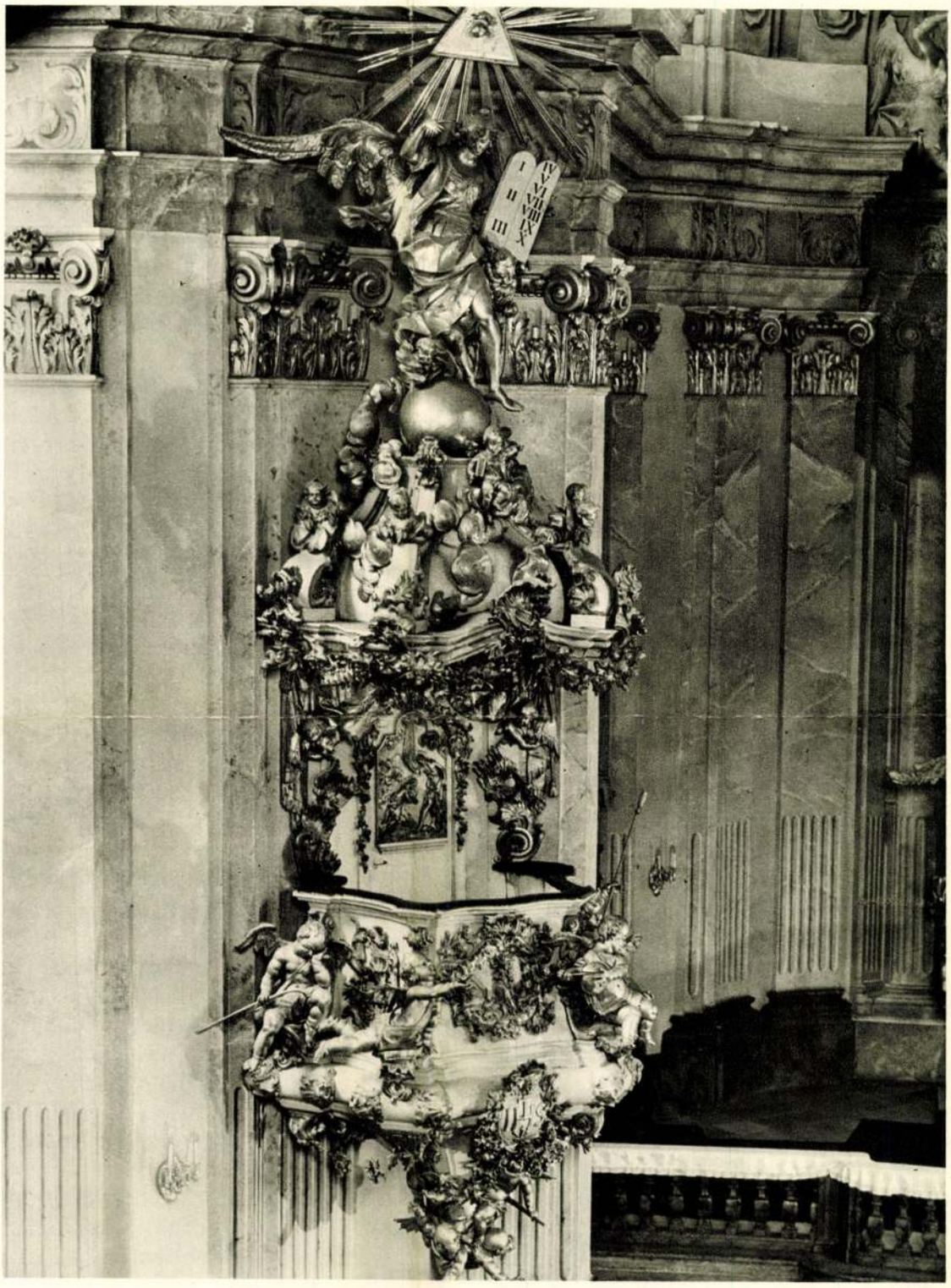

A CISZTERCIEK Ttemplomának szószéke. Bebo Károly alkotása

Marosi Arnold: Székesfehérvár
művészeti emlékei. Magyar
Művészet 1930. 424 l.
A Kép Schoen A. cikkéhez
tartozik

mély, vízzel telt sáncok voltak, a kapuknál felvonó hidakon keltek át a sáncárkon. A kapukat a sáncárkon kívül külön erődítések is védelmezték. Ilyen volt a budai kapu előtt a Szent Miklós prépostságról elnevezett Szent Miklós-erőd.

Kimerítőbbnek látszó képet a középkori Székesfehérvárról a Károly János által közölt okmányok (Fejér vármegye története), a török hódoltság alatt készült metszetek és érmek alapján kaphatunk. Ezek szerint a város a következő részekből állott: Castrum vagy Vár, két Civitas exteriornak nevezett Külváros, azután a Civitas nova, az Ujváros és a Gemös vagy Ingovány. Csak a Várnak volt kőfala, a többi városrészeket csak palánksánc védelmezte meg s a mocsár, mely annyira körülvette őket, hogy csak hidakon, töltéseken közlekedhettek egymással.

A Vár, mai Belváros kiemelkedő épületei voltak a négytornyos bazilika, mögötte Mátyás sírkápolnája, vele szemben a királyi palota Szent Imre kápolnájával. A Vár plébániatemploma Szent Péter és Pál temploma volt, melyet a Szent Miklósról nevezett káptalan gondozott. Itt volt eltemetve Géza fejedelem, Szent István atyja és a királykoronázás alkalmával itt ütötték lovaggá az előkelő ifjakat. A mai székesegyház helyén Szent Jakab temploma állott, mellette a Szent Anna-kápolna. A jelenlegi ciszterci rendház területén pálosok laktak. A ferencesek kolostora a bazilikától északra a várfal mellett foglalt helyet, míg a déli oldalon a prépostság helyezkedett el. Okmányaink szerint a veszprémi püspöknek is volt a Várban palotája.

A Civitas nova a mai Palotaváros területén feküdt. Itt állt a *Buza-piacon a Szent Ágoston-rendiek Szent Mihály-temploma, ahova Szapolyai Jánost temették,* midőn annak tetemét a török a bazilikából kidobatta. A ma is Szigetnek nevezett különálló városrészt a jeruzsálemi Ker. Szent János-lovagrend Szent Istvánról címzett konventje foglalta el. Kolostoruk építését Eufrozina, III. Béla anyja fejezte be és náluk is temettette el magát. E tájon lehetett a Szent Domonkos-rendű apácák kolostora is.

A Civitas exterior, a mai Felsővároshoz tartozott a Szent Miklós-erőd, mely az ott székelő káptalantól kapta nevét. A káptalan adminisztrálta e városrész Szent Domonkos tiszteletére szentelt plébániatemplomát is. A Budára vezető Király-út mentén lehetett Szűz Mária kápolnája, ahol koronázásra jövő királyaink díszruhát öltve magukra vonultak be a bazilikába. A koronázás után való kardvágás Szent Márton kápolnájában történt.

A várnak a török uralom alatt volt állapotáról a múzeum három, eredeti tervrajz után készült fotografiája tájékoztat bennünket. Az egyiket olasz műszaki ember rajzolta az 1601-i ostrom alkalmával. Kissé vázlatos, de azért értékes, mert ami rajta van, az nagyrészt még a török hódoltság előtti, tehát a középkori állapotot tünteti föl és különösen a budai kapura nyujt becses felvilágosítást. A másik két felvétel egyike a végleges visszafoglalás évében, 1688-ban készült és Le Vergnie francia műszaki százados műve. Ez már a várfalakat a török átalakítás formájában mutatja be. A harmadik 1691-ből való német katonai műszaki munka. Rajta elsősorban a vár és előrosok erődítései láthatók. Csak a belváros utcáit jelzi, a házakat megfelelő tömbökben. Templomokat nem jelez, csak itt-ott egy-egy szó: karmeliták, jezsuiták telke, fegyvertár ott, de az utcák nevét hiába keressük. Egyébként a vár (mai Belváros) képe az, mint a mai állapot. Nemcsak a nagyobb utcák iránya és mérete, hanem a bástyákra vezető kis utcák jó része is az eredeti helyén van.

Összehasonlítva az 1601-i alaprajzot a későbbiekkel, feltűnik a budai kapunak egymástól eltérő helyzete. Az 1601-i térképen a kapu a vár északi falának keleti sarkán áll, a másik kettőn a nyugati részén. Ennek magyarázata, Philipp István kutatásai szerint, hogy a török okulva az 1601-i ostromon, a kaput ősi, középkori helyéről jobban védhető pontra helyezte át, amiről okmányok is tanuskodnak. Károly János Fejér vármegye történetében (II. 53. l.) a török defterek alapján ugyanis „Ujkapu"-ról tesz említést, melyet a vár déli végére helyez. Az azóta előkerült várrajzokon azonban ennek az Ujkapu-nak semmi nyoma. Az az „Ujkapu" tehát, melyről a defterek megemlékeznek és amelyről a régi kapuval kapcsolatban 1727-i telekkönyvekben

követ, ha nem is oly nagy mértékben, a klasszicizmus.

A barokképületes Városház-tér mellett másik érdekes tere a városnak építészeti szempontból a Megyeház-tér a XIX. század első felének épületeivel. A 8. szám azért is nevezetes, mert 1818-ban Pészaki Bajzáth György jóvoltából itt kapott hajlékot a Székesfehérvári Színjátszó Társulat, míg a 13. sz. ház felirata a helyén állt várfalak lebontásáról tanuskodik. A tér uralkodó, monumentális épülete az 1807—1812. években, már klaszszikus modorban épült vármegyeház. Megjegyzendő, hogy a vármegye, melynek régi hajléka az evangélikusok megyeház-utcai, sarokerkélyes háza volt, már korábban is foglalkozott új otthon építésével. Ennek emlékét a múzeumban kiállított, 1803-ban készült tervrajz őrzi. A másik megkapó épülete a Megyeház-térnek a Ferenc József nőnevelőintézet. Magasan kiemelkedő kettős oromzatával és oszlopos kápolnabejáratával hívja magára a figyelmet.

A XIX. század elején divatos oszloptornácos építkezésnek két kedves emléke van. Az egyik a Polgári Lövölde pavillonja, a másik a Budai-út és József-utca sarokháza. — Reichlt A. műkertésznek a múzeumban levő vázlatkönyve szerint — 1858-ban báró Splényié volt, majd Schwarz Gyula tudósunk, a kiváló ókori történetíró lakott benne. Sajnos, jelenlegi megosztott állapotában a pusztulás vár rá. Kiforgatták eredeti mivoltából az egykor gróf Schmidegg Tamás, később gróf Zichy Jenő birtokában levő „Magyar király" szálloda épületét is. Oszlopokon nyugvó erkélyét megrövidítették és föléje tűzfalszerű oromzatot emeltek. Temetőink sírkövei között is akad még néhány neoklasszikus emlék, mint tanuságai a mainál hangulatosabb, stílusosabb temetőkultúránknak.

A Vörösmarty-tér a költő szobrának felállítása után, a XIX. század második felében alakult ki. Épületei közül a Say-háznak tervezője, a székesfehérvári születésű Ybl Miklós művészete ad értéket. A többiek jellemző kifejezői építészetünk ama szomorú korszakának, mely eredeti alkotások helyett a régi stílusok utánzásával dolgozott. Épp ezért míg a Városház tér, Megyeház-tér korszerűségükkel egységes hatásúak és hangulatosak, a Vörösmarty-tér rideg némasággal meredne felénk, ha közepéről a „Szózat" költője nem beszélne hozzánk.

Az eddig felsorolt városrészeket kiegészítve a külvárosok földszintes, itt-ott még nádfedeles házakból álló, széles utcáival, Székesfehérvár teljes képe, mint a Dunántúl és Nagyalföld találkozása alakul ki előttünk. A Belváros, amely összeesik az egykor fallal körülvett várterülettel, szűk és görbe utcáival, patinás házaival, biedermeieres házikóival igazi dunántúli város és mint a hivatalok, a kereskedelem központja ma is megőrizte várkorából örökölt, uralkodó jellegét. Vele szemben a külvárosok fasoros, széles utcái, sokhelyütt még tűzfalas házai a mögöttük meghúzódó szalmakazlakkal, a nagyrészt földmívesekből és iparosokból való lakóikkal a falut állítják elénk, ahol a gulya, csorda sem ismeretlen fogalmak és tülkölés, ostorcsattogás ébreszt föl reggeli álmunkból. A másik érdekes vonás az az ellentét, melyet a régiesség és falusiasság meg *az utak modern burkolata, a vízvezeték, villanyvilágítás, a parkírozott terek* bennük a világháború emlékszobraival és a balatoni fürdőzés idején a temérdek autó alkotnak egymással. *Az egyik a múlt tisztelete, a másik a jelen vívmányainak értékesítése és a kettő együtt a jövő fejlődés akarata és reménye.*

MAROSI ARNOLD

A SZÉKESFEHÉRVÁRI VOLT JEZSUITASZÓSZÉK MESTERE

A jezsuiták, ma ciszterciek székesfehérvári templomában, amelynek magas művészi szintű belseje vetekszik a premontreiek egykorú jászói templomának megvesztegető varázsú belsejével, a szebbnélszebb részletek között is leköti figyelmünket élvezetes szemlélődésre a pazar pompájú, mesteri munkájú, érdekfeszítő tartalmú s lendületes technikájú plasztikával dúsan övezett fa-szószék. Ez a szószék, amely a korabeli szószékek legművészibb fajtájából való, különböző adakozók gyüjtött pénzösszegeiből készült 1749-ben Budán és még ugyanez évben állíttatott föl mostani helyére. És ezóta dacára mesteri voltának napjainkig nem részesült sem esztetikai méltatásban, sem művészettörténeti feldolgozásban, csak Marschall Rafael adott róla futólagos tartalmi ismertetést e templomról írott hasznos kalauzában persze tervező szerzője, kivitelező mestere megnevezése nélkül.[1]

Ki a szerzője, mestere e szószéknek? Mivel a jezsuiták egykorú évkönyve nem tesz róla említést és a Székesfehérvárral foglalkozó irodalom sem ismeri, így levéltári kutatással alátámasztott stíluskritikai vizsgálat alapján vélünk mestere nyomára jutni. A gróf Zichy-nemzetség zsélyi levéltárában ugyanis a következő szerződés maradt fenn:

„Contract

Heüdt gesezten datum als den 15 Maij 1749 ist zwischen H. Carolus Bebo Hofbildthauer in aldtoffen und anderer seidtes, mit H Caspar Fries, dischler Meister in offen folgenter Contract aufgericht und geschlossen worden, als

No 1-tens Iber nimbdt und verbindt sich oben gemelter H. dischler meister, Eine Kanzel nachger stul Jweissen Jburg zu den H. Patres Jesuitern nach lauth, abris und vorgegebenen model abgeredter sachgen, was dischler arbeit anbelanget andeutig und gutt dahin zu stehlen.

No 2-tens

Versprechget mir Carolus Bebo vor dise arbeit 100 R: sage hundert gulden, zur mererer begrefdigung unsere bede bey gesagte under namen und bede darbey gelegte sigil dannoben

(P. H.) CAROLUS BEBO Hoffbildthauer (s. k).
(P. H.) CASPAR FRIES burgerlicher dischler Meister in Offen (s. k.)

Der Empfang hin iber
Den 15 Maij 40 R.
Den 14 Junij a Conto empfanget der meister 12 R.
Den 26 Julij a Conto empfanget der meister 10 R.
item den 9 Sebtembris empfanget die Frau meister den Rest mit 38 R.
ist also diser Contract nach lauth Summa 100 R.

Richtig bezalt und zu nichts gemacht worden" Ez eredeti okmány[1] tanusága szerint 1749 május 15-én *Bebo Károly* óbudai udvari szobrász szerződést kötött *Fries Gáspár* budai polgári asztalosmesterrel a székesfehérvári jezsuitáknak szánt szószék adott tervrajz és modell alapján való asztalosmunkájának, tehát a konstruktív vázbeli alapzat-, mellvéd-, fedél- és ajtótestnek fából való elkészítésére; Fries a 100 forintért vállalt szószék favázával az utolsó részletösszeg nyugtázása értelmében szeptember 9-én lett készen. Az asztalosmunkával egyidőben készült el a szószék plasztikai dísze is, mert a székesfehérvári jezsuiták egykorú feljegyzése az épülő templom 1749. évi eseményeit összegezve ez évben befejezettnek, illetőleg felállítottnak mondja a szószéket a következő, szerzőt nem említő szavakkal: „Denique cathedra nova opere statuario insignis, collectis a varijs Benefactoribus, qui zelum Concionatoris nostri respiciebant, sumptibus procurata."[2]

Mivel azonban a jezsuitáknak a szószék szobrászával kötött szerződése ismeretlen eleddig, önkénytelenül felvetődik a kérdések sorozata: ki volt Bebo, mely udvar szobrásza, miért ő szerződött Fries asztalosmesterrel a szószékre nézve? Eddigi kuta-

[1] Marschall Rafael: A ciszterci rend székesfehérvári temploma. Székesfehérvár, 1928. 12—13. old. L. még ugyanazon szerzőnek ez év tavaszán megjelent „Székesfehérvári Kalauz"-át.

[1] Gróf Zichy-levéltár Zsélyen. 36. fasc. számozatlan.

[2] Historia Missionis Alba-Regalensis Societatis Jesu Ab Anno Domini MDCCXXVII. Kézirat a bpesti Egyetemi Könyvtárban, jelzése: Ab. 82.



C. FR. SAMBACH FRESKÓJA A CISZTERCIEK TEMPLOMÁBAN: LOYOLAI SZENT IGNÁC APOTHEÓSISA

tásaink szerint *Bebo Károly* (1712?—1779) szobrász 1740 táján tűnik fel özvegy gróf Zichy Péterné, született Bercsényi Zsuzsanna († 1745) óbudai udvarában, aki az özvegy grófné elhúnytával fiának, gróf Zichy Miklósnak († 1758) meg nejének, született karancsberényi gróf Berényi Erzsébetnek († 1795) óbudai udvarában 1748-tól mint udvari szobrász és udvarmester működött, élete végeig irányítván, vezetvén e grófi család nagyarányú kegyúri, mecénási s egyéb művészi természetű alkotásait. Ebben az előkelő udvarban a sokoldalú Bebo gazdag szobrászi, tervező és iparművészi tevékenységet fejtett ki, nemcsak a grófi család számára dolgozva, de a levéltári okmányok tanusága szerint számos más megrendelő művészi feladatait is vállalva.[1]

Bebo szobrászi munkásságának egy része, különféle templomi rendeltetésű plasztikai alkotásai között, szószékek faragására esik; így részben szerződésekből, részben stíluskritikai analógiák alapján tudjuk, hogy Bebo 1743—1744-ben a budavári karmeliták, 1752-ben valószínűleg a buda-vízivárosi ferencesek (ma Erzsébet-apácák), 1753-ban az óbudai plébánia, 1754-ben a zsámbéki plébánia, 1759-ben a szántói plébánia, 1759—1760-ban a buda-kiscelli trinitáriusok, 1769-ben valószínűleg a budavári jezsuiták és 1774-ben a buda-vízivárosi Szent Anna-templom számára tervezett és részben kivitelezett szószékeket. Ezek után kézenfekvő, hogy Bebo, akinek eddig még csak töredékesen ismert munkásságát ennyi szószék tervezése s faragása kíséri, 1749-ben Fries Gáspárral a székesfehérvári jezsuiták számára a saját terve szerint vázolt szószéknek az asztalosi munkájára nézve kötött szerződést. Bizonyos, hogy a székesfehérvári jezsuiták, akik élénk érintkezésben állottak a budavári jezsuitákkal, ezek viszont jól ismerték az óbudai vallásos Zichy-udvarban hírnévre jutott szobrász udvarmestert, valószínűleg a budavári jezsuiták tanácsára Bebóval csináltatták templomuk szószékét. Bebo pedig rendes szokása szerint a szószék nyers favázát asztalossal, jelen esetben Fries Gáspárral csináltatta a közölt szerződés értelmében.

Ez észszerű következtetésünket azonban megerősíti a stíluskritikai vizsgálódás is. Bár a budavári karmeliták, a buda-kiscelli trinitáriusok és a budavári jezsuiták szószékei más, eddig ismeretlen helyekre kerültek, azonban az óbudai, a zsámbéki, a szántói, a buda-vízivárosi ferencesek (most Erzsébet-apácák), meg a buda-vízivárosi plébánia templomának a szószékei még eredeti helyükön állanak. Ez utóbbiak alaki elgondolása, felépítése, plasztikai felfogása s technikája a székesfehérvárival együtt egy és ugyanazon szobrászi szellem szülöttje; kivált pedig az óbudai plébániatemplom szószéke, ha más plasztikai tartalommal is, de szakasztott mása a székesfehérvári szószéknek, amely székesfehérvári szószék összesűrítve mutatja be *Bebo Károly*nak eredeti, egyéni szobrászi talentumát, genre felé hajló jellemző erejét, lendületes szerkesztő tehetségét, dekoratív pompa iránt való kifinomodott érzékét és rendkívül gyakorlott faragókészségét.

SCHOEN ARNOLD

[1] Bebo Károlyra vonatkozólag v. ö. szerzőnek legközelebb megjelenő, „A budai Szent Anna-templom" c. monografiabeli Mesterek adattárát.

Sambach, K. F. Jestő MDh

Kisebb jelentőségű Jestő, aki Ad. Fr. Geser=
rel együtt éppúgy Donner pozsonyi iskolájá=
nak követője mint a szobrász Franz
Kohl, Ludwig Gode és mások.
Oktatói tevékenysége jelentősebb. 76. l

Franz, A. R.: Pressburg, die ehemalige Hauptstadt.
Berlin = Stuttgart, 1935. 83. l. 12. t.

Sambach Caspar Franz

ovrét festő, a Nepom. Szt. János templ. mennyezetképeinek első kivitője, 1748/49-ben.

~~A mellékoltár~~

ob. Fitz-Gárdonyi-Papp, hétesfelésvár, Bp. 1966.

44.

Kiadás után

2. szász. Iroda minta. — Pallas nyomda, Budapest.

Caspar Franz SAMBACH (1715-1795)

legjelentősebb alkotása nálunk 1750 körül a székesfehérvári jezsuiták templomának kifestése.

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet, Bp. 1960 TIT József A. szabadegyetemének előad.

42.

M.D.K.

Caspar Sambach,festő

Hosszabb időt töltöttek nálunk és jelentős munkákat végzett. 448.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

a Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

M. D. A.

M. D. K

SAMBACH C. festő

Székesfehérvár Nádor u 8. Ciszterci templom 1745–51. tabernáci

Gerő László: Magyar építészet holadó hagyományai Bn. 1951. 39. l

MDK

C.Fr. Sambach, festöm.
175o.

Szimbolikus képek a gyóntatószékek fölött. 441.l.
Repr.
A ciszter. Templ.szibolikus képei a gyóntatószékek fölött. Repr.-k. 442.l.
A ciszter.templom szimbolikus képei a gyóntató-
székek fölött. Repr.-k. 443.l.
A templom eredetileg a jezsuitáké volt.ök épitették 1745-1751 között.

Kapossy János: A barokk menyezetfestés emlékei Székesfehérvárt.
Magyar Müvészet. 193o. 437-448 l.

MDK

C.Fr. Sambach, festőm.

A ciszter.templomban Székesfehérvárt Freskója: Szent István koronáját és országát a Nagyasszonynak oltalmába ajánlja. Repr. 434.l.

Marosi Arnold: Székesfehérvár müvészeti emlékei. Magyar Müvészet. 1930.

MDK

C.Fró Sambach, festőm.

A székesfehérvári cisztercitab templom főoltára mögött van a Sambach-féle freskó. repr. 429.1.
A ciszterc. templom C.Fr.Sambach-féle főoltárképének vázlatrajza. Repr. 428.1.
Székesfehérvári Muzeumban.

Marosi Arnold: Székesfehérvár müvészeti emlékei. Magyar Müvészet. 1930.

Sambacs, Caspar festő M.D.K.

a nagykanizsai ferences templomban kezdte meg ma

gyarországi működését /1747/

Székesfehérvár, jezsuita templom mennyezetfreskó

oltárkép.

Az 50 -es években Budán és Pozsonyban munkálkodo
1758 után visszatért hazájá a

Kampis Antal :A képzőművészetek története 658.l.

A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Sambach Caspar Franz

Rados Jenő: Magyar oltárok. Bp./1938/.
39,69.l.

Sambach Franz Kaspar

Osztrák származású festő.

A ciszterci ta (valamikor jezsuita) templom platonját freskóval dekorálta Székesfehérvárott.

The Hungarian Quarterly, Vol. IV. No. 1. 1938
(Dercsényi Dezső: Székesfehérvár) 95 lap

MDK

Sambach, Caspar, festö
1715 -1795

Attila , VI-ter Herog der Hungarn
Metszette:Zeuger. Szinezett rézmetszet
Buda, V-ter Herzog der Hungarn.
Metszette:Zeuger. " "

Almásy-Teleki XI. 1943. Kat. 29.1.

MDK

Sambach, Franz Caspar, festő

a székesfehérvári jezsuitáknak és a nagykanizsai ferenceseknek dolgozott.

A magyarországi művészet története I. 440.l.
Bpest, II.kiadás.1961.

MDK

C. F. Sambach, festő

M.D.K.

a XVIII. sz. közepén a pécsi
káptalani jezsuita templom
falfestményeit készítette

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 804. old.

M.D.K.

Sambach, Carl Franz „festő"

műve a nagykanizsai első-városi (volt ferences) plébánia templom oltárképe.

Huba László: Budapest - Somogy - Zala

Bp. /é.n./, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 11.köt.

89. old.

Sambach, Franz Caspar

festō

Gentmicrul

203, 214. L

		—.40
läert kifizetve		4.—
äsert		1.—
		~~20~~
sen	40.—	~~63.90~~
		30.50

adás többlet 23.90 azaz huszonhárom koronie 90 fillér
mit köszönettel átvettem

Hlad Jozsef Viktor

elszámolva

Sambach Caspar

l -

Székesfeh. Szemle

1932. II. 10-12. sz

5-8. l.

Tolbuzin

Sambach C.
rajzoló

Géza.

Egész alak, balrafordult
arczélben van ábrázolva. Jobb
ha beszélne, bal kezével pedig
fogja. Öltözete: kucsma, térdi
pán sarkantyuval. Derekát az o
je szoritja. A háttér dombos v
két sorban:

GEYSA. DER XIV. HE
der Hunnen oder Hunga

alól balra: C. Sambach del.
jobbra: Jos. Antropp sc.
legalól jobbra: F. Molis verle

Szines rézmetszet, mére

Szn. 24
278-90

11185

an, allva és csaknem egész
kezét kinyujtva tartja, mint-
lobogos dárdájának nyelét
g érő kabát, szük nadrág, to-
ldalán lógó rövid kard kötő-
idék. Felirata a kép alatt

RZOG.
rn

gt in Wien.

tei a vonalkeretnek 20.1:18.6 cm.

-909
9-1

MDK

Sambach, Christian, festö
XIX. század.

Lehel vezér.	Szinezett rézm.
Kund vezér.	" "
Gyula vezér.	S zines rézmetsz.
Szabolcs vezér.	Szinezett "

gr. Almásy-Teleki Éva müv. int. /v.Ernst-Muz./
IX. Müvészeti aukció. 1942. máj. 1o.-töl kiáll.18.-án
Kat. 36.1. aukció.

Sambach Ch.

XXI. aukció
A gyűjtő 1915. 57, 58 l.

SAMBACH CHRIST. DEL., GAREIS JOS. SC.: ⟨némelyiknek AUG. ZENGER SC.⟩ XVII. századból való kézzel igen gondosan szinezett rézkarcok:

254. Kadicha, der II. Herzog der Hunnen oder Hungarn . . . 30
255. Bela, der IV. Herzog der Hunnen oder Hungarn 30
256. Buda, V-ter Herzog der Hungarn 30
257. Kund, X-ter Herzog der Hungarn 30 57

258. Verbulch, XII-ter Herzog der Hungarn 30
259. Geysa, I-ter christlicher und XIV-ter Herzog der Hungarn 30
260. Nemes emberek a városból, háttérben Buda látképe a hajóhiddal 30

Szentendre, gyümölcsöltő szerb

II. 465

Christ. Sambach

zapsli

laid

Aug. Zenger.

rézm.

Christian Sambach
del

Gyula. der IX. Herzog/
der Hunnen oder
Hungarn.

Rezie. 8°. Hierzu
fenti jelz Eerut.

Au(gust) Zenger x.

Keme. der III. Herzog etc.
egyebkent mit az előbbi

Sabolch. der VIII. Herzog
mit fest etc.

C. Sambach del

Lehel, der XI. Herzog / der Hunen oder Hungarn. fenti jer.

Zo. Antropp. st.

Regm. 8°. Hinterl.

Christ. Sambach del

Attila. VI ter Herzog der Hungarn. s mej 3 sor.
A. Zenger sculp. Rézn. 8.
Hincrett

Aspád. der VII. Herzog / der Hunnen oder Hungarn.
Gezeichnet mit fent

Kund. X ter Herzog der Hungarn 3 sor
mit fent

Kadicha. der II. Herzog. / der Hunnen oder Hungarn.

Valaszi
F. Molis Kiadása
Bécsben

Christ Sambach del

Keve, der I. Herzog / der Hunnen oder Hungarn. Reiz- Anerve 8°. Fenis etc.

H. Benedicti sc.

9268.

Lehel.

Egész alak, balra fordultan áll, de szembe néz. Sisakját toll disziti, kezeiben réteges buzogányt és kürtöt tart, oldalán kard lóg. A háttér hegyes vidék. Felirata:

LEEL. DER XI. HERZOG
der Hunnen oder Hungarn.

alól balra: C. Sambach del.
jobbra: Jos. Antropp sc.
legalól oldalt: Fr. Molis verlegt in Wien.

Szines rm., már. a vk. 19.8: 13.4 cm.

9264.

Kund.

Egész alak, áll és szembe néz. Jobbkezében réteges buzogányt, baljában pedig kardot tart. Kucsmáját toll disziti, köpenyét vállra vetette, oldalán kürt lóg. A háttér hegyes vidék. Felirata:

KUND X ter Herzog der Hungarn.

ez után: Ein Kriegerischer unruhiger Fürst, der sich zwar durch seine Heerzüge furchtbar machte, aber auch durch fürchterliche Niederlagen oft gedemüthigt und zurückgedrängt wurde.

alól balra: Christian Sambach del.
jobbra: Aug. Zenger sc.
fölül jobbra: 10.

Szines rm., mér. a vk. 20: 13.7 cm.

9260.

Keve.

Egész alak, jobbra fordul, de balra néz. Jobbkezével lobogójának nyelét, baljával pedig pajzsát tartja. Kucsmáját tollas forgó disziti és oldalán kard lóg. A háttér hegyes vidék. Felirata:

KEVE DER I. HERZOG
der Hunnen oder Hungarn.

alól balra: Christ. Sambach del.
jobbra: H. Benedicti sc.
legalól jobbra: F. Molis verlegt in Wien.

Szines rm., mér. a vk. 20.6: 13.9 cm.

9238.

Kadisa.

Egész alak, jobbra fordulva áll, de visszanéz. Jobbkezével lobogójának nyelét fogja. Turbánszerű fövegét toll disziti, oldalán és hátán kard, vesszőkkel telt puzdra és ijj lóg. A hegyes háttérben balra erőd bontakozik ki. Felirata:

KADICHA. DER II. HERZOG
der Hunnen oder Hungarn.

alól balra: Christ. Sambach del.
jobbra: Aug. Zenger sc.
legalól jobbra: F. Molis verlegt in Wien.

Szines rm., mér. a vk. 20.4: 13.6 cm.

9120.

Atilla.

Egész alak, jobbra, nyilt koronával, vesszőkkel telt puzdrával és ijjal, kezeiben pedig karddal és lobogóval. A háttér hegyes vidék égő várossal és hegyen fekvő várral. Felirata:

ATTILA. VI ter Herzog der Hungarn.

ez után: Der erste bekannte Hunenfürst der sich den Königstitel beilegte. Er nannte sich selbst eine Geisel Gottes und das Schrecken der Welt; er war auch beides durch seine Thaten.

alól balra: Christ. Schambach del.
jobbra: A. Zenger sculp.

Szines rm., mér. a vk. 20.1: 13.4 cm.

Sambach, Christ.

9118.

Árpád.

Egész alak, balra, sisakkal, vállra vetett párduczbőrrel. Jobbkezével réteges huzogányát tartja, balját pedig csipőjére tette. Oldalán kard és kürt lóg. A háttér hegyes vidék. Felirata:

ARPAD DER VII. HERZOG.
der Hunnen oder Hungarn.

alól balra: Christ Sambach del.
jobbra: A. Z. sc.
legalól középütt: F. Mollis verlegt in Wien.

Sz. rm., mér. a vk. 20.5: 13.5 cm.

Kund:

Egész alak, állva, (jobb labával kilépve s) kissé balra nézve. Fején prémkarimás kucsma van, haja rövid, bajusza hosszú s arcza leberetvált. Jobb kezében réteges buzogányát tartja, melyet térdére támaszt s baljával oldalán lógó kardját fogja. Öltözete: köpeny, térdig érő köntös, szűk nadrág s magas szárú csizma hosszú nyakú sarkantyúval. Bal vállától jobb csipője felé kürtjének szalagja fut. A háttér dombos vidék. Feliratai a kép alatt:

„Kund. X^ter Herzog der Hungarn.

Ein Kriegerischer unruhiger Fürst, der sich zwar durch seine Heerzüge furchtbar machte, aber auch durch fürchterliche Niederlagen oft gedemüthigt und zurückgedrengt wurde."

a felső jobb sarkon: „10."
alól balra: „Christian Sambach del."
s jobbra: „Aug. Zenger sc."

Rézkarcz, méretei a vonalkeretnek 19.9 : 13.7 a rézlapnak 22.6 : 15.3

Örs:

A hegyes vidék előterében egész alakban, állva s szem be~~közt~~ nézve ábrázolt vezér jobb kezében tollas buzogányt s baljában pajzsot tart. Prémes kucsmáját tollak díszítik, bajusza hosszú, szakálla leberetoált. Köntöse térdig ér, bal vállán át kendő ~~van~~ vett, oldalán kardés kürt lóg, nadrágja szűk és csizmájának szára magas. Felirata a kép alatt négy sorban:

EURS oder URSUS. XIII^ter Herzog der Hungarn

War Verbulchs Bundesgenossener. Das vereinte Heer der Hungarn wurde aber von Kaiser Otto geschlagen, Leel, Verbulch und dieser Fürst nebst einigen andern, nach Regensburg gefangen, fortgeschlept, und daselbst erdrosselt.

alól balra: „Christ. Sambach del"
s sobbra: „Jos. Gareis sc." s a felső jobb sarkon „13".
Rézmetszet, méretei a vonalkeretnek 20·1 : 13·5 cm.
9358. (szines)

140/95 № 261.

Gyula:

Egész alak, állva és kissé jobbra ~~nézve~~ fordult. Jobb kezében réteges buzogányát fogja s balját csipőjére ~~teszi~~ teste. Hegyben végződő kucsmája alól üstöke kilátszik, bajusza hosszú, körszakálla rövid. Köpenyét csat tartja ~~öpu~~, köntösét derekán öv szorítja, oldalán kard lóg, nadrágja szűk, magas szárú csizmája sarkantyus. A háttér folyótól átszelt hegyes vidék. Felirata a kép alatt két sorban:

„GYULA. DER IX. HERZOG
der Humen oder Hungarn"

alól balra: „Christian Sambach del."
jobbra: „An. Zenger sc."
's legalól jobbra: „F. Moli verlegt in Wien."

Rézkarc, méretei a vonalkeretnek 20.2 : 13.6 cm.

9182.

140/95 № 83.

Keve:

Egész alak, állva, jobbra kilépve, de visszanézve. Jobb kezével lobogójának nyelét fogja, bal jában pajzsát tartja. Prémes kucsmáját toll díszíti, haja és szakálla rövid, bajusza hosszú. Térdig érő köntöse felett pikkelyes páncélt hord, derekát öv szorítja, oldalán kard lóg, magas szárú csizmája sarkantyus. A háttér legyes vidék. Felirata a következő alakban:

KEVE DER T. HERZOG
der Hünnen oder Hungarn

alól balra: „Christ. Samtad del."
jobbra: „H. Benedicti sc."
s legalól jobbra: „T. Mollis verlegt in Wien."

Rézmetszet, méretei a vonalkeretek 20.7 : 13.9 Cm.
Metszette: H. Benedicti.

9260 (szines).

140/95 — N° 165.

Keme:

Egész alak, állva, kissé jobbra fordult s jobb lábával kilépve. Jobb kezében dárdáját fogja és baljában sávos pajzsát tartja. Prémes kalpagját szárny disziti, haja rövid, bajusza hosszú, szakála leberetvált. Köntösét derekán öv szorítja, oldalán kard lóg, nadrágja szűk, hegyes orrú csizmája magas szárú. A háttér hegyes vidék. Felirata a kép alatt két sorban:

KEME DER III. HERZOG

der Hunnen oder Hungarn.

alól balra: „Christ. Sambach del."

jobbra: „A. Zenger sc."

s legalól jobbra: „F. Molis verlegt in Wien."

Rézkarcz, méretei a vonalkeretnek 20.3 : 13.4 Cm.

Metszette: Zenger A.

9257. (színes).

140/95 № 162.

Kund:

Egész alak, állva. Jobb lábával kilépett. Jobb kezében gombos buzogányát, baljával az oldalán lógó kardot fogja. Kucsmája prémes, haja rövid, bajusza hosszú, szakálla leberetvált. Palástja csaknem bokáig, köntöse térdig ér, nadrágja szűk, csizmája magas párú, melyre hosszú nyakú tarajos sarkantyú van felcsatolva. Derekát szíj szorítja, a bal vállon átvetett széles szíjon pedig trombitát hord. A háttér hegyes vidék. Felirata a kép alatt négy sorban:

KUND. X^ter Herzog der Hungarn

Ein Kriegerischer unruhiger Fürst, der sich zwar durch seine Heerzüge furchtbar machte, aber auch durch fürchterliche Niederlagen oft gedemüthigt und zurückgedrängt wurde.

alól balra: „Christian Sambach del."

jobbra: „Aug. Zenger sc."

Rézmetszet, méretei a vonalkeretnek 20.2 : 13.7 Cm.

Metszette: A. Zenger.

9264. (sunes).

140/95 N: 169.

Lehel:

Egész alakban, állva és balra fordultan van ábrázolva. Leeresztett jobb kezében kürtjét és baljában vállára tett buzogányát tartja. Pikkelyes sisakját három toll diszíti, bajusza hosszú, szakálla leberetvált. Vértet és pánczélt visel, mely alól köntöse kilátszik, nadrágja szűk, csizmája magas szárú. Oldalán kard lóg. A háttér dombos vidék. Feliratai

a kép alatt: LEEL DER XI. HERZOG
der Hunnen oder Hungarn

alól balra: „C. Sambach del."
jobbra: „Jos. Antropp sc."
s legalól: „Fr. Molis ... verlegt in Wien."

Rézmetszet, méretei a vonalkeretnek 19.9: 13.4 cm.

9268 (szines).

140/95 № 173.

Szabolcs:

(jobb lábával kilépve)

Egész alak, (háromnegyed jobbra. Fején prémes kalap van elöl tollal, haja rövid, s bajusza s körszakála hosszú. Lecsezett jobb kezében gombos buzogányát tartja s bal kezét csípőjére teszi. Oldalán kard lóg. Öltözete: köpeny, térdig érő kabát, szűk nadrág s magas szárú csizma hosszú nyakú tarajos sarkantyúval. A háttér hegyes vidék. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Sabolch. VIII^ter Herzog der Hungarn.
Wird in den alten hungarischen Geschichtsbüchern blos als Beschützer der pannonischen Gränze aufgeführt, ohne weiter zu erwähnen."

fölül a jobb sarkon: „8"
alól balra: „Ch. Sambach del."
s jobbra: „Aug. Zenger sc."

Rézkarc, méretei a vonalkeretnél 19.7 : 13.3 s a vászonlapnak 22.2 : 15.9 m.

SAMBA, Chéri

BENDER, Wolfgang: A nagy zaire-i elbeszélő. =
Art, 9.sz. 1991 julius 1 - 2. p.

M. D. U

SAMBACH, Kaspar Franz Pestő

Székesfehérvár, jezsuita t. falrépei

(1749.)

Gorras: Maulbertsch Bp. 1960. 85. l.

85.

M. P. K.

SAMBACH, Kaspar Franz festő

A Maulbertschnek tulajdonított

főoltárkép „Himmelfahrt Mariä"

(Bp. egyházi koronázó templom) az ő

műve 1758-ból

Garas K.: Maulbertsch Bp. 1960.

236. l.

M. D. K.

SAMBACH, Kaspar Franz Jestő

Székesfehérvár, egykori jezsuita t. menyezetképei, tévesen Maulbertsch-nak tulajdonítva

Gardos K.: Maulbertsch Bp. 1960. 238. l

Sambach, Kasper

Vallô István: Győri képeskönyv. Bp. 1942, 25 l. Officina.

ruth-tér 2.

Sambach Kaspar Fränz festő

XVIII. sz.

Magyar Művészet, 1930

444-465.o.

Kapossy János: A barok mennyezet-festés emlékei Székesfehérvárt.

Sambach, Christ.

L. Cincik

53. P.

M. D. K

SAMBACH, Christian illusztrátor

1761 – 1797 vagy 1799.

Bécs.

A „Hadi és más Nevezetes Történetek" 1789. évf. 1. szakaszában megjelent rézmetszet vajza (a magyar lovasság emléklapja) metszette Omrin Mark (1753-1811)

Rózsa György: Adat a magyarosmatkozásu grafika történetéhez 162. l. művért. 1953. 1-2. sz.

Sambelli János

1.

FEc 54

55

57

Radisics Jenő VI. 227

m. társ

~~ennor 383~~

Sambelli János

MDK

építőmester

1894-95-ben hosszu harc előzte meg
a pesti céhbe való felvételét.

76.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

Sambo György

pártyafestő Pest

1815

lásd

Tanulmányok Bpest I.

139. l.

11770.

ltan és kerek medaillonban van

HVNGARIÆ. A lap hátán latin szöveg ol-
sei 6·5 : 6·5 cm.

.

914.
- 161.

K 0·30.

K 838.63 -ról sz

kezett, miért is csatoltan átny

postai feladóvevényt és kérjük,

visszaküldeni méltóztassék.-

régen tüzjet-
hettek volna
a várost.

A foladó vevége
küldjek vissza
a Hermesnek

SAMBOKRETHY, Christine von

Uj Ember



Mindszenty-emlékkiállítás nyílt a Keresztény Múzeumban. A hercegprímás szobra mellett Paskai bíboros, Christine von Sambokrethy, a szobor alkotója és ajándékozója, valamint Casaroli bíboros-államtitkár. MTI-FOTÓ: SOÓS LAJOS

Ára: 10,-

4

1990. február 18.

44/42

FILOZÓFIAI FIGYELŐ ÉVKÖNYVE
(Szöveggyüjtemény.)
[Bp.] - 24 cm.

Egységár: 1-4. füz. 200.--

45/75

FOLIA CRYPTOGAMICA
Magyarország virágtalan növényeire vonatkozó közlemények.
Szeged - 28 cm.

Egységár: 100.--

46/82

GEOFIZIKAI KÖZLEMÉNYEK
A Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet kiadványa.
Bp. - 24 cm.

Egységár:

Sambucus, Johannes

Gädlng Nachl

43, 44, 45–, 83.1.

erens rendeletből a szerződés kötésénél

nem volnának meríthetők, szerződjék

gyigazgatóság illetve képviseletében

esetben az építtető jogalany?

ta?

s és jótállás határideje milyen legyen,

éjárulnak-e a „Részletes meghatározások"

távarmányokhoz?

átvételét, felülvizsgálatát és utófelül-

határidőben végezni?-

t jog-e adni és igenlő esetben milyen

/.

Sámboky János

XVII. 2

l.

Zsámboky János

alatt is.

utaltatott ki.

Az elszámolás 1939. évi juniu
15. napjáig felterjesztendő és amenn
ben pénzmaradvány mutatkozik azt a l
számu állami bevételi csekkszámla ja
a m. kir. postatakarékpénztárba be k
fizetni.

Budapest, 1939. évi március hó 17-én

A miniszter rendeletéből:

dr. Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri irodatiszt.

Sámbor József

MDK

Olvasó körtag, ceruza

Műcsarnok 1960. Képző- és Iparművészeti körök kiáll.

MDK.

Lambuch György

nyomdász

vezetése alatt Bártfán városi nyomda működött 1668–72-ig. Ekkor való szüneteg alkalmas vezető miatt megszűnt.

Firinger K. Hazánk könyvnyomtatói 116.

Grafikai Szemle 1892. 11 sz. 181.

Sambuch György

ugyanaz

l.

Könyvkiáll emlék

146. l

NÁDOSY TESTVÉREK UTÓDA

STORER VIKTOR

BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 34. SZÁM (KLOTILD-PALOTA)

Alapíttatott: 1824. M. kir. postatakarékpénztári csekkszámla 24582. Telefon: 18-62-62.

Nagys.

Dr.Szentiván

1940.Dec.15. 1 szakó öl
1 "
1 télikaba

fizetések nyugták sze

Köszönet

Kettőszáz kil
(291.—) pengő
Budapest 1941 já

NDK

Sambokretj János

kas ai céhmester 1715-ben

Wick B: A kassai szt.Rozália-kápolna története.
Kosice 1935. 89. l.

Sámboky

Térképvajzoló
(Sambucus)

l.

Glaser Karlsruhe

6. l.
131. l.

4.	1	db.	Vízgyüjtő üst ke[illegible] 13 sz. horganybádo[illegible] mint ráfizetés az [illegible] csatorna fm. egy[illegible]
5.	14·30 fm.		Függőcreszcsatorn[illegible] szitése 18 sz. horga[illegible] vasbádogból erős vas horgokkal, m[illegible] ünnal festve
			A beton terrasz dé[illegible] szén:
6.	2	db.	Lefolyókönyök kés[illegible]
7	2	"	Nyitott bádogcsatorn[illegible]
8.	2	"	Homlok bádog

Sambucus (Zsámboky) János

IV. 219, 220.

Sambucus (Sám-
boky) Johannes

lásd még Zsámboky
alatt is

l. Glaser Karlsruhe

131.
464, 564, 568, 569, 572, 573,
579.

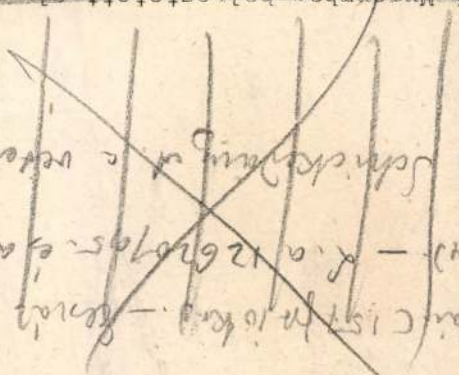

Velencrei iskola a XIII–XIV. századból:

Angyal.

Egész alak, áll~~...~~, kis
baljával pedig palástjának
magas és fejét dicsfény v
positfejü rovátkos oszlopon
felső része ~~level~~ lel dissi~~...~~tett.

Dombormü, hom

~~Velencze, XIII–XIV. s~~

Ara 157

Ltsa: 11

81

449
350
2240
1347
1571 0

Sambucus Johannes

1142. *Johannes Sambucus.*

Csaknem derékig, kissé balrafordultan és sima karimájú érem előlapján van ábrázolva. Haja rövid, bajusza és körszakálla hosszú. Öltözete : réteges gallérú ing, begombolt magas kabát, mely fölött szalagon érmet hord és köpeny. Körirata az emelkedett perem és a vonalkör közt : »JOH. SAMBVC. MED. C. AC. R. CONS. ET. HISTOR« és a bal kar metszésénél : »† 1584.«.

Ezüst, méretei 5·2 : 5·2 cm. — Lelt. sz. 1142. — Értéke 100 K. — Havas (Hirsch) Emil ajándéka 1907 április 30-án (787–907). — Átvétetett az 1909 november 24-iki 5395 (1950–909), az 1910 február 25-iki 656 (351–910) és a 3211–910 eln. sz. leiratok, illetőleg az 1910 január 10-iki (2095–909) és az 1910 márczius 23-iki (519–910) sz. jegyzékek alapján. — Bejelentetett 1908 január 31-én (41–908).

Johannes Sambucus, rézmetsző M.D.K.

1566-ban készült térképe Johannes Honterus brassói térképe alapján. Dominicus Custos ezt is alapul vette erdélyitérképének készitésekor. Rézkarc. 45+60.5.cm. 234.o.

Gizella Genner Wilhelmb: Der augsburger Kupferstecher Dominicus Custos und Ungarn. 227.old.

Folia Archaeologica. XVIII. 1966/67. Bpest. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Sambucus, Joannes

15-66

Laid

=

Zsamboki Janos

Sambugnac Sándor MDK

A tengerész, gipsz

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Sambugnac Sándor

Arckép, c.műve.

Művészet, 1917. 5.l.

MBK

MDK

Sambugnac Sándor, festőm.

a második teremben az alakos képek az urak-
kodók. - Fentnev.művész aktot állitott ki.

A téli kiállitás. - Szépm.Muzeum.1917-18.
Művészet. 1917. 12.l.

Szabugnac Sándor, szobrászat. MDK

A szobrászati anyag legtöbbje a Szépm. Muzeum belépőjében kapott helyet.
Müve képsát ill. tanulmányfej.

A téli kiállitás.
Szépm. Muzeum. - Téli kiállitás 1917-18.
Művészet. 1917. 49.l.

Sambugnac Sándor MDK

A tavasz, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Sambugnac Sándor MDK

Önarckép, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Sambugnac Sándor MIK

A győztes, gipsz

Miccsarnok 1917 tavaszi tárlat

MDK

Sambugnac Sándor, szobrász.

A győztes. Arcmás. Repr.

Müvészet. 1917.41.1.



Hamburgnak Sándor

meg.
visz
ered
nyo
ket
Mag
Érte

Az

nok
rébe
pály
Kul
tová
is t
zium
renc

középiskolai tanár (Frohlich professzor) munkájának eredményeiről a Kolloid-Zeitschriftben (Dresden—Leipzig) számolt be három tanul-

alatt hallgatta az angol és a német kollégiumokat, elkészítette angol szakdolgozatát, résztvett a német és angol szemináriumi gyakorlatokon. A Richard Wagner leánygimnázium gyakorlóiskolában két-két osztály német és angol óráit 1941. április 15-től július 5-ig rendszeresen látogatta.

Dr. Hörényi István (1918, Cegléd, ág. ev. büntetőtörvényszéki aljegyző Budapestről (Szladits professzor). Két félévet hallgatott a boroszlói egyetem jogi karán. Az egyetem magánjogi szemináriumában Felgentraeger professzor útbaigazításai alapján előadást tartott a magyar családi vagyonjog és a törvényes öröklés intézményeiről, különös tekintettel az újabb magyar kodifikációs törekvésekre. Kutatásai a törvényes öröklés és a végrehajtási eljárás beható tanulmányozására irányultak. Különösen Heinrich Lange: Die gesetzliche Erbfolge című művének nyomán ismertette a magyar törvényes öröklés jövőjét. Előadást tartott a boroszlói Osteuropa-Institutban is „Entwicklung und Stand der Agrarverfassung in Südosteuropa" címmel. Könyvismertetése jelent meg az Ostrecht című jogi szaklapban dr. Móra Mihály: „Az egyházi adó és az egyházközség alapkérdései" című művéről. Októberben résztvett a keletről Németországba visszatelepített bírósági fogalmazók egyhónapos joggyakorló tanfolyamán. Márciustól augusztusig pedig a német igazságügyi miniszter úr különös engedélye alapján a boroszlói járásbíróságon a német bírósági

Sambugnac Sándor

Műcsarnok,
1917 tav. kiák. 217, 431
1917-18 téli kiák 107, 413
1918. tav. kiák 380

Szentgyörgy pecsét III. 132.

SAMBUGNAC *Sándor*, festő és szobrász, * Zimony 1888 ápr. 22. Bpesten és Münchenben Stucknál tanult. Ezután a háború kitöréséig Párizsban dolgozott. Itt készültek A nyomorúság és a Nő hatalma c. olajfestményei és Szenvedély és a Bánat c. szoborművei. A háború után Fiuméban főleg arcképeket festett 1917-től évekig Budapesten élt s itt állította ki egyebek közt A győztes c. szoborművét és önarcképét.

E. G.

II 4071

h. ny, Andreas de I. 208

Érkezett 1904 deczember 30.

1059/904 (Vácz 1904 deczember 27. – 342 sz. a.)

A váczi muzeum egyesület beküldi alapszabályait és nyomtatványmintait. (Tudomásul szolgál 1905 II/24)

Sambugnac Sándor

K.

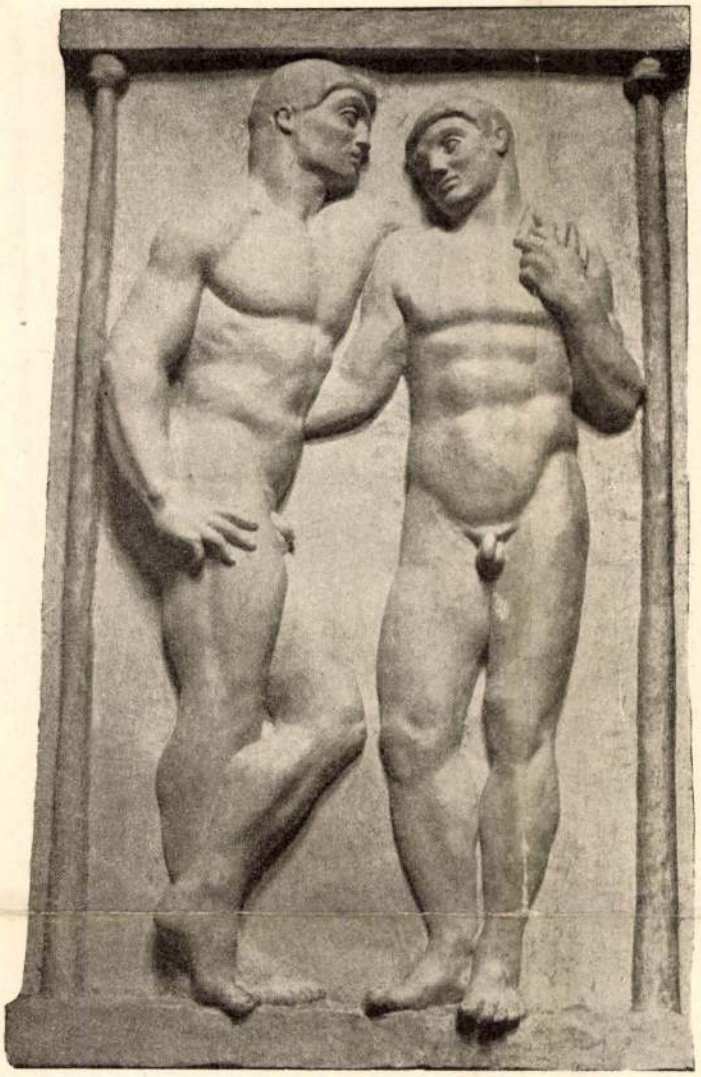

FERENCZY BÉNI KÉT FÉRFIAKT

való háláját, József főherceghez a társulat védőjéhez pedig a következő részvét táviratot intézte:

«A Fenséged védősége alatt álló Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatósága rendkívüli gyászülésben a legnagyobb hálával emlékezett meg a Fenséged fenkölt rokona és Auguszta királyi hercegassszony megdicsőült nagyatyja, I. Ferenc József urunk és királyunk elhunyta alkalmából, Ő Felségének arról a jóságos atyai szeretetéről, amelylyel hosszú uralkodása alatt képzőművészetünket mindég elárasztotta és a melynek melegében fiatal művészetünk oly hatalmassá nőtt, hogy ma már egész Európa ismeri és csodálja.

Ő Felsége volt, a ki társulatunk alapszabályait szentesítette, aki legelsőként nagyobb összeggel nyitotta meg a gyűjtést a régi műcsarnokra, amelyet maga nyitott meg, s ő avatta fel az új műcsarnokot is.

A művészet és társulatunk naggyá-fejlesztése körüli érdemeit a történet fogja megörökíteni, s mi alázattal csak arra kérjük Fenségedet, méltóztassék szívből fakadó őszinte részvétünket kegyesen elfogadni és Auguszta királyi hercegasszony ő Fenségének is átadni.

zólyomi Wágner Géza igazgató.»

A táviratra az igazgatóhoz ez a válasz érkezett;

«Fogadják mindnyájan mindkettőnk hálatelt benső köszönetét,

József főherceg.»

A választmány gyászülésén Andrássy Gyula gróf elnök a következő beszéddel parentálta el a királyt:

«A magyar művészet legfőbb protektorát, legnagyobb jótevőjét veszítette el Ferencz József királyban.

Az elhúnyt bölcs uralkodó nem volt művészi természet, nem volt művészi lélek, nem érzett lelki szükséget magát művészi alkotásokkal környezni, nem lelt örömet a színpompában, formák gazdagságában. A luxustól idegenkedett, ízlése a puritánságig egyszerű, sőt rideg volt. Legjobban bizonyítja ezt lakása. Őseitől örökölt fejedelmi palotákban és pompás kastélyokban szerényen huzódott meg, polgáriasan élt a legegyszerűbb környezetben. Lakószobáiban alig volt más, mint az elkerülhetetlenül szükséges bútor. A díszt családjának fényképei képezték s egyhelyütt sem láttam oly képet, mely csak műbecsénél fogva lett volna szobájában felakasztva.

Szobájának központja, fődísze, az az íróasztal volt, amely mellett töltötte életét, mely mellé ült már sötét éjszaka, mikor mások még aludtak és mely mellett dolgozott estig, mely mellett villásreggelizett egyedül, gyorsan, hogy időt ne veszítsen.

A budai szép palotában olyan szobát lakott Ő

A MŰCSARNOKBÓL*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT KEGYELETE I. FERENCZ JÓZSEF KIRÁLY EMLÉKE IRÁNT ÉS HÓDOLÁSA KÁROLY KIRÁLY ELŐTT. Hazai művészetünk legelső pártfogója és legnagyobb jótevője, I. Ferencz József király elhunytának alkalmából, november 27-én az igazgatóság, majd december 5-én a választmány rendkívüli gyászoló ülésen áldozott a nagy király emlékének és a választmány egyben alattvalói hódolatát is bemutatta Károly király előtt.

Az igazgatóság ülésén zólyomi Wágner Géza dr. igazgató hosszabb, kegyelettel teljes beszédben fonta meg pálmákból, babérokból és virágokból a társulat soha el nem muló hálájának koszorúját I. Ferencz József koporsójára. A nagy királynak koporsójára, aki már gyermekifjú korában szívére ölelte a művészeteket, mert tudta, hogy csak az a nemzet nagy és erős amelynek fejlett a művészete.

Beszédét így fejezte be: «Ha összehasonlítom művészetünk állapotát az 1860-as évek kezdetén mai állapotával és végig nézek társulatunk fokozatos fejlődésén: hálásan kell elismernünk, hogy igen zsenge csemetékből terebélyes fák nőttek, melyek máris sokaknak nyujtanak árnyékot, fejlődésükre módot és alkalmat, mindnyájunknak pedig biztató reményt arra, hogy hazai művészetünk fokozatosan eléri azt az érvényesülést, elismerést és támaszt, amely a kuiturális tényezőknek ezen legnemesebbjét és legmaradandóbbját méltán megilleti.

A lezajlott félszázadban társulatunknak legerősebb támasza, legnagyobb pártfogója boldogult nagy királyunk volt. Az Andrássy-úton épült Műcsarnokunk létesítése végett a gyűjtést nagy összeggel megindította, e műcsarnokot 1878-ban, a városligeti műcsarnokot 1896-ban személyesen megnyitotta, országos ünnepélylyé avatva ezzel fokozatosan fejlődő művészetünk otthonainak létesítését. Budapesten időzése idejében mindenkor megtisztelte látogatásával kiállításainkat, a fővárosi királyi lakot, valamint a gödöllői nyári kastélyt magyar művészi alkotásokkal ékesítette, civillistája terhére rendesen



SAMBUGNAC SÁNDOR A GYŐZTES

vásárlásokat tétetett és kiállításainkon 1911-ben, társulatunk ötven éves fenállása alkalmából, az ötezer koronás király-díjat alapította, megengedte, hogy előbb Rudolf trónörökös, utóbb József királyi herceg ő fenségeik társulatunk védnökségét elfogadják.

Példaadásra buzdította mindazokat, akik társulatunk működését munkával és anyagi áldozattal elősegítették.»

Indítványára az igazgatóság a jegyzőkönyvében örökítette meg I. Ferencz Józsefnek, a nagy királynak emlékét és a társulatnak iránta

* A hivatalos rovatot Leskó János társulati h. titkár állította össze.

Művészet 1917.

Sambugnak Laindor

Thieme Becker

XXIX. 374. l.

(Lyka)





T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Subject: Samu Bence kiállítása a Magyar Mûhely Galériában - 2006.11.29.
Date: Sun, 26 Nov 2006 21:40:23 +0100
From: magyarmuhely@frugo.docca.hu
Reply-To: sxs@ludens.elte.hu, magyarmuhely@frugo.docca.hu
To: <magyarmuhely@frugo.docca.hu>

A **Magyar Mûhely Galéria**
szeretettel meghívja

Samu Bence

MANDALA

címû kiállításának megnyitójára,
2006. november 29-én, szerdán 18 órára.

Hangszintézis: **Nagy Ágoston**
A kiállítást megnyitja: **Szirtes János**
Csellón közremûködik: **Richter Dorottya**

A kiállítás megtekinthetõ: 2006. december 22-ig, valamint 2007. január 3-5. között
munkanapokon 10–17 óráig



Az MMG támogatói:
Fõvárosi Közgyûlés Kulturális Bizottsága, Nemzeti Kulturális Alapprogram, RÁCIÓ KIADÓ

MMG
Magyar Mûhely Galéria
1072 Budapest, Akácfa utca 20.

Sara Bence

Samburgher Lajos, festő; szül. 1888 április 22-én Zimonyban.

1909-ben Benczúr Gyula: Hunyadi László búcsúja cz. képét másolta az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeumban.

MDK

Makarius Sameer

Elvont művészet 1.csop.kiáll. M.Képzőm.Szab. Szerv. 1946. máj. képekkel.

Sameer Makarius

résztvett az absztrakt művészeknek, Budapesten, 1946. V. 26 - VI. 10 -ig a Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezetének helyiségében megtartott tárlatón.

Hárs Éva: Ferenc Martyn. Acta Historiae Artium Acad. Scient. Hung. Bpest. 1968. 3-4 sz. 3051

MDK

Makarius Sameer

Kállai Ernő: Az elvont művészet 1.magy. csop.kiáll.
Bp. 1946, máj.

dszintes, 3+kapu+3 tengellyel, XVIII.

ászám, 31)

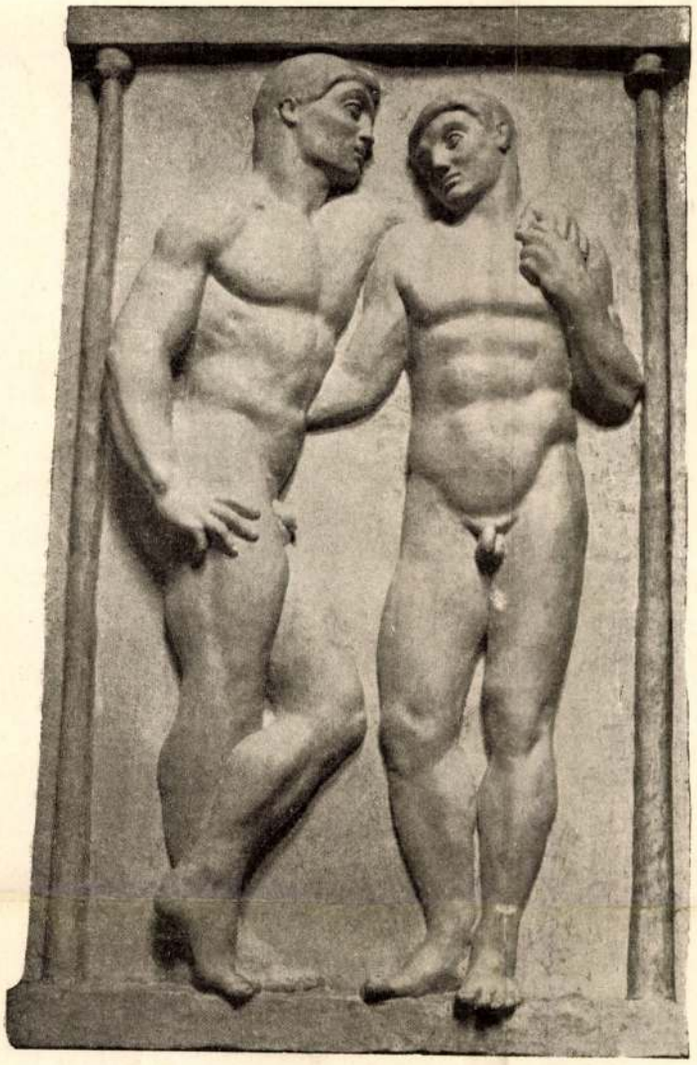

FERENCZY BÉNI KÉT FÉRFIAKT

való háláját, József főherceghez a társulat védőjéhez pedig a következő részvét táviratot intézte:

«A Fenséged védősége alatt álló Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatósága rendkívüli gyászülésben a legnagyobb hálával emlékezett meg a Fenséged fenkölt rokona és Auguszta királyi hercegassszony megdicsőült nagyatyja, I. Ferenc József urunk és királyunk elhunyta alkalmából, Ő Felségének arról a jóságos atyai szeretetéről, amelylyel hosszú uralkodása alatt képzőművészetünket mindég elárasztotta és a melynek melegében fiatal művészetünk oly hatalmassá nőtt, hogy ma már egész Európa ismeri és csodálja.

Ő Felsége volt, a ki társulatunk alapszabályait szentesítette, aki legelsőként nagyobb összeggel nyitotta meg a gyűjtést a régi műcsarnokra, amelyet maga nyitott meg, s ő avatta fel az új műcsarnokot is.

A művészet és társulatunk naggyá-fejlesztése körüli érdemeit a történet fogja megörökíteni, s mi alázattal csak arra kérjük Fenségedet, méltóztassék szívből fakadó őszinte részvétünket kegyesen elfogadni és Auguszta királyi hercegasszony ő Fenségének is átadni.

zólyomi Wágner Géza igazgató.»

A táviratra az igazgatóhoz ez a válasz érkezett:

«Fogadják mindnyájan mindkettőnk hálatelt benső köszönetét,

József főherceg.»

A választmány gyászülésén Andrássy Gyula gróf elnök a következő beszéddel parentálta el a királyt:

«A magyar művészet legfőbb protektorát, legnagyobb jótevőjét veszítette el Ferencz József királyban.

Az elhúnyt bölcs uralkodó nem volt művészi természet, nem volt művészi lélek, nem érzett lelki szükséget magát művészi alkotásokkal környezni, nem lelt örömet a színpompában, formák gazdagságában. A luxustól idegenkedett, ízlése a puritánságig egyszerű, sőt rideg volt. Legjobban bizonyítja ezt lakása. Őseitől örökölt fejedelmi palotákban és pompás kastélyokban szerényen huzódott meg, polgáriasan élt a legegyszerübb környezetben. Lakószobáiban alig volt más, mint az elkerülhetetlenül szükséges bútor. A díszt családjának fényképei képezték s egyhelyütt sem láttam oly képet, mely csak műbecsénél fogva lett volna szobájában felakasztva.

Szobájának központja, fődísze, az az íróasztal volt, amely mellett töltötte életét, mely mellé ült már sötét éjszaka, mikor mások még aludtak és mely mellett dolgozott estig, mely mellett villásreggelizett egyedül, gyorsan, hogy időt ne veszítsen.

A budai szép palotában olyan szobát lakott Ő

Művészet 1917. 42. l kép

A MŰCSARNOKBÓL*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT KEGYELETE I. FERENCZ JÓZSEF KIRÁLY EMLÉKE IRÁNT ÉS HÓDOLÁSA KÁROLY KIRÁLY ELŐTT. Hazai művészetünk legelső pártfogója és legnagyobb jótevője, I. Ferencz József király elhunytának alkalmából, november 27-én az igazgatóság, majd december 5-én a választmány rendkívüli gyászoló ülésen áldozott a nagy király emlékének és a választmány egyben alattvalói hódolatát is bemutatta Károly király előtt.

Az igazgatóság ülésén zólyomi Wágner Géza dr. igazgató hosszabb, kegyelettel teljes beszédben fonta meg pálmákból, babérokból és virágokból a társulat soha el nem muló hálájának koszorúját I. Ferencz József koporsójára. A nagy királynak koporsójára, aki már gyermekifjú korában szívére ölelte a művészeteket, mert tudta, hogy csak az a nemzet nagy és erős amelynek fejlett a művészete.

Beszédét így fejezte be: «Ha összehasonlítom művészetünk állapotát az 1860-as évek kezdetén mai állapotával és végig nézek társulatunk fokozatos fejlődésén: hálásan kell elismernünk, hogy igen zsenge csemetékből terebélyes fák nőttek, melyek máris sokaknak nyujtanak árnyékot, fejlődésükre módot és alkalmat, mindnyájunknak pedig biztató reményt arra, hogy hazai művészetünk fokozatosan eléri azt az érvényesülést, elismerést és támaszt, amely a kulturális tényezőknek ezen legnemesebbjét és legmaradandóbbját méltán megilleti.

A lezajlott félszázadban társulatunknak legerősebb támasza, legnagyobb pártfogója boldogult nagy királyunk volt. Az Andrássy-úton épült Műcsarnokunk létesítése végett a gyűjtést nagy összeggel megindította, e műcsarnokot 1878-ban, a városligeti műcsarnokot 1896-ban személyesen megnyitotta, országos ünnepélylyé avatva ezzel fokozatosan fejlődő művészetünk otthonainak létesítését. Budapesten időzése idejében mindenkor megtisztelte látogatásával kiállításainkat, a fővárosi királyi lakot, valamint a gödöllői nyári kastélyt magyar művészi alkotásokkal ékesítette, civillistája terhére rendesen



SAMBUGNAC SÁNDOR A GYŐZTES

vásárlásokat tétetett és kiállításainkon 1911-ben, társulatunk ötven éves fenállása alkalmából, az ötezer koronás király-díjat alapította, megengedte, hogy előbb Rudolf trónörökös, utóbb József királyi herceg ő fenségeik társulatunk védnökségét elfogadják.

Példaadásra buzdította mindazokat, akik társulatunk működését munkával és anyagi áldozattal elősegítették.»

Indítványára az igazgatóság a jegyzőkönyvében örökítette meg I. Ferencz Józsefnek, a nagy királynak emlékét és a társulatnak iránta

* A hivatalos rovatot Leskó János társulati h. titkár állította össze.

Sámfalvi rk. gótikus templom (Vas vm.)

falképek

Szecsefalképek

538. k.

fokozódott meg szinte tombolássá, amikor Horthy, elhagyva páholyát, megjelent a vezetőség körében és elfoglalta az elnöki helyet. Gyönyörü beszédet mondott azután Horthy, amit feszült figyelemmel hallgattak és tolmácsoltattak maguknak az udvariasságból megjelent francia tisztiküldöttség tagjai is. Amikor Horthy kijelentette, hogy neki a beszéd nem kenyere, mert ő cselekedni jött ide, szinte orkánszerü taps tört ki, amely azután kikisérte az utcára is Horthyt, ahol óriási tömeg vállaira emelte.

Elindul a nemzeti hadsereg

A diktatura megbukott, Kun Béláék különvonaton elmenekültek az országból. Ugyanekkor már elindultak a nemzeti hadsereg első osztagai Szegedről. Augusztus 2-án jöttek az első hiteles hirek Bécsen, Belgrádon keresztül, majd délben a budapesti olasz katonai misszió autójával érkezett Szegedre egy olasz és egy magyar tiszt. A Peidl-féle alakulásról azt a hirt hozták,

Sainfalvai régi

templom

l (Hannersdorf)

Thirtelsödemántul

253. l.

Keppel

Sarnek Sámuel

1879/80

Ferkèpzomfoiskèvk

128. l.

SAMEK SAMU, rajztanar

Szombathelyen az iparostanonc iskolaban ,1892-ben Erti Bertalan halala utan Samek Samu lett a rajztanar. 442.old

SIMON ENDRE: A szombathelyi szakmunkásképzés és ipariskola története 1848-ig II. 442.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 3.szám, Szombathely

Sameny Béla

ács

1688-ban egy hara
volt a budai vár-
ban.

Schmall

II. 207 l.

Falusi templomok helyreállítása.

(Vége.)

A Műemlékek Országos Bizottsága a régi építészet e szerény emlékeire is kiterjeszti figyelmét. Ha egyébbel nem, tervvel, tanácscsal, szakszerű útmutatással, készségesen szolgál azokban az esetekben, amikor az egyházak régi templomaik fönntartása, helyreállítása érdekében hozzá fordulnak. Természetes azonban, hogy a bizottság mindig a meglevő állapot lehető fönntartását tartja szem előtt. Ez a körülmény, nemcsak a törvényes intézmények nem ismerése, az oka annak, hogy a falusi templomokat vajmi gyakran a bizottság véleményének megkérdezése nélkül állítják helyre, újítják meg. Az eredeti jellegükből mindörökre kivetkőztetett, elcsúfított templomok hosszú sora tanúskodik arról az „önálló", vagy inkább önkényes tevékenységről, mely e tekintetben országszerte uralkodik. Műveletlen és lelkiismeretlen iparosok prédáivá válnak a szánalomraméltó régi emlékek. Idegen, rosszul ismert és hamisan alkalmazott formák tömegével „díszítik föl" őket. Olykor valósággal szánalmas karrikatúrák keletkeznek, amelyek tragikomikus módon majmolják a nagy műemlékek megjelenését. A régi egyszerűségnek, összhangnak természetesen nyoma sem marad. Az egész dologban az a legszomorúbb, hogy az ilyen „helyreállítások" mégis rendesen a megelégedés, sőt büszkeség forrásai. Tudunk eseteket, amikor valóságos megkönnyebbülés vesz erőt a templom sorsát intéző személyeken, ha konstatálják, hogy a belső berendezés teljesen vagy részleteiben oly rossz karban van, hogy el kell tenni láb alól. A régi, megúnt, kopott oltár, szószék, ikonostas helyébe újat rendelnek, díszeset, csillogót, „stílszerűt", nem egyszer érzékeny áldozatok árán is.

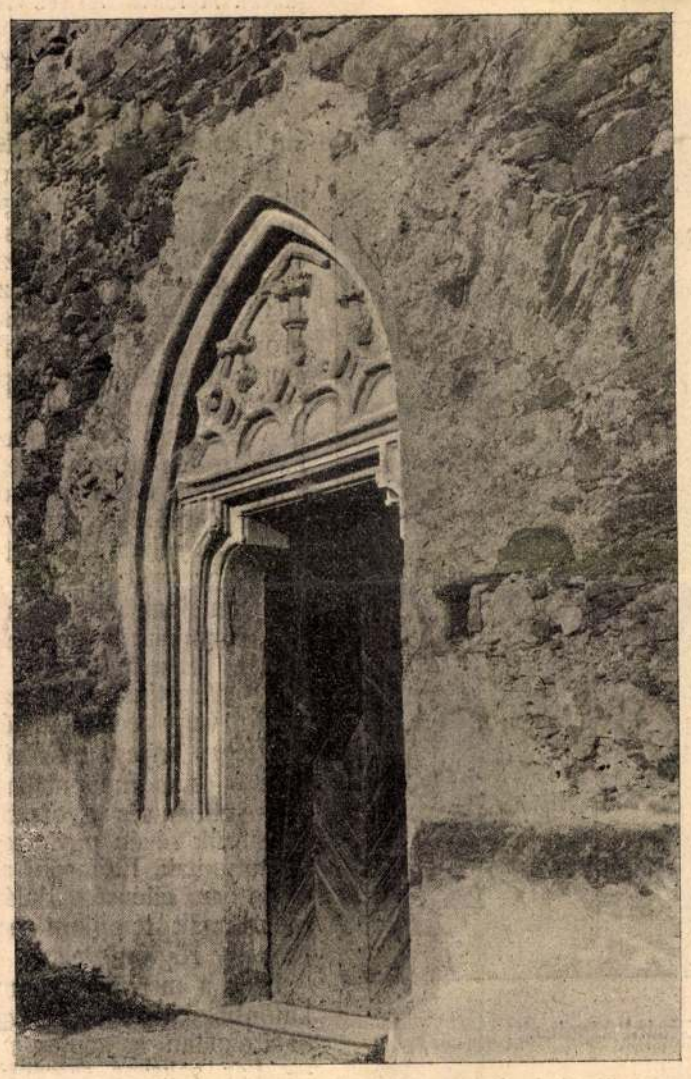

A sámfalvi templom kapuja.

Szomorú, de el nem tagadható tény, hogy Magyarországon aránylag csak igen kevés olyan építészeti emlék van, mely művészeti érték tekintetében igazán magas fokon áll. Nagy területeken csak közepes vagy teljesen provinciális, falusi színvonalon álló emlékek maradtak fönn. Éppen ezért ezeknek belső értéküknél nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk és lehetőleg elejét kell vennünk annak, hogy amit a múlt pusztító keze megkímélt, azt a jelen „helyreállító" tevékenysége tegye tönkre.

Annak a fönn jelzett művészi — mai napság használatos kifejezéssel „artisztikus" — hatásnak, mely a legigénytelenebb falusi templomokat is gyakran oly vonzókká, érdekesekké teszi, egyik fő tulajdonsága az érzékenység. Ilyen templomok helyreállításakor rendkivül kíméletesen, finom művészi érzékkel kell eljárnunk, hogy ezt a hatást tönkre ne tegyük. Nagy terjedelmű, gazdag kiképzésű épületek egyik vagy másik része módosulhat, anélkül, hogy ez az egésznek a művészi hatásán lényegesen változtatna. A kis terjedelmű, kevés tagból álló organismus mivolta azonnal érzékenyen megváltozik, mihelyt csak csekély mértékben támadjuk is meg.

Érdemesnek, kívánatosnak tartjuk, hogy a régi építészet e szerény emlékeinek gondozása, javítása ne jusson a tadatlan, művészi érzék nélkül szükölködő iparosoknak osztályrészül. Komoly, képzett, lelkiismeretes építőművészekre van szükség, kik képesek arra, hogy a falusi templomokbn rejlő művészeti tőkét is megtartsák, azok külső és belső megjelenésését a szükségesnek mutatkozó helyreállítások alkalmából is lehetőleg megóvják.

Kénytelenek vagyunk azonban konstatálni, hogy a mai körülmények között még főiskolai képzettségű építőművészeink sorában is aránylag csak kevesen vannak, kik az ilyen szerény terjedelmű, de mély belátást igénylő föladatok megoldására hivatottak. A műegyetemen az építőművészeti kiképzés, az architektonikus formák beható ismeretének elsajátítása természetesen csak a legjellemzőbb, legkiválóbb építészeti alkotások alapján történhetik. Kedvező esetben a fiatal építőművész a különböző stylusok előkelő, nemes, igazán művészi formáinak gazdag birtokával hagyja el a főiskolát. A műemlékek fönntartására irányuló gyakorlati tevékenység azonban csak ritka esetben vonatkozik a régi építőművészet olyan elsőrendű alkotásaira, amelyekre a példa gyanánt követendő előkelő művészi formák alkalmazhatók. Még nem tettünk eleget a fölmerülő igényeknek, ha például a székesegyházakon előforduló művészeti formákat mintegy kisebbítjük, kivonatoljuk, egyszerűsítjük, szűkebb körben alkalmazzuk. A városi nagy templom és a falusi szerény templomocska között nemcsak mennyiségi, hanem minőségi különbség is van. Ennek a ténynek a föl nem ismerése nyilvánul olyan kisebb, gyarló anyagból és aránylag csekély költséggel épült új falusi templomokban, amelyek mindenáron a gazdagság, előkelőség hatását akarják előidézni, de amelyek éppen azért nem egyebek művészeti szempontból jelentéktelen, kisebb-nagyobb ügyességgel szerkesztett, de környezetükkel soha meg nem egyező tákolmányoknál.

Hasonló eredmény áll elő, ha a régi falusi templomok helyreállításakor nem tekintjük kellőképpen azok eredeti jellegét, ha nem ismerjük eléggé azokat a művészeti föltételeket, amelyeknek létüket köszönhetik.

A provinciális, olykor éppenséggel népies jelleg félreismerhetetlen módon tünik elő a művészeti középpontoktól távolabb eső régi épületek legnagyobb részén. Nemcsak a maradiságban nyilvánul ez, abban, hogy az építőművészet időnkint fölmerülő vívmányairól a vidéken élő építőmesterek csak vajmi későn nyertek tudomást, hanem abban is, hogy az időnkinti művészeti formák e kevéssé képzett mesterek kezei alatt erősen, sokszor csudálatosan elváltoztak. Aki a legkiválóbb példákon iskolázott szemmel nézi például azokat a díszítő faragványokat,

amelyek jelentéktelenebb csúcsíves templomainkat díszítik, csodálkozással látja az eredeti, nemes motivumok erős elváltozását, néha meglepően eredeti és érdekes, máskor durva és értelmetlen alkalmazását. Pedig a részleteknek ilyetén megdolgozása szorosan hozzátartozik ezeknek az emlékeknek egész alkatához, primitiv elrendezéséhez, fölépítéséhez. Az építészet „provinciális“ formáival való beható foglalkozás elmaradhatatlan előföltétel, ha a falusi templomok helyreállítása terén sikeresen akarunk működni. A mondottakat két jellemző kép bemutatásával illusztrálhatjuk. A sámfalvi templom (Vas megye) késő csúcsíves kapuja tanulságos példája a tősgyökeres vidéki, de azért éppen nem értéktelen csúcsíves díszítő módnak. Tökéletesen összhangban van azzal az épülettel, amelynek díszéül szolgál. A ottóvölgyi (Pozsony megye) Szent-Lénárd-

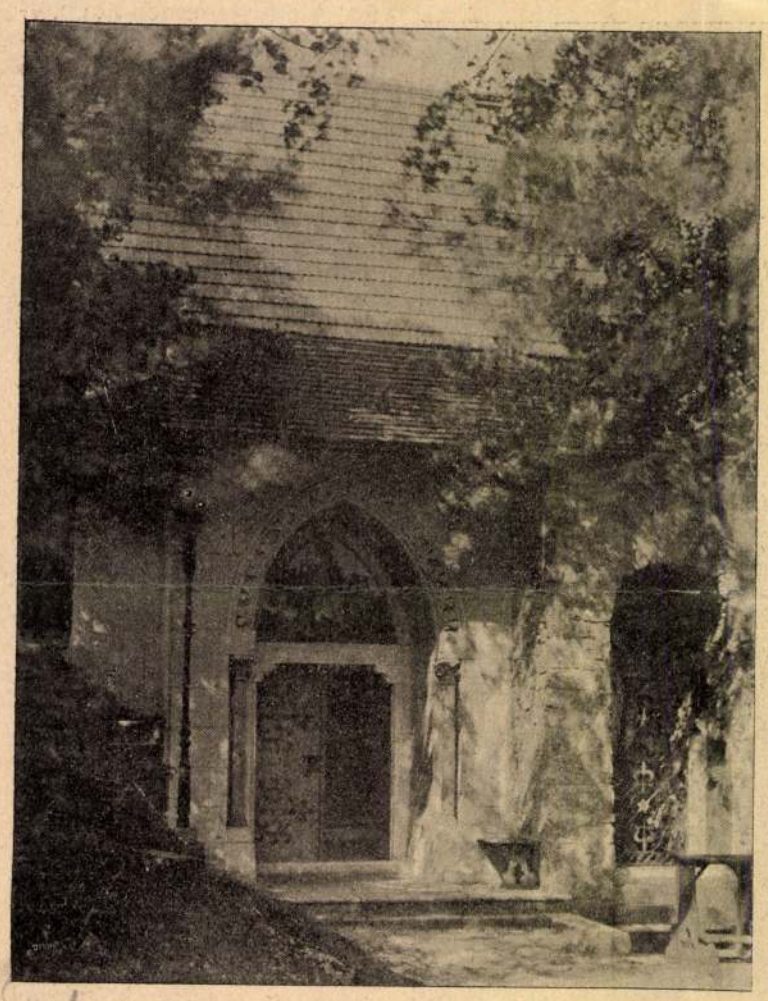

Az ottóvölgyi Sz.-Lénárd kápolna.

kápolna új kapuja nemcsak azért üt el érzékenyen környezetétől, mert gyarló kidolgozású, hanem azért is, mert formái egészen idegen körből vannak merítve.

Valóban, mély belátásra, beható tanulmányra, nagy önmegtagadásra van szüksége annak az építőművésznek, aki a falusi templomok helyreállításának nehéz és hálátlan, de érdemes föladatára vállalkozik. Bár minél többen működhetnének e téren, bár megszűnnék azoknak a jó- vagy rosszakaratú kontároknak a restauráló tevékenysége, akik már eddig is annyi szerény, de különösen a mi viszonyaink között nem jelentéktelen emléket tönkre tettek!

Ez alkalommal még csak egy olyan eszmét óhajtanék fölvetni, amely a szóban levő kérdés sikeres megoldásához talán szintén hozzá járulhatna.

A legutóbbi években igen sokat foglalkoztak *népies művészetünkkel*, elméletileg és gyakorlatilag egyaránt. Rengeteg anyag gyűlt már eddig is össze a köznép művészeti tevékenységének legkülönbözőbb ágaiból. A népies formák behatoltak építőművészetünkbe is, — hiszen legújabban éppenséggel a gömörmegyei paraszt kőművesek kontár készítményeit ajánlották követendő példák gyanánt! — és akadnak olyanok is, akik a népies művészet formáinak fölkarolásában látják azt a panaceát, mely művészeti életünk minden irányát új életre kelteni hivatva van. Tagadhatatlan tény, hogy a népies művészet ismerete a legtágabb körbe eljutott és gyakorlati téren is igen nagy mértékben érvényesül.

Ne kérdezzük most, mennyiben jogosult és kecsegtető ez az irány; ne keressük, nem rejlik-e félreértés, elfogultság, túlzás mögötte. Csak mutassunk reá arra a tényre, hogy a népies művészet hatása eljutott a városba és ott fontos változást idézett elő. Ezzel szemben azonban nem kevésbbé nyilvánvaló tény, hogy a városi művészet változatlanul szivárog ki a vidékre, falura, még pedig — mint rendesen — legsivárabb, legselejtesebb formájában. A kisvárosi és falusi építészet elrettentő példáit nyujtja a divatos városi formák majmolásának, holott természetesen az volna az észszerű eljárás, ha a népies művészet fölkarolása következtében azt *ott* tartanák meg, óvnák káros befolyásoktól és fejlesztenék lehetőleg tovább, ahol keletkezett és kifejlődött.

Tárgyunkra visszatérve, egyszerűen arra a tényre utalunk, hogy hiszen a régi falusi templomokban is fontos szerepet játszik a művészetnek az a foka, amelyet vagy egészen népiesnek nevezhetünk, vagy amelyben legalább többé-kevésbbé erős közeledést találunk a népies fölfogás felé. Az építészeti és díszítő formák elváltozása, amit fönn provinciálisnak neveztünk, voltaképpen nem egyéb, mint annak kifejezése, miképpen fogták föl és adták vissza a régi művészet formáit a többé-kevésbbé tanulatlan köznép körében. Vannak azonkívül egyes formák, amelyek határozottan népies jellegűek. Ilyen sok helyen a falusi templomok belső berendezése és első sorban annak egy olyan alkotórésze, amely a hatásnak egyik fő eszköze: a festményekkel díszített deszkamenyezet, amelynek rendkívül sok esetben való alkalmazása Magyarország falusi templomainak valóságos specialitása.

A fönnmaradt emlékek legnagyobb része a XVII. és XVIII. századból való. Igen nagy elterjedésüket úgy magyarázhatjuk, hogy az illető templomok építése alkalmából vagy technikai képzettség, vagy kellő anyag, vagy elégséges anyagi eszközök híján mellőzni kellett a tartósabb és monumentálisabb bolthajtásokat, és az olcsóbb, könnyebben és gyorsabban elkészíthető, amellett festett díszítésük révén ugyancsak mutatós deszkamenyezetekhez folyamodtak. Előfordul az is, hogy régi eredetileg boltozatos, az ellenség dúlása vagy tűzvész következtében megrongált templom helyreállításakor ilyen menyezetet mintegy rögtönöztek.

Ezek a menyezetek, amelyeknek művészeti értéke vajmi különböző, technikai mivoltuknál és díszítményeiknél fogva határozottan a népies művészet körébe tartoznak. Ahol — bár sokszor szerény formában is — előfordulnak, sajátos helyi jelleget adnak az illető templomnak. Ujabban sok helyen nem tartják őket eléggé előkelőknek, úriasaknak és szívesen cserélik föl sivár, semmitmondó fehér mészvakolatos menyezetekkel, amint a belső berendezés egyéb, régi, ha nem is éppen értékes, de eredeti, vonzó és illő darabjai is kénytelenek helyüket új, értéktelen, hivalkodó készítményeknek átadni.

Ahol ilyen régi menyezetek, festett padok, szószékek, karzatok fönnmaradtak, lehetőleg meg kell őket óvni; ha azonban fönntartásuk lehetetlen, hasonló jellegüekkel pótlandók. A festett deszkamenyezetek alkalmazása — mint eredeti és igazán népies elem — új templomok építésekor is kitünő szolgálatot tehetne.

Röviden összefoglalva a dolgot, mind új falusi templomok építésekor, mind különösen régi templomok helyreállításakor célszerűnek és művészeti meg műemléki szempontból kívánatosnak tartanók, ha képzett építőművészeink egyrészt a régi művészet vidékenkint szokásos formáinak beható tanulmányozása alapján, másrészt a népies művészet formáinak fölhasználásával igyekeznének a kínálkozó föl-

adatokat megoldani. Ennek az elvnek a következetes keresztülvitele sok művészietlen hazugságnak venné elejét; sok szerény, de a maga nemében érdekes emléket óvna meg a tönkre tételtől; sok falu egyetlen díszét, templomát méltó módon tartaná fönn az utókor számára.

Dr. Éber László.

A székesfőváros építkezései.

Dr. Bárczy István polgármester nagyszabású lakásügyi, illetőleg építési programmja a közgyűlés hozzájárulását már megnyerte s még csak a kormány jóváhagyása van hátra, hogy az erőteljes actió megindulhon. Javában folynak már az előkészületek, átalános lelkesedéstől kísérve, melyekben — joggal — Budapest újabb föllendülésének inaugurálását látja. Erős biztatás a hosszantartó pangás szünésére, a tespedő építőipar s vele kapcsolatos iparágak újból való felvirágoztatására. Szinte örömmel üdvözöljük a polgármestert a tett mezején, hogy erős kézzel oly nagyarányú kezdeményezésbe fogott, aminőnek eddigi közigazgatásunkban alig volt még példa.

95 milliom korona költséget ölel föl a programm, amely összegből a folyó és jövő évben közel 32 milliomot használnak föl. Számottevő összegek jutnak tehát az építő- és az ezzel rokon iparoknak; azért kell, hogy az ide irányuló építkezési programmot tüzetesen szemügyre vegyük, a kifejtendő tevékenység kihatásával és eredményével számoljunk.

Az építkezés kettős irányú: kiterjed 1. a közvetetlen, haladéktalan segélynyujtásra, és 2. rendszeres állandó lakás- és telekpolitikának közigazgatásunkban való meghonosítása.

Céltudatossága tehát nyilvánvaló.

Az actió részletezésére térve, a haladéktalanul eszközlendő építkezések tekintetében a programmban: *szükséglakások, barakktermek, népszállók* és *népotthonok* előállítására összesen 5 milliom k. s ebből a folyó és jövő évre 2,300.000 k. van felvéve. Megjegyezzük hogy szükséglakások, barakktermek építése ú. n. *inség*-építkezést involvál, mely tulajdonképpen csak rendkívüli elemi csapások (tűzvész, földrengés, árvíz) idején van helyén. Annak dacára, hogy ily elemi csapás nem látogatta meg Budapestet, a helyzetet mégis csak ugyanolyannak kell ítélni, minthogy a lakásügy terén évtizedeken át tartó háboríttatlan szűkölködés máig csakugyan egész katasztrófává sűrűsödött. Azért kikerülhetetlen a pillanatnyi segítséghez folyamodni; de óhajtanók, hogy lábra ne kapjon az a nézet, mintha ily inségépítkezés állandóvá tétele kívánatos lenne. Ellenkezőleg: bizonyos megszégyenítés rejlik abban, ha egészséges normális viszonyok közepette ilyen, főképp csak ideiglenesnek qualificálandó expedienshez kell folyamodni. Nem soroljuk azonban ezek közé a népszállókat és népotthonokat. Már ezeket mint emberbaráti és közjótékonysági intézményeket inkább állandósítandóknak véljük.

Amidőn azonban a közjótékonyság és népellátás intézményeit e keretben fölleljük, szinte meglepetve látjuk, hogy eziránybon a programm nem nyert további kiegészítést. Nem hiszszük ugyanis, hogy máig már teljesen elegendőképpen van gondoskodva elszegényedett elaggottak és azok családtagjainak vagy árván hagyottaknak ellátásáról; szegényházak, rokkantak házai, árvaházak elegendő számban és befogadó képességben Budapesten nincsenek. Azért azt véljük, hogy e nagyfontosságú programmból ezek az intézetek csak véletlenül maradtak ki s kívánatosnak tartjuk, hogy a programm eziránybon kibővíttessék.

Az elsőroltakkal a tulajdonképpi lakásügyön még nem segítünk. Ezzel a következő pontba foglalt *kis lakások* építése vet számot, melyek építését „a ténylegesen tapasztalt és a statistika által is világosan kimutatott nagy szükség indokolja". Osszesen 3000 ily kis lakás van előirányozva 18 milliom korona költséggel; ebből 6 épületet 1000 lakással azonnal meg akarnak építeni.

Úgy ezeknek a házaknak, valamint az előbb említeteknek elhelyezése igen nagy körültekintéssel, helyismerettel és szerencsésen van megválasztva. Szerencse, hogy legtöbbjük városi telken épülhet; csak igen kicsiny azok száma, amelyek részére a telket a városnak még meg kell szerezni.

Hogy építésük szükséges, nem is merült fel egyetlen észrevétel sem, amint az a következőkre nézve több oldalról megtörtént.

Számosan voltak ugyanis, kiknek nem tetszett, hogy a városi alkalmazottak számára is terveztek lakásokat, s még többen ellenezték, hogy a főváros hatósága bérlakásokat építsen. Részünkről az ellenkezést éppen nem találjuk megokolhatónak.

Mit is contemplál a porogramm VI. és VII. pontja? Az előbbi a fővárosi alkalmazottak részére összesen 1600 lakást kíván létesíteni, mit egyelőre 510 lakással, 14 házzal és 10,000.000 korona költséggel indítnak meg. E házak is többnyire városi telkeken épülnének; megjegyezzük, hogy szintén jól vannak elhelyezve. Ily házak építésének szószólóivá szegődtünk már rég idő óta. Mindenütt a nyugati külföldön elismerik és támogatják ezt a törekvést; s ennek következtében a lakásépítési programm e pontját feltétlen helyesléssel kisérjük. Még külön akarjuk hozzáfűzni, hogy épp a házaknak ez a kategóriája adja a legkedvezőbb alkalmat arra, hogy ama kivánság, hogy az épitésügyi szabályzat nagyobb *könnyítéseket* engedjen meg, a legcélszerübben teljesedjék.

Eddig csupán átalánosan hangoztatták a könnyítések szükségét, de concrét javaslatok ez irányban éppenséggel nincsenek. Az alkalmazottak házainak tervezői egyetemleges tervezésük nyomán ama helyzetbe jutnak, hogy egész tüzetesen kijelölhetik mindazokat a szerkezeti könnyítéseket, amelyekkel az épületek felállításakor számolni kívánnak, s ezek a könnyítések soron kívül és különösen emez épületek számára volnának megadhatók.

Mert hisz *átalánosságban* hiába minden könnyítés iránti követelés; ily könnyítések s az építésügyi szabályzattól való eltérések csakis külön épületkategoriákra, egyes épületnemekre és csoportokra adhatók meg.

A programm VII. pontjában 500 *bérlakás* építésére 10 milliom korona van felvéve; ezekből első ízben 160 lakás létesülne 3,330.000 k. költséggel. Ez a programmnak a legerősebben vitatott tétele.

Igaz, hogy bérlakásokról való gondoskodás nem tartozik a közvetetlenül a hatóság feladatkörébe; de tekintettel a rendkívül szükségletre s hogy a főváros üresen álló belsőbb telkeinek értékesítéséről, heverő tőkéjének kellő gyümölcsöztetéséről, a további kamatveszteségek elkerüléséről s a törvényes rendkívüli kihasználásáról van szó, mint azt a megokolás főszempontul oda is állítja, határozottan lépésnek tartjuk a helyes lakás- és telekpolitika meghonosítására s okvetetlenül helyesnek is tartjuk. Csak pillanatnyi nagy szükség parancsolta mértékben folyjék ezek építése s igen helyesen gondoskodtak arról, hogy ez a tevékenység azonnal megszűnik, ha a szükség is csökken.

A contemplált építkezések utolsó VIII. pontja *iskolák és óvodák* felállításáról szól, mi célból összesen 90 épületet 32 milliom korona költséggel irányoztak elő, arra való tekintettel, hogy az első két évben összesen 2 milliom korona összeggel 23 iskolát építenének. Ez intézkedést osztatlan sympathia kísérte minden oldalról; ebben mi is osztozunk, mert közérdek, hogy mielőbb teljesen megszűnjék az az állapot, hogy nyilvános tanintézetek részére bérlakásokat használjanak.

Azért melegen pártoljuk a határozat 7. pontját is, mely szerint a főváros hatósága felhívja a kormányt, hogy ő is hasonlókép tartózkodjék a hivataloknak és közintézeteknek bérházakban való elhelyezésétől s építsen külön épületeket a közhivatalok és intézetek számára.

Sándalvi templom

Az építkezéseken kívül a programm további pontozataiban még igen sok égető kérdés megoldására terjeszti ki figyelmét. Igy a programm 8. pontja az építési hiteleket nyujtható kölcsönadó alapok létesítése, valamint a 9. pontban említett *lakásügyi hivatal* felállítása, rég sürgetett kívánságnak tesznek eleget.

Megjegyzésünk van a programm 11. pontjára, mely a terjedékek kezeléséről szól. Ezt nem tartjuk teljesnek. A mai eljárás, amely az egy telektestben előforduló egyes parcellák kiigazítását teljesen figyelmen kívül hagyja, a beépítés tekintetében roppant idétlen telekalakot eredményez. Amidőn földművelés alatt álló területekből városi módon beépítendő telket kell alkotni, mellőzhetetlen, hogy az a telektest e célra be is rendeztessék, még pedig nem az egyesek tényked éséből, hanem erre hatósági beavatkozás szükséges. Comassálni kell a birtokot, hogy újból s meg felelően építő-parcellákat lehessen nyerni. Ezt az eljárást szabályrendeletileg meg kell állapítani s pedig az újabb felosztást az egyének akaratától függetlenítve.

Igen fontos programmpont a 16., mely a közlekedés könnyítésére és olcsóbbítására irányul. Ez irányban valóban még ma sok a tenni való Budapesten; igen átható reformra s újjáalkotásra is van szükség. Oly városi vasút is kellene, mely a személyforgalom gyorsabb lebonyolítását végezné; oly vasút, minőt Berlin annak idején a Stadtbahn- és Ringbahn-jával létesített, s melynek létesülése hovatovább nálunk is elmaradhatatlan.

Az ezek fölött való elmélkedés arra emlékeztet, hogy vajjon nem lett volna-e helyén a célbavett sok építkezést, mely a felvett keretben mindig csak mint egyes különnemű dolog jelentkezik, úgy intézni, hogy azzal együtt az egész város tervszerű átalakítása is combináltatnék; illetőleg ha a város egészét magunk elé teremtve, abból kifolyólag s átalános keretbe beleillően terveztetnének az egyes épületek?

Csak felvetjük az eszmét, nem kívánván akadékoskodni, hisz minden alkotást örömmel kell fogadnunk ama hosszú pangás után, mely ránk nehezedett. Nem félünk a főváros építkezései miatt, hogy ezek a magántevékenységre hátrányos befolyással lennének; ellenkezőleg: meg vagyunk győződve, hogy a főváros példája csak buzdítólag fog hatni a magánépítkező tevékenységre. De sokkalta nagyobb eredményt kötöttünk volna ahhoz, ha a városszabályozás nagy actiója a fővárosi építkezések irányítására lehetett volna befolyással. *Palóczi Antal.*

Az ipartörvény ankétje.

II.

A husvéti ünnepek okozta szünet után f. hó 19., 20. és 21-én folytatták a tárgyalást Téglássy István ministeri tanácsos elnöklete alatt, mert a kereskedelmi államtitkár a banktárgyalások folytán Bécsben időzött. Az első napon napirenden volt az ipari képesítés átalában és itt ismételten hallhattuk a már gyakran előadott érveket az ipar szabad gyakorlása mellett és ellen. A képesítés igazolása, annak legtágasabb körben szigorú megkövetelése volt az az álláspont, melyet a legtöbb felszólaló elfoglalt.

A keddi és szerdai üléseket teljes egészükben *az építőipari képesítés* tárgyalása foglalta le; magas színvonalú vita keletkezett főleg az építőmester képesítése és afelől, vajjon az építőmestert megillesse-e a tervezés joga: igen vagy nem. Az első felszólaló dr. *Zielinszki* Szilárd müegyetemi tanár volt, ki kifejtette úgy a műegyetem, mint a Magyar Mérnök- és Epitész-Egylet ama kívánságát, hogy mindkét fokában (magasépítésű és híd-, vasút-, víz- stb. építésű) építőmesterré csak a műegyetem építészi, illetőleg mérnöki oklevelével bíró egyén lehessen, ki az illető szakmában három évi tényleges gyakorlatot, melyre az ipartestület felügyelne, kimutat. A technikai tudomány előrehaladása oly nagy, hogy a legmagasabb képesítés szükségessé vált; szükséges, hogy a tervezővel egyenlő képesítésű legyen a végrehajtó egyén, hogy egymást jól megértsék, hogy a tervben lefektetett gondolat helyesen foganatosíttassék. Hivatkozva a kereskedelmi államtitkár igéretére, hogy a műszaki gyakorlat kérdése az ipartörvénynyel egyidejűleg fog törvényileg rendeztetni, kéri, hogy a szellemi munkáról szóló rendelkezések az ipartörvényből kihagyassanak (43. §. utolsó bekezdése és a 44. §. első bekezdése), kéri, hogy a képesítő vizsgálat teljesen töröltessék, hogy mérnöki munkára ipari szakiskola ne állíttassék fel és hogy kihagyassék az 53. §-ban felvett amaz intézkedés, mely szerint a képesítés kimutatása alól felmentést a kereskedelemügyi minister adhasson. Felszólal az ellen, hogy építési engedély nélkül is lehessen építeni, azért az 54. §. törlését kívánja.

Bálint Zoltán a magyar építőművészek szövetsége nevében kijelenti, hogy csatlakozik előtteszóló ama kívánságához, hogy építőmesterré csak műegyetemi oklevelet szerzettek lehessenek, hogy a tervezésről szóló intézkedések a törvényből kimaradjanak, mert a tervezés nem ipari foglalkozás, hanem művészi. Egyéni nézete az, hogy a tervezés, mint művészi foglalkozás, teljesen szabad maradjon, csak az egyéni rátermettség, melyet semmiféle iskola nem adhat meg, döntse el azt, hogy ki tervezhet; de az általa képviselt kar érdekében a műegyetemi építő oklevélhez kötendőnek kívánja köttetni az építészi és építőmesteri jogosultságot, annál is inkább, mert hisz az építőmester is tulajdonképp szellemi munkát végez, amikor a tervező gondolatát közvetíti és azt munkásaival, anyagi eszközökkel anyagi művé alakítja. Szerinte a kisebb házak tervezését a kőmívesmesterekre lehetne bízni.

Sziklai Zsigmond az ipartestületek orsz. szövetsége nevében legelsősorban köszönetet mond a kormánynak azért, hogy az 1884: XVII. t.-c.-ben foglalt igéretet, mely szerint az építőipar törvényben rendeztessék, végre megvalósítani akarja. Üdvözli a tervezet intézkedéseit, mint nagyjában helyeseket, melyeket bizonyos módosításokkal elfogad. A képesítés szigorítását a maga részéről szükségesnek tartja, ebben egyezik Zielinszki tanárral, de annak kimutatása módjában nézete eltérő. Kívánja a tudás ama fokához kötni az építőmesteri képesítést, amelyet az építészi oklevél biztosít, de nem akarja megfosztani a jogtól azokat, kik a viszonyok mostohasága miatt nem járhattak a műegyetemre; szerinte mindenki, aki kimutatni képes, hogy annyit tud, amennyit a műegyetemen tanítanak, építőmesterré lehessen. E célra a műegyetemen, annak tanárai, a felső építő ipariskola tanárai és gyakorló építőmesterekből álló bizottság volna alakítandó, mely előtt mindenki igazolhatná tudását. Ismerteti a most működő építőmestervizsgáló bizottságot, hol a bizonyítvány túlságos könnyen elérhető; rámutat ama visszásságra, hogy e bizottság vizsgáló biztosai között csak ritka kivételkép szerepelnek a gyakorló építőmesterek; ezt tarthatatlan állapotnak mondja, amelyen gyökeresen segíteni kell, melyről a kormánynak aligha lehet tudomása.

Az építőmesterek tervező jogát fenntartandónak mondja, ennek a törvény keretében való biztosítását kívánja; lehetetlen, hogy minden iparosnak legyen joga készítményének tervezésére, és csak a legnagyobb képesítésű építőmestertől vonassék el a jog. Furcsának mondja, hogy a kőművesmesternek Bálint szerint a jog megadassék, de a nagyobb képesítésű építőmesternek nem; de célszerűség szempontjából is meg kell hagyni, mert a vidéken nincs elég építész, tehát az építkezés csak fölösleges módon nehezíttetnék.

Az építőmesterség kettéválasztását helyesli, de szükségesnek tartja, hogyha mérnök a magasépítő szakra akar áttérni, hogy tudásáról különbözeti vizsgálat alapján tegyen tanuságot és vice versa. A felső építőiparisk olát végzettektől legalább 6 évi gyakorlat kimutatását követeli, melyből 2 év palléri minőségben töltendő, mert csak nagykorú egyénekre bízható oly fontos teendő, amilyen az építőmesteré. Ugyancsak nagykorúak lehessenek kőműves-, ács-, illetőleg kőfaragómesterek; kívánja, hogy a

Samodai József

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KISALFÖLD
Győr

1970 NOV 10

1021

IKER—KI parádé

Műsor a fiatalokért — fiatalokról

Háromszáznál több fiatal gyült össze szombaton este a mosonszentmiklósi művelődési házban, hogy megnézze azt a műsort, amelyet az IKER Kiváló Ifjúsági Klub és a Kisalföldi Ifjúság közösen rendezett. A közönség véleménye, hogy mindenki talált valami újat, hasznosat.

Az egész estét betöltő műsor hangulatát leírni lehetetlen. Aki jelen volt, érezte: barátok közé került. Győrből, Mosonmagyaróvárról, Lébényből, Öttevényről, Abdáról és a többi környező településről érkeztek vendégek.

Az amatőr képzőművészek kiállításának megnyitásakor, délután négykor már annyian voltak, hogy egyszerre nem is fért mindenki a terembe. Ötvennél több alkotás: festmények, grafikák, szobrok, lemezdomborítások, faintarziák, fotók — ez volt a kiállításon. Az ünnepélyes megnyitót *Samodai József*, mosonszentmiklósi festőművész mondta. Köszöntötte, és további lendületes, kitartó munkára buzdította a tehetséges ifjú kiállítókat.

A KI-ankéton a Libresszóban körülbelül nyolcvan fiatal volt jelen. Elmondták véleményüket lapunk ifjúsági oldaláról, jót, kevésbé jót egyaránt.

Az ankét után, a tulajdonképpeni műsor előtt a közönség — mintegy hangulatteremtésként — Gusztáv rajzfilmet és világmagazint látott. *A Rába-beatzenekar* „Kardtánc" szignáljával, és *Szücs Istvánnak*, a Kisfalu[illegible] művészének bevezető, köszöntő szavaival kezdődött a háromórás, tarka műsor.

Fiatal vers- és prózaírók mutatkoztak be alkotásaikkal: *Rácz Ildikó, Kádár Péter, Molnár Lóránt és Huszár László.* Utánuk *az IKER klub kamarakórusa* néhány dalt adott elő.

A „komoly" műfaj után a könnyedebb következett, *a győri Hand-együttes* játszott. A műsor egyik érdekessége volt *Sáfrán István* kerékpáros akrobata. Őt *Vágvölgyi Lívia* táncosnő követte.

A szünet után a „második félidőt" *a győri Trölmers beategyüttes* kezdte, majd az IKER lánytagjai mutatták be azokat az *őszi és téli ruhákat*, amelyeket a mosonmagyaróvári *Kisalföld Áruház* adott kölcsön erre az alkalomra. *Csiszka Antal*, a „Komisz kölyök naplójából" szülőatyja a humor keletkezéséről tartott példákkal bővelkedő, vidám előadást. A műsorban még három beategyüttes játszott: *a hegyeshalmi Sextans, a Rába és a mosonszentmiklósi Glissando.* A zárszó után tánc következett.

Köszönet illeti mindazokat, akik a műsorban szerepeltek, vagy bármiképpen segítették a munkánkat. Az IKER—KI parádét mindenképpen érdemes volt megrendezni. A fiatalok igénylik a folytatást. Végezetül: a kiállítás november 21-ig lesz nyitva, utána a képeket bíráló bizottság rangsorolja. A díjazásról és az eredményhirdetésről később tájékoztatjuk a kiállítókat és olvasóinkat.

— ju —

Dózsa 2:1 (1:1)

majd Szaló lövése pattant ki a kitűnően tömörülő kaposvári védőkről. A 20. percben azután góllá érett a győriek fölénye. A tizenhatoson pattogott a labda, Baumann, majd Gábor lövése akadt el a vendégek védőin. Közben **Tamás elé került a labda, akinek nagy lövésére már nem volt orvossága a kaposvári védelemnek.**

1:1.

A 39. percben Csidei, majd egy perccel később Domonkos is megszerezhette volna a vezetést a Dózsának, de lövéseik elkerülték a kaput.

A második félidőben újból a hazaiak jöttek fel, de nem birtak a jól záró kaposvári védelemmel. Az 81. percben a gyengén játszó **Kovács elvétett egy labdát, a szemfüles Uhr rögtön ott termett, és a hálóba vágta.**

2:1.

Ezután mintha elfáradtak volna a Dózsa játékosai, azonkívül nem találták meg a vendégek védekező játékának ellenszerét. Igaz, közben Gábor hatalmas kapáslövést küldött Nagy kapujára, a háló helyett azonban Duralla fejét találta el, és a keménykötésű középfedezetet három percig a partvonalon ápolták. A 75. percben újból Gábor lőtt kapura, és a tizenhatoson belül Németh kézzel ütött a labdába, a partjelző intett is, a játékvezető azonban nem ítélt büntetőt. A befejezés előtt öt perccel Szaló bombafejese viszont a kapufa belső feléről vágódott ki. A játékvezető a partjelzőre nézett ki, azonban most nem jelzett. (Szerintünk gól volt.)

A Dózsa vereségét elsősorban gyengén játszó középpályásainak köszönhette, de a hátvédek sem remekeltek. A hazaiak közül csak Halász és Szaló játéka dicsérhető.

a MOFÉM...

Fertőszentmiklós 2:0 (0:0)

Nehéz, de meg

Rába ETO

RÁBA ETO: Földes — Keglovich, Orbán, Izsáki — Pozsgai, Kiss — Stolcz, Nagy Horváth B., Horváth L., Korsós. Edző: Dombos Ágoston.

KOMLÓ: Erdősi — Kótai, Zimonyi, Csordás — Horváth, Makrai — Bordács, Juhász, Solymosi, Lazaridesz Mohácsik. Edző: Lantos Mihály.



Horváth B. magasan felugorv

A mérkőzés első perceiben már két szögletet értek el a hazaiak, majd Horváth L. kapáslövése került el a komlói kaput. Állandóan támadott a Rába ETO és Horváth B. fejese szintén a kapu mellett kötött ki. A vendégek szoros emberfogásra rendezkedtek be, azonkívül valósággal megszállták kapuját. [illegible]

Sommer Mária kőnyi faragó

Első sikereit 54 éves korában, az 1954-es budapesti népművészeti kiállításon aratta. Kecskeő Oroszlán „Téli ~~ellető~~ körplasztikái-val pályadíjat" is nyert. Kaposváron 1958-ban díszoklevelet szerzett. Házipani szövetkezeti tag. (említve).

H. Bakó: Népművészet, népművészek.

Kisalföld, 1972. máj. 7.

Gamniczky M.D.K.

Az Andrássy út egyik épitője

Preisich Gábor: Bp. városépítészetének városépítésnek története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964. I. mell.

Sáini Lajos

épitész mérnök?

Lásd Vas. hjs 1872

291–293 l. 304–305 l

Dunaszabályozásról

cikket ír

rajzokkal

---

alig ha, mert a fővá-
ros. képviselő választások-
ról is ír

Lásd Szinyeit

Magyar Nők

Sammachini, festo" III. 48.

Sampalva

Vasm.

Hammersdorf

r.k. pl. templom Storno 1877

1) alaprajz 1:4 cm = 1 m 1 ᴵᴵ = 1 öl és hossmetnet.

2) Kiszletek. ablakok és ajlók. 7 ᴵᴵᴵ = 1 lób

Könyöki 1884.

1) alaprajz ½ cm = 1 m metnet

Kiszletek különféle léptikben 1:50 1:20 1:25 : 1:10

2) Nyugati kapu 1 m = 6 cm

3) czimerek. 3 cimer.

1906.

Tehelo. 1907 (Schulek Kalhegyi Mitra 1908.

1) alaprajz. 1:100

2) déli és nyugati homlokzat.

3) kerentmetnet az asigalépcsővel.

4) csigalépcső részletrajz vázlatok 1:20 czemarajz.

5) ugyanaz és tető 1:20.

6) ugyanaz 1:50

7.) 1 lap csigalépcső körendelés 1:20 2 példány fénymásolat

8.) orgonakarzat faoszlopokkal 2 példány pauza és 1 eredeti

9) ugyanaz köoszlopokkal Dr. Schulek fr. és fénymásolata

10) ugyanaznak mennyezete – fénymásolat

11) ablakmérelék 1908. 3 db.

12) tanulmány vázlatok 4 db Schulek.

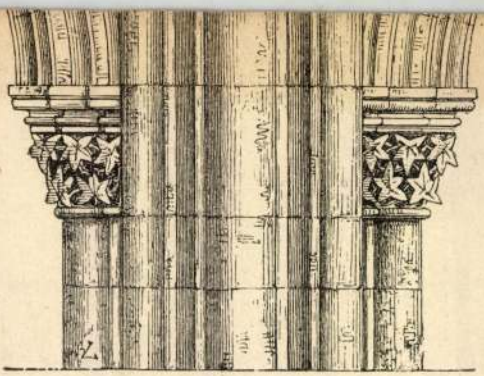

5.

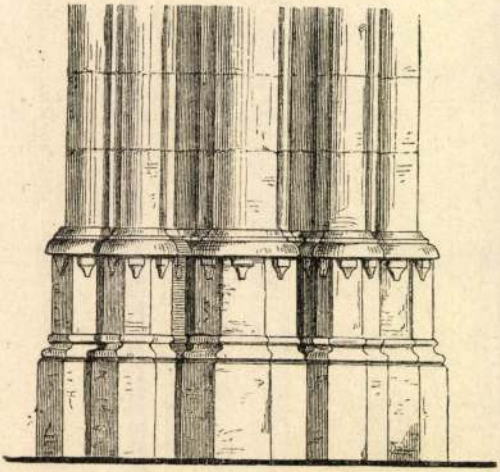

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Samodai József festőművész

ÚJ EMBER

Budapest

1971 DEC 5-

Az újonnan kifestett farádi templomot Kacziba József püspök, győri apostoli kormányzó ünnepi szentmise keretében áldotta meg. Ez alkalommal volt az egyházközségi képviselőtestület eskütétele is. A templom új mennyezetfreskója Samodai József festőművész alkotása.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 MÁR. 30
Kisalföld

Samodai József festőművész-restaurátor

1021



● GYŐR FELSZABADULÁSÁNAK 30. évfordulójára rendezett ünnepi tanácsülésen avatták fel a győri tanácsháza átalakított dísztermét. Eddig 120 személy fért a teremben, most több mint 300. A régi, kényelmetlen székeket kicserélték. A győri Cardo Bútorgyár készítette az új, kényelmes üléseket, amelyeket most az orgona felé fordítottak. A tanácsterem egyúttal koncertterem is lett. Orgonahangversenyeket rendeznek majd benne. A terem akusztikája kiváló. A falakat gyönyörű pasztellszínekkel varázsolták újjá. A lekopott aranyozást is felújították. Samodai József festőművész restaurátor és a többi közötti Reizinger István, a Győr-Sopron megyei Tanácsi Építő és Szerelőipari Vállalat festője végezték a nagy munkát.

(Matusz Károly felv.)

Vér és olaj

Amikor a rádióbemondók hírül adták a világnak Fejszál király halálát, egyes hírügynökségek hozzáfűzték a hírhez: azt az embert gyilkolták meg, aki a közel-keleti kőolajat ellenőrizte.

A megállapítás találó: a mai politikában az olaj és a vér igen gyakran összekeveredik. Vajmi kevesen hisznek annak a hivatalos bejelentésnek, hogy „senki sem irányította" Abdul Azisz, az állítólagos „abnormális" unokaöccs revolverét, amelynek gyilkos golyója kioltotta a koronás nagybácsi életét.

Akik nem fogadják el a hivatalos magyarázatot, azok megkérdezhetik, kinek állt érdekében, hogy eltegyék láb alól a szaúd-arábiai uralkodót, akinek országa a világ legnagyobb olajszállítója? Ki volt érdekelt abban, hogy megöljék azt az embert, aki a kirobbant olajválságban nemcsak a Perzsa-öböl, hanem az egész Közel-Kelet legfontosabb politikai személyisége volt, s akit úgy tartanak számon, mint az arab olajembargó egyik kezdeményezőjét.

Fejszál az Egyesült Államok közeli barátja volt. Ám a világ tele van fonákságokkal. Az USA külügyminisztériumában a hír hallatára megdöbbentek, és azt hangoztatták, hogy a király meggyilkolása csapást jelent az USA közel-keleti pozícióira.

nyos fegyverétől, nevezetesen a szomszéd államok közti nézeteltérések szításától és a bizonytalanság légkörének felszínen tartásától.

Helyénvaló emlékeztetni ezzel kapcsolatban azokra a sajtóban kiszivárgott hírekre, hogy a Perzsa-öböl térségében amerikai tengerészgyalogság és deszant egységek partra szállása várható. Ez bizony nyugtalanítja az öböl államainak sejkjeit és emírjeit.

Szinte kézenfekvő a kérdés: vajon a félkegyelmű herceg revolveréből leadott lövés nem hatékonyabb és olcsóbb eszköz-e a politikai irányvonal megváltoztatására? Hiszen a Washington Post szerint Fejszál király „talán nagyobb kárt okozott Nyugatnak, mint bárki más..." Igen. Nincs kizárva, hogy Fejszál király meggyilkolását valóban kitervelték. S ha ez így van, akkor a gyilkosság kezdeményezői arra számítottak, hogy a Rijadban eldördült lövések engedékenységre bírják a Perzsa-öböl térségi sejkeket. Viszont könnyen előfordulhat, hogy a fegyver visszafelé sül el.

Andrej Dolgov
(APN—KS)

Távirati jelentések

BUDAPEST — Budapesten március 24- és 29-e között magyar—lengyel munkaügyi együttműködési tárgyalásokat tartottak. Magyar részről Nagy Imre munkaügyi miniszterhelyettes, lengyel részről Wiktor Klosiewicz munka- bér- és szociálisügyi miniszterhelyettes vezette a tárgyalásokat. A megbeszéléseken az időszerű társadalombiztosítási, nyugellátási, munkaerő-gazdálkodási és munkavédelmi kérdésekkel foglalkoztak.

— **Tíznapos, nagy sikerű** magyarországi vendégjátékát befejezve, szombaton elutazott Budapestről a világhírű Alekszandrov Ének- és Táncegyüttes. A szovjet katonaművészek hét fővárosi és vidéki előadáson mutatkoztak be a magyar nézőknek.

BRÜSSZEL — Hazánk felszabadulása közelgő 30. évfordulója előtt szombaton megkoszorúzták a belga ellenállási mozgalom magyar mártírjainak sírját Brüsszel-schaarbeeki temetőjében. Az ünnepélyes megemlékezésen a magyar nagykövetség képviselői megkoszorúzták a belga ellenállás hőseinek emlékművét is.

SAMODAI JÓZSEF festő, grafikus
Mosonszentmiklós, 1920

Művészi képzettségét Pandur József és Borsa Antal műtermeiben szerezte, az utóbbival több restaurálási munkában vett részt. 1954 óta szerepel a Győr megyei kiállításokon és pályázatokon. - Festői és grafikai munkásságát szükebb hazájának táji szépségei és népélete ihletik, előadásmódja közérthető, realisztikus.

SAMODAI József építész (1820-1984)

?

SÁROSI Lajos: A mosonszentmiklósi templomegyüttesről.
Mosonszentmiklós, 1990 7,7.p.

[illegible]. Egyébként is, a
Biblia megirta, hogyan büntet
amikor Dávid király népszámlá

Népszámlálás és anyakönyv h
jellegü feljegyzésekhez szokás
középkori szóhasználat szerint
ször össze adózás céljából. A
lezünk ilyenekkel a történeti
- mint látni fogjuk - ezek csa
dan megvolt összeirásoknak; el
Magyarország kulturális fejle
hóditásnak köszönhető.

A kivételt a városok alkot
zetendő, egy összegben megálla

S amodai József

és Cs. Szabó Lajos tárlata nyilt meg

a Győri Mücsarnokban.

Magyar Hirlap 1980/9/20/9

Samodai József MNK

Szerepelt az őszi megyei tárlaton.

"Kislányportré"

Hamar Imre: Őszi Tárlat,1964.

KISALFÖLD 1964 okt. 25.

MDK

Samodai József

az alsógallai templom festményei.

Vigilia, 1955.jul. XX,évf. 7. sz..381. l.- Szentgyörgy András:Az alsógallai öreg templom megfiatalodott belseje. 380-81. l.

MDK

Samodai József

festményei a csornai templomban

Vigilia, 1955. szept. XX.évf. 9. sz. 496-97.l.-
Dr. Lőrincz Imre:A csornai templom uj festményei.
496-498.l.

Samodai József

szerepelt a Győr-Sopron megyei művészek
tárlatán. Helyet Győr után Sopronban
is bemutatnak.

"Kislány vázával"

Hárs György: Megyei képzőművészeink tárlata.
Kisalföld 1963 máj. 5.

Samodai József MDK

szerepelt a győri műcsarnokban rendezett 13-ik megyei képzőművészeti tárlaton.

Rácz Ernő: Örvendetes fejlődés - sok kiállító művész. Kisalföld. 1963. okt 20.

M.D.Y.

Samodai József
festő

„Csendélet teknővel", „Fiúfej"
"című művét állította ki a
győri tárlaton.

Kovács Gyula: Megyei képzőművészeti tárlat: Gyor
Művészet, 1964. április - 38 lap.

Samodai József

MDK

Szerepelt a győri képzőművészeti kiállításon.

kér csendéletje.

Borbáth Sándor: Korszerűbbet, színvonalasabbat! Kisalföld 1962. nov. 7.

M.D.K.

Samodai József
festő

Egy portréval vett részt a
tárlaton.

Hamar Imre: A győri tárlat
(Művészet, 1965. szeptember - 47 lap.

Samoday Lajos

1938/39. V. éves
fest. szak,
rendkív. hallg.

I – II. félév

Ferkó pzomfoiskèvk
1937/39.
158. C.

Samoday Lajos

1938/39. tanév végén
iparostanonciskolai
rajztanítói oklevelet
kapott.

Ferképzőmfoiskévk
1937/39
183 l.

Samoday Lajos
foto
IV. Bécsi utca 1.

MKSz 1947

SAMOD. (Baranya.)

Apáca kolostor omladékai nem messze egy dombon.

Görecze, 1906, 143l.

Sámodi apáca kolostor romjai

Samodi József
festő

Szabad Művészet

1952. 7. n. 332. l.

kelt felterjesztésére értesitem
ir. miniszterelenök ur a f.évi
zzám intézett átirata szerint a
só társai emlékének megörökitésére
szitendő falfestmény pályázatán
szére járó pályázati tiszteletdij
onát engedélyezett, s egyidejüleg
kifizetés végett a t.Bizott-
ssék.

Samoki Tivadar

Kassai festő

1783-ban Abrudbányán diszisette az ottani román fatemplomot -

Petranu, Coriolan:

Monumentele istorice ale judeţului Bihor. I. Bisericile de lemn. 4-r 64 l 124 t. Sibiu, 1931 -

Ism:

Kampis Antal:

Szaradok 1933. 316 l.

Samoold Mátyás, miskolci órás M.D.K.

XVII. sz. végéről származó óráját az Iparművészeti Muzeum őrzi.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 393. old.

SAMOOLD Mátyás miskolci órás. A XVIII. század végéről származó óráját az Iparmüvészeti Muzeum őrzi /Sümeghi müv.lex.kézirat./.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Samos Miklós

Madár — XX., vegy.

Vásárhelyi Tárlat
Retrospektív Kiállítás, 1964-73.

Samovolszky Frigyes

aranyminiv Pest

1847. mester
1860-as években még
működött

Horváth Kentpéteri

256. l.

M.D.K.

Samperger István, gyöngyösi ostelos

neve az 1827 évi gyöngyösi általános összeírásban fordul elő.

Heves megye műemlékei I. írta Volt Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó. 383. old.

SAMPERGER István gyöngyösi asztalos. Az 1927-es általános országos összeirás alkalmával emlitik Gyöngyösön.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Samsinján MDK

örmény festő

Hollóssy Simon tanitványa.

Hollóssynak Samsinjánról festett képe a jereváni városi Museumban van.

137.o. 13. jegyz.

Németh Lajos: Hollóssy Simon és kora müvészete. Bp. 1956.

MDK

Sámson mester
pécsi köfaragó XII.sz. k.

Stilusa Gerevich T. szerint a modenai Vilmos mestertől ered.
Magy.Müv.Tört. I./szerk.Dercsényi/ 41-42.o.
Repr: Sámson története. Dombormü a pécsi székesegyház altemlomi lejáratáról.1140 k.
U.o. 39.o. 21.kép.

Hatása az épületplasztikára. /Tövishuzó /
U.o. 44.o. /Repr. 45.o.27.kép/
Hatása a kismüvészetekre. /Csatári Biblia/
U.o. 46.o.

MDK

Sámson (kőfaragó) mester

(Neve domborműveivel és a pécsi kőfaragó iskolával kapcsolatban említve. A cikk végén utalás: V. Ö. Gerevich: T. m. CLII. t. CXX–CXXI. t., Horváth Henrik: A magyar szobrászat kezdetei. Budapest 1936.)

Nagy Zoltán: A szegedi kőbástya. Tiszatáj, Szeged, 1947. április. I. évf. 2. sz. 23., 26. l.

Sámson mester

a pécsi műhely olasz-lombard igazodású mestere. (XII. század.)

Végváry Lajos: Rövid művészettörténeti összefoglaló /1-21/. Közrem.: Miklós Pál /1964-1965/. Bp. 1965-66. 21 db.

10. A középkori Magyarország művészete. 2.1.

Sámson

M.D.K.

Pécs, püspöki Palota, külsö tatarozása

Rövid hirek

Müemlékvédelem, 1966/2. 126. l.

Sámson-mester

1140-1150 Pécsett plasztikai művei a Csatári Bibliához hasonlítanak

Magyar Kódexek Bp. 1966. 17. o.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

"Sámson mester"

Gerevich Tibor elnevezése a pécsi Sámson története alkotójáról, aki valószinü Vilmos modenai mester iskolájából jött.

A magyarországi művészet története. I.
Bpest, 1961. 43. lap.

SÁMSON JÁNOS, csizmadia

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,819 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 265.old

/ 1,2./ V. csizmadia. 265.old

VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 265.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve.VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

---

MDK

417. Kiss Béla,ép.

Szül.: Nagykároly,1899 okl.kelte:1925 sz: 8730

A m.kir.József műegyetemen oklevelet, abszolutóriumot vagy okleveles minősítést nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜV. 1931.márc.1. 41.l.

Kiss Béla

Bptavb. 1940. szept.

Kiss Béla sámsondi, építészmérnök tervezőirodája, XI. Dajka Gábor-út 81. **457-699**





Nagságos

dr. Szentiványi Gyula főtitkár urnak

B u d a p e s t . IX.

Hőgyes Endre u.12

M.O.B.

Kiss Béla

építész

Szül. Nagykároly 1899.

Oklevelet nyert 1925.

Műegyetem IV. 1

Kossuth Lajos.

A Wie wird es enden mit Kos
lapon Kossuth Lajost, ki a Const
üdvrivalgással fogadja, mig Napo
űznek és kövekkel dobálnak, vill
fölül: THE MAN & THE MONKEY
a kép alatt: The probable d
Napoleon czimmel K
People és Louis Na

Kny., már. 21.9: 35.6 c

Sz.n. 83
296-903

± a menekülő

Kiss Béla

Sámsondi Zoltán - Kiss Béla: Szövetszerkezetes épületek,/Bp,1965/. c. könyvét említit irodalomjegyzékben

Párkányi Mihály.: Nem tektonikus szerkezetek I.
Épités- Épitészettudomány,1969.1-2.sz. 75-102.l.

M.D.K.

Sámson József

Budapest - szálló

főépitésvezetője

Magyar Épitőművészet 1968/2. 26-27.l.

Sámson József M.D.K.

A pécsi püspüki palota helyreállitásának tervezője / Sámson-Mendele/

Müemlékvédelem 1966/1. 51-52. 1.

Sámson József, építész

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy **Sámson József** okl. építészmérnök-közgazdász, a Kőfaragó és Épületszobrászipari Vállalat területi vezetője, a Középületépítő V. volt főépítésvezetője, életének 50., házasságának 28. évében hosszas szenvedés után váratlanul május 21-én elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása június 19-én 9 órakor a Farkasréti temetőben lesz. Gyászolja felesége, fia András.

Halálozás

23

Nepszabadság, 8 n. 1980 jún. 15.

M.D.K.

Sambach, Kaspar, festő

nevét arok közt emliti a szerző, akik a XVIII. sz. első felében az osztrák művészet körül inkább a világosabb, furcsa, mulatságos rokokót horták Magyarországra, semmint a sulyos barokkot.

Allgemeine Kunstgeschichte, Leipz.Veb.Seemann.I.Aufl. 1966.Bd.V. Die Kunst des 17.und 18.Jahrhunderts, 864 o. Magy.fejezt: A.N.Tichomirov, 516. old.

C.F.SAMBACH, festő

A székesfehérvári Jezsuitatemplom falfestményeit és oltárképét festette ANTAL WERLE és JÁNOS MAGIS jezsuita testvérek segitségével, kivéve Szt.Ignatius von Loyola képét, amelyet Michelangelo Unterberger készitett. 120.old. 14.jegyz

PÉTER KOVÁCS: Der Meister der Holzschnitzereien in der Székesfehérvárer Jesuitenkirche aus dem 18.Jahrhundert 119.old

ALBA REGIA. Az István Király Múz.Évkönyve.X.1969. Székesfehérvár

Sambach, festő

Az egri képtár Dorffmeisternek tulajdonitott két kerub fejes képhez hasonló fejeket a barokk festők műhelyeikben tartottak. Ismerünk ilyet Sambachtól is. 361. old

Kövecses Kassó: Dorffmeisternek tulajdonitott képek az egri képtárban 358. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XIX. évf. 1965
Sopron

Sambach,fest?,1715-1795

Székesfehérvárott működött.A Soproni Liszt Ferenc Múzban egy vegyes technikájú vázlata.Egy szentély kifestése a formák teljes feloldásával.Ilyen ritkán kerül kivitelezésre,mint Mintzernek egy ilyen jelzett terve is.
277.old

Csatkai Endre: Barokk rajzok kiállitása a Liszt Ferenc Múzeumban 271.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XX .évf.1966. Sopron

MDK

Caspar Sambach, festöm.
XXXXXX XVIII.sz.

a legutóbbi hetek /1930./ műkereskedői forgalmában felbukkant s a székesfehérvári muzeum számára megszerzett vázlatrajz teljes mértékben hitelesiti a föoltárfreskó alkotóját: a vázlatrajzon a köv. felirás és szignatura: " Gemahlt in fresco zu Stulweissenburg in Ungarn 1749, als Hochaltarblatt alda v. Caspar Sambach." /Gyengéden lavirozott tussrajz hitelességéhez nem férhet kétség.

Kapossy János: A barokk menyezetfestés emlékei Székesfehérvárt.
Magyar Müvészet. 1930. 437 448.l.

MDK

C.Fr. Sambach, festőművész
1750.

Ciszterci ta-templom: A Szent Kereszt-oltár. 438.l.
Repr.
Szimbolikus képek a gyóntatószékek fölött. 439.l.
Repr.
A ciszt.-templom egyik oldaloltára: Az örangyad. 440.l
Repr. 1752-ben került oltárra.
A ciszterci ta-templom Szent Ignác oltára. 1750. " "
Repr.
/a Historia Domus bejegyzései szerint Krisztus a kere
reszten és a ma már erösen restaurált Loy.Szt.Ignác
kép 1750-ben készült./

Kapossy János: A barokk menyezetfestés emlékei
Székesfehérvárt.
Magyar Müvészet. 1930. 437-448 l.

1.

Caspar Sambach

a nagykanizsai ferences templomban kezdte magyarországi működését 1747-ben. ~~1747~~ 1749-től 1751-ig a székesfehérvári jezsuita templom mennyezet-freskóit és oltárképeit festette Az 50-és években Budán és Pozsonyban dolgozott, 1758 után visszatért hazájába.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

140.1.

Caspar Sambach

az igazi freskótechnikánál szívesebben alkalmazta a secco-eljárást, ezeknek vegyítette a hettőt — szinei elhalványodtak, festékrétegük lepörög.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

140.1

M.D.K.

Caspar Sambach, osztrák festő

1747-ben kerdek magyarországon dolgozni. Első műve a nagykanizsai ferences templom faldíszei, voltak, 1749-1751-ig a Székesfehérvári ferences templom mennyezetfreskóin és oltárképein dolgozott, az 50-es években pedig Budán és Pozsonyban. 1758-ban tért vissza hazájába.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 175 old.

Sambach, Caspar

Franz

wod

Hekler Ung

117. l

k után a szövetkezet kamatot nem
truházása, vagy engedményezése csak
közölhető". Az üzletév lejártával
üzletrésze és bevásárlása arányába

011 Augusztus hó 29. n.

SZEGED DÉLV
FOGYASZTÁSI

Kato

IGAZGATÓS

Sambach Ferenc Gáspár

festő

1758

l.

Bierbjerszitár

26. l.

Sambach Kaspar Franz

festő

l.

Péter II

62. l.
64. l.

Sambach Gáspár

festő

lásd

Werner Adolf Or-

A székesfehérvári

főgimnázium

tortenete. 1894–

95. évi isk. értesítő.

Kat. Manszvét pk.
Prot. Hilda
Ó-g. 21. Tádé

CSÜTÖRTÖK

4

Kat. Viterbói Róza
Prot. Rozália
Ó-g. 22. Zotik

PÉNTEK

5

Kat. Juszt. Lőrinc
Prot. Viktor
Ó-g. 23. Kallinik

SZOMBAT

6

Kat. Ida
Prot. Zakariás
Ó-g. 24. Eutik

Izr. 14. S. Ki Theze 1. 2 P.

Sambach Gáspár

pestő

vód

z

Bierbjerszitár

106 l.

VASÁRNAP
31
Kat. Rajmund
Prot. Erika
Ó-g. 18. Laurusz

N. k. 5 ó. 16 p. N. ny. 18 ó. 44 p.

HÉTFŐ
1
Kat. Egyed
Prot. Egyed
Ó-g. 19. András vt.

IX. HÓ SZEPTEMBER

KEDD
2
Kat. István kir.
Prot. Rebeka
Ó-g. 20. Sámuel

SZERDA
3

Sambach Gáspár Ferenc

a ciszterek templo-
mának freskóit és
oltárképeit 1748-52.
festette.
1762-tól tanára,
1772-1795 ig igaz-
gatója volt a bécsi
képzőm. akadémiá-
nak
A képek leírása!
Marschall Szekesf

56-l. 57, 58 l.
59 l.
60
61 l.

9 eredetileg
fersmták



„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Sambach Gáspár

a ciszterci templom
falképe és oltárképe

Marschall Szekesf

42, 43, 44. 46
sz. Egyeke



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Sambach Gáspár

festő

vrod

Polgárdy Kőrest.

19. l.

Sambach, Caspar
Franz

festō

l.

Hekler M M Tort

194. l.

rtinček), r. k. templom.
emplom.
plom.
om. (?)
om. (?)
nplom.

Sambach, Kaspar

ród

Csányi Károly =

A székesfehérvári

cisztercita templom

sekrestyéje.

A Kéve könyve

1928. 12. l.

(Tévesen Sombart.)

Sambach

festő

írvd

Kapossy Endre dr.:

Művészeti emlékek a ciszterciek székesfehérvári templomában és rendházában. A ciszterci rendszékesfehérvári Kath. főgimnáziumának értesítője az 1910-11. iskolai évről.

Székesfehérvár, 1911.

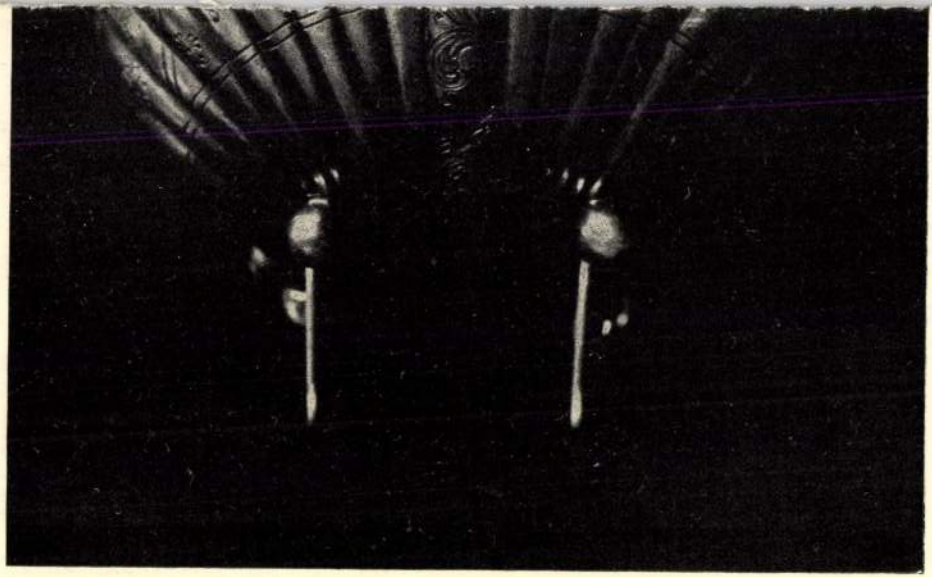

V. 202

Sambach Gáspár

festő

lásd

Gent Brestmünz

59. l.

Lambach Ferenc Gáspár

l.

Szépmüvészet
1944. 232. l.

M. Kn[illegible]YA[illegible]
NY[illegible]TOR

Sambach Ferenc János

1715 – 1795

l.

Ormadatok

137. l.

..... „ IV. Ver

..... „ V. Bol

Liefer

Ort:

Sambach, Caspar Franz

(1715–1795)

Székesfehérvári kepek a
üszterci templomban
a budavari Nagyboldogaszony templom föoltárkepe – most u.o. a
helyőrségi templomban

Pigmüvel

534. l.

RETI JAKAB
BALASSAGYARMAT

BALASSAGYARMAT
942 MÁR. 6 25
R 1



BER 3
20 f
MAGYAR KIR. POSTA

„Europa

Könyv és Lapszerjesztő

vállalat R. T.

Budapest

V Rathermere ín

Sambach

festo

XVIII. 7.

l.

Schoen Buda és Óbuda

5. l.

Budapest V. 2.

SAMBACH, Gaspar Franz

Szeteszfehérvári numkai

AH 1996 224, 225

ósag belső, jelenlegi állapot

vántartása, az elemzéhez
rontot szerepeljenek
tartás esetében a szempontot
ha elem hozzárendelten.
igulázás.

ennyiségi elemzés)

yilvántartás alapján
gzem és összevetem.

=> az általam vizsgált
ogy viszonyul az egészhez

Sambach Gáspár
festő

l.

Wolfszent Imre

7. l.
13. l.

MAGYAR NEMZETI BANK
Pénzforgalmi osztály

147620



Müemlékek orsz.bizottsága
ellátmányszámla,

Budapest
IX.Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból
Díj átalányozva

...nyertek. Hazavihettek a legjobb dramaturgiai munka, férfialakítás, jelmez, díszlet díját, a fődíjat, sőt ők kapták a legjobb előadásért Győr különdíját is. A színikritikusok külön jutalmazták *Gazsó Györgyöt*. A színművész úgy gondolja, nemcsak neki, hanem az egész színháznak jó, ha a fővárosban megmutatkozhatnak. Nem beszélve arról, hogy a Krétakör ...ilyet a vidéki színház állja – ez esténként összesen százötven-kétszázezer forint. Folyamatosan keresnek szponzort, de eddig sikertelenül. Ezzel együtt megéri Pestre utazni. Hírnevüket öregbítik, és az erkölcsi plusz mellett az igazgató szerint nemcsak könnyebben, hanem olcsóbban is tudnak vendégművészt szerződtetni.

...végső soron taktikai lépés is a Móricz Zsigmond Színház társulatának állandó fővárosi vendégeskedése, ugyanis 2000 májusában rekonstrukciós munkák kezdődnek Nyíregyházán, 2001 őszéig nem lesz állandó játszóhelyük. Így Tasnádi célja az is, hogy átmentse a társulatot a felújítás utáni időszakra.

Szemere Katalin

SZÍNHÁZMŰSOR

SZ.: Szombat, V.: Vasámap

Budapest Bábszínház: SZ.: Pinokkió (fél 11). A három testőr és a jeti (18.15). A L'art pour l'art együttes műsora (20.30). **V.:** Marcipán cica (fél 11, 4). **Budapest Bábszínház Játszó-tér: SZ.:** A kislány és a med ve (fél 3). Bonbon matiné (de. 11). Virágot Algernonnak (fél 8). **V.:** Koltai-kabaré (fél 8). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban: SZ.:** Lola Blau (8). **V.:** Rigócsőr király (4 – Honvéd E. bemutatója). **Bárka Színház: SZ.:** Cseh Tamás: Összes dalok időrendben/1971 (8). **V.:** Cseresznyéskert (7). **Bárka Stúdió: V.:** Menjünk világgá! (11). **Bárka Kávézó: SZ.:** Éjszakai mozi (22 – Indiánfilmek a 70-es évek NDK-jából). **Játékszín: SZ.:** Rejtélyes viszonyok (7). **V.:** Black Comedy (7 – zártkörű ea.). **József Attila Színház: SZ.:** Egy csók és más semmi (7 – Szemes Mari-bérl., 1. ea.). **V.:** Hamupipőke (11, 3). **Holdvilág Kamaraszínház:** Egy bogár élete (11 – matiné). **Karinthy Színház: SZ.:** Őrült nők ketrece (7). **Katona József Színház: SZ.:** Paul úr (7). **V.:** Mi lesz veled, emberke? (7). **Kamra: SZ.:** Balta a fejbe (7). **V.:** Közellenség (7). **Kolibri Színház: SZ.:** Békafalvy Béka (7). **V.:** Békafalvy Béka (3). **Kolibri Fészek: SZ.:** Tudod-e, hol van Garboncia? (fél 11). **Lézerszínház: SZ.:** Vangelis 3D (fél 8). **Madách Kamara Színház: SZ.:** Psota! (7). **Merlin Színház: SZ.:** Gyere Josephine (7 – zenés játék). **V.:** Bohémia '99 – a 10 év (fél 6-tól). **Mikroszkóp Színpad: SZ.:** Vigyázz, NATO, jön a magyar! (fél 8). **V.:** Kihajolni veszélyes! (fél 8). **Operaház: SZ.:** Traviata (11 – Ifj. I/1. bérl.). Figaro házassága (7 – Osváth/1. bérl.). **V.:** Spartacus (7). **Erkel Színház: SZ.:** Rigoletto (7 – Premier I. bérl.). **V.:** Rigoletto (7 – Premier II. – Palló/2. bérl.). **Radnóti Színház: SZ–V.:** Lángarc (7 – Vasárnap bemutató ea.). **R. S. 9. Stúdiószínház: SZ.:** Maszkok (7). **Szkéné Színház: SZ.:** A köpönyeg (fél 7, fél 9). Koncert SI nélkül (23.00). **Thália Színház: SZ.:** Leander és Lenszirom (fél 3 – a Nyíregyházi Móricz Zs. Színház vj.). Vidám kísértet (8 – Miskolci Nemzeti Színház vj.). **V.:** Az Amadinda Együttes koncertje (fél 8). **Thália Színház Új Stúdió: V.:** Petra von Kant keserű könnyei (7 – Miskolci Nemzeti Színház vj.). **Új Színház: SZ.:** Chioggiai csetepaté (7). **Vidám Színpad: SZ.:** Szomorú vasárnap (7). **V.:** Édes mostoha (fél 11). Pénz áll a házhoz (7). **Vidám Színpad Kis Színház: SZ.:** Tigris Lili (fél 8). **Vígszínház: SZ.:** A Karamazov testvérek (7 – bem. ea.). **V.:** Sylvia (7). **Pesti Színház: SZ.:** A mi kis városunk (7 – Pálos-bérl., 2. ea.). **V.:** Élve vagy halva (7).

Őszi sí, krosszfutás, kutyafogathajtás

MUNKATÁRSAINKTÓL

XVIII. kerületi Diákközpont (Szélmalom utca 33.) és a Pestszentlőrinci Szabadidő Egyesület szombat délelőtt tíztől délután négy óráig nyílt sínapot szervez a diákközpont műanyag pályáján. Szombaton bátorságpróbára is sor kerül: a kötélhíd, a néhány méteres magasságban kifeszített kötél leküzdése még biztosítás mellett is kihívásnak számít. Vasárnap a nemrégiben épült mountain-bike-pályán rendeznek bemutatót és versenyt. A tizenegy órakor kezdődő versenyre fél tizenegyig lehet jelentkezni, háromszáz forint ellenében, a bemutató délután háromkor kezdődik.

A kisvasúttal versenghet az, aki szombaton 13 óra 5 perckor a vonat indulásával egy időben elkezd futni a gyermekvasút Széchenyi hegyi végállomásától a Hűvösvölgyig. Negyvenkét perc alatt kell teljesíteni a távot annak, aki a hét és fél kilométeren hamarabb szeretne célba jutni, mint a kisvasút.

Terepfutó-sorozatának ötödik állomásához érkezik ma délelőtt tizenegy órától a Futapest Klub. Ezen a héten Domonyvölgyben küzdhetnek az elemekkel a legelszántabbak hat vagy tizennégy kilométeren. A tíz évnél fiatalabbaknak csupán ezerötszáz métert kell teljesíteniük, a nevezés nekik kétszáz, a nagyobbaknak négyszáz forint. A rajt az Örs vezér tértől a gödöllői HÉV-vel és autóbusszal közelíthető meg. A verseny előtt kutyafogathajtás szórakoztatja látogatókat.

A gyaloglóvilágnap alkalmából a város több pontján lehet vasárnap a kilométereket róni. A Futapest Klub a XIII. kerületi Népszigeten szervez három és hat kilométeres sétát. A túrára egy órától fél kettőig lehet jelentkezni az északi összekötő hídnál, a Vasmacska büfénél. A Budai XI. SE a Kamaraerdei Ifjúsági Park (XI., Kamaraerdei út 12–14.) mögötti erdős részre várja az érdeklődőket könnyed sétára. Három, öt, illetve tíz kilométeren lehet indulni délelőtt kilenc és két óra között. A versenyközpont a 41-es villamossal közelíthető meg.

> Szombaton és vasárnap, 10–18 óráig a Petőfi Csarnokban rendezik meg a kétnapos Életmód Expo '99-et. Hogyan tudjuk megőrizni szellemi, testi és lelki egészségünket? – ehhez kaphatnak hasznos tanácsokat az érdeklődők neves orvosoktól és más szakemberektől. Látványban sem lesz hiány: több sportág képviselői is bemutatót tartanak.

A nőké lesz a főszerep vasárnap a Margit-szigeten az Avon világfutás budapesti versenyén. A rendezők azt remélik, hogy idén tízezren indulnak majd. Tíz és négy kilométeres távon indulhatnak a nők, a hatvanévesnél idősebbek pedig két kilométert sétálhatnak. A nevezési díj a helyszínen kilencszáz forint. (További felvilágosítás a 267-6560-as telefonon.)

Jó erőnlétűeknek ajánlott a vasárnapi pilisi gyaloglás: huszonkét kilométert kell megtenni hétszáz méteres szintkülönbséggel nehezítve. Indulás fél tízkor Leányfaluról, a pócsmegyeri révtől, ahonnan a Vörös-kő–Panoráma-gerinc–Sasfészek–Bázisalja–Apát-bérc–Jenőkunyhó útvonalon jutnak el Lepencére.

A nyugdíjasokat várja tizenkét kilométeres túrára szerdán kilenc órakor a Moszkva téri óra alatt *Martyán Lajos*.

Munkanélküliek esélyei. A Fővárosi Munkaügyi Központ kirendeltségein havonta átlagosan nyolcezer álláshelyre lehet jelentkezni. Közhasznú munkára, külföldi foglalkoztatásra és – átlagosan háromezer – úgynevezett normál állásra. ...használu szolgálat (IX., Ulloi út 47., telefon: 215-9319), valamint egyéb nonprofit szervezek és intézmények is szerveznek munkákat. A feltételekről és a lehetőségekről a munkanélküli-ellátásokban részesülőket folyamatosan tájékoztatják.

N. H. E.

IX., Dandár u. 24.	215-3678
X., Basa u. 1.	261-8093
XI., Hamzsabégi u. 60.	386-8786
XII., Kékgolyó u. 19.	355-6843
XIII., Frangepán u. 44/A	349-1029
XIV., Nagy Lajos király útja 25.	363-6440
XV., Bocskai utca 1–3.	307-4000
XVI., Demeter utca 3.	403-2688
XVII., Pesti út 170.	256-7418
XVIII., Darus utca 5.	291-1624
XIX., Bercsényi utca 18.	282-9622
XX., Baross utca 91–95.	285-8474
XXI., 1752 Bp., Pf. 74.	277-4175
XXII., Városház tér 11.	226-0244
XXIII., Grassalkovich utca 140.	287-3464

A biztonság megfizethetetlen.
De nem feltétlenül drága!



A környzéfém fehí opcionálisan rendelhető

Mazda 323 1.5 2 999 000 Ft-tól



Mazda 3H biztonsági rendszer

A Mazda 323-ban a biztonság megfizethető. A magas aktív és passzív biztonsági felszereltség (ABS, Mazda 3H biztonsági rendszer, Family Box ütközéselnyelő rendszer, dupla US légzsák elöl, két oldallégzsák, szervokormány, indításgátló) gondoskodik az autó és utasai biztonságáról. Emellett a tágas, igen jól variálható belső tér első pillantásra magával ragadja az embert.

Mindez most alapáron 2 999 000 Ft, légkondicionálóval 3 299 000 Ft.

AUTÓ ÓBUDA
1037 Budapest, Vörösvári út 123. Tel./Fax: 368-4929

AUTÓ FEHÉRVÁR
8000 Székesfehérvár, Balatoni út 19. Tel.: 06-22-340-150 Fax: 06-22-345-177

www.mazda.hu
Mazda Info: 06-80-323-626

Még szép, hogy Mazda

mazda

Száz éve született az élő beton atyja

Száz éve, 1899. október 16-án Nagykárolyban született Sámsondi Kiss Béla, a modern építészet egyik óriása. Nem tervezőként számít annak, hanem technológusként. Több mint kétszáz építőipari szabadalmat dolgozott ki, ezek nagy részét az állami építésügy semmibe vette. A harmincas évek második felében települt át Romániából Budapestre – és bár lelke mélyén tudta, hogy itthon szinte teljesen reménytelen találmányainak megvalósítása – nem akart még egyszer emigrálni, pedig 1946-ban hívták az Egyesült Államokba.

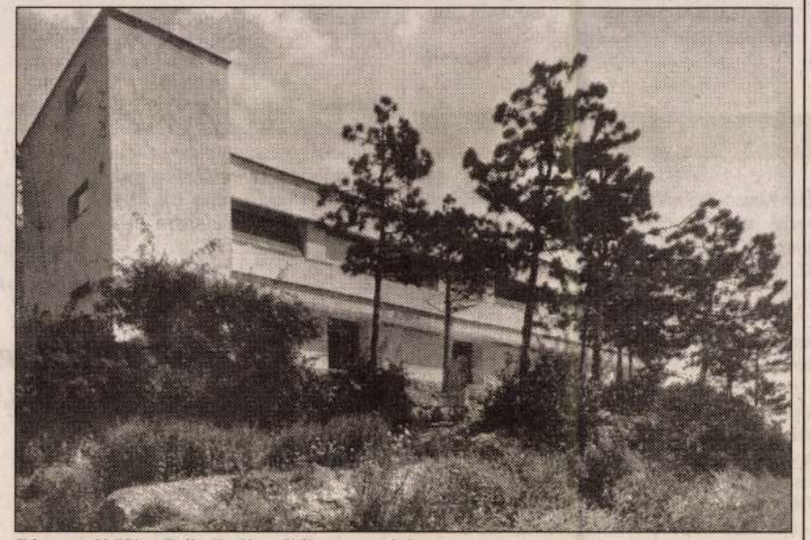

Sámsondi Kiss Béla Dajka Gábor utcai épülete FORRÁS: MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM

Egy tulajdonképpen egyszerű elvet: a már álló tartópillérekre a földszinten elkészített felhúzható emeletek szabadalmát – a Sámsondi Kiss Béla által kidolgozott úgynevezett lift-slab eljárást – máig használják az egész világon. Ugyanakkor egy fontosabb, az építéstechnológiát alapjaiban forradalmasító anyagtakarékos ötlete nehezen terjed. Ennek a szövetszerkezetes építés nevet adta, mert az élő szervezet sejtjeit vette mintául egy zsaluzat nélküli cellás betonkészítés ideájához. A vékony beton ugyanis a gipszformával együtt dermedve soha nem látott karcsú tartóvázat eredményez.

A magyar szabályokkal összeegyeztethetetlen csodákat egy bátor fővárosi hivatalnok, Kazinczy Gábor védte, a negyvenes években jótállt értük. Így épülhetett meg két Sámsondi Kiss-épület a Dayka Gábor utcában. Az egyik saját családi házként máig őrzi emlékét: a három centiméteres betonból szerkesztett, bútorként használatos szekrénypilléreket üvegpolcokkal töltötte ki. Varázslatos hangulatú, extra nagyságú alátámasztás nélküli tereket alkotott. A szomszéd ház is a rugalmas alaprajz Le Corbusier elvei szerint, de Sámsondi Kiss tervei alapján épült. Ma már a felismerhetetlenségig átépítette a hálátlan utókor.

Igazi öröme tanítványaiban volt, akik gipszcementeljárását a fejlődő országok demográfiai robbanásához kínálták gyógyírként. De csak néhány extravagáns mediterrán villa lett végül az egész, még ma is újdonságnak számító rendszerből. Meg egy könyve, amely 1965-ben jelenik meg. Zseniális konstruktőr, mégis majd' hetvenévesen kapott csak Ybl-díjat. 1972-ben halt meg. Megépült házakkal alig jutalmazta saját és hazája sorsa. 1942-ben Molnár Farkas azzal mutatta be Zilahy Lajos lapjában, a Hídban: „...miért nem ismertük Sámsondi Kiss Bélát már legalább 10 éve. Ma nem kellene a régi vagy az új építés kérdéseiről vitáznunk."

Csaknem hatvan év telt el azóta, és a vita egyre hevesebb. Pedig Budapestet ezalatt kétszer is rommá tiporták különböző nagyhatalmak. Bombázták, hídjait felrobbantották, épületeit tankokkal lőtték szét. Lett volna módunk egy-két Sámsondi Kiss Béla-szabadalmat az újjáépítésekkor a gyakorlatban is kipróbálni.

Szegő György

TERÍTÉKEN

A hely, ahol főznek is

A Cactus Juice nevű Jókai téri közösségi intézményben lehet inni, lehet mulatozni, üvöltözni a hangos zeneszóban, lehet ismerkedni is valószínűleg, és lehet sült fűszeres csirkeszárnyat enni málnadzsemmel. Ez a két étel ugyanis, ami a Cactus Juice-ban valójában ehető. Igaz, hogy a Buffalo csirkeszárnyhoz hoznak kitűnő csípős szószt, a friss, illatos málnadzsem pedig a száraz, lenyelhetetlen túrógombóccal érkezik, de mi jó szívvel csak ezt a két ételt tudjuk ajánlani a Cactus Juice kissé egyhangú étlapjáról. Pedig az evést a jelek szerint különös tisztelet övezi itt.

Olyannyira, hogy a csak beszélgetni és iszogatni szerető vendégeket nem is engedik leülni az egyik helyiségben, viszont akik szent fogadalmat tesznek, hogy enni fognak, és ennek szoros következményeként majdan a pénztárcájukat is megnyitják, azok előtt megnyílnak a titkos termek, és lekerülnek az asztalokról a foglalt táblák.

Furcsa ez a nagy evéskultusz egy olyan helyen, amely valójában nem is étterem. Közösségi intézmény, írtuk az előbb – és valóban az. Egyike azon új budapesti helyeknek, ahol igazából az idő közös eltöltése a cél. Nem annyira az evés, hanem sokkal inkább a szelepek kiengedése, az ellazulás, a nap méltó lezárásra. Ennek a funkciónak a Cactus Juice kiválóan megfelel: elég nagy, elég divatos, eléggé centrális elhelyezkedésű, közepesen drága, és a pincérek sem a legvadabb verőemberek közül verbuválódtak.

Szóval a Cactus Juice, ha jól megnézzük, egy kellemes klub, némi kocsmabeütéssel és jóleső igényességgel. Csak mi éreztük elveszettnek magunkat. Mi és valószínűleg mindenki, aki jó, változatos, sőt még meglepetéseket is tartogató konyhára vágyik. Sok hús, tekintélyes adagok, elnagyolt kivitelezés, többnyire drabális ízek – és valami, végső soron rokonszenves igyekezet: ez a Cactus Juice a város kellős közepén.

Egy gyár, ahol tisztességesen kiszolgálják a vendéget (feltéve, hogy ott és akkor akar enni, ahol a tulajdonosok megengedik neki), ám ahol egy pillanatig sem kétséges, hogy a pénz az úr. Ez így rendben is van. Iszogató bikaborjak, csajok a Körútról és öltönyös üzletemberek, akik, ha megéheznek, nagy megelégedettséggel betermelnek egy híg, nem túl kellemes ízű, de nagy ibriknyi hagymalevest vagy egy hasonlóképpen kezdetleges tárkonyos ragulevest. Aztán esznek utána tenyérnyi flekkent, jó durván fűszerezve, meglehetősen szép húsból, hozzá házi savanyúságot vagy parmezános, dijoni mustáros pulykamellet, amelynek az íze megint csak túl erősre és tolakodóra sikerült.

Esznek, pontosabban teleteszik a gyomrukat, aztán isznak, aztán megint isznak, melegük lesz, izzadnak a sok fűszeres ételtől – kerekedik, telik, szépen múlik az este.

Ennek ellenére, ha megengedik, mi továbbra is a Buffalo csirkeszárnyat javasoljuk málnadzsemmel.

Konyha: fűszerekkel az ízek ellen
Kiszolgálás: bajtársias a Wittman fiúk



Meglátni és **megszerezni:** csak egy pillanat műve

Elég egy telefonszámot tárcsáznia, és háromféle hitelről kaphat részletes tájékoztatást.

Hívja a **Budapest Bank Hitelvonal**át a nap 24 órájában, és érdeklődjön a **Privát Kölcsön**, az **Áruhitel** és az **Autófinanszírozás** szolgáltatásainkról a (06-1) **455-55-55**-ös telefonszámon!



Budapest Bank Hitelvonal
(06-1) 455-55-55

BUDAPEST BANK

Sámsondi Kiss Béla

Népszab. 1999 okt. 16. 37 ol.

MDK

Olgyay, Preisich, Sámsondi Kis építészek.

A bpesti Béke-uti lakótelep beépítésének terv-
pályázata 1946-ban.
Nem került kivitelre.

Gerle György: A Béke-ut a forradalom utjáró
Epités-építészet, 1950. 8.sz. 5ol.l. Helyszin-
rajzzal.

M. D. V.

SÁMSONDI építész
és
Farkas - Palányi - Csillag - Keledi

Panelház terve Repr

Miskolczy László: Előregyártott panelhá
Terpályázata
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 4. sz. 121 sz

M. D. K.

SÁMSONDY KISS György építész

Balatonkörnyéki kisnyaraló pályá-
zat (Felemelt megvétel)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K

SÁMSONDI KISS György építész

Részvétel a pályázaton

Callmeyer Ferenc: A hétvégi-ház pályázat

Magyar Építőművészet 1960. 1. 8. 27. l.

Sarmsondy Kiss Bela
építőművész

M.D.K

Az 1966. évi Jbe díjjal lett
kitüntetve.

— : —

Művészet, 1966. május – 48 lap

Sámsondy Kiss Béla építész

Megkapta az Ybl díj I. fokozatát

Nagyanya 1966 IV. 3 5 old.

Sámsondy Kiss Béla, építész MBK

I. fokozatot kapott.

— : Kiosztották az 1966. évi Ybl Miklós-díjakat 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. ápr. 2.

M.D.K.

Sámsondy Kiss Béla épitész

Ybl Miklós -dijjal kitüntetve 1. f.

Kiosztották az 1966 . évi Ybl Miklós -dijakat

Magyar Nemzet 1966. ápr. 3. 5.l.

M.D.K.

Számonkérő Kiss Béla épitész

Ybl Miklós -díjjal kitüntetve 1. é.

Kiosztották az 1956. évi Ybl Miklós -díjakat

Magyar Nemzet 1956. ápr. 7. 5.l.

M.D.K.

Sámsondy Kiss Béla épitész

/ Lakó-ls Kommunális Épületeke T.V.

Ybl Miklós-dijjal kitüntetve I. fokozat
az épitészet müszaki fejlesztéséért kifejtett munkásságáért

Kitüntetések

Magyar Épitőművészet 1966/5. 9.l.

Sámsondy Kiss Béla, építész MDK

Az Ybl-díj I. fokozatát kapta.

–: Kiosztották az idei Ybl Miklós-díjakat 6.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. ápr. 3.

Sámsondi Kiss György

Farkas Ipoly: Polietilén gyár, Polimerizáló üzem. /Bajnay László, Koncz Attila, Sámsondi Kiss György, Schultheisz Imre építészek/. - Műszaki Tervezés, 1967. 10.sz. 3-6. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

73. l.

Sámsondi Zoltán

Sámsondi Zoltán - Kiss Béla: Szövetszerkezetes épületek,/Bp,1965/. c. könyvét említit irodalomjegyzékben:

Párkányi - Sámsondi - Kempfner: Vakgyértés,II. c. munkáját /Lakóterv,1969./ említi irodalomjegyzékben:

Párkányi Mihály.: Nem tektonikus szerkezetek I.
Építés- Építészettudomány,1969.1-2.sz. 75-102.l.

Sámsondi Kiss György

B.L.: Polietilén gyár - polimerizáló üzem, Leninváros.

Építészek: Bajnay László, Koncz Attila, Schulteisz Imre, Sámsondi Kiss György. Statika: Kovách Ervi, Nagy Péter. Acélszerkezet: Koncz Attisla, Völgyes Frigyes. Gépészek: dr.Egyedi András, Busch Véla, Párosz Géza, néhai Zentai János. - Ismertetés, képekkel.

Magyar Ép.müv. 1971.4.sz.lo-14.l.

Sámsondi Kiss György

TVK polietilén gyár, polimerizáló üzem, Leninváros. - Építészek: Bajnay László, Konecz Attila, Schulteisz [illegible] Imre, Sámsondi Kiss György, statikusok Kovács Ervin, Nagy Péter, acélszerkezet: Konecz Attila, Völgyes Frigyes. - Ism.

Magy.Ép.Ip. 1972.1.sz.53-55.l.

SÁMSONDI KISS BÉLA

Reisdel Antal:

Sámsondi-Kiss Béla búcsúztatás

M. Ép. Tömörvészet 1973/1. sz. 64.

[ø. nagyp
: Lexikon

Sámsondi Kiss Béla

Biografia - Schöner Erwin 52.
Dr. Párkányi Mihály: In memoriam 52-54
Sámsondi Kiss György: Ex operebus 55-57

M. Ép. Mûv, 1973/6

[Ø: nénjegyzés
: Lexikon

de Sámsondi Kiss György, építén

L. Hormos Zoltán

-Terv pályázat

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

3-7.

83/4

SÁMSONDI KISS Béla

M. Tudományos A-tól Z-ig.
Bp. 1997 695-696.

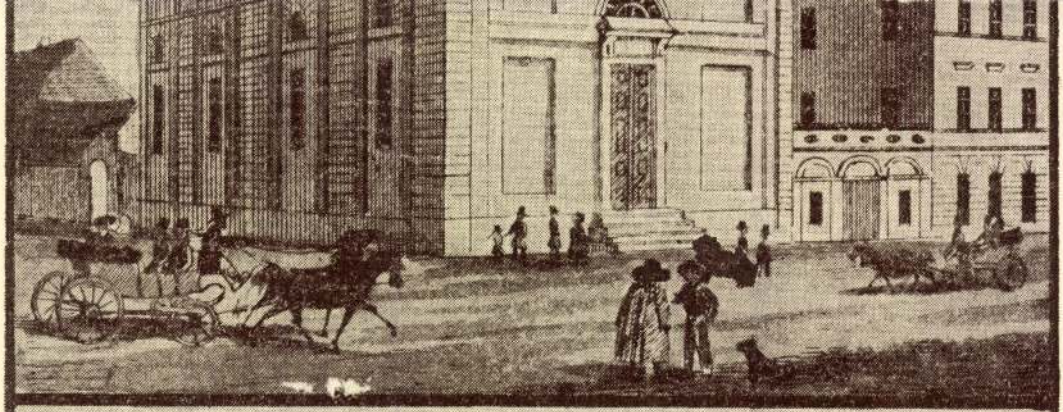

Az Evangélikusok temploma

Die Evangelische Kirche.

SÁMSONDI KISS Béla életén

Sámsondi Kiss György: Az ár ellen is haladni próbáló, újító, feltaláló életén. = MÉp. 1998/2. 39. ill

Szmsondi Kiss György

A Tisza i Vegyi Kombinát polietilén gyár-polimerizáló üzemének építésze

Magyar építészet 1945-7o

172.old.

Subject: [N&n galeria] meghívó az N&n galéria szövetszerkezet címû kiállítására
Date: Sun, 12 Jun 2005 19:21:19 +0200
From: N&n galéria <galeria@nagybalint.hu>
To: N&n levelezõlista <nnngaleria@lists.c3.hu>

Az **N&n galéria** tisztelettel meghívja

Önt és barátait

2005. június 15-én, szerdán 18 órára

Sámsondi Kiss Béla • Párkányi Mihály • Szövényi István • Nagy Péter Sándor

szövetszerkezet

címû kiállításának megnyitójára

megnyitja: Bodonyi Csaba építész

kurátor: Janesch Péter építész

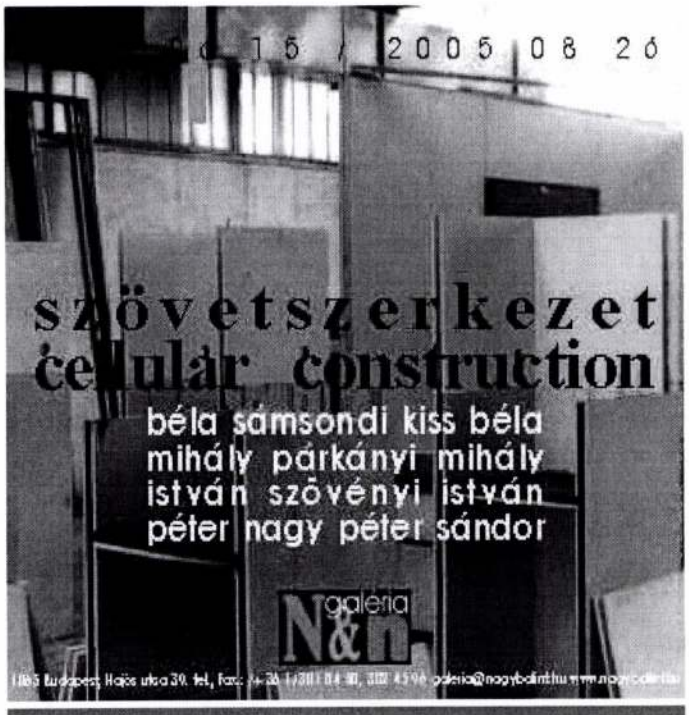

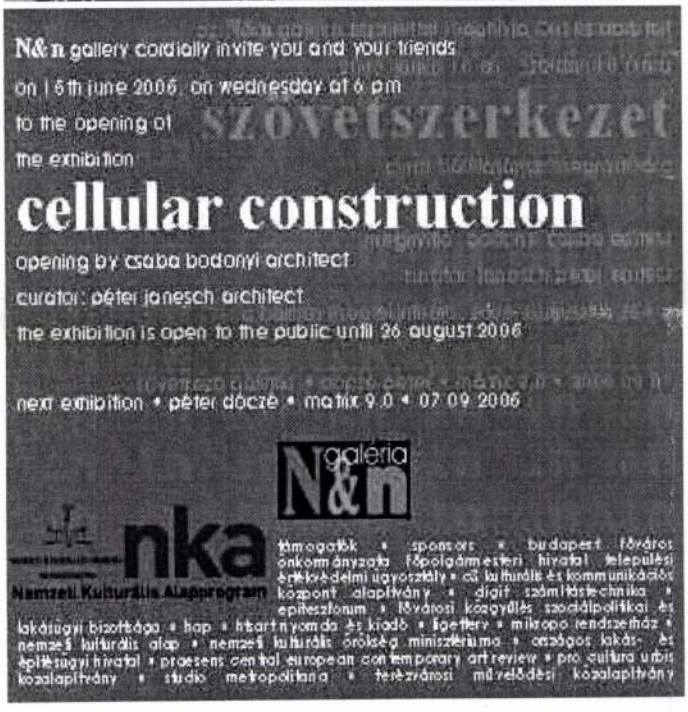

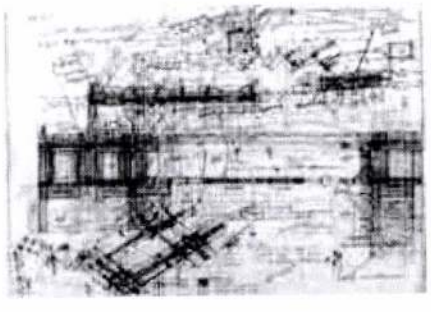

Sámsondi Kiss Béla

(1899. Nagykároly - 1972. Budapest)

In memoriam (részlet)

A szerkezet poétája volt õ, különös, izgalmas, egyéni utakon járó, felejthetetlen jelenség; szerkezetalkotó, aki magateremtette szókinccsel beszélt (sokszor küzdött tehát értetlenséggel is), és aki egy magateremtette szerkezeti világ szépségével ajándékoz meg mindenkit, aki ismeri és szereti õt. A tervezés-gyártás-építés mûveleteit összefüggõ rendszerként fogja fel és kezeli. E koncepció korai világrajöttét még ma sem tudom megmagyarázni, pedig már mint érett építész idestova több mint 9 évet töltöttem el vele, az õ szolgálatában, nemcsak úgy, hogy õt is szolgáltam, hanem, hogy jóformán mást sem csináltam ezen kívül. Ez idõ alatt rendeztük sajtó alá munkásságát, foglaltuk össze a szövetszerkezetes technológia koordinációs elméletét és csak az utolsó négy évben kezdtünk hozzá - megfelelõ elméleti, majd laboratóriumi alátámasztás után - a félüzemi kísérletekhez, amelyeknek talán végre sikerrel kecsegtetõ befejezését már nem élhette meg. Az ismeret, amelyet róla, közös munka alapján szerezhettem nem olyan ismeret tehát, amilyet társaságban szerez az ember a társaság egy másik tagjáról. Ilyen ismeretet - Németh László szavaival élve - inasok szereznek gazdáikról, akik tudják, melyik oldalon alusznak, hol vet ráncot a kabátjuk.
Mint minden vérbeli technikai felfedezõt, Sámsondi Kiss Bélát is egy fordított látásmód jellemezte. Nem mást akart csinálni, mint a többiek, hanem ugyanazt, csakhogy teljesen másképp. Konstruálni akart, de nem követ helyezett kõre, mint a klasszikus konstruktõrök, hanem felületelemet felületelemre: nem a teherhordó vázat gyártotta "elõre", hanem annak felületét, vagyis a teherhordó szerkezet negatívját. Így összpontosult figyelme óhatatlanul a lehetséges iparosított építési módok közül a komplementer építési módokra, így dolgozta ki a szövetszerkezetes építési mód alapelveit és ezzel útra bocsátotta a korszerû építési módoknak azt a fajtáját, amelyben a felületelemek valamilyen futószalagszerû gyártása a gyári vagy helyszíni öntés valamelyik technológiájával társítható.
A szerkezeti rendszer megalkotásánál az a cél vezette, hogy a lakásépítésben vasbeton szerkezeteket az acélszerkezetek szerelési szintjéhez közelítse. Ennek az elképzelésnek jegyében dolgozta ki a vasbetonidomoknak a meglevõtõl lényegesen eltérõ elõállítási technológiáját, a betétvasak különleges kapcsolási módjait, a csomópontok képzését, legfõképpen pedig a gyártás hangsúlyának a szokásos váz gyártásáról a végleges felületet képezõ elemekre való áthelyezését.
Az acélszerkezetek felé való közeledésnek tehát Sámsondi Kiss Bélánál nem az a tartalma, hogy miként lehet a fémszerkezeteknél megvalósított építészeti, formai eredményeket a vasbetonszerkezetekre átvetíteni és nem is az, hogy miként lehet a vasbetonszerkezetek fenntartása mellett a csomópontokat fémszerkezetûvé alakítani, hanem az, hogy a fémszerkezeti csomópontok beható tanulmányozása alapján miként lehet magából a vasbeton-technológiából a fémszerkezetekhez elvileg hasonló csomóponti, tehát szerelési megoldásokat deriválni. Így jutott végül is arra a megfontolásra, hogy magát a vasbetontechnológiát kell átalakítani, éspedig oly módon, hogy szemben a panellel, tehát a lemezzel az acélszerkezeteknél bevált szelvényszerû profilok jelentsék az elemek számára a legkedvezõbb gyártási alakot, továbbá, hogy a csomópontokban, az elemek összeszerelésénél ne a külön kapcsolóelemek alkalmazására törekedjünk, hanem a vasbeton jellegébõl származtatott új kapcsolási módszerekkel operáljunk.
A szerkezeti rendszer megszerkesztésekor elõször mindig a végsõ felületet állította elõ és erre dolgozta ki a vékony betonhártya felvitelét. Ha a betonhártya bordákat igényelt, akkor a gyártott felületelemekben a bordák negatívját képezte ki. A felület gyártásához természetesen alacsony fajsúlyú anyagot választott. Technológiai és gazdasági szempontból egyaránt a gipszet tartotta a legalkalmasabbnak. Technológiailag azért, mert könnyû elõállíthatósága, önthetõsége nemcsak a legváltozatosabb alakú és méretû, külsõ és belsõ csatornahálózattal bíró elemek elõállítását teszi lehetõvé, de nedvszívó hatása következtében a beöntött betont dermesztéssel azonnal stabilizálja s így a beton hidrosztatikai nyomását megszünteti; gazdaságilag pedig azért, mert a gipsz gyakori elõfordulása, olcsósága, alacsony fajsúlya, porozitása, önthetõsége olyan páratlan adottságot jelentenek, amelyekkel egyéb anyagok nem versenyezhetnek.
Sámsondi Kiss Béla szerkezeti rendszereinek felületi elemei soha nem bírtak építészetileg önálló

értelemmel, a téglához hasonlóan tehát semlegesek: részei az épületnek, de nem meghatározó részei. A felületelvû szerkesztés vezette Sámsondit a koordináció új módszerei felé is. Szakított a decimális rendszerrel, amelyet - Le Corbusier-hez hasonlóan - nem tartott alkalmasnak építészeti egyetemességre, és egy - az épület jellegzetes méreteibõl származtatott - sajátosan egyéni geometriai rendszerrel dolgozott, ennek egységébõl vezette le az elemek valamennyi jellegzetes méretét. Párkányi Mihály

Sámsonháza

Nógrád m

vörrom maradványok

Könyöki. 1890.

1). alapés felvajo 2 cm 10 m



22.



23.



Sámsonháza várom

SÁMSONHÁZA

Várom

Czobor Béla: A hűenlékek Országos Bizottságának működése. AÉ, X – 1890, 351 l.

Sámsonháza várrom

SÁMSONHÁZA

Várrom

Feniczy János: A nagy-bárkányi plebánia. Magyar Sion, III. Esztergom, 1865, 45–46 l.

SAMU ERNŐ, rézművesmester

Schwiegelhofer Ede szombathelyi rézművessegéd Szombathelyen B.Nagy Lászlónál dolgozott először 1925. jan.5-től 1925.szept.-én-ig. Innen Nagykanizsára ment Samu Ernő rézművesmersterhez dolgozni. 258.old

DOMONKOS JÁNOS: A rézműves-rézkovács kismesterség Szombathelyen 253.old

VASI SZEMLE, XXVII.évf. 1973. 2.sz. Szombathely

SÁMSONVÁRA

Várrom

Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek a legrégibb időktől 1850-ig. Kázador, VIII – 1874, 94 l.

SAMSONIADA

SÁMSONVÁR (Vlógrád)

Várrom

Es: Buják vára. VV 1864, 176 l.

Sámsonvár

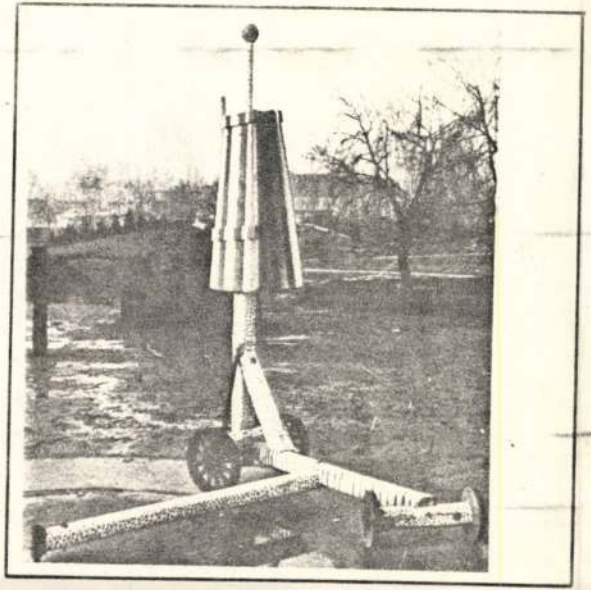

SAMU GÉZA

1947. december 2-án született Kocsolán. Pécsett a Művészeti Gimnáziumban tanult. Kiállítását Pesterzsébeten (1971) és Újpesten (1972) rendezték meg. Kőműves Kelemenné c. szobra Budapesten kerül felállításra.

Lakcíme: Budapest XII., Lóránt u. 8. a.

Nagy szitakötő, 1976, fa, 520 cm
Zalaegerszeg Városi Tanács tulajdona

Magyar szobrászati kiállítás 1978. V. 5-28 Műcsarnok Bp.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
Samu Géza, szobrász
Tükör művész
1981 SEP 6
1021

A sárkány átlényegítése

SAMU GÉZA SZOBRAI

Négyesztendős korunkban valamennyien szeretnénk, legalább egyszer, felgyújtani a szalmakazlat. Ez a terv persze ritkán valósul meg. Vagy szalmakazal nincs a közelben, vagy a gyufát dugják el jól a gondos szülők, vagy az előzetes, kisebb volumenű kísérletek után saját jól felfogott érdekünkben igyekszünk elfeledkezni a szalmakazalról. Nekem például a függöny kínálkozott annak idején a kísérlethez, érdekeim felismeréséhez pedig néhány pillanattal később az atyai pofon segített hozzá.

Hogy ettől jobb lettem-e vagy sem, azt nem tudom. Ami lényeges volt számomra — hogy megismerjem a tüzet —, arra így is mód nyílt. Most Samu Géza *curriculum vitae*-jében olvasom, hogy ő valóban eljutott a szalmakazalig, s ez jelentős fegyvertény lett életében: „lehetetlen volt többé, hogy pajtásaim háza tájára betegyem a lábam. Maradt a határ, meg a kocsiút . . . — írja —, és anyai nagyapám törődött velem. Szegények voltunk." . . .

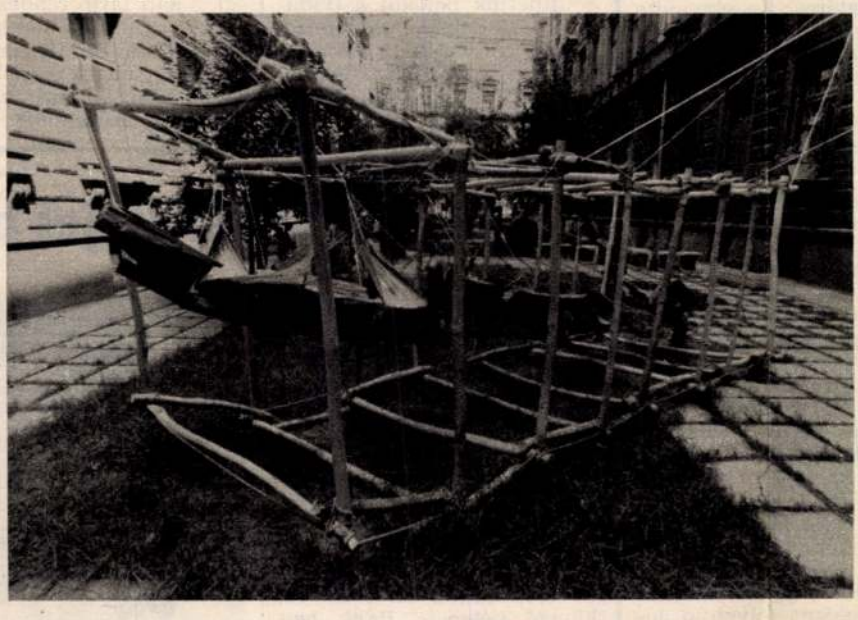

Sárkány

KÉKESDY KÁROLY FELVÉTELEI

Paradox dolognak tűnhet kisgyermekkori élményeket emlegetni egy komoly, sikeres művész — tíz éve legjelentősebb műveit bemutató — kiállítása kapcsán. Éppen annyira az, mint amennyire paradox a Vas utcai szabadtéri galériában rendezett kiállítás, az eklektikus bérházak rengetegében, a stukkódíszű falak árnyékában, egyszóval az egykori álpompa és álnagyság megkopott — bár nem minden szépség nélkül való — rekvizítumai között a valódi pompának és valódi nagyságnak emléket állító plasztikák megjelenése. Valódi a pompa és valódi a nagyság, mert a népi tárgyformálás legnemesebb — legegyszerűbb, legfunkcionálisabb — anyagai, munkamódszerei táplálják Samu művészetét. Ha pedig ez így van, akkor ellentmondásos a harmóniavágy, a környezettel való bensőséges kapcsolat igénye is, amely a példaadó mesterek világát jellemezte.

Ez persze még csak ellentmondás. Paradoxonná akkor válik a dolog, amikor rájövünk, hogy szükségszerű volt ezeknek a műveknek — a *Napszekér*nek, a *Kerekes*nek, a *Szárnyas angyal*nak és a többinek — a megjelenése az emcletes bérházak, mondhatni, a mai magyar művészeti közgondolkodás Vas utcai díszletei között. Ne szaporítsuk a hasonlatokat: Samu Géza plasztikái a legnemesebb értékekre figyelve válogatják az egykor volt szellemi-tárgyi kultúra produktumait, miközben nagyon is a ma emberéhez szólnak. A népművészet és a kortárs művészet, a magyarság és az egyetemesség viszonyáról gondolkodtatják el a nézőt e művek, amelyek egyszerre konstruktívak és szürrealisták, egyszerre kínálnak rendet és szabadságot, amelyek elfogadtatják és továbbgondoltatják a világot.

Meg kell mondjam: én nem hiszem, hogy a tárgyak antropomorfizálásához feltétlenül szükség van magára a sematikus emberalakra is. A támlásszék durva, évszázados fája tökéletesen elsuttogja *Nagyanyó meséit*, a *Szarvasteknő* két eleme a szépségnek és az erőnek éppen olyan



A Vas utcai galéria — előtérben a Kis tollas és a Kerekes

expresszív jelképévé olvad össze, mint amilyen erővel kifejezi a féltő szeretetet Picasso *Babuin kicsinyével* című szobrán a hirtelen gesztussal a majomtestre fejként illesztett két játékautó. Nagyszerű kompozíció Samu Géza *Kerekes* című szobra, de a stilizált figurához szervetlenül illeszkedő, merev hengerkarok már jelzik azt, ami a *Kis tollas*nál nyilvánvalóvá válik: ebben a világban nem feltétlenül az emberi figura az igazán emberi.

Sokkal inkább azzá válik az a bizonyos, a címben említett *Sárkány* — s e megállapítás igazságát a környék gerlei a maguk részéről azzal támasztják alá, hogy mintegy táplálékot, nyugalmat keresve, megülnek a sárkányketrec fadorongjain. Nos, ez a sárkány olyan, mint a középkori festmények ezüstláncon vezetett, házőrzőnek sem elég félelmetes szörnyei. Ez a ketrecbe zárt sárkány, s a másik, a fehér vesszőkosarakból, lócákból felépített *Nagy sárkánykígyó* azt a valamikori tüzet juttatja az eszembe, azt a szalmakazlat, amit azért gyújtottunk meg, mert nem tudtuk: a tűz egészen másra való. Meg akartuk ismerni, s tudatlanul így szelídítettük volna magunkhoz a lángot.

Ez a sárkány arról beszél, hogy csak azért félhettünk tőle, mert nem ismertük, mert nem mutatták meg nekünk. Arról, hogy nincsenek félelmetes szörnyek, csak félelmet keltő titkok vannak, s amit megismerünk közülük, azt átlényegíthetjük, emberarcúvá formálhatjuk. Nem könnyű dolog ez persze. Olyan rendet és szabadságot teremtő képzelet kell hozzá, mint amilyen a Samu Gézáé. Ez a sárkány azonban kétségtelenül átlényegült emberré. Dorongketrecével, a rákötözött zsinegekkel, ősi lomha nyugalmával, s a szellőre is válaszoló remegéseivel emberi lett a fakéreg Sárkány.

P. SZABÓ ERNŐ

Utasellátó

RÁDIÓJEGYZET

Érdemes-e utazásról mesélni annak, aki nem utazik? Vagy akárcsak annak, aki ritkán ugyan, de olykor mégis megpróbálkozik vele? Netalán annak, aki éppenséggel „világutazó" és sokkal jobban ismeri országok, városok egész sorát, mint a mesélő. Így, általánosságban, aligha megválaszolható kérdések. Annyi bizonyos, hogy aki utazik, örömest mesél, de nem mindig figyelünk rá. Mesélője válogatja. De az is igaz, hogy viszonylag sok magyar indul neki a közelebbi vagy távolabbi világnak, és az utasok közt valamennyi korosztály és mindinkább mindenféle foglalkozású és jövedelmű réteg megtalálható. Bizonyára még olyan huszonéves is, aki Japántól Indiáig beutazta a fél Keletet és most éppen egy spanyolországi társasútról érkezett haza. Ám hogy ez szélsőséges kivétel, azt hangsúlyozottabban kellene tudtára adni a hallgatónak, aki netán bosszankodik az elnagyoláson. Mindenesetre, nem kell már kényelmetlenül érezni magát az utazási műsort készítő rádiósnak, hogy „kiváltságosok" témájához nyúl, még ha körülményeink között nagy anyagi áldozatot követel is az utazás. Bár szerencsére ezúttal arról sem áradozhat senki, hogy „utazó nemzet" vagyunk, ami nem kevésbé bosszantó, sőt ingerlő túlzás.



Rékai Gábor

Az *Utak és utasok* című műsort hallgatván, említem ezeket. Számos kedves élményt elevenítettek föl a megszólaltatott társasutasok csakúgy, mint maguk a riporterek (Kovalik Márta és Rékai Gábor), de azt hiszem, figyelemre érdemesebbek azok a megjegyzéseik, amelyekből így vagy úgy tanulni is lehet valamit. Például egyik, a legalább bizonyos fokú felkészülés hasznosságáról. Ez ugyanis megsokszorozza az ember örömét a *ráismerés* pillanatában, ami ritka jó érzés. De talán még ennél is fontosabb, hogy ilyen módon mintegy földúsíthatjuk a magyar társasutak olykor indokolt, máskor alig érthetően gyér, szűkkeblű programját. Amiről egyébként külön „műsor" is kívánatos lenne, mintegy szolgáltatásképpen — ami feladata a rádiónak —, hogy némi tanáccsal szolgáljon a hallgatónak: egyáltalán miféle utat érdemes választania.

Még egy jóleső „hiány" a szóban forgó műsorból. Senki sem intett senkit arra, hogy „előbb ismerd meg hazádat, azután fizess be külföldi útra!", ami még ha igaz is, akkor se hatásos. De elmondta valaki, milyen tanácstalanul és igazában örömtelenül tengleng a meglátogatott múzeumokban, képtárakban, történelmi emlékek közt az, akinek semmi itthoni gyakorlata nincs az ilyesmiben.

Elhangzott azonban a kellemes utazási műsorban a rádiósok megfogalmazásában, vagy a megszólaltatott utasok szájából néhány teljesen fölösleges, naiv, erőltetett, netán kötelezőnek érzett, mindezekért ellenszenves megállapítás is. Például bizonygatása, vagy éppen „fölfedezése" annak, hogy Olaszországban szegénység, elesettség is akad. Úristen! Itt ilyesmi is van?! — ilyesféleképpen kiáltott föl valaki. Én meg azt mondom: Úristen! Hát miért kell ostobára venni a hallgatót, aki azt gondolja, az olaszokat és spanyolokat fölveti a jólét? Ha pedig akad ilyen tompa agyú, azt aligha győzi meg az ilyen hangzatos kijelentés.

Ami pedig azokat a fölszolgáló kislányokat illeti, akik tartva a villogó szemű signorától, nem merészeltek munka közben szóba elegyedni a magyar vendégekkel... nos, megmondjam, mi jut róluk a hallgató eszébe? Hogy az itthoni fölszolgálókra, ha úgy tetszik, pincérlányokra, és soroljam, hogy még ki mindenkire, önmagunkat is beleértve, alighanem ráférne a „signora", azaz az illetékes főnök nagyobb szigora.

Persze, ha ez utóbbit akarta elérni a szerkesztő, akkor tökéletesen egyetértünk.

BALOG JÁNOS

Interfórum '81

A keszthelyi Festetics-kastély

TÁM LÁSZLÓ FELVÉTELE



A Festeticsek egykori kastélya Keszthelyen ma az egyetemes kultúra háza. Található benne könyvtár, kiállítóterem, tükrös nagyterme kamarazenekarok hangversenyének kínál bensőséges díszletet, míg az előtte található tér szabadtéri zenei előadásairól híres. A kastélyban került sor az ötödik Interfórum-eseménysorozat megrendezésére nemrégiben. Az annak idején televíziós kezdeményezésre született rendezvény fiatal pályakezdő művészek indulását hivatott elősegíteni. Bemutatkozásuk meghívott szakmai közönség előtt zajlik.

Az idei program is sok zenei csemegét kínált. A teljesség igénye nélkül megemlíthetjük például a Budapesti Madrigálkórus programját: Rossini ritkaságszámba menő Kis meséjét, Naum Grubert zongoraművész vagy Jurij Bashmet brácsaművész forró h latú koncertjét.

Tizenhét ország ne művésze szerepelt ezút egész nap tartó rendezv ken, s a programot k Interfórumokon feltűnt zsikusok nemzetközi é lődésre joggal számot koncertje színesítette.

Latinovits tévéfilmjei a

Szeptember 10-től négy héten át Latinovits Zoltán tévéfilmjeit vetíti a Horizont mozi. A sorozat első hetében Törőcsik Mari partnereként láthatjuk Fejes Endre *Kéktiszta szerelem* című művében, amelyet Szőnyi G. Sándor rendezett 1970-ben. Szeptember 17-től szeptember 23-ig Dömölky János rendező Gorkij művéből készített *Az áruló* című, 1975. évi tévéfilmjét vetítik. Az ezt követő héten a *Bánk bán* (1968), Szinetár Miklós rendezése kerül műsorra.

Külön szót érdemel Latinovits kedves műfaja, a versmondás. Szeptember 24-től 30-ig a tévéfilmek vetítése előtt Latinovits eredetileg 1972-ben adott Ady-műsora lesz látható, *Én nem leszek a szürkék hegedőse* címmel, október első hetében pedig József Attila, Kosztolányi Dezső, Nagy László, Váci Mihály, Weöres Sándor verseiből, valamint Karinthy Frigyes egy írásából összeállított válogatást láthat a közönség ugyancsak Latinovits előadásában.

A sorozatot vígjáték zárja. Gyárfás Miklós *Komédia a tetőn* című forgatókönyvéből Keleti Márton rendezett filmet (1968). Főszerepben: Ruttkai Éva, Latinovits Zoltán, Páger Antal.

A filmek vetítése minden este nyolc órakor, a vers-



műsoroké este hétkor k dik a budapesti Ho moziban (Lenin krt. 1 vetítéssorozatra bérlet csátanak ki, melyet a moziban és a Színháza ponti jegyirodában megvenni.

SAMU GÉZA

Élet és Irodalom 1981. VII. 25

VADAS JÓZSEF: **Képzőművészet**

A sárkányeregetés lehetetlensége

A sárkány egyszerű dolog. Játékos kedvű gyerek, némi papír, ragasztó, zsineg, nád kell hozzá. S aminek egyre inkább híján vagyunk: szabad tér, ahol bátran lehet futkározni és ahol nincsenek fenyegető villanyhuzalok. A sárkányeregetés a játék költészete, a felemelkedés nagy illúziója, amely azonban mintha maga volna a szárnyalás. Némi túlzással: a művészet egy fajtája, hiszen a sárkány ugyanúgy helyettünk repül, mint ahogy a vers vagy a kép is a nevünkben és értünk beszél. Különösen akkor, ha ez a mű szintén sárkány, mint *Samu Géza* munkája, amelyet kiállításán látunk, a *Vas utca* egyik házának utcára nyíló kertjében.

Mit sugall e sárkány?

Már a környezetével is: hogy megváltozott körülöttünk a világ. Az egykor tágas rétek helyén ma a nagyváros utcarengetegében nőnek fel a gyerekek, itt válik felnőtté mind több és több ember. Ez a tanulság ugyan nincs a műben, mégis a legszorosabban hozzátartozik, mert Samu Géza szobra a sárkányeregetés lehetetlenségéről szól. Sárkánya nem könnyű anyagból készült, hanem fahéncsből, s nem is repülésre való. Sokkal inkább a mesék szörnylényét idézi fel nekünk vaskosan tekergő formáival, amint földbe dugja fejét. De nem is az anyaga, nem is az alakja a lényeges. Legjobban valami más árulkodik: valóságos ketrecben tekeredik a sárkány; úgy hat, mint állatkerti fogságában a vad, mely többé már nem lehet szabad. Egyszerre szép és elszomorító.

Samu Géza még annak a világnak a szülötte, amelyben a gyerekek a szabadban — játék közben — ismerkedtek meg az állatokkal. Vidéken született, és ahogy tudom, vidéken él ma is. Egy kis baranyai faluban dolgozik. Az iskolát se bírta, olyannyira a pásztorok ivadéka ő. Ezért hagyta oda, többek között, az Iparművészeti Főiskolát; ezért nem vállalt állást, vagy ahogy ő fejezi ki státusát: „nyugdíjazta magát", alig harmincévesen. A múlthoz kötik művészi módszerei is. Falusi bognárok és ácsok, teknő- és mestergerenda-faragók módjára dolgozik. Az ő mesterségük jellegzetes formáiból állítja össze montázsnak is nevezhető szobrait. Szobrok helyett akár emlékekről is beszélhetünk, mert műveinek elemeiben teknőre, kerékre, kocsirúdra, feszületre, talicskára bukkanunk. Mert ezekből a ma már nem vagy alig használatos használati tárgyakból mesei figurákat teremt fantáziája, amely az öreg falusi mesemondók leleményével vetekszik.

A nagyvárosi civilizáció ártalmai és a nosztalgia korában különösen érdekesek Samu Géza bálványokra emlékeztető, bognárok módjára készített plasztikái. De többek az érdekesnél. Nem a nosztalgiázást és a falusóvárgást érzem ki ezekből a művekből. Samu Gézát nem az idillje miatt tartom jelentős művésznek. Ha más világ szülötte is, a mai világban él: látja a technika csodáit és nem irtózik tőlük, csak éppen nem tart igényt arra, hogy véleményt mondjon róluk. Nem szekeret készít, és nem pásztorbotot farag, mint elődeink: nem azt akarja folytatni, ami lehetetlen. Mi sem áll tőle távolabb, mint hogy a múlt jelenidőbe tételével kísértse meg az időt. Nem: ő valami olyat művel, amiről nagyon sokan beszélnek, amit azonban nagyon kevesen tudnak. A múlt nem avuló értékeit menti át a jövőnek. A repülés vágyát, a sárkánykészítés szépségét, a mese varázsát. Nem régi motívumokat ismétel, mint az úgynevezett népművészek; nem tetszeleg kihaló mesterségek védőügyvédjének szerepében sem. Csupán annyit mond: amíg a világnak lesznek előttünk titkai, lesznek mítoszai is; s amíg mítoszok vannak, addig olyan emberek is lesznek, akik bálványokat emelnek és döntenek. Innen művészetének kulcsfigurái: az angyalok, démonok, istenek, hatalmas testű állatok.

Ilyenekkel, persze, mások műveiben is találkozunk. Hogy csak egy példát említsek: Kondor Béla grafikáit és festményeit ugyancsak furcsa lények népesítették be. Nem azt mondom, hogy Samunak tehát köze van a másik „Samuhoz", Kondor Bélához; éppenséggel a különbségük miatt foglalkoztat ez az analógia. Azt fájlalom, hogy Samu Géza csupán figurákat teremt, s itt mintha megállt volna. Azt kérdem, stagnálását látva: képes lesz-e a figurákból olyan kompizíciókat létrehozni, amelyek a mi bonyolult és ellentmondásos világunk működését mutatják majd? Azt a roppant szerkezetet tárva fel, amelyben az ember, parányi volta ellenére is, archimédeszi pont.

Anyánk nem a pénzért hajt a piacon. A pénzből csak nekünk, a Gügye család gyermekeinek jut mindenre, meg a sofőrnek, a helypénzszedőnek, a taxisnak és mindenkinek. Anyánknak és apámnak elég volna a nyugdíjuk, ha Anyánk is nyugdíjba menne. De kiadhatná az üzletet bérbe is. Csakhogy Anyánk még olyan régifajta, aki, ha dolgozik, akkor nem hajlandó elmaradni azoktól, akik mellette dolgoznak. Öt egyforma virágárushely van a piacon. Hajt a többi, hajt ő is. Meg aztán úgyis szétosztogatná a nyugdíját közöttünk, még akkor is, ha ők ismét egyik napról a másikra élnének.

Anyánk érzelmeit különben is egészen furcsa és ósdi szerkezet működteti. Már említettem, hogy a háború alatt falun, egy zsidóasszonyt rejtegettünk, illetve rejtegetett, az oroszok érkezéséig talán még apám sem tudott róla. Amikor a falu közelében a gázkamrák felé menetelő zsidók éjszakáztak, egy szögesdróttal körülkerített réten, Anyánk főzött egy nagy fazék krumplit, és odament osztogatni. Hátba is vágta jól valamelyik csendőr. De Anyánk egyformán mondja, hogy „sok rohadt zsidó", és „szerencsétlen zsidó". Ötvenhatban az ÁVH-s unokabátyámat bújtatta, az ellenforradalom leverése után pedig civilruhát adott egy véres katonaruhás menekülő fiúnak. Alkalomadtán egész gyűjteményt adhatott Anyánk kanyargós logikájú életbölcsességeiből.

Régebben apám is eljárt Anyánkkal, de olykor nélküle is. De apám annyit ért az üzlethez, mint tyúk az ábécéhez. Leáll vitatkozni Anyánkkal a virágbörzén, és elcseszi a legjobb üzletet is, megveszi drágán a három napja levágott virágot, a piacon ostobán udvariatlankodik a vevőkkel, ha pedig jópofáskodni akar, akkor addig fecseg, amíg idétlenné nem válik. Dehát Anyánknak egy teherrel több, egyenesen jól jön, hogy állandó tréningben legyen. Apám pedig kitűnő munkaerő lenne egy állami boltban, még boltvezető is lehetne... Csakhát egy állami bolt és az üzlet, az kettő.

9 A nagy forgalmú alkalmakkor segít a piacon valamelyik Gügye gyerek a házastársával, sokszor valamelyik gyerek apósa vagy anyósa (az egyik osztályvezető volt egy pártintézménynél, a másik forgalmi előadó a nyugdíjazásáig; erről jut eszembe: egy nagyon gazdag butiktulajdonos ismerősömnél Bözsike, a házvezetőnő azt mondta dléután: — „Ma korábban végzek, X úr, mert taggyűlésre megyek.")

Mi, Gügye gyerekek, valamennyien ügyesen árusítunk. Anyánk külön fizet érte, nem is keveset, pedig azt is beleszámítja, amit ügyesen ellopunk. Ha nem túlságosan szemérmetlenül csináljuk, Anyánk úgy vélekedik, hogy „Mit bánom én, legalább nekik legyen meg mindenük." Anyánktól nehéz nem lopni, már csak azért is, mert mi, Gügye gyerekek tudjuk, hogy „amit én nem rakok el, azt elharácsolja a többi". És ez, bizony, szentigaz.

Mostanában délután négykor megérkezik a piacra Mari húgom a férjével. Szüleim nagy nehezen hazamennek, taxival. Elég közel laknak a piachoz. A sofőrnek tíz forint borravalót adnak. Nehéz nap után apám nekitámaszkodik a lépcsőházban a korlátnak, amíg a liftre várnak, sápad-izzad.

— Micsoda lehetetlen ember! — mondja Anyánk, mintha valakihez beszélne. — Hiába mondom neki, hogy jöjjön haza pihenni.

Anyánk úgy állapodott meg Mariékkal, hogy amikor ők árulnak, a haszon az övék, neki csak a virág nagybani vételárát adják oda. De az otthagyott virágokat nem számolja meg, mert mi, Gügyék, mindannyian megbízunk egymásban, és feltétlenül tisztességesek vagyunk, ha elég pénz van a zsebünkben. Mariék a megállapodás alapján is többet keresnek, mint a munkahelyükön. De Anyánk, aki minden gyerekét szereti és figyelemmel kíséri, azt mondja hazafelé a taxiban apámnak:

— Szörnyűek ezek a Mariék. Nem elég, amit adok nekik, még a szememet is kilopják.

De Mariéknak nem szól, hogy ne jöjjenek többet.

És már megint arra kell hivatkoznom, hogy mi, Gügye gyerekek nemeslelkűek vagyunk, és nagyon szeretjük Anyánkat. Amikor kórházba vitték, mert hirtelen leesett a vörösvérsejt-száma, általános mozgósítás kezdődött közöttünk. Én például rögtön felhívtam egy magas beosztású ismerősömet az Egészségügyi Minisztériumban, hogy segítsen, amiben lehet. Ennek köszönhetően Anyánkat a legjobb orvosok kezelték, a legnagyobb figyelemmel. Az első leletek után minisztériumi ismerősöm felhívott, és mondta, hogy el kell készülni a legrosszabbra is. Arra következtetett, hogy Anyánknak fehérvérűsége van. Aztán kiderült, hogy nem. Anyánk vérátömlesztést kapott és vérképző gyógyszereket. Mindennap ott volt nála az egész Gügye család, megtöltöttük az egész folyosót, és még mindig újabb Gügyék érkeztek. Olyat még nem látott az a kórház. Akkora szeretetet, ami Anyánkat körülvette.

Alig két hét múlva haza is engedték. Egy kicsit még sápadt volt, de hamarosan megint a piacra ment. Még szerencse, hogy holtszezonban történt az egész, télen, halottak napja

Samu Géza

Samu

P. Kücs Julianna: Mecs rözben
A Studió 84 kiállítás a
BNV 23. pavilonjában

Népszabadság, 1984. XI. 17

Samu Géza

Pogány mitológia



Samu Géza: Pogány mitológia, részlet, 1974 (fotó Panyik)

Napló, -n.-s. Emblenatikus nyitottság
MÜVÉSZET,1979/6.-45.old.

Samu Géza, kolrón

„MÍTOSZ" ÉS VALÓSÁG

Samu Géza és Bukta Imre kiállítása a Pataky Galériában

A két művész tavalyelőtt együtt képviselte a magyar színeket a fiatalok párizsi biennáléján, most pedig a Budapesti Képzőművészeti Igazgatóság rendezésében közös kőbányai kiállításon mutatkoznak be. Hasonló származás, vidéki gyökerek, a paraszti élet és kultúra problémái iránti fogékonyság köti őket össze a személyes rokonszenven felül, de a közös vonások mellett a néző egy sor megkülönböztető jegyről is számot adhat magának. Ez utóbbiak bőven meghaladják a személyiség- és temperamentumbeli eltéréseket, szemléleti, életérzésbeli különállássá nőnek, amelynek lényegét sommásan így foglalhatjuk össze: Samu a múltba néz, mítoszteremtő igyekezettel bányássza elő és konzerválja a népi tárgykultúra, a népi hiedelemvilág töredékeit; Bukta viszont a jelenre figyel, s illúziótlanul szembesíti magát és a tárlatlátogatót a valóság szikár tényeivel.

Samu Géza dagasztóteknőből és gabonamérő lapátból, mángorlófából és fűrészbakokból összeállított szobrainak a néprajzi karakteren kívül van egy másik fontos jellemvonása is, antropomorf jellegűek. A régi kézművesség tárgyaiból és eljárásaival a szobrász emberi jellegű figurákat alakít ki, s a jól megkülönböztethető testrészeket, a fejet, törzset és végtagokat egy-egy kerékkel, dagasztóteknővel vagy valami mással helyettesíti, csapolással, sarokvassal és kötéssel kapcsolja össze. Az így létrejövő alakzatok a figuraképzés különféle szintjeit és fokozatait képviselik, vannak köztük szűkösen etnográfikus hatású, leíró jellegű darabok, s áttételesebb megoldásúak is, amelyek a direkt párhuzamokon túllépve szabadabban engedik érvényesülni az alkotó és a befogadó értelmet, jelentést adó fantáziáját.

A *Vörös szerpentin*, amelyet Samu 1976-ban mutatott be először Hajdúszoboszlón, a művész korai műveit foglalja meander alakú keretbe. Egyfajta „mítoszt" felidéző, megformázó egységben és rendszerben jelennek itt meg az alkotóelemként felhasznált önálló figurák vagy azok egyes részletei: a *Teknőszárnyú angyal*, a *Nagynéném vajat köpül*, az egykori *Tollas* (ezúttal toll nélkül), az *Angyal három kereken* és a Párizsban kiállított *Sárkánykigyó* fonott szárnyai. Még ebből a mennyiségét tekintve szűkre szabott válogatásból is kitűnik, mennyire fenyegeti az önismétlés veszélye a művészt a közvetlen antropomorfizálás miatt. A tárgyegyüttessé rendezésnek van viszont pozitívuma is, kitágítja a művek jelentéshorizontját, s arra csábít, hogy valami élettotalitást keressünk a néha egyébként csak néprajzias külsőségeikkel, atavisztikus formalizmusukkal feltűnő emberábrázolások mögött. Kérdőjelek azonban így is maradnak: nem merült-e már ki a népi tárgykultúra és mítoszteremtő képzelet akkumulátora; mi ennek a rendszernek a teherbíró képessége és aktualitása ma; pótolhatja-e egyesek mégoly heroikus erőfeszítése is azt, ami régebben egész közösség életének, tevékenykedésének szerves, századokon át érlelődő eredménye volt; s végül, mik a határai Samu alkotói fantáziájának, lesz-e, lehet-e ezekből a népi alapmotívumokból televénybe kapaszkodó, de önálló sarjadású nagyművészet.

A kérdések egy része akár ma is eldönthető, másokra viszont még korai lenne megadni a választ. Egy bizonyos, a művész maga is keresi a kiutat, hogy alkotásaiban az etnografikus inspiráció ne merevüljön kalodává, s ne zárja ki egy szabadabb, teljesebb tartalmú élet- és jelentésmezőbe való bekapcsolódását. Paradoxnak tetszik, de a kibontakozás jegyeit éppen a *Ketrec egy sárkánykigyónak* című kompozícióban lelhetjük fel. Itt a belső magot — egy hosszú piros lécet — rétegek és burkok veszik körül, egy külső és egy belső vázszerkezet. Az előbbi szövőszék keretéhez hasonló hasábformákat kapcsol össze láncszerűen, az utóbbi a fekete fagerendák szabályos alakzatát göcsörtös-hajló fehér ágakkal ismétli meg. A kettő közt a felfüggesztő kötél funkcionális és artisztikus harántvonalai teremtenek kapcsolatot oly módon, hogy a ketrec-keret végül is ezzel a gondosan tagolt felépítéssel túlnő azon az eredeti elgondoláson, amellyel Samu művét készítette, s önálló életű érzékletes plasztikai jelenséggé válik.

Bukta Imre, aki némely művének Az új mezőgazdasági lexikonból általvett tárgyilagos, ironikus címét adta, vidéki, falusi élményvilágból és tárgyi elemekből indul ki: almot imitál a kiállítóteremben, száraz füvet terít szét, és lehullott faleveleket halmoz fel. Szürrealisztikusan értelmezett apró tárgyakból álló tablója borzongatóan és gunyorosan változtatja át, toldja meg a kiindulópontul szolgáló szerszámok és használati tárgyak eredeti jelentését, úgy, hogy a *korcskasza* és a *bizsuborona*, a miniatűr vattakabát és a *bicskatranszformáció* végül is az egész falusi társadalom életéről és struktúrájáról beszél.

Bukta művészetének másik rétegét a rajzok és a manipulált fotók képezik. A *Mezei pillanatok* különféle változatai tulajdonképpen ugyanazt a jelenséget és megoldást mutatják: az apró vonalkázással telerótt papírlapon a tollat tartó és nyomó kéz remegésével idézik fel a zsenge, sarjadó vetés hullámzását. A felhasznált fotók viszont, amelyek eredeti állapotukban, a békésen kérődző tehenek és a pontyokkal teli halastavak banális képével, valóban lehetnének az Új mezőgazdasági lexikon illusztrációi (vagy talán azok is), egy sor művészi fogás felhasználása révén jelentős átalakuláson mentek át. Bukta tompítással és életlenséggel, szándékos homállyal és ráfestéssel emel akadályt a téma egyszerű, gyors érzéklése, felfogása elé, a jelenségkivágatról ezáltal a mögöttes szférára tereli a figyelmet, s a fotók közhelyes motívumát általánosabb érvényű hangulat és atmoszféra hordozójává teszi meg. Nem a mezőgazdasági munka körülményeinek mostohaságáról van itt szó, sem a biológiai, vegetatív szféra belterjes különéletéről, hanem sokkal inkább arról az érintkezési pontról, ahol az ember és a természet találkozik egymással, a *tenyésztés* manipulált világáról. Bukta a szakadatlanul zuhogó eső harántvonalaival, a rongálásos felületekkel és viszolyogtató effektusokkal valami fojtottságot, szellem nélküli animalitást ragad meg, ami az emberi szférára is veszélyes lehet.

Nagy Zoltán

kommunista párt tagja lett, az üldöztetések közepette is vállalva minden nehézséget. Fegyverrel harcolt a magyar és a német fasizmus ellen. Három alkalommal is — 1928-ban, 1932-ben és 1944-ben — megjárta a fasizmus börtöneit.

letbeli elnökeként továbbra is aktívan részt vett a közéletben. Helytállását számos kitüntetéssel — többek között a Szocialista Hazáért Érdemrenddel, a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével, a Vörös Csillag Érdemrenddel, a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékéremmel ismerték el.

Vadászok és agancsok

Bizonyára kevesen hallottak mindeddig a Somogy megyei Pusztakovácsiról. A honi vadászok között viszont annál ismertebb a kis település neve, hiszen ennek a határában néhány hónappal ezelőtt hatalmas agancsú gímszarvas került puskavégre, fejdíszének egyedülálló méreteit országhatárainkon kívül is jegyzik; a nemzetközi zsüri zágrábi bírálata alapján ugyanis — szigorú pontozás eredményeként — napjainkban ez a világ legnagyobb gímszarvastrófeája. Nyugatnémet vadász ejtette el a vadat, s a pompás agancsot — akárcsak egy védett festményt — nem is vihette ki az országból; tekintélyes összeg lefizetése után műanyagból készült hasonmásával térhetett haza a Gyótai Vadásztársaság területéről.

Az első lap

E pontos lövés viszont kétségtelenül tovább öregbítette az országhatáron túl is méltán elismert magyar vadgazdálkodás jó hírét. S ha most egy kicsit visszapillantunk a múltba, történeti példák sokasága bizonyítja: már elődeink is szerettek vadászni. Korabeli lapok könyvtárakban őrzött példányaiban tallózva kiderül, hogy szívesen vették a vállukra a puskát, s így indultak az erdők sűrűjébe. Olyannyira így volt ez, hogy 125 évvel ezelőtt, már 1857 januárjában megjelent az első magyar vadászújság, *Lapok a lovászat és a vadászat köréből* címmel. Szerkesztője az a *Bérczy Károly* volt, akit Puskin Anyeginjének első magyar fordítójaként tart számon az irodalomtörténet. A lap bemutatkozó számának A hazai sportról című vezércikkében *Eötvös József* egyebek között így írt: „...nem mulaszthatom el ezen alkalmat, hogy örömemet, mellyel e vállalkozás megindulását fogadom, ne fejezzem ki." Érdemes megjegyezni, hogy a szabadságharc leverése után meginduló gazdasági életben fellendült a lótenyésztés, akárcsak a fegyver nélküli vadászat, az agarászat. Ez utóbbi oka elsősorban az volt, hogy a szabadságharc bukását követően a vadászpuskákat is bevonták, s azok a vadászok — elsősorban nemesek —, akik szemben álltak a kat. Érthető tehát, hogy ez az újság lett az 1881 májusában megalakult Országos Magyar Vadászati Védegylet hivatalos lapja.

A korabeli krónikák megörökítették azt is, hogy *Lendl Adolf*, majd később *Nadler Herbert* szerkesztésében — nyolcesztendei megszakítással — 1897-től 1944-ig megjelent egy másik vadászati szaklap, a *Természet*. A két világháború közötti időszakban elsősorban Nadler Herbert színvonalas, hozzáértő szerkesztői munkája nyomán vált népszerűvé; az utókor neki köszönheti, hogy az Állatkert lapjában a kor legszebb agancsairól felvételek készültek.

A sajtótörténet dokumentumai szerint 1913 decemberében jelent meg először a *Nimród* képes vadászújság, amelynek szerkesztője 1920 nyarától a híres magyar Afrika-vadász, *Kittenberger Kálmán* lett; róla közismert, hogy nemcsak a puskával tudott jól bánni, hanem a lapkészítéshez is igencsak értett. A már említett Nadler Herberten kívül rangos szerzők sorát — többek között *Bársony Istvánt, Balkay Adolfot, Benkó Pált, Éhik Gyulát, Zsindely Endrét* — foglalkoztatta rendszeresen, aminek természetesen az olvasók örültek a legjobban. A szerkesztő 1944 karácsonyán még összeállította az utolsó lapszámot, amelyet azonban egy aknatalálat megsemmisített. A felszabadulás és az újjáépítés hónapjaiban Kittenberger új otthont keresett a lapnak; az egyik Eötvös utcai lakásban talált egy erre a célra alkalmas helyiséget. Fáradhatatlan szervező munkája nyomán 1946 szeptemberében ismét megjelent a Nimród. Vezércikkében a szerkesztő ezeket írta: „Nehéz, de nagyon szép feladatok előtt állunk! Az új, demokratikus Magyarország sok ezer olyan embernek adott lehetőséget a vadászat gyakorlására, akinek ez a régi világban csak sóvárgott vágyálom volt. Neveljük, oktassuk őket jó szívvel! Tanítsuk őket a vadászati természetrajzra. Értessük meg, hogy még sohasem volt oly fontos a mérséklet, mint most, mert ha kímélet nélkül pusztítva vadászunk, akkor az a nemzeti kincs, amit a hazai vadállomány jelent, végleg elpusztul."

ITOFIGYELO
IX., ÜLLÖI ÚT 51
-748. 340-726
377 JUN 6
PESTER RUNDSCHAU

Géza Samu

1021

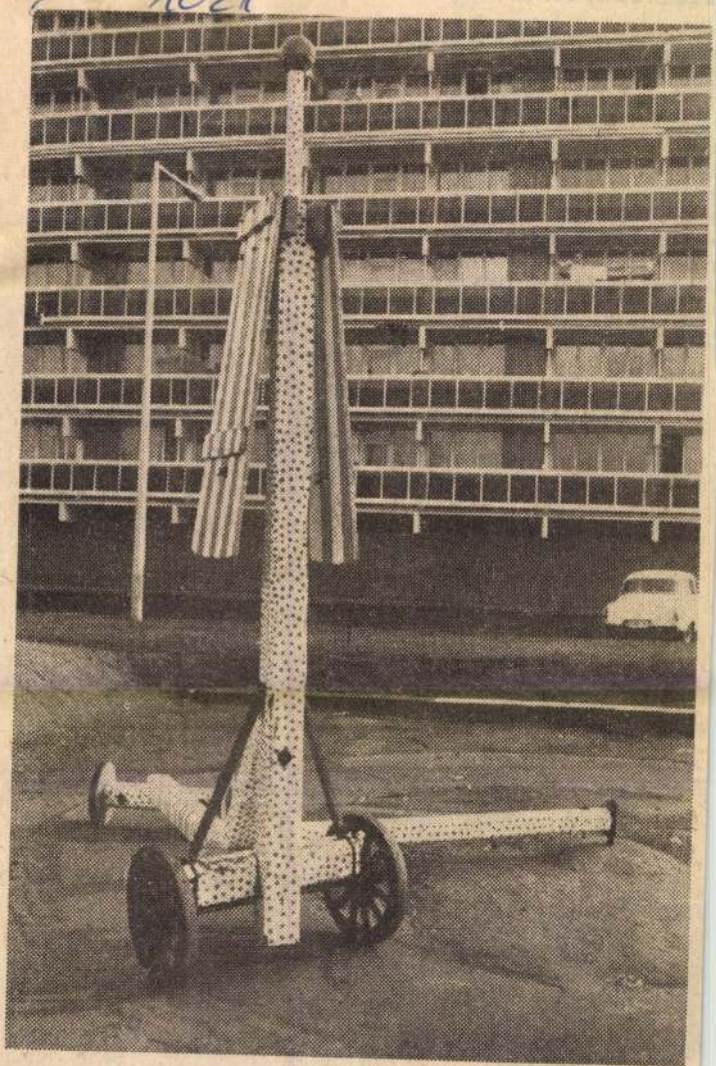

In ihrer vorliegenden Ausgabe stellt die BR das Komitat Zala aus dem Blickwinkel der Kunst vor. Dazu s. Beitrag Seite 10 und Reproduktionen der Werke ortsansässiger Künstler S. 7, 10 und 11.

Bild oben: Géza Samu: Spielgerät auf dem Spielplatz im neuen Wohnviertel der Bezirksstadt Zalaegerszeg

intacher als

kt der Generationen. Un
Gymnasium in der Buda
nur zwei, sondern drei
versammelt: die 14—18
ige Pädagogikstudent
ium ist die Praktika
ät.
) unterrichtet hier unga
assenlehrerin der II/a. E
e jeden Morgen die Sch
chon um Generationen
ıß sie zu jener Generation ge-
eue ungarische Pädagogik ge-
als 23jähriges Mädchen das
...

che. Und für mich ist das Unterrichten eine geistige Wonne. Es gibt nichts Schöneres, als diese doppelte Freude, die man beim Unterrichten empfindet. Erst einmal, wenn man das Wissen weitergibt, und dann, wenn der Schüler es wiedergibt und man weiß: Das hat er von mir gelernt. Das ist die Freude des Lehrers. Und



ßer . . . !"

chen Kontakt.

Ihre Erfolge?

Mein Erfolg ist, daß diese 16jährigen Jungen und Mädchen gerne herkommen. Zwar sind sie furchtbar ungezogen — wir sind die 'Klasse der Fenstereinschmeißer'. Wenn irgendwo ein Fenster in die Brüche geht, wird der Täter automatisch in meiner Klasse gesucht. Aber wissen Sie, mein Prinzip ist die Erziehung ohne Einschüchterung, das hatte bisher immer Erfolg. Und nicht nur hier bei meinen Schülern, sondern auch im Leben. Auf einem Klassentreffen saß ich kürzlich mit sieben Kandidaten zusammen, sieben ehemaligen Schülern.

Gab es auch Mißerfolge?

Die gab es allerdings auch. Hier fällt zwar kaum mal einer durch, aber manchmal geht es nicht anders. Bei den guten Noten habe ich ein strenges Maß, wenn ich aber schon bei 'Genügend' angelangt bin, dann wird es schwer. Sehe ich, daß das Wissen des Schülers ungenügend ist, so frage ich solange, bis ich etwas aus ihm heraushole. Und wenn es trotzdem nicht geht? Es ist ein schlechtes Gefühl, jemanden durchfallen zu lassen. Ich versuche mir zu

Samu Géza, szobrászművész

MŰCSARNOK

HŐSÖK TERE

SAMU GÉZA

szobrászművész kiállítása

1983. november 17–december 11.

„Az eddigi pályám olyan görbével írhatnám le, amelynek a mélypontja a hetvenes évek közepén volt. Az első szakasz 1969–73, amikor azt hittem, hogy én teremtem meg a szakma középeurópai-magyar anyanyelvét. 74-től 79-ig csináltam néhány szobrot és igyekeztem elfogadtatni magam, miközben besétáltam a csapdába, magamra aggatván valami rosszul deffiniálható népi mítoszt.

A kitörési kísérlet 76-ban, Hajdúszoboszlón, a Vörös szerpentin című environmenttel, visszacsatolás híján, szellemi érzékenységemet megkérdőjelezte. Az utolsó években új közösséget, szerepet és műhelyt kerestem és teremtettem a munkámnak vagy magamnak." – írja katalógusának előszavában Samu Géza.

Megnyitja: Makovecz Imre építész, 1983. november 17-én, csütörtök 16 órakor

A kiállítás rendezője: Orosz Péter

KIÁLLÍTÓTERMEINK NYITVATARTÁSA:
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 10–18 ÓRÁIG
DOROTTYA UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM:
VASÁRNAP KIVÉTELÉVEL 10–18 ÓRÁIG

Felelős kiadó:
Hidvégi István

83-1609 DNy
Felelős vezető: Németh György

Sanu Géza

P. Kiss Julianna: Hol a tolerancia mostanában? Benzomások két kiállításról

Népszabadság, 1986. 1. 11

Samu Géza

Samu Géza Kocsolán született 1947-ben egy napszámos özvegyasszony és egy erdész harasságon-kívüli gyermekeként

— : Samu Géza
Műnészet, 1975. ozsóber — 28 oldal

Somlai Géza:

A szobrászművész kiállítása tegnap nyílt meg a pestszentlőrinci Vasas Művelődési Központban. Megtekinthető III 28-ig.

Magyar Hírlap 1971/74. 8. old.

Samu Géza

A Fejér megyei Kocsolán, a falu szélén befagyott tó jegén rendezett kiállitást Samu Géza, a fiatal szobrászmüvész.
A televizió filmet készitett a jégen bemutatott tárlatról, melyek közül négy felvételen a müvész szobrai láthatók, egy pedig a müvészt otthonában munkaközben ábrázolja.
Repr.-ók.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. márc. 4.
XVI. évf. lo. sz. 16-17. lap.

Samu Géza szm

→ Britak András

MŰVÉSZET 1985/8/20
23

Samu Géra



Nepszava 1985. X. 15.

Samu Géza

Az „én múzeumom" Székesfehérvárott.

Magyar Nemzet
1986. 1. 27

Samu Géza, szobrász

L: Huszár Tibor

József Rezignált bohócok 12

...ám. Bp. 1985 júl. 26 - XXII/30

Samu Géza

3. Nemzetközi Kisplasztikai
triennálé Fellbachban

Magyar Nemzet
1986. VII. 2

Sarmi Géza

Koncz Béla kiállítása az Ernst Múzeum bz

Szegyen Kemset, 1986. VII. 29.

Samu Géza

XXV. Nyári Tábor Szegeden

Magyar Nemzet, 1986. VIII. 19.

Sanu Géza 16

Mások a lehetőségei az agyagnak, a könek, a fémnek, a fának. Ha a művész ezt elfelejti, akkor dekadencia, dekorativitás, tetszetősség, manir, üres ügyeskedés lesz az eredmény. Az ősi, egyszerű anyagok természetéhez, tulajdonságaihoz, struktúrájához, „lelkéhez" alkalmazkodva próbálom kifejezni gondolatainat, eszméimet, azt a bennem élő szellemi tartalmat, amelyet egyik írásában Paul Éluárd „a csodás dolgok iránti haylam"-nak nevez."

Devényi Imre: Sanu Géza

Vigilia 1973/5 321 old.

Samu Géza 15

Sokat olvas költőket és prózaírókat is: Rilkét, Apollinaire-t, József Attilát, és Weöres-t, Krúdyt és Déryt, Kodolányit és Szabó Lőrincet, Kassákot és Pilinszkyt, Nagy Lászlót és Juhász Ferencet. Beszélgetésünk közben ars poeticáját is megfogalmazza: „Napjainkban a művészetet az a veszély fenyegeti, hogy csupán technikai tevékenységgé válik. A szobrásznak abban az anyagban kell gondolkodnia, amelyet művéhez felhasznál.

Devényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 321 old.

Sámi Géza 14

Ha őt nem ismertem volna meg, talán én is a szokványos utra kerülök. Az ő eredményeiből épitkeztem tovább. Nagy hálával tartozom neki..." Tisztelet és megbecsülés él benne Lledgyessy és Borsós Miklós pártán, szükszavú művészete iránt is. A közelmult és a jelen magyar festői közül Vajda Lajost, Anna Margitot, Bálint Endrét és Kondor Bélat érzi lelki rokonainak.

Devényi Iván: Sámi Géza

Vigilia 1973/5 321 old.

Samu Géza 13

Ugy erzem ezekben, a korokban, e népek körében – s nem a periklészi Athénben, s nem a hellenizmus, a romai császárkor és a reneszánsz évszázadaiban – születtek meg a legnagyobb plasztikai művek". Mikor azirant érdeklődöm, hogy kik a példaképei a xx. századi mesterek közül Brancusit, Henry Moore-t, és Mailtec mai román szobrászt nevezi meg. De tanítomesterének tekinti Papp László fiatal szobrászt és ötvöst is.

Devényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 321 old.

Samu Géza 12

Vonzódom azokhoz a korokhoz, amelyekben az emberek és az élet hétköznapi tárgyai még nem szakadtak el egymástól. Amelyekben a magas kultúra és népművészet még nem vált külön. Ezeknek a népeknek a szobrai és használati tárgyai összekötő kapcsot, hidat képeztek az ember világa és a transzcendens világ között s az utóbbinak üzenetét közvetítették az előbbi számára.

Devényi Ivan: Samu Géza

Vigilia 1973/5 321 old.

Samu Géza 11

A művész maga is úgy látja, hogy alkotói szemlélete sokat köszönhet a prehisztorikus és az ún. „primitív" művészetnek. „A történelem előtti kultúrák és a mai természeti népek szobrászatának letisztult formarendje, őszintesége ökonomikus kifejezés módja mélyen megragadott.

Devényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320-321 old.

Samu Géza 10

„A szürrealista szobor térben megalkotott pontos szerkezett, amely semmire sem használható dé mélyen felkavar..." Herbert Read e definíciója Samu Géza munkáira is érvényes, mégis: Marcel Duchamp, Max Ernst, Giacometti, Picasso és Miró szürrealista plasztikáinál erősebben hatott reá az ős és ókori - etruszk, prekolumbián, mezopotámiai, egyiptomi, archaikus görög - szobrászat, a magyar népművészet és a kelet-európai népek mondái, népmesei, hiedelemvilága.

Devényi Ivan: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 9

(Anyai nagyapja népi ezermester volt!)
Samu dagasztóteknőket, mángorló fákat,
sütőlapátokat, kerekeket, fűrészelő bako-
kat, és más háziipari tárgyakat, a magyar
parasztok és pásztorok által egykor általáno-
san használt eszközöket illeszt-szerkeszt össze
és alakít át, ugyszerű és izgalmas kompozíciókat
bilokzatos és bizarr kabalisztikus jeleket mel-
lőságteljes és nemegyszer mitikus hangulatú
alakzatokat formálva belőlük.

Deveniyi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 8

„Attól függ, mit ért az ember azon a kifejezésen: „szobor". Hagyomány az értelemben ezek talán nem szobrok, de én még sem tudok jobb megjelölést találni minkámra. Maradjunk tehát mégis annál, hogy a dolgaim szobrok, még ha szabálytalan, rendhagyó szobrok is..." Művei a régi falusi bognár ok. és kovácsmesterek minkálkodásai val tartanak szoros kapcsolatot.

Devényi Imre: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 7

Igy olyan anyaghoz nyúl, amely olcsó, könnyen hozzáférhető. (Izocsola környéke fában gazdag...) s megmunkálása nem igényel nagy apparátust, és idegen személy közreműködését, „csúpán" hozzáértést, szakmai tudást és nemegyszer keméry kétkezi munkát... Arra a kérdésemre, hogy „szobornak" nevezhetők-e munkái Samu Géza ezt válaszolja:

Devényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 6

Olyan grafikát, amely nem valamely tervezett szobor előfutára, ritkán készít. Munkáinak leggyakrabban fa, olykor kovácsolt vas és égetett agyag (terrakotta) az anyaga. Kedvet érez magában a bronz és rézszobrokhoz is, de - mint mondja - kevés jó bronzöntő van magyarországon, s egyébként is: ez a technika nagyon költséges.

Déveny Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 5

Eddigi termése: mintegy húsz nagyobb méretü szobor, ezenkívül harminc - harmincöt darab - néhány centiméternyi nagyságu - „miniplasztika" sok rajz és tizenkét - tizenöt vers. Szobrait - amelyeknek nem szeret címet adni és amelyeknek egy része színes, plikrom - mindig rajz előzi meg, gyakran előfordul azonban, hogy a kész mü lényegesen eltér a rajztól.

Devényi Imre: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 4

Csányi Miklós rendező és Bornyi Gyula operatőr színes tv. filmet készítettek róla, a film forgatása nemrégiben meg is kezdődött. Samu Géza szülőfalujában Kocsolán él: mostanában készül áttelepülni egy kis-Pécs melletti-községbe, Bükkösdre, ahol megvásárolt egy kétszázéves, elhagyatott vízimalmot, amelyhez hozzátartozik egy darabka föld is.

Devényi Iván

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 3

Az elmúlt években volt néhány önálló kiállítása (az első a pesterzsébeti művelődési házban, a „Csili"-ben, az utolsó 1972 őszén Ujpesten) munkásságáról több elismerő cikk tiodott (Uj Irás, Világ Ifjusága, Művészet, Uj ember stb.) ezek közül a költő Juhász Ferenc és a művészettörténész Rózsa Gyula vrása a legjelentősebbek.

Devényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 2

Ekkor ötvös szakmunkás lett az Ipar-
művészeti Vállalatnál, majd behívták
katonának. Néhány hónap múlva lesze-
relték, ekkor kispap lett, majd később mú-
zeumi kiállításrendező... Közben ujság ki-
hordó is volt. 1969óta – egészségi állapota
folytán – nyugdíjas. Mióta nyugállomány
ban van, minden idejét és energiáját a
művészetnek tudja szentelni.

Deveny Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Samu Géza 1

Szobrász, 1947-ben született - fizikai munkából élő család fiákeút - a Tolna megyei ~~Kalocsán~~* 1962 és 1966 között a pécsi Képző és Iparművészeti Szakközépiskola ~~ött~~ ötvös-szakos tanulója volt. Érettségi után be szeretett volna kerülni a budapesti Iparművészeti Főiskola ötvös-tanszakára, de sem 1966-ban, sem 1967-ben nem indült ötvös-osztály

* Kocsola

Dévényi Iván: Samu Géza

Vigilia 1973/5 320 old.

Sami Géza

munkai

Vigilia 1973/5 mümelléklet.

Samu Géza szobrászmüvész

"Cinikus-e a kritikus?" cimmel Vadas József is merteti az Ernst Muzeumban rendezett kiállitást. A szobrászok közül a müvész munkáival kapcsolatban azt mondja, hogy egyedül őt dicsérheti fenntartás nélkül, "bár ősi használati tárgyakból formált szobrait az önismétlés veszélye fenyegeti."

Élet és Irodalom, Bp. 1974. szept. 28.
XVIII. évf. 39. sz. 13. lap.

Samu Géza 4

S talán azért is, hogy a csodák révén erőt adjanak – hajdanán – a sors elviselésére, s biztassak az elvyamottakat: a hüvelyknyi parasztgyerékből is lehet világbíró királyfi. Így válik a dagasztóteknőből pánianalak. A lucskos szürőkanálból pedig százszemű kiváncsi, leskelődő és pletykálkodó. Ezek az alakok félig maszatosak, félig humorosak, hiszen a csodák kétarcúak (Ujpest Derkovits Klub).

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/289 6 old.

Samu Géza 3

A tisztes eszközök emberi értelmet kap-
nak, a holt tárgyak cselekvőkké vál-
nak, mikent a népmesében, amelyben
énekelni kezdenek a fazekak, táncra
perdülnek a seprűk és szellemek alak-
ját ölti magára a kemenyből gomolygó
füstfelhő. Hogy csodálatos változások
révén csodákat meséljenek.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/289 6 old.

Samu Géza 2.

Ugy „folklorista", hogy müveibe nem idézetként épiti bele a paraszti müvészet múltjának rekvizitumait, hanem magúknak a valós tárgyaknak ad uj értelmet, emeli azokat önmagúk fölé: kiszélesítve jelentésüket, értelmüket. A való világ tényeit emeli be képzeletének bírodalmába, hogy az eredetileg gyakorlati rendeltetésü tárgyak mesei „hősökké" váljanak.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hirlap 1972/289 6 old.

Samu Géza

vésője nyomán a rönkökből és a vastág pallókból népmesei világ kell életre. Nem mintha a művész visszaképzelné magát a gyermekkorba, a falusi esték dűrüssolással telt magányába vagy önön álmaiba. Ez a szobrász halott tárgyakat varázsal élővé.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/289 6 old.

Samu Géza szobrászmüvész

Főiskolát nem végzett a müvész. "Keveset tud a látszattan törvényeiről" -mondja a kritika, de jóval többet arról, "amit nem lehet megtanulni." A paraszti világ hétköznapjainak, a közösség müvészetének életrekeltése különleges figyelmet érdemel.
Az ujpesti Derkovits Gyula ifjusági klubban rendezték meg a müvész kiállitását.

Élet és Irodalom , Bp. 1972. nov. 18.
XVI. évf. 47. sz. 12. lap.

Samu Géza szobrászmüvész

A falusi születésü müvész"a népi kultura tárgyi emlékeiből formál magasrendü müvészetet"-i irja Vadas József: "Idillek,vallomások" cimmel, s kiemeli, hogy nem holmi felvett népiesség jellemzi, hanem környezetéből merit, Teknőből, szekercéből, rokkából épiti szobrait, óriási bálványokat farag, népi hősöket teremt, illetve idéz, "a hétfejü sárkánnyal is viadalra kelő szegényembereknek állit emléket."

Élet és Irodalom, Bp. 1972. nov. 18.
XVI. évf. 47. sz. 12. lap.

Samu Géza

A Fiatalok Népmüvészeti Studiója a Hatvani Muzeumban rendezett kiállitást, melyről Vadas József: "Hámozott tojás" cimmel számol be, egy másik kiálitásról szóló véleményével együtt.

A müvész a paraszti élet rekvizitumaiból készíti szobrait. „Nyersanyaga: teknő, gerenda, toll. Sem a hajdani bognárokkal, sem a hajdani fafaragókkal nem akarja felvenni a versenyt." Izzig-vérig mai müvésznek tartja, aki nem tagadja meg őseit, a névtelen pásztorokat, a falusi mesterembereket.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 2e 27.
XVIII. évf. 17. sz. 12. lap.

Samu Géza 4

Nevezzük „Európa elrablásának" azt a más-
sik, kisebb kompozíciót, amely – minden
hagyományos ikonográfiai elem nélkül – a
nagy férfias, szinte tagolatlan formák és
a törékeny nőies alakzatok egymással ellen-
tétes, de mégis együttható formái révén – ön-
kéntelenül idézi fel a klasszikus ~~t~~ témával
kapcsolatos egyértelmű asszociációnkat.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/82 6 old.

Samu Géza 3

A szobrász nem adott műveinek címeket, s
így rakényszerültünk arra, hogy önkényesen
mágunk nevezzük meg azokat. Hívjuk tehát
„Utazónak" azt a figurát, amely mintha egy
stilizált jak hátán kocogna, „Sámán"-nak
azt a teknővájásos technikával készült nagy-
formátumú plasztikát amely a terem közepét
foglalja el.

Bajár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/82 6 old.

Sámú Géza

A mai fiatalok egy csoportja arra törekszik, hogy a népi plasztika és a famives mesterség technikai és formai eredményeit menekítse át egy olyan plasztikai kultúrába, amely napjaink városi emberéhez szól. Így Sámú Géza szobrai is – amelyek elsősorban a teknövájás, illetve a primitív felcsapozási technika eszközeit veszik segítségül – úgy teremtenek „modern" szobrászatot, hogy ugyanakkor ősiek, harci ízeket hordozók, tágabb értelemben kelet-európaiak maradnak. Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/82 6 old.

Tanni Gézza

A Pesterzsébeti Művelődési Házban, a népszerű kultúrában művészeti szakkört vezet. Szobrokat készít, amaz alkotóerő, hogy ezen a területen számos ajánlatot - de monumentális igényű - vállalat is szerepel. Az a felkészültségnél talán több magyarázatra szorul. Az a felkészültségnél talán több magyarázatra szorul. Az a felkészültségnél talán több magyarázatra szorul

Samu Géza szobrászművész

1021

1972. X. 7. Kossuth 19.00 /6/ T.

Esti Krónika

- Hazai tudósitásainkból.

- Hogyan haladnak a mezőgazdasági munkák ?Helyzetjelentés 3 megyéből.

Ma jubilált Európa legrégibb tanárképző intézménye. Egy öregdiák dr. Erdei Gruz Tibor a Magyar Tudományos Akadémia elnökének visszaemlékezései.

Kiállitás nyilt a 200 éves Ózdon. A muzeumi hónap szabolcsi eseményeiből.

Az ujpesti Derkovits Ifjúsági klubban, Samu Géza szobrászművész alkotásait mutatják be.

- Rövid meteorológiai összefoglaló.

Schwer Typen Beschwerden

Samu Géza

A „Művészet" c. folyóirat 1975-ben a művész egy-egy alkotását vérzletesen elemezte.

Horányi Barna: A Művészet folyóirat kiállítása Siófokon.
Somogyi Néplap, 1976. júl. 11.

Samu Géza

A népművészet, népmese bensőséges kapcsolatát érezni Kohán György, Medgyessy Ferenc, vagy a kortársak közül Németh József, Samu Géza, Tóth Menyhért műveiben.

Forrás 1975/7-8/83

Bánszky: Népműv hatása képzőművészetünkre

Samu Géza

Samu Géza régebbi szobor-ötletét alakította a játszótérhez. Az ötletet vásári gyerekjáték adta. Rúdon tolható hicsi, hereles, szárnyaival csapkodó lephe.

Szabados Árpád: A mérangyerszegi játszótér.

Művészet, 1977 április – 15. oldal.

Időtlenül és felhőtlenül

Válogatás negyven év érmeiből

Samu Géza
Művészet 1985/7/20–22.

„A nagyon is konzervatív éremművészet (...) mindig a kortárs művészet új problémalátásától kapott igazi ösztönzést. Vajon várható-e új fordulat a nyolcvanas években?" – teszi fel a kérdést a kiállítás meghívójának szövege, s maga a tárlat (*Nagy Ildikó* rendezte) azonnal válaszol is: a nyolcvanas évek közepén az éremművészet Magyarországon megszűnt. A *Helikon Galériá*ban bemutatott legfrissebb érmek ugyanis – *Csepregi Sándor* 1984-es munkái – egy tíz évvel korábbi „új" szellemi állapot, vagyis „problémalátás" érvényében készültek; a rendezés értelmében, a meghívó szerint a kiállítást záró darabok „anti-érmek"; *Pócs Péter* popreminiszcenciái és *Samu Géza* tárgyegyüttese – egyáltalán nem érmek.



2

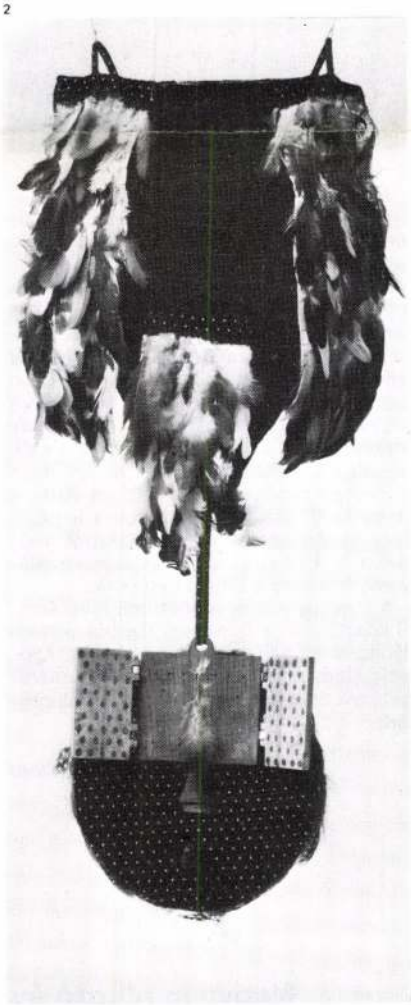

A kiállítás azt sugallja tehát, hogy bekövetkezett egy nem is akármilyen fordulat. Fogadjuk el, vagy tagadjuk? Számít-e egyáltalán? Mert az érmészet a tárlattól függetlenül természetesen létezik, hiszen amíg évfordulók vannak s megrendelők, működnie kell. A valódi kétely az, hogy léte alkalmaztatásától elszakítva is érvényes-e. S egy nagyképű feleletet: ha minőséget képvisel, akkor igen. Ám ez az általánosság, banalitás nem ad feleletet a jubileumi kérdésre: mit ér az éremművészet, mint a szobrászat egyik ága, ha magyar? A tárlat azt sugallja, nem sokat. Hiszen nemcsak szellemiségében anakronisztikus gyakran, hanem miután fönnmaradásának zálogaként eddig konokul megőrzött évezredes korlátait is széttörte már, azt a paradox helyzetet kerítette maga köré, hogy saját törvényeit be nem tartva igyekszik ugyanezen törvények látszatával önállóságra törni. Legalábbis a Helikon Galériában.

Mennyivel egyszerűbb és tisztább lenne minden, ha egy prekoncepcióval szemben el lehetne ismerni, meg lehetne tartani bizonyos kategóriák létjogosultságát! Ha az érmet az érem mércéjével, a plakettet a plakettével, a mást a másság sajátjával mérnénk! Akkor a fenti kérdésre válaszolni tudnánk, mondhatnánk jót vagy rosszat, de legalább ugyanarról a dologról beszélnénk. Az ésszerűség szellemében hagyjuk most tehát Pócs Péter és Samu Géza munkáit, melyek a legnagyobb jóindulattal, a legliberálisabban gondolkodva sem érmek, még akkor sem, ha mindkettő az érdemérem fogalmát persziflálja, s máris tisztul, egyszerűsödik a helyzet: az éremművészet mégsem szűnt meg Ma-

1 A kiállítás részlete
2 Samu Géza: Tollas érem, fa, textil, réz, tollak, 58x27 cm, 1982

5

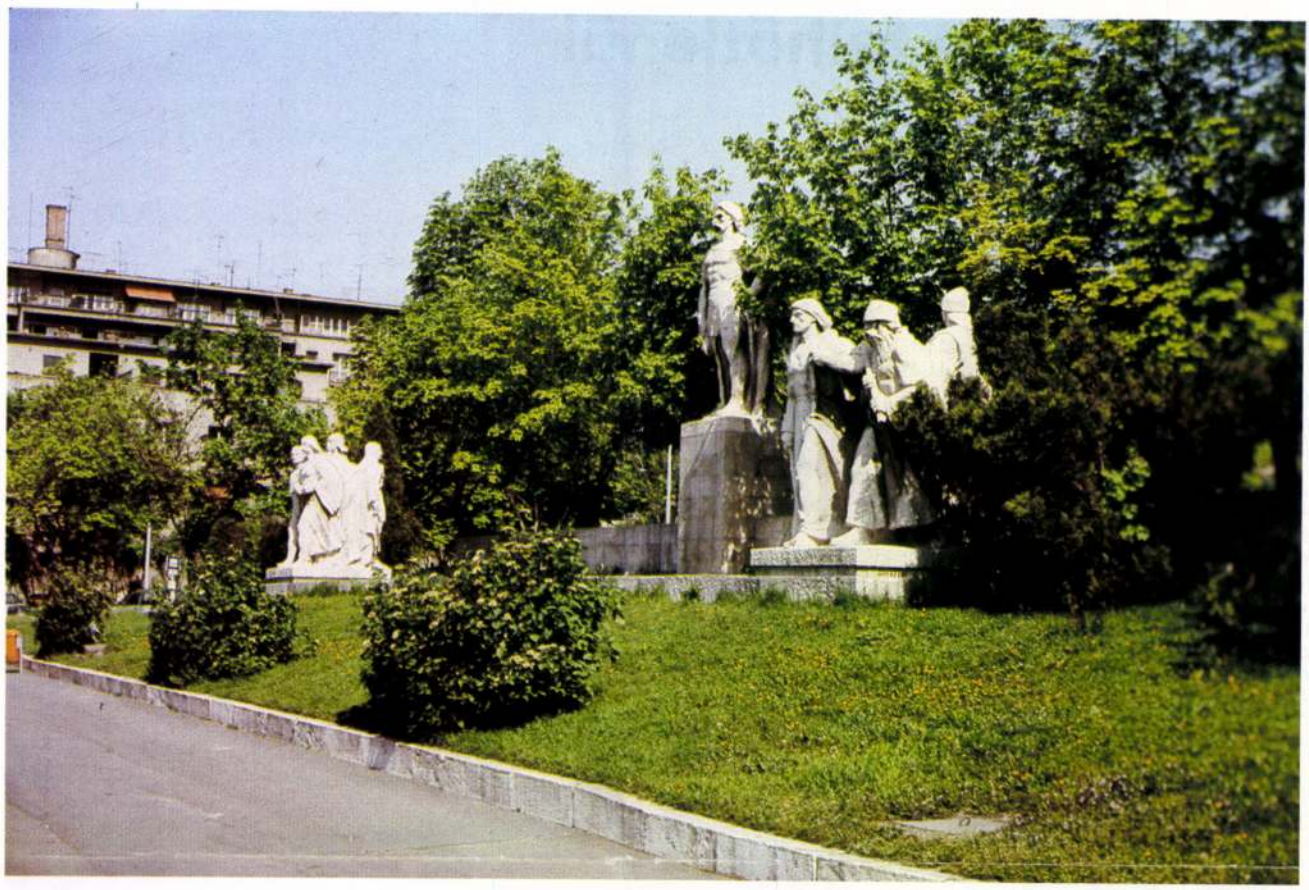

aluljáróban falhoz illesztett *Kecskeméti kapu emlékét*, de joggal merülhet fel a kérdés, miért lett mellőzött – annyi más mellett – a *Kerényi–Beck–Mikus* alkotóhármas *Sajtószékház-dombormű*ve vagy *Makrisz Agamemnon*nak a Columbus utcai pártház homlokzatát díszítő épületplasztikája? S ha szerepelnek a katalógusban reprodukált alkotások között már nem álló, Budapesten már nem látható művek is – többek között Kisfaludi Strobl Zsigmond egykori *Hála*-szobra vagy Mikus Sándor *Sztálin*-monnumentuma –, miért nem láthatjuk nyomát az egykori Mezőgazdasági Kiállítás szobordíszeinek, miért nem lelhetjük meg a *Millenniumi Emlékmű* új, felszabadulás után állított alakjait? A hiányok – korántsem teljes – felsorolása mellett jeleznünk kell néhány bántó pontatlanságot is: *Berczeller Dezső* keresztneve helyesen *Rezső*, *Lessenyei Márta* helyesen *Lesenyei*, *Stefániai Edit* helyesen *Stefánia*, *Matey Aurél* helyesen *Matei*, s *Szandai Sándor* neve *Szanday*ként, *Váradi Sándor* neve *Várady*ként is szerepel.

6



A katalógus név-, tárgy- és helymutatója néhány érdekes statisztikai adat kivonatolására ösztönöz. Megtudhatjuk, hogy Kiss István alkotásai közül tizenhatot, a Varga Imre műhelyében készültek közül tizennégyet, Pátzay Pál és Mikus Sándor művei közül tizenkettőt-tizenkettőt tartanak nyilván Budapesten. Számba vehetjük, hogy tizenegy anya gyermekével kompozícióval gyarapodott a főváros negyven esztendő alatt, s hogy *Ady Endré*re négy, *József Attilá*ra hat, *Petőfi Sándor*ra öt alkotás emlékeztet. Kiviláglik az összesítésből, hogy a XIV., a XIII., a XI. és az V. kerület fogadta be a legtöbb alkotást. Az adatok – szobrászatról, művészetről lévén szó – végső soron mellékesek, a lényeg a művekben rejlik.

A lényegről nem tudhattunk meg semmi közelebbit: a Budapest Galéria ünnepi kiállítása és az intézmény tárlathoz kapcsolt kiadványa a főváros köztéri művészetének felszíni jelenségeit tárta fel csupán.

Wehner Tibor

6 Asszonyi Tamás: Torzó VI, bronz, ∅ 10 cm, 1976
7 Csiky Tibor: Kazimir Malevics, acél, bronz, 4,3x15,9x16,5 cm, 1979
(fotók Sulyok M.)

7

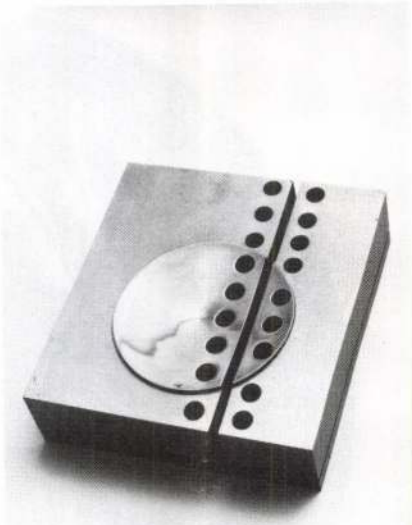

tekintve sem. S bár arról a kiállítás nem szól, hogy ma is több nem érdek nélküli, konvencionális portré-, tájkép-, allegorikus érem és plakett készült, mint öntörvényű, közvetlen funkcióval nem rendelkező tárgy, azt nyilvánvalóvá teszi, hogyha valami az érem fogalmát, szabályait kitágította, az éppen a megrendeléstől-megrendelőtől való függetlenedés szándéka, ám abban a pillanatban, amikor azok a munkák, melyek ezt a szándékot reprezentálták, szellemükben frissek voltak, alig kellettek valakinek is. És mire a szabadság megadta az éremnek, plakettnek a használhatatlanság boldog illúzióját, ezzel az ábránddal a kategóriák odáig oldódtak, hogy már majdnem anakronizmus magának az éremnek a fogalmát – ezek esetében – felvetni.

Végül is tehát egy közhelyet igazol a kiállítás: a klasszikus műformák devalválódását, bomlási folyamatát s az abban rejlő paradoxont illusztrálja, teljes joggal.

Csakhogy a politikatörténetre is utaló cím valamiféle nem absztrakt, nem belső művészettörténeti fejlődésre, egészen pontosan szociológiai jellegű-jelentőségű útra is asszociáltathat, ám erre a Helikon Galériában egy villanás sem figyelmeztet. A tárlat azt mutatja, a pálya a jótól a jóig vezet, időtlenül és felhőtlenül.

Hajdu István

6



3 Lugossy Mária: Organikus struktúra, üveg, acél, ⌀ 10 cm, 1979
4 Ferenczy Béni: Bem József, bronz, ⌀ 11,5 cm, 1951
5 Friedrich Ferenc: Történet III, krómacél, 13x13 cm, 1979

gyarországon, csak éppen az válik világossá, hogy „új fordulat" sem következett be.

Rögzült, pontosabban klasszicizálódott a hetvenes évekbeli helyzet, s ahogy minden mostani reprezentatív szobrászati tárlaton, a geometrikus absztrakció, annak is – patetikus, lírai, „magyaros" – minimal artja jelenti az állandósult fordulatot. Természetesen nem véletlenül. Valamiféle bűntudat munkálhat a nyolcvanas évek kiállításrendezőiben: a hetvenes évek elején-közepén még igen gyakran gyanakodva fogadott, a tűrésig alig jutó, csak külföldi művészektől elviselt geometrikus absztrakció mára a korszerű művészet szinonimájává vált. Így felelhet most *Ferenczy Béni*nek *Friedrich Ferenc* vagy *Borsos Miklós*nak *Csiky Tibor*, miközben mindannyian tudjuk, hogy a negyven év éremművészete – magyar művészete – nem ilyen tiszta, klasszikustól klasszikusig hajló ív, rece, sőt törés nélkül, s olykor tragikus következmények híján. Statisztikailag sem, mentálisan sem, eredményét

4



3

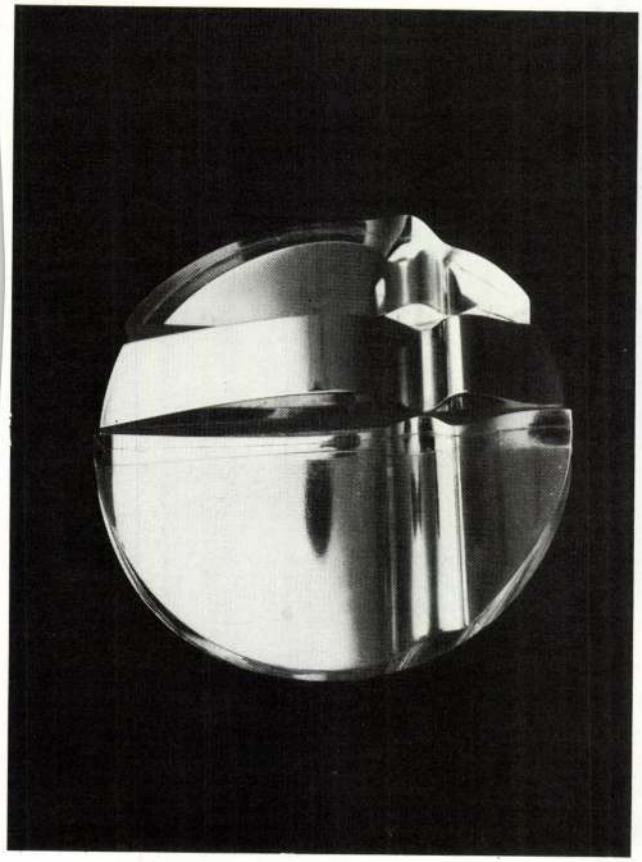

5

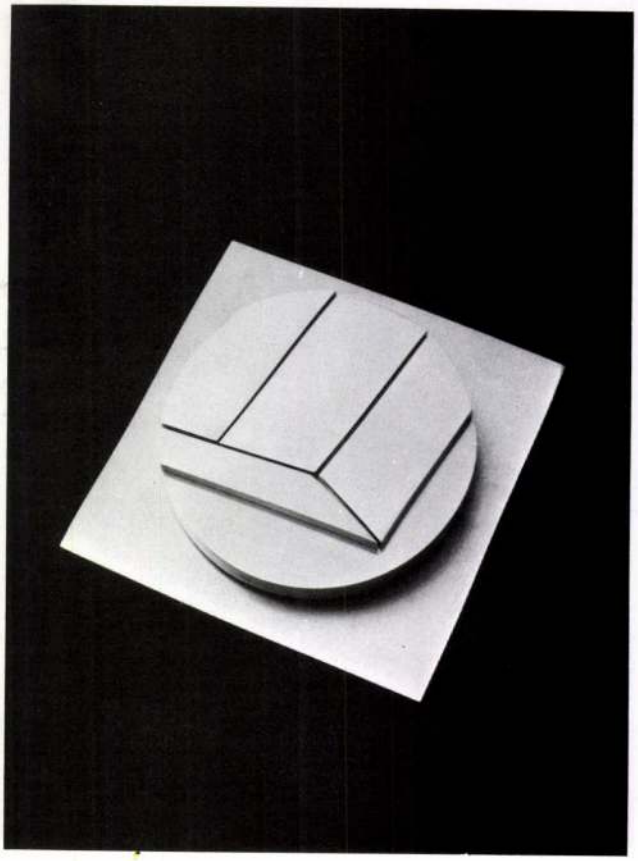

Samu Géza, szobrászművész

A Hazafias Népfront Tx. ker.-i bizottságának szervezésében létrejött Művészek és Barátai Köre grafikai és kisplasztikai csoportja mutatja be Tatabányán, a Népház Galériában két éves gyűjtői tevékenységének eredményt. — Samu Géza darabossá redukált formavilágú bronz kisplasztikáit látjuk a tárlaton. (említve).

E. Nagy Lajos: Grafika, kisplasztika 1982–83.

Tükör, Budapest, 1984. júl. 15. 3–4. old.

Samu Géza, szobrásznyüvész

a Műcsarnokban rendezték meg az országos tárlatot, melyen szerepelt Samu Géza „Napszekere"-c. alkotása. (említve).

Wagner István: Élményre várva.
Magyar Hírlap, 1982. máj. 1. 7. old.

Farkasréty Tudit keramikus

a Művészeti Alap 1985. évi képzőművészeti és iparművészeti díját kapta

Népszabadság, 1985. XII. 10

Samu Géza szobrász

Bakos Katalin: Bukta Imre és Samu Géza
Stuttgartban

Művészet, 1982. május

Sarm Géza

Kékesfehérvári Csók István Képtár
„Kortárs művészet Magyarországon"

Népszabadság, 1985. XII. 23

Szűcs Géza festőművész

kiállítása a Debreceni Kossuth
Lajos Tudományegyetem díszudvarán

Népszabadság, 1985. XII. 20

Sanu Géza
Szikly Vera tárlata a
Pirsi galériában

Magyar Nemzet 1985. VI. 5.

Samu Géza, szobrán

L: Teles Ede

Frank János: Négy kiállításuk Londonban 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. ápr. 20 XXVIII/16

Sauru Geza
Kiállítás a Helikon Galériában

Mogyar Nemzet 1985. IV. 13.

Samu Géza szm

~~m~~ "Mutáció"

c. Jorozal

→ Czinder Antal Sz

MŰVÉSZET 1985/11-12/51

Sarmu Géza szobrász

Nagy Zoltán: Nemzeti tárlatok – a kőrét multban és ma

Művészet, 1982. augusztus

Sarmu Géza

Mezyhárt László: A kutya ugat, a karaván halad

Művészet, 1983. szeptember

Samu Géza szobrász

Bánszky Pál: Fából faragott játszóterek

Művészet, 1983. augusztus

Samu Géza, szobrász

L: Bukta Imre

B.: Magyarok Skóciában 8

Élet és Irodalom Bp. 1985. nov. 8. XXIX/1

Sámi Géza

P. Szücs Julianna: Rész, az egészből? Jegyzet egy országos tárlat emblémajáról

Népszabadság, 1985. VIII. 24

Sanu Géza

Kiállítás a Pérsi Galiriában

Mogor Nemzet 1985. VIII. 29.

Saam Gyula

Pécsi Galéria kiállítása

Magyar Nemzet 1985. VIII. 29.

Samu Géza, szobrász

L: Pál Zoltán

Vadas J: Tarkák és újvadak 13.

Élet és Irodalom Bn. 1984. nov. 9. XXVIII/45

Saum Géza

Fiatal Képzőművészek
Stúdiójának kiállítása

Magyar Nemzet 1984. VI. 11.

Samu Géza

Láncz Sándor: Képzőművészeti Krónika

Jelenkor, 1984. IV. hó

Sarmu Géza rajzai

Loska Lajos: Földközelben
Beszélgetés Ki Pállal

Művészet, 1982. június

Samu Géza

„Nagyanyó meséi"
(repro)

Lóska Lajos: Teknő szárnyú angyal.
Művészet, 1981. magyar – 2 s. lap.

Samu Géza

A művész 1964-ben látta
első alkalommal Kondor
Béla grafikáit.

Lóska Lajos: Teknőszámyú angyal
Művészet, 1981. május - 28. lap.

Samu Gina

A művész antropomorfizálta a tárgyakat, ezért van nyaka a korsóznak.

Lóska Lajos: Teknőszázmyú angyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

A művész a pécsi művészeti iskola befejezésével mindenfelé szakmai iskolával próbálhozott. Majd fölvettek a főiskolára, de ezt abba hagyta.

Lóska Lajos: Teknőszarmyú angyal. Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

„Preklassikus kutúrak emlék-
műve" (repro)

Lóska Lajos: Feknőszarnyú angyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

„Farkasnál és bynkaskanál"

(repro)

Lóska Lajos: Teknőszarinyi anagyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

„Szárnyas kerekes angyal"
(repro)

Lóska Lajos: Teknő szárnyú angyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

„Csapolt fejfa"
(repro)

Lóska Lajos: Teknőszarmju angyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Gúa

„Napszehér" (rysz)

Lóska Lajos: Teknőszarinyú anagyal.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza

„Napszekér"

Lóska Lajos: Teknőszárnyú angyalok.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Majus

125 db.

Samu Géza

„A kitszarvuak szellemé"
(repro)

Lóska Lajos: Teknőszárnyú angyalok.
Művészet, 1981. május – 28. lap.

Samu Géza, szobász

L: Kéri Ádám

12.

Frank János: Tendenciárik Madridban

Élet és Irodalom Bp. 1983. nov. 4. XXVII/44

5 Samu Géza: Napszekér,
fa, 134 cm, 1976

Samu Géza,
Művészet, 1978. 1. 10. old.

5

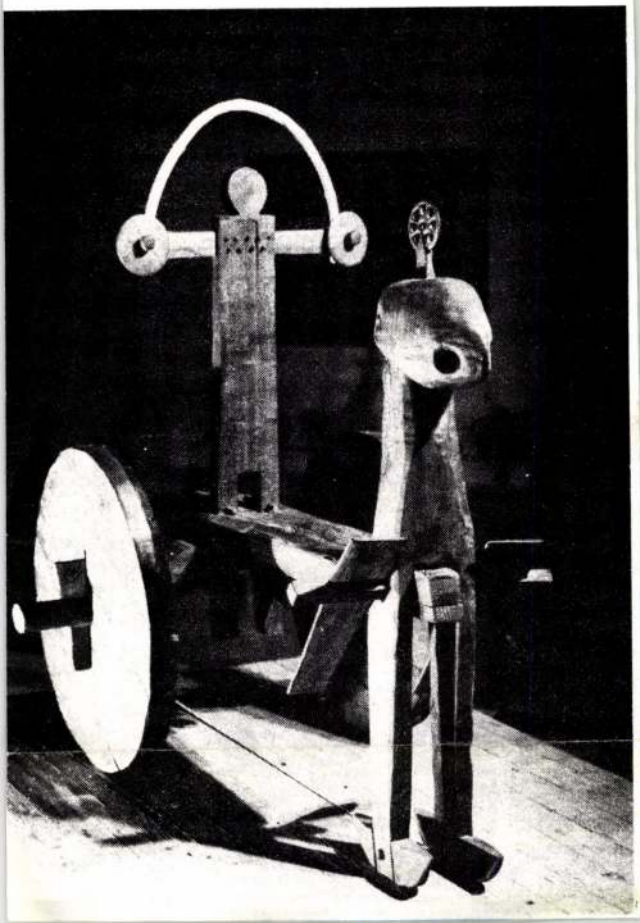

sével, az életképszerű, anekdotikussá, illusztratívvá hígított ábrázolással, a kispolgári érzelmességbe, a nipp-művészetbe, a giccsbe való züllesztéssel.

De megjelenik a népművészeti inspiráció értékes alkotói törekvések részelemeként is. Ezek a törekvések strukturálisan különböznek a népművészeti alkotás modelljétől, részlegesen vállalják csupán a hagyományt, esetleg az eredetitől merőben eltérő, új jelentéssel ruházzák fel a motívumokat, s így a népművészeti hatás ezeknek a művészeknek a munkásságát csupán gazdagítja, színezi (Korniss Dezső, Bálint Endre).

Mi tehát az említett törekvések s a Bartók és Kodály nevével jelzett szintézisteremtő módszer közötti alapvető, minőségi különbség? Az előző törekvésekben nem történt meg a népművészettel való teljes azonosulás, elmaradt ennek a hagyománynak a komplex megismerése, átélése, vállalása és újrateremtése. Bartók művészetében viszont ez megtörtént. A népművészet szellemével azonosuló alkotói magatartásnak és módszernek a lényegét így határozza meg Bartók Béla: „Hogyan válhat egy új magyar zene megteremtésének egyetlen alapjává egyetlen zenei hagyományunk, a magyar parasztok ősi zenéje? Bizonyára nem oly mesterkélt módon, hogy egy dallamot vagy dallamfrázist valamilyen idegen stílusú vagy nemzetközi jellegű zenébe átültessünk

Kappadóki

Nézzük meg együtt!

Amikor Paul Lucas, a XVIII. s
élő francia régész hazatért k
ról, lelkes beszámolójának hi
sokan kételkedtek. Lucas
hogy a mai Ankara és Ka
vezető út közepe táján egy
romjaira bukkant. A felfedez
díciók követték. Geológusok
csodát: a gyakran óriási
tasztikus formájú sziklatön
hajdani római provincia
hanem a természet alkotás
régészeti kutatások azt is
hogy ezen a vidéken, Göre
környékén a sziklák mélyei
ben az egykori bizánci biro
tozó Kappadókia kiemelked
művészeti emlékei rejtőzköd

1



Samu Géza

Láska Lajos, Szirnyas vulgyalok
Művészet, 1981, május – 21 lap.

Saniw Géza

Nagyanyó mesél



Lóska Lajos: Szarinyas anyyalok
Művészet, 1981. május – 21. lap.

Samu Géza

"Napszekér"



Lóska Lajos: Szárnyas angyalok
Művészet, 1981. május – 21.

Samu Géza, szobrász

VADAS JÓZSEF: **Képzőművészet**

Plafonig érő fa

A *Műcsarnok* falra akasztható képekhez és posztamensen álló szobrokhoz szokott nézőjét meglepi *Samu Géza* szobába telepített erdei tisztása. A műben azonban semmi meglepő. Samu Géza korábban — már 1976-ban — is készített hasonló installációt. A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának legutóbbi tárlatán pedig azt láttuk: a fát faragó szobrász helyébe a fával komponáló díszletező lépett.

Mi volt az indítéka?

Önéletrajzi vázlatában, amely a katalógusban olvasható, Samu Géza elmondja, hogy szabadulni akart a népművészet címkéjétől. Mi magyarázatképp hozzátehetjük: korábbi stílusától, hiszen a Fiatalok Népművészeti Stúdiójának tagjaként indult a pályája. A cifrálkodó, magyarkodó, látványosan sóhajtozó lélekkel szemben ő nem a népművészet feltámasztására törekedett (ez lehetetlenség), nem is a foytatására vállalkozott (ez pedig történelmietlenség), hanem az örökség életbentartásának egyetlen módja: az asszimilálása volt a programja. A népi használati tárgyakból nagyszerű montázsokat — angyalokat, szenteket, mitikus lényeket — szerkesztett. Ez a módszer revelációként hatott, megkötötte azonban a művész kezét, és így magában hordta az önismétlés veszélyét. Samunak éreznie kellett, mostani kiállításának tanúsága szerint rá is ébredt arra, hogy újítania kell.

Mi lett a célja?

Gyökereitől — ihlető élményeitől és felnevelő környezetétől — senki nem szabadulhat büntetlenül. Ezt minden művésznek tudni illik. Különösképp az olyannak, akinek egész gondolatvilága a múlt értelmezése körül összpontosul. Samu kidobhatta a teknőket, krumplinyomókat, mángorlókat; az eszközök mellett változtathatott témakörén is. Önmagából vetkőzött volna ki azonban azzal, ha elszakad a természettől. Három helyiségen végigfutó művében, amely az elmúlt másfél év próbálkozásainak összegzése, arborétumot rendezett be. Nem botanikai, hanem *humán* mintakertet; a mű ugyanis arról szól: mit kapott az ember az erdőtől — egykor és örökre. Az első teremben Samu sűrű bozótot — mármár dzsungelt — formált a sövényből, amely védelmet nyújt, ahol tehát rejtőzni lehet. A második szobában kétoldalt karcsú fák oszlopsora között vonul el az ember, fiatalságukból erőt merítve, sudárságuktól fenséget kölcsönözve. Néhány ág egyenesen az ég felé tör, felkúszik a mennyezeti neonra, ott bontja ki koronáját. A harmadik helyiség közepén gyeptéglákon sátor áll, előtte hatalmas tollkígyó, mögötte a magasban bálványként vagy védőszentként kétkarú óriás. Ha egykor őseink a felsőbb hatalmat tisztelték és imádták benne, ma a tudásával és sejtéseivel a világmindenséget bűvkörébe vonó emberi szellem magasztos emlékműveként hat. Ekként hirdeti a racionális és az irracionális titkait egyaránt firtató értelem dicsőségét.

Mi tehát a program?

Kicsiben olyan világ ez, amelynek naturális környezetét a csöndre vágyó mai ember hívta életre. Samu nem az ősember festői dzsungelét támasztotta fel, és nem a civilizáció életidegen mechanizmusát kritizálja művével. Az a törekvés munkál benne, hogy huszadik századi felvilágosult lényként sem lehetünk hűtlenek a természethez. Azt szuggerálja: ne pusztítsuk el, inkább lakjunk benne. Ismerjük meg, hogy értsük csodáját, amelyből folytonosan erőt és példát meríthetünk. Samu nem didaktikusan rágja fülünkbe a nemesítő szózatot, hanem azzal, hogy megmutatja: gazdag világ ez: félelmetes éppen úgy tud lenni, mint menedéket nyújtó; egyszer világos képlet, máskor bonyolult és átláthatatlan szövevény; s ami különösen vonzó: érzékeltetni képes, hogyan múlik az idő. Hangulatos felhívásban van tehát részünk. Lehetséges, hogy ennek a műfaja — az installáció — efemer, vagyis a kunyhó, a fákkal és a bokrokkal, nem éli túl a kiállítást. A benne rejtett figyelmeztetés azonban a jövőnek szól.

Vada

Élet

12.

XXVII/49

S ha mégis — mert a tájékozódás kedvéért mégiscsak kellenek az elnevezések — úgy én bizony a realizmus felé tapogatóznék. Persze nem merem elévenni ezt a hatalmas iskátulát, hiszen megtanultam, hogy a realizmus nem parttalan. De azért, mintha... kiapadhatatlan... az azért volna. Oly kiapadhatatlan, hogy más-másféle hálóval lehet belőle meríteni. Vagy kevésbé ironizálva: más-más mélységig lehet benne megmerülni. Vannak, akik a szélén tapicskolnak, vannak, akik a habjain vitorláznak, s vannak, akik egyetlen lélegzettel a másoknak titkos mélységig tudnak benne alászállni. Mándy leginkább ezt a látványos, fölszerelések nélkül végbevitt mélymerülést kedveli. Nem mintha az elkápráztató bravúrhelyzeteket keresné, vagy kivételes technikáját akarná csodáltatni. Nem. Ő így érzi jól magát. Ilyenkor tudja, hogy „úszott". Nem gurít kápráztató gyöngyöket a nézők elé, sem a parton haldokolva lüktető tengeri lényekkel nem bizonygatja: ott járt. Ő a látványról beszél, a fények és a másmilyen testek játékáról, áttetsző lebegéséről, egy világról, ami van, bár nem tudja mindenki. S a nagy realisták történelem- és társadalomrajzát nem igazolta-e utólag a filozófia, a szaktudományok? A lélektan fölfedezett-e más tartomindenekelőtt s fölött: a játék.

Zsámboky-Mándy tud és szeret játszani. Játszik régimozit, régifocit, játszik emlékezést, játszik soha nem ismert, de kitapasztalt filmhősökkel, regényfigurákkal, hajdan volt ideálokkal dialógusokat, helyzeteket. Játszik a megszemélyesített tárgyakkal, bejárt városrészekkel, fölidézhető hangulatokkal. Folyvást mozizik. Elméje vetítőtermében bármikor újra befűzik a szalagokat, kívánatra megállítják, visszajátsszák a képsort, újabb vágásokat illesztenek az eddig pergetett cselekménybe. De az is szabadságában áll, hogy egy-egy kimerevített totálplánt mikroszkóppal átvizsgálhasson, más zenét keverjen alájuk, vagy épp újra szinkronizálhassa a szövegeket. Azt soha nem teszi meg, hogy kisatírozza a nemkívánatos képeket a háttérből, hogy eltünteti a való közeget, hogy eltorzítja azt, amit a kamerák rögzítettek. Ebbe a moziba dokumentaristák hűségével dolgozó operatőrök szállították a musztert. A „dolog" ugyanaz, mint a való világban, csak a fölidézése módja, s lehető oksági rend változik, változhat.

Az *Átkelés* novellái se mások. Apa szivarozik egy poros pálma dézsája mögött s újramondja feltörésének nagy kísérleteit: egy pál-

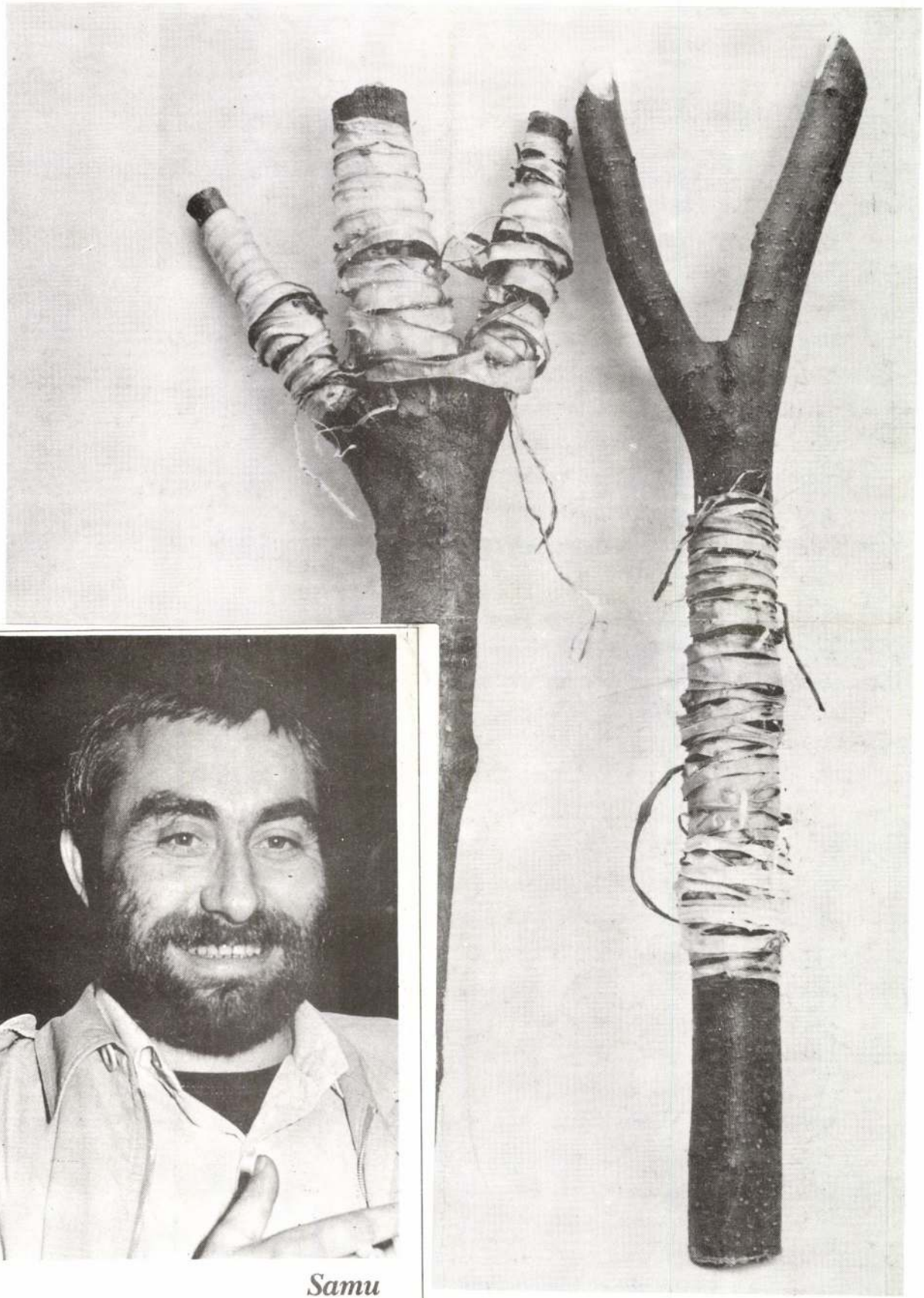

Samu

SAMU GÉZA

1947—1990

Válogatott egyéni kiállítások:

1973. Fiatal Művészek Klubja, Budapest Színháztéri Galéria, Pécs
1975. Stúdió Galéria,
Budapest Kék Kápolna,
1976. Szoboszlói Galéria, Hajdúszoboszló
Szoborkert, Tata
1977. Babits Mihály Megyei Kulturális Központ, Szekszárd
1978. József Attila Városi Kultúrház, Szeged
1979. Műhelykiállítás, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
1981. Pataky Galéria, Budapest (Bukta Imrével)
Vas utcai Szoborkert, Budapest
Budapest Galéria, Budapest
1982. Galerie der Künstlergruppe Experiment, Stuttgart, NSZK (Bukta Imrével)
1983. Műcsarnok, Budapest
1985. Óbuda Galéria, Zichy-kastély, Budapest
1986. Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen
Gödöllői Galéria, Gödöllő
1987. Ady Endre Művelődési Központ, Miskolc (Orosz Péterrel)
Veres Péter Művelődési Központ, Balmazújváros,
Uitz Terem, Dunaújváros
1988. Babits Mihály Művelődési Központ, Szekszárd
Erst Múzeum, Budapest
XLIII. Velencei Biennálé, Velence, Olaszország
(Bukta Imrével és Pinczehelyi Sándorral)
Ludmilla Zsivkova Kultúrpalota, Szófia, Bulgária
(Bukta Imrével, Pinczehelyi Sándorral)
1989. Lunds Konsthall, Lund, Svédország (Bukta Imrével és Pinczehelyi Sándorral)
Várgaléria, Veszprém, Magyar Kultúra Háza, Berlin, NDK
(Bukta Imrével és Pinczehelyi Sándorral)
1990. Művelődési Központ, Celldömölk

Számtalan hazai csoportos kiállításon vett részt, külföldön a következő városokban állított ki: Duisburg, Párizs, Isztambul, Madrid, Lisszabon, Glasgow, Toronto, Montreal, Fellbach, München, Dortmund, San Francisco, London.

A Fáskár. Baclatetéj Galéria, 1991
SAMU Géza

SAMU Géza

Magyar Nemzet,1990.okt.16.lo.p.



— **HALÁLOZÁS:** Fájdalommal tudatjuk, hogy október 6-án elhunyt **Samu Géza szobrászművész. Temetése** október 19-én, pénteken 13 órakor lesz az óbudai temetőben. A gyászoló család. X

megállapítani.

Bruttó bére	116.(
jutalomra	7.(
TB-járulékra	+ 53.1
összesen	186.5

199o. évi foglalkoztatás

Ez ügyben szives, m
hogy az előzetes költség
szubvenció-összeg többi
áll majd rendelkezésünkr

Samu Géza

nohránművéi,

„Dechandt Antal nohránművén munkái szellemiségűtben Samu Géza növényi formálat idénő installációival hojhatók kapcsolatba."

Üj. Tátrai

1990 máj 21.

Lója Lajos
c/ Ne.

Samu Géza

nokánműrény

Terménet-táj

Műveiben az emberi civilizáció és a
terménet viszonyát tartatja

Lámi Sándor
ciHC

Műrénet
a0/1

Samu Géza

Vadas József: A fák is plasztikák

[beszélgetés] = ÚjT 85 dec. 1. 27. ill

SAMU Géza

NAGY I.: Hagyomány és megujulás.= Ars Hungarica,
1990.2.sz. 252.p.

Samu Géza

(gyetvai)

Támadó mutáns
Samu Géza notori Gödöllőn

Magyar Nemzet, 1986. aug. 6. 4.

ben a században már oly sok igazságot hirdettek és oly sok bizonyult hazugságnak, úgy gondoltam: tartalmak helyett nyelvezetekkel, azok lehetséges funkcióival kell foglalkoznom. De hogyan tudom mindenfajta kultúrában megértetni magam?

A közegekben való mozgás/kommunikáció, a belső, a külső határok átlépése felveti a kijelentések érvényességének ill. sok kijelentés összefüggésének kérdését. Így jutottam el az információ, a számok, az idő fontosságához, az univerzális nyelvi láncokhoz, a szekvenciális algoritmusokhoz. Koncepcionális gondolataimat „Az átalakuló plasztikitás manifesztuma, 1967" című szövegben foglaltam össze. Megkülönböztettem a nyelvezetet mint vonatkoztatási rendszert az artikulációtól, valamint egyensúlyt teremtettem:

a szem (az imagináció szerve) és a szemelés (az időbeni számolás), a szám (mennyiség) és a szám (a verbális koncepció szerve) között.

1967 óta első lépésként programokat írok, majd kisméretű modelleket készítek. A kép programozott modellé vált. Mint el Greco, aki 200 „vázlatos"

SAMU Géza

KOVALOVSZKY Márta: Halál és megdicsőülés : Az 1956-os emléknüpályázatról. = Vigilia, 1990. 10.sz.

773

SAMU Géra

Hegyi Lóránd

Tér – Objekt – Installáció I.

Megjegyzések a magyarországi installációs művészethez

A 80-as évek legelején feltűnő új művészeti impulzusok – hasonlóan a nyugati országokhoz – Magyarországon is elsősorban a festészet területén jelentkeztek. Azonban a nyugati modelltől eltérően Magyarországon az akkori középgeneráció néhány tagja, Bak Imre, Birkás Ákos, Nádler István, Hencze Tamás lépett fel kezdeményezőként. Ez egyrészt azt eredményezte, hogy a 60-as és 70-es évek avantgarde pozíciói látensen nem kis mértékben továbbra is hatottak – azaz a műalkotás továbbra is „projekt" maradt –, másrészt pedig fékezte a 80-as évek elején fellépő fiatal művészek lázadását. A magyarországi Új Festészet esztétikai ízlése alapvetően a korábbi évtized értékrendje által meghatározott keretek között maradt (szinte mindvégig hatott a purizmus, az érzékiségellenesség, a reduktivizmus), s a fiatalok közül csupán kevesen lépték át ezeket a teljesen belsővé vált ízlésbeli korlátokat (Kelemen Károly, Koncz András, Szirtes János, Wahorn András, Mazzag István). A magyarországi Új Festészetben sokkal inkább az újonnan felfedezett programok és esztétikai stratégiák szintjén zajlott le a művészeti szemléletváltás – a posztmodern fordulat –, mint a vizuális megjelenítés síkján. Bak, Birkás, Hencze festészete egy posztmodern „projekt", egy intellektuális átértékelő folyamat vizuális eredménye, melynek képi megjelenítésében korábbi értékfelfogások, ízlésmozzanatok, képalkotó módszerek is tovább élnek.

[illegible] általá-

szó. Az irányzatok utáni, az avantgarde „projektek" utáni, a modernista „stratégiák" utáni állapot feldolgozásáról, melyben történelem, művészettörténet, mítosz, természet rendkívül jelentésgazdag metaforává válik.

Az új installációs művészet egymástól eltérő megnyilatkozásait a különféle stílusjegyek által tematizált problémakörök különböztetik meg egymástól. Az egyik ilyen tematikai csoportba olyan művészeket sorolhatunk, akik a személyes lét és a természet, természeti vagy „félig természeti" környezet viszonyát dolgozzák fel installációikban. Samu Géza fából készült, fehérre festett (átszellemített) vagy a természetes színt megtartó installációi poetikus természetvíziók, melyekben a kis beavatkozások (pl. kis ágak beépítése oda, ahol maguktól nem nőnek; vagy a fa kérgének ornamentális átalakítása stb.) nyomán egy merőben funkciótlan, de éppen ezáltal kreatíve és szabadon, játékosan, „cél nélkül" újraformált, „megismételt" természet jelenik meg. Kalmár István 80-as évek elején készített ág és textil installációi némiképp hasonló szellemben értelmezték át a természetet: a természeti környezet rituális hellyé, szakrális „épületté" vált, melyben az élet alapkérdéseit tematizálta a művész.

Szirtes János performance- és installációs művészete, valamint festészete szorosan összekapcsolódik egymással. Nála is a rítus az alaptéma, s a természet – illetve a természeti népek használt elemek egyre egyszerűsödnek, a rítus egyre áttételesebbé válik, s a transzcendens tartalom transzperszonális alakban jelenik meg. A performance-eken megjelenő korom és tükör (tükörkép), illetve lenyomat a teremtés, önmagunk eltárgyiasítása, illetve egy transzcendens valóságban való feloldódás metaforájaként értelmeződik. A bekormozott üveglapon megjelenő lenyomat a mássá válás, az átlényegülés misztériumát sejteti.

Szirtes János gyakran dolgozik együtt feLugossy Lászlóval, amit nyilvánvalóan a közös mítosz iránti érdeklődés tesz lehetővé. feLugossy László installációi egy ősi, primitív, a mítosz és a hétköznapi valóság egységén alapuló világot tárnak elénk. A feketére festett, falra erősített, primitív jelek és formák térként vesznek körül bennünket, egyszerre sugallva egy ősi, barbár kultúra telephelyét, rituális architektúráját és az álom valószerűtlenül érzéki valóságát. Installációi environmentként értelmezik át a teret. Nem valóságos teret szerveznek, hanem a képből (a tér primitív és szimbolikus képeiből) teremtenek egy szellemi – rekonstruálható és poetikusan átélhető – teret.

Pinczehelyi Sándor installációiban a természet alapvetően más értelmezésben jelenik meg. A politikai és gazdasági emblémákkal, illetve szimbolikus jelentésű színekkel átértelmezett természeti formák (valóságos természeti tárgyak) a társadalmi, történelmi környezet metaforáivá válnak. A magyar nemzeti színekkel átfestett erdő, a szimbolikus jelentés egyszerre ironikus és analitikus felfogásában válik Pinczehelyi vizsgálódásainak kiindulópontjává. A hasábfákból összeállított ötágú csillag vagy az utcakőből felhalmozott gúla (a barrikád) az eredeti tárgy, illetve anyag politikai, eszmetörténeti tartalmakkal való „megterhelését" fokozza a végletekig – s a végletek itt egymásba csapnak át, hiszen drámaiság és irónia, pátosz és távolságtartás egyaránt lehetségessé válik. Pinczehelyi installációinak alapanyaga a [illegible] történelmi valóság, a hétköz-

SAMÜ Géza

25.p

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991

TANULMÁNYOK

Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM

Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz 111
(Összeállította: Mezei Ottó)

Tárlatlátogató

Sóhaj és barbárság

A második világháborút követően a képzőművészeti életben is átvette a vezető szerepet az USA. A mai napig úgy értelmezik az absztrakt expresszionizmus térhódítását a világban, mint az amerikai gondolkodásmód győzelmét. Európa mégis inkább az absztrakt művészetre ellenpólusként megjelenő pop-artot tartja jellegzetesen amerikainak. Mindenesetre mindkettő egy győztes hatalom háború által nem sújtott országában virágzott ki, s ezért joggal lehetett elődje életérzésben a mai slágerjelszónak: Don't worry, be happy!, azaz Ne aggódj, légy boldog!

Ennek az életérzésnek s a hatvanas évek popművészeinek egyik képviselője, Peter Max most a Várfok Galériában is bemutat egy tucat művet, amelyek a helyszínen akár meg is vásárolhatók — forintért! Természetesen nem várható, hogy a mai Magyarországon nagy legyen a kereslete a mégoly kedvezményes áron kínált amerikai popművésznek. Nem mintha nem lenne nagyon szüksége az országnak a felhőtlen vidámságot sugalló művészetre, szemléletre, s nem mintha nem teljesen profin kínálná a galéria a művészt, rámutatva például arra, hogy Reagan elnöknek 65 műve volt az alkotótól, s hogy ma is lóg festménye a Fehér Házban. Mégis, a Mick Jagger plakát, amely egy árverésen 1000 dollárról 30 ezer dollárra növelte értékét, itthon, nálunk még 80 ezer forintért is rettenetesen drága. A vidám, színes művek esztétikai élménye azonban — szerencsére — tulajdonlás nélkül is a nézőké lehet.

Sajnos azonban déli szomszédainknál ma is röpköd a bomba és csattog a gránát, s bizony, e térség művészei — tekintettel mindarra, ami a hátuk mögött és körülöttük van — nem tudnak ilyen felhőtlenül vidám művekkel jelentkezni. Jellemzőnek tartom a Kassák Emlékmúzeumban látható Kovács Attila-kiállításon olvasható ars poeticát: „S mert ebben a században már oly sok igazságot hirdettek és oly sok bizonyult hazugságnak, úgy gondoltam: tartalmak helyett nyelvezetekkel, azok lehetséges funkcióival kell foglalkoznom." Kovács a geometriában, a tiszta, szerkesztett, mérnöki precizitású rajzban találja meg azt a nyelvet, amelyet műveihez használ. Érdekes, hogy e kopogó, száraz, élvezni-nem-lehet szikárságú kompozícióit El Greco elementárisan érzéki művészetéhez hasonlítja az alkotó, mondván, hogy a kisebb méretű grafikái a nagyobbaknak éppúgy modelljei, mint ahogyan az volt az a 200 kis méretű vázlat, ami Greco után fennmaradt, s aminek alapján a mestertől képet lehetett rendelni. S hogy a geometrikus művészet mítosza teljesebb legyen, Kovács Attila elmondja, hogy képeit (egy másik nagy görög, Feofan Grek tiszteletétől áthatva) a klasszikus ikonok kivitelezési módjával készíti: sima falapra vásznat ragaszt, majd kb. 40 réteg fehérrel fokozza a vászon síkjától a néző felé sugárzó fehérséget.

Ehhez a kifinomult mitológiához képest szinte barbár és nyers Orbán Attila jeleiben is az ősművészet, a barlangrajzokat felidéző festészete, amely most a Fiatal Művészek Klubjában látható, az Andrássy úton. A klub egyébként tökéletesen kézzelfoghatóvá teszi posztmodern korunk tárgyi kultúráját: Orbán mágiát idéző műveit egy olyan előtéren keresztül közelíthetjük meg, amelynek portásfülkéjét Bachman Gábor tervezte, az az formailag a tízes-húszas évek fordulójának szovjet-orosz avantgárdjához kötődik (zárójelben jegyzem meg, hogy a klub pincéjében felújított étterem is Bachman designnal készült), míg a klub másik kiállítótermében három müncheni művész a minimal art szellemiségében fogant műveikkel századunk hetvenes éveire emlékeztetnek bennünket. Azaz: az egyidejűleg készült tárgyak, amelyeket most a véletlen egy rövid időre a klubban egymás mellé sodort, három tökéletesen más szellemiségű kor formakultúrájához kötődve közvetítenek hiteles életérzést az ezredfordulóról.

A megidézett korok és kultúrák természetesen még ennél is jóval változatosabbak a kortárs művészetben (a totális eklektika korát éljük), s hogy ez mennyire így van, annak élményéért nézzünk be a Budapest Galéria Kiállítóházába, a Lajos utcai Galériába Óbudán, ahol e hónapban Szemadám György festőművész és Marie Foley porcelánszobrász műveit nézhetjük meg. Szemadám kiállítását egyaránt kedvelhetik azok a nézők, akik nosztalgiával fordulnak a „boldog békeidők" polgári idilljeihez, s ahhoz a művészethez, „amikor még tudtak festeni", s mások, akik a hetvenes évek elején a Galántai-féle kápolnatárlatokon érezték jól magukat, s a hetvenes években a konceptuális és akciószerű képzőművészethez kötődtek. S igazán jól érezheti magát az is a kiállításon, aki egyszerűen a radikális eklektikát szereti — merthogy Szemadám György festészetére ez is, az is: konceptuális és szimbolikus, precízen végiggondolt és megfestett, ám sok helyütt a gesztusnak is teret enged. Szép madarai sokak számára önmagukban elegendőek lennének az élvezethez, azonban Szemadám szellemi törekvései jóval túlmutatnak az egyszerű természetfestő lehetőségén: ironikus átfordításokkal korképet rajzol. Szelíd, egyáltalán nem erőszakos, de a felszínen valójában soha meg nem álló figyelemmel számoló mentalitásához valószínűleg hozzájárul az az igencsak furcsa személyes tapasztalat, amelyet akkor szerzett, amikor pályája elején kenyerét állatkerti oroszlángondozóként kereste meg.

Marie Foley ír szobrásznőről semmi életrajzi adatot nem tudok, viszont azt igen, hogy porcelánszobrainak rendkívül finom törékenysége fantasztikus plasztikai erővel párosul, minek következtében a pár milliméter vastagságú elemekből szerkesztett alkotások szellemileg rendkívül szuggesztívek. A hit oszlopa és A halál tutaja volt az a két mű, amelyek engem a legmélyebb pszichikai asszociációra indítottak. És nem tudtam nem gondolni Samu Gézára, aki a maga jóval robosztusabb alkatával s az ahhoz illő fával mint anyaggal hasonlóan mágikus csodákat volt képes elérni. Mert ismét az ősmágia, a természetvallások korába érünk Foley szobrait nézve: a Hit oszlopának tetején madártollat (tollpelyhet) lenget leheletünk. A legfinomabb emberi gesztus, a sóhaj ellebben, s a legsötétebb barbárságba ér. Ez a mi posztmodern világunk.

• Chikán Bálint

SAMU Géra

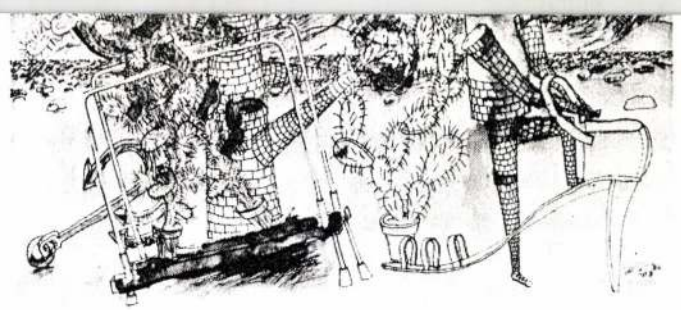

Don Giovanni



Révész László és én



Fogoly kéményseprő

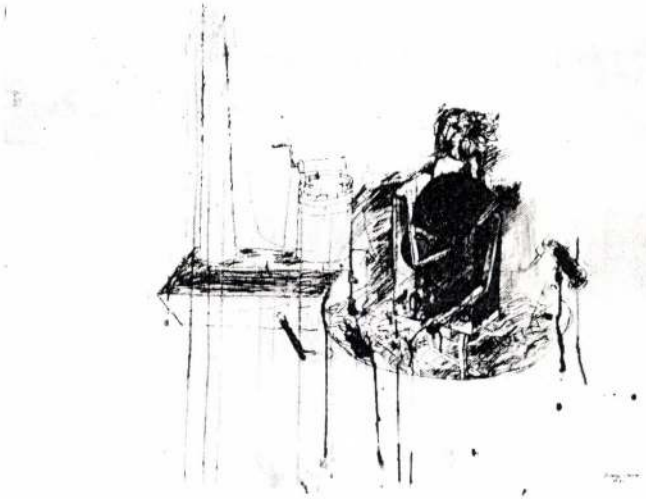

Gyufalány a népkonyhában

és amelybe végül beralaztak őket, – abból először pamutgomolyag, később dinnye lett, majd egyik ágon dinnye–gömb–ember, másik ágon, kettévágva egy török fürdő kupolája –, amely alatt a gyufalányok fürdenek – oldalági leszármazottja pedig a dinnyeék, amely veszedelmes szúrófegyver, valamint karok és lábak. A kémény, amelybe Max és Móric felmásztak, gyárkémény lett, amely vagy a kávégyár vagy a kutya-krematórium füstjét ontja az égre – ebből később kút lett majd szökőkút, amelyből olykor kávé folyik. A karácsonyi fenyőfából sivatagi kaktusz, abból Don Giovanni és Mozart tüskés alakja lett. – És így tovább. A történet kérlelhetetlenül halad előre a maga kiszámíthatatlan költői útján és az igazi mitosz mintájára tele van elágazásokkal, ismétlésekkel, variációkkal, áttűnésekkel, átfedésekkel, – újabb és újabb szereplők és epizódok jönnek hozzá, – s ami egyszer megtörtént, az már végérvényesen a történet részévé válik, egyetlen „gyufaszálat" sem lehet belőle elmozdítani.

A történet grafikus és drámai megjelenítésében lassan kialakult annak ikonográfiája. A gömbforma, akár dinnye, akár labda, mindig az eredeti gömbre, valamint Einsteinre és Frankeinsteinre utal, és antropomorfizált alakban mindig férfi. A dinnye-ékek bármilyen szerepben és dimenzióban tűnnek fel, mindig a dinnyeeredetre utalnak és mindig valamilyen agressziót fejeznek ki. A téglatest mindig a gyufaeredetre utal, de a koporsóval is kapcsolatban van, és emberiesített alakja mindig nő (gyufa-amazon). A légben röpködő fekete csillaggyűrűk, a lemezlovas feje fölött a glória, az egymásnak feszülő hermafroditák korongteste: ez mind nem más, mint a hanglemezkorong. És így tovább. De mégis miről szól ez a történet? Mindig arról, ami „van", ami éppen „történik", vagy éppen „nem történik". Az unalomról. És a szórakozásról. A hétköznapok félelmetesen bornirt ürességéről. És a hétköznapok elképzelhetetlen hősi kalandjairól. Semmiről, és mindenről – ahogy azt egy régi sláger bölcsen mondja.

Böröcz András a sok könnyed rajz és az időben elszálló, élő előadások után most szoborba merevítette mitológiájának néhány szereplőjét. Ezek a feminizált gyufák, vagy gyufásított amazonok, masculinizált gömbök, vagy gömbösített férfiak, dinnye-ék karjaikkal, és fegyvereikkel, csápjaikkal, így „nemes anyagba" öntve is tovább élik a maguk életét, csetlenek, botlanak, elesnek, feltápászkodnak, egymásnak esnek, küzdenek. Ezzel a csetléssel-botlással, groteszkségükkel, agresszivitásukkal, és gyengédségükkel, bizarrságukkal már nemcsak Böröcz András mitológiájában, hanem a mi világunkban is „itthon vannak", ismerősek.

Simon Zsuzsa

Felelős kiadó: Néray Katalin, a Műcsarnok igazgatója
A kiállítást rendezte: Bakos Katalin
A meghívót tervezte: Soós Tamás
Fotó: Juhász Imre

ISBN: 963-7161-86-4

OKISZ LABOR NYOMDA 743/85

SAMU Géza

Új Műv. 1993/6.

VILÁGVÉGFA

A Fáskör a Vigadó Galériában • Szegő György

Négyen alapították ezt a szobrásztársaságot, *Orosz Péter, Huber András, Varga Géza Ferenc* és *Samu Géza*. Utóbbi már nem lehetett ott műveivel a Vigadó Galériában, csak Varga egy grafikájának címében, Csontváryval együtt, magányos cédrusaik egyként antropomorf mivoltát megidézve. A Fáskör eredetileg egy kocsma volt, s ott történhetett, hogy közösen keresték a szellem igazságát a spirituszban, amit az okkult irodalom nedves útnak nevez. Nem mindegyikük végzett Akadémiát, így könnyebb volt beszéliük, az alkotás körüli tévtanok egyenértékűbben eshettek latba. Az ősi mítoszok istenek és emberek által konstruált lényekről szólnak, abban az időben nem váltak még szét a filozófiai, a matematikai, a fizikai vagy az orvostudományok és a művészetek. Materialista törekvésnek látszik, ha valaki az anyagból műembert vagy műállatokat szeretne teremteni, mégis: azok, akik ezt az elmúlt ötezer évben megpróbálták, valószínűleg mind istenhívők voltak. Valaha Isten(ek) teremtették a világot, és benne mindent, amit mozgattak, amit animáltak, fát, állatot és embert, vagy olyan felemás lényeket, mint a földből és vérből született gigászokat. Gyakran azért, hogy szolgálják teremtőiket. Ha ezt nem elég alázatosan tették, elpusztították teremtményeiket. Valahogyan anyagi lényekké deriválták őket, nem-emberré, hogy „visszahívó" gesztusuk ne minősüljön gyilkosságnak. A mi humánus századunkban efféle módszerrel szüntették meg későbbi áldozataik ember mivoltát a tömeggyilkosok is, hogy úgymond ne minősüljenek bűnösnek.

A fásköriek Pygmalion-játéka ez ellen a kultúrhistóriai folyamat ellen lázad. Az elidegenítés ellen az ősi teremtés archetípusát állítják szembe. Életet, szellemet szeretnének lehelni bot/csont, kő/hús, fa/bőr és háncs/haj konstrukciókba, amelyek Samu Géza „mitoszlopaival" rokonok. Huber András vesszői és kócvektorai a csontváz statikai, az inak dinamikai lehetőségeiből indulnak ki. A vonalszerű faskeletonokon olyan felületek feszülnek, amelyekre rá lehetett festeni azt az organikus ornamentikát, ami az állatoknál még praktikus hímdísz, az embernél viszont már a fajtát pusztító agressziójel. Varga Géza Ferenc plasztikái vagy nem állnak meg csak lábaikon, vagy teljesen légbe függesztett, mesterséges őskövületek — fából. Tehát félig élő anyagból. A túlságosan a Földbe kapaszkodó embert köztes térbe, a lebegés irányába szabadítják el ezek a léggyökér-marionettek. A súlytalanság érzetét fokozzák az alattuk elhelyezkedő széttört áldozati oltár terméskövei. Ezeknek vöröses árnyalata a szellem lehajított hús-vérruháját — és egyben a szobrászat rituális gyökereit — hordják. Tájba kívánkoznak a művek, természetbe helyezett installációként tudnák igazán megszabadítani a szellemet a gravitációtól.

A mágikus műveletek első lépése még így, a zárt térben is sikeresnek látszik. Az okkult forrásokban igen pontosan leírják, hogyan kell az elfuserált — halandó és gyilkoló — ember helyett egy jobbat — halhatatlant és szelídet — teremteni. Simon mágus, az eretnekség atyja, például úgy vélte, hogy az emberi lélek magába szívja a környező levegőt, a kettő együtt vízzé, az pedig vérré alakul — nincs mondás, ami tagadná. Paracelsus szerint a homunculus leginkább állati vérből és spermából építhető meg. Szó volt még akkoriban tragyáról és desztillációról is, amint a mai művészetben sem elkerülhetők e kiindulópontok.

A vizsgadarabot, a tökéletes emberfa-szobrot, most nem állította ki sem Huber, sem Varga, sem Orosz — neki a mágia következő fázisa adatott meg. Mestermű helyett maga a Mester jelenik meg, ha közvetett formában is: egy speciális növény segítségével. Ez a „fa" a gledicsia, vagy magyarul: krisztustövis. A genetikusok mostanában azzal fenyegetőznek, hogy régen kipusztult őshüllők csontvázából vett DNS-láncokból felélesztik a nehai szörnyet. Orosz ekképpen preparálja a növény hatalmas tüskéit, és szelíd fába oltja, egy fordított rontó-bábut hoz létre, hogy — a tövist kihúzva — életerő sugározhasson belőle. Az ólom-, szögesdrót- és gledicsia-koszorúk azt az ember/isten fiát övezik glóriával, akinek vérét ontja a bal lábbal ébredt testvér mesterkedése („Balláb-Jobbláb" fatörzsszobrok), amely nem éppen nevezhető kreációnak. Orosz szarkasztikus reliefjeiben az összezsugorodó, összeszáradó, életnedvét vesztő anyag magának a káosznak a képe. A rosszarcú emberiség borostás tükörképe. Mégis készített neki (nekünk) egy Noé bárkája-modellt, amolyan lélekvesztőt.

(Vigadó Galéria, 1993. február)

□

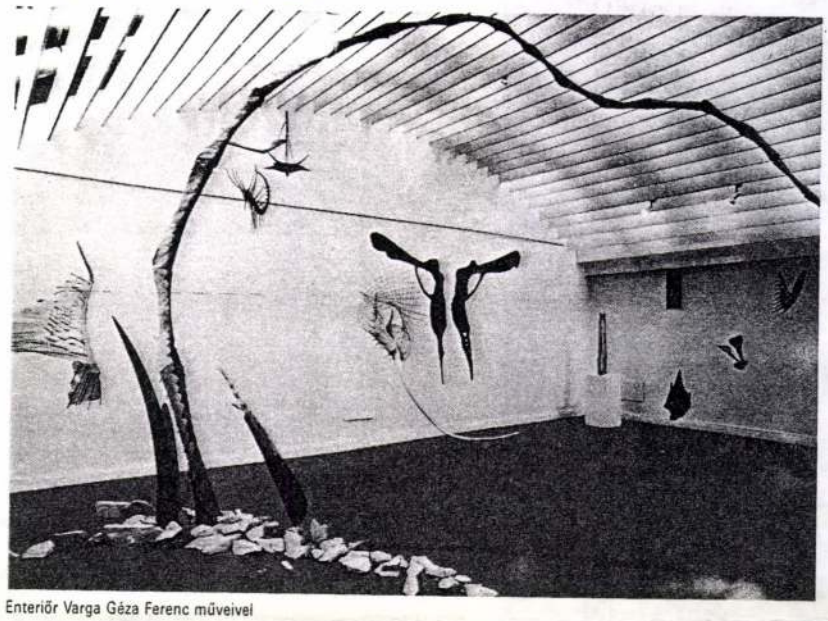

Enteriőr Varga Géza Ferenc műveivel

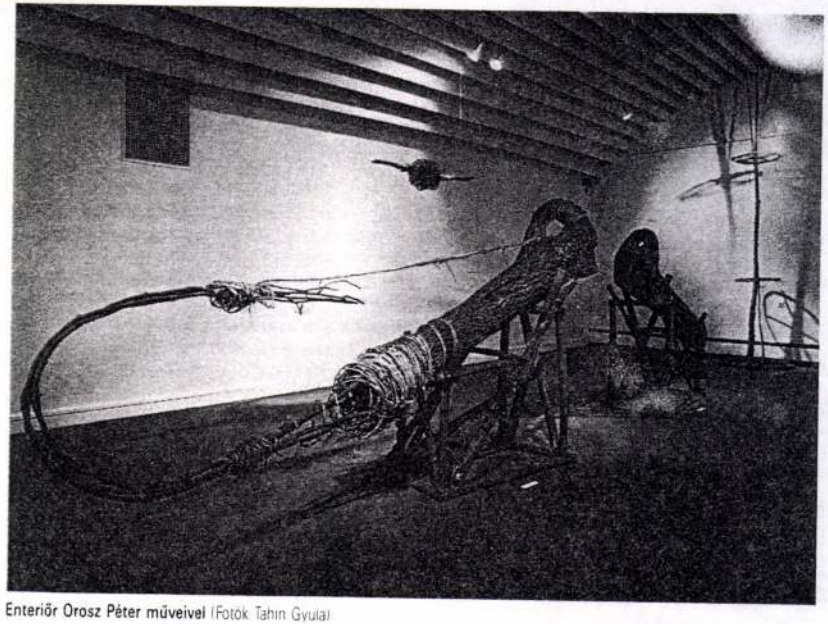

Enteriőr Orosz Péter műveivel (Fotók: Tahin Gyula)

KOVÁCS PÉTER

Az 1956-os emlékmű pályázatáról

1989 áprilisában Párizsban ért Ungváry Rudi barátom telefonhívása. A Történelmi Igazságtétel Bizottság nevében keresett meg, hogy vállalnám-e a részvételt a 301-es parcellába tervezett emlékmű zsűrijében. Egy pillanatig hallgattam. Átfutott agyamon a gondolat, hogy kockázatot is jelenthet ez a dolog. Aztán igent mondtam: három évtizedes pályafutásom legmegtisztelőbb felkérését fogadtam el, s hozzá kell tennem, hogy a legfelelősségteljesebbet is!

– Most azonban nem erről a munkáról, hanem a pályázat eredményéről szeretnék szólni.

A pályázat nyitott volt mindenki számára, de a zsűri – élve a kezdeményezés jogával – egy csoport művészt név szerint is meghívott. Az októberi bemutatóra – ahol egyébként minden pályaművet kiállítottunk – csaknem száz alkotó küldte el munkáját. A hazai művészek mellett szerepeltek idegenben élő magyarok, sőt olyan külföldiek is, akiket nem nemzetiségük, csupán csak természetes rokonszenvük késztetett a részvételre. Ez a nagy szám önmagában is figyelemreméltó, s különösen az, ha tudjuk, hogy a kiírók ebben az esetben még az ilyenkor szokásos szerény részvételi díjat sem tudták biztosítani – azaz, az egyetlen vonzerő maga a téma, az alkalom volt!

A zsűri azóta döntött, s a nyertes Jovánovics György már dolgozik az emlékmű megvalósításán is. (Igaz, tudomásom szerint a megvalósítás anyagi háttere még mindig bizonytalan, mert a TIB számláján – hadd írjam föl ide is: OKHB RT TIB 214-88883-2149-7496 – csak lassan gyűlik a szükséges összeg). A pályázat anyagát pedig az októberi budapesti bemutató után a közönség láthatta Pécsett és Szombathelyen is.

A pályázat eredményességéről azonban nemcsak a résztvevők nagy száma beszélhet, hanem a bemutatott munkák színvonala is. Mint minden pályázaton vagy kiállításon, itt is akad olyan művész, aki csak a „névjegyét" hozta el, de ez itt és most éppen úgy nem befolyásolta az összképet, mint a néhány dadogósan dilettáns műkedvelő munka sem.

Ez az összkép pedig igen csak változatos volt. A szó hagyományos értelmében vett figurális plasztikától az ugyancsak hagyományos építészeti jellegű megoldásokon át a jelszerű egyszerűsítésekig, sőt a teljesen elvont ábrázolásig, a különféle land-art tervekig, s a műfajban eddig csaknem ismeretlen mobil kompozícióig minden előfordult az anyagban.

A figurális megoldásra a legszebb, legdrámaibb példát Pauer Gyula és Rauschenberger János közös munkája adta. Ez az elomló asszonyalak egyszerre idézi a barokk kor síremlékeinek festőien emelkedett fogalmazását és az 1956 harcaiban elesetteknek, az ártatlanul elpusztultaknak a tragikus emlékét. – Igaz, Pauerék jelezték, hogy e figurával Csutoros Sándor „sziklakert"-jét szeretnék kiegészíteni, valójában azonban kompozíciójuk ilyen önálló formában is méltó emléke lehetne valamelyik városunkban a forradalom és a megtorlások áldozatainak.

A hagyományos jellegű építészeti megoldások közül Gulyás Gyula elegáns obeliszkje tűnt ki leginkább. Ezeknél és ennél is sokkal izgalmasabbak, a helyhez és alkalomhoz szorosabban kötődők az olyan tervek, mint Bachmann Gábor monumentális, szinte az egész 301-es parcellát magába záró, a forradalmi konstruktivista építészet szellemét ébresztő kompozíciója, vagy Sass Valéria egészen másfajta, kicsit Schaár Erzsébet fehérvári „Utcá"-jának hangulatát idéző költői elképzelése. E két mű bármelyikét érdemes lenne valahol megvalósítva látni.

Sok olyan munka volt az anyagban, amely mondanivalóját igyekezett minél egyszerűbben egyetlen formába, egyetlen jelbe belesűríteni. Így többen is megpróbáltak megfelelni Angyal István, a Tűzoltó utcai felkelők parancsnoka végakaratának, aki úgy fogalmazott, hogy „nagy, rusztikus kő legyen a névtelen csőcselék emléke, amelyből lettünk, amellyel egyek voltunk és akikkel együtt tértünk meg." A próbálkozások sorából Szőllősy Enikő a szó képes és valódi értelmében „átszellemült", gondolatilag és formai szempontból egyaránt gazdag kompozíciója emelkedik ki.

Mások hétköznapibb jelképekkel kísérleteztek. Széll András a Kossuth-címer motívumát formálja beszédes, az alkalomhoz illő plasztikai jellé; Vígh Tamás 1956 tántorgó számjegyeiből teremt egyértelmű és megrázó erejű mementót. – Kár lenne, ha senki sem gondolna e két egyszerű és mégis határozott kifejezést hordó kompozíció valamelyikének megvalósítására.

A teljesen elvont, dekoratíven absztrakt, s ezzel egyszerre nemesen emelkedett hangulatú megoldásra az amerikai Lewis Bangham nyújtott példát.

Szembeötlően sokan vállalkoztak a pályázók közül a környezet teljes átformálására, a land-art eszközeivel egy új, kultikus táj teremtésére. Ezek közé tartozik (a sajnos azóta váratlanul elhunyt) Csutoros Sándor bazaltoszlopokból alakított, természeti jelenséget és komor temetői hangulatot egyszerre idéző monumentális kompozíciója. Rokon vonásokat mutat vele Samu Géza elképzelése, bár az ő megoldása

inkább emlékeztet a régi temetők évszázadok alatt felhalmozódott kőerdejére. Itt is említhetnénk Sass Valéria nekropoliszát és ide tartozik Ortutay Tamás spirál formában telepített ligetterve. Mind közül a legvonzóbb talán Rajk László álomszerűen finom és szabad tája a képet uraló, acélrudak szorításában vergődő életfával, melynek tövéből eleven víz csordul, hogy vékony, de el nem apadó ereivel behálózza az egész sírkertet.

A bíráló bizottság által kiemelt, első helyre sorolt három munka lényegében egyik, az előbb felsorolt típushoz sem tartozik.

A három közt a legegyszerűbb Deim Pál és Pirk Ambrus közös munkája. Ők egy nagyvonalú eleganciával rendezett kert gyújtópontjában helyezik el emlékművüket. Az egész roppant csöndes, nem történik semmi rendkívüli; csak egy téglányi formájú ládát látunk, melynek megnyílt oldalából mintegy kiömlik – egyetlen szétválaszthatatlan, egyformára préselt alakok tömegeként – az ártatlan holtak megrendítő serege. Oltár és tömegsír; megbékélt, emelkedett csend, és örök, feloldhatatlan vád. (Megjegyezném, hogy a kompozíció egyszerűsége, s a helytől valójában függetlenül is érvényesülő plasztikai ereje, egyértelmű mondanivalója szinte bárhol másutt is megállja a helyét.

Lugossy Mária és munkatársai – Hámori Béla, Szász Péter – a pályázat talán „leggrandiózusabb" tervét mutatták be. A járószint alá süllyesztett vörös gránit tér egy barokk katedrális pompájával öleli magába a forradalom vezéreinek és névtelen halottainak sírjait, emlékét. Szentély és zarándokhely, amely egyszerre szolgálja a fennkölt emelkedettség kollektív érzetét, s egyszerre képes az intim, egyéni bánat hátterét is nyújtani. Érdeme a műnek az is, hogy csak ott, az adott helyen, a 301-es parcellában képzelhető el: oda van kitalálva. – Ugyanakkor sajnálnunk is kell ezért, mert igazán nagy kár, hogy ezt a remek munkát így nem lehet máshol felállítani.

Befejezésül a pályázat nyertes művéről kell szólnunk, s akkor leszünk a legpontosabbak, ha szó szerint idézzük a bírálóbizottság közösen kialakított véleményét:

„A zsűri Jovánovics György modelljében látta azt az ígéretet, mely a legteljesebben, legsokrétűbben, legmélyebb szimbolikával valósítja meg az emlékművet. Ez a terv egyesíti magában a síremléket és az emlékművet, a közösségi jelet és a csak a művészre jellemző önálló formavilágot, a plasztikus körüljárhatóságot és a bejárásra kényszerítő zarándoklatot.

Jovánovics pályamunkája a helyszín és az események tanulmányozásával, az ott található motívumok felhasználásával készült, és a sírkert és az emlékmű tárgyi elemeit úgy formálja meg, hogy ezek az objektumok egyúttal, emelkedettebb szinten a tragédiára és annak történelemformáló titokzatos hatalmára is emlékeztessenek. A pályamunka nem szokványos emlékmű vagy csupán hősiességet jelképező obeliszk terve, hanem rituális út. Kezdete a parcella központi helyén, 1956 milliméter mélyen a földbe süllyesztett fekete gránitoszlop. Innen vezet az út ahhoz az építményhez, amelynek alsó szintje megmunkálatlan kövekből áll, és szűkfolyosót képez. E folyosón áthaladva jut a látogató újra a szabadba, az Angyal István végakaratát jelölő rusztikus kőtömbhöz, melyen „ajtó" körvonalai – a halál kapujának jelképe – láthatók. Útközben a mártírok nevét olvashatjuk a földre fektetett kövekre vésve. A faragatlan kőépítményt felül fehér kőlemez zárja le. E választóvonal fölött „egy másik világ" kezdődik, az utókor emlékezete. Ennek főmotívuma a lepellel letakart szarkofág és mögötte az oszlop. Mindkettő fehér, feladatuk nem a gyász, hanem a tisztaság és a kegyelet kifejezése.

Valójában archaikus nekropolis, a pogány temetkezési hely és az utókor számára tiszta, fehéren világító jelkép kettősségéről van szó, és ez a kettősség képviseli '56 örökségét. Az épületegyüttes egyszerre utal ősi, öntudatlan mélységekből táplálkozó szakrális szertartásokra és arra az átszellemültségre, mely csak az elvont gondolkodás sajátja. A formák és felületek ellentétei misztikus feszültséget okoznak. Aki az alvilág szűk folyosóján (a vesztőhelyre vivő börtönfolyosón) végigmegy (melyről az egykori halálraítéltek mind megemlékeznek) a kékre festett kapuhoz (amelyen át a holttesteket elvonszolták), az átélheti az egykori állapotokat. Ez a „halál kapuja" a síremlék-szimbolika alapvető eleme: a látogatónak szembe kell néznie azzal a „bizonyos" ajtóval. A pályamunkához tartozik még a parcella határait kijelölő fekete oszlopok rendszere. Ezek arra hivatottak, hogy a helyet elkülönítsék, és a szertartás meg az emlékezés színterévé avassák."

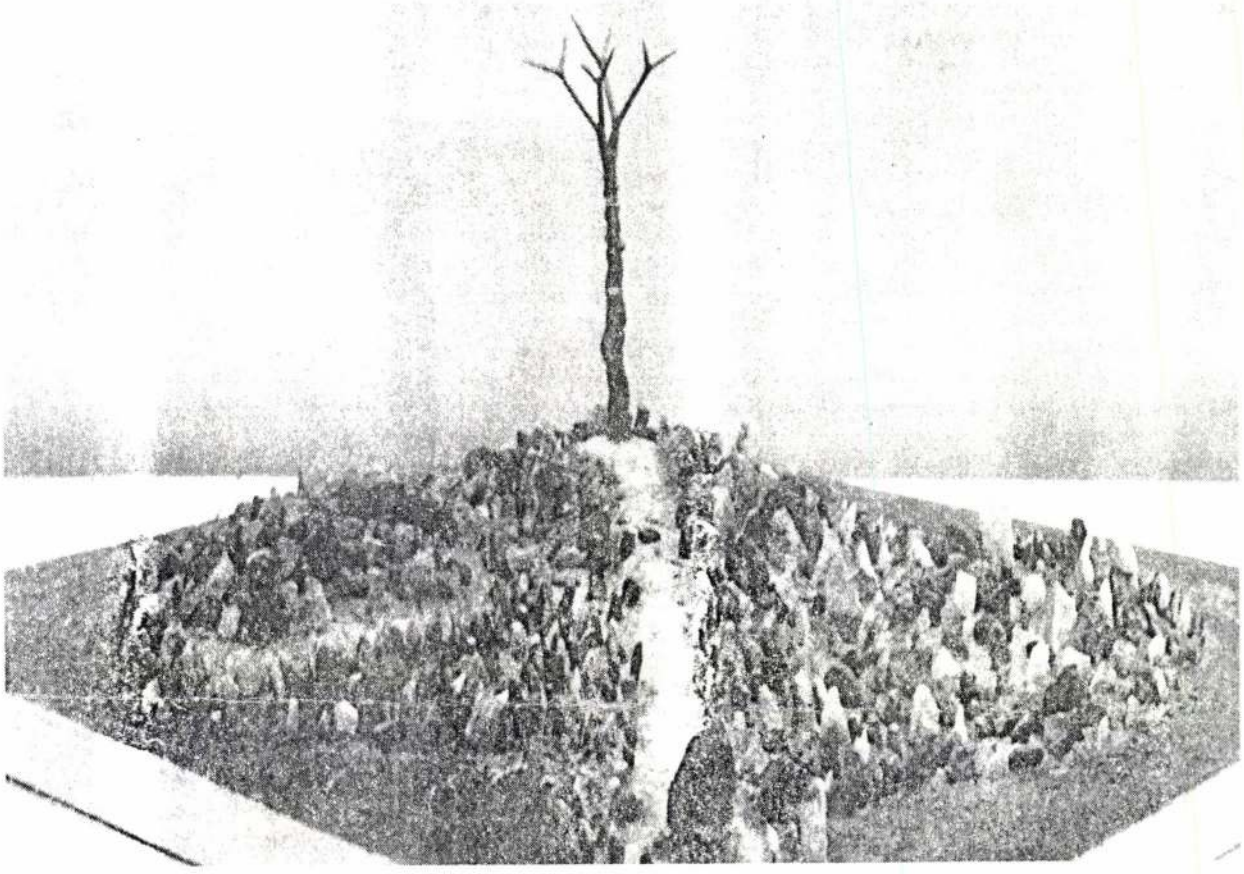

Samu Géza

KOVÁCS PÉTER: AZ 1956-OS EMLÉKMŰ PÁLYÁZATÁRÓL

SAMU Géra

Árgus 1990/1

„Legszívesebben alternatív művészetnek nevezem"

Beszélgetés Samu Géza szobrászművésszel

Samu Géza a 70-es években az avantgárd találékony szellemiségét és a népi hagyományokat ötvöző művészetet alakított ki, személyre szabottan. Talált tárgyakból épített-faragott, a népi tárgyformálás kultúrájából kiinduló s az elmúlt évtizedek szellemi fejlődésének nyomait, hatásait is hordozó, érthető, dekódolható szobraiban, faplasztikáiban – *Kisördög, Napszekér, Csapolt fejfa* vagy a Dombóváron fölállított *Szárnyas kerekes angyal* – sikerült megteremtenie e „kétgyökerű", kényes egyensúlyú szobrászati szintézist. E mítoszteremtő, közösségi művészet a 80-as évekhez érve némileg átalakult. Samu a fán kívül más anyagokat használ, új eszközöket vesz igénybe, már nem kötődik oly látványosan a népi kultúrához. A változásokat elsőül a *Mutáció* sorozatokon, majd a *Mítoszlopok*on figyelhettük meg és mérhettük le. Az új „irányvonalat" a maga teljességében a Műcsarnok három termét betöltő és átívelő, gondolatgazdag térberendezése, a *Növényenvironment* testesíti meg, amely számomra már nem tükrözi a korábban kialakított szintézist, de talán egy másik, újabb felé mutat.

– *A 60-as években abban a pécsi képzőművészeti gimnáziumban kezdted meg hivatalos művészeti tanulmányaidat, ahová a 70-es évek elejének-közepének kísérletező kedvű, neves csoportosulása, a Pécsi Műhely tagjai is jártak. Te hogyan kerültél az iskolába?*

– Nem egyszerűen. Amikor eljött a nyolcadik első féléve, el kellett dönteni, hová akar menni az ember. Az énektanárom javasolta, hogy próbálkozzak meg a művészeti gimnáziummal. Rajztanárom is hasonlókkal biztatott, így aztán jelentkeztem Pécsre. Fölvettek, bekerültem a gimnáziumba.

– *Te a magad kedvére, saját módszered szerint tanultál meg bánni az anyagokkal. Pécsre kerülvén mit változtatott rajtad a művészeti oktatás?*

– Valószínűleg változtam, bár nem nagyon vettem észre magamon. Kétségtelenül nagy hatással volt rám Lantos Ferenc, aki az első két évben tanított.

– *Milyen szakot végeztél?*

– Ötvösnek tanultam.

– *Legalább a szakmád alapjait megtanították?*

– Túlzás lenne ezt állítani. Kalapálgattunk, domborítgattunk rezeket, de magát a szakmát jóval később sajátítottam el. Úgy érzem, az iskola technikailag sem adott túlságosan sokat. Még forrasztani sem tanultam meg a négy év alatt; igaz, a tanáraink sem nagyon tudtak. Inkább képzőművészeti ambíciókkal terhelt gyerekekként hagytuk el az iskolát. Végül is nem értettünk semmihez.

– *Ha az iskola nem, de a 60-as évek levegője, Pécs művészeti élete valamit jelentett számodra is?*

– Megragadta az ember figyelmét. Azt hiszem, amikor végeztem vagy végzősfélben voltam, akkor indult meg a Pécsi Műhely szerveződése Lantos irányításával. A csapat tagjai Kismányokitól Pinczehelyiig egy-két évvel voltak idősebbek nálam.

– *Ezek szerint be sem kerülhettél volna közéjük? Vagy te nem ambicionáltad a dolgot?*

– Azt hiszem, nem akartam Műhely-tag lenni, bár vonzott, hogy valakikhez, egy csoporthoz tartozzak. Alapvetően jó dolognak is tartottam a Műhely létrejöttét, de nem tettem érte

Önmagától távolodóban

I.

Ahogy az ölelkező szülők – előrelátón –
kizárják a hálószobából, aztán a leskelődés
szégyene, felborított bútorok recsegése, az
ütések tompa puffanásai; képzelet, történt? –
történik-e más?! kamaszkori halálvágy acélozza a
férfierőt.

II.

Behatol, akár egy ajtón, de sziromként sokszorozódva
nyílnak a szárnyak, repül örvénylő alagúton és csak
test már, önmagától távolodóban egyre teljesedik, míg
penge-fénybe zuhan – gyönyörű kísérlet:
bevilágítani, de a lét marad termékeny sötét.

III.

Világosíts fel istenem: magányom,
mint gyilkos pohárban a méreg,
lassan leülepszik.
A vágytalan érintés csípője gömbjén,
ólmeleg összebújás kedves alázata,
dúlt ágyam és parázna fantáziám
éjfél utáni csöndje talán elég a
kegyelemhez – holnapig. Aludjunk!

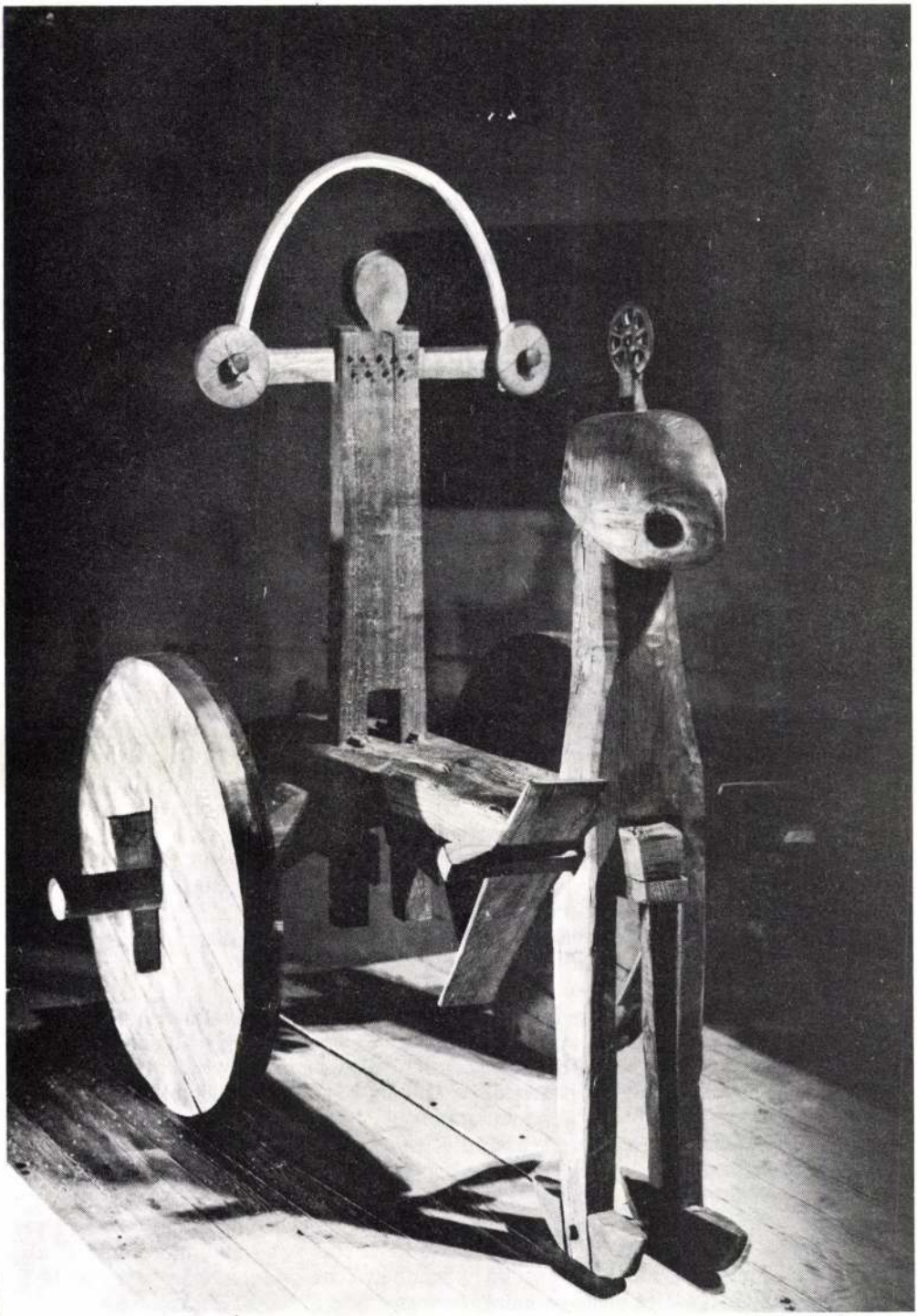

Napszekér

semmit, hogy beállhassak a sorba. Életem is úgy alakult, hogy nem lett volna alkalmam rá, hogy együtt dolgozzak Lantosékkal. Ugyanis följöttem Budapestre és megpróbálkoztam a szakmámban elhelyezkedni. Az Iparművészeti Vállalatnál álltam munkába.

– *Sikerült itt valami rád jellemzőt, tőled jövőt készítened?*

– Semmilyen önálló feladatot nem végezhettem természetesen. Fontos esemény volt viszont, hogy megismerkedtem Papp Lászlóval és Péter Vladimirral. Ők jelentették számomra a szakmát, mellettük és tőlük tanultam meg az ötvösséget, az ő kézművességük keltette föl érdeklődésemet a szakma iránt. Technikailag, szakmailag Lacitól tanultam a legtöbbet. Későbbi szobrászatom szempontjából is lényeges dolgokra nyitotta rá a szemem. A tőle kapott szakmai tudás épült rá az engem érdeklő témákra, a népi-népművészeti-etnikai kultúrák mélyrétegeinek hasznosítható kincseire.

– *Önképzésed folytatódott-e a napi munka és tanulás mellett?*

– Természetesen. Ekkor, a 60-as évek vége felé kezdtem el, néprajzi érdeklődésű ember lévén, a föllelhető irodalmat elolvasni, a képanyagot tanulmányozni. A preklasszikus kultúrák is érdekelni, izgatni kezdtek. Különösen e kultúrák azon szélső pontjai, amikor megkezdődik az átcsapás a civilizáció építésébe. Ennek megfelelően – a néprajzi könyvek mellett – az Iparművészeti Múzeum könyvtárában átnéztem az óceániai népek és más preklasszikus kultúrák világát, művészetét, napi életét bemutató könyveket.

– *Eközben a 20. századi művészettel, az avantgárddal nem foglalkoztál?*

– De, adódott ez magától. Az avanatgárddal azonban külön és konkrétan – szakosodva – nem foglalkoztam.

– *Pedig a preklasszikus kultúrák és a korai avantgárd közötti összefüggéseket, az átírás lehetőségeit fölfedezhetted volna a magad számára...*

– Ha akartam volna, de nem éreztem rá különösebb késztetést.

– *A föltöltődés idejeként írható le ez az időszaka az életednek. Megtanultad Papp és Péter mellett a szakmát, elméletileg is elmélyítetted a tudásodat. Kialakítottál a magad számára egy használható koncepciót a jövőre és a művészetedre nézve?*

– Igen, valószínűleg ilyesfajta folyamat lehetett ez. Ugyanakkor más oldalról, más csatornákon keresztül is megerősítést kapott a 60-as évek végén, a 70-es évek elején, az én, a preklasszikus kultúráktól mint viszonyítási pontoktól, alapoktól kiinduló, határozott néprajzi indíttatású elképzelésem azáltal, hogy beindult egyfajta nagyon kemény néprajzi mozgalom, amely különféle ágazatokba terelődött át és futott le (és ki). Volt tehát lehetőség dolgozni, tudtam, mit akarok csinálni. Egyebek mellett igyekeztem kikerülni a mozgalomban rejlő csapdákat is, hogy megőrizhessem magamat.

– *A kommercializálódástól féltél?*

– Nem. Úgy éreztem, és ma is úgy érzem, hogy nekem nem szabad teljes mértékben megtanulnom egy szakmát, egy mesterséget. Az a véleményem, hogy általában egyetlen alkotókészségekkel megvert embernek sem szabad tökéletesen megtanulnia rajzolni, festeni, asztaloskodni, mert a rögződött ismeretek, a szakma belső határai leblokkolják más, új fölépítésű rendszereket létrehozó gondolatait is.

– *Úgy érzed, hogy ha lendületesen beszálltál volna – ahogy félig-meddig tetted is – a mozgalomba, akkor nehezen vagy egyáltalán nem tudtál volna kikeveredni belőle és elfogadván a határokat továbblépni a művészetedben?*

– Ez csak a dolog egyik fele. Amikor eljárogattam a néprajzos mozgalom társaságaival, kormányozni is igyekeztem őket. Nem tagadható haszonnal járt számomra ez a közösségi tevékenység. Tanulság, eredmény és később használható érték számomra az volt mindebből, hogy megtanultam egy sereg olyan szakmakezdeményt, a gyékényszövéstől a vesszőfonásig, amely aztán elég volt arra, hogy indíthassak belőlük. Nem kellett önerőből újra fölfedeznem és megtanulnom halott technikákat, a fogásokat elleshettem másoktól. Azért is érdekeltek a technikatanulmányok, az ősi mesterségek, mert amit én ekkor megtanultam, azt szinte

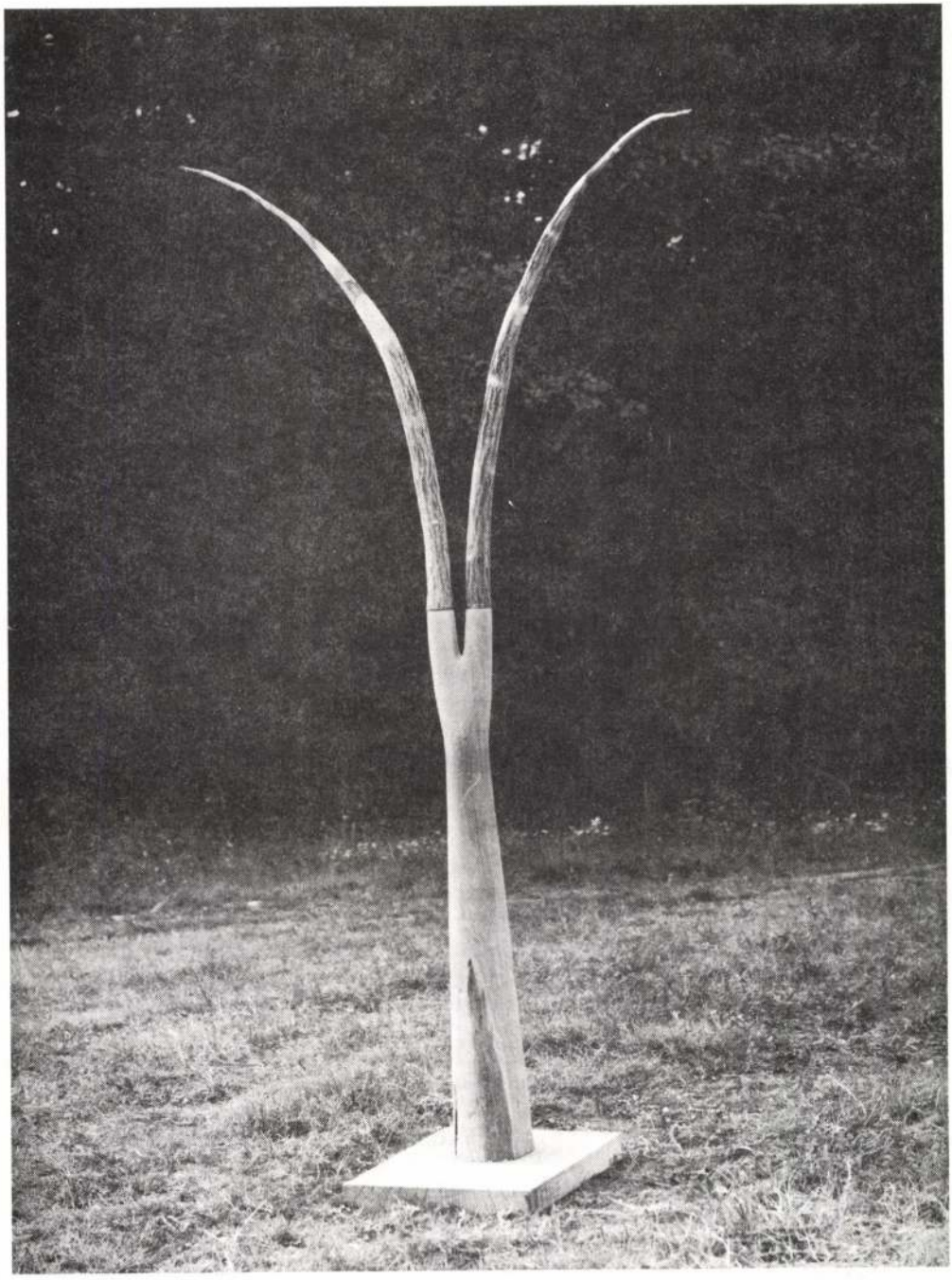

Ördöggé változás

mind már láttam egyszer – nagyapám szinte minden mesterséggel jóban volt, kosarat font, kovácskodott, botot faragott –, s együttléteink emlékei, a nála látottak is föléledtek bennem, amikor a táborokban ezeket a mesterségeket újra láttam „élőben". Ezek a tapasztalatok olyan élményeket pörgettek vissza bennem, amelyekre akkoriban érzékeny voltam.

– *Milyen műveid készültek el már ebben az időben?*

– Már megvoltak azok a plasztikák, amelyeket alapvetőnek tartok: a kerekes és kerekettelen angyalok, a szárnyas teknő. Műveim, tevékenységem, elgondolásaim azáltal is megerősítést, utólagos igazolást kaptak, hogy a mozgalomban némileg részt vállaltam. Az igazság az, hogy nem én kerestem a mozgalomban való részvételt, hanem a mozgalom keresett meg, miután kiállítottam már említett munkáimat. Néhányan észrevették, hogy így is lehet csinálni a dolgot, nemcsak önmagában gyékényt szőni, fonni. Újra lehet alkotni a tárgyakat, föl lehet idézni a kultúrát, a környezetet, a gondolkodásmódot is.

– *Úgy érezted, hogy bizonyos szempontból a te munkáid képviselik a szintézist?*

– A részterületek művelőinek tudásából nem jött létre szintézis, mert mielőtt kialakulhatott volna, széthullott a mozgalom. Az én munkáim mutathatták volna a szintézist, ha akkor ügyesebb, okosabb az ember. Korántsem szakmai értelemben, hanem mint önmaga és a vállalt ügy menedzsere.

– *Egyes visszajelzések azonban mást mutatnak, hiszen az első kiállításodról Rózsa Gyula írt a Népszabadságba nagyon elismerő kritikát. Ez nem vitte előre a „szekeredet"?*

– Dehogynem. Ugyanakkor ez az írás hirtelenül, váratlanul jött, felkészületlenül ért. Felemás helyzetbe hozott az elismerő kritika. Intellektuálisan nyitott voltam, munkára kész. Ebben nem befolyásolt. Viszont a szakma – az, amit szakma alatt értünk, az ominózus képzőművészeti gyurma – tökéletes értetlenséggel fogadta a szobraimat; néhány kivételtől eltekintve szinte mindenki idegenkedett műveimtől. Érdekes módon nem az avantgárdok nézték ellenszenvvel, hanem a szakma konzervatívabb része, amely magát a bécsi iskolás modell alapján kifejlődött szakma törzsének tekinti.

– *Mi volt számukra nem megfelelő, problematikus a faszobraidban?*

– Azt hiszem, a szobraim a klasszikus kategóriákba egyszerűen nem fértek bele. Ezért aztán sok minden rosszat elmondtak róluk, kifogásoltak rajtuk. Azt nem jelentették ki, hogy amit létrehoztam, az egyértelműen népművészet – bár nem kevesen ezt szerették volna –, hanem azt állították, hogy érdekes, de a képzőművészet területén kívül eső dolgokkal foglalkozom, olyasmivel, ami ráadásul nem illeszthető a szakmai hagyományok rendszerébe sem. Ez az „ítélet" útravalóként hosszú ideig elkísért, és megakadályozta, hogy olyan emberek támogassanak, akik potenciálisan megtehették volna, továbbá folyamatos bizonyítási kényszert is szült bennem.

– *Még ezt a nagy kavarodást okozó első kiállításod előtt jelentkeztél és be is kerültél az Iparművészeti Főiskolára. Ha elvégzed, mint ahogy nem tetted, stabilabb helyzetből indultál volna. Kevesebb alapot adott volna a kritikára szakképzettséged hiánya.*

– Ez kétségtelen. Ha papír és stempli igazolja végzettségedet, bármit művelhetsz a képző-, és iparművészet területén.

– *Veled voltak problémák a főiskolán, vagy neked voltak gondjaid az oktatással?*

– Nem hinném, hogy így kell közelíteni a kérdéshez. Azt hiszem, nem voltam elég céltudatos. A főiskolát abbahagytam és elmentem Győrbe teológiát tanulni. Amikor visszakeveredtem Pestre, akkor sem tettem meg mindent, hogy ismét a főiskola hallgatója legyek. Igaz, muszáj volt pénzt keresnem, mert a mindennapi megélhetés költségein kívül egy mai szemmel nem túl nagy összegű kölcsönt is törlesztenem kellett. Ha az említett potenciális támogatók akkor mögöttem állnak, ez a „szakadék" is simán áthidalható lett volna. De így sem volt haszontalan számomra az a pár év, amíg az otthoni munkákat végeztem, építkeztünk, toldozgattuk édesanyám házát. Elmentem a környéken az egyik öreg cigányhoz megtanulni a teknővájást. Először néztem, aztán magam is megpróbálkoztam vele.

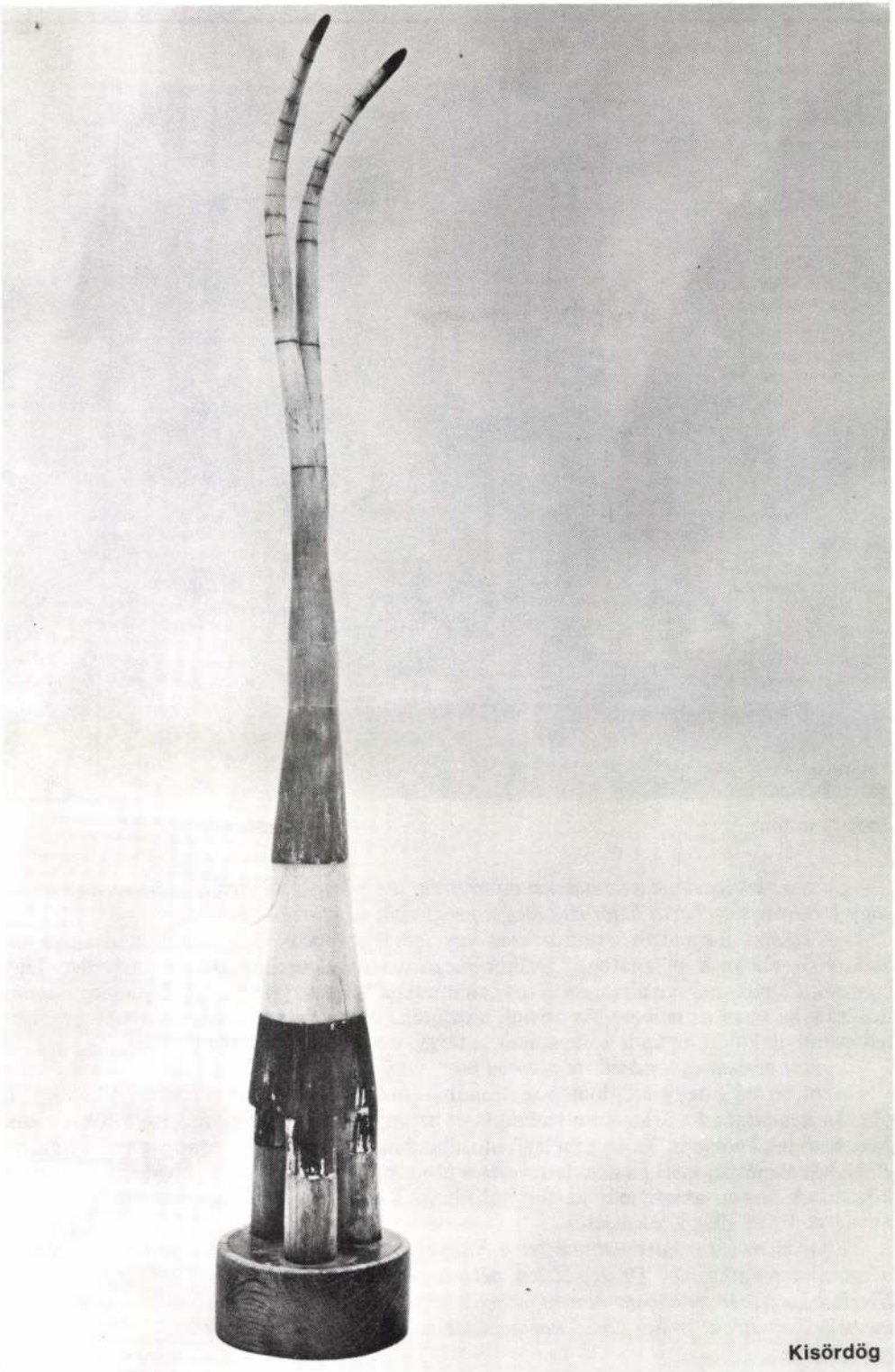

Kisördög

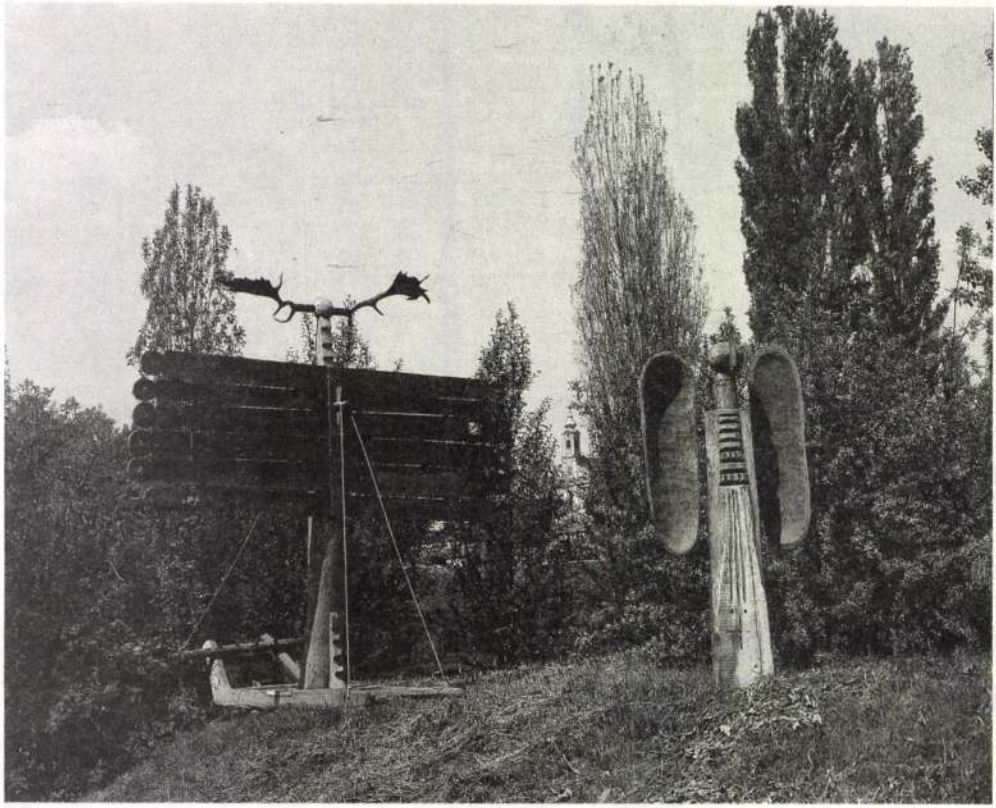

Északi mítosz **Fekvőszárnyú angyal**

– Előzetes elképzeléseidet alkalmaztad aktívan, amikor megtaláltad az adekvát technikát, vagy fordítva: a technika határozta meg a kreativitás lehetőségét, kereteit?

– Az egészet megelőzte természetesen egy (pre)koncepció. A gondolkodási folyamat alakult át abban a pillanatban, amikor megismertem a teknővájást, a csapolást. Úgy éreztem, a fának megvan a maga sajátos „anatómiája", ami egyszerűen egyfajta megmunkálási irányba tereli az embert. Az anyag, a technika és a koncepció hármasának egymásra hatásából alakul ki aztán a kompozíció, a tárgy, a szobor. Ez azért működik...

– ...mert benned egyesülnek, te alkotod meg a művet.

– Nem, én máig úgy gondolom, hogy mindhárom összetevő egyaránt fontos. A koncepció oltárán nem szabad föláldozni a technikát és az anyagot. És ez elmondható a többi elem, összetevő felől nézve is. Talán az a legfontosabb, hogy ne erőltessük az anyag természetével ellentétes akciókat, mert ha nem természetes úton-módon, nem a saját „kívánalmai" szerint közelítünk hozzá, akkor már az történik, hogy kulturális sztereotípiákat építünk be az anyagba. És ez eltér a lényegétől.

– Elfogadom ezt a gondolatmenetet a Nagyanyó meséi vagy a Szárnyas kerekes angyal alkotására vonatkozóan. De úgy látom, néha te sem a kívánt módszerrel közelítesz a fához. Szerinted a Növényenvironment nem megerőszakolása a fának? A „belelátott" forma helyett megjelenő absztrakt szobor típusú kompozíciók nem távolodnak el az általad említett „anatómiától"?

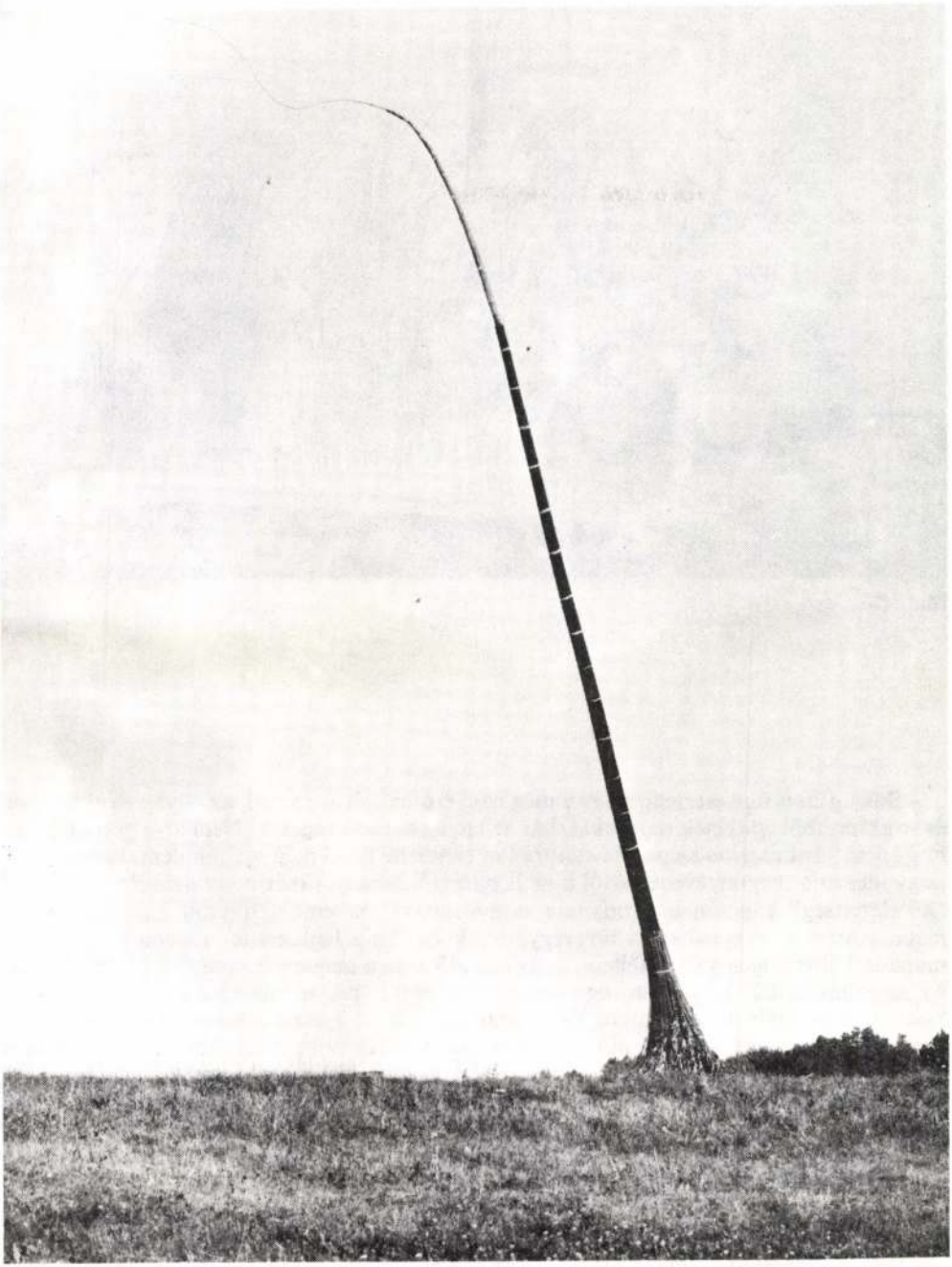

Mítoszlop

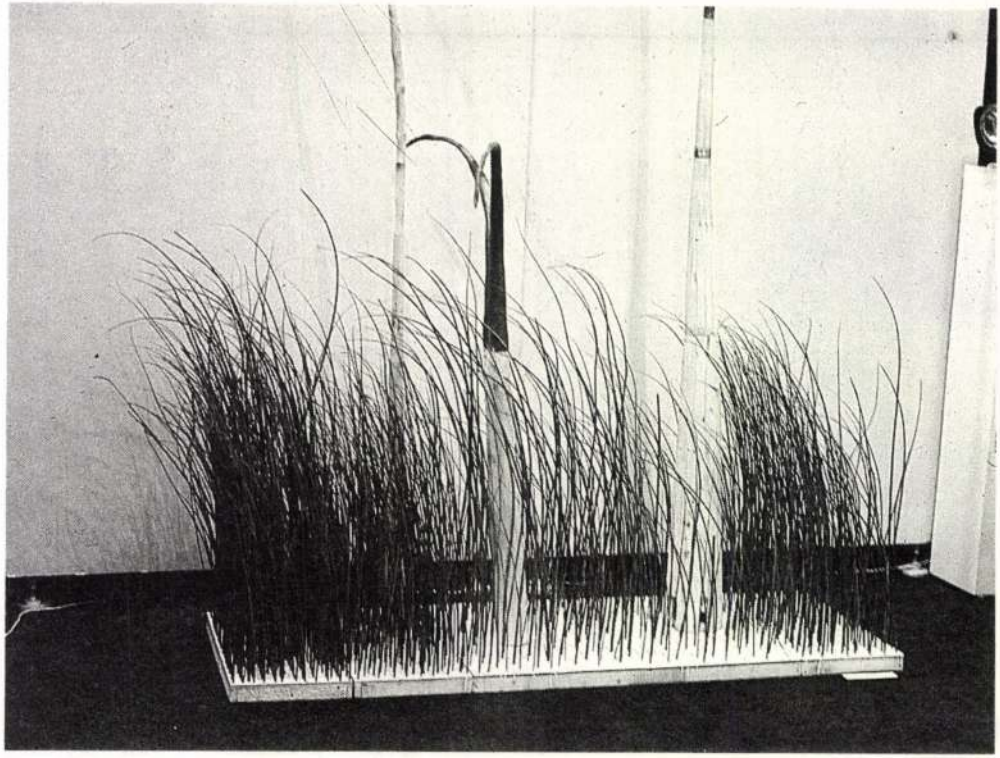

Mutáció

– Sokáig én is úgy éreztem, hogy a meg nem erőszakolt anyaggal, az anyag struktúráival és struktúráiból építhetek szobrokat, bár az anyag határai végesek. Nem arra gondolok itt, hogy nem lehet nagyon szépen és kulturáltan elmesélni fával még sok mindent, hanem arra, hogy idegen a megmerevedés attól a szellemiségtől, amelyet már a nem-tökéletes tanulási „kötelezettség" kapcsán is próbáltam megvilágítani. Az ember folyton önmagát akarja megteremteni a tárgyakban, a tárgyegyüttesekben. Ez a hajlamunk eredendő, bennem is munkál. Féltem, igen sokáig féltem, hogy egy idő után a magam számára válok unalmassá, ha megállás nélkül folytatom, egyfajta eszközrendszerrel, a munkát, a szobrászkodást. Sokszor megfogalmaztam, mikor kell abbahagynom az egészet: ha kialakul bennem egy tiszta kép a szakmáról, arról, mit is akarok csinálni. Ha ez bekövetkezik, egyszerűen nem érdemes tovább szobrászkodnom, nem is érdekelne a művészet, elmennék földet művelni. Ezt a helyzetet, a dilemmámat oldotta föl ideiglenesen az, amit te a Növényenvironment-nal jelzel.

– *Azt akarod mondani, hogy szükségszerű váltásnak lehettünk tanúi?*

– Nem hinném, hogy váltásról kellene beszélni.

– *„Kívülről" nézve feltétlenül annak látszik. Szikárabb szobrokat csinálsz, új anyagokat használsz, az elvonatkoztatás más szintjére léptek a műveid.*

– A folyamatosság nem szakadt meg. Annak a tárgyépítésnek, anyag-meg-nem-erőszakolásnak, amit én csinálok, az a következménye, hogy az anyag önmagát kezdi szervezni,

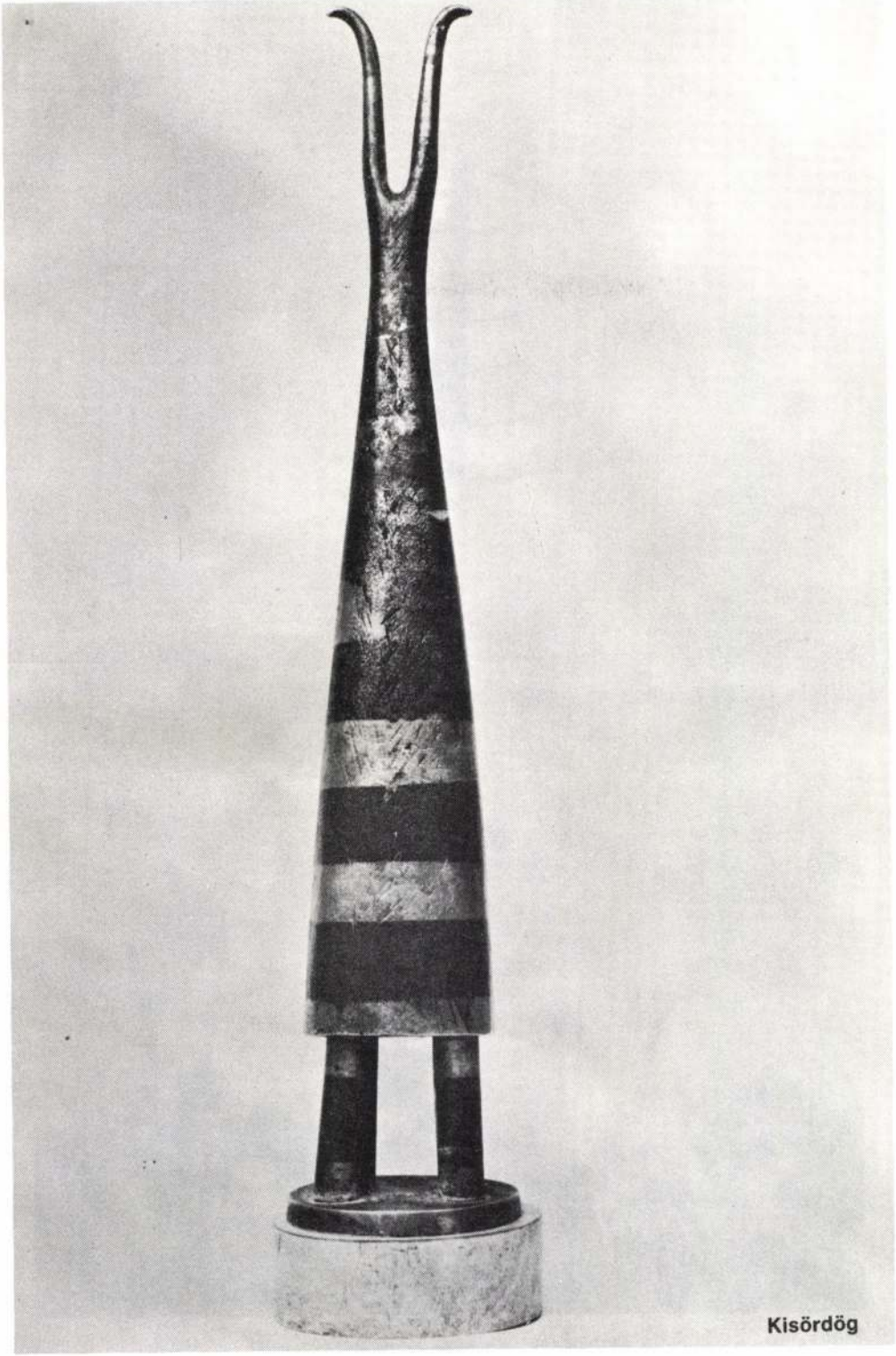

Kisördög

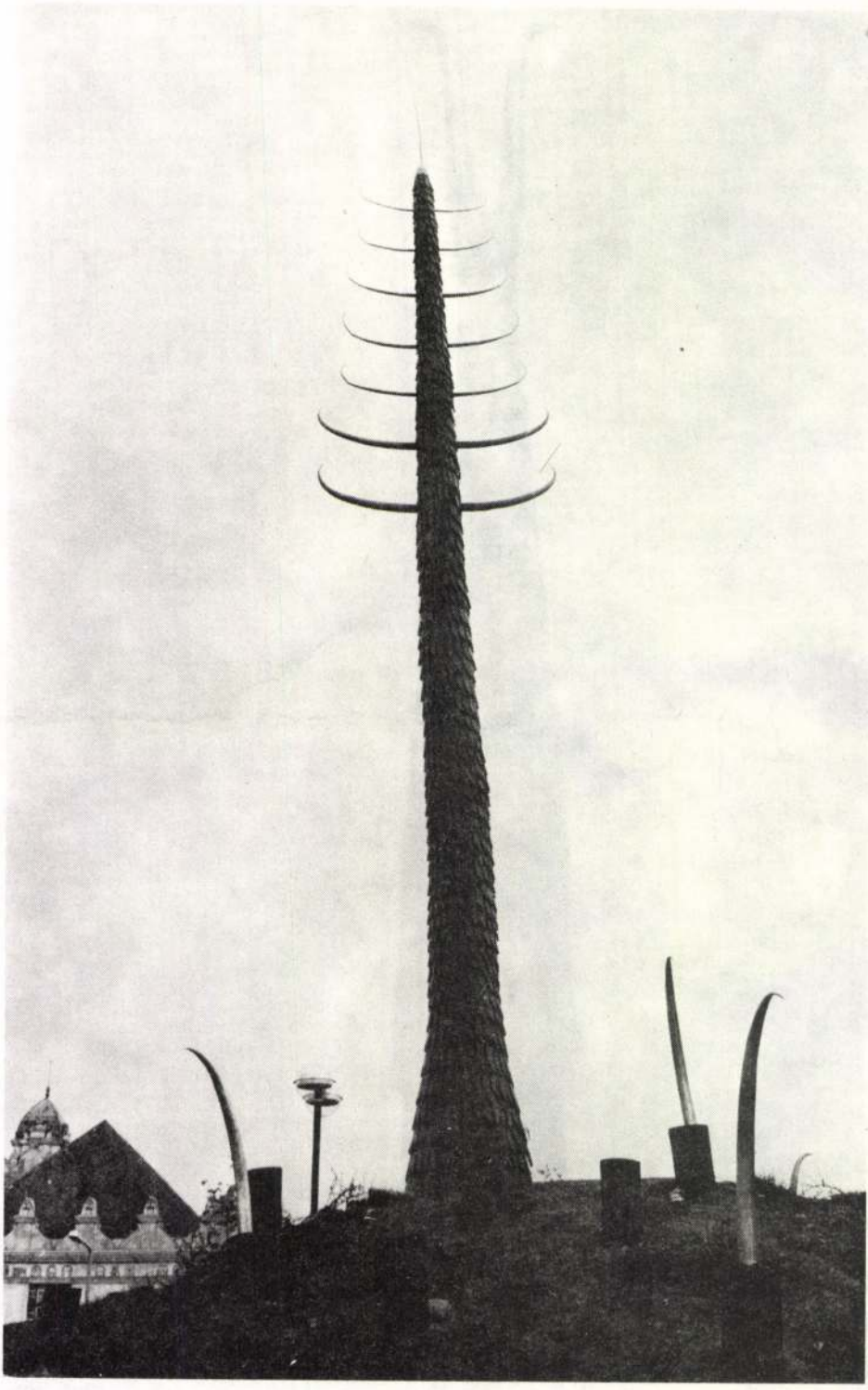

Mítoszlop



Temetés

alakítani. S ez történik az emberrel is, aki az anyaggal, a tárgyszerveződésekkel foglalkozik. Ez a harmonikus kapcsolat valahol bennem „akadhatott meg". Ennek következménye, eredménye az a műcsoport, amit a Műcsarnokban láthattál. Másfelől e munkák abba az irányba mutattak és hatottak, amelyet el akartam kerülni: a beépülést a képzőművészeti életbe, a szakma belső hierarchiájába. Hatalmas harcot vívtam a beépülés ellen magammal, magam ellen. Talán ez is hozzásegített az új művek létrejöttéhez.

– *A változásra ez mégsem tűnik elégséges magyarázatnak. Megveszik és fölállítják a munkáidat, a Stúdió elnöke voltál. Ha akarod, ha nem, része lettél a hierarchiának.*

– Mellékútra terelné beszélgetésünket, ha csak ebben a „sávban" mozognánk és maradnánk. Nézd, a 60-as, 70-es években nekem nehezebben ment másoknál az, hogy kikerüljem a konceptuális absztrakció „csapdáját". Ezért is kínlódtam én tulajdonképpen egy más, nagyon is sajátos rendszerrel. És úgy érzem, sikerült megtalálnom és megoldanom, amit akartam. Nem mindenáron, de nagy árat fizetve érte. Végül megtaláltam, amit elejétől fogva kerestem a szakmámban: az anyagon túli-kívüli szabadságot. Ennek van egy intellektuális vonzata is. Azt hiszem, nagyon komolyan vettem, elhittem a környezetem olyan instrukcióit, amelyek arrafelé tereltek, hogy zárt plasztikai formákat hozzak létre, tárgyakat alkossak. Aztán éveken át igyekeztem meggyőzni magamat arról, hogy bennem volt a hiba, amikor nem találtam örömet abban, hogy tárgyakat csinálok. Évekig még a kiállítások nézése elől is „elzártam" magam. 1975-ben volt egy kiállításom Hajdúszoboszlón, ahol egy environment-szerű térelrendezésben összes addigi munkámat kiállítottam. Később kerestem e tárlatom lehetséges folytatását, valami olyan élményt, ami az átmeneti állapotomból kimozdítana. 1978-ban, a Párizsi Biennáléra kijutván rácsodálkoztam, ahogy a kinti kollégák akár egy bothoz is nyúlnak. Én nem tudtam volna az eszközöket és anyagokat az ő metódusuk alapján kezelni, mert engem kötnek-kötöttek bizonyos tradíciók. Ez a szabadabb stílus fölszabadító hatást gyakorolt rám, és beindított bennem egy gondolkodási folyamatot. Olyan dolgokkal kezdtem foglalkozni, amikkel azelőtt nem mertem, mert másnak, vadabbnak tűntek, mint a régebbi munkáim.

– *Mi volt első lépésed e szabadság felé?*

– Intimebb terek létrehozásába fogtam, pár négyzetméternyi environment-okat építettem, még a régebbi munkák szellemében. Az „elszakadás" azért nem mehetett egyik pillanatról a másikra. Egy szarv vagy egy jel szobor állt bizonyos konstellációban, körülötte a természeti látvány és annak átírt változata különböző anyagokból kivitelezve.

– *Ennek az útnak a kiteljesedése lenne a Növényenvironment?*

– Totális megfogalmazás akart lenni, genezis. De nem érzem tökéletesen késznek; nagy vázlatnak, tanulmánynak tartom. Ha ismételten fölépíthetném, bizonyára megtartanám alapvető jellegzetességét, a hármas tagolást. Vigyáznék, hogy ne legyen elnagyolt. Hiányoztak belőle a finoman megmunkált, míves tárgyak is. Zavart az utolsó terem vázlatossága.

– *Van reményed rá, hogy ezt az azóta szétszerelt művedet új, „javított kiadásban" fölállíthasd?*

– Úgy gondolom, lesz még alkalmam rá. A megszerzett tapasztalatok segítenek benne, hogy bármilyen teret képes vagyok megépíteni.

– *Ennek bizonysága az is, hogy Romvári János, Kalmár István, Farkas László, ef. Zámbó István és Trombitás Tamás társaságában vállalkoztál rá – mégha terveteket egyelőre nem tudtátok megvalósítani –, hogy beépítsétek, átalakítsátok a nagyatádi faszobrász-szimpózium területének egy részét.*

– Mindannyiunk számára lehetőség volt ez, hogy végre ne múzeumi, kiállítótermi méretekben gondolkodjunk.

– *A te faszobraid a természetben érzik jól magukat?*

– Vannak plasztikáim, amelyek belső térben élnek, míg mások inkább a természetben. A nagyatádi terv arra lett volna egyebek mellett jó, hogy biztosítsa szobraim szabad térre

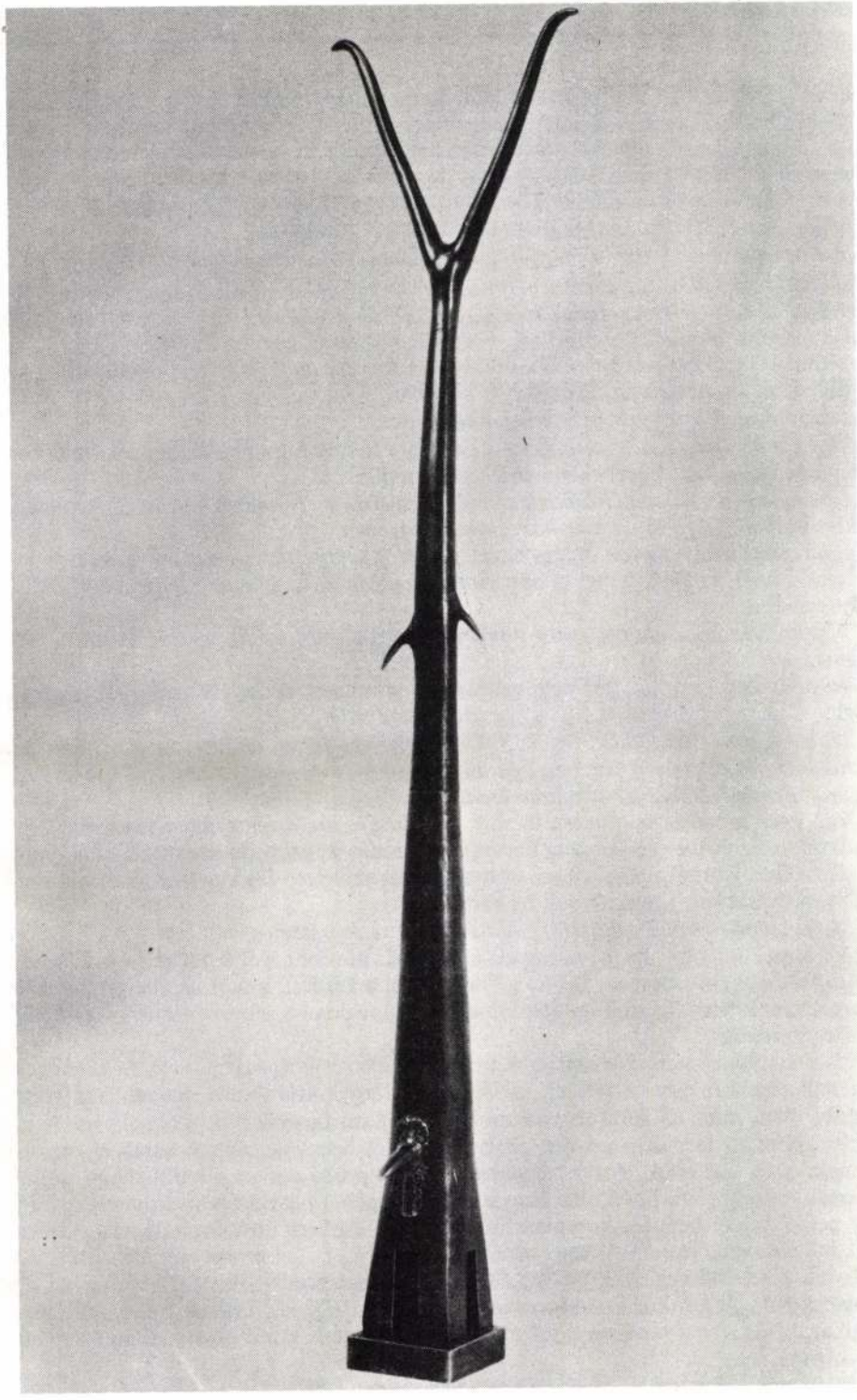

Kisördög madár álarccal

kerülését. Egyben arra is alkalmat kínált, hogy néhány ember együtt gondolkodhasson. Ismervén a kollégák munkásságát és a nagyatádi területet, igyekeztem, hogy mindnyájukból önálló, rájuk jellemző terveket, elképzeléseket hozzak ki, amelyek végeredményben egy vezéreszmére fölfűzve, vagyis egységesen, de a részek önálló értékeit megtartva jelentek volna meg. Ez az együttes munka kísérlet volt, hogyan képes több ember egy irányba ható munkálkodása fejleszteni, gazdagítani egy összetett gondolatot.

– *Ezt az élményt, tetézve a megvalósulás boldogságával, átélhetted a Makovecz tervezte sárospataki művelődési ház előtti szobrod, environment-od esetében. Neked kellett alkalmazkodnod itt a hely újonnan kialakított, egyéni körülményeihez, vagy tiszteletben tartották munkásságodat, terveidet, és engedték, hogy azt kivitelezd, amit szeretnél?*

– Mindkét megközelítés helytálló, érvényes. Én is szeretek valamilyen szellemiség jegyében dolgozni, és azt hiszem, Imre bízott bennem.

– *Lesz-e még valamilyen együttmunkálkodásotok?*

– Úgy tűnik, igen. Közös munkával készül egy rólam, a munkásságomról szóló kötet a Műterem-sorozatban. Egyebekben pedig rajta múlik.

– *Úgy tudom, sárospataki munkádnak volt előzménye is. Tokajban készült egy szabad téren fölállított szobrod egy Makovecz-ház szomszédságában.*

– Ő tervezett és kivitelezett ott egy házat, én pedig készítettem elé egy zsindelyes, pikkelyes oszlopot. Ennek az együttesnek a hatására gondolhatta, hogy érdemes lenne még valamit együtt csinálni.

– *A személyes kapcsolatotok még a néprajzi mozgalomra nyúlik vissza. Akkor kezdődött az ismeretség?*

– Valószínűleg igen, de már nem emlékszem pontosan. Az is elképzelhető, hogy Csete György, akihez régi barátság fűz, ismertetett össze vele.

– *Makoveczről tudott, hogy az organikus építészet hazai reprezentánsa. Számodra az organikusság, a szervesség fogalma lefordítható a képzőművészet, azon belül is a szobrászat világára? Értelmezhető-e a te szobrászatodra?*

– Van ilyen szemlélet a művészetben is: alkatilag és szellemileg ehhez tartozónak érzem és vallom magam. De van bennem másfajta vonzódás is, ezért tudom respektálni mindazt, ami jó, értékes, bármilyen stílusban, irányzatban is született. Én különben a magam művészetét legszívesebben alternatívnak nevezem.

– *Mivel szemben kínál választást, választékot a te művészeted?*

– Az összes szakmai hagyománnyal, a népinek nevezett művészettel és a mindenkori divatos futamokkal szemben. De ha így teszed föl a kérdést, akkor az alternativitás külső jegyeiről tudok beszélni, míg te, gondolom, nyilvánvalóan a „filozófiájára" vagy kíváncsi.

– *Természetesen.*

– Meglehetősen önálló elképzeléseim vannak az életről és a szakmámról. A 70-es években azért volt nehéz magamra találni, mert amit a tárgykultúrából a magaménak éreztem, átfogóbb volt, mint az, amit ki tudtam belőle fejezni tárgyakban, szobrokban. A hiány feszültségei miatt tárgyaim nem is lelték a helyüket bennem, megmaradtak egyszerű tárgyaknak, nem segítettek. Ezt a helyzetet ma úgy próbálom meg leírni, hogy tudjuk: a lepusztult, néprajzinak nevezhető hagyaték teljességéből pusztán rekvizitumok maradtak. Ezek pedig, mivel bennem komplexebb tárgy, tér, embermítosz-formáló világ dolgozik, önmagukban, töredékes létükben, nem használhatók. És az ember, ha kísérletet tesz az évezredek alatt fölhalmozott tapasztalat és tudás eszenciális összefoglalására, az eltűnt környezet hiányába ütközik. Ahhoz, hogy a tárgyak, tárgyegyüttesek ismét „jól érezzék" magukat, kívánatos a természeti környezet újrateremtése. Amit mostanában én csinálok, ezt szolgálja.

– *Kihagytál – nem tudom, hogy szándékosan-e – egy lényeges elemet: a közösséget is meg kell újítani vagy teremteni.*



Csavargók fája

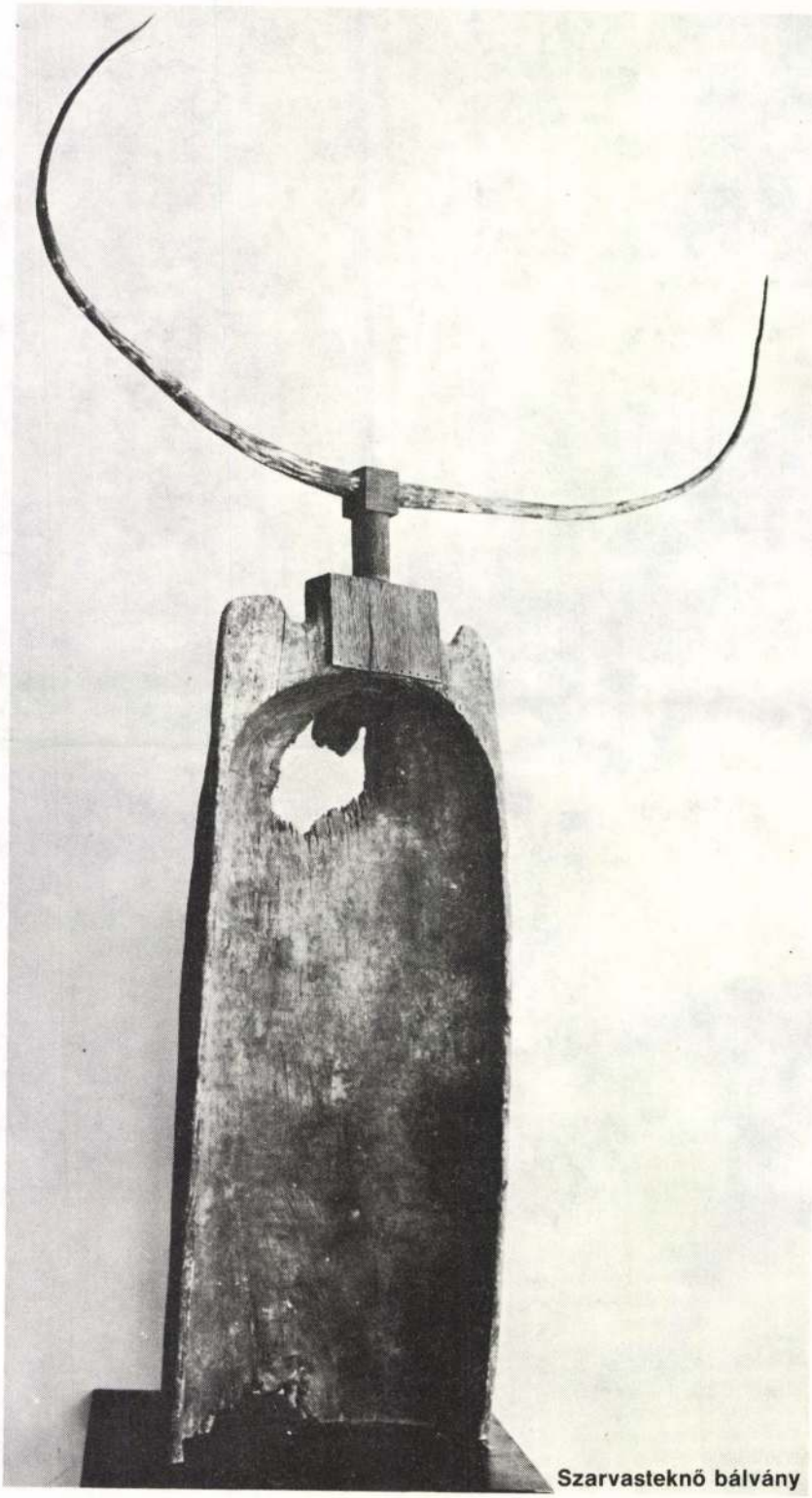

Szarvasteknő bálvány

– Nem szükséges. A közösség a génjeinkben van. A kultúrát létrehozó tér, tárgy, etnikum és világkép vitathatatlanul a részünket képezi. Ezért sem értek egyet az olyasfajta mondvacsinált megkülönböztetésekkel, mint az urbánus-népies ellentétek létrehozása. A racionális ész nem mindig azt produkálja, ami az optimális és célszerű, hanem egy struktúrát tervez meg, aztán leblokkol. Egy nyitott rendszernek viszont nem ez a jellemzője. Ezért és ennyiben érzem alternatívnak a művészetemet. Komplexebb világképpel próbálunk visszajelezni a társadalmi szféráknak. Többes számban mondom, hiszen a képzőművészeti élmezőny nem egy tagja, Beuystól Bukta Imréig, hasonló dolgokkal foglalkozik, kísérletezik. A magam védelmében – ha esetleg maradtak olyan részek, amelyeket magyarázatom után nem érteni tisztán – meg kell mondanom, hogy az alternativitás olyan dolog, amit a legritkábban ír le szóban vagy mond ki interjúban az ember, csak ha így rákényszerítik. És még akkor sem sikerül mindent pontosan megvilágítani, hiszen hétköznapi közege az, amit bemutat, és inkább munkái által fejezi ki, hitelesíti.

– *Valóban nehezen áll össze bennem az alternativitás képe. Különösen azért, mert tárgyaid egyre inkább az avantgárd műalkotásokhoz közelítenek.*

– Avantgárd alkotások is. De ne felejtsd el, hogy nem zöld művészetről szóltam, hanem egy belső igény megnyilvánulásaként jelentkező törekvésről. Az ember kiábrándult a maga teremtette világból, és ahhoz képest más alternatívákra van szüksége.

– *Például szarvakra, végsőkig lecsupaszított fákra, mutációkra, illetve a bennünk érvényre jutó másfajta fejlődésre?*

– Megint külsődleges megközelítés ez. Minden egyes ember magában hordozza az emberiség kultúráját, de az egymásra rakódott rétegek, különösen századunk konzumkultúrája akadályozza meg abban, hogy az egyszerű tárgyakhoz, önmaga gyökereihez visszataláljon. Nem állítom, hogy a tárgyaim, szobraim által elénk tárt „ezek vagyunk"-érzés mindenki számára természetes, de az emberek nagyobb részénél az lehetne.

– *Művészetnek tartod azt, amit csinálsz?*

– Annak. Talán azért is érzem komolyan annak, mert annyira határeset az általa fölvetett probléma. Az a paraszt bácsi, akinek megmutattam munkáimat, azt gondolhatta, de egyszerű, ezt én is meg tudtam volna csinálni.

– *Ezzel a befogadás aktusa is megtörtént?*

– Azt hiszem, igen. Szerintem csak a legelfuseráltabb elmék – akiket a sok sztereotípia elbolondított – képtelenek rá, hogy az ilyen egyszerűséget annak lássák, ami.

– *Te is „bonyolítod" a helyzetet, mert régebben fából faragtál, építettél szobrokat, mostanában pedig bronzból is készülnek műveid.*

– A bronzot is használja az emberiség tízezer év óta.

– *Általad is említett hagyományaink szerint viszont a szobrászat valahol a nemes anyagok – bronz, márvány – művészete. Amikor a hagyomány ellen dolgoztál, akkor nem nyúltál a bronzhoz, hanem következetesen a fát használtad. Most viszont „besorolsz" a hagyományos vonalba.*

– Rosszul fogalmazod meg a dolgot, azt hiszem, tévedsz. Persze én is elfogadom a közmegegyezést, mert nem tudok mást csinálni. A faszobor nem sokszorosítható, a bronz igen. Ha meg akarom valósítani a magam ideáit, akkor kénytelen vagyok erre. És a megélhetésemre is gondolnom kell. Bizonyos mértékig „alá" kell menni azoknak az elveknek, amelyeket vallok, különben nem tudok labdába rúgni. Az biztos, hogy nem készítek saját színvonalam alatti szobrokat. Végeredményben a tárgyaimtól sem idegenek azok a szobrok, amiket bronzból készítek. És a fémeknek – mint próbáltam kifejteni – ugyanúgy megvan a maguk kultúrrétege és története, akár a fának, a kőnek.

Gyárfás Péter

Újra világol

Újhold-Évkönyv 1986/1

Újra feltűnt az *Újhold*. Most már le se menjen. Egyszer már majdnem nyoma veszett; de szívósabb volt, mint a sötét fellegek, amelyeken nem tudott átsütni.

A lapalapítás negyvenesztendős jubileumát felidéző vaskos kiadvány most méltó tisztelgés a közvetlenül a háború után huszonévesekből összeállott nagyszerű írógárda elszántsága, hajthatatlan minőségeszménye előtt. 1946-ban *Lengyel Balázs, Nemes Nagy Ágnes, Lakatos István* lapjukhoz társul hívták többek közt *Mándy Iványt, Pilinszky Jánost, Rába Györgyöt, Vidor Miklóst, Rákos Sándort, Szabó Magdát, Lator Lászlót*. Ezeket az utolsó békeévekben épphogy szóláshoz jutott, majd diákpadból, fogságból, vidékiségből előrajzott ifjakat gondolkodni, irodalmat csinálni szólították.

Hét szám erejéig. Aztán ideológiai-politikai nehéztüzérségi össztűz következett, majd korrektorkodás, négermunka, teljes elhallgattatás. A *másság* a mindennapokban gyötrő, emberileg, művészileg azonban keménnyé és teherbíróvá kovácsoló tudata. Majd a tizenöt-húsz-huszonöt évvel későbbi reveláló vissza- és áttörések – a máig sem leróható adósságok hol lassabb, hol szaporább törlesztése.

Számunkra mára már ugyanúgy legenda az *Újhold* (végül is irodalomtörténeti besorolása szerint a Nyugat negyedik nemzedékének tömörülése), mint nekik volt a Nyugat s a Magyar Csillag. De az ő legendájuk a mi szemünkben még nem kövület – hálistennek. Nincsenek kikezdhetetlen szobrai, istenségei. Ezeknek a háborúból szerencsésen megmenekült fiatal embereknek legszeretetteljesebb, legközelibb portréit – egyben a legendacsinálás kellékeit – *Galsai Pongrác* szállítja rendre. A pótkávés, tükrös Darling presszó, az éhező, de versében hetente csak szavakkal előbbre haladó költő, a finom, de pengeelméjű s szépséges bölcsészleány-szerkesztőasszony, a lejmoló prózaíró, a fillérekből összekuporgatott szedés- és nyomdaköltséggel utcán, kávéházban, romos lakásban szerkesztett újság számunkra e keserédes történetek által is élő, maradandó és szívfájdítóan irigylésre méltó.

Az antológia azonban nem nosztalgiázik. Szikáran *közöl*. Új darabokat a 80-as évek derekáról azoktól, akikről már negyven éve is feltételezhető volt, hogy tudnak írni. Ez a sejtés valóra vált. A fájdalmas csak az, hogy a négy évtizedre visszarímelő névsort már igazolatlan mulasztások rövidítik. Már nem mindenki gyönyörködhet abban, hogy újra sikerülhetett; hogy elismert művészekként a régi cím alatt ismét találkozhatnak, ráadásul az egykori szerkesztők jóvoltából köréjük rendezve sorakozik pályatársaik rokonszenvező csoportja s folytatókként, tanítványokként a megbecsült fiatalabbak.

Két teendője van az antológia gazdaságától felocsúdó olvasónak: megkérdezni, miként változtak, merre mozdultak a közös starthelyről az egykori Újholdasok. Azután a köréjük szerveződött nevek, azaz művek alapján kiszemezgetheti: milyen kötéssel kapcsolódnak az új Újholdasok a régiekhez – személyes szimpátiák, mester–tanítvány kapocs, avagy határozott gondolat- és ízlésirány terelte-e együvé őket.

nyugalom a barna szemében, szomorú, okos békesség. Szürke homlokán, pontosan két erős fülé között, műanyag foglalatban vöröses fény ragyog. Két vékony pánton varázsszem lóg, varázsszem, ami szürkületben visszaveri a rávetődő fényt.

Ő nevetve mutat a kicsiny, vörös üvegre, a paraszt lassan formálva a szavakat komolyan válaszol: ...street...autó, azzal átmutat a töredezett sziklákon túlra, ahol az országút vezet. Mutatja, hogy ezen az ösvényen nem, de ott a széles műúton szükséges a közlekedéshez. Ő mosolyogva jelzi, hogy érti. Aztán mindketten kipillantanak a tengerre, a férfi a végtelen vízre mutat és mond valamit a maga nyelvén. Ő mosolyogva bólint, nézi a varázsszemű, egykedvű szamárkát, az ostort szorongató, zekés férfit, a zsákokkal megrakott, öreg kordét. A férfi észreveszi a parton ülő K.-t, mutatja, hogy szép, vele ő is elülne a parton, aztán kezet ráznak, a férfi halkan nógatni kezdi a szamarat, ő hosszan utánuk néz, s mikor végleg eltűnnek a sziklák mögött, nagyot sóhajt, a tenger, gondolja, aztán elindul, odalép K.-hoz, szótlanul mellékuporodik.

„Legszívesebben alternatív művészetnek nevezem" 106. old.

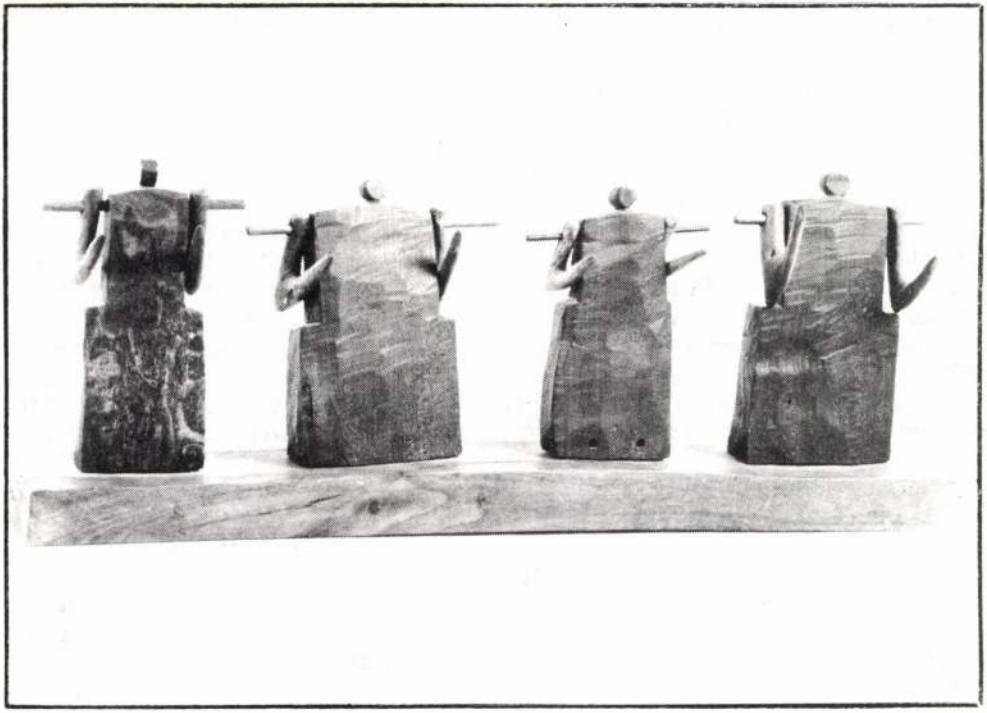

Ujlaky Attila

Tánc

„Megyen már a hajnalcsillag lefelé
Az én kedves galambom most megyen hazafelé
.....”

G. ordítva énekelte a dalt, de azért vigyázott, hogy a dallam hibátlanul megmaradjon. Részegen és fáradtan ment az utcán, tántorogva a sáros úttest egyik szélétől a másikig, nyakában pedig Rudi ült, a prímás. A cigány az italtól és a félelemtől, hogy leesik, eltorzult arccal húzta a férfi nyakában, aki a zene ütemére még tétova tánclépéseket is tett, mintha azt próbálná; tudja-e még „állni a sarat”. Az éneklő és táncoló férfit rendetlenül és muzsikálva követte a cigánybanda. Hűvös hajnali szél vitte a zenét az ősi falu házai között, felébredtek az emberek. Kíváncsian kinéztek az ajtók és ablakok résein, ilyet még nem látott ez az isten háta mögötti falu népe. A falu lakói lesték a korai látványosságot, tudták, hogy G. az elmúlt napon adta férjhez húgát.

Hajnal felé G. odament a zenészekhez a lakodalmi sátor sarkába, és megkínálta őket pálinkával.

– Rudikám, kérlek, kísérjetek haza – mondta a prímásnak –, dalolhatnék még egy utolsót.

A cigány, aki szintén értette a vendégküldésnek ezt a diszkrét módját, tanácstalanul nézett a zenekar tagjaira.

– Sár van – bökte ki végül.

– Elviszlek a hátamon, és nem bánod meg – győzködte a férfi.

Egyre többen figyeltek fel a beszélgetésre, érdeklődve odagyűlt a násznép, és nemsokára mindenki körülöttük tolongott.

Tulajdonképpen jó gyerek ez a G. – mondogatták magukban a falubeliek –, megérdemli, hogy mulasson. A családjának is mindent megadott. Valahogy úgy, ahogy ezt a lakodalmat is csinálta: körültekintően és sok munkával. Templommal, esküvővel, mulatsággal, hozománnyal, meg minden egyébbel, ami szükséges egy ilyen ünnephez a szokások szerint. Házat épít és gyerekeket nevel. Kell a pénz. G. hajnalban ébred, estig munkahelyén dolgozik, aztán tovább építi a házat. Szemei sokszor kialvatlanok, fáradt ember benyomását kelti. Harmincéves, de többnek látszik. Mindent összevetve mégis sikeres ember. Főnökei meg vannak elégedve a munkájával, mert megbízható munkás. Van mit aprítani a tejbe. Bár fizetéskor valaki mindig sokallja a bérét, haragot nem tart senkivel, kerüli az összetűzéseket, az irigyeket meghallgatja, a választ lenyeli, de néha egész testében remeg, mintha nagyon fázna, szeme ilyenkor nagyra nyílik, keze bizonytalan mozdulatokkal keresi a cigarettát.

A férfi egyre inkább érezte a vállán fészkelődő cigány súlyosodó terhét, már fájt a háta, de megpróbálta másra terelni a figyelmét: arra gondolt, ahogyan felesége este a lagzis sokadalomban lábatlankodó álmos kiskölykeit összeszedi és sorba rakja őket a Skoda hátsó ülésére. Alighanem nehezen jutottak haza. Az asszony káromkodva küszködött a sárban vánszorgó kocsival, míg a hátsó ülésen békésen aludtak a gyerekek. Otthon végre, mikor ágyba dughatta őket, a nő kicsit megnyugodott, aztán, mert nem tudott elaludni, még sokáig fésülte a haját.

G. megállt az utcasarkon, mozdulatai megmerevedtek, mert Rudi abbahagyta

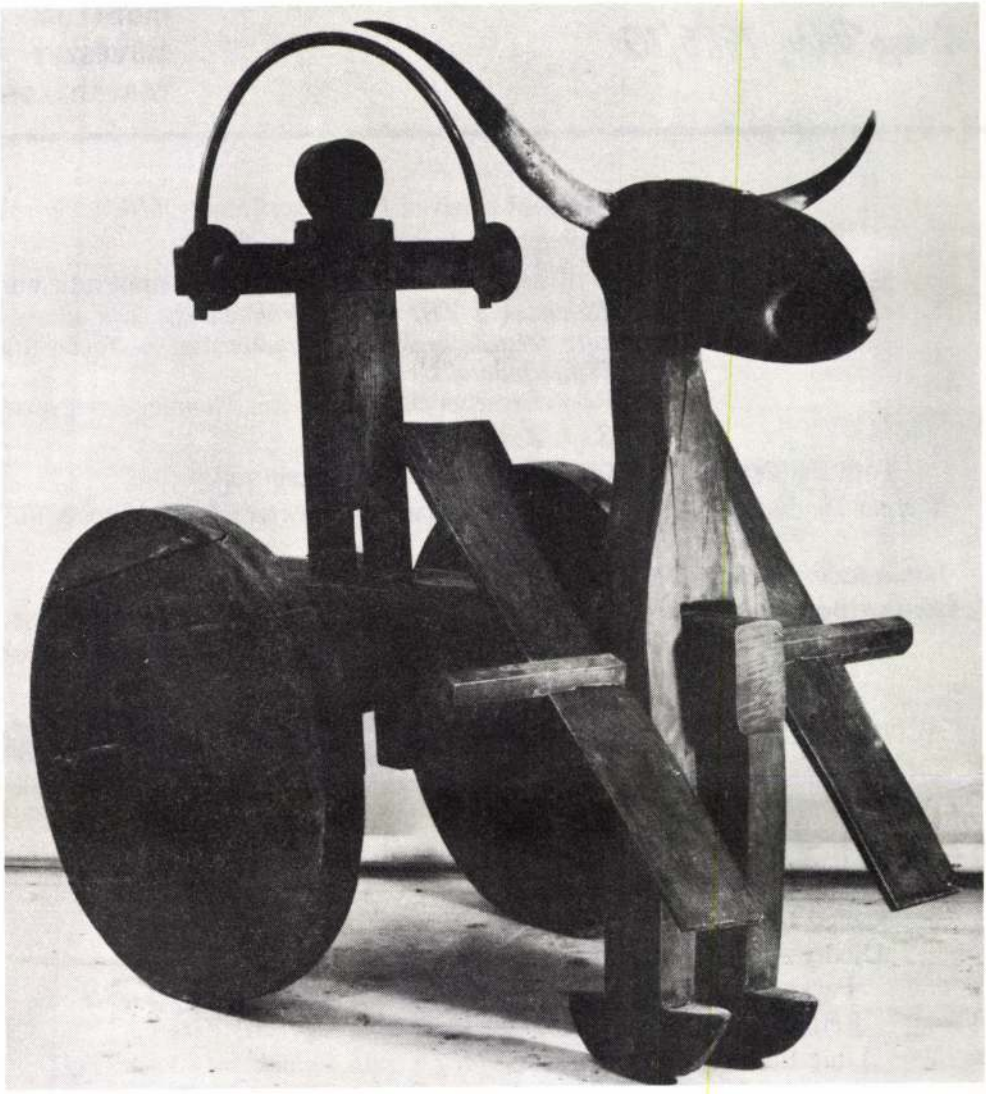

„Legszívesebben alternatív művészetnek nevezem" (106. old.)

Mozgó Világ 86/október **tizenkettedik évfolyam**

Főszerkesztő: P. Szűcs Julianna. A szerkesztőség címe: 1051. Münnich F. u. 26. Telefon: 114-430., 114-418. Felelős kiadó: Siklósi Norbert a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója. A kiadó címe: Budapest, VII., Lenin krt. 9–11. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR 1900 Budapest, V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Előfizetési díj: ½ évre 108,- Ft, 1 évre 216,- Ft. Indexszám: 25604. Petőfi Nyomda, Kecskemét (86/60022) Felelős vezető: Birkás Béla igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (867981/09) HU ISSN 0324–4601

Kéziratot, grafikát, rajzot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Szerkesztőségi fogadóórák: szerdán 2-től 4-ig

3 Mindent a nevén kell neveznünk... *Mihail Satrov drámaíróval beszélget Sugár András*

8 Nyilvánosság, erkölcsi megújulás, demokratizmus *Részletek a VIII. szovjet írókongresszuson elhangzott felszólalásokból* Összeállította és fordította *Wintermantel István*

14 Róna Erzsébet elmondja életét *Monológ* Lejegyezte *S. P. Z.*

Tóth Pál Péter 20 Iskoláim *Interjú Szita Margittal*

Werner Heiduczek 33 Halál a tengerparton *Regényrészlet* Fordította *Vörös T. Károly*

Javorniczky István 39 Recsk 1950–1953 *Interjú*

Czesław Bobrowski 45 1968 márciusa a Varsói Egyetemen *Memoárrészlet* Fordította, a bevezetőt és a jegyzeteket írta *Domány András*

53 Fiatalok *Kun Árpád, Vörös István, Csontos János, Hárs György Péter, Kovács Géza, András Imre, Burkus Zoltán versei* és *Molnár Péter, Töttös Gábor, Kozák László, Farkas Csaba prózái*

Tölgyesi Katalin 71 Kisasszony, írja... *Montázs*

Fejes István 80 festményei

Kalász István 89 Varázsszem *Novella*

Ujlaky Attila 96 Tánc *Novella*

Farkas Pál 98 Hiába nevet a hold; mert; szól a szél *Versek*

Réti Gábor 100 A vadászat vége, Más fegyvert! *Versek*

Láng Eszter 101 Verset írsz, Jegykendő *Versek*

Tokai András 103 A Waldbauer–Kerpely vonósnégyes egy korai fényképére *Vers*

Mező Ferenc 104 Aládúcolva, Önmagától távolodóban *Versek*

Műhelysarok

Gyárfás Péter 106 „Legszívesebben alternatív művészetnek nevezem" *Interjú Samu Gézával*

Műközelben

Budai Katalin 124 Újra világol *Újhold-Évkönyv 1986/1.*

Siposhegyi Péter 126 Félszavak, féligazságok *Vámos Miklós: Félnóta*



„Legszívesebben alternatív művészetnek nevezem" (106. old.)

MOZGÓ VILÁG

A szerkesztőség tagjai:

Bognár Róbert	szociográfia, publicisztika
Hovanyecz László	társadalomtudomány
Kunert Éva	tördelőszerkesztő
Mező Ferenc	próza, kritika
Schreiber György	olvasószerkesztő
Sumonyi Papp zoltán	vers
P. Szűcs Julianna	főszerkesztő

Ára: 18,– Ft

Magyar Világ · 1986

A szocialista társadalom nem tagozódhat úgy, hogy egytized része tudja, hogyan és merrefelé kell vezetni, míg kilenctized olyanokból áll, akik vezetettek, és csak mennek, mennek.

Akkor szűnt meg a szociológia szak, és akkor minket, akik nem filozófiát választottunk, politikai gazdaságtan szakosokká változtattak.

...Karinthy is ugye elképzelte, hogy amikor ő meghalt, a temetésén mégis jelen lesz, jelen kíván lenni, hogy megszólal, hisz még életében rájátszották a hangját egy hanglemezre...

A Budapest Galéria
tisztelettel meghívja Önt
1985. október 15-én 17 órára
az ÓBUDA GALÉRIÁBA
(III., ker. Fő tér 1. Zichy kastély)

SAMU GÉZA
szobrászművész
kiállításának megnyitójára.

A kiállítást megnyitja:
Makovecz Imre építész

A kiállítás megtekinthető:
1985. december 1-ig,
naponta 10–18 óráig,
hétfő kivétel.

BUDAPEST GALÉRIA

SAMU GÉZA 1134 Bp. Lehel u. 14.

Alsónémedi Nyomda 85.500



A Műcsarnok meghívja Önt

SAMU GÉZA

kiállításának megnyitására
1983. november 17-én,
csütörtökön 16 órakor

A kiállítást
Makovecz Imre
építész nyitja meg

Műcsarnok
Budapest XIV., Hősök tere

DNy

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

Samu Géza: Szánkó, 1977-78

restaurált köztéri szobrának avatására 1995. október 6-án, pénteken 15 órára
a Műcsarnok Olof Palme sétány felőli területén

Szoboravató beszédet mond
Kő Pál
szobrászművész

SAMU Géza

RÓZSA Gyula: Samu Géza mitológiája. =
Népszabadság, XLVIII.évf. 247.sz. 1990
okt. 20. 9. p. ill.

SAMU Géza

SOLYMÁR József: Samu Géza mosdótálja. =
Magyar Nemzet, 1992. okt.17. 11. ill.

ben, valamint a Ferences-köz túlsó oldalán ehhez csatlakozó 58., 59. és 122. számú[30]) telkeket.[31]) Kevéssel utóbb, 1701-ben pedig e telektömb kiigazítása végett 200 frtért megveszik a szomszédos 121-es telket is a Szitó-utcában.[32]) Utóbbi még első birtokosa, Clar Ferenc Márton budai postamester kezén a szomszédos 120-as számú telek egy részével bővült; az átcsatolt telekrész 3 öl 5 lábra rúgott, míg a telek többi részét (5 öl 4 láb) utcaöznek tartották fenn.[33]) A 121-es számú telek átruházásához a kamarai hatóság azonban csak azzal a megszorítással járult hozzá, hogy abból mindössze egy 19 láb széles sávot csatolhatnak át a rendház telkéhez, a többit pedig méltányos áron kötelesek polgári személynek eladni.[34])

Az aránylag símán és rövid időn belül megszerzett tekintélyes ingatlan beépítése azonban még huzamosabb ideig váratott magára. A Budára költözött rendtagok egyelőre megelégedtek átmeneti megoldással. Otthonukat ideiglenesen az Uri-utcában ütötték fel, az ingatlanukkal szomszédos 60-as számú telek aránylag még tűrhető állapotban talált falai között. Átmenetileg ugyanis sikerült volt még ezt a telket is megkapniok, mindenesetre azzal, a 121-es teleknél is kikötött megszorítással, hogy rendházuk felépítése után kötelesek lesznek azt polgári személynek eladni.[35]) A templom tervbevett újjáépítéséből is egyelőre csak annyi valósult meg, hogy falai közt két kápolnát rendeztek be.[36])

SAMU Géza

L.HORVÁTH Katalin: Életfacsavar. = Uj Magyarország, 1992. augusztus 1. 11. p. ill.

(1393–1399) gazdag architektúrával díszített pecsétje
vonulatába tartoznak. Mindkét pecsét architektúrája t
sűrűn tagolt, tornyokba kifutó baldachinarchitekt
oltárművészet kínálkozik, mint ezt sokáig feltételez
alkalmát jelentő ötvösművészeti típus, az e kortól kezd
monstranciák formája. A két jelentős főpapi pe
hagyományához csatlakozik, mint architektúrájuk.
magyar királyok formálása éppúgy, mint a Madonna
aligha érintett még a lágy stílus hatása. A faszobrász
*garamszentbenedek*i Madonna-figura kínálkozik; még
prágai óvárosi városházról való, 1381-i Madonnával.
nak a bécsi Stefanskirche Szent Eligius-kápolnájának
olyan előfeltételeinek magyarországi jelenlétére vall
hasonló eredetű stílusjelenségekről tanúskodik *Antal*
pecsétje, *Szántai Lukács váradi püspök*é (1397–1406), s
(1397), amelynek széles fülkéjét a sárkányt legyőző
ábrázolása tölti ki. A lágy stílus figuratípusai itt is csal
mutathatók ki: így *Scolari András váradi püspök* (1
architektúra és mozgalmas figurastílus jellemez, *Imre*
pontifikális pecsétek típusához igazodó pecsétjén va
pecsétjén. A stílusorientáció változásait jól jelzik a ri
csornai premontrei konvent 1393-ban bevezetett, tér
határozottan a 14. századi, például a *feslőlövői keh*
hagyományban gyökerezik. A lágy stílus kifejezé
képtípusának is kitűnő példája a *turóci konvent* 14
szobrászati törekvéseket tükröz Szent Egyed alakja *Bá*
Szikszó város 1408-ból ismert pecsétje három fülkéjé
város Szent Erzsébet alakjával díszített 14. századi

SAMU Géza

CHIKÁN Bálint: Hogy utódaink is ismerjék...: Samu Géza (1947-1990). = Hitel, IV.évf.22.sz. 1991 okt. 30 21.p. és ill.

Cicero Tulliae suae salutem p
ma, bene est, ego valeo. Trist
tamen beatus eram, cum epistu
sem, si ad me venisses, sed h
navem conscendas. Ergo disce
te docet. Cum Romam venero, n
vobis omnibus, matri atque fr

Samu Géza

FRANK János: A Fáskör. = ÉS XXXV.évf.46.sz.1991. nov.15. 13.p.

Bp., Budatétényi Galéria, Fáskör c. kiáll.

Huber András, Samu Géza, Orosz Péter, Varga Géza

kájában történ-
gy eseményei-
kely Bertalan
natalmas vász-
hanását. 1896-
zetek iránt ér-
Benczur Gyula
le című fest-
János meg-
z *Aradi vérta-*
tett meg a ki-

émáinak meg-
azonban mind
k művészeink
a parasztság
problémákhoz.

ségnek helyzetéről, amely kendőzetlenül mutatja meg a millennális kirakat mögött a magyar falu igazi helyzetét. A művész jól megválasztott alakokkal, jellemekkel, az emberi érzelmek széles skáláját mutatja meg. A kép előterében álló fiatal férfi tekintetéből a tenniakarás, a lázadás sugárzik. Egész lénye a szétvetett, megkapaszkodni akaró lábak, a nadrág derekába akasztott ökle az önnön erőből való segítséget hirdeti. Az öregebbek — különösen a kép egyetlen nőalakja — a megtörtség, a megalázottság, a kiégettség jelképei, kifejezően kérdik: miből lesz kenyerünk? Az itt-ott ökölbeszoruló kezek, a bo-

szándékától függetlenül is.
nemban megfestett alakok
a művész halálának éve, 1
gazdái a földnek, amely a
ban nem nekik termett ke

Rókás Sá

Révész Imre Ké

A századforduló és a
zad első évtizedeinek ki
gyar festője, Révész Imr
jól ismerik a Szovje
Panem című képe a m
a magyar forradalmi mű
állításán is szerepelt Mos
A moszkvai Iszkusztvo
lalat a múlt évben adta
rij Szlasko tanulmányát
festészetéről.
A kiváló magyar mű
korában Kárpát-Ukrajn
leányához költözött s 86

Samu Géza

FEKETE Judit: ~~gondolatok~~ Négy ember és egy fa : Gondolatok a Budatétényi Galériában. = Magyar Nemzet, LIV. évf. 270.sz. 1991. nov.18. 9. p

Bp.,Budatétényi Galéria, Fáskör csoport. kiáll.

Samu Géza, Orosz Péter, Varga Géza, Huber András

senkit letvenni vagy berendelni nem lehetett. A bizalmi testület állásfoglalását Lengyel Gyula kormányzó is magáévá tette, amikor az intézet régi alkalmazottait, mint szakembereket kivétel nélkül meghagyta állásukban.[9]

A PK bizalmi testületét 1919. május 10-én újraválasztották. A szavazás eredményeként a bizalmi testület összetétele megváltozott: a régi tagok nagyrésze nem kapta meg a megválasztásához szükséges szavazatokat. Az újraválasztott bizalmi testületben a vezetés a revizorok kezébe került, akiknek nemcsak a száma, de a jelentősége is megnőtt az intézet új feladatkörében.[10]

A Pénzügyi Népbiztosság 1919. május végén a népbiztosi megbízotti intézményt megszüntette és pénzintézetek, így a PK élére is üzletbiztosokat állított, mert a Tanácsköztársaság pénzintézeti politikájának következetes megvalósítása érdekében az egyszemélyi vezetést célravezetőbbnek ítélte. A PK bizalmi testülete az intézet éléről távozó Lengyel Gyula népbiztos felhívására, május 22-i ülésében három jelölteti dr. Miklós Armandot, dr. Vajda Ákost és Heltai Bélát javasolta az üzletbiztos,

[5] dr. Schober Bélát, aki 1918-tól kezdve tényleges vezérigazgatója volt az intézetnek, Leugyel Gyula népbiztos április 24-én illetményeinek folyósítása mellett a szolgálat teljesítése alól felmentette.

[6] OL Z 92—6.: Bizalmi testület jkve, 1919. márc. 22.

[7] Lengyel Gyula pénzügyi népbiztos egyúttal az Osztrák—Magyar Bank Budapesti Főintézetének is kormányzója volt.

[8] OL Z 92—8.: Bizalmi testület ir.

[9] Uo. 1919. márc. 31. jkv.

[10] Uo. 1919. május 10. jkv. A Bizalmi testület új tagjai lettek: Antal Károly, Lengyel Samu, Rössler Julianna, Szalkay Lajos és Szaplonczay Oszkár. Az első Bizalmi testület tagjai közül csak dr. Miklós Armandot, Rössler Nándort és Somló Gyulát választották meg újra.

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

Samu Géza: Szánkó, 1977-78

restaurált köztéri szobrának avatására 1995. október 6-án, pénteken 15 órára
a Műcsarnok Olof Palme sétány felőli területén

Szoboravató beszédet mond
Kő Pál
szobrászművész

SAMU GÉZA

Lóska Lajos: A Szarvastekező, az angyalok és a bivaszt. ill.

Ig. Műhéthet/4. X. évf. 4. szám. 4. p.

SAMU GÉZA

Mohácssátorhely
Történelmi Emlékhely
TKM 29

SAMU GÈZA

Kal. a magy.
műv. Jélmúltjában

A Janus Pannonius Múzeum
tisztelettel meghívja Önt
1998. december 11-én 16 órára

SAMU GÉZA
(1947–1990)

emlékkiállításának megnyitójára
a Múzeum Galériába
(Pécs, Káptalan u. 4.)

A kiállítást megnyitja:
dr. Balipap Ferenc

MÚZEUM
GALÉRIA
PÉCS, KÁPTALAN U. 4.

A kiállítás 1999. január 19-ig
tekinthető meg naponta 10–18 óráig.
Szünnap: hétfő

Samu Géza: Zebrafa, 1990., cseresznyefa, réz, 90 x 40 x 9 cm., JPM: 92.506. (Fotó: Füzi István)



Sinkovits Péter
Uj Művészet Szerkesztős
Budapest
Báthori u. 10.
1054

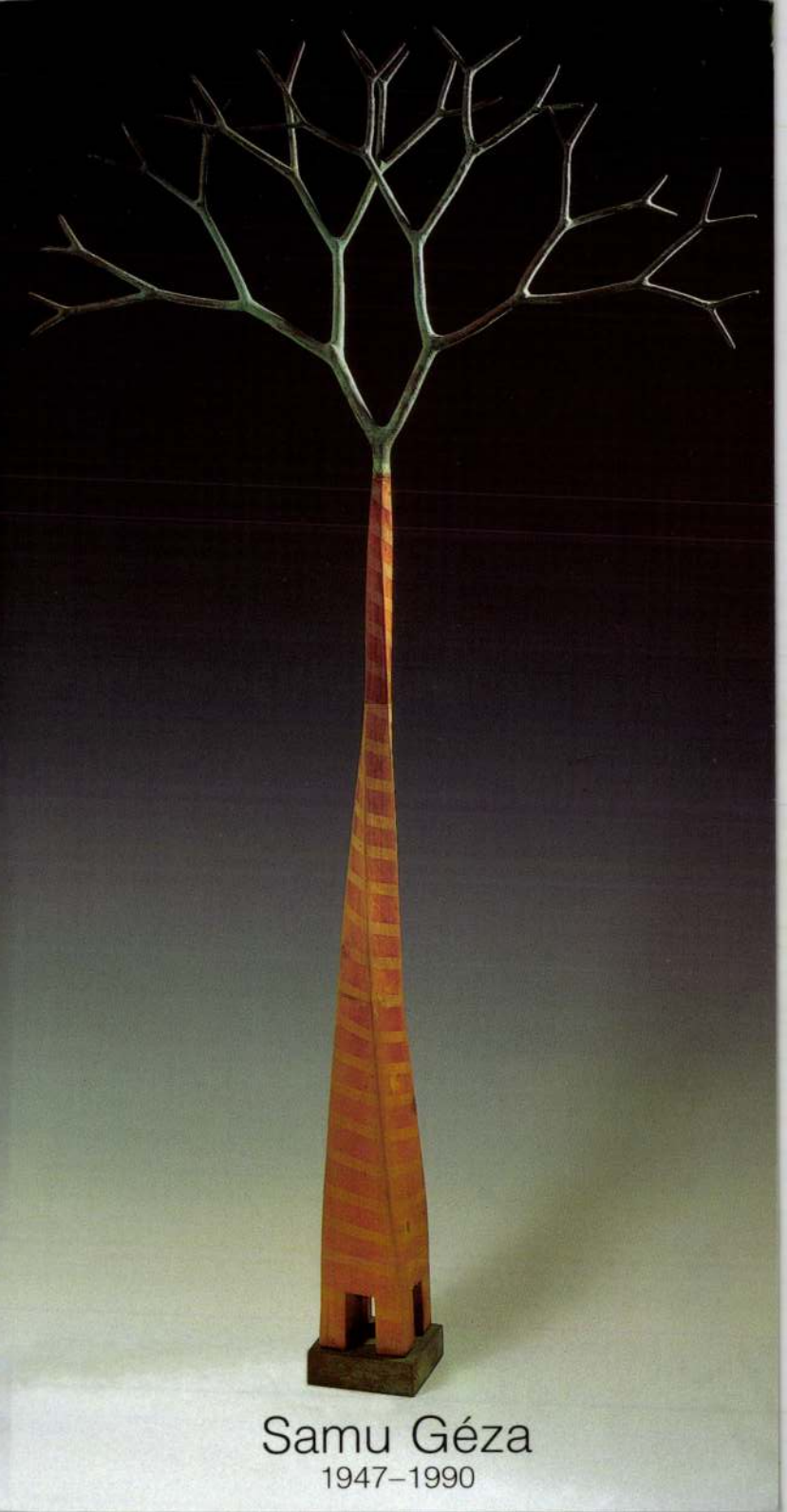

Samu Géza
1947–1990

A Janus Pannonius Múzeum
tisztelettel meghívja Önt
1998. december 11-én 16 órára

SAMU GÉZA
(1947–1990)

emlékkiállításának megnyitójára
a Múzeum Galériába
(Pécs, Káptalan u. 4.)

A kiállítást megnyitja:
dr. Balipap Ferenc

MÚZEUM
GALÉRIA
PÉCS, KÁPTALAN U. 4.

A kiállítás 1999. január 19-ig
tekinthető meg naponta 10–18 óráig.
Szünnap: hétfő

Samu Géza: Zebrata, 1990., cseresznyefa, réz, 90 x 40 x 9 cm., JPM: 92.506. (Fotó: Füzi István)



DR. PATAKI GÁBOR
MTA MŰV. TÖRT. INT.
BUDAPEST
ÚRI U. 49.
1014

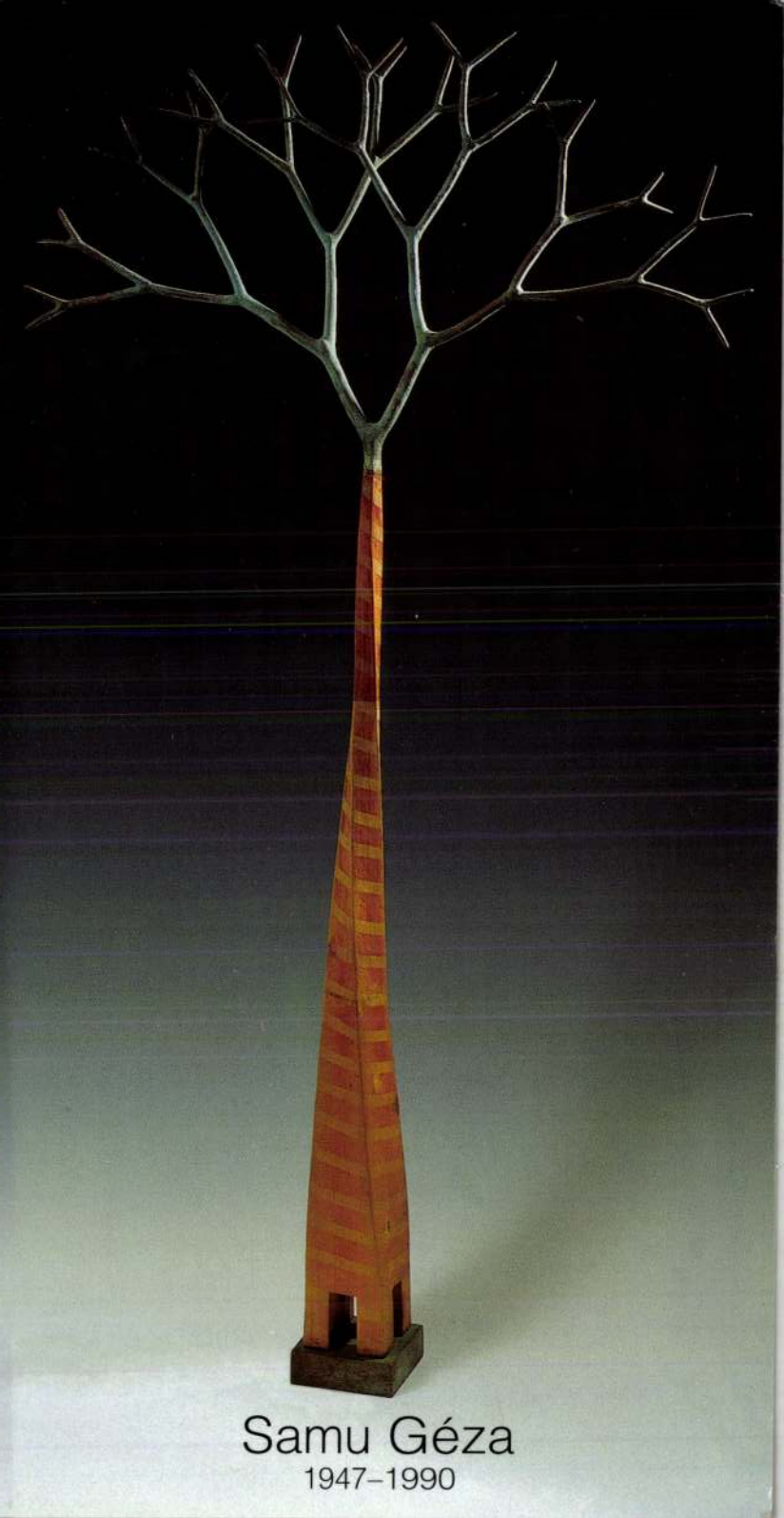

Samu Géza

1947–1990

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

SAMU GÉZA

(1947–1990)

emlékkiállítására

1999. augusztus 3-án 18 órára
a Kiscelli Múzeum Templomterébe

Megnyitja: **Kő Pál** szobrászművész
a Samu Géza Művészeti Alapítvány elnöke

Megtekinthető: 1999. szept 5-ig, hétfő kivételével 10-18 óráig.
Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.
Megközelíthető a Kolosy tértől, a 165-ös autóbusszal.
Tel./fax: 388-78-17 • e-mail: h13293fit@ella.hu
http://www.btmfk.iif.hu/

Fk.: Dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf. 4.
1250

Tímár Árpád
Budapest
Üllői út 119.
1094



SAMU GÉZA

SAMU GÉZA: SZÁNKÓ / GÉZA SAMU: SLEDGE
szoboravatás / sculpture inauguration

Samu Géza (1947–1990) Munkácsy-díjas szobrászművész, a Magyar Művészetért Díj és a posztumusz Életfa Díj tulajdonosa halálának ötödik évfordulójára a Műcsarnok azzal kíván megemlékezni, hogy felavatja Samu 1977–78-ban készült Szánkó című – újonnan restaurált – köztéri szobrát. Az avatóbeszédet Kő Pál szobrászművész tartja 1995. október 6-án 17 órakor a Műcsarnok Olof Palme sétány felöli füves területén.

The Palace of Art intends to commemorate the sculptor Géza Samu (1947–1990) – winner of the Munkácsy Prize, the Prize for Hungarian Art and holder of the posthumous Tree of Life Prize – on the fifth anniversary of his death by unveiling his newly reconstructed work Sledge (1977–78). The inaguration address will be held by the sculptor Pál Kő at 5 pm on Thursday 6 October 1995 on the left side of the Palace of Art (Olof Palme sétány).

1995
ŐSZ
AUTUMN

ART



ÁLLÍTÁSA/TEXTILE DESIGNER

APEST V., DOROTTYA UTCA 8. TEL.: 118-3899

április 1-25



The artis from Cluj has had sevaral small-scale "illegal" exhibitions in Budapest. The latter was held at such a critical time at the Óbuda Cultural Centre that the artist could not attend the opening. This was in 1988. After a lengthy interlude and at last "legally" we asked Gabriella Kecseti to show us her latest works. The current exhibit consists of woollen, silk, and crocheted lace clothing. They suggest a renaissance style: V-shaped loose sleeves, bold ornaments, and simple round-necked sweaters with rustic patterns.

Éva Gelencsér Rothman,
curator

Megnyitó/Opening: 1995. április 1-én, 18 órakor
Megnyitja/Opened by: Frank János művészettörténész
Nyitva: naponta 10-18 óráig, vasárnap zárva
Open: 10 a.m.-6 p.m. every day, except on Sunday

I PÉTER

LF-PICTURES AND POLAROIDS

PEST V., DOROTTYA UTCA 8. TEL.: 118-3899

29-május 23.

Herendi Péter negatívjait maga laborálja, így mindig szembetalálkozik azzal a számára izgalmas és furcsa ténnyel, hogy pozitívban kinagyítva minden más, mint negatív filmen. Ezt akarja megmutatni az embereknek, innen a kiállítás címe: FÉLKÉPEK.

A Gobelin című képblokk, otthoni kõrnyezete, egy szõvõszék láncfonalainak részleteirõl ad képet.

A művész polaroidokat is kiállít, amelyeken üvegek, prizmák, tükrök és

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Samu Géza (1947–1990)
Szarvasteknő 1970
fa, 243×116×27 cm
A MNG tulajdona, Bp.

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Samu Géza (1947–1990)
Nagynéném vajat köpül 1972
tölgyfa, akácfa, nyárfa 137×30×30 cm

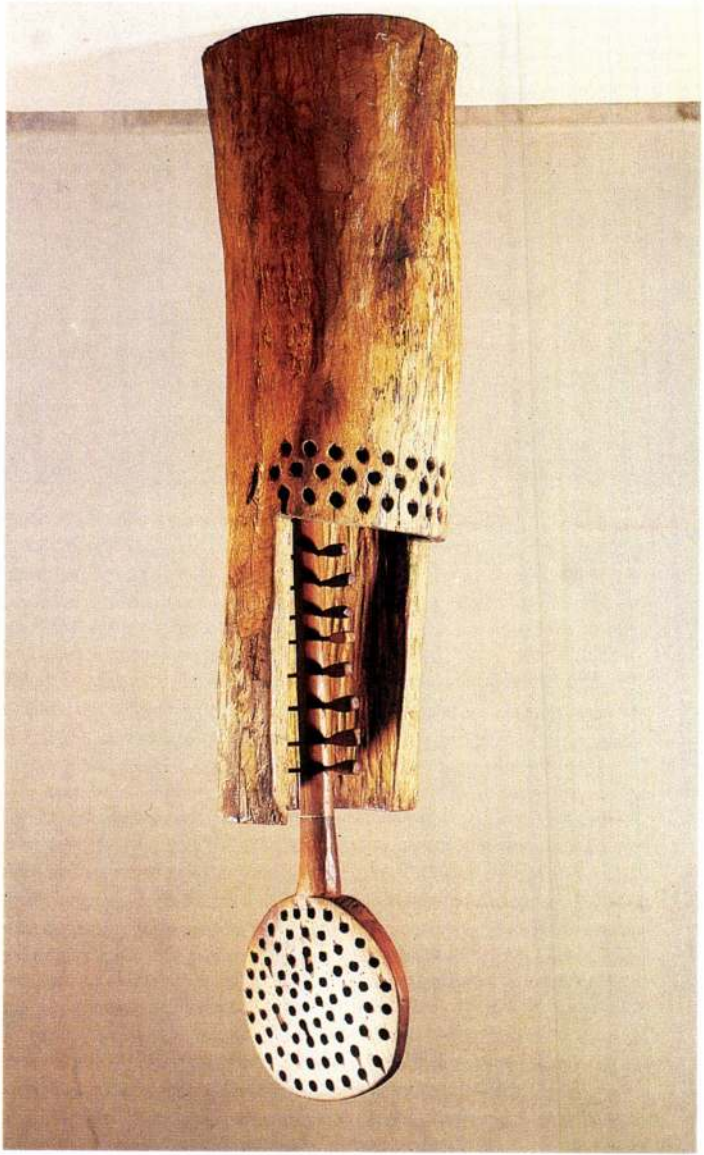



Samu Géza szobrászművész

A mai derékhad akkori fiatal alkotói-köztük a művész is – az 50-es évek végén állandó jelleggel tekpedtek le, ill. letve visszatértek Vásárhelyre.

Dömötör János: Vásárhelyi műhely.
Dolgozók Lapja, 1977. júl. 3.

Samu Géza

A mai derékhad akkori legjelentősebb fiatal alkotóit – Kajári, Samu, Fejér, Hérső Végvári, Fekete, Németh, Szalay – indírátta, hogy az 50-es évek végén telepedjenek le Vásárhelyen.

Dömötör János: Vásárhelyi műhely. Hajdu-Bihari Napló, 1977. júl. 10.

Samu Géza

"Szoborterv" c. művét hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 13.
XVI. évf. 2o. sz. 1o. lap.

Sanne Géza, gratinus.

Rajz:

Repr.

Sanne Géza: Szobortevo

M.6.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 28.

Samu Géza, grafikus

Rajz:

Samu Géza: Szobortevo M. S.

Népszabadság, Bp. 1972. júl. 16.

Samu Géza, grafikus
kobrán

Rajc:

Repr

Samu Géza: kobortev M. 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. júl. 13.

Samu Góna szobrászművész

a képzőművészeti világhét keretében Szekszárdon a művész kiállításával nyílik a világhét megyei eseménysorozata.

–szatmári–: Képzőművészeti világhét Magyarországon.
Hajdu-Bihari Napló, 1977. szept. 17.

Samu Géza

A kotása a Hatvany Múzeumba
került. (A katalógust ld. Gergely
Tibornál).

Új szerzeményeink I.
Hatvany L. Múzeum, Hatvan
1975. ápr.

Sarmu Gina

A művész szobrainak anyaga az érett fa. Munkáe: kezdetlegesek és véglegesek egyszerre. Munkáiszve a művész úgy beszél, hogy a „herkentyük".

Erdős György: Herkentyük.
Müvészet, 1975. október - 30. oldal

Samu Géza

A bogláži kápolna tartalon
való visszvételre kivtak meg
Samu Gézát.

Szemanyi Béla: Egy legenda vége...
Művészet, 1975. október – 18 oldal.

Samu Géza szobrász

az Ernst Múzeumban rendezett Stúdió '74 c. kiállítás megnyílt e hóban, melyen szerepel műve, játékos fakompozíciói. (említve) „Biga" (repr.)

Molnár Zsolt: Stúdió '74

Magyar Ifjúság, 1974. szept. 20.

Samu Géza szobrászművész

a Fiatalok stúdiója 75 c. kiállítást a dunaújvárosi Uitz kiállítóteremben rendezték ez évben. Pályadíjban részesült a művész alkotásáért.

Fejérmegyei Hírlap, 1975. ápr. 24.

Sámu Géza szobrász

a dunaújvárosi Vitez-teremben nyílt, meg ápr. 25.-én a fiatal művészek stúdiójának kiállítása, melyen műve szerepel: „Anyóka" c. plasztika (emlétve)

(Kd): Fiatalok stúdiója '75

Ejérmegyei Hírlap, 1975. ápr. 29.

Sanne Géza, nobrán

A Stúdió Galériában nyílik meg tárlata. (IV. 16.)

– : Hallottuk 2.

EST I HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 15.

Samu Géza, grafikus

Kiállít Hatvanban.

(– a): Lappangó művek a közönség előtt 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 22.

Samu Géza, grafikus

Rajz:

Rejz

Samu Géza: Hábó udvar M. 7.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 16.

Samu Géza

Cserepes virágot ábrázoló rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. aug. 22.
XIV. évf. 34. sz. 13. lap

Samu Géza

"Akt" c. rajzának repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. dec. 12.
XIV. évf. 5o. sz. 14. lap

Samu Géza

"Szobor-terv" c. rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. febr. 13 2o.
XV. évf. 8. sz. 7. lap

Samu Géza

"Angyal" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. január 3o.
XV. évf. 5. sz. 5. lap

Samu Géza

"Gépek" c. rajzának repr.-ját hozza a lap .

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juni. 12.
XV. évf. 24. sz. 7. lap

Samu Géza

"Szoborterv" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juli. 17.
XV. évf. 29. sz. 13. lap

Samu Géza

"Szoborterv" c. rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juli. 31.
XV. évf. 31. sz. 11. lap

MDK

Sanu Géza, szobrász

Kiállítása márc. 28-ig nézhető meg a pesterzsébeti Csilibén.

— : Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 17.

Samu Géza

"Angyal" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. 13.
XV. évf. 11. sz. 2. lap

Samu Géza

"Szoborterv" c. rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. ápr. 10.
XV. évf. 15. sz. 16. lap

Samu géza szobrász

Nemzeg Szilárítása volt a Pesterzsébeti művelődési központban

Gyulai Zoltán: Tevékeny élet egy művelődési központban

Magyar Nemzet 1971 VII. 17

Samu Géza, grafikus

Kompozíció:

Repr.

Samu Géza: rajza

M. 7.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 29.

és átmenetet, a másik pedig a kataszt-
rcot. Ezek a sztereotípiák, melyek igen
közgondolkodásban, nem állják ki a
nzés próbáját. Kossuth nem volt olyan
int amilyennek ellenfelei vagy Ré-
ák. Széchenyi pedig jóval radikálisabb
lésekben, mint ahogy az a közgondol-

---

ekint ma Kossuth örökségének?

pai típusú reformpolitikát nemzeti ke-
mindenekelőtt a nemzeti kérdés és a
inak együttes kezelését. Ebben nem le-
yt tenni — Kossuth se tett. Képtelen-
tás: csak reformerként viselkedni, vagy
módon gondolkodni. Mint ahogy
beállítani az európaiságot és a nemzeti
ossuth életművének, még kudarcainak
- mert van ilyen — az, hogy nem lehet
lis, vagy pillanatnyi érdekekből kiin-
ossuth példázza, hogyan kell előrehajta-
etetlen reformok ügyét, akár kompro-
kár reális kockázatvállalás árán, sosem
n elől, hogy nem csak a máról holnapra
aktikájának kidolgozása a politikus fel-
a távolabbi jövő lehetőségei közötti sza-
feltételeinek biztosítása is. Ez liberaliz-
mind európaiság.

ak majd, akik épp Kossuth liberalizmusát és
gyeznének elsikkasztani.

lesz, mert Kossuth a haladás próbájának
ogy valamennyi európai nemzetnek sike-
ani a polgári szabadságjogokat. Vitathata-
ogy a legelső helyen a magyar szabadság-
odott és nem is tehette volna másképp.

ítélt államalakulat erősítésétől, mert a romok maguk alá temetik Magyarországot. Megérezte, hogy a kiegyezéses rendszer csak rövid távon előnyös, ráadásul megnöveli a feszültséget magyarok és nemzetiségek, a magyarság és szomszédai között.

—Tény, hogy az 1867 és és 1894 között eltelt időszakban a magyar politikai elit a Habsburg-birodalom örökkévalóságára építette politikáját és egyre távolabb került a Kasszandra-levelet író Kossuth Lajostól. Pedig a végzetes bomlás, minél inkább tagadták a millenneum bűvöletében, egyre inkább érzékelhetővé vált.

— Ez beszélgetésünk kényes pontja: egy új politikus nemzedék nőtt fel a múlt század végére, amely már gondolkodásában a kiegyezést megalkotó és végrehajtó nagy politikusoktól, a 48-at soha meg nem tagadó Deáktól, az idősebb Andrássy Gyulától és Eötvös Józseftől is jelentősen különbözött. Ők még egy adott időpontra, 1867-re vonatkoztatták a kiegyezést, átmenetnek tekintették, és voltak olyan bölcsek, hogy mérlegeljék a történelem ki nem számítható változásait. Az 1894 körüli magyar politikusok viszont azt hitték, hogy elpusztíthatatlan és megdönthetetlen államalakulat az Osztrák-Magyar Monarchia. Ezek is illemtudóan hallgatták ugyan Kossuthot, de nem követték. Nemzeti ékszernek, csupán tiszteletreméltó hagyománynak érezték.

— És éppen ők temették el ünnepélyesen Kossuth Lajost. Ez a temetési szertartás nagy-nagy ellentmondása. Mint annyi más későbbi nagy temetésé. Kié volt tehát Kossuth Lajos?

— Az egész nemzeté volt, nem pedig egyetlen zárt politikai csoportosulásé. De kétségtelen, hogy nem egyformán volt az egész nemzeté. Mindenekelőtt a társadalom demokratikus igényű és érzelmű rétegeinek volt a hőse. A parasztság, a kispolgárság, a nemzeti érzelmű értelmiség tekintette jelképnek és példa-

képviselte a b
rófába sodró
mélyen élnek
történelmi el
forradalmár,
vaiék beállító
volt egyes ké
kodásban él.

— Ön mi
— Az eur
retek között.
reform felada
het engedmé
ség a szétvála
csak nemzet
veszélyes szer
gondolatot.
tanulsága is
kizárólag lok
dulni. '48 és
ni a kikerülh
misszumok,
tévesztve sze
való túlélés
adata, hanen
bad választá
mus, egyszer
— Akadt
európaiságát
— Nehé
tekintette, h
rül-e biztosít
lan persze, h
han gondol

Lamm Géza, grafikus

Rajz: Repr.

Lamm Géza: Kemencajtó

M. T.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 1.

Sanna Géza, grafikus

Rajz: Kép

Sanna Géza: rajza M. S.

Népszabadság, Bp. 1971. [jú]l. 25.

Samu Géza

"Szoborterv" cimmel a hozza a müvész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 25.
XV. évf. 39. sz. 11. lap

1021

Samu Géza

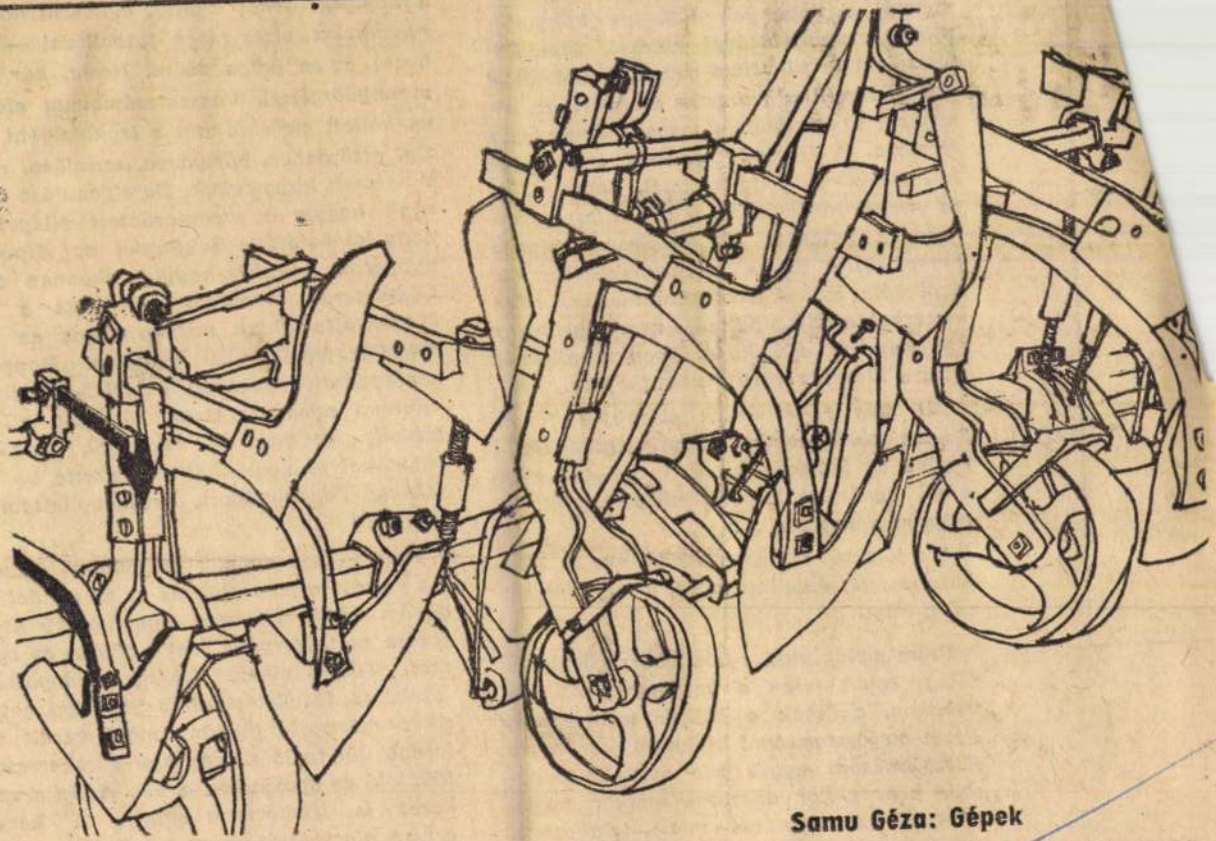

Samu Géza: Gépek

ESŐT K

A száraz föld öregek bőréhez hasonlít: csontokra horpad, szőrzete megfakul, kopár lesz és sárgásvörös. A száraz föld előnyomúl a növények alól, így könyörög, zöldjei zsugorodásával esdekel, kiszáradt torzsaival és tüskéivel mered fölfelé: esőt! esőt! Fölszállna panaszra az égbe, de kőnehéz, s az ég elhagyott maga is: a nap fehér sivataga. A földműves föltöri a csonthéjat, vak-sárga csírákat talál, öngyilkolásra visszafordúlt éleket, s újra ültet szomorúan. A palánták kis földfészke, mint a beton, elalél benne a paprikacsecsemő. Erőlködik a kukacért járó madár, csőre kicsorbulva visszapattan, nem bújik ki zsákmányért a vakond, hogy a gilisztát hátára illesztve ebédre visszabújjon.

Mi meg fehérbőrűek áldjuk a fényt. Száraz zöldövezetbe vágyakozunk. Hallgatjuk az időjárás híreit, melyekből csak a mi ügyeinkre kapunk feleletet: elmossa vagy nem mossa el...

S a földműves, maga a föld, néz az esők kapuja felé, északnyugatra, a hegy északi válla iránt.

Esőre gondolunk, s két táborra oszlik a világ: egyik felén a kenyér-termelők, a másikon, akiknek a kenyér természetes. Ezt a megosztottságot kiskorom óta érzem. Kiszakadásom egyik jele volt. Legtöbbször nem akkor akartam, amikor apám. Óhajunk sem egy cél miatt találkozott. Én a pihenés miatt vártam. Eső lesz — mondtam örömmel. Jól esett egy fél délután tartó szünet is mégjobban

em akkor —
zte, mikor in-
lgetést az idő-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRMONTÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-068, 337-748, 340-776
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1971 JUN 12

elöszlott felhők közt végtelen. Koppant uralkodásától reszkető idegeinket szivárvánnyal nyugtatta meg, rózsaszín gilisztákkal, ezüstnyomú csigákkal, gőzölgő fürjekkel és nyulakkal népesítette be útjainkat. Fölszabadított, érzékeny lettem és szabad.

Esőben csak egyszer dühöngtem igazán. Az az eset a parasztok és az én gondolkodásom közti különbség legpontosabb kifejezése volt. Horváth Jóska okozta az egészet. Jött a vihar, kévéket adogattam szekérre, füstölgött már a Ság-hegy, aztán sötét ezüstrojtú függöny mögé került tájaival. Jól tudtam, még egy búzakeresztet föladok, és nyakunkon a víz. Aztán a szekeret is lekötöztette velem. A kévék eresze alatt, összegörnyedve hajtotta a lovakat, ahogy épp mászni tudott. Én meg rohantam a legelső ház felé. Csapna a

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

SAMU GÉZA

(1947–1990)

emlékkiállítására

1999. augusztus 3-án 18 órára
a Kiscelli Múzeum Templomterébe

Megnyitja: **Kő Pál** szobrászművész
a Samu Géza Művészeti Alapítvány elnöke

Fk.: Dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf. 4.
1250

FK
KM

Megtekinthető: 1999. szept 5-ig, hétfő kivételével 10-18 óráig.
Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.
Megközelíthető a Kolosy tértől, a 165-ös autóbusszal.
Tel./fax: 388-78-17 • e-mail: h13293fit@ella.hu
http://www.btmfk.iif.hu/



ÚJ ÍRÁS
Budapest

6

új írás

IRODALMI
MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI
FOLYÓIRAT
XI. ÉVFOLYAM
1971 JÚNIUS

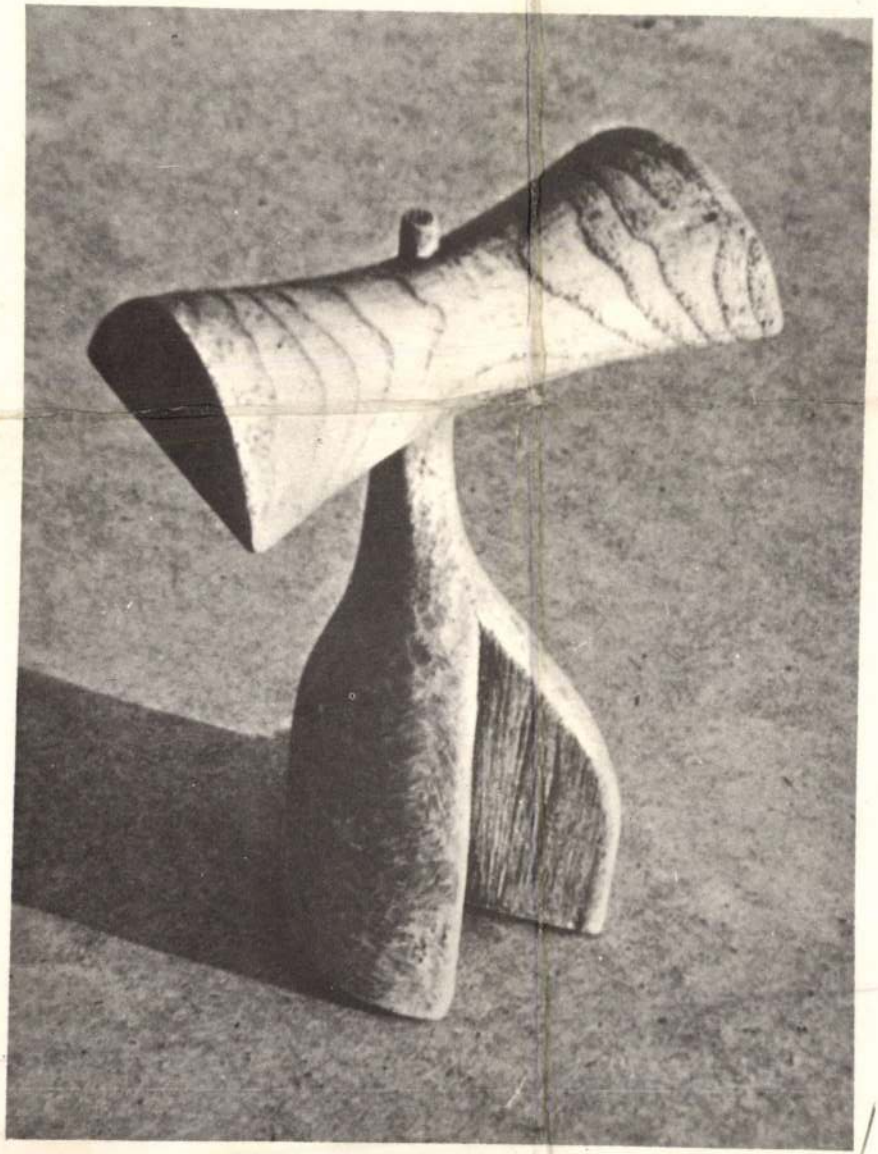

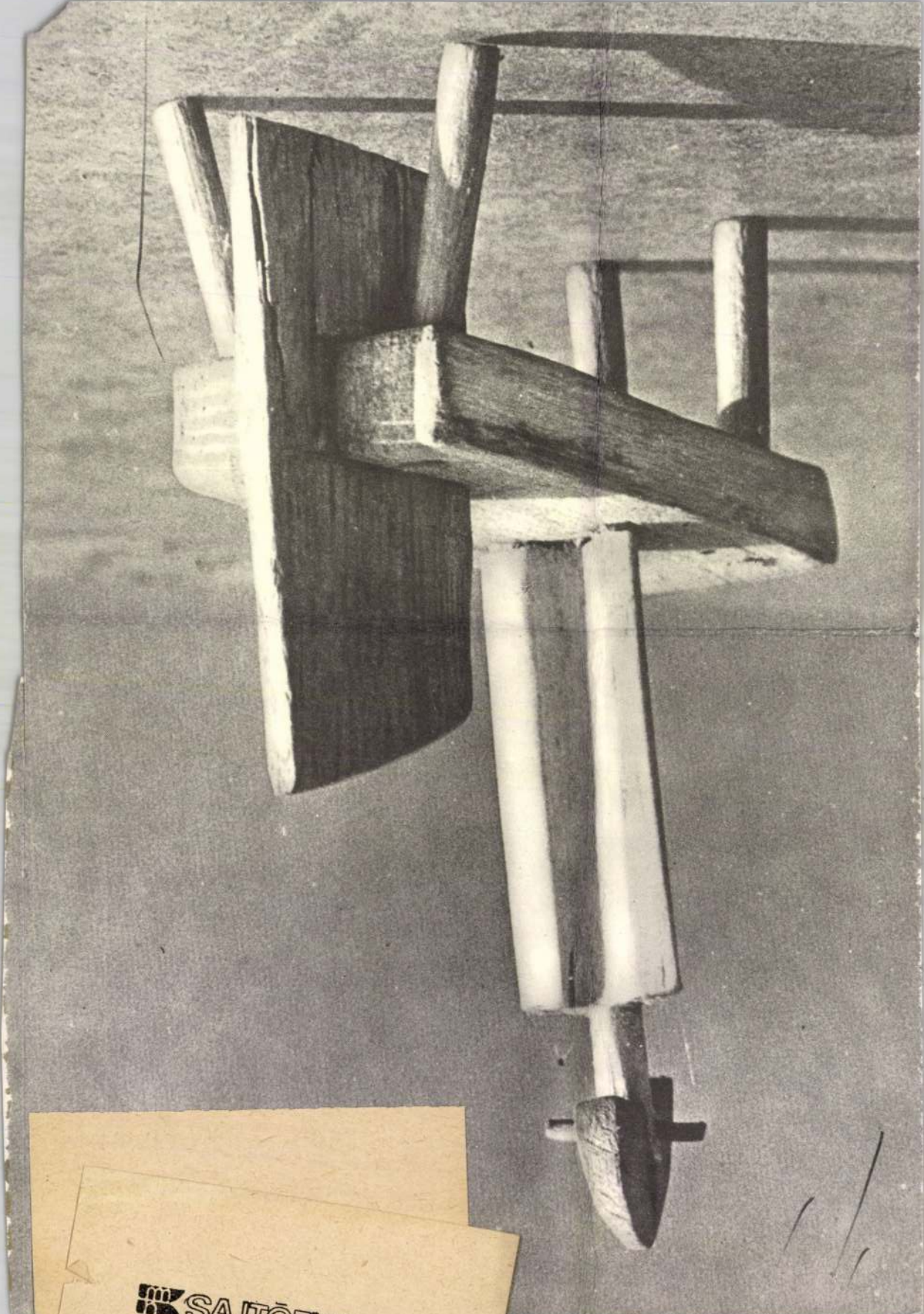

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1971 6

Samu Géza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021



Samu Géza rajza

nk ilyenkor.
a lány.

el?
a kedvét keres-

a.

dani.

— El.
— Megesik.

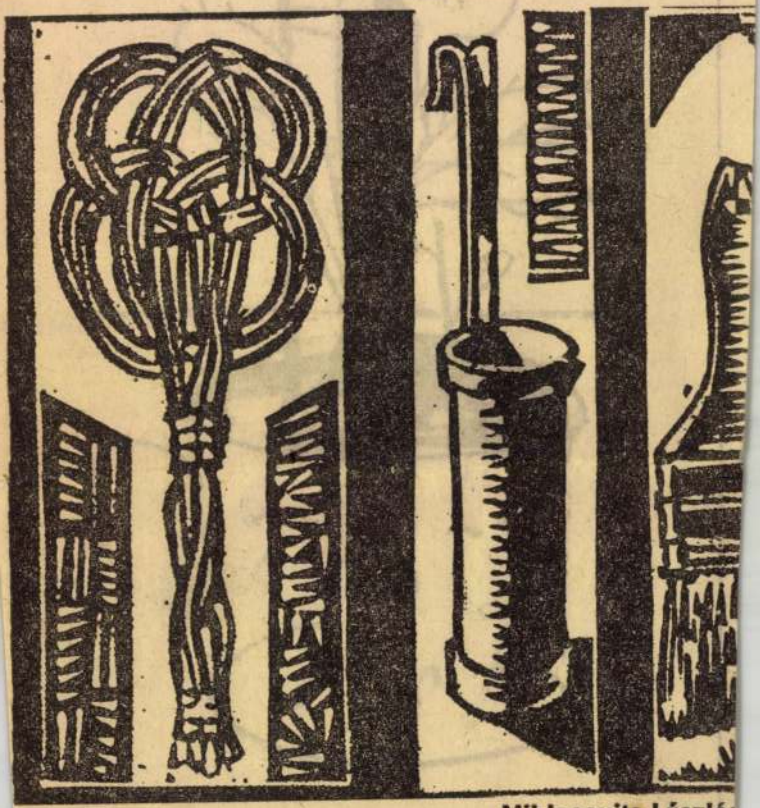

Miklosovits László:

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-048, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1971 MÁR 13

NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA!
INDEX: 25.244

1021

Samu Géza

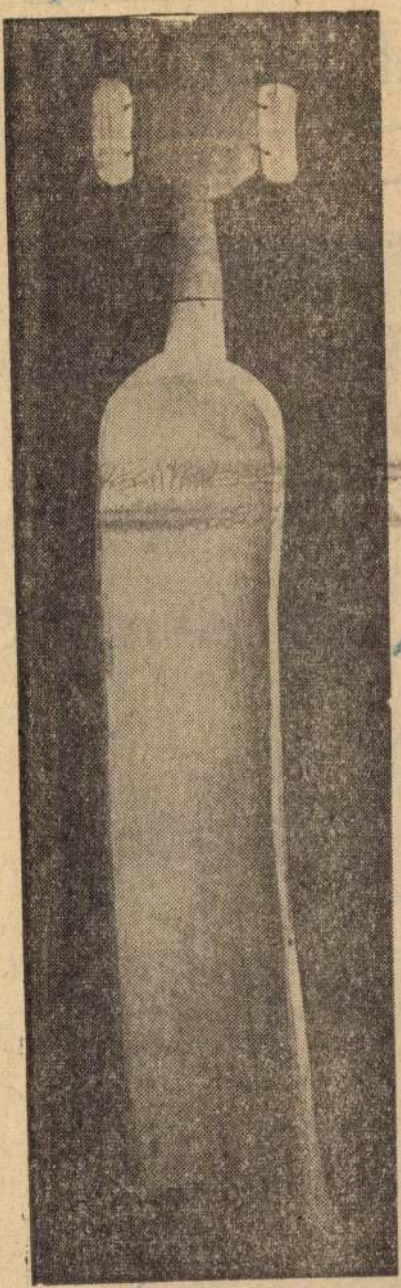

Samu Géza: Angyal

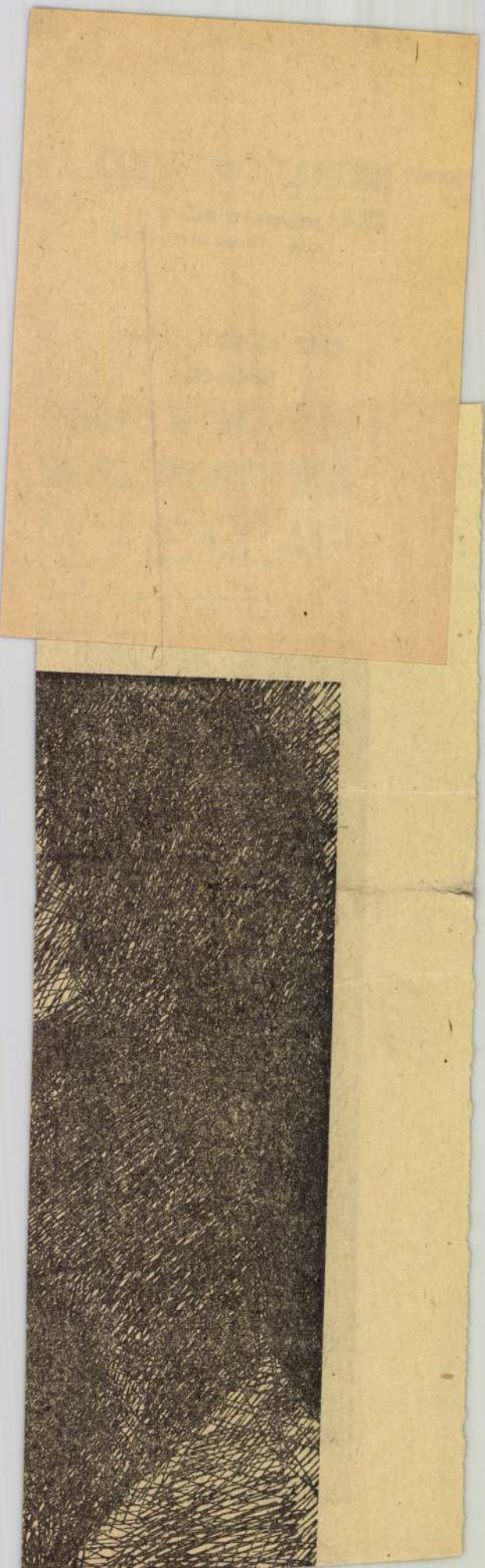

Samu Géza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 JUN 20
1021

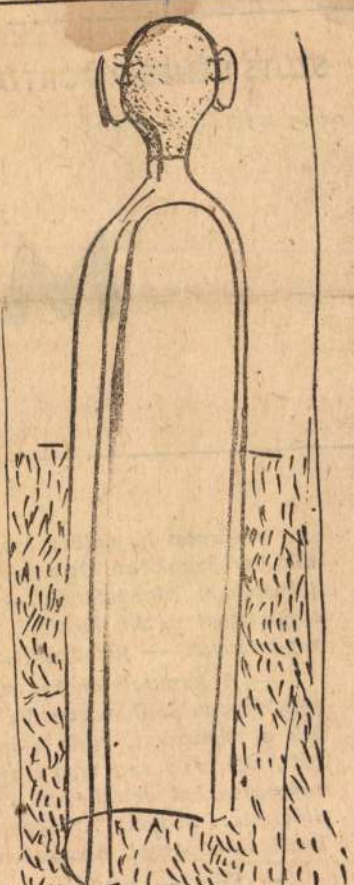

Samu Géza rajza

ME

Vasárnap hajnalban szokatla
álló bérházunkban. Öt munkaruh
folyosókon. Mozdulataik — aho
izgalommal nézik, kémlelik, kut
rendezéseket — jókedvű tettrek

— A kaputelefonokat szerel
zott, visszautasíthatatlan. Válasz
zák a zsinórokat, vésik a menn
golt, akárcsak egy régóta együt
zényszavakkal érintkeznek, csak
Stócnit!... Szöget!...” Egy hirt
kodik és kopácsol. Ágaskodva k

— Kösz — mondja egyke
fordul. — Estére be kell fejeznün

Később, a sietve bekapott „i
a posta szerelői, s vasárnapon
aoznak. Öten 1700 forintot ka

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 DEC 12

1021

Samu Géza

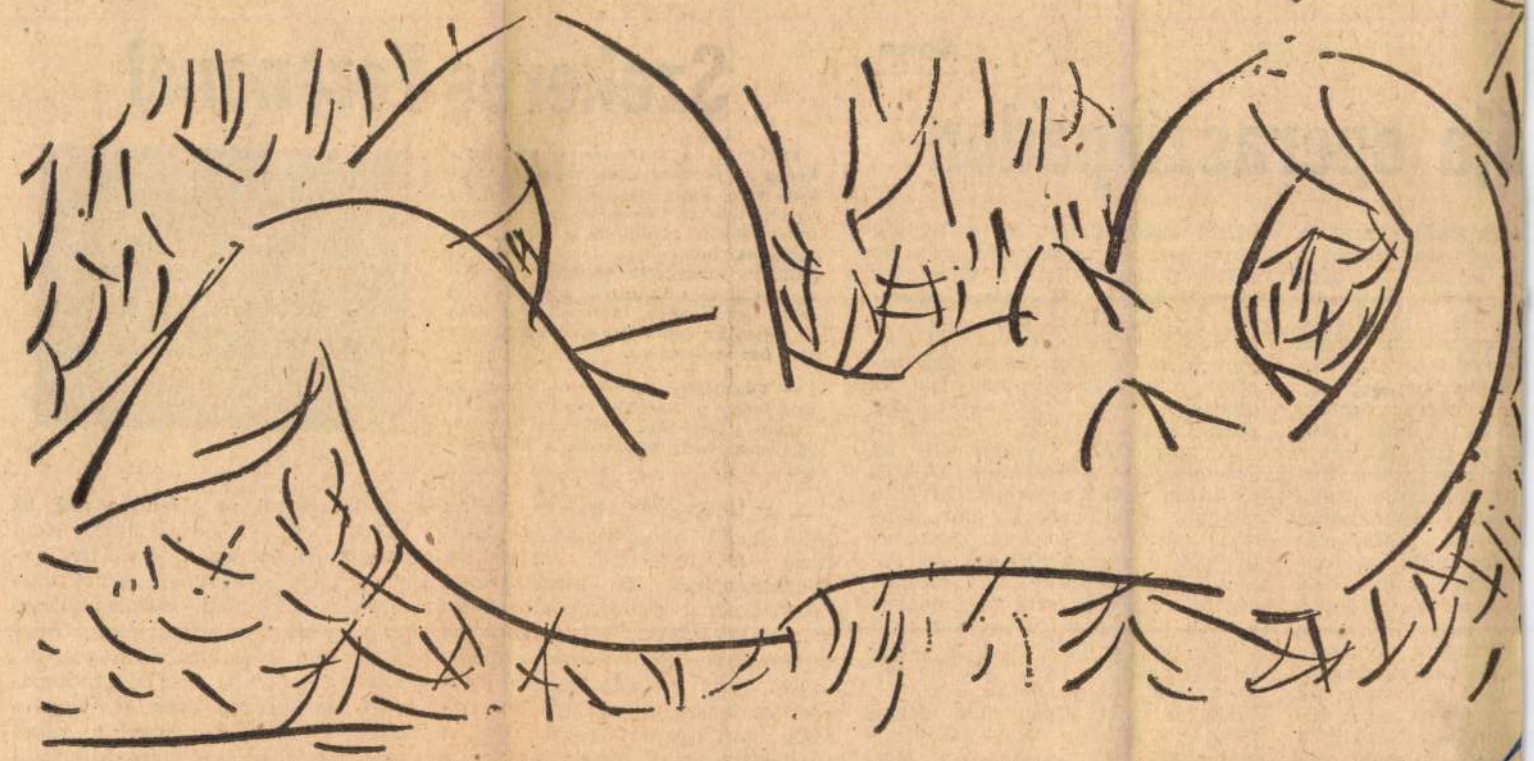

Samu Géza: Akt

—MŰVÉSZET—

Zene

a operaszínpadon

onálja meg. A
tben csupán a
teti, a zene
együtt él igazán.
s stílusjátékok
nesebb lapjai.
épkor dallam-
habanéra vagy
bolgár ritmusú
; most 1580
-hangját, a kö-
a francia for-
onációját hall-
egymagában
ü . . . Már mé-
gédia szövedé-
or motívumok
erves, tudatos
egít Madách
ásra utalásait,
azonos magvát
a főszereplők
lent zenei vö-
végighúzódik a
, állandó, ter-
enei szimbolu-
mnak, a gépe-
a célkitűzés-
talnak karak-

nelmi tapasztalatait, az emberiség azóta szerzett keserű élményeit is beleépíti operájába. A falanszter gépvilágáról a XX. század művésze, sajnos, többet tud, mint a XIX. század zseniális magyar költője, s az Úr-jelenetbe korunk zeneszerzője belekomponálhatja az atomkatasztrófa, az emberiség pusztulásának rettentő vízióját is.

A zene tehát végigköveti az „eseményeket", érzékelteti őket és aláhúzza összefüggéseiket. Arról a roppant érzéstömegről, ami Madách szavait életrehívta, a szenvedélyről, a megaláztatásról és reményről, elesettségről és büszkeségről, megkísértésről és megbánásról, elcsüggedésről és hitről a maga sajátos nyelvén, úgy ahogy vallania kellene, nem vall. Vannak karakterei, de nincsenek szárnyai. Maga a zenei anyag nem eléggé primer, főként a lírai jelenetekben kevés, csak daljátékszerű. Madách remekműve kortalan, 1970-ben is meg lehet zenésíteni 40—50 évvel ezelőtti stílusban. Csak ereje legyen annak a stílusnak, [illegible]

Szekeres Ferencnél

BESZÉLGETÉS ZENEMŰVÉSZEKKEL

Együttese, a Budapesti Madrigálkórus az ötvenes évek legelején alakult úgy, hogy főiskolás társaival összejárogattak énekelni, s egyre tudatosabban fordultak a reneszánsz mesterek felfedezése felé. A Madrigálkórus azóta állandó kamaraegyüttessé vált és tekintélyes hírnévre tett szert, igen sokat szerepel külföldön — ebben az évben például háromszor járt Olaszországban.

— Véleménye szerint mi annak az oka, hogy a barokk zene egyre fokozódó népszerűsége ellenére a madrigáléneklésnek kevesebb a közönsége?

— A jó előadók hiánya. Talán hihetetlenül hangzik, mégis igaz, hogy a madrigál hazájában, Olaszországban is meglehetősen elhanyagolt a műfaj, pontosabban a megszólaltatása. Mi magunk is tapasztaltuk, ottani turnéink alkalmával, hogy a hallgatóság a koncert alatt szinte minden műsorszám után egyre lelkesebb lett, s vendéglátóink is elmondták, hogy mindez azért van, mert a kóruséneklést nem nagyon kultiválják, s így madrigálestre is ritkán

amely szerint az előadó a mű, az alkotó legjobb propagálója. Nem vesszőparipám ez a téma, de igazolja magyarázatomat. Minél többekkel szeretném megkedveltetni műsorainkat, világos tehát, hogy igyekszem elkerülni a monotonná válás veszélyeit, még a „tudományos hitelesség" árán is. Egyébként azt hiszem, hogy a reneszánsz madrigálok megszólaltatásához nagyonis hozzátartozik a vérbő elevenség. A teljes hűség kedvéért azért elárulom, hogy ha

Samu Géza | szobrán

55

1/2.



3. Samu Géza: Nagymama mesél

nemcsak egyszerűen adottság és hagyomány számukra, hanem [illegible] nél több fáradsággal és költséggel jár a beszerzés, annál kifizetődőbb a ház körüli naturálgazdálkodás, amelynek hozama a család idős tagjai és a gyerekek töredék ingyen-munkaerejének hasznosításával is fokozható. Az ilyen, a paraszti életformához még erősen kötődő családoknál bármilyen kis földterület megművelése mintegy természeti parancs, a ház körüli szüntelen munka olyan szokás, amellyel együtt jár a semmittevéssel vagy olvasással elfecsérelt szabad idő erkölcstelennek minősítése. Gondolkodásukban bűnnek számít parlagon hagyni kis földjüket. A 600-800 négyszögölön, olykor 1-2 holdon folytatott zöldség- és gyümölcstermelés, baromfitartás és sertéshizlalás igen sok bejáró munkás minden hétvégéjét, ünnepnapját, sőt szabadságát is igénybeveszi, s 2-4 többletmunkaórát jelent a hétköznapokon is. Ebben a „másodállásában" tehát a munkás majdnem ugyanannyi időt dolgozik, csak sokkal intenzívebben, mint főállásában. Így aztán nem lehet csodálkozni azon, ha a gyárban csak a legszükségesebb minimumot nyújtja, és ha semmiféle művelődési, szakmai vagy politikai képzési programba nem vonható be, legfeljebb csak a munkahelyi biztonságához szükséges társadalmimunka-kötelezettségét rója le néha. Az sem meglepő, hogy a vállalattal szembeni egyik legfőbb és sokszor egyetlen követelése, hogy a munkásbuszon ülve utazhasson.

Az Ikarus közelében lakó mátyásföldi–sashalmi munkások családi háza körül is találunk 100-200 négyszögölet. Ez egyeseknél csak hobbikert, de a többség e kis területen is igyekszik termelni valamit. Sok a szőlő és a gyümölcs. Sertést nemigen tartanak, viszont a baromfitartás vagy más apróállat nevelése még gyakori. A ház körüli kertek termése többnyire családi fogyasztásra kerül, de nem kifejezetten ritkaság az árutermelés sem. A hivatalos értékesítési csatornák mellett a gyári munkatársak, kollégák vevőkörére is építenek.


1021

ÁRA 8 FORINT

Samu Géza: hoborkn.
Mérszabadság, Br. 1977. m. dj. 15. 8.

Samu Géza, szobrász

1942-ben a
Párt főtitkárává v
óta a párt elnöke. 1964-ben
zetközi Lenin-békedíjjal, 1965-ben
pedig Lenin-renddel tüntették ki.

Elmúlt nyolcvanegy éves. Fekete ruhája valósággal kiemeli fehér hajával keretezett arcának finomságát. Élete a huszadik század forradalmár munkásasszonyainak minden megpróbáltatásával terhes. Négy kisgyermekét betegség vitte el, mert nem volt pénze gyógyszerre. Felnőtt fia a fasizmus ellen harcolva a sztálingrádi csatában esett el.

Az emigráció évei azonban sohasem jelentettek valamiféle elzárkózottságot, magányt. Dolores Ibarruri nemcsak a spanyol nép harcának és szenvedéseinek részese, élő tanúja, hanem mint a kommunista párt elnöke, a távolból is a spanyol politika aktív szereplője, formálója volt és maradt. Mindig is felbecsülhetetlen jelentőséget tulajdonított annak, hogy a Spanyol Kommunista Párt — pontosan mérlegelve a pillanatnyi helyzetet és a reális lehetőségeket — a marxizmus—leninizmus és a proletár internacionalizmus elveit kövesse. Az a tény, hogy La Pasionaria újra visszatérhetett hazájába, a spanyol demokráciáért küzdő erők nagy sikere.



SAMU GÉZA: SZOBORTERV

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 MAR 4

ÉLET ÉS IRODALOM

1021 Samu Géza

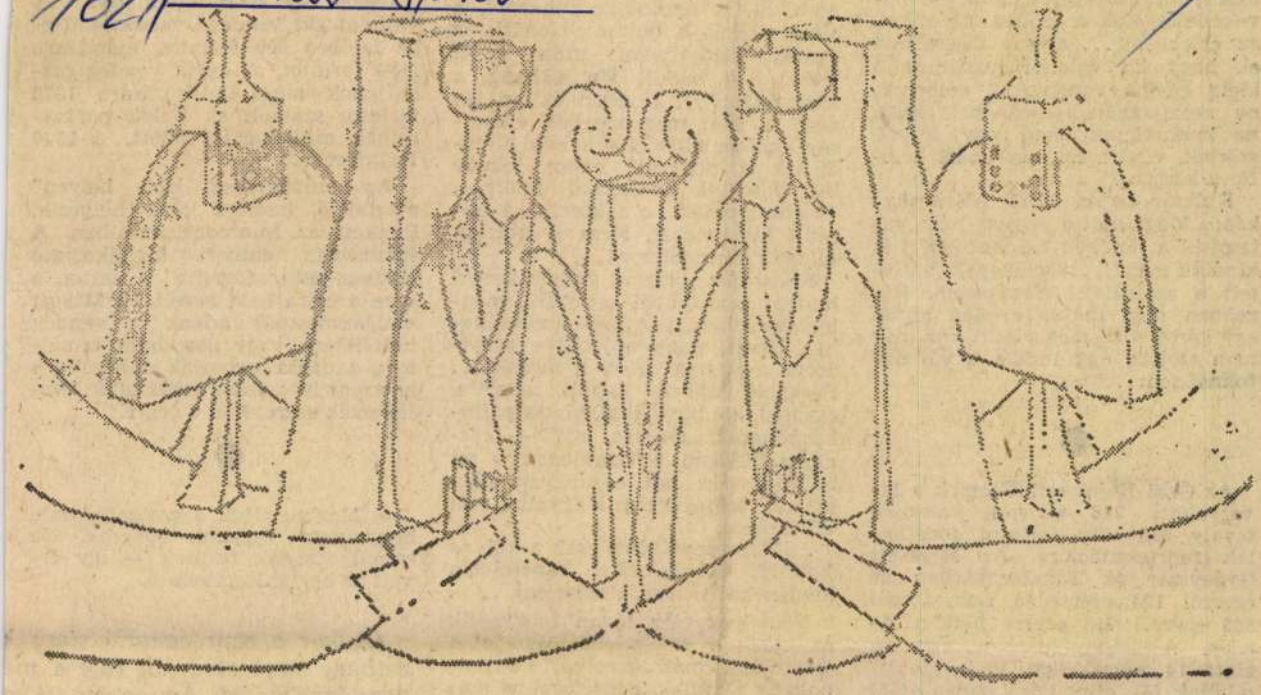

Samu Géza: Tanulmány

Sok gyárnak, intézménynek exportjoga van. Én indokoltnak tartom a reprezentációs költségek növekedését. Sok a gyűlés, az ankét, az értekezlet... aligha képzelhető el, hogy ha valahol huzamosabb ideig együtt vannak az emberek, ne szomjaznának-éheznének meg, ne kívánnának meg egy kávét, szörpöt, virslit. Ez mindenütt belefér a keretbe."

Kulcsár Lajos, MÁV pályamunkás: „Megkínált-e engem már valamivel a főnököm? Soha! Miért is kínálna meg?!... Bemegyek, ha letelt a szolgálat, jelentkezem. Régebben még május elsején adtak egy korsó sört, meg virslit, ma már nem szokás, úgy tudom a vállalatoknál sem..."

●

Az Ózdi Kohászati Üzemek a tavalyelőtti 248 ezerrel szemben tavaly 658 ezer forintot fordítottak reprezentációra. Az Egyesült Gyógyszer és Tápszergyárban 36 ezerről 124 ezerre, a Lampartnál 449 ezerről 713 ezerre nőtt a kiadás. A könnyűiparban egy év alatt 14 százalékkal több „repit" tálaltak föl, mint korábban, a KGM vállalatai a gazdaságirányítás reformja előtt évente ötmilliót, azóta évi 20 milliót költenek repre-

az igazgató a cigányokat mostul, bőgőstül, hegedűstül ha intek, rákezditek, ácsi!"... A nyolcadik pc sima rizling, a bukés cir opálos zöldszilváni utá jelt... „A borból jön a kancsókból?... Honnan e ne?"... Lett még nagyob ság, amikor előbújt a ban dültek a poharak, habo bugyborékolt az asztal Négyen rakták be a kocsi ájult küldötteket. Nem i el, csak harmadnapra...

Kisvárdán már a vállalatvezető huncut mosolyából sejtettük, meglepetésre készül. A páncélszekrényhez lépett, nagy erőlködve kinyitotta a vastag ajtót, s nicsak!... Faragott fahordó lapult mögötte, csappal, kis bigyókkal, alatta pálinkáspoharak. „Ötletes, mi?" — kérdezte büszkén a tulajdonos, s mi bólintottunk: hát csakugyan nem lehetett könnyű sem kiagyalni, sem elkészíteni.

...Reprezentálásra csak a kül- és belföldi üzletfelekkel kapcsolatos kiadásokat szabad elszámolni...

Némelyek elég tágan értelmezik az előírást. Elképesztő összegeket fizetnek ki más „keretből" s bújtatnak be a vállalati mérlegekbe más számlákon. Ezek az összegek messze meghaladják az engedélyezett reprezentációs költségeket.

százhatvan embert foglalkoztató kátéesz este „fogadta" a sajtót, s erre a célra bárt bérelt ki. Másutt vadászvacsorát adnak a vendég tiszteletére, vagy pincebulit csinálnak, s utána nyomják a kezébe a hatszemélyes ezüst étkészletet: emlékezzék szeretettel a cégre.

●

— Megmutatjuk a nyugatiaknak, hogy nem vagyunk sóherek. Ne sajnálkozzanak rajtunk — így érvelt az egyik üzemvezető.

Olykor a reprezentáló sincs k
zetben, mert elvárják tőle a mé
vendégeskedést. Ám az ész itt se
Amikor Lucullustól, a dúsg
szenátortól elbúcsúztak a vend

Samu Géza

1021

Magyar Szidag, 1974. IX. 20.

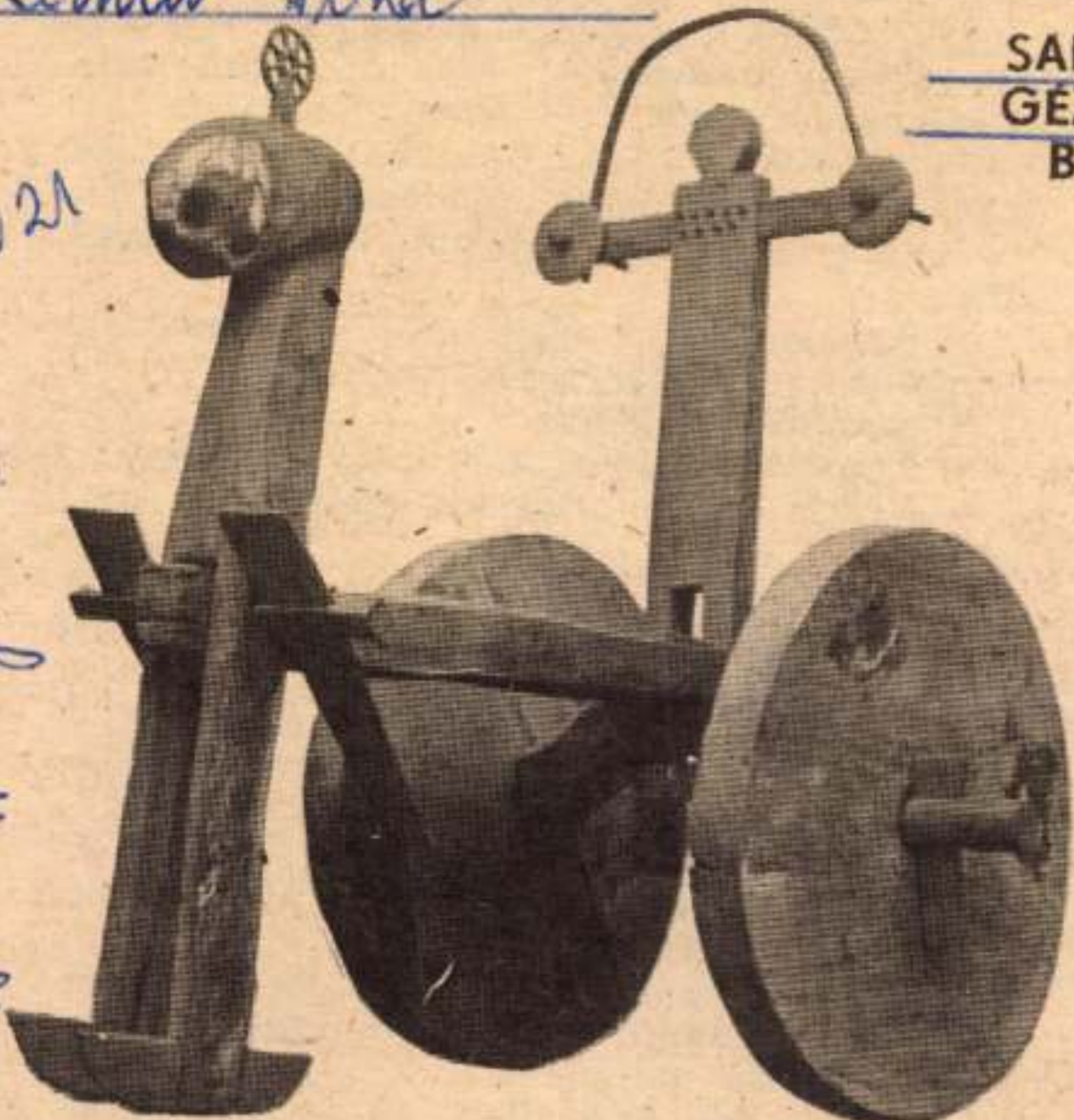

SAMU GÉZA: Biga

Elindultam a stadion irányába, amonnan már hallatszott az ismerős, dörgő lárma, a nagy mérkőzések kísérő zenéje.

— Becsületszavamra! Meg akartam adni magának a pénzt — azzal kinyitotta kis sötétkék táskáját („Az ördögbe is, hát ennek a pisze orrú szörnynek mindene sötétkék?!"), és felém nyújtotta a pénzt. — Itt a jegy ára.

— Szálljon le a nyakamról! — mondtam gorombán, és hátat fordítottam neki.

Nyomomba szegődött.

— Legalább a felét meg kell fizetnem!

— Vegyen belőle egy kis emberséget magának!

— Tudja, ugye, hogy nem az emberségről van szó! Nagyon szerettem volna látni ezt a mérkőzést!

— Én pedig nem szerettem volna látni! — vágtam rá, és elindultam a szemközti cukrászdába, mert tudtam, hogy ott van rádió.

Elsötétült a világ a szemem előtt, bár csak sejtettem a leány sötétkék alakját, aki mintegy fél lépésnyire követett.

— Fogadja el a pénzt! — szólalt meg kisvártatva, s addigra még több dallamosságot gyűjtött össze hangjába.

— Hallja! — förmedtem rá. — Hát nincs határa az erőszakosságának? Biztosan Levsz-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ERDŐGAZDASÁG ÉS FAIPAR

19?. NOV

Samu Géza

1021

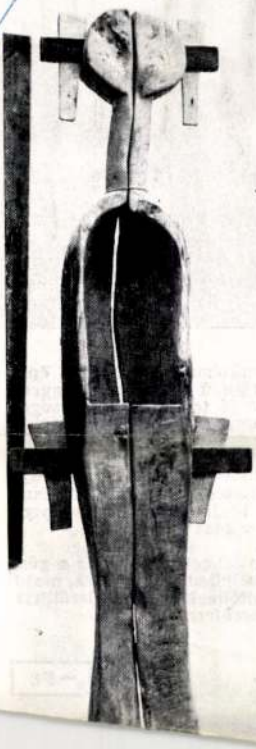



: a csuklóstraktor-alvázra épí-
W 30 típusú fakitermelő aggre-
pontja jó terepjáró képességet
számára a terepen

képen: a Timbe
ágú döntő



Samu Géza

1971 JUL 31

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

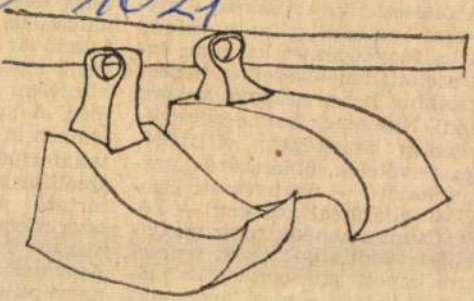

Samu Géza: Szoborterv

lágítási adottságok közt lencsevégre kapott „durvaszemcsés" riportkép tudósít a nagy érzékenységű filmek, a nagy fényerejű len-

magyar fotórip
Auschwitzból
nagy pillanatát
Friedmann En

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÚJ ÍRÁS
Budapest
1971 6

Boldog Arva Tiszta Emberiség.

Lamm Géza 1021

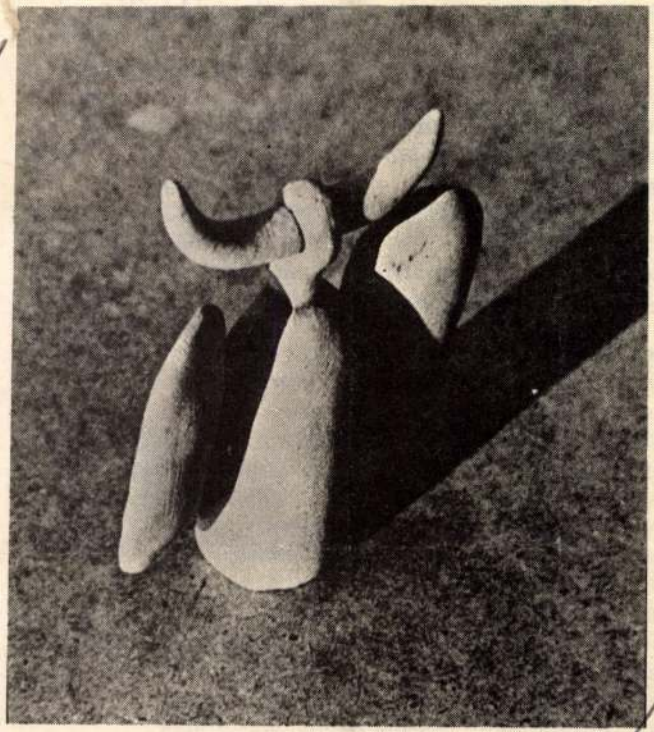

gyerekkor-május örök vonulás ki
május-gyerekkor bukfenc az örömben h
májusfák májusfák egeket dúcoló oszlop
őrizzetek meg engem magamnak ha mir
ne engedjétek ti ne hagyjátok hogy ifjús
orgona-májusok kardliliom-májusok má
rügyek szuronyát levél-rakétát hogy forr
tündökölj történő és kufár ellen szívünkb
Ifjúság-május tejutakból kioldott szivárv
május-ifjúság gyönyörű te ragyogj te ra
forgó világ micsoda hittel micsoda cinizmussal tartunk
ifjúság-május rügy-szuronyok ki lehetne még úr mirajtunk
hej múltba-fúlt rezesbandák százszoknyás vásárterek
erre az örök vonulásra tettem fel én is az életemet
ha bolond vagyok velem bolondok akikért szakadásig énekelek
akikért rekedésig iszok fájdalmat és szédítő szeszeket
akikkel halálig nyújtózom májusfa-szagú örömökért
tüzes abroncsba zárt szívükben-önmagamért
a pincelakókért kik a májusfáról lerángatják a színes üveget
a padlóégetőkért akik csak magukból gyújthattak meleget
hát mindig magamért májusfa-magamért pántlikásan vagy anélkül
hej micsoda vonulások szem és a szív is beleszédül
és roppan az üvegcserép a mézeskalácsszívetadokén
csak a múltján léphet túl aki ember nem léphet túl a hitén
Májusfák hite lobogó ünnepeken-túli virág
léggömbnyi föld a kezünkben egybelobognak a mezsgye-pántlikák
ki mássza meg azt a májusfát ki éri el ezt a hazányi hitet
május-gyerekkor ifjúság-május erre tettem föl az életemet
hej micsoda megronthatatlan zászlók májusfák orgonák
hej micsoda történelem amit mi mondunk tovább

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 NOV 12
Népszabadság

Samu Géza

1021

SAMU GÉZA: SZERSZÁMOK

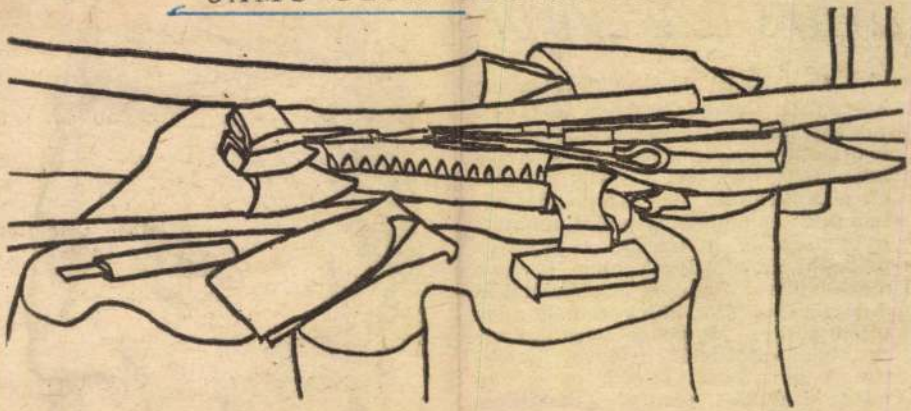

Mécs Lászlóról

— Az előadást fokozott figyelemmel hallgattuk, azonban mégsem tapasztaltuk azt, hogy az egész új magyar lírát ismertette volna az előadó. Hogy az előadás mennyiben volt objektív, azt maga a Kollégium, ahol az előadás elhangzott, és amelynek tagjai, amint a nyilatkozatból is látszik, azonosítják magukat az előadóval, nincs hivatva megállapítani. Azt csak az előadótól és társaitól távol álló, külső személy állapíthatja meg. Mi pedig megállapítottuk, hogy egyáltalán nem volt objektív. A nyilatkozat szerint az előadó mint kiindulási ponttal foglalkozott Mécs Lászlóval. Ha foglalkozott volna, bizonyára nem állítanánk az ellen-

FORINT



MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 APR 6

ÉLET ÉS IRODALOM

Samu Géza
1021

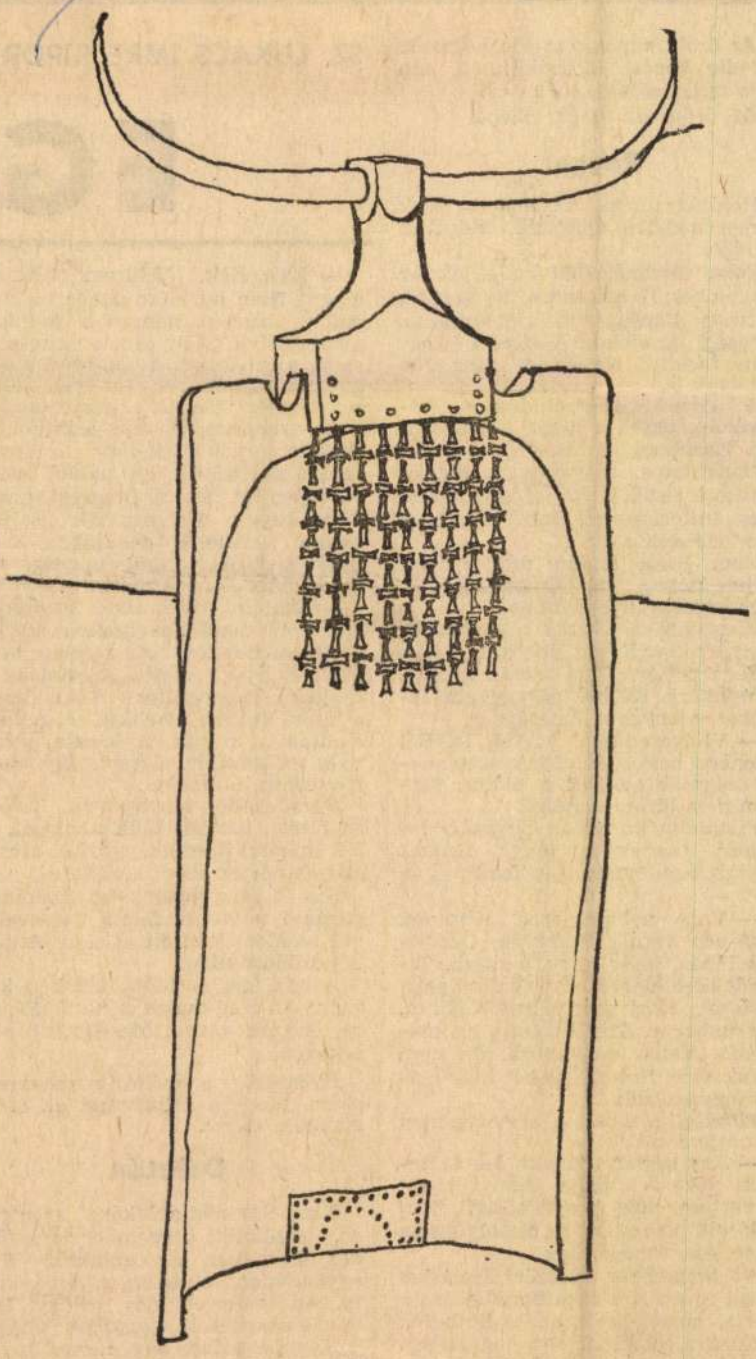

Samu Géza: Szoborterv

Az öröm naponként j
Mindig kevés. Elosztód
nem teljes nélküle.
Az öröm az ember maga.

EG

Reggel

Homoki tanya. Az 1900-as évek elején dombra építették. Megállta az időt.

Póka Istvánék 1931 óta lakják. Az öregember 77 esztendős. Nyugdíjas. A ruzsai Napsugár téesztől kapja az öregségi járadékot. Asszonya is néhány forintot. Nem nagy pénz. Jár a háztáji is.

A tanya körül elbóklásznak. Felnevelnek egy-két hízót, aprójószágot. Tisztességgel, becsülettel élnek.

Hangulatos tanyaudvar. Magán hordja a gazda korát. Megroggyant, üres kukoricagóré, hatalmas, öreg eperfa. Fehér nyárfa.

Nem Póka István ültette őket. Rájuk nézek, az öregember, az öregasszony jár eszemben.

Disznótor. Levágták a malackát. A nyári konyhában dolgozik Sebők Ferenc böllér. Póka István gyenge a munkára. Kézhez adja a szerszámokat, edényeket. Felesége is.

— Világosodással vágtuk le. Fél kilencre behoztuk. Több esztendeje dolgozik nekünk a böllér. Magam nem bírom csinálni.

Fiatalabb korukban nagyobb lakomát rendeztek. Nagy hízókat vágtak. Szerencsés volt hozzájuk az élet.

— Van nekem szép lábasom. 1940-ben vettük Szegeden. Öntöttvas lábas, le se ment a máza. Tizenöt liter belefér. Telefőztem paprikással. Most már minek? Nincs, aki megegye. Azért vágunk kis malackát. Telne nagyobbra, de nem élünk vele. Hetenként két liter olajat fogyasztunk.

Előkerül a lábas. A két öreg nem sajnálja a szót.

— Egy osztályt jártam. Iskola helyett várt a munka. Annyi búzát felvertem, hogy maga annyit nem is látott. Az uram egy osztályig sem vitte. Azért megéltünk.

Az öregember először Szegeden látott tévét. A kirakatban. Vásárolt. Látja, mozog a kirakat. Emberek vannak a folyó partján, bográcsban főznek. Odatapadt az üveghez, nézte. Hinni se akarta. Nagy csoda.

Tanyájukra nem jutott fény, villany. Vezetgetik arrafelé áldoznak

— Éldegélek. Nehezen vált a eszem. Nem jut időm panaszra. Ka pálok, minden nehezebb munká megcsinálok. Az ujjam alig-ali zárja a lyukakat. A tapintás, a fo gás nem olyan, mint amilyen szük séges volna. Elhiheti, igazán csodá latos szerszám. A feje diófából, sípszár sárgabarack-fából, a kont rapipa szilvafából. Így pászol össze A Napsugár téesztől öregségi nyug díjat kapok. Dolgozgatok. Éppe kannát fenekelek deszkából. Sze gény sorban voltam mindig. Ö hold földecském termett.

— Vettem magamhoz asszony Két borjúcskát nevelgettem. Beta nítottam dolgozni. Az asszony vet ekét, én rossz kocsit. Szántottuk földeket. Boldogultam. Következet a téesz. Vettem tehénkét, megellet eladtam a borját. A kocsim meg van, az asszony elment. Így élek Kettesben a dudával.

Búcsúzkodó tanyaudvar. Tehé az ólban, hat-hét tyúk kapirgál. fák szépek. Eperfák, nyárfák. Mesz szire kinőttek ebből a világból.

Kis ól, kis reménység. Szekér parányi udvaron, föléje tisztesség gel fedelet kerített Csóti Anta Töpörödött világ.

A ház érzi az időt. 1932-ben ké szült. Az öreg dudás csinálta. Fény re, örömre várva. Mesébe illő ab lakokkal.

Nyöszörög a primitív zeneszer szám. Mondja a szöveget az öreg Az öröm elérte.

Délután

Kicsi ház néz ablakával az utcá ra. Szélütött öregember ül a föl des szobában. Az ablaknál. Né egykedvűen az utcára, a járókelők re. Addig terjed idős Szilágyi Ist ván szövetkezeti nyugdíjas világ

Kanapé, sifon, ágy, lámpa lóg falbavert szögön. Üres a szob Maga van naphosszat idős Szilág István. Reggel elmegy a szövetk

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 MAR 18

Samu Géza

1021

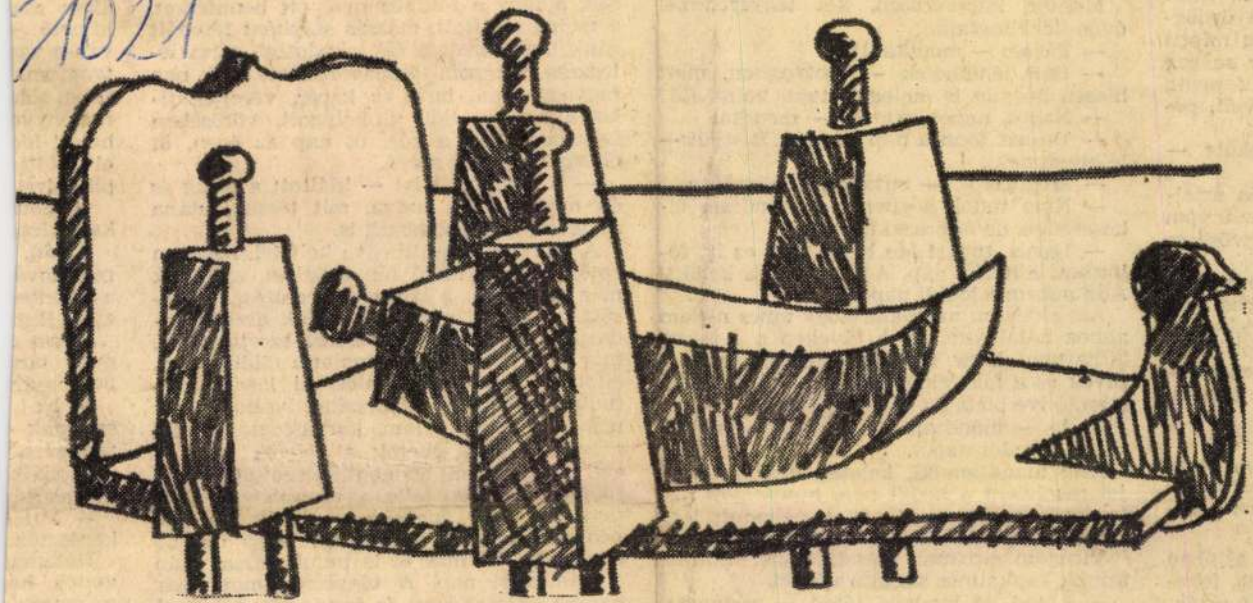

Samu Géza: Siratók (szoborterv)

cogott.

— Fázom — suttogta —, segíts!

Melléje kuporodtam, két tenyeremmel óvón körülfogtam.

— Fázom — mondta újra.

— Rád lehelhetek — motyogtam, mert hiszen hogyan is melegíthettem volna föl?

— Napot, napot akarok — mondta.

— De hát fönn a nap az égen. Rád süt — feleltem neki.

— Megfagyok — suttogta szánandóan.

— Nem tudok segíteni — mondtam elkeseredve, de félbeszakított.

— Igenis, tudsz! Ma hétfő van, ez itt föléttünk a hétfői nap. Add nekem a keddit! Add nekem a keddi napot!

Azt akartam mondani, hogy nincs nekem ahhoz hatalmam, de a füveken s a fákon láthattam, hogy nem mondhatok ilyet, a fűvek és a fák felém hajoltak, hátuk megfeszülő íve biztatás, bizonyosság.

— Jó — mondtam a virágnak —, neked adom a keddi napot.

Alig mondtam ki, keleten vérvörös fejjel megjelent a keddi nap, hunyorgott, tétovázott, aztán, mint egy elszabadult léggömb, emelkedni kezdett a hig levegőben.

Virágom szirmai szemlátomást nőttek, színük kankalinos sárgára váltott.

— Látod, jó langyos, látod — motyogta, egy szemvillanásra elmosolyodott, s a két

péntek

S m
sen, a
a mel
ránk,
legzés
ragyo
kozta
felszip
olvasz

— A
én ma
szajkóztam: a szombati is.

A szombati nap lihegve kelt fel, nehezen emelkedett a forró fényözönben, szemünk már alig bírta a képenge vakítást, a forróság a földhöz lapított, a fák dereka recsegett az észveszejtő meleg szorításában, már csak lihegtünk, arcomat a földhöz szorítottam, bíborszín ömlött el körülöttem, tudtam, virágom bíborszínre váltott, már magasabb volt nálam, karvastagságú zöld szárában látni lehetett a nedvek áramlását, artikulátlan hangon felrikoltott, s én, földhöz lapított, félig agyonnyomott, tudtam, mit akar, megemeltem a kezem, éppen csak látszott a mozdulat vagy inkább moccanás, de már el is indult társai után a vasárnapi nap. A fényesség most már hangot adott, zúgott és fortyogott, a levegő folyós lett, sűrű, mint a higany, azt vár-

Aztán,
rom tová
a szürke
zsek. Haj
Futva
gyár lár
boldogság
— Ne
saimnak
tétségért.
Csodálk
magasra h
— Mifél
kérdezték.
Hátamat
vették, ho
se vették
falnak szo

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Samu Géza

NÉPSZABADSÁG

1972 FEB 2 0

1021

SAMU GÉZA: SZOBORTERV

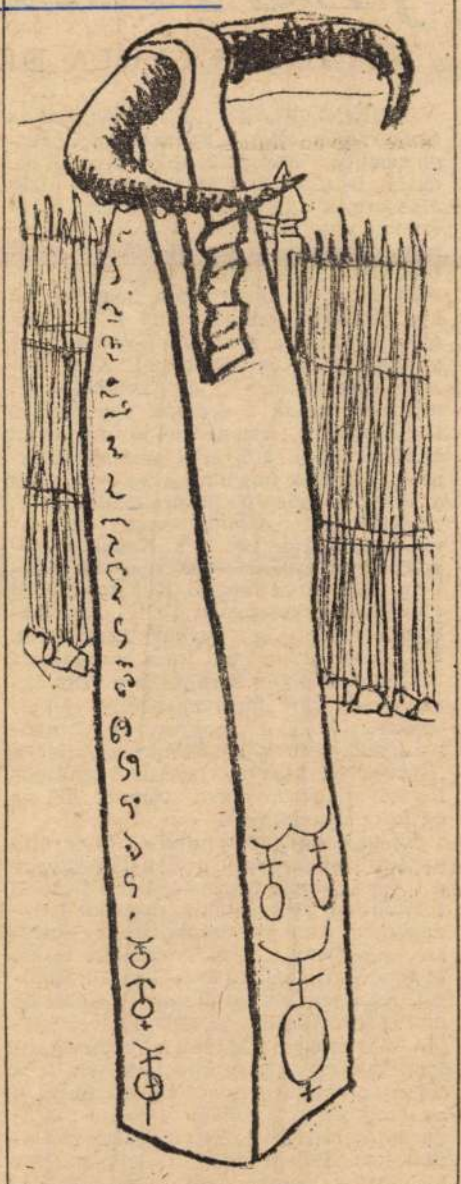

szeretete talán az egyetlen dolog, amely

AMIKOR ILLYÉS GYULA az 1960-as évek elején letette az asztalra a *Kegyencet* és a *Különcöt*, ekképpen két oldalról is fényt bocsátva Teleki László alakjára, a nyomtatásbeli közlést és az érdemi vitát tartottam aktuális teendőnek, elsősorban a jelentősebbnek látott (s ma is annak tartott) *Kegyencet* illetően. Ezzel azt is mondom, hogy ha akkor szavazni kellett volna a színházi előadásról, arra szavaztam volna, hogy várjunk még az előadással. Azok között, akik immár tíz év távlatából tekintenek vissza e drámák aggodalmas fogadtatására, bizonyára jó néhányan akadnak, akik gunyoros megjegyzésekre ragadtatják magukat a kritikus vagy a színházi műsorpolitikusok „kisszerű", „méricskélő", „félénk" vagy „gyáva" magatartásáról. Látva a *Kegyenc* előadásait az 1960-as évek második felében, vagy látva most a *Különc* igen jó előadását a veszprémi Petőfi Színházban, nem értik az egykori aggályokat. Különösen akkor nem, ha azóta elolvastak néhány olyan kritikát is e drámákról, amely úgy „megmagyarázza" jelentésüket, hogy e „magyarázatok" nyomán már nem is a „félénkség" vagy a „gyávaság", hanem a szellemi gyöngülés következményeként tűnnek fel az egykori aggodalmak.

Az utó-okoskodás mindig könnyebb szellemi tevékenység, mint a döntés vagy a véleményadás feszültségekkel terhelt, feloldatlan problémákat hordozó helyzetekben. Amit itt elmondok, az — persze — részben utó-okoskodás. De mivel nem először szólok Illyés Gyula drámáiról, nem pusztán megkésett reagálás az, ami itt következik. Az 1960-as évek elején már nagyot léptünk előre az ellenforradalom leverését követő konszolidáció útján, emelkedtek a termelési mutatók az üzemekben, javában tartott a mezőgazdaság szocialista átszervezése, csillapodni kezdtek a zaklatott lelkek. Nem állíthatjuk azonban azt, hogy a politikai közgondolkodásban vagy a kulturális életben már teljes volt a szocialista

Samu Géza / Baranya /

Nemzetközi faszobrász alkotótábor nyílt Egerszegen. Aug 20.-ig működik a művésztelep, melynek vendége lesz a művész is. – Önálló kiállítással mutatkozik be a művész az egerszegi Ifjúsági és Úttörőházban

Zalai Hírlap, 1976. júl. 20.

Művészet

78|1

Világmodell és trafipax

Utak a népművészetből

Uitz és Mészáros Kirgiziában

Documenta 6

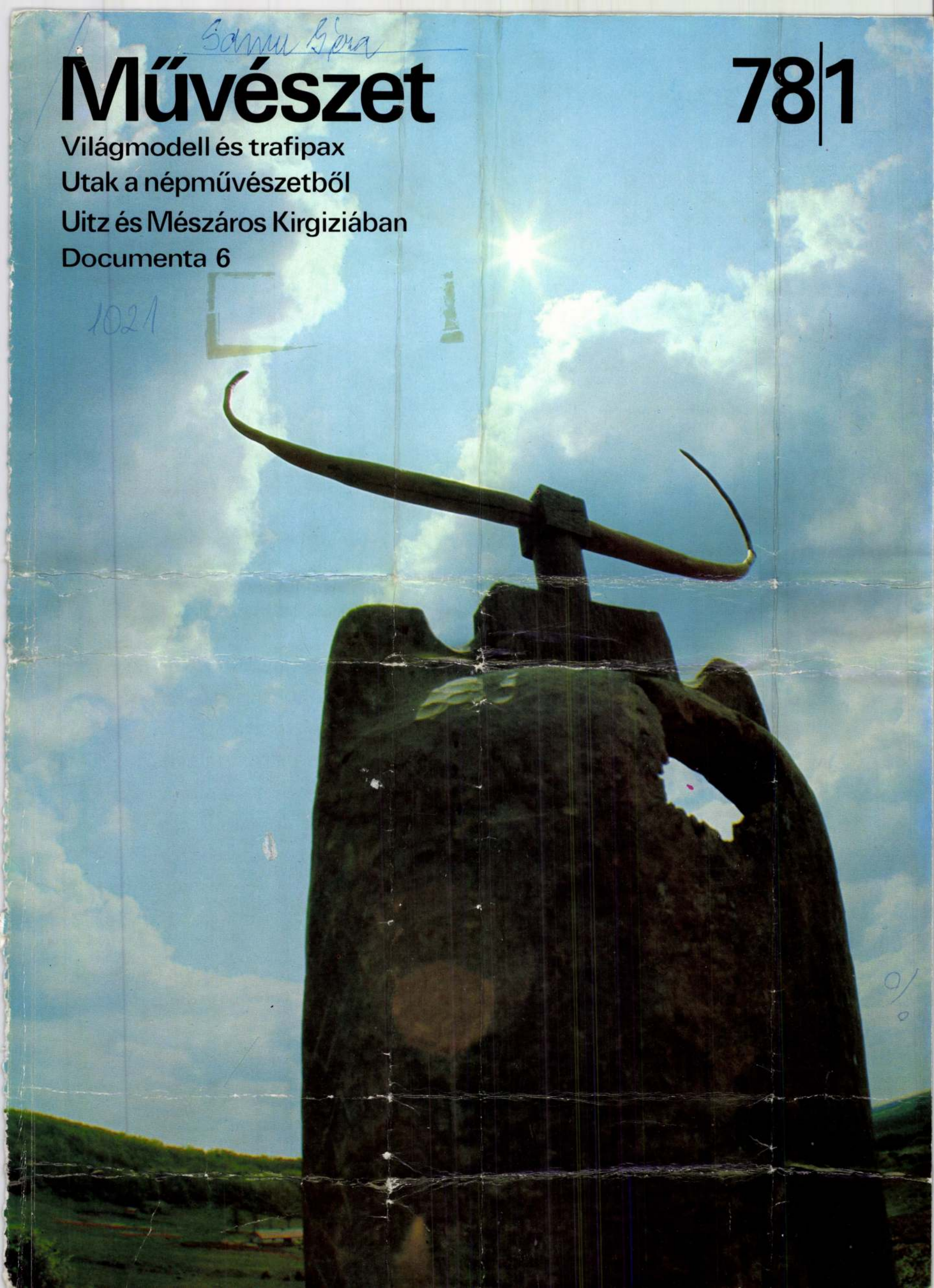



Samu Géza, nolnón

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Panoptikum

El Kazovszkij, a mai magyar művészet egyik legbizarrabb képzeletű ifjú tehetsége nevezte a maga munkáit panoptikumnak. Méghozzá találóan. Új művének címe ugyan más: *Állat a színházban* névre hallgat ez a három boltívben elhelyezett színes bábukollázs, mégis azt hangsúlyoznám: furcsaságok attraktív összeállítása. Panoptikum tehát, a szó műfaji értelmében, akárcsak sok-sok mű, a *Fiatal Képzőművészek Stúdiójának* idei seregszemléjén, amelyet az *Ernst Múzeum*ban látunk.

Mik a furcsaságok?

Még a külső formájában hagyományosnak mondható darabok is meg akarják hökkenteni a nézőt. *Szabó Tamás*, akit eddig kisplasztikusnak ismertünk, most egy jókora ceruzarajzzal igazolja érdes tehetségét. E kétméteres papiros témája *A nagy tor*, ami már önmagában bizarr, még inkább az a nyelvezete. A múmiára emlékeztető test körül művégtag lábú figurák forgolódnak. S ez még semmi a riogatásból. *Hajósy Mónika* kocsonyás embriókkal jelenít meg hétköznapi eseményt *(Megbeszélés)*; *Széchy Beáta* repedezett-ázott hullámpapírra fest hetvenéves közhelyeket olyanformán, hogy az az érzésünk: a szemétdombról kotorta elő képeit, amelyek szétmart arcú alakjai mosolyuk helyén vicsorítanak.

Számolás nélkül is nyilvánvaló: az, amit festménynek, grafikának vagy szobornak mondtunk eddig, sarokba szorult. Nemcsak átvitt értelemben, hanem szó szerint is, mert olyan kevés van belőlük, hogy elférnének egy sarokban. Akad közöttük neokonstruktivista szitanyomat *(Lonovits László: Emlékedés)*, a fotó hűségével és a magazinok színes technikájával festett naturalizmus *(Nyári István: Tükör)*, de még a kisebbségbe szorult táblaképekre is az jellemző, hogy menekülnek önmaguktól. *Wahorn András* erotikusan sejtelmes csendéletei például kollázsok; *Bernáth(y) Sándor* tájképe egy másik és főként más karakterű mű részlete csupán, benne a várakat festegető piktúra céltáblájának szerepét kell eljátszania. A fiatal nemzedék, láthatóan, leszámolt a múlttal. *Károlyi Zsigmond* színcafatokat helyezett el esetlegesen a falra hányt vásznakra, *Méhes Lóránt* és *Vető János* címével is cinikusságig iróniázó művében *(De nehéz az iskola TV)* mindent kiiktatott az esztétikai megnyilatkozásból, amihez a tudatosságnak a legkisebb köze van.

Felszabadultságnak, jókedvnek ezen a bemutatón nyoma sincs. Nem kincstári optimizmust kérek számon, a kritikának egyébként sem felelősségre vonás a dolga. Csak regisztrálom, hogy a stúdió tagjai semminek nem örülnek (még a szerelemnek sem), semmiért nem lelkesednek (még a lehetőségeiknek sem). Kizárólag furcsaságot és torzulást látnak maguk körül. *Samu Géza* műve *(Mutáció)* nem borzasztóbbat vizionál, mint hogy a civilizáció jóvoltából a vécétisztító seprű és a tollporló magasabbra nő, mint az igazi növények. *Bálint István* egy majdani atomháború nyomorékjait jeleníti meg, a nyolc riasztó képben teljesen kifacsarva szívünket. Mintha csak *Neuberger István* kissé dadogó szürrealizmusával festett jelenetét igazolnák, hogy a világban hidegvérrel fűrészelik ketté az emberek fejét. Nem elég, hogy az ember elbánik a társával, ráadásul végzetesen beszennyezi környezetét. *Borbás Klára* szerint legalábbis fekete ördögök randalíroznak, patájukkal betörik az üveget, elcsúfítják a falakat.

Hosszú idő után a stúdiónak nem kellett szorongania. Visszakapta régi kiállítóhelyét, és kárpótlásul mindjárt duplán, mert az idén két egymást követő tárlaton mutatkozhattak be a fiatalok. Nemhogy zsúfoltság nem volt, inkább lazaságot érzékelt az ember. Rossz vagy nyilvánosságra érdemtelen munka ugyan kevés akadt, a levegős rendezés és jó néhány önismétlő gesztus láttán az az érzésem támadt: kevesebb jobb lett volna.

Szándékosan rontottam el a bon mot-t. Mert sajnos, kevesebb mű sem ajándékozott volna meg bennünket több élménnyel. Nem mondhatjuk: valamiféle liberalizmus az oka annak, hogy a seregszemle nem nyújt többet, mint amire egy érdekes panoptikum képes. Csupán tetszetős kikapcsolódás — a csillagos paraván előtt fellépő Mars-lakó duó, a hurkával megtöltött, szekér méretű bőségszaru, a kamaszok rendetlen polcára emlékeztető vitrinsor. Aki arra kíváncsi, hogy mi mindenre képes a montírozó fantázia, annak bőven lesz itt csemegéznivaló. Szép számmal vannak ugyanis, hogy *Dinnyés László* kifejező címével éljek, *Időrétegek*. Olyan tárgyak, amelyek — eredetüknél, jellegüknél, állapotuknál, használatuknál fogva — más és más hangulatot árasztanak. Ha valaki fogékony a hangulatra, az a maga képzeletbeli kaleidoszkópjában mozgalmas jelenetet produkál a lócsontváz, a koszos vánkosok, a rászórt kövek, az aranyra fújt kerékpár és sok egyéb kacat jóvoltából. A nyolcvanas évek zsibvására vonul itt fel: egy majdani Ecseri utókornak átmenekített hulladékai szerepelnek a jelen valóságát megjeleníteni hivatott panoptikumban. Nézője már bőven van, kérdés: lesz-e rá vevő is. Nem vetkőzik-e ki magából addig a világ, amelynek zűrzavarán játszadozva meditál ez az új művészet.

12.

14

XXVII/41

…ropai formakincs olyan gaz-
…ágságával teszed közüggyé: a
…mek magasztosságává emelkedő
…zójátékosság olyan bűvész-mű-
…észetével tudod példátlanul
…gyéni költészetté varázsolni,
…ogy sokszínű költészeti jele-
…ünkben kénytelenek vagyunk
…udomásul venni lelki gazdagsá-
…god és szótagokkal bűvészkedő
…játékosságod senki másra nem
…emlékeztető egyediségét.

Aligha csodálkozol, ha azt
…rom, hogy könyved, amely a Te
…saját-költészeted és műfordítói
…léted lényegét foglalja össze, az
…n számomra nem utolsósorban
…enei élmény volt. Nem tagadom:
…kandálva olvastalak. És azzal
…suktam le a kiolvasott könyvet,
…ogy önkéntelenül is ezt mond-
…am magamnak: „Milyen gyönyö-
…ű a mi magyar nyelvünk!" —
…zt hiszem ebben is egyetértesz
…elem.

A régi baráti szeretettel ölel

Hegedüs Géza

…nem olyan, mint az, …
a többletet jelenti, amit a művészet a valósághoz, az élményhez hozzáadni képes. A plasztikainál maradva a találat érzéki és fogalmi összege, egymásba játszása: „Nincs női test, mely tökéletesebben / töltené ki a nékiszánt teret, / virág, madár nem nőhet bele szebben / a formába, melybe rendeltetett". Igazi versbeli szerepe rendszerint az indítás és a befejezés ívének egybezárása, hangulati összekapcsolása. „Mit kétezerben nem élünk szegénykém", kezdődik az Új évezred felé. S így fejeződik be: „Tovább lóbálja felettünk az égen / az idő a napot, e lassú ingát, / s úgy alszunk már, mint földünk más felében / a kőbepólyált, hosszúcsontú inkák".

Hatalmas ívek, az elérhetetlen jövőtől a földrajzi messzeség folytán még távolabbi múltig. A nő álmodozik, a kielégült férfi józanul pillant a valóra; a hangulat feszültté válna, ha az ellentétet nem enyhítené a megszólítás csipetnyi iróniája. A magában vagy a társnak elmondott monológ végére elpárolog az éber racionaliz-

…n, nem természetében kü-
ugyanúgy változata a
már beteljesített lehető-
anyanyelve szavainak.
…űve életrajzi egysége és
…szthetetlen szuverenitása
…ariáció a mindenkori köl-
néhol komolyan, tehát
…evehetően, máskor humo-
…zaz nyilvánvalóan, Lepo-
…szva, aki önfeledten dú-
…garo Cherubin balsorsán
…ó dalát a Don Giovanni
…lvonásában.
…ölcs és okos költő volt —
történelmi értelemben is.
…ar költők többsége még
…n, amikor megírja az Apo-
„Én félálomban néha lá-
…ogyan hevernek szerteszét,
az egyik, másik háton, / a
testű feketék", s hogy két-
legyen, milyen háborúról
kompozíciós kulcshelyzet-
… az „örög Négus"-ról, aki
…ket odafent. Ars poeticájá-
…l tekintenünk a befejező
„Hazájukért haltak szegé-
mint magyarok, mint len-
/ áldás a győzöttek nevé-
nek! / Na, költők, énekeljetek".
A minden pályatárshoz intézett felszólításra adott válasz A marosszentimrei templomban, a Kalotaszegi elégia 1936-ból. A megszolgált örökkévalóság — alcíme Álmodozás egy könyvtárról — 1976-ból: „Ezért hímezgetem tovább e tékát, / Mátyás és Bethlen Gábor hagyatékát...", a Nyugat első nemzedékét tanúnak idéző rímmel, a csendesen eldünnyögött vallomással, az igénybejelentéssel.

A lélegzet ugyanis éppúgy szerkezetépítő eleme versének, mint a hang, a találat, a motívumkapcsolat. Csodálatos költeményének, a Nizsinszkihez-nek éppen legfontosabb kompozíciós eszköze. Öt strófa egyre gyorsulva, mind ritkább lélegzetvétellel, aztán kettő egyszuszra, csak a tüdőben tartalékolt levegővel, majd még öt, ugyanabban az ütemben lassulva, ahogy az első egység mind sebesebbé vált. A versépítés élettanával lesz teljes antropológiai történetté Jékely költészete, a maga, s minden igazi költő történetévé, igényét maradéktalanul beteljesítve.

Samu géra

Fakanál és lyukas
kanálsorozat

Lóska Lajos: Szárnyas angyalok.
Művészet, 1981. május – 21 lap.



1976 JUL 26
Budapester Rundschau

Géza Samu

30/1976 1021 KULTUR

Interessante Ausstellung in Siófok

Kunst in der KUNST

Zur Ausstellung in Siófok, die wir auf S. 1 erwähnten, wurden in diesem Falle nicht die Künstler, sondern ihre Werke eingeladen, die aufgrund ihrer Bedeutung, ihres gedanklichen Inhalts und ihrer Schönheit in der Zeitschrift abgedruckt wurden. Man ist sich selbstverständlich darüber im klaren, daß mit dieser Ausstellung — die von nun an in jedem Jahr stattfinden wird — kein vollständiges Bild der zeitgenössischen ungarischen bildenden Kunst eines bestimmten Zeitabschnittes gegeben werden kann. Das Intervall der sich wiederholenden Kunstschauen wird durch jeweils einen Jahrgang der Zeitschrift bestimmt.

Das Ausstellungsmaterial wird durch Fotodokumente, Maketts, Skizzen, Auszüge aus Kritiken und Fotografien der an öffentlichen Plätzen aufgestellten Statuen ergänzt. Dem Besucher wird hier also nicht der reine Anblick eines Gemäldes oder eines Standbildes geboten, sondern er erhält Hilfe, um die Werte eines Bildes oder einer Statue zu entdecken, die Schönheiten der Details zu genießen, die Kleinplastiken von allen Seiten zu beschauen. Vergrößerte Aufnahmen machen auf die Einzelheiten aufmerksam, die dem Betrachter sonst eventuell verlorengingen, erklärende Texte erleichtern das Verständnis der Werke.

In der Ausstellung sind in erster Linie Werke des Bildhauers und Kossuthpreisträgers *József Somogyi*, des Keramikers und Kossuthpreisträgers *István Gádor* sowie der bildenden Künstler aus dem Komitat Somogy zu sehen, da sich die Zeitschrift Művészet in einer ihrer Nummern ausführlicher und in größerem Umfang mit ihnen beschäftigte.

In dem deutsch-ungarischsprachigen Ausstellungskatalog sind nicht nur die insgesamt 80 Werke aufgeführt, sondern auch kurze Biographien der Künstler enthalten und Auszüge aus jenen Kritiken, die in bezug auf die gezeigten Werke gedankenanregend wirken.

Im Vorwort des Katalogs schreibt der Chefredakteur der Zeitschrift, der gleichzeitig auch die Ausstellung veranstaltete: „Wir möchten hoffen, daß wir unter den Besuchern der Ausstellung auch einige neue Leser gewinnen, wie wir auch unsere Tätigkeit als Journalisten stets mit dem Gedanken ausüben, daß die Leser unserer Zeitschrift die Ausstellungsbesucher und den großen Kreis derjenigen erweitern, die die bildende Kunst schätzen und verstehen."

In der kurzen Zeit seit ihrer Eröffnung haben bereits viele Interessenten die Ausstellung besucht, deren Anordnung, die vom Herkömmlichen abweicht, in ganz Ungarn Aufmerksamkeit hervorgerufen hat. Die Ausstellung „Kunst in der Kunst" wird sehr wahrscheinlich zu einer beliebten kulturellen Veranstaltung der Sommer am Balaton werden.

László Menyhárt

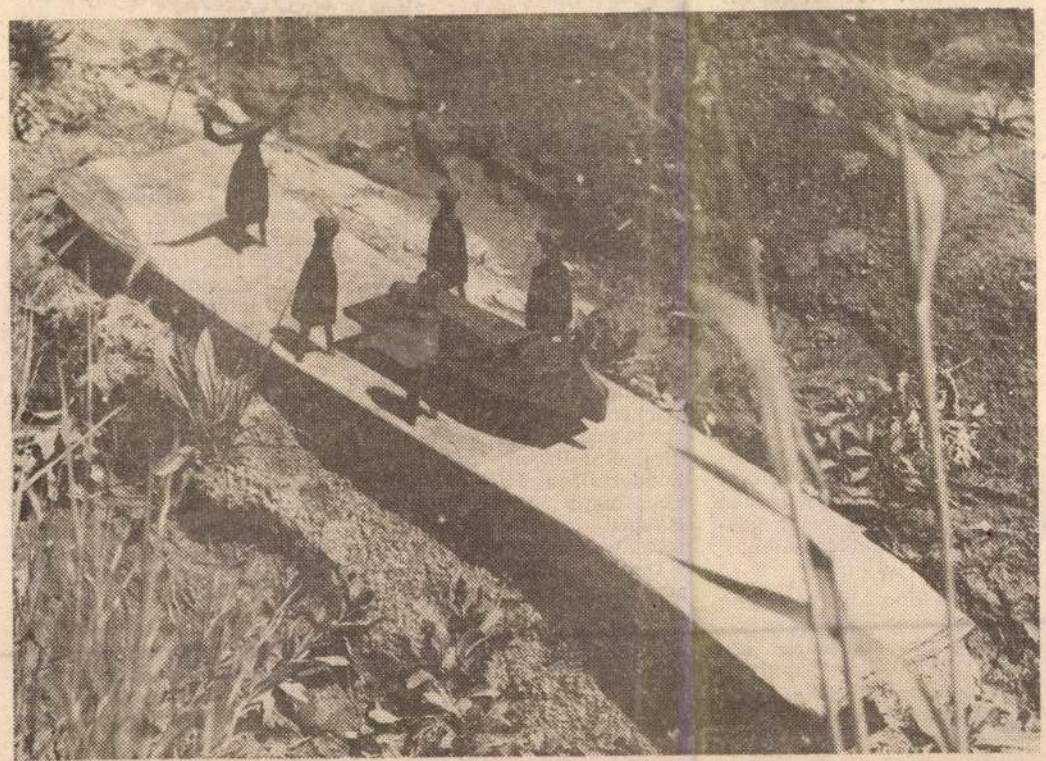

Géza Samu (geb. 1945): Der letzte Abschied

AL

gens hören. Ton und Bild gelangen über Nachrichtensatelliten nach Ungarn. Den Journalisten stehen 5 Telexapparate und eine ständige Telefonverbindung mit Budapest zur Verfügung; beides — Telex und Telefon — funktioniert mit Hilfe der Multiplex-Einrichtung durch eine einzige Linie. Da der Nachrichtensatellit rund 40 000 km über der Erde schwebt, „reisen" Ton- und Telexsignale ungefähr 100 000 Kilometer bis Budapest...

Die ungarische Olympiamannschaft konnte sich nicht mühelos an die überfüllten Quartiere gewöhnen. Die Ringkämpfer haben z. B. eine Vierzimmerwohnung für 14 Personen mit einem einzigen Badezimmer und einer Toilette, und so stehen Unpünktlichkeiten auf der Tagesordnung, da sie ständig vor dem Badezimmer Schlange stehen. Aber schließlich wohnen auch die Rivalen unter ähnlichen Umständen — dem zum Trotz könnte noch jeder Olympiasieger werden...



★

Eine herbe Enttäuschung bereiteten die ungarischen Fünfkämpfer. Als Verteidiger des Weltmeistertitels war es für sie vor dem Start nur fraglich, ob ihre Medaille aus Gold oder Silber sein wird. Auf den Seiten dieses Blattes haben wir ihnen zwar schon früher nur auf die Silbermedaille Aussichten eingeräumt, dachten aber nicht, daß die Mannschaft nach dem Reiten an vorletzter Stelle stehen wird. Die Ungarn unterschätzten einfach die Bedeutung dieser Disziplin, und so konnte es passieren, daß der Ungar Sasics mit 934 Punkten auf dem 42. Platz landete, während der Däne Streffenssen auf demselben Pferd mit 1100 Punkten Zweiter wurde. Es steht bereits auf einem anderen Blatt, daß die ungarische Mannschaft sich nach dem zweiten Tag unversehens in einer viel günstigeren Lage befand, denn die regelwidrige Waffe Onischtschenkos bescherte der sowjetischen Mannschaft noch weit größere Unannehmlichkeiten.

★

Trotz der gepfefferten Eintrittspreise sind die Wettbewerbe überall stark besucht. Für die Finali in Schwimmen, Athletik, Korbball, Boxen und Turnen wurden bzw. werden die Eintrittskarten für 4—24 Dollar verkauft, nur am Tag vor der Schlußfeier, wenn 16 athletische Entscheidungs-

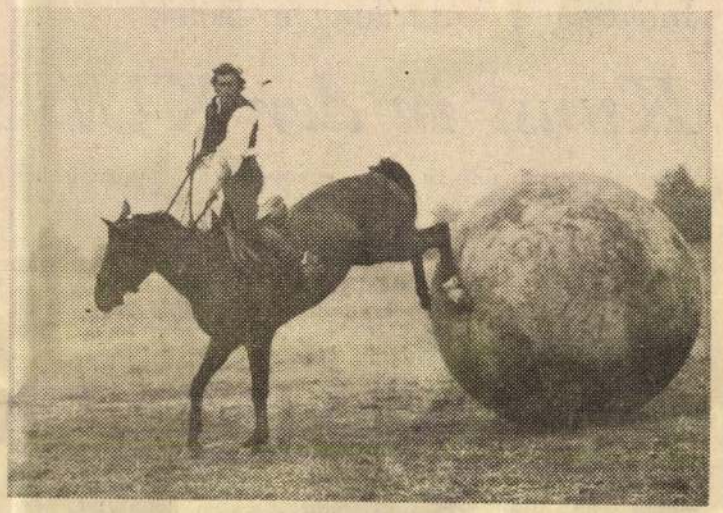

50 km von Budapest

Reitertage in Kiskúnság

Die zwei bedeutendsten Fremdenverkehrsattraktionen Ungarns sind der Balaton und Budapest, doch nach wie vor läßt sich Pußtaromantik nicht aus den Vorstellungen der Ungarnbesucher verdrängen. Für viele gilt das flache Steppenland als das wichtigste Wahrzeichen Ungarns (fälschlicherweise übrigens) und dies wird ihnen, mit jahrhundertalten Hirtentraditionen, knapp 50 km von der Hauptstadt entfernt in Reinformat vorgeführt.

Der Nationalpark Kiskunság, genauer „Apajpuszta", empfängt in der Fremdenverkehrssaison täglich Touristengruppen. Auf dem Programm stehen Reiterspiele, die Besichtigung des Gestüts und Fußballspiele hoch zu Roß. Sechs- bis zehnjährige Jungen zeigen, was die Reiterkunst der alten Nomadenhirten war,

eine drei Tage dauernde Veranstaltungsreihe, die dieses Jahr zum 9. Mal, vom 23. bis 25. Juli, stattfindet. Aus dem Programmangebot sind das internationale Wettspringen, der Wettbewerb der Vierergespanne und die Gestütsbesichtigung zu nennen. Höhepunkt der unter Beteiligung von Sportlern aus der DDR, Jugoslawien und der Tschechoslowakei veranstalteten Wettbewerbe ist die Meisterschaft der Vierergespanne, wo auch Welt- und Europameister — Sándor Fülöp und Imre Abonyi — antreten.

Viele der rund 35 000 in- und ausländischen Gäste übernachten auf den umliegenden Campingplätzen; die erst morgens von Budapest abfahren, können das Dorf Dömsöd per Eisenbahn, Schiff oder PKW erreichen und werden dann in Autobussen zum Schauplatz be-

AJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 MAJ 17

Budapester Rundschau

Géza Samu

1021

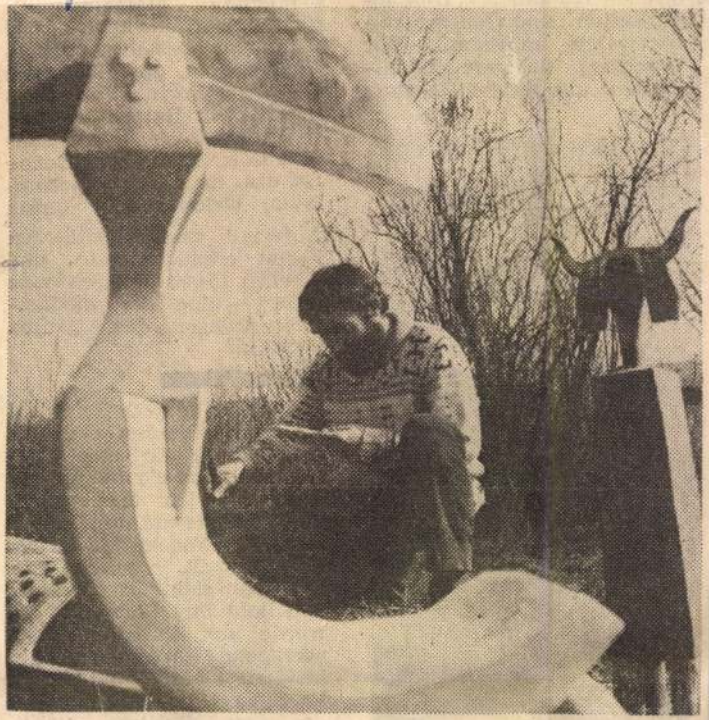

In Bükkösd (Komitat Baranya, Südungarn) lebt und wirkt (in einer alten Wassermühle) der Holzschnitzer Géza Samu

offenen Atmosphäre, Unstim-
migkeiten und Gehässigkei-
ten waren unbekannt. Wi
brachten unserem Vorsit
zenden alle gleiche Achtun



binat, welches mit einem Aufwand von 80 Millionen Forint erbaut wurde und jährlich 15 000 Mastschweine liefert — eine der modernsten Anlagen des ganzen Landes.

Auf dem Schreibtisch steht ein weißer Fliederstrauß und ein elfenbeinfarbenes Telefon. Während sie telefoniert, beobachte ich ihre energischen Hände mit den hellrot lackierten Nägeln. Sie spricht selbstbewußt, in runden Sätzen, man sieht, sie versteht und liebt ihre Arbeit. Ihr wurde der Ehrentitel „Hervorragende Werktätige der Landwirtschaft" verliehen. Vergangenen Herbst nahm sie am Berliner Weltkongreß der Frauen teil, und sie erzählt jetzt voller Begeisterung von

Samu Géza

szobrászmüvész alkotásaiból nyolt kiállitás VII 17-én Debrecenben, a Kossuth utaai müvelő dési házban.

Magyar Hirlap 1975/194/8

Samu Géza

szobrászmüvésznek nyilt kiállitása IV.18-án Budapesten a Studió Galériában.A tolnai származásu ifju szobrász faszobrait állitotta ki.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 10Ø/8

Sámu Géza szobrász

1975. nyarán tőz fiatal vasszobrász számára művésztelepet szervezett a városi tanács. A művészek az Ujtz-teremben mutatták be munkáikat. A művész szobrát a jövő héten helyezik el.

Dunaújvárosi Hírlap, 1977. ápr. 8.

Szalay Géza

Szalay Géza festőművész
kiállítása június 6-án nyílt
meg Hajdúszoboszlón a Művelődési Központban.

----:Kiállitási naptár.
Művészet,1976.junius - 48.oldal.

Samu géza

Samu géza és Kigyós Sándor szobászművészek tárlata Pécsett augusztus 5-én nyílt meg.

---------:Kiállitási naptár.

Művészet,1976.augusztus - 48.oldal.

Samu Géza szobrászművész

Jún. 5. - én nyitja meg Péterfy László szobrász kiállítását a tatai szaborkertben.

Dalgazók Lapja (Komárom), 1976. jún. 5.

Samu Géza

A kulturális eseményeket ismertető rovatban két kiállitó müvészt emlit meg a lap: Samu Géza szobrász a hajduszoboszlói Városi Müvelődési Központban mutatja be müveit junius 6.-i megnyitással. Ábrahám Rafael grafikus kiállitását junius lo.-én nyitják meg a Csók István Galéria grafikai termében.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juni. 5.
XX. évf. 23. sz. 8. lap.

Samu Géza

1973. nov.-ben részt vett a Marfitzugeti Nagyszálló halljában bemutatott fiatal képzőművesek tárlatán.

Népszava, 1973. nov. 23. 101. évf. 274 sz. 4 p.

Samu Géza szobrászművész

A Studió Galériában rendezett kiállitását április 16.-án nyitják meg, - mint a lap, a Kulturális eseményeket ismertető rovatában közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 12.
XIX. évf. 15. sz. 8. lap.

Samu Géza

a Tudományos Ismeretterjesztő Tár-
~~sáság~~ sulat stúdiójában rendezett
„Környezetünk" c. kiállításra műve
szerepel: népművészeti ihletésű nagy-
méretű farzobra. (említve).

Láttuk, hallottuk.
1972. VI. 22. Kossuth, 21.08/11/KJ.

Samu Géza, grafikus

Rajz:

Repr

Samu Géza: Szobortevo

M. 6.

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 20.

Sanni Géza

Jul. 29.-én Baján nyílik meg kiállítása, hat művésszel közösen.

A IV. Dunamenti Folklórfesztivál Rendező Bizottsága meghívója.
1973. jul. 29.

Samu Géza vzobrány

Kiállítása Október 7 én nyílik

az újpesti Dedrovits Ujjusági Klubban

Magyar Nemzet 1972 október 6

4. old.

Samu Géza, grafikus

Rajz:

Kép

Samu Géza: Marina

M. 8

Népszabadság, B[u]. 1971. szept. 26.

Samu Géza, grafikus

Kompozíció:

Repr

Samu Géza: rajza M. 6.

Népszabadság, Bp. 1971. nov. 21.

Samu Géza

"Siratók" c. szobortervét hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. márc. 18.
XVI. évf. 12. sz. 16. lap.

Samu Géza

"Tanulmány" c. rajzát hozza a lap.

Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. márc. 4.
XVI. évf. lo. sz. 15. lap

Samu Géza

"Szoborterv" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 8.
XVI. évf. 15. sz. 15. lap

Samu Géza, grafikus

Rajz:

Repr.

Samu Géza: Kamrasarok M. 7.

érszabadság, Bp. 1972. okt. 8.

Samu Géza

Júl. 29 – én nyílik Baján a képző – és iparművész kiállítás, melyen alkotásaival szerepel.

Petőfi Népe, 1943. júl. 27.

Sama Géza, grafikus

Rajz: Kepr

Sama Géza: Szerzőnk M. 8.

Népszabadság, Br. 1972. nov. 12.

Samu Béza szobrászműcsz

a felszabadulás után 10 évvel bontakozott ki vásárhelyi művészet második virágkora. A kedvező légkör – amely inkább jelentette a jó szót, mint a kielégítő anyagiakat, – arra indította a mai derékhad akkori fiatal alkotói – köztük a művészt is, hogy az 50-es évek végén letelepedjenek a városba.

Dönötör János: Vásárhelyi műhely.
Békés Megyei Népújság, 1977. júl. 10.

A képernyőre kerül

KEDDEN délután *Beszélgessünk...* címmel nemzetiségi fiatalok és a stúdió történész vendége keresnek választ arra, mit is jelent számukra a Magyar Népköztársaság állampolgárának lenni. Műsorvezető: Halák László.

Magánügy-e a közügy? Ezzel a címmel Balogh Mária ismertet meg az Autovill lakatosával, aki eszmélése óta szenvedélyesen részt vesz a közügyekben.

Este *Idősebbek is elkezdhetik* címmel 5 perces tévétornával indul a főműsor, amely ezentúl rendszeresen jelentkezik.

20.50-kor emlékműsor kezdődik *Károlyi Mihályról* születésének 100. évfordulóján. A kortársak visszaemlékezéséből és korabeli dokumentumokból rajzolódik ki portréja.

SZERDÁN folytatódik a *Beszélgessünk...* című ifjúsági vitadélután, ezúttal a hazafiság és az internacionalizmus kérdéseiről.

Este az F. F. Malmö—Ferencváros labdarúgó-mérkőzést közvetítik Malmöből, a Kupagyőztesek Európa Kupájáért. Ezt követi az *Ez már együttes cselekvés...* című dokumentumfilm, amely Csepelre kalauzol. A 2. műsor Tenessee Willams *A tetovált rózsa* című drámáját mutatja be a Madách Színház előadásában, felvételről. Főszereplő: Psota Irén.

PÉNTEKEN nőnapi köszöntőt láthatnak, amelyben nemcsak Molnár Margit stúdióbeli vendégei, hanem a nemzetközi nőmozgalom külföldi személyiségei is megjelennek a filmtechnika segítségével.

Este kerül sor a *Hazai estek* következő adására, amely Zalaegerszeg és Hódmezővásárhely „mérkőzését" mutatja be.

SZOMBATON Samu Gézával, a kiváló fiatal szobrásszal ismerkedhetnek meg, aki fából, agyagból készíti a népi használati tárgyakat idéző szobrait.

Ismét jelentkezik a *Szombat este*, amelynek keretében sor kerül klasszikus operettösszeállításra: balett-portréfilm mutatja be Markó Iványt. G. B. Shaw: Falusi udvarlás című jelenetét Esztergályos Cecília és Kálmán György adja elő. A műsorban helyet kap Brachfeld Siegfried sajátos nőnapi köszöntője is.

VASÁRNAP a *Hazánk, Magyarország* soron következő része a magyar nők helyzetéről nyújt áttekintést: helytállásukról a munkában, a tanulásban és a családban egyaránt.

Este a *Kezed melegével* című szovjet film egy grúz asszony életútját ábrázolja: a kis faluban töltött évtizedeit, fiatal asszony korától öregségéig.

HÉTFŐ

KOSSUTH RÁDIÓ

8.16: Bánk bán. Részletek. **9.10:** Illés Béla műveiből. **9.30:** Mozart: G-moll szimfónia. **10.05:** Iskolarádió. **10.30:** Konferencia Berlinben. **10.45:** Perényi Miklós gordonkázik. **11.34:** Irodalmi évfordulónaptár. **12.20:** Ki nyer ma? **12.35:** Tánczene. **13.20:** Nóták. **13.59:** Válaszolunk hallgatóinknak. **14.14:** Édes anyanyelvünk. **14.19:** Kóruspódium. **14.29:** Jókai és korunk. **15.10:** Iskolarádió. **15.50:** Szelényi István: Szvit rézfúvókra **16.05:** Sándor Judit énekel. **16.24:** Vér a határon. Rádiójáték. **17.20:** A hét rádióhallgatója. **17.40:** Emlékezés Károlyi Mihályra. **18.05:** Húszas stúdió. **19.00:** Esti Krónika. **19.40:** A Rádió Kabarészínháza. **20.53:** Népi zene. **21.30:** Mikrolánc. **22.20:** Szvjatoszlav Richter lemezeiből. **23.35:** Zenés játékokból.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Népdalcsokor. **9.03:** A Gyermekrádió műsora. **11.50:** A zene hullámhosszán. **11.50:** Nemes György írása. **12.00:** Händel-művek. **12.43:** Negyedóra Baresay Jenőnél. **13.03:** Brahms: A-moll vonósnégyes. **13.35:** Sárközi György versei. **18.00:** Kívánságműsor kettőtől hatig. **18.05:** Külpolitikai figyelő. **18.20:** Beszélgetés a muzsikáról. **19.24:** A rock mesterei. **20.10:** Új könyvek. **20.13:** Az elmúlt hónap zenei eseményeiből. **21.10:** Michelangelo. **21.30:** Mozart: G-moll szimfónia. **22.00:** Népi zene. **22.18:** Edith Piaf zenés életregénye. **23.15:** Az Apostol együttes felvételeiből. **23.35:** Zenekari művek.

3. MŰSOR

18.05: Iskolarádió. **18.25:** Huszonöt perc beat. **18.50:** Várja meg a búgó hangot. Hangjáték. **19.09:** Liszt-művek. **20.21:** Láttuk, hallottuk — a színházban és a moziban. **21.55:** Mahalia Jackson énekel. **22.28:** Kamarazene.

KEDD

KOSSUTH RÁDIÓ

8.15: Budapest és a vidék kulturális programjából. **8.22:** Népi zene. **8.30:** A Gyermekrádió műsora. **9.05:** Rigó Jancsi. Daljáték. **10.05:** Iskolarádió. **11.51:** Édes anyanyelvünk. **12.20:** Ki nyer ma? **12.35:** Melódiakoktél. **14.00:** Gyermekeknek. **15.10:** Rádióiskola. **16.05:** Népi zene. **16.20:** Emlékezetes műsorokról. **16.40:** Operettrészletek. **17.05:** Jókai és korunk. **17.35:** Fúvószene. Domány András. **10.50** **11.30:** A Szabó család. **12.35:** Tánczenei kokt **13.50:** Válaszolunk h Balladáink világa. **14.3** **15.10:** Harsan a kürts rews énekel. **16.05:** A letben. **16.26:** A Kodál **17.20:** Népi zene. **18.(** lagai. **19.00:** Esti Krón Magyarország—Bulgária ről, Szófiából. **19.40:** ból. **20.18:** Meixner M Népi muzsika. **22.20:** A Orosz kamaramuzsika. cimbalmozik.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Dohnányi k XX. századi kórusmuzs szerzeményeiből. **10.00:** szán. **11.55:** Néhány p A longjumeau-i posta tája. A Faluradió mű vek. **13.40:** Orvosi tan hatig . . . zenés délután figyelő. **18.20:** Ahol a véget ér. Dokumentumi világ. Egyiptom dalaibó erőszak születik. Gellér Esti Krónika. **20.25:** **20.33:** Szunyogpuszta. Makra és olvasói. **21.** **23.15:** Részletek Ziehre

3. MŰSOR

18.05: Iskolarádió. **18.** szik. **18.53:** Dvorzsák fónia. **19.35:** A Bartól versenye. **20.33:** Versek tések. **22.29:** Zenei pan

TELEVÍZIÓ

8.05: Iskolatévé. **10.2(** sorozat. **10.35:** Egon M lógia. Magyarul beszélő Játék a betűkkel (ism. **17.23:** Hírek. **17.30:** Gá korcsolya EB győzteseine Az egyetemesség útján. **18.30:** Beszélgessünk . . . II. **19.10:** A Közönségs **19.15:** Esti mese. **19 3** FF Malmő—Ferencváros a Kupagyőztesek Európ tése. **Kb. 21.35:** „. . . e lekvés." Dokumentumfilm

2. MŰSOR

20.00: Tennessee Will zsa. Dráma három felvo tülleknek!) Közben **21.0(**

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 287-748, 340-726
1977 MÁJ 15

NÉPSZABADSÁG

Samu Géza

1021

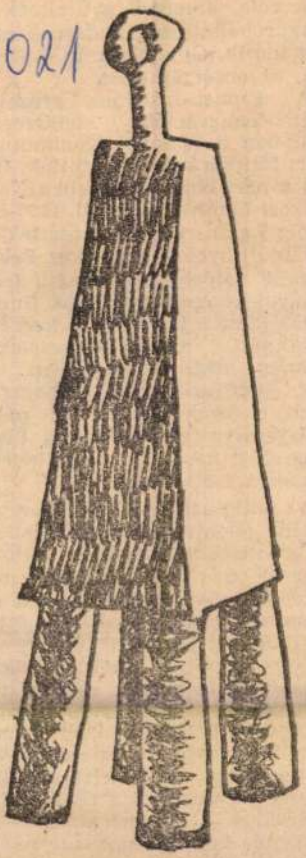

SAMU GÉZA: SZOBORTERV

ruhája valósággal [illegible]
hajával keretezett arcának finomságát. Élete a huszadik század forradalmár munkásasszonyainak minden megpróbáltatásával terhes. Négy kisgyermekét betegség vitte el, mert nem volt pénze gyógyszerre. Felnőtt fia a fasizmus ellen harcolva a sztálingrádi csatában esett el.

Az emigráció évei azonban sohasem jelentettek valamiféle elzárkózottságot, magányt. Dolores Ibarruri nemcsak a spanyol nép harcának és szenvedéseinek részese, élő tanúja, hanem mint a kommunista párt elnöke, a távolból is a spanyol politika aktív szereplője, formálója volt és maradt. Mindig is felbecsülhetetlen jelentőséget tulajdonított annak, hogy a Spanyol Kommunista Párt — pontosan mérlegelve a pillanatnyi helyzetet és a reális lehetőségeket — a marxizmus—leninizmus és a proletár internacionalizmus elveit kövesse. Az a tény, hogy La Pasionaria újra

embernek, s ettől átlelkesült, öröklétig tart: más és más formában újjászületik.

A Samu-féle herkentyűkben végállomásukhoz érkezett anyagokon egyszerre megfigyelhető a munka nyoma s a kiérleltség nyugalma. Az anyag, a szerszám jellegzetességei a szobrok technikai megoldásain uralkodnak: így kezdetlegesek és végletesek egyszerre, s ökonómiájuk éppoly meghökkentő, mint az ember csontszerkezetéé.

Ha Samu akarja, igazi szerszámot is tud csinálni, anyaga van hozzá – szobraihoz azonban többet is összekeres, nemcsak ami a padláson megtalálható – hanem ami saját leleménye: mindenhez, amit összeállít, lelket is ád.

Samu Géza érdeme a szüntelenül munkában járt, nemzedékek kezén nyüvött és mégis maradandó anyagnak a felfedezése. Munkái eleven valóságosságukban a többé nem romló és nem javuló holt anyag titkos életjelei, ő azonban csak úgy beszél róluk, hogy: „herkentyűk"... Ha már kínálja, vegyük is el tőle ezt a szavát.

A művészről készített film tekintélyes szeletet kanyarít le abból a vastag karéjból, mely neki és a kocsolaiaknak a mindennapos életet jelenti. A rendezőnek érdeme, hogy megjeleníti, táplálja a falusi élet iránt még mindig meglevő nosztalgiát, ezenfelül még Samu Géza művészetének javát is átmenti, de a néző nehezen szabadul meg a gondolattól: ez a világ így, ahogy előlép, csak a filmen, a vetítővásznon létezik, s úgy csodálja meg, mint a laterna magica valamely legújabb varázslatát.

Igaz, a portréfilmek mindig is válaszút előtt állanak: honnan sugározzék a főfény: a témából-e, az alkotóból-e. Viszont a téma maga is élő, alkotó személyiség, nem olyan anyag, mint amely Samu Géza keze között forog. Az erőszakos portréalanyból kirobbanó fényben a rendező hunyorog, ha viszont a modell átengedi magát, mint a formálásra készenálló anyag, akkor meg a produkció fényében tűnik el a figura.

Csányi rendező Samu szobrászra vetülő azonosulási szándéka is a modell halknak tűnő, mégis határozottan saját sugárzásával találkozik szembe.

zött kiállítás Samu munkáiból – fotósoktól, filmesektől nyüzsgő táj. Távolabb a földek között a dűlőúton trágyásszekér, bakján álmosan zötykölődő parasztemberrel. A jelenet remek volna, ha nem lenne oly „szép", mondanivalóját, a jól ábrázolt kontrasztot. meg újra megkísérlik *ságát* érzékeltetni, de torkollik.

Az idill nincs meg már csak azért sem, me zik a folklór hatásos ki alkotók közül soknál Egyensúlyérzéke vitat kélt. Minden, amit s hétköznapok hitelét ho lányi szavával – mint a volt róla, anyaga nem mény kézzel forgatja, Mindezek summájaké élkerülte a szép haszon dás veszélyét.

A film nehezen hord a kíméletlen vágások s készült. Samu Géza n kel, nem ijeszt el tőle

Mit akarhat ennél tö szobrász? Esetleg még t ből: átélni, hogyan aka ijesztgetni bennünket. pódnak le tábláinak, o talpán, fején, elemezh main a gyerekkorból, v ről magával hurcolt féle ezt is lehet Samu szob érezni, s ezen túl lejegy megörökíteni.

Ez a szobrász, ez az e melyet még kevesen ért jebb csak addig hangoz hirtelen fordulat meg n őket a szemünk közé a

el nyomtalanul. Ahogy a művészi tevékenység hatással van az ipari termékek külső megjelenésére, úgy az ipari célszerűség által felismert új lehetőségek visszakerülvén művészi területre, ott

Samu Géza

Samu Géza: Curriculum vitae.
Miskolc, 1975. október - 2 oldal

* A filmet a Tv 1975 tavaszán mutatta be. *(Szerk.)*

Samu Gyula



Samu Gyula: Curriculum vitae
Művészet, 1975. október - 28 oldal

Samu Géza



Samu Géza: Curiculum ..
Müvészet, 1975. Október – 28 ol

Samu Géza

Samu Géza: Bika

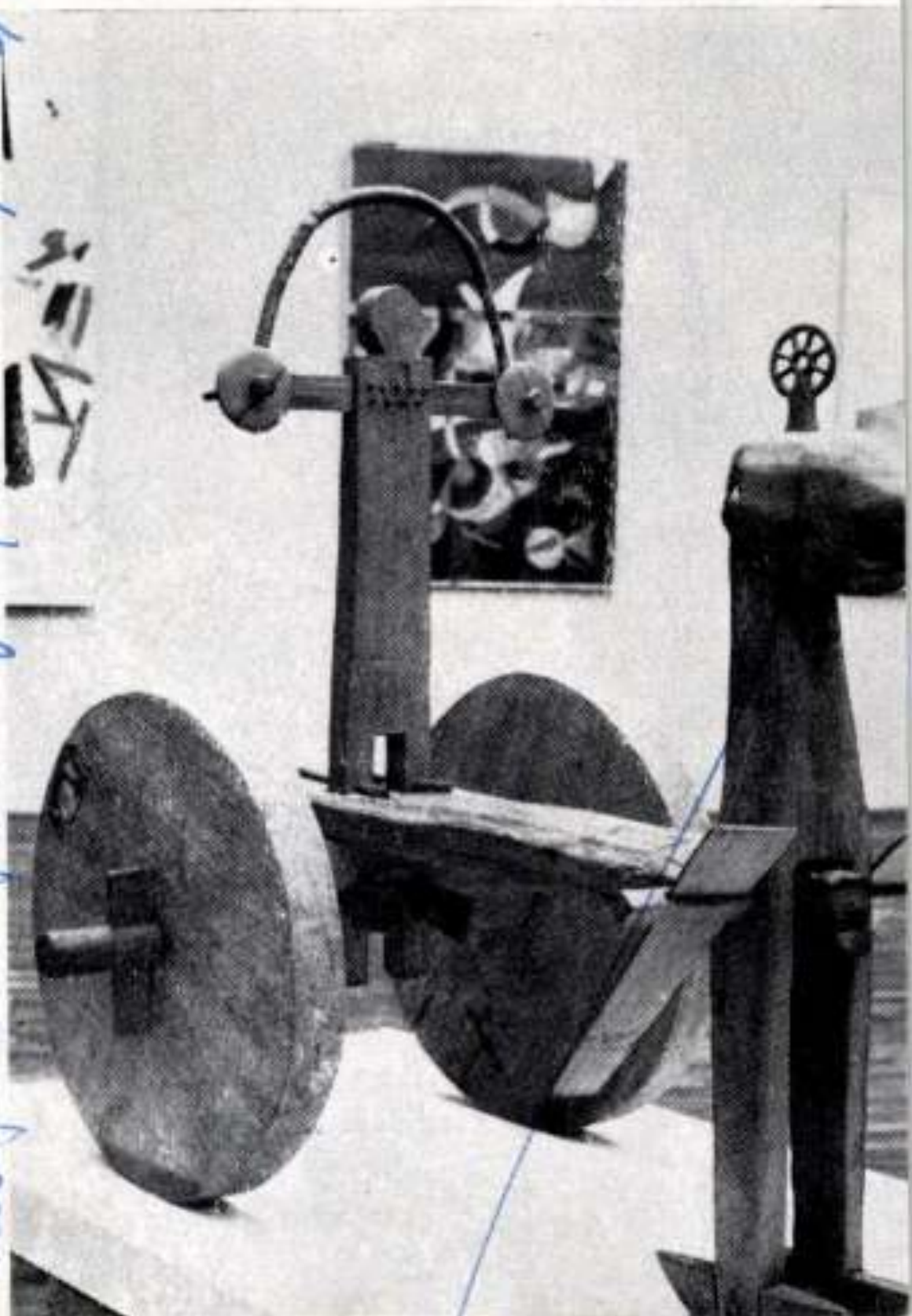



SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-088, 337-748, 340-725
1976 AUG

Alföld

Samu Géza

1021



Samu Géza, szobrai között

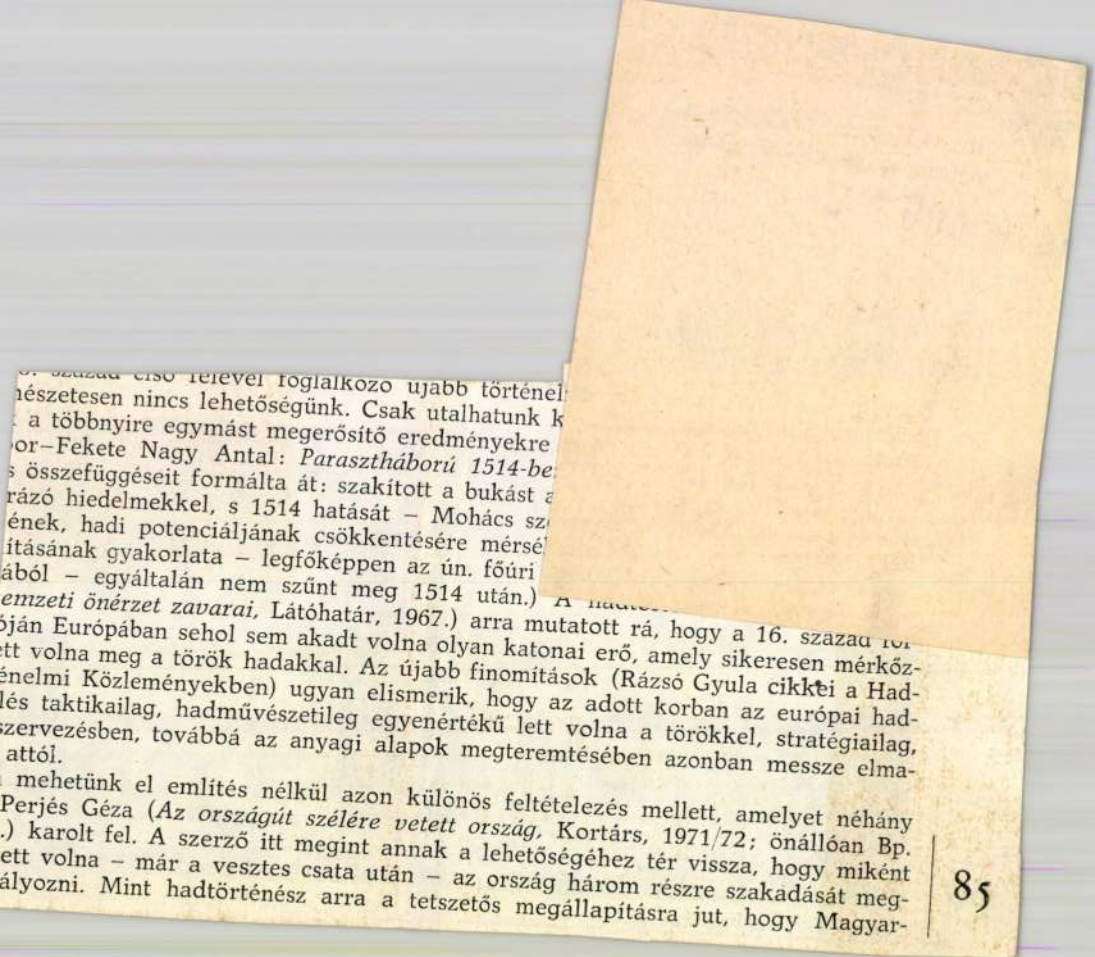

…. század első felével foglalkozó újabb történel…
…nészetesen nincs lehetőségünk. Csak utalhatunk k…
… a többnyire egymást megerősítő eredményekre …
…or–Fekete Nagy Antal: *Parasztháború 1514-be…*
…s összefüggéseit formálta át: szakított a bukást a…
…rázó hiedelmekkel, s 1514 hatását – Mohács sz…
…ének, hadi potenciáljának csökkentésére mérsé…
…ításának gyakorlata – legfőképpen az ún. főúri …
…ából – egyáltalán nem szűnt meg 1514 után.) A …
…*emzeti önérzet zavarai,* Látóhatár, 1967.) arra mutatott rá, hogy a 16. század …
…óján Európában sehol sem akadt volna olyan katonai erő, amely sikeresen mérkőz-
…ett volna meg a török hadakkal. Az újabb finomítások (Rázsó Gyula cikkei a Had-
…énelmi Közleményekben) ugyan elismerik, hogy az adott korban az európai had-
…lés taktikailag, hadművészetileg egyenértékű lett volna a törökkel, stratégiailag,
…szervezésben, továbbá az anyagi alapok megteremtésében azonban messze elma-
… attól.

… mehetünk el említés nélkül azon különös feltételezés mellett, amelyet néhány
… Perjés Géza (*Az országút szélére vetett ország,* Kortárs, 1971/72; önállóan Bp.
…) karolt fel. A szerző itt megint annak a lehetőségéhez tér vissza, hogy miként
…ett volna – már a vesztes csata után – az ország három részre szakadását meg-
…ályozni. Mint hadtörténész arra a tetszetős megállapításra jut, hogy Magyar-

Samu Géza

Samu Géza: Sellő

1021

Kollégiaddság és Falpár,
1974. nov.

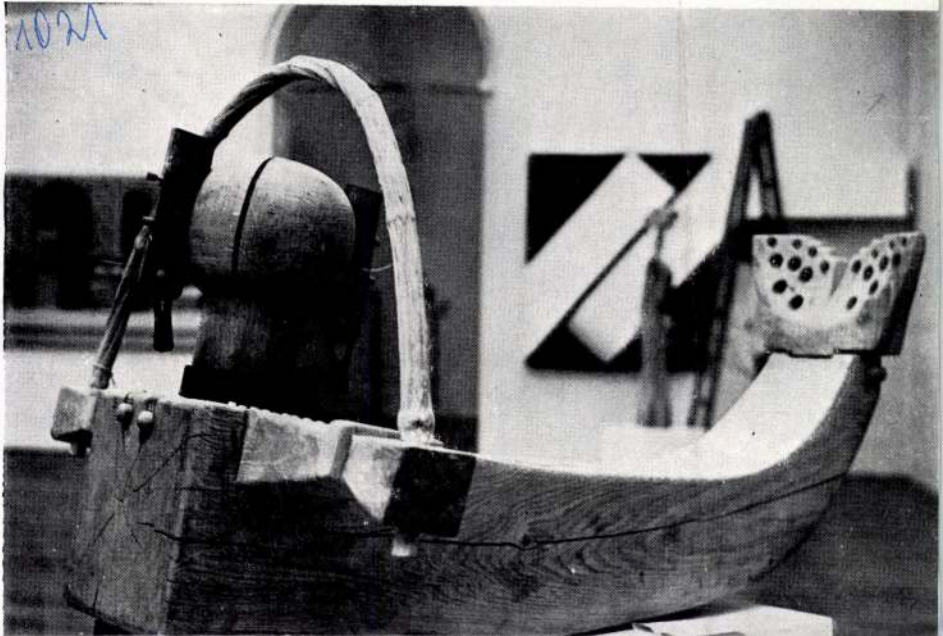

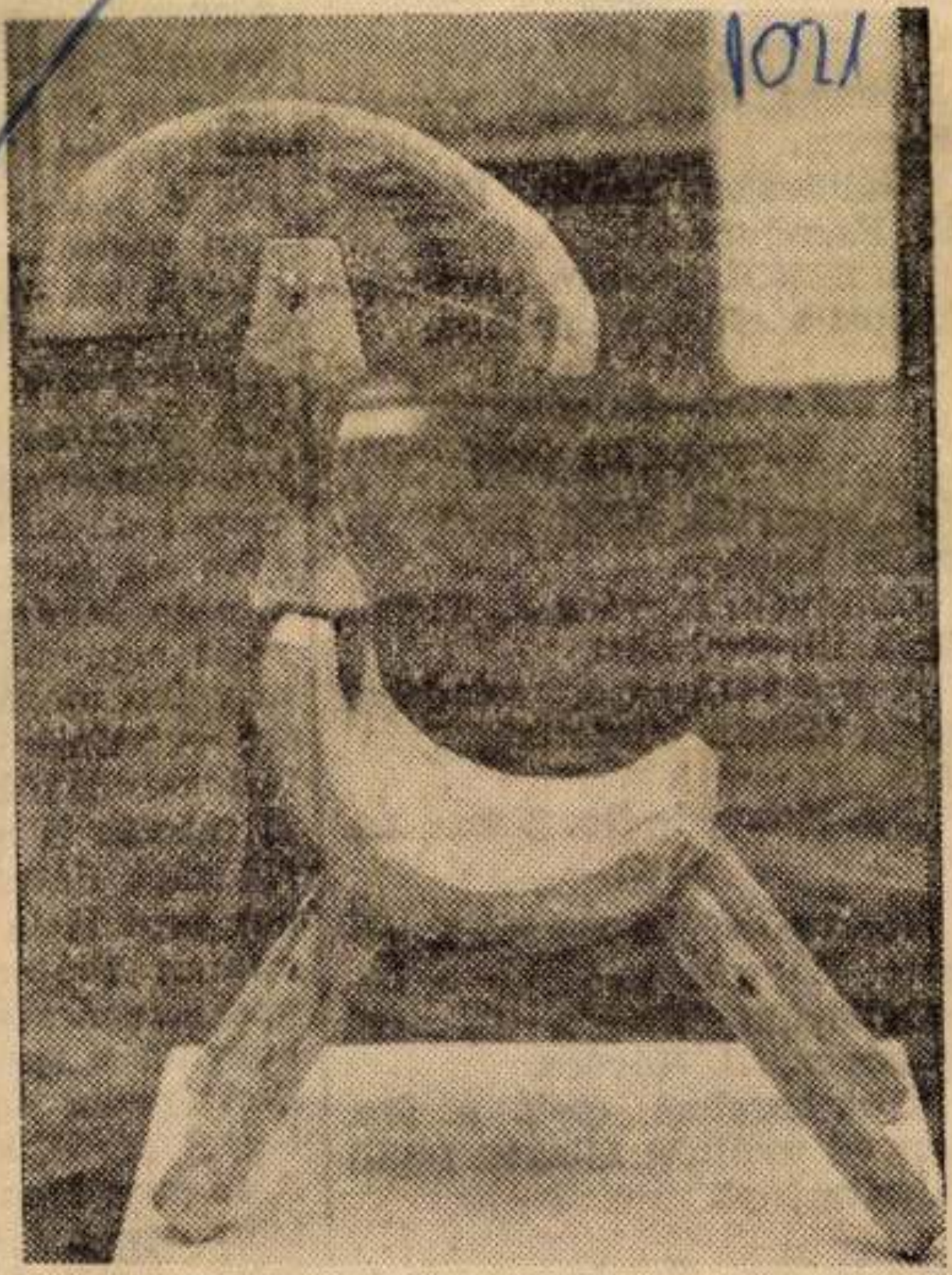

Samu Géza: ANTISZÉK

(Az Egervár '75 kiállítás anyagából)

SZEOL—Tatabányai Bányász 2:1 (1

1975 SEP 7

ZALAI HÍRLAP

BUDAPEST, IX., DÍLÓI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

SAJTÓFIGYELŐ

Weimper, ill. Kovács.

A párharcban csak a Bp. Honvéd nyújtott átlagon felüli teljesítményt.

Ferencváros—Ú. Dózsa 4:1 (1:1)

Népstadion, 70 000 néző, vezette: Palotai.

Góllövők: Szabó, Mucha

az őszi felkészü
közben a Gö

vosi tanácsra
hagynia a sporto
Zsolt pedig nem
I-gyel járó köv
A 14 éves *Magya*
tehetségnek ígérk
miatt ő még csal
következő bajnol
tagja az első csa
A személyi kérd

Sanen Géza

Szolor

Szabados Árpád: A zalaegerszegi játszótér
Művészet, 1977. április - 24. oldal.

...esről, a mászókára fölkapaszkodó
...anácsi vezetőről, a bújócskázó szob-
...ászokról, grafikusokról.



A játszótér felülnézetének részlete
(fotó Szebeni)



SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG
1971 AUG 12

Samu Géza

1021

SAMU GÉZA RAJZA

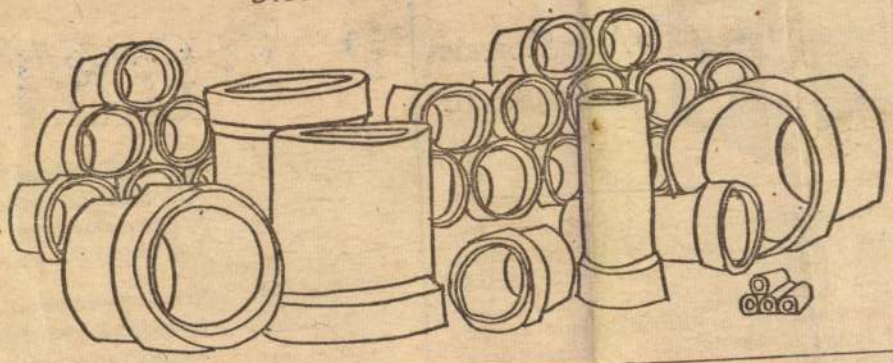

7

8



A val
műv

Elég sok úgynevezett művészi önvallomást hallottam és láttam már a televízióban ahhoz, hogy kellő mértékben viszolyogjak ettől a műfajtól. Különösen azok a kitárulkozások szomorítottak el, amelyekben a művész (vagy

Repülőgép-zümmog
Vak pillangó verdes
Szúnyog-motorzaj b
Egy távoli hang a v

Szíved összeszorul,
torkodat fanyar iszo
magad vagy, rádtap

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1975 JÚL 12

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Samu Géza szobrászművész

1091

Samu Géza tárlata Debrecenben

Samu Géza szobrászművész alkotásait bemutató tárlat nyílik július 14-én, hétfőn délután 5 órakor a Megyei Művelődési Központ Debrecen, Kossuth utca 1. szám alatti kiállítótermében. Samu Géza szobrászatunk sajátos egyénisége: hagyományos folklorisztikus elemeket ötvöz modern kifejezési formákkal. A folklór motívumokat sok esetben paraszti használati tárgyak hordozzák, e tárgyak — láncok, teknők, oszlopok stb. — kapnak új értelmet, kifejező erőt korszerű megfogalmazásban a művész munkáiban.

A kiállítást — amelyet Bánszky Pál művészettörténész nyit meg — augusztus 3-ig tekinthetik meg az érdeklődők naponta délelőtt 10 órától délután 6 óráig.



SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1975 VIII. 16

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Samu Géza szobrai

1021

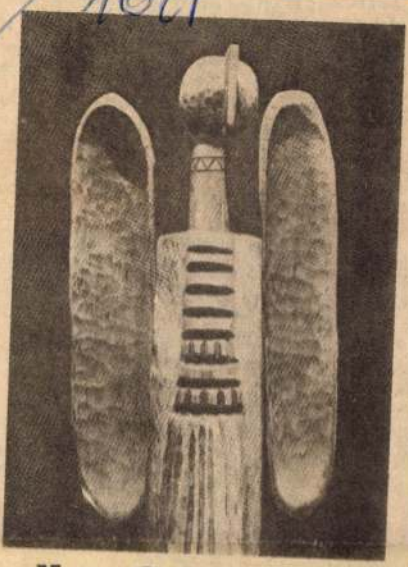

Megnyílt Samu Géza tárlata

Július 14-én, hétfőn délután Bánszky Pál festőművész bevezetőjével megnyílt Samu Géza szobrászművész debreceni kiállítása. A Kossuth utcai kiállítóteremben elhelyezett alkotások különleges alkotó fantáziáról árulkodnak. Samu Géza — mint megnyitójában Bánszky Pál említette — a népművészet tárgyait és a népi használati eszközöket a szobrok vagy szoborkompozíciók részeként, elemeként alkalmazza. Szobrai nem népművészeti alkotások, de a paraszti élet jellegzetes tárgyainak felhasználásával készülnek.

A művész a fiatal képzőművészek stúdiójának tagja, debreceni tárlatát több önálló és közös kiállítás előzte már meg, többek között Pécsett, Balatonbogláron, Pécsváradon, a pesti Stúdió Galériában.

Nagy érdeklődésre számottartó kiállítását augusztus harmadikáig tekinthetik meg a látogatók.

Több siker kísérte női csapatunk szereplését. A selejtezők során 12:4-re verték Dánia, 9:2-re pedig Kanada együttesét, így bejutottak a legjobb nyolc közé. A magyar válogatotton kívül a Szovjetunió, Franciaország, az NSZK, Olaszország, Románia, Japán és az Ausztria—Lengyelország találkozó győztese mérkőzik ma reggel 9 órától az esti döntőbe jutásért.

MOZI

A SZORAKOZOTT. Francia. VÍG du. 3/4, 6, 1/49. **ÖZÖNVÍZ II.** Lengyel. METEOR 3, 1/37. APOLLÓ de. 1/410, 1/41. **CSAPDA.** Román. APOLLÓ du. 1/24, 3/46, 8. **ANNA ÉS A FARKASOK.** Spanyol (16). VÍG de. 1/410, 1/412, 1/42. **VOLT EGYSZER EGY ZSARU.** Francia. METEOR KERT 8. **KÜLÖNÖS HÁZASSÁG.** Magyar. HÍRADÓ 1/210, 1/212, 3/42. **MIT, CSINÁLT FELSÉGED 3-TÓL 5-IG?** Magyar (16). HÍRADÓ 3/46, 3/48. **KISFILMEK HÍRADÓ** 3/44, 3/45. **NEMO KAPITÁNY ÉS A VÍZ ALATTI VÁROS.** Angol. METEOR MESE 3, 4/46. **MESE SZALTÁN CÁRRÓL.** Szovjet. VÍG MESE 3/44, 6. **ÉJFÉLI COWBOY.** Amerikai. FILMMÚZEUM 1/26, 8.

TV

BUDAPEST (1. műsor)

9.30 Műsorismertetés. 9.31 Idősebbek is elkezdhetik (ism.). 9.35 Delta (ism.). 10.00 Az aranyrablók (ism.). 10.50 Ünnep Dalsoarában. 11.05 A Fabrizzi-szisztéma. NSZK film (ism.). 17.13 Műsorismertetés. 17.15 Hírek. 17.20 A kisfiú és a csacsi. Szovjet játékfilm. 17.50 Életet az éveknek. 18.30 Megtakarított milliók. 18.55 Reklám. 19.05

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP
1976 MÁJ 6

Ötvösből faszobrász

1021

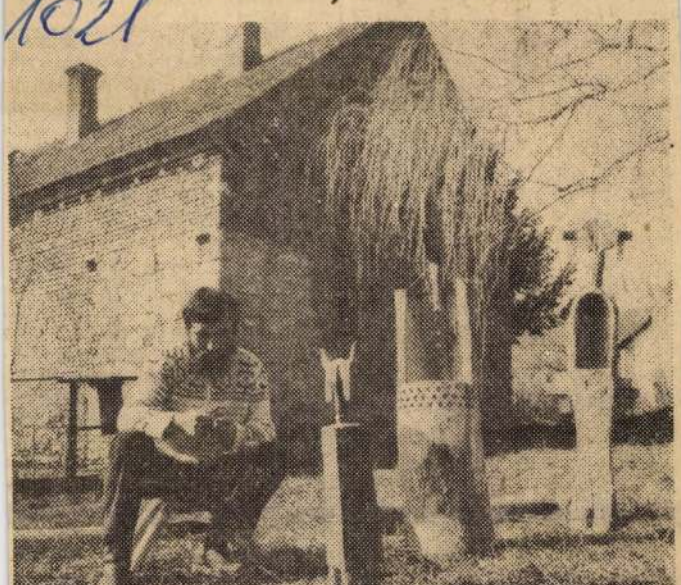

Bükkösdön lakik és dolgozik egy XVIII. században épült vízimalomban Samu Géza faszobrász. Ötvösként fejezte be tanulmányait, de 1969 óta főleg szobrászattal foglalkozik. Faragásait a környezetében található anyagokkal egészíti ki. Alkotásai sajátosan egyéniek. Művei több hazai nagyvárosban szerepeltek kiállításon.

álatot: bedőlt .

Az öreg létesí
jen felújításra
minden maradt
öreg, korhadt
ban nem bírtál
szerencse, hogy
baleset a pály
Vasas most ké
zárni. Így a VBKM férfi és
női tekézői meg azok, akik a
Vasas-pályán edzettek, verse-
nyeztek, kénytelenek új lehe-
tőségeket keresni. (A Vasas
várhatóan a Közút »vendége«
lesz.)

A nagy örömbe tehát üröm
is vegyült, s a tekézők csak
azzal vigasztalódnak, hogy
van egy magyar szólásmon-
dás, mely szerint »minden
rosszban van valami jó.« A
Vasas-tekepálya bedőlése ta-
lán mégis csak elindítója lesz
annak a folyamatnak, hogy
Kaposváron — más városok-
hoz hasonlóan — elkészüljön
egy modern, négyes tekecsar-
zok.

Ezt egyébként a Spartacus
csapata is sürgeti, hiszen a
szövetkezetiek előtt nyitva áll
az út a magasabb osztályba,
ahol viszont már csak négyes
pályán lehet játszani.

K. S.

osztályt meg az [illegible]
bizottságát —, hogy az idén a
nyári versenyek mintájára
beiktassák a téli olimpiát is.
Ez azt jelenti, hogy még több
fiatal kapcsolódik be a sport-
életbe.

A megkérdezett fiúk és lá-
nyok nagy többsége úgy nyi-
latkozott: az idei versenyek
után *rendszeresen* szeretne
sportolni. Sokan eddig ugyan-
is csupán *alkalomszerűen* vál-
tak atlétává vagy kergették a
labdát. Ez a jól szervezett
szakmunkástanuló olimpia
felfokozta a fiúk, lányok
kedvét. Várható, hogy a mos-
tani előrelépést majd újabb is
követi.

A vasárnapi döntőknél ma-
radva: szívesen emlékezünk
vissza néhány remek atléti-
kai küzdelemre és a színvo-
nalas kézilabdacsatákra. Pél-
daszerű volt az a párharc
amely a kézilabdázóknál —
az elődöntőben — a siófok

Samu Géza 1.

Kiállitásával a Studió Galériában jelentkezett. Angyalai,bálványai emlékeztetnek a népnyelv által kapubálványnak nevezett oszlopokra. Itt azonban önálló életre kelnek,mindegyiknek két-két szárnya van.Egy-egy fehér oszlpp ,tetején gömbbel,a gömbön fülfélék,s a képzeletbeli bülekben barbár diszek lóg nak.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 125/6
Bojár Iván:Bálványok és bálványok

Samu bebizonyitotta már,hogy alkalmas az átváltoztatások csodájára,képes sulykolófákból játékbikákat teremteni,s képes arra is,hogy a játékbikákból megteremtse a földtől mindinkább elszakadó XX. századi ember különös mitológiáját.

Magyar Hirlap 1975. 8.évf./125 6.old.
Bojár Iván:bálványok és bálványok



Samu Géza, szobrai között

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Svet socializmu, Bratislava

~~Pedagogika, Praha~~

1021 7 IX. 1976

112 - M



TVORBA mladého maďarského rezbára Gézu Samua sa harmonicky spája s prostredím jednotlivých oblastí, pre ktoré je určená.



Sanna Géza, szobrász

Modern térplasztikát készít a művész, a mátyásföldi Centenárium lakótelep egyik terére. (említve)

Magyar Nemzet, 1976. nov. 17.

Samu Géza, szobrász

L: Borsos Miklós

Láncz S: Képzőmův Krónika 899–902

Jelenkor, Pécs 1976. október XIX/10.

Szaun Géza

Részt vett a Stúdió „74"
kiállításom
Nagy Aldikó kritikája

Kritika 74/11 28.0.

Samu béra, Jaragó művén

Pécsett volt kiállítása.

— : A Jelenkor krónikája 576.

JELENKOR, Pécs, 1974. június XVII/6.

Samu Géza, szobrász

Kiállít az Ernst Múz.-ban. (Stúdió '74)

(„Csapolt fejfa", „Sellő", „Biga" c. művek.)

P. Szücs Julianna: Pottbehyret 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. okt. 4.

a1

Samu Géza

Kimaradt a Világirodalmi
Kislexikonból.

Dévényi Iván cikke.

Vigilia 73/11 783.

Samu Géza Hobrást

Részt vett a Fiatal Művészek Studiojának

74. évi tárlatán az Ernst Muzeumban.

Dévényi Iván ismertetése.

Vigilia 74/12 854. o.

Sannů Géza
szobrász

Sannů Géza három groteszk-
homoly faszobra vedeti.

Passuth Krisztina: Fiatalok Stúdiója
Tükör, 1974. okt. 8 - 11 lap

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JELENKOR

Pécs

...

Samu Géza faragó-
művész

SAMU GÉZA faragóművész munkáiból rendezek kiállítást április 29-től a Pécsi Kisgalériában.

✦

Szabó Géza szobrászművésza

Megnyílt a Kossuth u. 1. sz. kiállítóteremben a népi szobrászok bejárdött és a pályázaton elfogadott művei-nek kiállítása.
A kiállítás munkájában részt vett a művésza.

Szabó Géza: Népi szobrászat 1944.
Hajdúbihari Napló, 1944. jún. 26.

Samu Géza szobrai

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának
idei tárlatán szerepelnek szobrai.

Bekk László: Stúdi-ó!
Egyetemi Lapok, Budapest, 1944. okt. 14.

Samu Géza

Berki Viola, Kátay Miklós, Kő Pál, Nemeth Éva, Probstner Jacobs és Samu Géza kollektív kiállítása Bajan látható (julius 29 - szept 15)

---:Kiállitási naptár.

Müvészet, 1973.augusztus - 46.oldal

Samu Géza, szobrász

Feleségével Pallai Márta főiskolással a baranyai Bükkösdről érkezett Egerszegre. Samu Gézának önálló kiállítása látható itt, az Ifjúsági-és Úttörőházban.

T. A.: Képek az egerszegi faforagó művésztelepről.

Zalai Hírlap, 1976. aug. 8.

Samu Géza szobrászművész

Az újpesti Derkovits Gyula ifjúsági klubban rendezte meg kiállítását. A művész falun született, nem végzett főiskolát, a népi kultúra tárgyi emlékeiből formál művészetet.

Vadas József: Idillek, vallomások.
Élet és Irodalom, 1972. nov. 11.

Samu Géza vobrány

1

az Ujpesti Dunavits Gyurági
Klubban nyílt Ziállítása

Magyar Nemzet 1972 oktober 24
4. old.

Sanni Géza

2

Első tárlata a pesterzsébeti „Gili"-ben volt 26. 2 éve

Magyar Nemzet 1972 a Zéber 24
4. old.

Samu Géza

Fa-faragás (kép)

Uj írás 1971/6 borító 2.

Samu Géza

Faparagás (kép)

Uj írás 1971/6. 76.

Samu Géza

Faparagás (kép)

Uj írás 1971/6 75.

Samu Géza

Faparagás (kép)

Uj irás 1971/6, 74

Samu Géza

Fafaragás (kép)

Uj irás 1971/6, 73

Sarmi Géza

Fafaragás (kép)

Ny írás 1971/6. bovitó 4.

Lauró Géza

Fa-faragás (kép)

Uj írás 1971/6 borító 1.

Samu Géza

Fafaragás (kép)

Uj irás 1971/6 bovilo 3

Samu Géza
szobrainhoz a fateknőkel bizonyára
egy falusi udvaron találta. Környeze-
tünk védelmeért címmel nyílt kiállítás
a TIT. természettudományi studiójában.

Havas Lujza: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/171 11 old.

Samu Géza

A művésa az utóbbi években a Képzőművészeti Alap tagja lett.

Bánszky Pál: Nemzetközi amatőr képzőművészeti kiállítás az Ernst Múzeumban.
Népművelés, 1974. 1. 21. old.

Samu Géza, szobrász

Kiállítása okt. 21.-ig tekinthető meg a Derkovits Ifjúsági klubban. (Újpest.)

— : Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. okt. 10.

Samu Géza, nobrász

A huszonötéves művész kiállítása az újpesti Derkovits ifjúsági klubban látható.

Rózsa Gyula, Martyn Ferenc és Samu Géza Kiállítása 7.

Népszabadság, Bp 1972. nov. 3.

Samu Géza

Samu Géza idei kiállításán bemutatott szobrok fokkorisztikus ekletés nyomán születtek.

Nagy Ildikó: Pieták, Dózsa-keresztek.
Müvészet,1975.október - 4.oldal

Samu Géza, szobrász,
grafikus

Várlat: Repr

Samu Géza: Szobortervo

M. 6,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 5.

Samu Géza, [nobrász]

Kiállít.

R. Gy.: fiatal nobrászok és fafaragók
Hatvanban 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 19.

Samu Géza
szobrász

Samu Géza kicsoban el Munkája
paraszti dolog. Kompozíció amelyeket
fából alkot a messzi pogány multat
idéri fel.

E.Gy. Samu Géza kiállitása.
MÜVÉSZET, 1973.január 44.oldal

Samu Géza

festőművész

„Halászok" (repro)

E. Gy: Samu Géza kiállítása.
Művészet, 1973. január - 44 oldal.

Samu Géza

Az amatőrök táborából kiválnak azok, akik művészeti vagy pedagogiai főiskolára mennek és akik más utakon, de hivatásossá válnak. Az utóbbi években a Képzőművészeti Alap tagja lett Samu Géza is.

Bauszky Pál: Nemzetközi amatőr képzőművészeti kiállítás az Ernst Múzeumban.

Népművelés
Népművelés

1974/1.

21 old.

Samu Géza

A Fiatalok Népmüvészeti Studiója 1973 novemberében kiállitást rendezett a Magyar Néphadsereg Központi Klubjában. Képünkön Samu Géza munkája.

Népmüvelés 1974/1 40 old.

Samu Géza

fafaragó szobraiból nyilt kiállitás IV.29-én a pécsi kisgalériában.A Kiállitás három hétig tart nyitva.

Magyar Hirlap 1974/117. 8.old.

Samu Géza
szobrász

Kiállításán a legegyszerűbb-
játékszerű jelzésektől a nagy-
méretű kompozícióig veret a
tárgyak sora.

E.Gy. Samu Géza kiállitása.
MÜVÉSZET, 1973.január 44.oldal

Sanm Géza

a 100 éves fennállását ünneplő Margitszigeti Nagyszállóban megnyílt távlaton szerepel ~~képe~~ fából készített plasztikája: „A sziget története" c. (említve és repr.)

Molnár Zsolt: Kiállítás a Margitszigeten.

Magyar Ifjúság, 1973. dec. 14

Samu Géza

Ziállítása nyílt az újpesti

Derkovits Ifjúsági Klubban

– zóla szóló cikk a 2. oldalon –

Népszava 1972 november 3

2. old.

Samu Géza

1974-ben Pécsen adódott, 1975-ben Budapesten a Stúdió Galériában, július-ban Balatonudvari volt a művészek kiállítása.

--------: Samu Géza.
Művészet, 1975. október - 28.oldal

Samu Géza

1971. áprilisában Pesterzsébeten, 1972 Őszén Ujpesten, 1973-ban a Fiatal Művészek klubjában ez év májusában Pécsett a kisgalériában volt tárlata

------ Samu Géza.
Művészet, 1975. október - 28.oldal

Samu Géza

1972 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja Samu Géza. Önstúdiós művész. Sokszor szerepelt közös és önálló tárlatokon.

--------: Samu Géza.
Művészet, 1975. október - 28.oldal

Samu Géza

Grimnáriumi tanulmányai után az Iparmüvészeti Főiskolát a „Hittudományi Főiskolát megkövnyekezte, ugyszintén a katonaságot. De sehol se maradt hosszabb ideig.

---------: Samu Géza.
Müvészet, 1975. október - 28.oldal

Samu Géza

Samu Géza kocsolairól Bükkösd-
re került, majd a pécsi művészeti
gyűjteménybe.

--------: Samu Géza.
Művészet, 1975. október - 28.oldal

Samu Géza

Először a fiatal művészeknek klubjukban mutatták be Csányi Miklósnak Samu Gézáról készített felinyét

Erdős György: Herkentyűk.
Művészet, 1975. október – 30 oldal.

Somú Géza, szobrász

Szerepel a hatvani tárlaton.
(Napraforgó c. műve.)

Rózsa Gyula - Kokoschka, Kondor, Hatvan

4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. május 10.

Samu Géza, szobrász

Kiállításának ismertetése.

Megemlített művek: Csapolt fejfa,

Gellő, Biga ...

P. Szücs Julianna: Stúdió Galéria:

Samu Géza 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 25.

Samu Géza
rézkarcai

Samu Géza rézkarcművészi
kiállítása a Stúdió Galériá-
ban április 16-án nyílt meg.

-----:Pályázatok és megbizások.
Művészet,1975.április - 45.oldal

Samu Géza

A Debreceni Medgyessy-Teremben Bényi Árpád festőművész.
A Veszprémi Képesarnokban Szalatnyai József festőművész junius 5.-én,
A balatonboglári Temetődomb kápolnájában Samu Géza szobrászművész junius 1.-én nyitja meg kiállitását, mint a Kulturális eseményeket ismertető rovat közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 31.
XIX. évf. 22. sz. 8. lap.

Samu Géza

"A művész, mint olvasó" cimmel Vadas József ir a Hatvanban rendezett Hatvany Lajos Muzeum kiállitásáról, s az ott és más kiállitáson szereplő művészekről, valamint alkotásaikról: Lesznai Anna, Gergely Tibor grafikus, Moholy Nagy László, Kondor Béla, Samu Géza. A művészekre vonatkozó részletesebb ismertetést lásd: Lesznai Anna nevéhez mellékelt fenti cimü beszámolóban.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 17.
XIX. évf. 2o. sz. 13. lap.

Somm Géza, szobrász

MDK

A fiatal szobrász első kiállítása Pesterzsébeten a Csiliben nyílt meg.

Rózsa Gyula: Absztraktok és konkrétak

7.

Népszabadság, Bp. 1971. márc. 26.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Samu Géza

1971 MÁR 17

ESTI HÍRLAP

□ SAMU GÉZA szobrász kiállítása március 28-ig tekinthető meg a pesterzsébeti Csiliben.

Samu Géza

Rajzának repr.-ját hozza a lap cim nélkül.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juni. 2o.
XIV. évf. 25. sz. 15. lap

Samu Géza yobány

„A preklasszikus kultúrák emlékműve"
fa, 80 x 30 cm

„Nagymama mesel" fa, 75 cm

szerepelt az 1978-as Studió kiállitáson
katalógus a könyvtárban

Samu Géza

1./

"Változatok a változatlanságra" cimmel Vadas József ir a "Szobrászat '77" c. Műcsarnokban rendezett Magyar szobrászati kiállitásról. Az alcimekkel ellátott, fejezetekre osztott kritika felsorolja a különböző művészeti stilust képviselő alkotókat:

"Naturalizmus" c. alatt:
Beck O. Fülöp, Borbás Tibor, Ferenczy Béni, Marton László, Melocco Miklós, Pátzay Pál, Schaár Erzsébet, ifj. Szabó István, Varga Imre.

"Racionalizmus" c. alatt:
Bohus Zoltán, Farkas Ádám, Grantner Jenő,

folytatás a 2./ sz. cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. május 2o. XXII. évf. 2o. sz. 15. lap.

Samu Géza

/Kalló Viktor/, Paizs László, Segesdi György, /Tóth Valéria/, Veszprémi Imre.
"A többiek" c. alatt szerepelnek: Berczeller Rezső, Boda Gábor, Borsos Miklós, Csikszentmihályi Róbert, Fekete Tamás, Kéri Ádám, /Kiss K. István/, Kiss Nagy András, Kő Pál, Olcsai Kiss Zoltán, Samu Géza,/Somogyi József/, Szervátiusz Tibor, Vigh Tamás, Vilt Tibor.
"Lovak" c. alatt /Lovasszobrok/
Györfi Sándor, Martsa István.
Folytatása az 1./ sz. cédulának.

A Vadas-féle kritikát lásd: Beck Ö. Fülöp nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. május 2o. XXII. évf. 2o. sz. 13. lap.

Samu Gézá, szobrászművész

a Műcsarnokban és kertjében a magyar szobrászati kiállítás hó végéig látható. A művész alkotása szerepel e kiállításon.

Láttuk, hallottuk.

1974. máj. 19. Kossuth 21.34 /Áné/.

Samu Géza, szobrászművész

Szegeden, a Vörösmarty utcában három tárlat egymás mellett: Kiss Roóz Ilona, Balázs Irén és Samu Géza művei nyílt meg. – A művész hét szobrát állította ki, melyeknek alapanyaga faragott fateknő, régi szánkótalp, köpülő, mángorló. (anlitóe).

Kis Erzsébet: Szegedi színfoltok.

Magyar Szó, 1978. VIII. 20.

Samu Géza szobrászati
a Stúdió őszi tárlatán szereplő
művei.

Losonci Miklós: Új értékek a Stúdió
őszi kiállításán.
Pesti Napló, 1944. szept. 24.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978

VALÓSÁG – 6

Samu Géza

1021



Samu Géza: Temetési menet

zódott az egy évtized előtti állapothoz ké
alapvető gyűjtőforrásból merítik: *a)* k
székek, *c)* egyéb kutató-fejlesztő helyek
E három adatgyűjtő forrás együttes
kutatók létszámára vonatkozó adatok. A
tikai felmérés szerint a tudományos kut
egyetemi, főiskolai tanszékeken 12 593;
szesen 34 798.

A *kutatóintézeti* kategórián belül a statisztikai felmérés szerint a tudományos kutatói besorolásúak száma 1975-ben 8840 fő volt és ezek egyhetede tudományos fokozattal is rendelkezik (45 akadémiai rendes és levelező tag, 128 tudományok doktora és 1043 kandidátus). Míg 2523 főt egyetemi végzettségű műszaki dolgozóként tartottak ugyan nyilván, de a végső összegezésben a tudományos kutatók létszámába sorolták, ami *22%-os* létszámszaporulatot idézett elő.[4] Továbbá nem érdektelen annak figyelembevétele sem, hogy a kutatóintézeti kategóriába sorolt 11 363 kutatóból 2827 fő a Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeteiben dolgozott (20,5%), míg a többiek különböző minisztériumok, főbb országos hivatalok felügyelete alá tartozó intézetek tudományos kutatóiként kerültek nyilvántartásba. A tudományos kutatóként történő nyilvántartás szempontjai azonban még korántsem egyértelműek, és nem azonosak az akadémiai és a többi intézetekben, ami szükségképpen további problémák forrása lehet. Csak ezen néhány szempont említése is feljogosíthat arra a következtetésre, hogy a statisztikai adatok némi korrekciójának igénye korántsem alaptalan, méghozzá a lefelé kerekítés irányába. Így a kutatóintézeti kategórián belül a tudományos kutatók létszámának 20—25%-os csökkentése feltehetően jobban közelít a reális képhez.

Az egyetemi és főiskolai tanszékek kategóriájában 1975-ben nyilvántartott 12 593 tudományos kutatói létszám két forrásból táplálkozott. 1482 főt tudományos kutatóként jeleztek és 11 111 főt pedig oktatóként. Ezen kategóriába soroltak összlétszámából 2213-an rendelkeztek tudományos fokozattal (93 akadémiai rendes és levelező tag, 376 tudományok doktora, 1744 kandidátus).[5] Az a tény, hogy a statisztika az egyetemek és főiskolák valamennyi oktatóját a végső összegezésnél tudományos kutató-

Samu Géza, [ ]

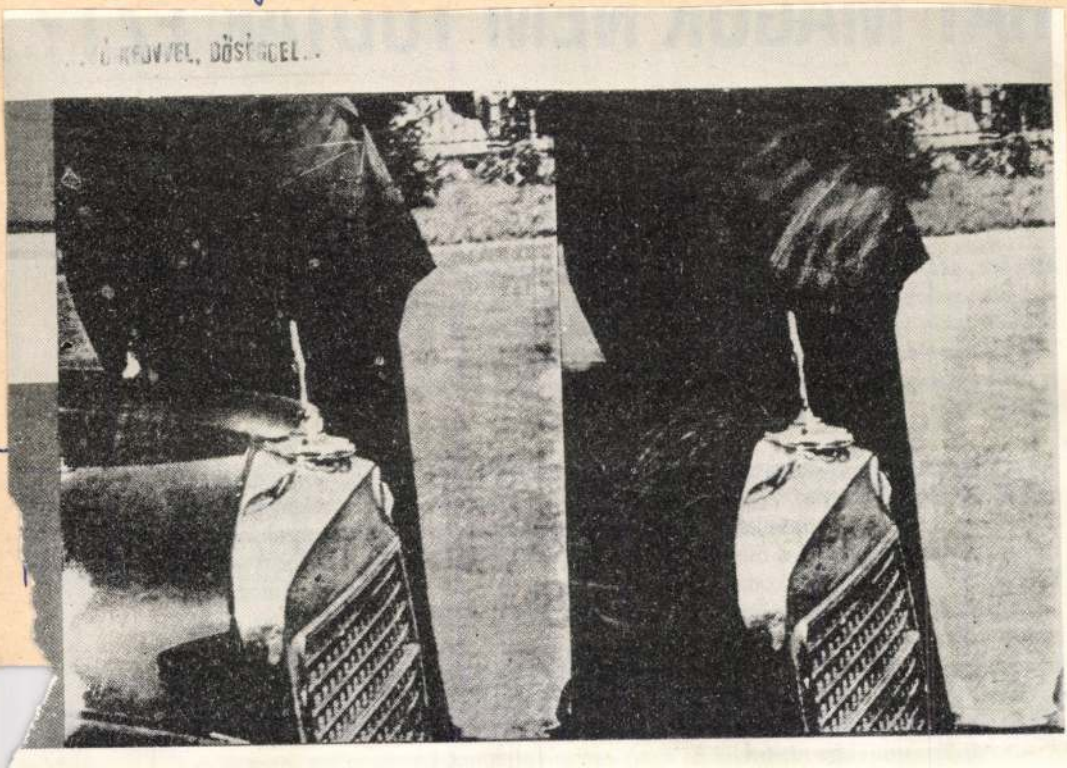

1. Vesely Ferenc: Bőség

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállítását minden évben megrendezik Budapesten. 1977-ben Székesfehérváron az István király Múzeumban láthattuk a fiatalok munkáit.

Sajnos, Budapesten nem találtak helyet a hagyományos kiállításnak. Olvasóinkat szeretnénk kárpótolni lapunk „falain" kiállított néhány reprodukciónkkal, remélve, hogy a jövő évben nem az elmaradt kiállítás kárpótlásaként láthatják majd a stúdiósok munkáit.

Minitárlatunkat lapunk 51–76. oldalán találhatják. A kiállító művészek névsorban: Almási Aladár, Bukta Imre, Kárpáti Tamás, Kovács Péter, Lengyel András, Orosz István, Prutkay Péter, Samu Géza, Tornay Endre Várnagy Ildikó és Vesely Ferenc.

frazeológiájába burkoltan olyan életmodellek és viselkedési minták válnak hozzáférhetőkké, amelyek a társadalmunk adott anyagi és lehetőségszintjéhez való legegyszerűbb, tehát konformista alkalmazkodást segítik.

A konformizmus egy hierarchizált rendhez való alkalmazkodást jelent. Furcsa módon az üzem és a társadalom hierarchikus felfogását és ebben a hierarchiában a maguk alárendelt helyzetét éppen azokban a „demokratikus" keretekben teszik legjobban magukévá a munkások, amelyekben – deklaráltan – egyenrangú felekként vesznek részt, ténylegesen azonban mint hallgatóság, mint a különböző mozgósítások és buzdítások címzettjei vannak jelen. Az egyenlőség csak abban nyilvánul meg, hogy igazgatótól segédmunkásig mindenki benne van a hierarchikus rangsorban, alárendelt és felettes egy személyben, és már nem egyszerűen munkája, hanem beosztása, rangfokozata, funkciója van.

A hierarchikus mentalitás fontos, általános megnyilvánulása, hogy a munkás otthonát, életkörülményeit konkrétan a közvetlenül alatta és fölötte állókéhoz hasonlítja. Magabiztosságát abból a tudatból meríti, hogy nagy számban vannak alatta elhelyezkedők, akik számára az ő élete is minta lehet, reményeit pedig ahhoz fűzi, hogy státusa, tisztes szolgálata lehetővé teszi majd gyermekei számára a „főnökké" emelkedést.

A hivatalnoki tradíció és a hierarchikus szemlélet még arra a területre is átterjed, ahol a munkások a maguk gazdasági érdekeikért küzdenek. Sok munkás számára az a maximálisan elérhető cél, hogy a „saját asztalánál", vagyis a maga reszortjában belátása szerint gazdálkodhasson idejével, s a bürokratához hasonlóan munkájának fogásait „hivatali titokká" változtathassa. Ez kedvező pozíciót biztosít a jobb kereset és a jobb munkafeltételek kiharcolásához, továbbá a felelősség áthárításához is, amely egyre jelentősebb szemponttá válik a modernizálódás nyomán megjelenő új gépek, drága berendezések csapdái között.

A munkavállalók és a munkaadók között változatos módszerekkel folyik a harc a munkaerőért, a tulajdonért, a hatalomért és befolyásért. Munkaadó és munkavállaló

A szerzők 1976-ban a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete megbízásából szociológiai kutatást folytattak az Ikarusban. Ebben az írásban elsősorban az itt szerzett tapasztalatokat és élményeket dolgozták fel.

Samu Géza faszobrász

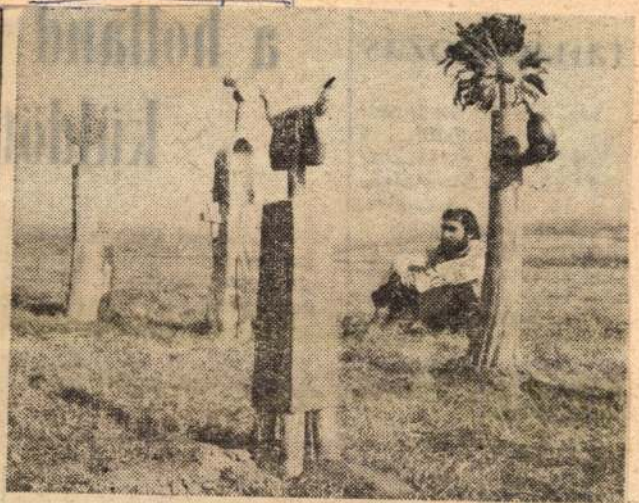

Bükkösdön, egy XVIII. században épült vízimalomban dolgozik Samu Géza faszobrász. Sajátosan egyéni fafaragásait a környezetében található anyagokkal egészíti ki. Munkái számos hazai nagyvárosban szerepeltek kiállításon. Képünkön: a művész fafaragásai között.

(MTI-fotó — Kálmándy Ferenc felv.)

— : (—) 2.

EST I

j. 11.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 JÚL 12
HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Samu Géza szobrászművész

1021

Néptáncfesztivál, virágkarnevál, hangversenyek

Ízelítő a nyári rendezvényekből

Javában benne vagyunk a nyárban, a kulturális programok egyikét-másikát már magunk mögött hagytuk, de Hajdú-Bihar megye nyári rendezvényeink többsége még hátra van. Mindenekelőtt két nagy rendezvényről kell megemlékeznünk, melyek hagyományosak a nyári műsornaptárban.

Július 25-én kezdődik Hajdúszoboszlón a hetedik kelet-magyarországi néptáncfesztivál. A rendezvénysorozat városi felvonulással kezdődik, s még aznap lebonyolítják a szóló táncversenyeket a szabadtéri színpadon, s úgynevezett táncházat rendeznek a fürdő főbejárata előtti téren. A versenyprogramokat másnap Debrecenben mutatják be a részt vevő együttesek, este Hajdúszoboszlón folklórestet rendeznek. A gálaműsort a hajdúszoboszlói és a debreceni szabadtéri színpadon is láthatják az érdeklődők.

A nemzetközi érdeklődést kiváltó debreceni virágkarneválok ebben az évben jubileumi számhoz érkeztek: tizedjére rendezik meg a karnevált a kapcsolódó rendezvényekkel. Már augusztus 19-én karneváli hangulat lesz, majd másnap a menet a szokásos időben és útvonalon halad a Nagyerdei Stadionba. A felvonulást este megismétlik, és tűzijáték ezúttal sem marad el. A kapcsolódó rendezvények szintén hagyományosak: filmek, kisgrafikák, festmények és virágok kiállításában gyönyörködhet a közönség.

A két nagyrendezvényen kívül számos más program hívja és várja a debreceni és a Debrecenbe látogató érdeklődőket. Leghamarabb, július 14-én Samu Géza szobrászművész kiállítására kerül sor a Kossuth utca 1. szám alatt. Megrendezik a közalkalmazottak megyei fotókiállítását. Elsősorban a fiatalok számára örömhír, hogy július 17-én két híres lengyel beat együttes, illetve dzsessz zenekar, az LGT és a Silesian Blues Band hangversenyezik a szabadtéri színpadon.

Ezen a nyáron feltámasztanak, illetve elindítanak egy új rendezvénysorozatot, a Zenélő udvart. Az első hangverseny július 24-én lesz a Musica Antiqua Hungarica együttes előadásában, akik magyar és európai reneszánsz műveket szólaltatnak meg. A második hangversenyt az Ex Antiquis együttes adja (vezetője Hacki Tamás), a harmadik hangverseny a Debreceni Fúvósötös előadásában hangzik el. A hangversenyek színhelye a városi tanács udvara.

Július 25-én nyílik a Medgyessy Ferenc művésztelep Hajdúnánáson, melynek zárókiállítását augusztus 17—21. között rendezik meg. A hajdúsági nemzetközi művésztelep zárókiállítását augusztus 3—5-ig tekinthetik meg az érdeklődők. Folytatják a Magyar tájak népművészete kiállítássorozatot, augusztus 8—24-ig megint egy népművészeti hagyományokban gazdag vidék, Baranya népművészete mutatkozik be Debrecenben. A könnyűzene kedvelői számára ajánljuk a honvéd helyőrség fúvószenekarának hetenkénti hangversenyét a Gambrinus-közben, augusztus 29-én a Halló itt Balaton! zenés esztrádműsort a szabadtéri színpadon, szeptember 6-án Ráthonyi Róbert műsorát Ez is operett, az is operett címmel. Ismét megrendezik Debrecenben a dzsessznapokat, szeptember 12-én és 13-án.

Az Ifjúsági Park látogatói nem panaszkodhatnak a nyári könnyűzenei műsorra. Július 31-ével kezdődően szeptember 4-ig egymás után érkeznek a neves együttesek és műsorvezetők, köztük Komjáthy György, Szilágyi János, Rodolfó, Gálvölgyi János, a Kolinda együttes, a Syrius együttes, az Astor együttes, a Tolcsvay együttes és az Apostol együttes. A vendégegyüttesek részben hangversenyt adnak, részben össztáncokon zenélnek. Augusztus 24-én táncházat rendeznek a Délibáb együttes részvételével.

Folynak az úttörő olvasótáborok, a balmazújvárosi lassan mar befejeződik. Két érdekes népművészeti foglalkozásra is sor kerül: a megye díszítőművészei és faragói fognak találkozni Debrecenben.

A körműsorok közül megemlítjük Kun János József Attila-műsorát, Nagy Imre paródiaműsorát, Szöllősy Tibor diaporáma műsorát és a püspökladányi Sárréti együttes produkcióját.

csapatszétválasztási eg
tő alá hozásához a Ki
ményét ismerő amerika
szerint esetleg még h
szükség akkor is, ha a
sikeresen haladnak. Szo
több alkalommal rámut
a közel-keleti kérdés gyö
oldásához a genfi békel
újbóli összehívására lem

Andrej Gromiko, az S
ponti Bizottsága Politikai
gának tagja, a Szovjetunió külügyminisztere, az amerikai elnök nemzetbiztonsági főtanácsadója, pénteken Genfben befejezte tárgyalásait.

Henry Kissinger ebéden látta vendégül szovjet kollégáját, Andrej Gromikót.

Henry Kissinger amerikai külügyminiszter pénteken délután Bonnba érkezett. Kissinger este *Hans-Dietrich Genscher* nyugatnémet külügyminiszterrel folytat megbeszélést; szombaton délelőtt pedig találkozik *Helmut Schmidt* kancel-

A MEDOSZ Központi

Pénteken a szakszervezet budapesti székházában ülést tartott a MEDOSZ Központi Vezetősége, amely a mezőgazdasági, erdészeti és vízügyi dolgozók közművelődési helyzetét vitatta meg. Megállapították: az üzemi közművelődés irányításába az eddiginél fokozottabban be kell venni a szocialista brigádokat. Változatlanul gondot okoz a segédmunkások és a fizikai munkával legközvetlenebb kapcsolat-



Baloldali nyomdászok jelentették meg a Republica című lapot, immá az új politikai irányvonal alapján. A nyomdászok 51 nappal ezelőtt fog lalták el a Republica nyomdáját, mert helytelenítették az újság politika állásfoglalásait

A REPUBLICA ÜRÜGY

Mario Soares, a Portugál Szocialista Párt főtitkára, a koalíciós kormány miniszterelnök-helyettese úgy döntött, hogy Salgado Zenha — szintén szocialistapárti — igazságügyminiszterrel kilép a kabinetből. A döntés oka — Soares szerint — a Republica című szocialista napilap ügye. Vagyis az, hogy a fegyveres erők mozgalma (MFA) úgy döntött: a lap baloldali dolgozóinak adja át a Republica irányítását, mivel az újság, és a vezetés szembehelyezkedik minden kompromisszumos megoldással. A szocialista miniszterek a kormányba való esetleges visszatérésüket is a Republica-ügyhöz kötötték: csak akkor hajlandók újból elfoglalni posztjaikat, ha az MFA a volt vezetésnek juttatja vissza a lap kizárólagos irányítását.

Ritkán fordul elő, hogy egy napilap — bármily befolyásos is legyen — önmagában képes „nagypolitikát" csinálni. A Republica vezetése pedig erre törekszik. A lap jobboldali szerkesztő nem elégedtek meg a belpolitika zavarkeltéssel, amely a kormány koalíció megingásához vezethet.

Samu Géza, szobrász

Stúdió a címe annak a szabovkiállítás-
nak, amely a múlt héten nyílt meg a Mis-
kolci Galériában, a Fiatal Képzőművészek
Stúdió tagjai kiállítása. A művész „Vé-
gjesfogat" c. műre szerepel a kiállítá-
son. (említve)

(makai): Szobrak a Galériában.
Déli Hírlap, 1977. szept. 19.

Samu Gizi

A Pécsi Ifjúsági Ház Galériájában volt kiállítása.

Banovszky Pál: Kisgalériák.
Művészet, 1977. október - 40 lap.

Samu Géza, szobrász

L.: Hepp Edit

R. Gy.: Kisgalériáklan

Népszabadság, Bp. 1977. szept. 9.

7.

Samu Géza, szobrász
grafikus

L.:Tilles Béla

-:Hir

8.

Népszabadság, Bp. 1977 ápr. 27.

Szanu Géza, szobrászművész

a Műcsarnokban rendezett Országos Képzőművészeti Kiállításon szerepel népies hangvételű műve, – a művész offenzív jellegű műve.

Losonczi Miklós: Országos Képzőművészeti Kiállítás a Műcsarnokban.

Hevesi Szemle, 1982. jún. 12. old.

Samu Géza szobrászmüvész

Az "Angyal, kerékkel" és a Lovacska c. szobrai, "a gyerekkor messze tünt, patyolat-fehér áhitatát idézik"- irja Szabó György: "Tanulságok, két forintért" c. kritikájában, mely a TIT Studió kiállitásáról számol be. A "Környezetünk védelme" c. tárlaton bemutatott müvek célja: kihangsulyozni a bioszféra veszélyeztetettsége elleni tiltakozást. A TIT Studiót -a cél érdekében- a Zrinyi Nyomda, a Magyar Hirdető és a Mücsarnok segitségével hozták létre társadalmi munkában.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 8.
XVI. évf. 28. sz. 4. lap.

Samu Géza szobrász

A Pesterzsébet Vasas Művelődési Központban rendezett kiállításáról ir Szabó György a Képzőművészet c. rovatban "Hitel" cimmel.

"A fiatal szobrász tulajdonképpen "talált tárgyakat" diszit fel és emel át a művészet körei-be.. Ősrégi jelképek...mindenfele érzelgős nosztalgia vagy fenyegető-ködös misztikum nélkül, gyengéd bájjal, játékosan a szép emlékezet föltámasztására.." -mint a kritika mondja.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. ápr. 3.
XV. évf. 14. sz. 12. lap

Samu Géza, [nobrán]

L: Vajda Lajos

—: Díjkiontás a III. nolnoki képzőművészeti...

6,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 nov. 21.

Samu Géza, nobrán

L.: Somogyi József (5) - (6)

— Kaitás és — 63-76.

Jánkunság, kolcok, 1976. május

XXII/1-2

Samu Géza, nobrán

L.: Váli Dezső

P. Szücs J.: Eklektikák 6.

NEPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 3.

Samu Géza szobrászművész

A Sonnagy Megyei Tanács és a Balatonboglári Községi Tanács hirdette meg a balatonboglári temetődombon kápolna-tárlatok és szobor-parkok megnyitását. – A művész az év júniusában mutatta be alkatásait e helyen.

MS óra.

1975. szept. 27. Kossuth 16.00 /11/M.

Sámu Géza szobrász

Az Ernst Múzeumban rendezett Stúdió kiállítás megnyílt, melyen alkatásai, három grafeszk-komoly faszobra szerepel. (említve).

Passuth Krisztina: Fiatalok stúdiója, Tükör, 1974. okt. 8.

Samu Géza, szobrászművész

Az Országos Képzőművészeti Kiállítás ápr. 8.-án nyílt meg. – A második teremre jellemző sokféleség között látjuk a paraszti hétköznapok új mitoszait Németh József és Samu Géza művein

P. Szabó Ernő: Visszanézni a csillagokra.
Magyar Ifjúság, 1982. máj. 28. 34. old.

Samu Géza, szobrász

□ SAMU GÉZA és Bukta Imre képzőművészek kiállítása mától február 7-ig látogatható (naponta 14—20 óra között) a Pataky István Művelődési Központ kisgalériájában.

–.□ Samu Géza

2.

Esti Hírlap Bp. 1982 jan. 11.

Sami Géza

Kisangyal, fa

Samu Géza szobrászművész
Magyar Nemzeti Galéria
Műhelykiállítás



Samu Géza: Kisangyal, fa. 135 cm, 1971

-----:Kiállitások.
MŰVÉSZET, 1979.november - 43.lap

Utunk, 1979. ápr. 6.

Samu Géza, szabadszmüvész

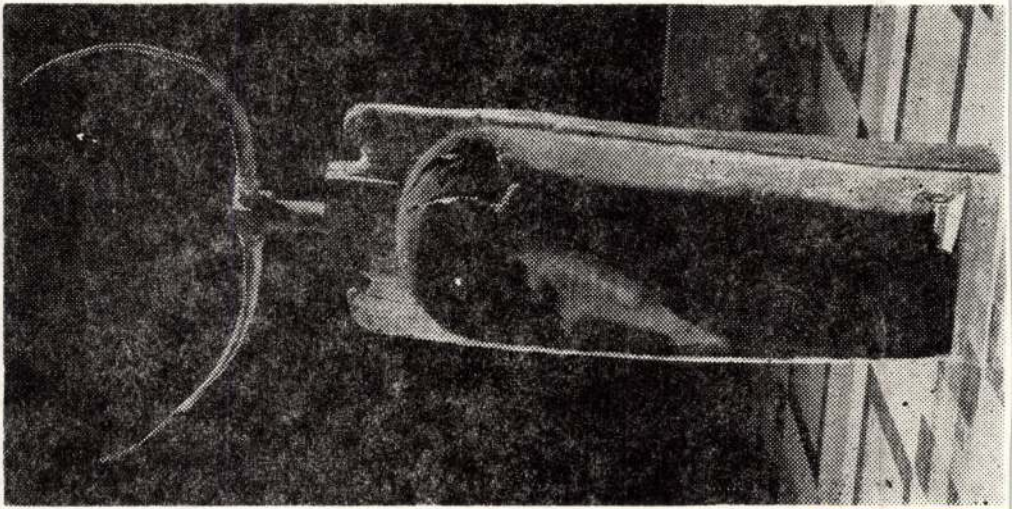

Samu Géza: Teknős

SIGMOND ISTVÁN

LÉGY AZ ÉN FÖLD

Hirtelen ájultam el. Miközben Domokos beemel az ágyba, anyósom szavai suhannak a tudatomig:

— Hívjad a mentőket. Koraszülés.

Anyósom bizonyára szerencsés csillagzat alatt született, mert a világmindenség káoszában — az én világmindenségem újabban két szoba összkomfortra zsugorodott, ami pedig a káoszt illeti, a helyzet megfelel eme állapot mindkét jelentésének, lévén teljes zűrzavar és fejetlenség, ami pedig a káosznak „a világ létrejöttét megelőző rendezetlen ősállapot"-jelentését illeti, nem kell szégyenkeznünk, mert az valamiféle paradicsomi békeállapotot és a szervezettség mennyei tökélyét sugallhatta a Kriszti létrejöttét megelőző rendezetlen ősállapothoz képest —, szóval ebben a káoszban anyósomnak volt bátorsága Földanya, azaz Delphiné szerepében fellépni, s félig kígyó, félig aszszony testű sárkány mivoltában nem átallotta parányi delphoi jósdaként kezelni betegszobámat, ahol a „koraszülés" nem ténymegállapításként, hanem jóslatként hangzott el. Anyósommal soha nem közöltem, hogy körülbelül mikor maradtam terhes, de az öregasszonyok általában nyuszikként alszanak, s amikor éjszakánként csattant a fürdőszobaajtó, a mi Delphünénk óvatosan kikecmergett puha dunyhája alól, táskájának titkos rekeszéből elővette a zsebnaptárt, s szépen bejegyezte az újabb ünnepnapot „CS... SZ" megjelöléssel, hogy a keresztrejtvényeket oly könnyen megfejtő istenek se tudjanak rájönni ennek „Családszaporítás" jelentésére. Hogy anyósomnak igaza van-e vagy sem,

Samu Géza szobrász

Fónyi Géza emlékkiállitása a Magyar Nemzeti Galériában november 22.-től,
Feledy Gyula gyüjteményes kiállitása a Műcsarnokban december 9.-ig,
Horváth Dávid szociofotókiállitása a Fiatal Művészek Klubjában november 23.-tól tekinthető meg.
Halász András a Fiatal Művészek Klubjában és a budaörsi Jókai Művelődési Házban november 16.-tól,
Bodóczky István a dunaujvárosi Képcsarnok Bemutatóteremben november 22.-ig,
Molnár C. Pál a gyulai Dürer Teremben dec. 1.ig
Samu Géza a Nemzeti Galéria Műhely-sorozatában december 2.-ig mutatja be müveit.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. nov. 17.XXIII.évf. 46. sz. 8. lap.

Samu Géza, nobrán

L. Percz János

– Uj nobrak a fővárosnak 12

Esti Hirlap! Bp. 1979 aug 22

Samu-Géza, szobrán

L: Pirk János

_: Megnyílt a XX szegedi nyári Tárlat 7.

Nincsszabadság Bp. 1979 júl. 24.

Samu Géza, szobrász

A művészi erőfeszítés körül a Bóbita Bábszínház produkciójának esetében nincs baj. A Cantata Profana képi megjelenítése egyenesen lenyűgöző. *Samu Géza* szobrászművész egy szarvasagancsos totemoszlop köré rafináltan egyszerű figurákat tervezett, melyeket a játszók — *Kós Lajos* és társai immár hivatásos bábjátékosok —, jó zenei érzékkel, poétikus légkört teremtve szerepeltetnek.

Fodor Lajos: Fából faragva

2

Esti Hírlap, Bp. 1981 júl. 16

Samu Géza, szobrászművész

„Művészet és társadalom 1945–1980" címmel megnyílt a Műcsarnokban, hazánk felszabadulásának 35. évfordulója és az MSZMP XII. kongresszusának tiszteletére rendezett kiállítás. —

Samu Géza alkotásai szerepel a kiállításon.

Wehner Tibor: Ünnepi kiállítás a Műcsarnokban. Dolgozók Lapja, 1980. márc. 30.

Samu Géza szobrászművész

A megjéből elszármazott művészek szekszárdi, kiállítása után a Dombovár környéki napok alkalmával az onnan elkerült művészek kiállítását rendezték meg, s mindkettőt jellemzi, hogy többen meg sem hallották a hazahívó szót. — A korszerűség gondolata legjobban Samu Gézát foglalkoztatja, aki, mint a művelődési központ előtt álló szobra is mutatja, vagy pontosabban attól, amit annak tart. (cultive). „Temetési menet" c. műve (repr).

Csányi László: Kiállítás Dombováron.

Népújság (Tolna), 1980. máj. 25.

Samu Géza, szobrászművész

Ők ébren Samu Géza Bukta Imre grafikussal ők képviselik hazánkat a Fiatalok Párizsi Biennáléján.

Új kiállítás a Színház téri kiállítóteremben, Pécsett.

Dunántúli Napló, 1980. júl. 24.

Samu Géza

(Szerk.)

2 Samu Géza: Temetési menet

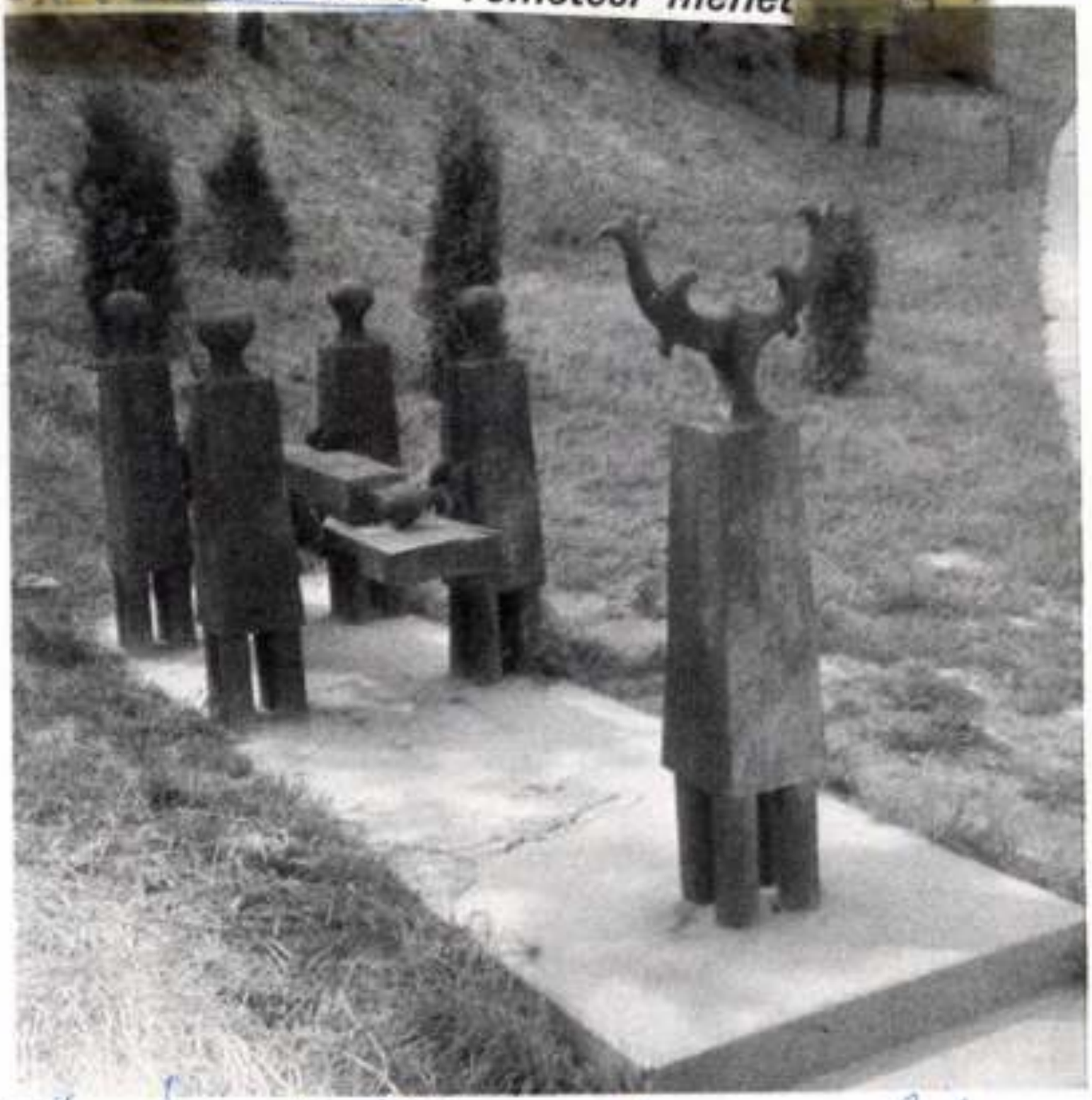

Művészet, 1978. 11. 9. old.

túlegyszerűsített, megkönnyített feloldását. *Ősz Szabó Antónia* (Pécs) porcelán karikatúrái például hajszál híján testvérei lehet-



2 Samu Géza: Temetési menet



túrái például hajszál híján testvérei lehet-



Samu Géza

Művészet, 1948. 11. ~~10.~~ 9. old.

Samu Géza, zobrán

L: Nagy Sándor

– : Kőltözik a Dunai nél 3.

Esti Hirlap, Bp. 1979. nov. 28

Sanm Géza

B. Pilayanovich Irén: Sanm Géza playtilái

– Dunántuli Naplé 1974. máj. 10.

Müvészettörténeti Értesitő 1977/1.
A magyar müvészettört.irod.bibliográfiája 1974

75. old.

Samu Géza

Méltatás.

Nagy Lajos: Magyar szobrászati kiállítás?
Művészet, 1978. november - 30. lap.

Samu Géza, szobrászművész

Az idén 20-ik alkalommal nyílt meg a szegedi Nyári Tárlat. A kiállítás törzsanyaga a magyar realista hagyományok folytatásáról tanuskodik. Ezért kapta többek, között díjat Fábián Gyöngyvér, Samu Géza munkái.

Dél-alföldi krónika.

1979. VIII. 3. Televízió 17.30

Samu Géza, szobrászművész

Samu Géza nagyméretű fa terplasztikája a XVI. ker. Margit és Gizella utcák torkolatába kerül.
Somogyi József „Hárfás lány" c. alkotása Budán, a Zichy kastély melletti főtéren fog állni.
|említve|.

Esti Hírlap, 1979. aug. 22.

Samu Géza, szobrászművész

Az idén huszadszor mult meg a Szegedi Nyári Tárlat, melyen a művész prehistorikus kultúrák szakrális emlékeit újraclesztő fétisalakjai szerepelnek. (említve).

Tandi Lajos: Jegyzetek két tárlatról.
Tiszatáj, Szeged, 1979. 10. 90. old.

Samu Géza, szobrászművész

Szobrok, térplasztikák minden évszakban láthatók Dunaújvárosban, ahol 1974 nyarán volt először művésztelep. – Itt alkotott Sevegi József, Samu Géza – és még többen.

Művészeti Magazin

1979. VII. 3. TV. 20.50 [Kel]

Sarmu Géza

Megbízták a művészt, hogy
tölgyfa mitológiai kompozí-
ciójat Domkovics Művelődési
Ház parkja részére készítse el.

--------:Köztéri munkák.
MŰVÉSZET, 1979. december - 47. lap.

Samu Géza

Dr. dombóvári Művelődési Központ előtt Samu Géza monumentális, kerekes tojást tartó, szárnyas fa figurája áll.

— : Emblematikus nyitottság.
Művészet, 1979. június — 46. lap.

Samu Géza
szobrászművész

A művész a Magyar Nemzeti Galéria Műhelykiállításán vett részt.

------:Kiállitások:
MŰVÉSZET,1979. november - 47.lap.

Samu Géza
szobrászművész

Délmagyarország,
1978. aug. 13.

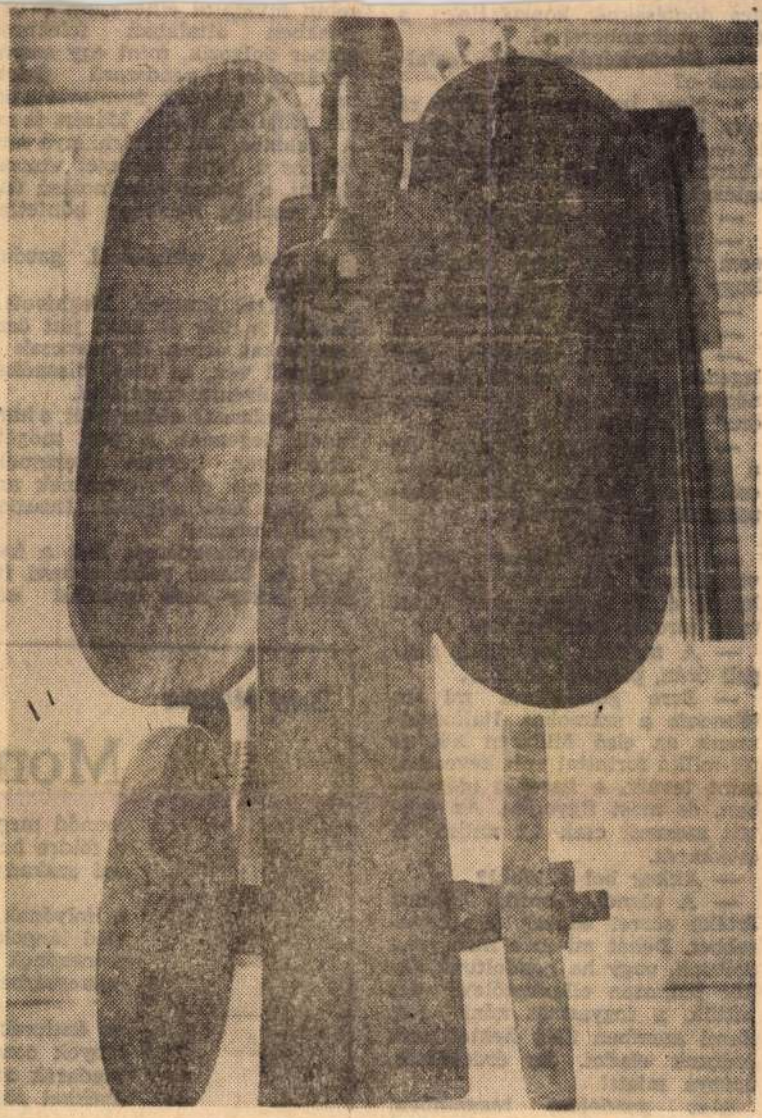

Ács S. Sándor felvételei

Samu Géza Kerekes Angyal című faszobra

Szobrok sárból, textilből, fából

ges döntéseknél konzultálok a téma szakembereivel.

— Részletkérdésekkel foglalkozik-e?

— Nem, hacsak a szituáció rá nem kényszerít. Olyan dolgokért is engem hívnak telefonon, amit akármelyik üzletvezető el tudna intézni.

— És ilyenkor mit csinál?

— Telefonálok. Én is. Felhívom valamelyik üzlet vezetőjét, hogy intézze el a dolgot.

— Legendákkal foglalkozik-e?

— Amennyiben?

— Elterjedt a városban egy legenda, hogy a szeszkorlátozás, népszerűbb nevén a „kilenc óra" csődbe viszi a cégét...

— Hát ez tényleg legenda, de a tényszerű részét, a forgalomcsökkenést megsaccoltuk. Csináltunk egy felmérést...

— Mi jött ki?

— Elszúrtuk. Rossz dolgot vizsgáltunk, azt, hogy nyitástól kilenc óráig mennyi rövid ital talál torokra üzleteinkben.

— A magyar, legalábbis reggeli órán, pálinkát iszik...

— Erre gondoltunk mi is. Moncom a számokat. Italforgalmunk az első félévben hét és fél millió forinttal volt kevesebb, mint tavaly, a hasonló időszakban, és most figyeljen. Az égetett szesznél csak 2,2 millió a csökkenés.

— Akkor hol a többi?

— A sörnél. Ötmillió forint értékű sörrel adtunk el kevesebbet. Dehát mi erre nem gondoltunk, vagy ha gondoltunk, akkor pontosan ellenkezőleg: azt hittük, a fogyasztás nőni fog. Ezzel szemben 3970 hektót nem tudtunk eladni. Az érdeklődés hiánya miatt!

(Azt gondolom magamban, hogy ez az alkoholizmus elleni gebin hivatalos elnevezése — üzletekben általában feleannyi ember dolgozik, mint egy szoros elszámolási rendszerű üzletben... A gebinek fenntartása tehát vállalati érdek. Másért is az. A gebines, ha leltárhiánya van, köteles a teljes összeget visszafizetni, a szoros elszámolású üzlet vezetője másképp büntetetik.

— Van a vállalatnál gazdag gebines?

— Egyet ismerek. Meghívott a házába is. Tíz év alatt jött össze. Sokat érhet, de nemcsak a gebinből van, az illető disznókat hizlalt, évente tucatjával.

— Oszlassuk akkor szét a harmadik legendát. A pult mögött állók olyan keveset keresnek, hogy szinte rákényszerülnek arra, hogy húsz adagból huszonegyet hozzanak ki...

— Visszakérdezek. Hol a határ? Ha ötezer volna a havi fixük, akkor nem fordulna elő

Zelei Miklós:

Mond

mondd meg a
a földre ha sz
eső szakadjon

a folyónak h
zöld lángokkal
a mezőnek pi
pipacsvérbe b

az éneknek él
lányok combk
madarak az é
énekkel függe

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 NOV
MŰVÉSZET
Budapest

Samu Géza, szobrász-művész

Kiállítások

NOVEMBER

1021

Samu Géza szobrászművész
Magyar Nemzeti Galéria
Műhelykiállítás



Samu Géza: Kisangyal, fa, 135 cm, 1971

There is a direct and close relationship between the financial—intellectual support society gives to arts and the social service of arts. Society can give its arts the most effective support by way of continuously developing its cultural and educational level. Arts are both the active shapers and the beneficiaries of cultural and educational development. In support interpreted in this way also the whole system of our education and public education is included (system means here the institutional structure, the programme, and the totality of objective and ideal—intellectual conditions of both education and public education). This direct supporting system is nothing else but the institutionalized mediatory system of artistic values, in which the various patronizing activities are also included in an indirect way: viz. the ways and means in which exhibitions are held, the remuneration system mediating the moral recognition of society and last but not least forums for publications on arts.

In Hungary, in order to make their creative activity evolve ever more effectively, the artists are given signifi-

Samu Géza

„Temetési menet" c. művének
fotója a 73. oldalon

Valóság 1978/6

Samu Géza

szobrát avatták fel nemrég Dombóváron

Magyar Hirlap 1979/95/6

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970
VALÓSÁG 71

Samu Géza
szobrászművei

1021



Samu Géza: Ketten

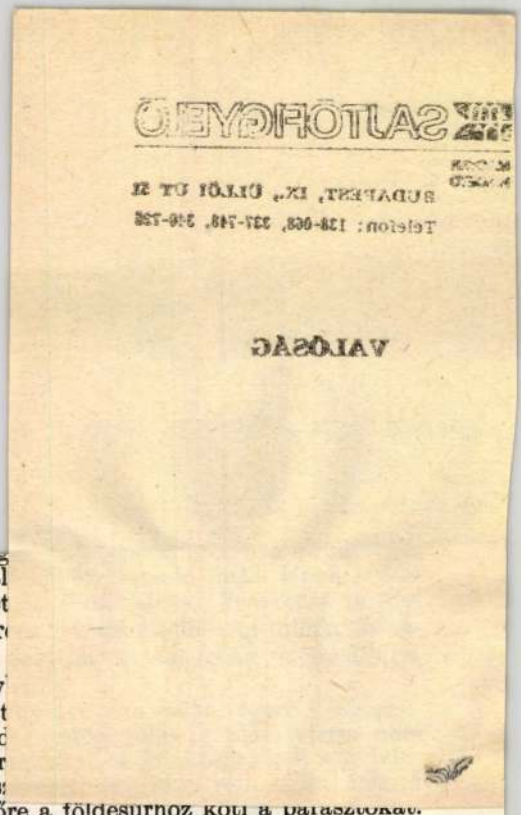

dőre a földesurnoz kell a parasztokat.
k előtt megrendült. Az 1858-as revízió
k száma, s a kisbirtokos nemesség teszi
sszük, hogy ez a kisbirtokos nemesség
ekkel rendelkezik, de a jobbágyságnak
agban 27 lélek esik, akkor nyilvánvaló,
ellett a nemesség gazdasági bázisa már
nat 61 után csak folytatódik. Az 1869-es
endbe tartozó családfő volt, de közülük
öző értelmiségi pályákon dolgozott, sőt
lig háziszolgaként.
ozatosan önálló bázis nélküli értelmiségi
znocsinyec elemeket, részben hasonulva
gazdasági kényszer hatására is egyre közelebb kerül
amhatalomhoz, melytől soha nem állt igazán messze, s integ-
nyétől idegen kapitalista, illetve a kapitalistával együtt színre
nciák. A feltámadás és megváltás még soha nem volt olyan
félelem és az öncsalás görcsei közt mégis őrzi magában az
. Őrzi mint árulása leplét, őrzi mint igazolólapot, melyet át-
nek, a „szent orosz irodalomnak". Az irodalom lovagja pedig,

Samu Géza szobrász

Samu

P. Szűcs Julia: Kerámiaszobrok
Tornay Endre András kiállítása

Népszabadság, 1984. VII. 20.

Samu Géza, szobrok

Samu Géza szobrászművész tárlata csütörtökön nyílt meg a Műcsarnokban, s december 11-ig tekinthető meg.

Magyar Nemzet 1983. XI. 18.

Samu Géza, kobrák

Samu Géza

Szimpozionkiállítás a Műcsarnokban

Major Nemzet 1983. VII. 23

Samu Géza

Samu Géza szobrászművész
kiállítása a Vas utcai kertben

Magyar Nemzet 1983. VII. 31.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 2
VALÓSÁG

Samu Géza,
szobrászművész

1021

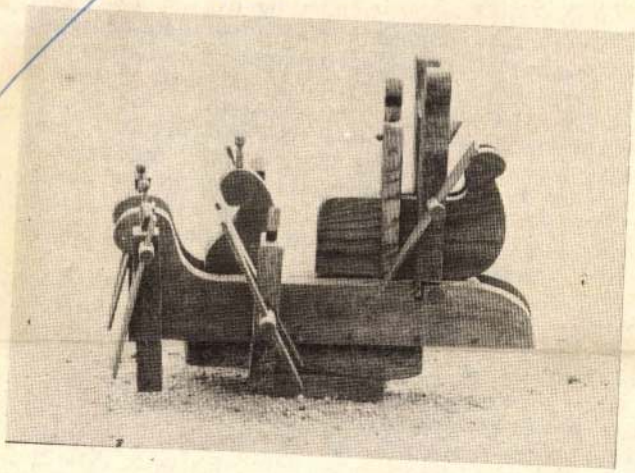

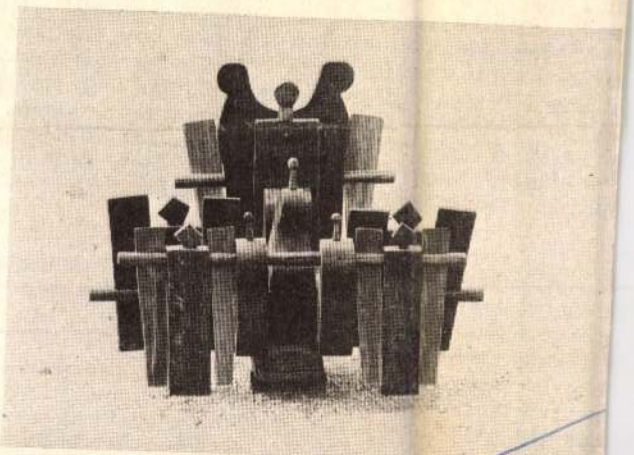

Samu Géza szobrai

1. „Lermontov munkásságának történelmi ér[illegible] Eichenbaum. Ra[illegible]
világították meg — kezdi 1939-es Lermontov-tanulmányát Eichenbaum. Ra[illegible]
mindenféle és -fajta befolyásra és átvételre, különféleképpen magyarázták Lermontov
személyiségét és világszemléletét, maga a műve, az alkotó munkássága és annak
fejlődési folyamata azonban nem lett ettől történelmileg világosabb... Pedig elér-
kezett az idő, amikor Lermontov történelmi értelmezésétől függ nemcsak az ő mun-
kásságának, hanem a XIX. század második fele egész orosz irodalmi fejlődésének
megértése is. Egyre világosabbá válik, hogy Lermontov történelmi szerepe óriási,
melynek elvi megközelítése nélkül sok minden bizonyára érthetetlen marad a további
folyamatban."[1] Eichenbaumnak a *Korunk hőséről* írt későbbi tanulmánya és az
utóbbi évek kutatásai egyértelműen igazolják ezt a véleményt.

Ha — mint Dosztojevszkij állítja — a XIX. század orosz irodalma Gogol
„köpenyéből" bújt elő, úgy ezt a köpenyt Pecsorin démoniája tépte le a „tekintélyes
személy" válláról, és emelte Pétervár elsötétülő egére. Az Onyega lassan hömpölygő,
egyenes áradása után Lermontovval lelt rá az orosz irodalom a nagy szibériai
folyó, a Pecsora hegyek közt dübörgő, szeszélyes medrére; a korszakzáró Puskin
Anyeginjével vitázva Lermontov teremtette meg az Anyegint tagadó hasonmást,
Pecsorin alakját, a XIX. századi orosz regénynek azt az organikus hőstípusát,
mely majd Dosztojevszkij regényeiben érkezik el története utolsó állomására. A Gogol,
Herzen, Turgenyev és Szaltikov-Scsedrin nevével jellemezhető nagy regényvonulat
mellett a *Korunk hőse* első csúcsa annak a másik vonulatnak, mely — más és más
módon — a tolsztoji és dosztojevszkiji szintézisben kapcsolódik egybe az előzővel.

Célunk nem több egy mű, a *Korunk hőse* elemzésénél, de az elemzés során mind-
ezt szem előtt kívánjuk tartani. A *Korunk hőse* a nyugat-európai regényfejlődéstől
jól érzékelhetően — de épp specifikumaiban még mindig nem kellőképp megvilágított
módon — eltérő „szent orosz irodalom" egyik kulcsa. Mivel azonban valóban csak
az egyik, összefüggéseit a másik vonulattal az elemzés során jeleznünk kell majd.
Összefüggéseit, mert ez a két vonulat végül is az orosz irodalom szerves egységét
építi fel, mert a két kulcs, különböző oldalakról ugyan, de ugyanazt a zárat nyitja.

2. A *Korunk hőse* mint egységes mű 1840-ben jelent meg az *Otyecsesztvennije Zapiszki*
különkiadásaként, de a folyóirat ezt megelőzően már önálló műként közölte a regény-
egészet felépítő novellák közül a *Belát* (1839/3. sz.), a *Fatalistát* (1839/11. sz.) és a
Tamanyt (1840/2. sz.). Bár a *Bela* befejező mondatai („Nem reméltük, hogy az életben
még találkozunk, s mégis találkoztunk. Ha akarják, elmondom egyszer[2] ezt is:
egész történet ez.") sugallják a folytatást, nem feltétlenül egységes regényre, inkább
csak egy hős vagy egy elbeszélő köré csoportosított novellaciklusra utalnak. A nyolc
hónap múlva megjelenő *Fatalistá*hoz írott szerkesztőségi bevezetőben pedig valóban

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Samu Géza, szobrászat – művészet

MŰVÉSZET

1984 MÁR

1021



Samu Géza: Kisangyal, fa, 135 cm, 1971 (fotó Panyik)

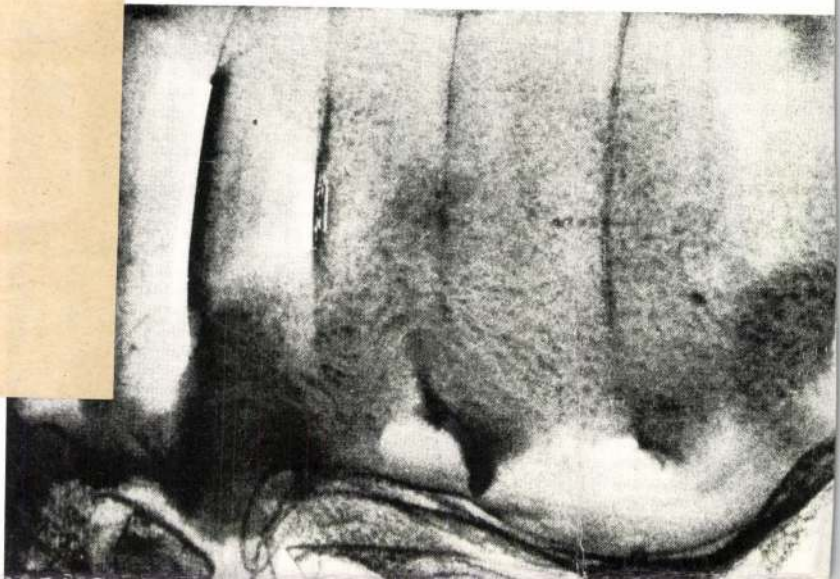

Samu Géza, szobrászművész

A kiállítás részlete (fotó Wolf)

Növényenvironment
Samu Géza kiállítása, Műcsarnok,
1983. XI. 17–XII. 11.



Művészet, 1984. mész. 56.- old.

gánnyal. Abrázolásmódja következtében ez a magány azonban a figurával együtt hatalmasra dagad, mélyen átélt, és az ember egész sorsát meghatározó belső világegyetemmé duzzzad, amelynek kozmikus méretei már önmagukban is lehetetlenné teszik a kommunikációt. E léggömb-világegyetemek sérülékenységét finom kis részletekkel, kifogástalanul manikűrözött körmökkel, fazonra igazított bajuszokkal, gondosan bodorított frizurákkal jelzi.

A túlzás, torzítás, arányvesztés Botero művészetének elválaszthatatlan tartozékai. Mindez egyfajta álomszerű, lebegő tálalásban, hipnotikus erőterekkel körítve. Képein nincs helye a való világot meghatározó gravitációnak, a súlypontok és súlyarányok irreálisak; fény, tónus, szín, textúra, mozdulat, szerkezet szerves összefüggések nélkül mosódik össze. Ezzel teremti meg képeinek andalító hangulatát s az időtlenséget. Semmi nem kapcsolódik közvetlenül semmihez s az időhöz sem; Boterónál legendák és igaz történetek lebegnek szerteszét a térben és az időben, valahol jóval a valóság fölött, könnyedén, mint a léggömb.

A. J.

ként készültek.

A kiállított cseh és osztrák üveg és porcelán, valamint az angol és német kerámiák tárgyak azt is mutatják, hogy a fejlett műiparral rendelkező európai országokkal való kereskedelmi kapcsolat is nagy hatással volt a polgárság életmódjának és környezetének alakulására.

A váci Vak Bottyán Múzeum, a szentendrei Ferenczy Múzeum, az aszódi Petőfi Múzeum, a ceglédi Kossuth Lajos Múzeum, a nagykőrösi Arany János Múzeum, a gödöllői Helytörténeti Gyűjtemény anyagából és a magántulajdonban levő védett darabokból rendezett kiállítás tár-

Ékszertartó szekrényke Blaha Lujza hagyatékából, Németalföld, XVII–XVIII. század

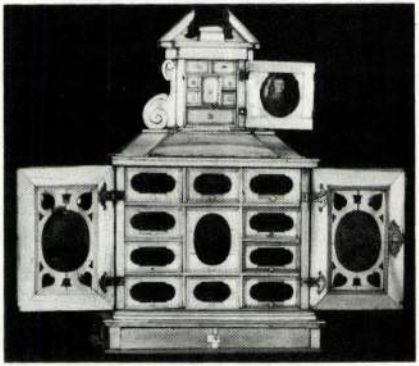

Samu Géza.

Kisplasztikák a Mučsarovban.

M. Remset
1987. X. 9.

Sarmi Géza.

Kisplasztikai kiáll. Fellbachban.

Ne. Heirhap.
1956. VII. 2.

Samu Géza, szobrász

L: Csiky Tibor

Frank János: 3. Fellbachi kisplasztikai Triennálé 13.

Élet és Irodalom Bp. 1986. szept. 5 XXX/36

Samu Géza, nahrán

2: Paródi Tomás

–: Közművelődési, Klubkiadó 46.

Új Jübán, B p. 1986 -jan. 12- XX III/2

Somu Géza, nobrón

L: Kó Pál

–: Heti ajánlat

3.

Új Tükör, B p. 1986. jan 26.

XXIII/4

Samu Géza, nolsón

L: Váli Dezső

–: Heti ajánlat 3.

Új Tükör B p. 1986 aug 17 XXIII/33

Samu Gera

Részvétel a velencei
biennálén

Magyar Nemzet 1987. IX. 26

Sanna Géza

Kiállítás az Ernst Múzeumban

1988 tavasszán

Magyar Nemzet 1987 IX 26

Samu Géza

VII. Budapest Nemzeti
Kisplasztikai kiállítás

[illegible] Nemzet 1987. IX 4.

Sanu Géza

kiállítása a Műcsarnokban

Népszabadság, 1987. VIII. 11.

Samu Géza

Óbuda Galéria, 85

P. Szabó Emő: Samu Géza kiállítása.
= Új T. 85. nov. 3. 34. ll

Sarm Géza

P. Kücs Julianna: Magyar Skunpat
Szortárs képzőművészeti liallitás
a hücsarnokban

Népszabadság, 1987. IV. 13

Samu Géza

nabrász

Bukta Imrénél

lásd: Samu és Bukta.

Két kiállítás az Ernst Muzeumban.

P. Szücs Juliano.

Népszabadság, 1988. ápr. 11.

SAMU GÉZA

Loska Lajos: Samu Géza és Bukta Imre:
Pataki Galeria

Új Tükör 1982 XIX. Nr. 4.

SZER
munkavégzésre irányuló eg

mely létrejött egyrészről a MTA Müvé
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri b

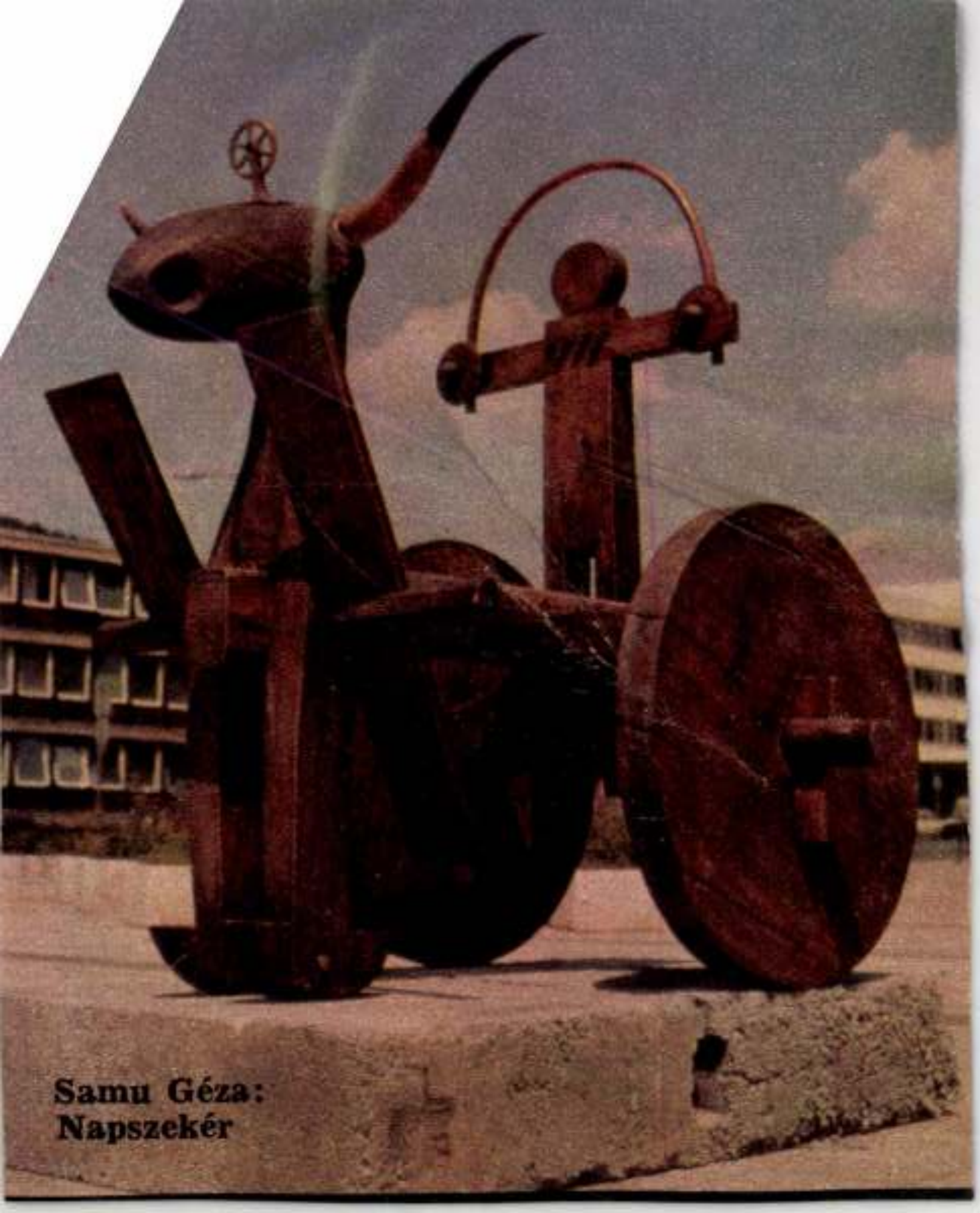

Samu Géza:
Napszekér



SAMU GÉZA



Sz.A.:Tarjáni hagyomány

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.41.sz.25.o.

SZERZŐD
munkavégzésre irányuló egyéb

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészett
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besor

SAMU Géza

emlitve ld. Kalmár István

..

...A kiállitás alapcélja:felvillantani néhány olyan törekvést,amely arra irányul,hogy ujszerü térképezéssel - idézéssel beszéljen a ma valóságiról,mert ennek megragadására a reneszánsz kidolgozta centrális perspektiva egyre alkalmatlanabbá válik. ....

P.Szabó Ernő:Tér-idézet.Fészek Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.3.sz.3-4.o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

SZOMBAT Augusztus 22

KÜLFÖLDI TÉVÉMŰSOROK

SUPER CHANNEL

8.00: ITN hírek
8.30: Egyveleg
9.00: Szuperbevásárlás
9.30: Egyveleg – felrázva
14.00: Sportmagazin
14.50: Motorverseny
15.20: Vízisportok magazinja
16.00: Nemzetközi sportmagazin
16.30: Egyveleg – felrázva
17.30: UNESCO fejezetek
Dokumentumsorozat
18.00: Izrael
Utifilmsorozat
18.30: Videós variációk
19.00: Videódivat
19.30: Kelet-Európa
Riportok
20.00: Ritka példány
Amerikai film
22.00: Hírek
22.30: Jazz-különlegesség
23.30: Egyveleg – felrázva
0.30: Egyveleg

CNN

7.00, 8.00, 9.30, 12.00, 13.30, 15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 19.30, 20.00, 20.30, 21.00, 22.00, 23.00, 24.00, 1.00, 1.30, 3.30 és 5.30: A nap hírei
7.30: Pénzvilág (ism.)
9.00: A hét üzleti hírei
11.10: Larry King (ism.)
12.40: Nemzetközi tudósítók
15.10: Heti egészségügyi híradó
15.40: Heti pénzügyi magazin
16.10: Tudomány és technika
16.40: Divat
17.10: A show-business világa
18.40: Evans és Novak
Beszélgetés
19.00: A hét üzleti hírei (ism.)
19.40: Hírszerkesztők szombatja
20.10: Heti egészségügyi híradó (ism.)
20.40: Divat (ism.)
21.10: Az Ön pénze
21.40: Nemzetközi tudósítók (ism.)
22.40: Jövőleső
23.40: Hírszerkesztők szombatja (ism.)
0.40: Csúcspont
1.10: A nagy sztori
3.10: A show-business világa
5.10: A fővárosiak

TELE5

8.15: Teddy Ruxpin
8.45: Törpikék
9.20: Cool McCool
9.45: Little Rosey
10.15: Törpikék
10.40: Popeye
10.45: Ruck Zuck gyermekeknek (ism.)
11.15: NDK reklámfilmek a 60-as évekből (ism.)
12.35: Tartományok magazinja
13.00: Vadvilág (ism.)
14.00: Törpikék
14.40: Bob és Bebette
15.10: Cool McCool
15.35: Saber Rider
16.00: Törpikék
16.15: Grimm-mesék
16.40: Clever és Smart
16.50: Koffer Hoffer (ism.)
17.40: Parasztszínház (ism.)
19.15: Hírek, sport
19.30: Tessék mosolyogni! (ism.)
20.15: Tűzgolyó
Angol film
22.25: Egy pénteken fél tizekettőkor
Német játékfilm
Öt bűnöző rajtaütésre készül. Terv szerint az akciónak gyorsan és egyszerűen kellene lezajlania – az egy millió dollár utáni kapzsi vágy azonban végzetesnek bizonyul...
0.10: Soha nem fogom elfelejteni, hogyan hívják
Angol film
1.45: Kőpárna
Amerikai tévéfilm (ism.)
3.20: Szabad a ring! (ism.)
4.35: Ruck Zuck'90

TV5

8.05: Kanadai híradó
8.25: Eurotrafic
8.30: Falu a felhők között
Ifjúsági dokumentumfilm-sorozat
8.55: Klimbo
Ifjúsági sorozat
9.10: Riportműsor
9.30: Quebeci gazdasági magazin
10.00: Nyári szórakoztató műsor
12.05: Visszatükröződések – képek máshonnan
13.00: Francia híradó
13.15: Horizont '93
13.45: Hotel
Irodalmi magazin
14.00: Divány
Beszélgetés
14.30: Nagy regények képernyőn:
A hölgyek szobája
Francia játékfilmsorozat. X/6. (ism.)
15.30: Montreali francia dalok
16.15: Carabine FM
Szórakoztató műsor
16.40: Félix
Ifjúsági műsor
17.10: Videóklipek és zene
17.40: Francia nyelvlecke
18.00: Kérdések egy bajnokhoz
18.30: Hírek
18.45: Kanadai-quebeci sajtószemle
18.50: Apró érdekességek
18.55: Eurotrafic
19.00: Három Caravelle-lel Sevilla felé
Vetélkedő
19.30: Belga híradó
20.00: Thalassa
Tengeri magazin
21.00: Francia híradó
21.30: A hölgyek szobája
Francia játékfilmsorozat
22.20: Mit kezdett huszonévesen?
Beszélgetés Francoise Sagan írónővel
23.15: Francia híradó
23.35: Nyári szórakoztató műsor
0.35: Hírek, információk

3SAT

9.05: Képújság
11.00: Piazza virtuale
Családi-te-is – televízió
12.30: Képújság
13.10: Tőzsdei hírek (ism.)
13.35: Tippek és trendek (ism.)
14.10: Óvodások műsora
14.40: Titus Bunge esetei
Német krimisorozat (FF)
15.05: Német mesterszakácsok ajánlata
15.30: Kívánság-hangverseny
17.30: Ének az esőben
Amerikai musical
19.00: A ZDF híradója
19.20: 3SAT-stúdió
19.30: Ruszalka
Antonin Dvorak háromfelvonásos lírai meseoperája
22.15: Az ablakon bekukucskáló
Osztrák történelmi dokumentumfilm II/2.
Az osztrák–spanyol sokrétű történelmi kapcsolatokról
23.00: Richard Wagner
Svájci némafilm (FF)
0.10: Sporthíradó
1.30: Hírek
1.35–6.00: Piazza virtuale
Családi-te-is – televízió
Élő adás Kasselből

SCREENSORT

8.00: Tenisz
9.00: Teherautóverseny
9.30: Teniszmagazin
10.00: Lósport Hollandiából
10.30: Nemzetközi sportmagazin
11.00: Német túraautóverseny
12.00: Baseball
13.00: IAAF Grand Prix
15.00: Golf
17.00: Kerékpárverseny
17.30: Tutajverseny Ausztriából
18.00: Nemzetközi motorsport
19.00: Argentin labdarúgás
20.00: Biliárd
22.00: Tenisz
23.30: Golf
0.30: Tutajverseny Ausztriából

EUROSPORT

9.00: Nemzetközi motorsport-magazin
10.00: Tenisz
ATP-magazin
11.00: Eurosport
Top 20-lista
15.00: Atlétika
Mobil IAAF-torna (ism.)
17.00: Tenisz
ATP-torna
21.00: Triatlon
Embrum
22.00: Ökölvívás
Nemzetközi verseny
23.00: Tenisz
ATP–torna

PRO7

8.05: Ezer mérföld por
Amerikai western (FF)
8.55: Doc Elliot
Amerikai családsorozat
9.55: Kárhozottak tábora
Német kalandfilm (ism.)
11.30: Őrült vágta
Amerikai filmvígjáték
12.55: Mr. Belvedere
Amerikai vígjátéksorozat (ism.)
13.20: M.A.S.H.
Amerikai vígjátéksorozat (ism.)
13.50: Petrocelli
Amerikai krimisorozai (ism.)
14.40: Az én emberem, Adam
Amerikai filmvígjáték
16.15: Út a mennyországba
Amerikai családsorozat (ism.)
17.05: Hű életképek, avagy egy rém rendes család
Amerikai vígjátéksorozat
17.30: Áldott team
Amerikai krimisorozat
18.25: A Fraunsee hotel
Osztrák filmvígjáték
20.15: Félrelépések
Amerikai vígjáték
22.15: Eredete ismeretlen
Kanadai horrorfilm
A fiatal, sikeres bankmenedzser Bart Hughes vidékre küldi a családját. Alighogy egyedül marad, felfedez a lakásban egy patkányt. Megpróbálja elpusztítani, de az intelligens állatnak mindig sikerül elmenekülnie. A méltatlan harc Bartot mintegy pszichopatikus őrületbe kergeti.
23.55: Világok háborúja
Amerikai sci-fi sorozat
0.55: Zulu
Angol kalandfilm (ism.)
3.15: M.A.S.H.
Amerikai vígjátéksorozat
3.50: Perry-Mason
Amerikai detektívsorozat (FF)
4.50: Gene Bradley titkos küldetésben
Angol akciófilmsorozat

RTL PLUS

8.00: Rajzfilmsorozatok
9.20: Beverly Hills Teens
9.45: Lucky Luke
10.10: Peter Pan
10.35: Bolygó kapitány és társai
11.00: Rajzfilmsorozatok
12.35: Michel Vaillant
13.00: A hős teknősök
13.30: Amerikai gladiátorok
Szupershow
14.30: Adam 12
Bevetés Los Angelesben
15.00: Knight Rider
Amerikai akciófilm-sorozat
15.50: Az A-csapat
Amerikai kalandfilmsorozat
16.40: Jump Street 21
Amerikai krimisorozat
17.30: Tudósítás a labdarúgó liga mérkőzéseiről
(Ha Steffi Graf bejut a kanadai nyílt tenisztorna középdöntőjébe, az RTL 18.00-tól élőben sugározza a versenyt.)
17.45: Megéri az árát!
Játékshow
18.15: Családi párbaj
18.45: Híradó
19.25: Beverly Hills 90210
Régi szerelem
Amerikai tévéfilmsorozat
20.15: Peter Steiner Pajtaszínháza
A házasságsztrájk
Háromfelvonásos vígjáték
A meghitt családi idillnek hirtelen véget vet a polgármesterné látogatása: az asszony felhatalmazást kér a falusi kocsma új személyzetének elbocsátásához. Állítólag a csinos pincérnő, Hanni az oka annak, hogy a helység férfilakói szívesebben hörpintik le korsó sörüket a kocsmában, mint odahaza.
22.00: Show-műsor
23.00: A hét erotikus filmje
A nézők választása alapján
0.25: Az ön jegye már nem érvényes
Kanadai játékfilm
2.00: Sexy Folies
2.30: Az erotikus kívánságfilm ismétlése
4.00: Az ön jegye már nem érvényes (ism.)
5.35: Power kapitány
Kanadai–amerikai sci-fi sorozat

1PLUS

9.00: Képújság
15.00: Utazási magazin
15.45: Félóra állatokról
16.15: Európa-magazin
16.45: Élő koncert az éjszakai műszakból
17.30: Az 51. szélességi fokon
Németországon keresztül-kasul
Német tévéfilmsorozat XIII/5.
18.00: Szép kilátások
Német dokumentumfilm II/2.
18.40: Henry kandúrja
18.45: Fury
Amerikai ifjúsági sorozat (FF)
19.10: Álmot hozó manók
19.15: Történetek nőkről
20.00: Híradó
20.15: Visszaemlékezés Rainer Werner Fassbinderre
Fassbinder mint producer
Német dokumentumfilm a művész munkastílusáról
20.45: 100 műremek

SAMU Geha

1992

Kellemes délelőttöt!
Műsorvezető: Radványi Dorottya
8.00: Műsorismertetés

8.10: Sorstársak
Rehabilitációs magazin (15')
Szerkesztő: Körmöczi Zsuzsa. Rendező: Bucsky Csilla
Telefonszám: (72) 24-504. Cím: MTV pécsi stúdió, Pf. 67., Sorstársak

8.25: Tüskevár
Ifjúsági tévéfilmsorozat
VIII/6.: **Viharban**
(1967 – FF – ism. – 28')
Fekete István regényéből írta és rendezte: Fejér Tamás. Dramaturg: Tarbay Ede. Kép: Mezei István. Zene: Vincze Ottó

8.55: Bagem sama – Ashun kathe – Figyelj rám!
Cigánymagazin
nemcsak cigányoknak (25')
Történelem, életmód, együttélés
Szerkesztő: Kurucz Gyula

9.20: Naš ekran
Horvát nyelvű nemzetiségi magazin (Magyar feliratozással – 25')
Szerkesztő: Balázs Mihály

9.45: Unser Bildschirm
Német nyelvű nemzetiségi magazin (25')
Szerkesztő: Reil József

10.10: Együtt...
Perbáli búcsú '92 (20')
Egy forró nyári hétvégén ebben a kicsiny Pest megyei faluban a szokásosnál, a korábbi búcsúkban megszokottnál is többen táncoltak, énekeltek, szórakoztak, hiszen Németországból is érkeztek vendégek. AZ 1946-ban kitelepített svábok és családtagjaik jöttek haza vendégségbe, együtt ünnepelve Perbál magyar és szlovák lakóival.
Riporter: Dombóvári Gábor. Szerkesztő-rendező: Horváth Kornél

10.30: Ecranul nostru
A szegedi körzeti stúdió román nyelvű nemzetiségi magazinja (25')
Szerkesztő: Boka Tibor

10.55: Naša obrazovka
A szegedi körzeti stúdió szlovák nyelvű nemzetiségi magazinja (25')
Szerkesztő: Fuzik János

11.20: Néprajzi értékeink
A szatmári kenyértartó (7')
Néprajzi Múzeum
Szerkesztő-rendező: Rozsnyai Aladár

11.30: Família Kft.
40. rész **A tökéletes vőlegény**
(ism. – 30')

12.00: A rongybabák kalandjai
Amerikai rajzfilmsorozat
A csillagháborús kaland (ism. – 24')

12.25: A Spree kalózai (25')
Német filmsorozat
XV/8. rész: **Parádés fogadtatás**
Hans-Jürgen Teske ötletéből írta: Hans Borgelt és Hans Henning Borgelt. Fényképezte: Uli Meier. Zene: Susanne Pawlitzki. Rendező: Hans Henning Borgelt
Louise Kukowski – Franziska Paproth (Somlai Edina), Marie Kukowski – Frederike Paproth (Zsigmond Tamara), Matze Kukowski – Simon Jacombs (Benedikty Marcell), Trinchen Kukowski – Miriam Mohs (Vadász Bea), Karin Kukowski – Joselne Gassen (Menszátor Magdolna), Klaus Kukowski – Winfried Glatzeder (Kovács István)

12.50: Duna menti folklórfesztivál
Dokumentumok, riportok (ism. – 30')
1990. június 10–15. között rendezték meg Kalocsán, Baján, Szekszárdon és a sárközi falvakban, a X. Duna menti folklórfesztivált. A film e hat nap történéseit, eseményeit mutatja be.

13.20: A Galamb
Amerikai film (1974 – ism. – 103')
Galamb a neve annak a hét méter hosszú vitorláshajónak, mellyel a tizenhat éves kaliforniai Robin Lee Graham elindult, hogy körbehajózza a Földet. Öt évig küzdött az elemekkel, a magánnyal, a depresszióval, hogy aztán győzedelmesen, férfiként térjen vissza.
Robin – Joseph Bottoms (Szokol Péter), Patti – Deborah Rafin (Balog Erika)

15.05: Megöljük, akiket szeretünk
Krokodil a fürdőkádban
NSZK rövidfilm (44')
Készítette: Rolf Möltgen
Az 1989-ben készült film az akkori NSZK területén térképezte fel a hobbiállattartás visszásságait. És minthogy a hazai állattartásban is vannak hasonló jelenségek – jóllehet a filmben elhangzottakat is kritikával kell szemlélnünk –, figyelemfelkeltőnek szánjuk a műsort.
A magyar változat munkatársai: Ambrus Zsuzsa, Fehér Tamás, Pogány Éva, Veres Mihály

15.50: Stúdióbeszélgetés a filmről (15')

16.05: Falusi virtus
Riporttfilm (50')
Az abádszalóki egész napos sportvetélkedő célja a már-már feledésbe merülő hagyományos népi játékok felelevenítése; így többek között lesz íjászbemutató, pilinekázás, csúlközés, rönkhajítás és kócságtörés. A rendezvényen külföldi csoportok is fellépnek: láthatunk majd japán, francia, belga és német játékokat is. Este családi vetélkedővel és népzenei koncerttel ér véget a nap.
Szerkesztő: Horváth Tünde. Rendező: Vadkerty Tibor. Producer: Felber György

---

Jó estét!
Műsorvezető: Kudlik Júlia

17.00: Nézze meg az ember! (2')

17.05: Autó 2
A TV2 autós magazinja (25')

17.30: Gyerekeknek
Hupikék törpikék
Belga rajzfilmsorozat
Törppicúr bigyója;
A bölcsesség jelei (25')
17.55: Reklám

18.35: Knight Rider
Amerikai filmsorozat
42/26.: **A Macska** (47')
Írta: Janis Hendler. Fényképezte: John Fenner. Zene: Don Peake. Rendező: Jeffrey Heyden

AUGUSZTUS 22 SZOMBAT

Néhány újság egy ismeretlen informátortól egy sorozat betörésről – nagyszabású ékszerrablásról – értesült. A károsultak azonban nem jelentették az eseteket a rendőrségnek. A betörő minden alkalommal egy kártyát hagyott hátra, pont úgy, mint a hajdani híres betörő; Raymond Fallan, a Macska. Fallan azonban több mint egy hónapja halott. A gyanú a lányára terelődik, aki apja minden módszerét alaposan ismerte. Michael azonban nem hisz ebben a feltételezésben.
18.48: Reklám

19.00: A fekete szikla titka
Brazil tévéfilm (52')
Írta: Jorge Furtado. Fényképezte: Walter Caravalho, Carlos Botelho, Nonato Estrela. Rendező: Luis Fernando Caravalho
A gyönyörű, de kissé bőbeszédű Jade és a fiatal tudós, Kaian fura kalandokba keveredik egy régi indián térkép elrablása ügyében. Ki hamisította meg a térképet? És miért jár Kaian nyomában egy Martinit kedvelő indián?
Jade – Btuna Lombardi (Fehér Anna), Kaian – Carlos Alberto Riocelli (Mihályi Győző)
20.52: Reklám

19.55: Mindenből egy kicsit
Francia szórakoztató műsor
(1991 – 27')
Fényképezte: Patrick Van Nyen. Rendező: Philippe Kempen
Bár a Minőségi Tv költségvetése igen alacsony, itt is megtalálható mindaz, ami a nagy csatornákon: (meglepő) hangos hírek, (meggondolkodtató) sport, (sajátságos) reklám, (ijesztő) főzési tanácsadás stb. Mindez sok (fekete) humorral.
Szereplők: Philippe Kempen, Philippe Geluck, Dominique Kerignard
Magyar hangok: Hirtling István, Forgács Gábor, Beregi Péter

20.30: Samu Géza mitológiája (54')
Szerkesztő: Csányi Miklós. Operatőr: Gombos Tamás. Rendező: Kálmán János
21.25: Reklám

21.30: Telesport (25')
21.55: Reklám

22.00: Esti egyenleg
Napi képes hírösszefoglaló (20')
Főszerkesztő: Bánó András
22.20: Időjárás

22.25: Tolcsvay Béla: A Napfényfia
Fohász a XX. század végéről
(ism. – 55')
Művészeti vezető: Szörényi Levente
Közreműködik: Bátor Tamás, Illy Dorka, Sebestyén Márta, Tolcsvay Béla és a Válaszút táncegyüttes
Koreográfus: Diószegi László. A rendező munkatársa: Borbély László, Sárdi Mihály, Turányi Zsuzsa
Tolcsvay Béla a magyar szabadság napjának tiszteletére írta művét; az előadás egyben a produkció ősbemutatója volt. A szerző magyar népzenei hagyományokat felhasználó életművét összegzi, a világot jobbá tenni akaró ember cselekvési lehetőségeit keresi a kodályi gondolatkör jegyében.
23.20: Reklám

23.25: Felelős nagykorúság
Amerikai tévéfilm (91')
Laura Z. Hobson regénye nyomán a forgatókönyvet írta: John McGreevey. Fényképezte: Frank Stanley. Zene: Laurence Rosenthal. Rendező: Gilbert Cates
Kényes témát feldolgozó film, amely a homoszexualitás kérdésén túl azzal a gondolattal is foglalkozik, hogyan próbálnak a szülők a szeretet és csalódottság mezsgyéjén egyensúlyozni, amikor gyerekük elfogadhatatlan helyzetbe kényszeríti őket.
Ken – Martin Sheen (Kovács István), Tess – Marlo Thomas (Moór Marianna), Jeff – Barry Tubb (Görög László), Margie – Talie Balsam (Für Anikó)

NAPTV 6.00–8.00
Reggeli információs magazin

Producer: Gyárfás Tamás
Főszerkesztő: Székely Ferenc
Az adás idején hívható telefonszámok: 251-3372, 251-0490
(Csak a budapesti Tv2 adó és a hozzá tartozó átjátszóadók sugározzák.)

AZ A TV VÍKEND műsora

Családi magazin kábelen
Mérleg a mezőgazdaságban. Beszélgetés politikusokkal és szakemberekkel
8.00–8.04: Műsorelőzetes
8.04–8.30: *Tom és Jerry gyermekei.* Rajzfilm kicsiknek
8.30–8.45: *Kapásjelző.* Horgászoknak
8.45–9.00: *Air Turmix*
9.00–9.45: *Olaszok hihetetlen kalandjai Leningrádban.* Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték
9.45–10.00: *Víkend* – Mérleg a mezőgazdaságban
10.00–10.10: *Horoszkópsuli*
10.00–10.20: *CNN-világhíradó*
10.20–10.40: *Víkend* – Mérleg a mezőgazdaságban
10.40–10.50: *Opel-klub*
10.50–11.00: *Gyűjtők.* Sorozat
11.00–11.10: *Vike*
nd – Mérleg a mezőgazdaságban
11.10–11.55: *Olaszok hihetetlen kalandjai Leningrádban.* Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték
11.55–12.00: *Déli harangszó.* László atya műsora

Tel/távmásoló: 133-7754, Tel.: 133-6213
Felelős szerkesztő: Lakatos Pál. Művészeti vezető: Kurucz Sándor.
Főszerkesztő: Harcsa Béla

A sárkány átlényegítése

SAMU GÉZA SZOBRAI

Négyesztendős korunkban valamennyien szeretnénk, legalább egyszer, felgyújtani a szalmakazlat. Ez a terv persze ritkán valósul meg. Vagy szalmakazal nincs a közelben, vagy a gyufát dugják el jól a gondos szülők, vagy az előzetes, kisebb volumenű kísérletek után saját jól felfogott érdekünkben igyekszünk elfeledkezni a szalmakazalról. Nekem például a függöny kínálkozott annak idején a kísérlethez, érdekeim felismeréséhez pedig néhány pillanattal később az atyai pofon segített hozzá.

Hogy ettől jobb lettem-e vagy sem, azt nem tudom. Ami lényeges volt számomra — hogy megismerjem a tüzet —, arra így s mód nyílt. Most Samu Géza *curriculum vitae*-jében olvasom, hogy ő valóban eljutott a szalmakazalig, s ez jelentős fegyvertény lett életében: „lehetetlen volt többé, hogy pajtásaim háza tájára be-

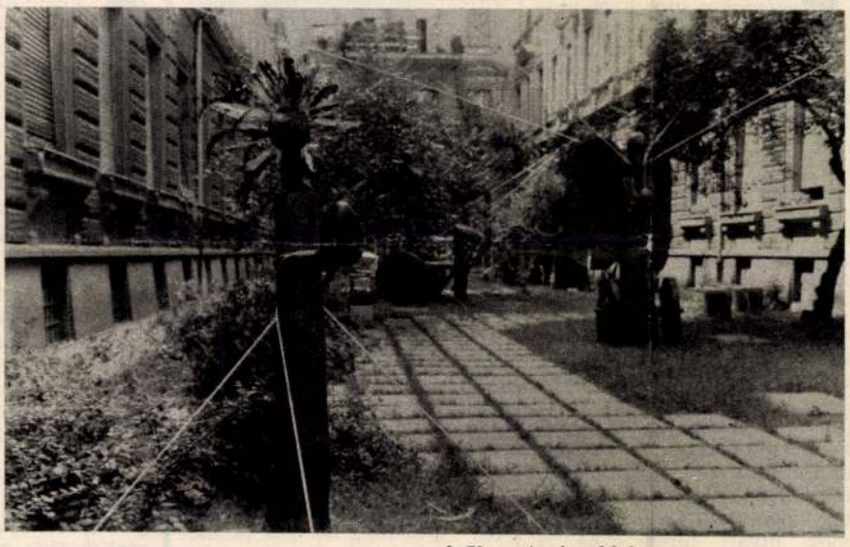

A Vas utcai galéria — előtérben a Kis tollas és a Kerekes

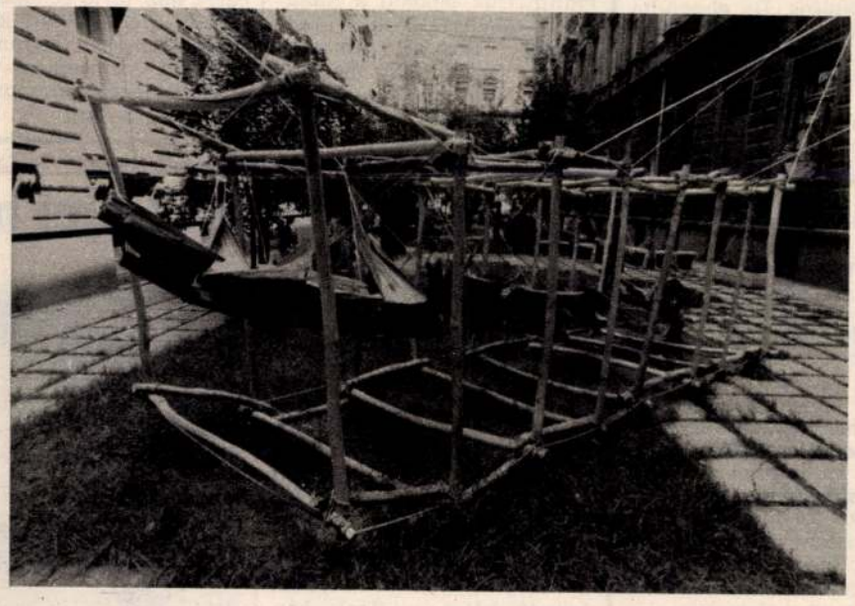

Sárkány

KÉKESDY KÁROLY FELVÉTELEI

tegyem a lábam. Maradt a határ, meg a kocsiút... — írja —, és anyai nagyapám törődött velem. Szegények voltunk."...

*

Paradox dolognak tűnhet kisgyermekkori élményeket emlegetni egy komoly, sikeres művész — tíz éve legjelentősebb műveit bemutató — kiállítása kapcsán. Éppen annyira az, mint amennyire paradox a Vas utcai szabadtéri galériában rendezett kiállítás, az eklektikus bérházak rengetegében, a stukkódíszű falak árnyékában, egyszóval az egykori álpompa és álnagyság megkopott — bár nem minden szépség nélkül való — rekvizítumai között a valódi pompának és valódi nagyságnak emléket állító plasztikák megjelenése. Valódi a pompa és valódi a nagyság, mert a népi tárgyformálás legnemesebb — legegyszerűbb, legfunkcionálisabb — anyagai, munkamódszerei táplálják Samu művészetét. Ha pedig ez így van, akkor ellentmondásos a harmóniavágy, a környezettel való bensőséges kapcsolat igénye is, amely a példaadó mesterek világát jellemezte.

Ez persze még csak ellentmondás. Paradoxonná akkor válik a dolog, amikor rájövünk, hogy szükségszerű volt ezeknek a műveknek — a *Napszekér*nek, a *Kerekes*nek, a *Szárnyas angyal*nak és a többinek — a megjelenése az emeletes bérházak, mondhatni, a mai magyar művészeti közgondolkodás Vas utcai díszletei között. Ne szaporítsuk a hasonlatokat: Samu Géza plasztikái a legnemesebb értékekre figyelve válogatják az egykor volt szellemi-tárgyi kultúra produktumait, miközben nagyon is a ma emberéhez szólnak. A népművészet és a kortárs művészet, a magyarság és az egyetemesség viszonyáról gondolkodtatják el a nézőt e művek, amelyek egyszerre konstruktívak és szürrealisták, egyszerre kínálnak rendet és szabadságot, amelyek elfogadtatják és továbbgondoltatják a világot.

Meg kell mondjam: én nem hiszem, hogy a tárgyak antropomorfizálásához feltétlenül szükség van magára a sematikus emberalakra is. A támlásszék durva, évszázados fája tökéletesen elsuttogja *Nagyanyó meséit*, a *Szarvasteknő* két eleme a szépségnek és az erőnek éppen olyan expresszív jelképévé olvad össze, mint amilyen erővel kifejezi a féltő szeretetet Picasso *Babuin kicsinyével* című szobrán a hirtelen gesztussal a majomtestre fejként illesztett két játékautó. Nagyszerű kompozíció Samu Géza *Kerekes* című szobra, de a stilizált figurához szervetlenül illeszkedő, merev hengerkarok már jelzik azt, ami a *Kis tollas*nál nyilvánvalóvá válik: ebben a világban nem feltétlenül az emberi figura az igazán emberi.

Sokkal inkább azzá válik az a bizonyos, a címben említett *Sárkány* — s e megállapítás igazságát a környék gerlei a maguk részéről azzal támasztják alá, hogy mintegy táplálékot, nyugalmat keresve, megülnek a sárkányketrec fadorongjain. Nos, ez a sárkány olyan, mint a középkori festmények ezüstláncon vezetett, házőrzőnek sem elég félelmetes szörnyei. Ez a ketrecbe zárt sárkány, s a másik, a fehér vesszőkosarakból, lócákból felépített *Nagy sárkánykígyó* azt a valamikori tüzet juttatja az eszembe, azt a szalmakazlat, amit azért gyújtottunk meg, mert nem tudtuk: a tűz egészen másra való. Meg akartuk ismerni, s tudatlanul így szelídítettük volna magunkhoz a lángot.

Ez a sárkány arról beszél, hogy csak azért félhettünk tőle, mert nem ismertük, mert nem mutatták meg nekünk. Arról, hogy nincsenek félelmetes szörnyek, csak félelmet keltő titkok vannak, s amit megismerünk közülük, azt átlényegíthetjük, emberarcúvá formálhatjuk. Nem könnyű dolog ez persze. Olyan rendet és szabadságot teremtő képzelet kell hozzá, mint amilyen a Samu Gézáé. Ez a sárkány azonban kétségtelenül átlényegült emberré. Dorongketrecével, a rákötözött zsinegekkel, ősi lomha nyugalmával, s a szellőre is válaszoló remegéseivel emberi lett a fakéreg Sárkány.

P. SZABÓ ERNŐ

Utaselátó

RÁDIÓJEGYZET

Érdemes-e utazásról mesélni annak, aki nem utazik? Vagy akárcsak annak, aki ritkán ugyan, de olykor mégis megpróbálkozik vele? Netalán annak, aki éppenséggel „világutazó" és sokkal jobban ismeri országok, városok egész sorát, mint a mesélő. Így, általánosságban, aligha megválaszolható kérdések. Annyi bizonyos, hogy aki utazik, örömest mesél, de nem mindig figyelünk rá. Mesélője válogatja. De az is igaz, hogy viszonylag sok magyar indul neki a közelebbi vagy távolabbi világnak, és az utasok közt valamennyi korosztály és mindinkább mindenféle foglalkozású és jövedelmű réteg megtalálható. Bizonyára még olyan huszonéves is, aki Japántól Indiáig beutazta a fél Keletet és most éppen egy spanyolországi társasútról érkezett haza. Ám hogy ez szélsőséges kivétel, azt hangsúlyozottabban kellene tudtára adni a hallgatónak, aki netán bosszankodik az elnagyoláson. Mindenesetre, nem kell már kényelmetlenül érezni magát az utazási műsort készítő rádiósnak, hogy „kiváltságosok" témájához nyúl, még ha körülményeink között nagy anyagi áldozatot követel is az utazás. Bár szerencsére ezúttal arról sem áradozhat senki, hogy „utazó nemzet" vagyunk, ami nem kevésbé bosszantó, sőt ingerlő túlzás.

Az *Utak és utasok* című műsort hallgatván, említem ezeket. Számos kedves élményt elevenítettek föl a megszólaltatott társasutasok csakúgy, mint maguk a riporterek (Kovalik Márta és Rékai Gábor), de azt hiszem, figyelemre érdemesebbek azok a megjegyzéseik, amelyekből így vagy úgy tanulni is lehet valamit. Például egyik, a legalább bizonyos fokú felkészülés hasznosságáról. Ez ugyanis megsokszorozza az ember örömét a *ráismerés* pillanatában, ami ritka jó érzés. De talán még ennél is fontosabb, hogy ilyen módon mintegy földúsíthatjuk a magyar társasutak olykor indokolt, máskor alig érthetően gyér, szűkkeblű programját. Amiről egyébként külön „műsor" is kívánatos lenne, mintegy szolgáltatásképpen — ami feladata a rádiónak —, hogy némi tanáccsal szolgáljon a hallgatónak: egyáltalán miféle utat érdemes választania.

Még egy jóleső „hiány" a szóban forgó műsorból. Senki sem intett senkit arra, hogy „előbb ismerd meg hazádat,



Rékai Gábor

azután fizess be külföldi útra!", ami még ha igaz is, akkor se hatásos. De elmondta valaki, milyen tanácstalanul és igazában örömtelenül tengleng a meglátogatott múzeumokban, képtárakban, történelmi emlékek közt az, akinek semmi itthoni gyakorlata nincs az ilyesmiben.

Elhangzott azonban a kellemes utazási műsorban a rádiósok megfogalmazásában, vagy a megszólaltatott utasok szájából néhány teljesen fölösleges, naiv, erőltetett, netán kötelezőnek érzett, mindezekért ellenszenves megállapítás is. Például bizonygatása, vagy éppen „fölfedezése" annak, hogy Olaszországban szegénység, elesettség is akad. Úristen! Itt ilyesmi is van?! — ilyesféleképpen kiáltott föl valaki. Én meg azt mondom: Úristen! Hát miért kell ostobára venni a hallgatót, aki azt gondolja, az olaszokat és spanyolokat fölveti a jólét? Ha pedig akad ilyen tompa agyú, azt aligha győzi meg az ilyen hangzatos kijelentés.

Ami pedig azokat a fölszolgáló kislányokat illeti, akik tartva a villogó szemű signorától, nem merészeltek munka közben szóba elegyedni a magyar vendégekkel... nos, megmondjam, mi jut róluk a hallgató eszébe? Hogy az itthoni fölszolgálókra, ha úgy tetszik, pincérlányokra, és soroljam, hogy még ki mindenkire, önmagunkat is beleértve, alighanem ráférne a „signora", azaz az illetékes főnök nagyobb szigora.

Persze, ha ez utóbbit akarta elérni a szerkesztő, akkor tökéletesen egyetértünk.

BALOG JÁNOS

Interfórum '81



A keszthelyi Festetics-kastély

TÁM LÁSZLÓ FELVÉTELE

A Festeticsek egykori kastélya Keszthelyen ma az egyetemes kultúra háza. Található benne könyvtár, kiállítóterem, tükrös nagyterme kamarazenekarok hangversenyének kínál bensőséges díszletet, míg az előtte található tér szabadtéri zenei előadásairól híres. A kastélyban került sor az ötödik Interfórum-eseménysorozat megrendezésére nemrégiben. Az annak idején televíziós kezdeményezésre született rendezvény fiatal pályakezdő művészek indulását hivatott elősegíteni. Bemutatkozásuk meghívott szakmai közönség előtt zajlik.

Az idei program is sok zenei csemegét kínált. A teljesség igénye nélkül megemlíthetjük például a Budapesti Madrigálkórus programját: Rossini ritkaságszámba menő Kis meséjét, Naum Grubert zongoraművész vagy Jurij Bashmet brácsaművész forró h latú koncertjét.

Tizenhét ország ne művésze szerepelt ezút egész nap tartó rendezv ken, s a programot k Interfórumokon feltűn zsikusok nemzetközi lődésre joggal számot koncertje színesítette.

Latinovits tévéfilmjei a

Szeptember 10-től négy héten át Latinovits Zoltán tévéfilmjeit vetíti a Horizont mozi. A sorozat első hetében Törőcsik Mari partnereként láthatjuk Fejes Endre *Kéktiszta szerelem* című művében, amelyet Szőnyi G. Sándor rendezett 1970-ben. Szeptember 17-től szeptember 23-ig Dömölky János rendező Gorkij művéből készített *Az áruló* című, 1975. évi tévéfilmjét vetítik. Az ezt követő héten a *Bánk bán* (1968), Szinetár Miklós rendezése kerül műsorra.

Külön szót érdemel Latinovits kedves műfaja, a versmondás. Szeptember 24-től 30-ig a tévéfilmek vetítése előtt Latinovits eredetileg 1972-ben adott Ady-műsora lesz látható, *Én nem leszek a szürkék hegedőse* címmel, október első hetében pedig József Attila, Kosztolányi Dezső, Nagy László, Váci Mihály, Weöres Sándor verseiből, valamint Karinthy Frigyes egy írásából összeállított válogatást láthat a közönség ugyancsak Latinovits előadásában.

A sorozatot vígjáték zárja. Gyárfás Miklós *Komédia a tetőn* című forgatókönyvéből Keleti Márton rendezett filmet (1968). Főszerepben: Ruttkai Éva, Latinovits Zoltán, Páger Antal.

A filmek vetítése minden este nyolc órakor, a vers-



műsoroké este hétkor k dik a budapesti Hor moziban (Lenin krt. 13 vetítéssorozatra bérlete csátanak ki, melyet a moziban és a Színházak ponti jegyirodában megvenni.

SAMU GÉZA

Új művészet

1999/ÁPR.

4.0.

Egymástól különböző két ember v
ebből az adott különbözőségből

Minderről tehát több szó r

De megdöbbentett az, a mit
közöl velem. Mi történt magában
hogy néhány évvel ezelőtt, a m
koztam, azt irta, hogy magában
hasonló gondolatok. Akkor bete
munkára képtelennek: ezzel mag
esetem azonban más volt. Engem
lenitettek el. Ugy tetszett,
Elintézettnek és meguntnak ére
lan/ körben, a melybe a végzet
tudtam, hogy a puszta életért

SAMU Géza

ÓL VALÓ
NEK

Marionból)

nánk, hiszen mi óvjuk a választás tisztaságát, raj-
sztül vezet út az azonosság felé. Nélkülünk nem tá-
k ki a földi életet túlszárnyaló horizont.
i a bajuszkájába harapott: A szerelem végső ki-
ez, a szexuális vackolódás, dörzsölmögés utolsó nagy
mert mi más lenne a lényeg, mint ez a kényszer?
házi mereven bámult, tanáros mosollyal az arcán. A
hagyományos rendje szerint most ő következett, de

A nők az asztal alatt hevertek, a video magányosan szórta fényeit az élettelen szobára. Az asztal körül négyen vagy öten ülhettek. Egy szőke nő énekelt, a többiek a kezükkel matattak, újságot, lemeztokot forgattak, belekortyoltak italaikba.

„A szabadság az túl komoly dolog,
A szabadság az szép, mint egy halott,
Hogy miért nem él, mért nem mozog,
Senki nem tudja, én sem tudom."

Ha szabadság uralkodna a gazdaságban — kezdte egy fekete arcú férfi —, mindenki esélyel indulhatna a szegénység elleni harcba. Élet keveredne a megmerevedett struktúrába, újra mozgásba jönne a rendszer. Finom úri módon az érdekek tisztességes belátása mindenki előtt kitárná a felemelkedés kapuit. S a fizikai test gyarapodása magával hozná a szellem emelkedését is, a lélek kiteljesedését. S a mi társaságunk arra hivatott, hogy ezt az ideát ereje teljességével támogassa. Szép arcunkat láthatóvá tesszük, leborotváljuk róla a szakállt, s mint a humánum jeleit, testünket tisztán és meztelenül az emberek elé tárjuk.

Erre a szőke varacskos képű mozgolódni kezdett: Az ám, a meztelen test. Itt rejlik a szabadság, az ösztön gáttalan terjedésében, hát én csak ennyit tudok magamévá tenni az ideából. Az elénk fektetett meztelen befogadó...,

. szabadság, Körber úr, valóban fontos; és jó, ha ezt
k, ám propagálnunk enyhén szólva öngyilkosság,
veszélybe sodornánk mesterségünket, s a minket
nerációkat a munkanélküliség nyomorúságába sűly-
nk. A köz érdekét a mértékletesség szolgálja, nem-
edvcsinálásra, adott esetben a kedvszegésre, a halál-
etörésére is fel kell készülnünk. Éppen ezért tarta-
kérdés szexuális aspektusát is elhanyagolandónak.
nk kell azon fő irányelv mellett, hogy a halál, az
énye önmagában mutatkozik meg, minthogy ön-
nön maga és nem más.
vesnek egyáltalán nem nevezhető vita közepette hír-
tt a terembe. Csapzott volt, arca beesett, ruhája el-
nyéből sugárzott a szenvedés, a kimerültség. Lajos
a legnemesebb megbízó a melegség nevével ruházott
elte tekintetét: Mesélj, mi hír van útjainkon!
ó uram, ez a nap más, mint a tegnapi, s ami követ-
egint más lesz. S vajon ami lesz, szerethető-e, s ami
ő, lesz-e. Mivel ti a mű értői vagytok, halljátok a

„Sok szomorúsággal megrakott idő,
Siralommal arat keserves esztendő,
Im mely ritka nálunk a szívben örvendő,
Orcánk megtörleni nem jut elég kendő.

Bokrosával kezdék az holtakat vinni,
Az egészségesek nem győznek sírt ásni,
Az temető helye is megkezde terjedni,
Örvendetes napot mikor tudunk látni.

[illegible] Atyákat

mennyiben szolgálja, ha elszabadulnak a jászolhoz láncolt állatok. A mértékletesség a szabadság szabálya. A gazdaságban a normalizáló központi irányítás, míg a vágyak terén a lemondás, s ha nincs más alternatíva, mert nincs, csak az önök által felvetett, s az, amit én vallok, akkor csak az utóbbi híve lehetek, mert ez szolgálja az élet védelmét, a közösség megmentését.

Hogy valójában létezik-e más alternatíva, ki tudhatja. E társaságban legfeljebb Marlon hozakodhatna elő valami újjal, ám ő hallgatott, nem vett részt a beszélgetésben. Azt a dalt dudorászta magában, amit Marion énekelt. Igazán csak ez tetszett neki, az a sor, hogy *miért nem él, mért nem mozog.* Szép várkapitányi ruháját simogatta, milyen jó érzés ezt a ruhát viselni, s úgy venni részt a társalgásban, mintha a „jobb híján ilyen összetételű" vártanácsot hallgatná, s közben persze a döntések csak tőle függnek, ő az egyedüli cselekvő.

Most hirtelen megcsörrent az ajtó. A társaság tagjai összerezzentek, hiszen anarchisták ők, a jelen rend kártékony ellenségei. Bár elveik szerint nem maradnának meg a társadalom átalakításánál, végső célként az egyetemes világrend megdöntését tűzték maguk elé, persze mindenki a saját interpretációjában: szabadon, mértékletesen, erotikusan. De az alap egy volt: hogy végre általánossá váljon az egyéni igazság, elterjedjen, s a kánon szintjére emelkedjen, hogy megadja a végső döfést azoknak, akik még hinni mertek az igazság általános, mindenre kiterjedő voltában.

Az emm (M) feliratú ajtó kinyílott, egy katonaforma férfi ugrott le a lováról. Marlon felkiáltott, hangja élesen hasított a fülekbe: — Jer, vezérem, s jelentsd, mi hír az utakon!

— Fenséges jóakaróm! Sándorpuszta felé indult egy zsedó karaván, megrakva az legkitűnőbb felvidéki aranyakkal.

— S [illegible]

SAMU GÈZA



SAMU GÉZA: NAGYANYÓ MESÉI

SAMU GÉZA

Kovács P.: A teguap 62.

63. kép

vészet és irodalom eredete. A
fejlődése a reneszánsz válsága óta.
1980./
iczay Tibor/ /Gondolat, 1975./
ónay György/ /Gondolat, 1978./
sok. /Magyar Helikon, 1978./
zmus. /Szerk: Walkó György/
, 1974./
a. /Sándor Pál szerk./
, 1966./

SAMU GÈZA

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

Samu Géza: Szánkó, 1977-78

restaurált köztéri szobrának avatására 1995. október 6-án, pénteken 15 órára
a Műcsarnok Olof Palme sétány felőli területén

Szoboravató beszédet mond
Kő Pál
szobrászművész

Chikán Bálint

Hogy utódaink is ismerjék...

Samu Géza (1947-1990)

Tragikus évfordulóhoz értünk: egy éve már, hogy örökre eltávozott közülünk *Samu Géza* szobrászművész, a hetvenes, nyolcvanas évek magyar plasztikájának egyik megújítója. Samu Géza alkotásainak ismerete sokak számára nyújt megmegújuló esztétikai élményt, s bizonyára még többeknek adna bizonyságot a korszerű képzőművészetről, a szépről, a jóról, a játékosba rejtett tragikusról - ha a művek hozzáférhetőek lennének. Samu Gézának és alkotásainak sorsa azonban tipikusan kelet-európai. A gáncsok és akadékoskodások sokkal bővebben kijutottak neki, mint az elismerések, ezek „purgatóriumában" élt és dolgozott, művei pedig szerte-széjjel szóródtak anélkül, hogy egy könyv, vagy katalógus készült volna róluk. Nem csak arra nem volt lehetősége, hogy lazán, anyagi gondoktól mentesen építse magát és életművét, de „természetesen" arra sem, hogy művei szisztematikus rendszerezéséről gondoskodjon.

Mindez pedig fontos lenne, hogy utódaink is tudjanak, tudhassanak róla. Mert a mi generációnk körében még természetes, hogy nem felejtjük a művészt és alkotásait. Sámánisztikus figurájára, hitére sokunknak szükségünk van, nem akarunk meglenni a műveiből áradó szellemiség nélkül. S mivel az ember szeretteinek is juttatni akar az általa birtokolt jóból, ezért gondoljuk azt természetesnek, hogy Samu Géza tisztaőszinte alkotásait újra és újra a közönség elé kell tárni, hogy a szobrok előbb-utóbb részeivé váljanak a mindennapok vizuális kultúrájának. Amint a Picasso által kerékpár kormányból és ülésből készített bikafej ma már a világ „képzeletbeli múzeumainak" legtöbbjében megtalálható, úgy kellene a magyar „képzeletbeli múzeumokba" beépülnie Samu totemeinek, szárnyas teknőinek vagy szarvas fáinak. Persze, törekednünk arra kellene, hogy Picasso bikafeje mellé kerüljenek Samu angyalai - de a világba csak önmagunk tisztázott értékrendje alapján tudunk nekiindulni. Mint ahogyan Samu Géza saját útja is így alakult.

Először az őt körülvevő tárgykultúrát, annak szervességét értette meg, miközben intellektuális erőfeszítéssel kereste a nemzeti öntudat teljes hiányának, s más népeknél ősi hitvilláguk megőrzésének okát. Ez a hatvanas, hetvenes években történt. Majd amikor ráérzett (ráébredt?) a mítoszok „elsikkasztására", az egyre szuverénebb formákban megszülető alkotásaiba maga-teremtette mítikus életet lehelt. S miután már két lábbal a földön állva is tudott repülni, sőt, másokat is lebegéshez segíteni, akkor körülnézett a világban is. 1980-ban a Fiatal Művészek Párizsi Biennáléján szerepelt, s alaposan megszemlélte, hogy ott vajon akkor milyen művészet születik. Majd itthon azt nyilatkozta, hogy a nyugati formakincs természetszerűen más, mint az övé, jó volt látni azt is, de formát tanulni onnan nem igen kíván. Hisz ha Magyarországon akar dolgozni, márpedig ebben egészen biztos, akkor magyar mítoszokat kell teremtenie, s ehhez az a más formálás nem alkalmas.

Életművét ismerve nyugodtan mondhatjuk: sikerült neki új mítoszt teremteni. Ám ahogy életében nem hagyta, hogy egyes művészcsoportok vagy teoretikusok kisajátítsák, éppúgy ma is távol állna tőle, hogy pártprogram szerint legyen nemzeti, népi vagy kozmopolita. Mert csak a személyes igazságainak volt elkötelezve, s bármilyen ortodoxiát megtagadott, minden függőséget utált.

A természet és a művészet határán születő formákhoz vonzódott. Nem a 20. századi technika, hanem az élővilág és az ősi kézművesség találkozási pontjai izgatták. Panteisztikus, naiv, természetközeli szemlélete az évezredvég ökológiai problémái miatt aggódókhoz vitte közel. De ez nem spekulatív megfontoltságból eredt, hanem abból a tényből, hogy szerette a természetet, szeretett az erdőben járni, szép, érdekes fákat gyűjteni, hogy majdan valamilyen szoborba beépítse őket. Szerette elnézni a vadvizeket, s az idők során szomorúan látta: baj lesz, ha így bánik tovább az ember környezetével.

Utolsó útja is épp víz mellé vezetett, miközben szíve megállt, s a kocsi a folyóba zuhant a már halott művésszel. A természet befogadta őket, miközben mi örökre elveszítettük tevékenykedő, alkotó, kedves sámánunkat. De a hagyatéka őrzi szellemiségét, üzeneteit. Immár a mi dolgunk, hogy ezt ne hagyjuk elsüllyedni, hogy újra és újra közszemlére tegyük. Ezt szolgálja most a hátrahagyott vázlatok, szobortervek egy részének közlése is. □

SAMU Gèra

MÁSVILÁGKÉP

EXPO '92 – SEVILLA

A Műcsarnok meghívja Önt

TÓTH MENYHÉRT
SAMU GÉZA
GAÁL JÓZSEF

kiállításának budapesti
sajtóbemutatójára

1992. június 18-án 11 órára

PALME-HÁZ (MŰCSARNOK)
Budapest, XIV., Olof Palme sétány 1.
(a Városligetben)

Samu Géza

SAMU Géza

Samu Géza mitológiája

Ki is volt Samu Géza? Már fiatalon legendák övezték az 1990-ben elhunyt szobrászt. Akik ismerték életében, szinte kivétel nélkül hatása alá kerültek. Karizmatikus személyiség, őstehetség, autodidakta zseni volt. Nem végzett főiskolát. A teknővájók, bognárok, kosárfonók, cserepesek „egyetemeit" kijáró, az ötvöscizellálástól kezdve a madártollakkal és alabástrommal bravúrosan bánó ifjú szobrász számtalan anyagban és léptékben, funkcióban, de főleg gondolatiságban lett egyszerre összegező és megújító. Páratlanul ismerte a természetes anyagokat, különösen a fát. Amilyen magától értetődően dolgozott a különböző szerszámokkal, oly természetességgel születtek 2-3 cm-es munkái éppúgy, mint a méteres, sőt tízméteres alkotásai.

A film szerkesztője Csányi Miklós 1972-ben eredetileg egy rutin jellegű tévériport készítésére indult Kocsolára. Amikor meglátta a szobrász addigi életművét, szinte szíven ütötte a felismerés: Ez világcsoda! Az akkor még „kedves falusi faragó gyerekről" igazi filmet próbált forgatni. A film hosszú ideig dobozban pihent. Most nyílt lehetőség az immár világhírnévhez eljutó Samu Gézáról az első tévéműsort bemutatni. Az idei Expo '92-ön Sevillában a „MÁS-VILÁG-KÉP" című képzőművészeti kiállításon az ő plasztikái reprezentálják a magyar szobrászkultúrát.

Ki Mo.
1992 aug. 22.

der Keramik und des Ethnikums
n Fundmaterial von Ungarn. [A
z etnikum kérdése a magyaror-
leletanyagban.]
chte - Römerzeit - Mittelal-
lien zur Archäologie und Lan-
Burgenlandes.2. Eisenstadt
0. 1., illusztr. B 1

bet
s der Sammlung des Ethnographi-
s Budapest. [Cserepek a buda-
zi Múzeum gyüjteményében.]
nende Keramikforschung in Mit-
europa. Kittsee 1984. 83-87.1.
B 1

ntišek
inovácia v tvorbe modranských
[Hagyomány és megújulás a mo-
usok munkáiban.]
i. Bulletin Slovenskej Národ-
1985. (1986.) 2. 120-127.

74 RAJZMŰ
-> 75

Magyar sze

2958.+

Szabó [Gyö
Masterpi
Robert Leh
tan Museum
különleges
of Art Leh
N. Y. 1983
illusztr.

745/749 I
M
V
->

Magyar von

2959.+

SAMU Géza

Kis KGST születik Székesfehérvárott

ás az 1. oldalról)

gyar Gyáriparosok Országos Szövetségében három hónapja született kigondolt szövetségnek. Gábor *Münsterben már nind a G-7 képviselőivel, egrádi hármak tagjaival, K négy országának delegációja a múlt héten pedig a Vi- lkereső ukrán miniszterelnök* A münsteri gazdasági ozón többször is hangsúlyozta, hogy konkrét projecteket a kelet-európai országok és az ipari centrumok szövetségének programját ilyennek észek a résztvevőkkel ödni. Éppen ezért e konegyzőkönyvét a münsteri csúcs házigazdájának, a dasági miniszternek meg-

kesfehérvári tanácskozásvevő külföldi és magyar trumok képviselői voltapjaink új, kis KGST-jét tre, de az is igaz, hogy ngsúlyt kap a hazai feltélakítása. A tanácskozás adója, *Kelemen* Géza enben tart majd előadást arról, an lehet *olyan gazdaságot kialakítani, amely az orpolitikai helyzetéből szárnyök kiaknázására alapo-* A konferencián szakmai zottságokat alakítanak ki vők, külön foglalkoznak a ció, a közös gyártás, az ett marketing kialakításáegykori hadiipari bázisoelektronikus, a számítási és kommunikációs, a jártási, a vegyipari ágazatok tett fejlesztése mellett bialapanyag-gyártási, kohárületek piacainak, technolózerűsítési lehetőségeinek

renkó János ózdi vállalkozó jelezte: egyébként is kimunkálás alatt áll *a hazai kohászat válságmenedzselésének programja*, tehát van mód arra, hogy az acélipar kellő színvonalon kapcsolódjék a születő kis KGST-hez.

Széles Gábor – kérdésünkre válaszolva – kijelentette: nem tekinti az ipari tárca iparpolitikai koncepciója kritikájának a szerveződő szövetséget, illetve annak hazai és nemzetközi programját. A minisztérium lényegében felülről igyekszik megvalósítani a hazai ipar talpra állítását, az ipari centrumok kooperációja azonban egy alulról szerveződő, természetes fejlődés – szerencsés lenne, ha találkozna egymással az iparpolitikai koncepció, illetve a szövetség terve. A székesfehérvári polgármester ennek kapcsán fejtette ki, hogy másfél esztendővel ezelőtt a minisztérium azzal „fékezte meg" a Videoton sztrájkját, hogy a kialakítandó ipari park képes munkát, perspektívát adni a város munkásainak. Mostanában a hazai és külföldi tőkebefektetők, nemzetközi cégek révén már valóban kialakulóban van az ipari centrum mind a Videotonban, mind a város egészében, jó lenne, ha a szaktárca valóságos támogatása is érvényesülne. Széles Gábor kitért rá: nem tartja szerencsétlen állapotnak, hogy a szövetségbe belépni akaró külföldi ipari régiókban, városokban a privatizáció nincs szinkronban egymással, illetve a potenciális tőkebefektetőknek lehetnek a szövetségétől eltérő érdekeik is. Véleménye szerint a privatizációval már előbbre tartók akár tanácsadóként is szerepet vállalhatnak a többieknél, mint ahogy erre éppen Székesfehérvárott volt alkalom a múlt héten, az ukrán mi-

Megnyílt a Kínai Kereskedelmi Központ

(MTI) Chen *Muhua* asszony, a kínai Országos Népi Gyűlés alelnöke és *Szűrös* Mátyás, a magyar Országgyűlés alelnöke átvágta a Kínai Népköztásaság nemzeti szalagját, s ezzel hivatalosan megnyílt kedden Budapesten a Kínai Kereskedelmi Központ. Az ünnepélyes megnyitón megjelent Kína budapesti nagykövete, aki beszédében a két ország külgazdasági kapcsolatainak új színfoltjaként jellemezte a kereskedelmi központot. Reményét fejezte ki, hogy a központ munkájával elősegíti a vállalatközi kapcsolatokat, az árucserét és tőkebefektetéseket, valamint a gazdasági információk cseréjét.

Berényi Lajos, a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának megbízott államtitkára köszöntőjében kiemelte, hogy 1991-től a világkereskedelemben szokásos feltételekhez igazítottuk külkereskedelmünket Kínával, s ez jelentős változást hozott a két ország gazdasági kapcsolatában. Időre van azonban szükség ahhoz, hogy a kereskedelem szereplői alkalmazkodjanak az új feltételekhez, s ehhez bizonyára hozzájárul majd a Kínai Kereskedelmi Központ.

Drágul a gázolaj és a benzin?

(MTI) Hétfőn, június 1-jén lép hatályba az útalapról szóló törvény, hatásaként 2 forint 20 fillérről 5 forintra emelkedik a gázolaj literenkénti útadója. Az MTI érdeklődésére a Magyar Olaj- és Gázipari Részvénytársaságnál elmondták: a többletköltséget nem tudják magukra vállalni, ezért azt kénytelenek a fogyasztókra áthárítani. Az információk szerint a részvénytársaságnál teljes körűen felülvizsgálják

MSZOSZ: nincs jogszerű privatizációs stratégia

A gyár az ott dolgozók jussa

(MTI) Átfogó privatizációs törvénytervezet hiányában már fél éve *érvénytelen* vagyonpolitikai irányelvek szerint tevékenykedik az ÁVÜ, a privatizációs stratégia is csak *tájékoztató* jelleggel került a parlament elé – állapították meg a szakszervezeti szakértők az MSZOSZ keddi privatizációs konferenciáján.

Most már biztos, hogy a munkavállalói érdekképviseletek által igényelt átfogó privatizációs törvény *nem* készül, de a szakszervezetek elégedetlenek a résztörvények tervezetével is, szerintük ugyanis, ezek figyelmen kívül hagynak több munkavállalói követelést. Egyetértési jogot kapnának ugyan a szakszervezetek a jóléti, szociális vagyon privatizációjánál, ám a munkahelyi kollektíváknak nincs lehetőségük a létesítmények ingyenes megszerzésére. A szakszervezetek szerint pedig az alacsonyan tartott fizetésekkel a dolgozók többszörösen ellentételezték már e létesítmények értékét, tehát *jogosultak azok ingyenes megszerzésére.*

A Munkavállalói Résztulajdonosi Programot, a munkavállalói kollektív tulajdonszerzésre vonatkozó törvénytervezetet sem fogadták egyértelmű elismeréssel. A jelenleg tervezett hitelfeltételekkel a vállalatok 5-7 százalékánál sem lehet alkalmazni ezt a kollektív dolgozói tulajdonszerzést, sőt még ott is meg kell gondolni, hogy biztosítható-e 5-10 évig a hiteltörlesztéshez szükséges minimális nyereség, osztalék. Sokkal nagyobb részletfizetési, kamatkedvezményekre lenne szükség a tényleges tulajdonszerzéshez – vélik a szakszervezetek.

Az új privatizációs szabályozás a privatizációs bevétel 20 százalékának visszautalását is megszüntetné, pedig a jogutód vállalatok főként ebből a pénzből finanszírozták dolgozóik kedvezményes tulajdonhoz juttatását. Kifogásolták a hozzászólók azt is, hogy több kormányígéretből is csak *ígéret* maradt. A privatizációs bevételek 15 százalékát ígérték például új munkahelyek létrehozásának támogatására. Csupán ígéretnek bizonyult az is, hogy a privatizációs bevételek egy részéből garancia alapot hoznak létre.

Sok az új kisvállalkozó

(MTI) A Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adatai szerint az országban működő egyéni vállalkozók száma meghaladja az 532 ezret. E létszám több mint fele – 226,4 ezer – kisiparos, 158 ezer kiskereskedő, 145 ezer szabadfoglalkozású, mezőgazdasági önálló vállalkozó azonban mindössze 3000.

A statisztikai felmérések szerint jellemző, hogy az egyéni vállalkozók kezdetben előbb kisiparosi vagy magánkereskedői engedélyt váltottak ki, s anélkül, hogy ezt feladták volna, kft.-ket vagy betéti társaságokat alaarány. A szellemi szabadfoglalkozásúak körében igen sok – több mint 65 ezer – az ingó és ingatlanokat bérbe adó vállalkozó, és 13 ezret meghaladja a tervezők száma. Az orvosok és állatorvosok között mindössze 4360 vállalkozó akad.

A statisztika számot ad a nem nyereségérdekeltségű társadalmi szervezetek alakulásáról is. Eszerint e szervezetek száma az utóbbi három évben megduplázódott, ma már megközelíti a 30 ezret. A növekedés oka elsősorban az, hogy a kereskedelmi kapcsolatok kiszélesedésével

RÖVIDEN

KAMATCSÖKKENTÉS A Magyar Nemzeti Bank újabb kamatcsökkentésre szánta el magát: május 27-én egyes konstrukcióknál egy százalékponttal csökkentik a kamatokat. Mindez megfelel az ez évi monetáris politikai irányelvnek, valamint összefüggésben van a fogyasztói és az ipari termelői árindexek eddigi kedvező alakulásával. A jegybanki kamatlábak a következőképpen módosulnak: A deviza betét ellenében nyújtott forinthitel kamata az eddigi 27 százalékról évi 26 százalékra csökken. A pénzintézetek az egy évnél rövidebb lejáratú refinanszírozási hitelekhez szintén kevesebb kamattal juthatnak hozzá. Az évi kamat 27-ről 26 százalékra módosul. Váltó viszontleszámítás esetén a rediszkontláb a jelenlegi 25,3 százalékról évi 24,5 százalékra csökken. A jegybanknál szabad elhatározás alapján elhelyezett betét kamatlába, legalább egyhónapos lekötés esetén, a jelenlegi évi 22 százalékról 21 százalékra csökken.

AZ NM ROTHSCHILD ÉS SONS LTD. lesz a magyar kormány pénzügyi tanácsadója a távközlés privatizálásában. Az Állami Vagyonügynökség zárt körű pályázatán hét nemzetközi hírű cég vett részt, amelyek közül a legjobb négyet szóbeli meghallgatásra hívtak meg. A nyertest nemzetközi zsűri választotta ki, amelyben képviseltette magát - megfigyelőként - a Világbank és az Európai Közösség is.

EMELKEDIK A KÖTELEZŐ GÉPJÁRMŰ-FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁS díja. Az Állami Biztosításfelügyelet a múlt heti kormányhatározat értelmében a pénzügyminiszter elé terjesztette javaslatát a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás második félévi díjának emeléséről. Asztalos László, az Állami Biztosításfelügyelet vezetője az MTI kérdésére úgy nyilatkozott, javaslatát az emelés mértékéről mindaddig nem kívánja nyilvánosságra hozni, amíg Kupa Mihály pénzügyminiszter át nem tanulmányozta az előterjesztést és nem hozott döntést. Az BF vezetője szerint erre valószínűleg még ezen a héten sor kerül.

Valéry Giscard d'Estaing

A hatalom és az élet

Az idén hatvanöt éves politikus, 1974-től '81-ig Franciaország köztársasági elnöke, a hatalomból visszavonulva írta meg emlékeit a nagypolitika hétköznapi titkairól, arról az időszakról, amelynek hite szerint vissza kellett adnia a franciák és Európa önbecsülését. Az emlékirat az Európa Könyvkiadó könyvheti újdonsága. Az itt közölt részlet a Nők a közéletben című fejezetből való.

Simone *Veil* a terhességmegszakítás körüli parlamenti vita nyomán tett szert hírnévre.

Akkor már ismertük a múltját: a szép, üde fiatal lányt annak idején Nizzában anyjával és nővérével együtt letartóztatták zsidó származásuk miatt, mégpedig úgy, hogy apja, aki mindig is jó hazafi volt, így hát nem nyugtalankodott, még csak nem is sejtette a letartóztatás veszélyét. Aztán deportálták az auschwitzi pokolba, ahol átélte a megaláztatásokat, látta az emberek pusztulását és jogfosztását, s ahonnan lelkében mély sebekkel, de csodálatosképpen mégis sértetlenül tért haza.

Az abortuszproblémával nemigen tudtam mit kezdeni. Katolikus meggyőződésű és neveltetésű lévén, s alig ismerve az orvosi és szociológiai adatokat, mint mindenki, én is csupán tanúja voltam a kérdés kiéleződésének.

Az abortusszal gyanúsított nők megjelenése a bíróság előtt kínos és groteszk megnyilvánulásokra adott okot, amit a fennálló viszonyok ellenzői vagy hívei méltatlanul aknáztak ki a televízió képernyőjén. Az 1917-ben Rambouillet-ben aláírt törvény hat hónapi börtönt irányzott elő. Ekkora büntetést azonban ritkán szabtak ki, és sohasem hajtották végre. A szomszédos országok, Nagy-Britannia, Hollandia és Svájc liberális törvénykezése a jómódú nőknek lehetővé tette, hogy problémáikat egy gyors oda-vissza úttal névtelenségüket megőrizve oldják meg. A többiek azonban titkolózásra kényszerültek és arra, hogy a női méltóságra nézve lealacsonyító eszközökhöz nyúljanak, melyek nem egyszer veszélyeztették egészségüket, és tartós lelki ártalmakat eredményeztek.

Ez így nem mehetett tovább. A polgári jogot összeférhetővé kellett tenni a társadalmi helyzettel. Senkitől se vártuk, hogy, mint mondták, helyeselje az abortuszt, csupán arról volt szó, hogy egy részét, ami addig [illegible]

tettünk be a törvénybe. Végül, mivel egyéni, önkéntes és nem kényszerű döntésről volt szó, kiiktattuk a társadalombiztosítási visszatérítést, s azt kizárólag az orvosilag indokolt művi vetélésekre tartottuk fenn.

A törvénytervezet kidolgozása több összejövetelt igényelt. Ezeket az Élysée földszintjén, a Szárnysegédek szalonjában tartottuk. Velem szemben a miniszterelnök Jacques *Chirac* ült, jelent volt



Samu Géza rajza

még Jean *Lecanuet* igazságügy-miniszter, Simone Veil egészségügyi miniszter, Michel *Poniatowski* belügyminiszter, Michel *Durafour*, a társadalombiztosítás illetékese, és Jean-Pierre *Fourcade*, a terv esetleges pénzügyi következményei miatt. Kerülni kellett a szélsőségeket: egyfelől a tiltást, másfelől a szabályozatlanságot. Miután megtalálták a középutat, a Simone *Veil* által előterjesztett szöveget a minisztertanács gyakorlatilag vita nélkül elfogadta, majd [illegible]

Összeomlott a fáradtság, a sértés s talán az idegek gyengülésével fokozatosan felelevenedő emlékek súlya alatt.

Ez a kép feldúlta a közvéleményt. A nemzetgyűlésben csakúgy, mint a szenátusban, a többség megszavazta a törvényt, nem kellett kényszereljárásokhoz folyamodni. Ha az alkotmány lehetővé tette volna számomra, megkértem volna a választókat, hogy népszavazással erősítsék meg a törvényt, és az ügyet végleg lezárhattuk volna. De a népszavazás lehetséges tárgyaira vonatkozó 11. cikkely nem hatalmazott fel erre.

A vita még éveken át folytatódott, és a közvélemény egy része neheztelt rám ezért az intézkedésért, megfeledkezve róla, hogy milyen körülmények közt született, és félremagyarázva a lényeget, mintha ez a rendelkezés az én „abortusz melletti állásfoglalás"-om megnyilvánulása lett volna.

Erről a témáról két pápával is beszélgettem négyszemközt: *VI. Pállal és II. János Pállal*. Kifejezték „aggodalmukat", de éreztem, hogy inkább „rosszallás" volna a jó szó, kivált II. János Pál esetében…

II. János Pálban a leginkább az hatott meg, hogy határozottan felismerte feladata lehetetlenségét. Éreztem mélységes elhivatottságát, életerejét, azt, hogy át van itatva a bevégzendő mű szükségességének tudatával, és fürkészi magában a jeleket, melyek az isteni üzenet hordozójává teszik. De úgy gondoltam, korunk arra ítélte őt, hogy túlságosan erős árral szemben evezzen: a hitetlenséggel, a rövidlátó realizmussal és a maró gúnnyal szemben, amit talán meg sem hall, az mégis elemészti szavai erejét. Szembeszökő volt az ellentét az ő mindenre kész eltökéltsége és az eredmény látható elérhetetlensége között.

– Katolikus vagyok – mondtam neki –, de egy világi állam köztársaságának az elnöke. Nem az a dolgom, hogy személyes meggyőződésemet ráerőszakoljam polgártársaimra, hanem hogy ügyeljek rá, hogy a törvény megfeleljen a francia társadalom állapotának, s következésképp tiszteljék és alkalmazni tudják. Tökéletesen megértem a katolikus egyház álláspontját, és mint keresztény, osztom is. Jogosnak tartom, hogy az egyház megköve-

Egy hónap alatt akár szuahéliü

Megnyílt az első budapesti *Berlitz Nyelviskola* – jelentette be *Baumgartner* Erzsébet iskolaigazgató kedden, a Semmelweis utcai iskolában tartott tájékoztatón, amelyen ott volt Wolfgang *Wiedeler*, a *Berlitz Inc. New York* közép- és kelet-európai főnöke, valamint Serena *M. Masseyl*, a Berlitz osztrák, csehszlovák és magyar területi igazgatója is.

Az amerikai nyelviskolát egy német kivándorló, Maximilian *D. Berlitz* alapította 1878-ban, így komoly tapasztalatokkal rendelkeznek. A századfordulótól hazánkban is működött Berlitz Nyelviskola, de 1949-ben államosították, majd megszűnt. A modern nyelvtanításban a Berlitz-módszer hozta meg az áttörést. Lényege, hogy *anyanyelvi tanárokkal oktatnak, a kívánt nyelv kizárólagos alkalmazásával, fordítás nélkül*. A hangsúlyt a beszédtanításra fektetik. A szavakat és a nyelvtant a módszer szerint meghatározott sorrendben vezetik be. Tanáraikat külön tanfolyamokon tanítják be a módszer alkalmazására, és *folyamatosan ellenőrzik az oktatás minőségét*. A t[illegible] órára vezeti az úgynevezet[illegible] giai kártyát", amely mutat[illegible] változik a diákok tudáss[illegible] harminc országban hároms[illegible] iskolában tanítanak, a v[illegible] mint nyolcszáz nagyválla[illegible] rájuk dolgozóinak nyelvi k[illegible]

A jelentkezés során s[illegible] szélgetésen kell részt venn[illegible] ség van egyéni, pár fős és [illegible] tanulásra, szinte minden [illegible] tudnak elégíteni. Baumga[illegible] zsébet egy kérdésre válas[illegible] mondta, hogy ha igény van [illegible] talán nem lehetetlen, hog[illegible] egy hónap alatt megtanítsan[illegible] ul szuahéliül. Rendkívül ru[illegible] az órák időpontjának és a [illegible] mok hosszának kérdésében [illegible] a diákok tudásszintjéhez, te[illegible] pességéhez és igényeihez ig[illegible] *óránként kétszáz forinttól k[illegible] rintig terjedhetnek*. Öt éve[illegible] Berlitz további négy-öt isk[illegible] nyitását tervezi Budapesten.

(d

Példakép vagy társ legyen a tan

A közoktatásról rendezett hétfőn vitafórumot az *SZDSZ XII. kerületi liberális klubja* a budapesti *Marczibányi Téri Művelődési Központban Milyen iskolát akarunk?* címmel. A vita vendége volt *Honti* Mária, a *Főpolgármesteri Hivatal* oktatási osztályának vezetője, *Fodor* Tamás, SZDSZ-es képviselő, *Horn* György, az *Alternatív Közgazdasági Szakközépiskola* igazgatója, *Pőcze* Gábor, az *Iskolafejlesztési Központ* munkatársa és a minisztérium képviseletében *Fasang* Árpád, a *Magyar UNESCO-bizottság* főtitkára. Az esten kevés szó esett az oktatás tényleges problémáiról, a terem inkább politikai szóváltások színhelyévé vált.

Arra a körkérdésre válaszolva, hogy hol tart Magyarországon az is-

Ez is annak bizonyítéka, ho[illegible] vezet megfelel az európai [illegible] nak. Horn György véleme[illegible] hogy a szülők sokkal öntud[illegible] váltak, megszűnt a „tanári sz[illegible] szóban álló, kopogtató" szü[illegible] Pőcze Gábor elmondta, örül[illegible] hogy az iskolák ügye immár [illegible] a politikusoknak, hanem a sz[illegible] és a pedagógusoknak is fonto[illegible]

Nagyobb vita alakult ki [illegible] kérdésben, milyen legyen a j[illegible] dagógusa, létezik-e pedagóg[illegible] ménykép? Fasang Árpád szer[illegible] tos, hogy *a tanár példakép leg[illegible] hogy mindig képezze magát*. [illegible] gógusoknak *az önképzés m[illegible]* kell a diákok elé varázsolni[illegible] érezzék: a tanulás jó befektetés[illegible]

BUDATÉTÉNYI GALÉRIA

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk

a "Fás Kör" c. kiállításunkra

1991. október 30-án 18 órára

SAMU GÉZA
HUBER ANDRÁS
OROSZ PÉTER
VARGA GÉZA

szobrászművészek közös kiállítására

A kiállítást megnyitja: **KŐ PÁL** szobrászművész

Megtekinthető: 1991. november 18-ig
naponta 14-19 óráig

Cím: Budapest, XXII. ker. Nagytétényi út 35.

Megközelíthető: a 3-as, a 14-es és a 114-es autóbusszal a Jókai utcai megállóig.

SAMU Géza szobrai

SAMU Géza

NAGY Zoltán: Három életérzés. = Uj Magyarország, II.évf. 150.sz.1992. junius 26. lo.p.

Műcsarnok (Olaf Palme Sétány)

Bp., ~~Ernst Muzeum~~, Samu Géza, Tóth Menyhért, Gaál József közös kiáll., 1992

. 280
. 280
. 280
Lagen, ihrer Paginierung, der Lücken und
. 192)
. . . . . 282, 283
. . . . . 284, 285
. . . . . 286, 287
. 288
ister 298
al-Literatur 341
. 343

vorbeigeht.
Den ursprünglich
tung können wir
Hälfte des einst
Eintragungen de
bildet heute das
Auf Taf. 40 förd
zutage. Die Bede
siert, wenn er s
kenntnis der Kur
da Vinci für das
schlechtweg den
Der Akademisch
im originalen Fo
Herrn L. Schedl,
konservator der
nahmen mit beso
Die zwei genann
gebend: sie hat
herauszuarbeiten,
zugliedern, wie
Auflage ist zunä

SAMU Géza

GELLÉR Katalin: A Művilág-kép Budapesttől Sevillába.
= Magyar Nemzet, LV.évf. 150.sz.1992.junius 26. 10.p.

Bp., Mű sarnok (Olaf Palme sétány), 1992

Tóth Menyhért, Samu Géza, Gaál József Kiáll.

XI. Anhang . . . . . .
1. Abkürzungen . . . . . .
2. Häufig erwähnte Werke . .
3. Graphische Darstellung der
des Inhaltes der Blätter (zu S
Taf. 1—28, Heft 1, 2 . .
Taf. 29—46, Heft 3, 4 . .
Taf. 47—66, Heft 5, 6 . .
4. Glossar . . . . . .
5. Personen-, Orts- und Sachre
6. Seit 1935 erschienene Spez
XII. Nachträge von 1971 . . . .
Tafeln 1—66
Abbildungen 1—213

Aczél Géza

Esszé a városról



ostanában sokat mormolom magamban Ady pengeéles, kegyetlen versét, A Hortobágy poétáját. Túl sok a közös élményünk. De hát Ady zseni volt, s huszonévesen érzett rá a hely szellemére, az ihletszikkasztó és az önpusztító erőkre. Nekem már csak negyven fölött születtek meg fáradt és rezignált felismeréseim, amikor az élet már egyre nehezebben átstrukturálható, és örökre elveszítette a szárba szökkenés semmivel nem pótolható erőit.

Különös, kegyetlen vízióm van nekem is Debrecenről. Hol Camus kánikulába dermedt arab városai jutnak eszembe róla, hol a balkáni lepusztultság, a lumpenhordák sebeket tépő mozdulásai. Letaposott virágágyak, bezúzott kirakatok, feltépett ajtók himbálózása a szélben, leütött lámpák, kiborított szeméttartók, idétlenül összemázolt házfalak. Vizelet- és hányadékbűzök. Az az ember érzése, a nagy kövér patkányok csak jelre várnak, hogy megostromolják a letaposott járdaszigeteket. Sajnos, ennek a városnak nincsenek intim pillanatai. Még e realisztikus víziók megfakulásakor is siralmasan keleti a kép: az öntelten túlmérezetett, nagy poros tereken tanácstalanul kóválygonak ide- oda az emberek.

Én még sehol nem láttam együtt ennyi bamba és szürke arcot. Igyekszem nem metafizikussá merevíteni a képet, mégsem szabadulhatok a geográfiai determináció sugallataitól. Egy olyan térben, ahol nem magasodnak hegyek a fejek fölé, ahol a kéklő csúcsok távlatai nem igéznek, s a hegygerincek hullámzása a szemet arányérzékhez nem szoktatja, ott alighanem csak esetlen lehet a mozgás, s üresedő a tekintet. Ahol nem hömpölyög időtlenül a víz, hátán a múlást s a hullámok kacaját nem úsztatja, ott a hosszúra nyúlt tűnődés filozófikus hajlamot tömegesen miként teremhet? A lapos, poros terek vajon nem vonzzák-e jobban a lapos és poros gondolatot?

Most közelítjük kissé a kamerát! A presszókban nyolcvanéves nyugdíjasok a külpolitikai helyzetről vitatkoznak. A parkban a káposztatermelők szellemi indulatával elemzik Csernobil biofizikai tapasztalatait. Vasaltasabb helyeken zakatol a fontoskodó kisemberek szellemi zűrzavara. Sehol egy nagyformátumú alak! Az iskolák grafikonokon vezethető állandó hígulásban, a közművelődésre hízelkedő ige a „pang", s ahol Tartuffe-arcú üzletemberek szellemi apportról suttognak, ott – magunk között – a szellem legfeljebb szánalmasan bandzsító kísértetként értendő. Szóval, bárhová nyúlsz, mint feszülő viharfelleg, barokkosan lobog fölötted a hamistudat.

És akkor a maga szerény eszközeivel még a társadalom is determinál. A gyarló öntőformákba számolatlanul tölti az elmondottak miatt kikerülhetetlenül bamba alakokat. Egy fantasztikus fogócska kezdődött itt valamikor, amelyben senki nem volt a helyén. S ha aztán ezek elhatározták, hogy a nép nevében politizálnak, futtbalista szintű lett a horizont, a tudomány pedig az a jól bemérhető, sarokba állító kistanítós.



mikor már reménykedni kezdtél, mert recsegni–ropogni kezdett a nagy keleti bazár, hogy bezár, s a változások legbiztosabb jeleként bajuszukat megbillentve lassan visszaköszöntek az ügyeletes patkányok – a virágokat valakik újra lelegelték. Spionok, pöckös heródesek, vörös seggű talpnyalók lobogják most feléd a tőke hasznát, forgatják vizenyős szemeiket a nagy Nyugatnak, s készségesen megmagyarázzák, miért buktak el forradalmaink. Egy kis gogoli közjáték, mielőtt a puszta szélén az élet visszaforog.

Magányos lelkek, állunk az ablakokban. Elfelejtjük a nótát és fütyörészünk... □

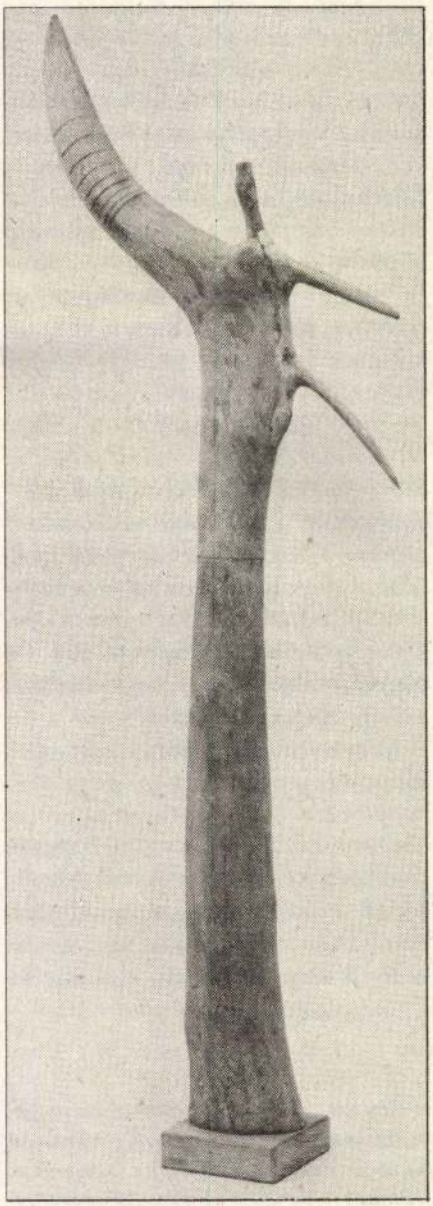

Samu Géza szobra. Fotó: Juhász Imre

Marek Matraszek

Konzervatív szemmel – új politika Kelet-Közép-Európában

1989 számos kelet- és közép-európai nemzet számára a csaknem ötven évig uralkodó kommunista rendszer fölötti nagy győzelem éve volt. Bármennyire jogosan ünnepelhetjük a régi rend összeomlását, bukása nem azt jelenti, hogy a konzervatívok örvendezhetnének saját értékeik diadalra jutásának. Történelmi ellenfelükkel, a baloldali világi liberalizmus felvilágosodásban gyökerező kiterjedt hagyományával továbbra is harcra kényszerülnek. A háború előtti Kelet- és Közép-Európában, valamint a jelenkori Nyugat-Európában a rivális hagyomány követeléseit a szekularizáció, a társadalmi igazságosság és az antikapitalista érzelmek nyelvén fogalmazta meg. A kommunizmus összeomlásával azonban ez a nyelv – mely egyaránt sajátja volt a baloldali liberalizmusnak és a „létező szocializmusnak" is – hitelét vesztette azon nemzetek előtt, amelyeknek el kellett szenvedniük a kommunizmus következményeit. E hagyomány és legfőbb intellektuális képviselői azonban továbbra is léteznek, és most új utakat keresnek ideológiai üzenetük megfogalmazására. De hogyan tehetnék ezt úgy, hogy ne kelljen valódi eredetüket felfedniük?

Az új érvelés nagyjából a következő: a baloldal és a jobboldal közti megkülönböztetés többé nem érvényes, és nem is alkalmas arra, hogy e kategóriák alapján politikai pártokat hozzanak létre. Mintha a jelenkori politikai választóvonal inkább egyrészről a felvilágosultak, toleránsok, racionálisok és európaiak – másrészről a felvilágosulatlanok, intoleránsok, irracionálisok és nacionalisták között húzódnék. Ezt a nyelvet és érvelést használja a lengyel ROAD-csoport, a csehszlovákiai Polgári Fórum és a magyar Szabad Demokraták Szövetsége.

Ennek az érvelésnek legalább két vonása különösen veszélyes a kelet- és közép-európai pluralista demokrácia kibontakozása szempontjából. Először is a szokványos politikai nyelvet egy morális nyelvvel helyettesíti. Az „antipolitikus politikában" így a politika nem egymással versengő érdekek szférája – amelyek kiegyenlítése a politikusok feladata –, hanem inkább egy keresztes háború, amelyben a világ a jó és a rossz manicheus megosztottságában jelenik meg, ahol a fény és a sötétség erői küzdenek egymással. Mi több: egy olyan háború, mely nem a nemzet, közösség, vallás és család hagyományos értékeit a liberalizmus univerzális csodaszereivel és a hatvanas évek újraélesztett egzisztencializmusával akarja legyőzni. Ha így nézzük a dolgokat, akkor azok, akik nem értenek egyet az emberi viszonyoknak ezzel az elképzelésével, mindjárt a „sötétség erőinek" oldalára kerülnek, és erkölcsi ítélet alá esnek, vagyis már nem egy másik politikai vélemény képviselői. Ez pedig ütközik a demokratikus politizálás első alapelvével, a kompromisszum elvével, ami nélkül nem létezik civilizált politikai rend, és aminek nem más az alternatívája, mint végtelen küzdelem azokkal a politikai ellenfelekkel, akik nem akarják magukat alávetni ennek az új erkölcsi rendnek.



Másodszor: ez az új ideológia nyilvánvalóan összekeveri a politika különböző kategóriáit. *Michael Oakeshott* brit filozófus különbséget tesz az általa „universitas"-nak és „societas"-nak nevezett fogalom között. Az első az úgynevezett „vállakozási társulásokra" vonatkozik, olyan társadalmi intézményekre, amelyek egy meghatározott konkrét célért léteznek. Ilyenek például a politikai pártok, amelyek célja rajtuk kívül van, nem más, mint egy meghatározott politikai program megvalósítása. A második fogalom más természetű, olyan szabályozott társadalmi megegyezésre vonatkozik, amelynek szabályai mindenki számára elfogadhatók, és amelynek a keretében a vállalkozási társulások működnek. A labdarúgó csapatok például egyetértenek a labdarúgás szabályaiban, és a szabályok alapján mérkőznek egymással. Az új típusú mozgalmakban az a szokatlan – a lengyel ROAD-ban vagy a csehszlovákiai Polgári Fórumban –, hogy nem kívánnak vállalkozási társulásként működni, elutasítják a párt megjelölést, s úgy állítják be magukat, mintha ők volnának a politika rendszabályainak az őrei. Ez új és veszedelmes jelenség, mivel lehetetlenné teszi a politikai versengést, mindazokat akadályozza, akik részt szeretnének venni a „politikai játszmában". Az új típusú mozgalmaknak ez az igénye hamis, mert valójában vállalkozási társulások, vagyis olyan politikai csoportulások, amelyeknek nyílvánvaló szándéka egy baloldali liberális program becsempészése a „nem politikus politika" álruhájában.

Az eredmény így azután egy olyan szemlélet, amely a politikát nem a versengő érdekek játékának tekinti – intézményeivel együtt, melyek az érdekeket vannak hivatva közvetíteni, hanem inkább olyasvalaminek, ami szellemi elitcsoportok társadalom feletti uralmának a fenntartását jelenti. Aki például járt az elmúlt néhány hónapban Lengyelországban, meglepődhetett azon, hogy a hivatalos médiákban mennyire nem tükröződ-

A cikk szerzője lengyel származású angol konzervatív politikus, jelenleg a Varsóban működő Jagelló Alapítvány igazgatója. Írásának fő gondolatai egy gödöllői tanácskozáson hangzottak el 1990 szeptemberében.

nek a versengő társadalmi érdekek, a tömegtájékoztatás inkább az új politikai rendet kívánja legitimálni. Azt mondhatjuk, hogy a „vezető szerepe" jelenik meg itt újra, csak éppen a kommunizmus alóli felszabadulás retorikájának megfelelően – a baloldali liberalizmus nyelvén. De miért volna ez veszélyes? Egyszerűen azért, mert a baloldali liberalizmus eróziós ideológia. Annak az entellektüelnek az ideológiája, aki a világot absztrakt kategóriákon keresztül szemléli, és nem képes a hétköznapi értékek és a valóságos társadalmi egyének hagyományai felől megérteni. Ezzel a világszemlélettel az entellektüel a lojalitásnak épp azokat a fajtáit vonja kétségbe, amelyeken az igazi liberális politika alapszik: a törvényt, a moralitást és a politikai tekintélyt.



ggódnunk kell-e az új, baloldali liberális politikai irányzat megerősödése miatt? Közép-európai kontextusban bizonyosan vannak veszélyei. Az államiság hiányának történelmi tapasztalata miatt – különösen Lengyelország esetében – a nemzeti lojalitás nem a konkrét állammal azonosult, hanem kultúrális elitek közvetítették. Természetes hajlam van itt arra, hogy a politikai tekintélyt ne az állami intézményekben, hanem a nemzeti identitás intellektuális hordozóiban keressék. A kommunizmus tapasztalata paradox hatással volt azokra a népekre, amelyeket maga alá vetett. A társadalmi lét szférájában viszont a társadalom atomizálódásának magas fokához vezetett, mivel a közösségi kötelékek szétbomlottak a társadalmi tudat szintjén pedig kifejlődött a társadalmi egység önmagáról alkotott képe – a közös ellenséggel, a kommunista állammal szemben. Az így alkotott önképből táplálkozik a baloldali liberalizmus. Megalapozza a közvélemény előtt a politikai pártok „megosztó" és „destabilizáló" természetéről szóló érveket, terjeszti azt a véleményt, hogy szükség van az „egységes társadalom" differenciálatlan érdekét képviselő elitre. És számolni kell magának a liberalizmus nyelvének a vonzerejével is. A kommunista uralom évei összemosták a köztudatban a zsarnokság és a tekintély, a szabadosság és a szabadság, a diktatúra és a társadalmi rend közötti különbségeket. A naiv (természetes) liberalizmus is azon alapszik, hogy nem különbözteti meg kellőképpen ezeket a fogalmakat, ezért lehet természetes ideológiája a totalitarizmustól magát felszabadító társadalomnak.

Mindennek tudatában mi lehet a konzervatív politika feladata a posztkommunista rendben? Arra kell törekednie, hogy helyreállítsa a politikai gyakorlatnak azt a konzervatív szemléletét, ami a pluralista társadalomban az egymással versengő érdekeknek az egyensúlyozását jelenti, továbbá el kell utasítania az egyszerű és „sötét" nép fölött álló felvilágosult filozófus-királyok uralmának platóni vízióját. Ehhez egy valódi társadalmi érdekeket képviselő politikai osztály megteremtésére van szükség. Politikai harcot kell folytatni azon kísérletek ellen, amelyek célja egy olyan moralista klikk hatalomban maradása, amely nem érdekeket, hanem egy ideológiát képvisel, a baloldali liberalizmus ideológiáját. A konzervatív politikának azt kell hangsúlyoznia, hogy a jognak és a médiáknak ki kell kerülniük a politikusok ellenőrzése alól.

Csak így őrizhetjük meg a demokratikus politika alapfeltételeit, hiszen ez a politika ezekre a területekre is ki akarja terjeszteni a demokráciát. A konzervatívoknak meg kell kettőzniük erőfeszítéseiket, hogy újradefiniálják a poszttotalitariánus politika nyelvét, helyreállítva olyan fogalmak legitim használatát, mint a hagyomány, a nemzet és a politikai gyakorlat végső alapjaként felfogott társadalmi rend. Csak akkor ünnepelhetjük az igazi demokrácia és szabadság alapjainak megszületését – és nem pusztán a kommunizmus kimúlását –, ha majd ezeket az alapelveket és értékeket visszaállítottuk. □

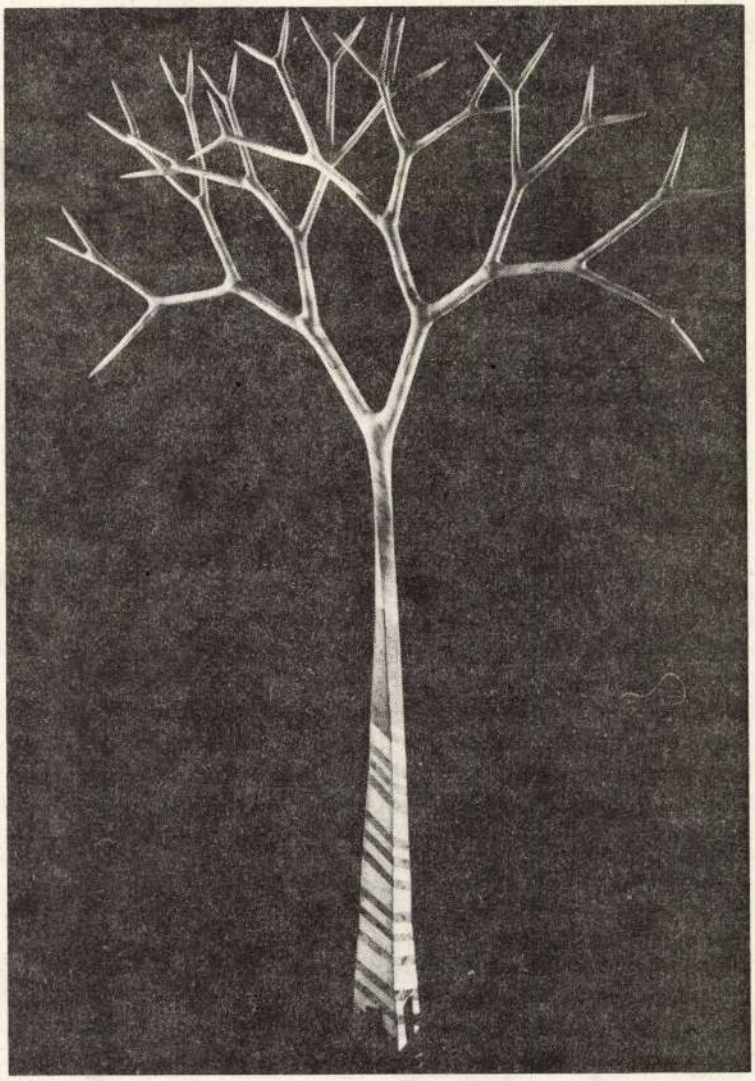

Samu Géza: Fa(tanulmány). Fotó: Juhász Imre

Ladislav Ballek

Magyarok és szlovákok a Duna két partján

Életünk öt évtizedéből négy teljes évtizeden át – tehát csupán a reggeli álomként tovatűnő zsenge gyermekkor kivételével – sorsunk csaknem valamennyi megnyilvánulásában bizony inkább az eszmei szigorúságnak, mint a pontos tudományosságnak voltunk alávetve. Az ötvenes években, amikor középiskolába jártunk, az igazi tudományok többnyire kerülték az iskolát, ahová csak rövid időre tévedt be a csillagászat, a lélektan és a logika. Tananyaguk nem sokáig melegedett meg a tanterveinkben – ugyan mire lett volna jó–, hiszen földön és égen, mindenütt – lelkünk termeit is beleértve, – világos, meghatározott és megoldott volt már minden. S mégis, úgy gondolom, éppen ez a három tantárgy, s különösképpen a logika jelezte szembeötlő módon, hogy mekkora erővel tört be életünkbe az abszurditás, s milyen erővel teremtett meg s milyen fucsán indított el egy, a mi természetünktől idegen, hagyományainktól távoleső, értelmetlen világot. Azt a tréfát meg talán azért kedveljük oly igen erősen, mert logikus és logikátlan mondatokat előlegez, olyan jelzéseket és előfeltételeket, amelyekből egyszerre logikus és logikátlan ítéletek és magyarázatok következnek. Nos e tréfát – már akkortájt se lehetett valami új – nemrégiben az egyik képes folyóiratunk idézte az emlékezetembe. Kőarccal szokták előadni, X és Y párbeszédeként.

X: Miért zöld a krokodil? Y: Hogy el tudjon rejtőzni a fa lombjában. X: S te láttál már valamikor krokodilust a fán? Y: Nem, nem láttam még sosem... De hogy is láthattam volna, amikor zöld?!

Szeptember 27-én második alkalommal találkoztak 1990-ben – ezúttal a Kis Kárpátokban fekvő Budmeric kastélyában – szlovák és magyar értelmiségiek, hogy eszmecserét folytassanak kapcsolataink új filozófiájáról. A kölcsönös közeledés jegyében megrendezett találkozónak Magyarországon alig volt visszhangja, odafönt pedig gyanakvó bírálat is érte. Itt hangzott el Ladislav Ballek fölszólalása. Egy olyan szlovák íróé (több regénye magyarul is olvasható), aki testközelből ismeri Dél-Szlovákiát.

Azoknak az éveknek az abszurditása ellen eleinte a humor segítségével védekeztünk. Később pedig, amikor már a humor sem volt képes az élet méltóságának és komolyságának a védelmezésére, azzal védekeztünk ellene, hogy fölidéztük egyéni, családi és nemzeti létünk múltba merült éveit, és mivel egyik is, másik is egészen a közelmúltig tartott, sikerült sokmindent tökéletesen idealizálnunk. Ezért egy idegennek például, aki véletlenül belehallgat a Duna partjain a mostani beszélgetésünkbe, olyan érzése is támadhat akár, hogy mi itt csupán dicsőséges korokat éltük át, akár egész monográfiákat írhatnánk róla. Lélektanilag érthetően ezt is úgy lehetett magyarázni, mint ama krokodilus történetében ...amikor a mocsárból fölmászott a mesebeli nemzeti éden zöld fájára.



zlovákok és a magyarok viszonya, tudjuk jól, enyhén szólva nem éppen kedvderítő. Ez a nem igazán jó viszony már emberöltők óta ilyen... s túl fogja élni a mi nemzedünket is, ha nem adunk végre előítéletek nélküli választ a kérdésre: miért? Látszólag mi sem könnyebb ennél... De mégsem így van ez a mi kapcsolatainkban, merthogy a mai napig sem tanultunk meg egymásról olvasni, s még kevésbé írni. S enélkül a jártasság nélkül, bizonyos értelemben olyanok vagyunk, mint annak a primitív afrikai törzsnek a gyerekei, akik egy amerikai szociológus állítása szerint törzsi tapasztalataikból következően képesek érzékelni és megmagyarázni a tárgyak és az emberek közti különbségeket, de arra a kérdésre, hogy mi ennek az különbség oka, és egyáltalán miért is létezik, már nem tudnak válaszolni. Miért? Mert a gyerekek és a törzs nem tud olvasni.

Ezt a gyanút, hogy nem akarunk egymásról olvasni – s az egyik a másikról még csak írni sem tud– már régóta cipelem magammal. Az egymásról szóló írások többsége ezt bizonyítja...

Értik föltehetően, hogy – szokásommal ellentétben – miért vetettem papírra hozzászólásomat, és remélem, hogy az afrikai törzs gyerekeinek az említését sem tekintik olcsó, még kevésbé sértő tréfálkozásnak. Tekintsék ezt legfeljebb kísérletnek, mely csupán láthatóvá kívánja tenni az ismert különbséget a beszéd és az írás között, s részben figyelmeztetni akar az alábbi bíráló állításra. Beszélni kezdünk egymással, valamennyire meg is tanultuk már, az egymásról való olvasásra és írásra azonban még csak bátorítgatjuk egymást.

A szlovák-magyar kapcsolatokban régi beidegződések uralkodnak, s ezeket még régebbi szokások oltalmazzák. Úgy gondolom, nekik is köszönhető, hogy mihelyst gondolkodni kezdünk egymásról, képletesen szólva máris könnyedén elhagyjuk a helyünket, s fönn vagyunk azon a fán...

Ennélfogva kapcsolatainkban a másik nép történelmének és életének az ismerete vagy az ismeretnek a hiánya gyakran csak ugyanaz lehet. Igen, közöttünk még egymás kölcsönös ismerete is meg nem értést idézhet elő, nem ritkán konfliktust is. Itt tehát a tudás is szülhet szenvedélyeket, mivel hosszas együttélésünk folyamán gyakran annyira sem kedveztünk egymásnak, mint amennyire két európai nemzetnek illett volna.



erméstesen döntő a különbség, a sokoldalú tájékozottság és az alapvető tájékozatlanság között, ugyanis ha érteni akarunk valamit, a lehető legtöbbet kell tudnunk róla. Csakhogy a tudás nem mindig jelent értést, jobban mondva nem jelent feltétlenül megértést is. Megérteni annyit tesz, hogy egyszerre tudunk és értünk valamit. Érteni és tudni pedig nem lehet belátás, szerénység, tolerancia, nagylelkűség és alázat nélkül.

Úgy látom, jelenleg a Duna mind a két partján elég gyakori jelenség, hogy mihelyst egymásról kellene – pedig igencsak kell – gondolkodnunk, abban a pillanatban saját magunkért kezdünk el lelkesedni.

Szigorúan összemérve a tőlünk nyugatabbra élő népek mai kapcsolataival mintha a magyar-szlovák kapcsolatok nem is volnának teljesen európaiak. Amikor idén tavasszal

előző, prágai találkozásunkon azt mondtam, hogy egyébként mi, szlovákok, csehek, magyarok egyébként a hedonista etika hitvallói vagyunk, a napos oldalhoz tartozók, akik barátságosak és vendégszeretők, de kapcsolatainkba odatolakodik a gőg is. Egymás iránt mutatott gőgünk pedig, melyet szívesen mint valami méltóságot mutogatunk afféle keleti, már-már babiloni gőg. Egy hajdani, később szentté avatott férfiú olyasmit mondott volna, hogy az Isten által még szét nem zúzott libanoni cédrusok magasából méregetjük egymást. S az értelmünk? Mindmáig nem győzte lel ezt a gőgöt. Mi pedig csodálkozunk, hogy másoktól és egymástól is ennyi ellenségeskedés zúdul ránk. Nem vagyunk szerények. Ugyebár azért sem, mert túl gyakran kellett kevéssel beérnünk, s alázatosak sem vagyunk, mert túl gyakran és túl sokáig voltunk megalázottak. A szerénység inkább azokra jellemző, akiknek nem kell bizonygatniuk, hogy milyen fontosak. Az ötvenes éveket említettem... Ma pedig azok az évek vannak előttünk, melyek a harmadik évezred küszöbére vezetnek bennünket. Mi vár majd ránk ezekben az években? Mi lesz a mai várakozásokból?



a az élet útján – mondaná a költő – elhagyjuk az ismertet az ismeretlenért, másként a régit az újért, az egészen újért, akkor az elkövetkező években az újért, s az egészen újért, épp nekünk majd sok mindent el kell hagynunk a régiből. Higgyük, hogy győzni és bírni fogjuk. Ha az ötvenes években – és később is – tisztesség dolga volt saját népünk jogainak és méltóságának a védelmezése, a jövőben talán egy másik nép jó hírnevének védelmezését tekintjük majd méltó feladatnak – beleértve a szomszéd népet is. Reménykedjünk, hogy ehhez már nem lesz szükség bátorságra, csupán figyelmességre és igazságérzetre. A ma még gyakori retorikát már csak esztétikai okok miatt is ízléstelennek fogjuk tekinteni... s együtt marasztalunk majd el minden, a Duna tulsó partjára címzett tapintatlan kijelentést.

Még mindig elragad bennünket a sajátunkért való lelkesedés, szinte lenyűgöz bennünket a lelkesedés nemzetünkért, kivált ha ez a nemzetben annyi izgalmat és oly rendkívüli visszhangot vált ki. Lelkesen ítélkezni azonban egy másik nemzet fölött – ráadásul ha a semmi sem fenyeget a részéről – nem más, mint olcsó, sőt erkölcstelen populizmus. Más rovására növelni a saját jelentőségünket, annyi, mint hamis boldogsággal helyettesíteni valóságos nyomorúságunkat.

Nem állítom, hogy magunk megértése olcsó és könnyű dolog, hogy vétek vagy szerénytelenség, ha magunknak kedvezünk. Ismerjük el, másoknak kedvezni összehasonlíthatatlanul nehezebb s mellettük nyíltan kiállni sokkal fáradságosabb. Csakhogy éppen az értelmiségiek voltak azok, akik magán- s közemberként is vállalták a népszerűtlen feladatokat. Ez a sorsuk, ha úgy akarjátok. Én pedig azt gondolom, egyre több okunk van arra, hogy régi lelkesedésünket új kételyekre cseréljük.

A szlovákok és a magyarok egymás mellett élnek, s ezen semmit sem tudnak változtatni. Azon a tényen sem, hogy a szomszédok közötti meg nem értés csak további meg nem értést szül, a félreértések pedig még rosszabbhoz vezetnek.

Az iskolával kezdtem... Tételezzük föl, hogy amikor a modern együttélésről szóló tananyagot oktatták, néha bizony kerültük az iskolát, s hogy az európai folyamatok okán – éppen oda szedelőzködünk – talán be is kell majd valamit pótolnunk. Ha egy padban fogunk ülni...akár puskázhatunk is egymásról. □ ***G. Kovács László fordítása***

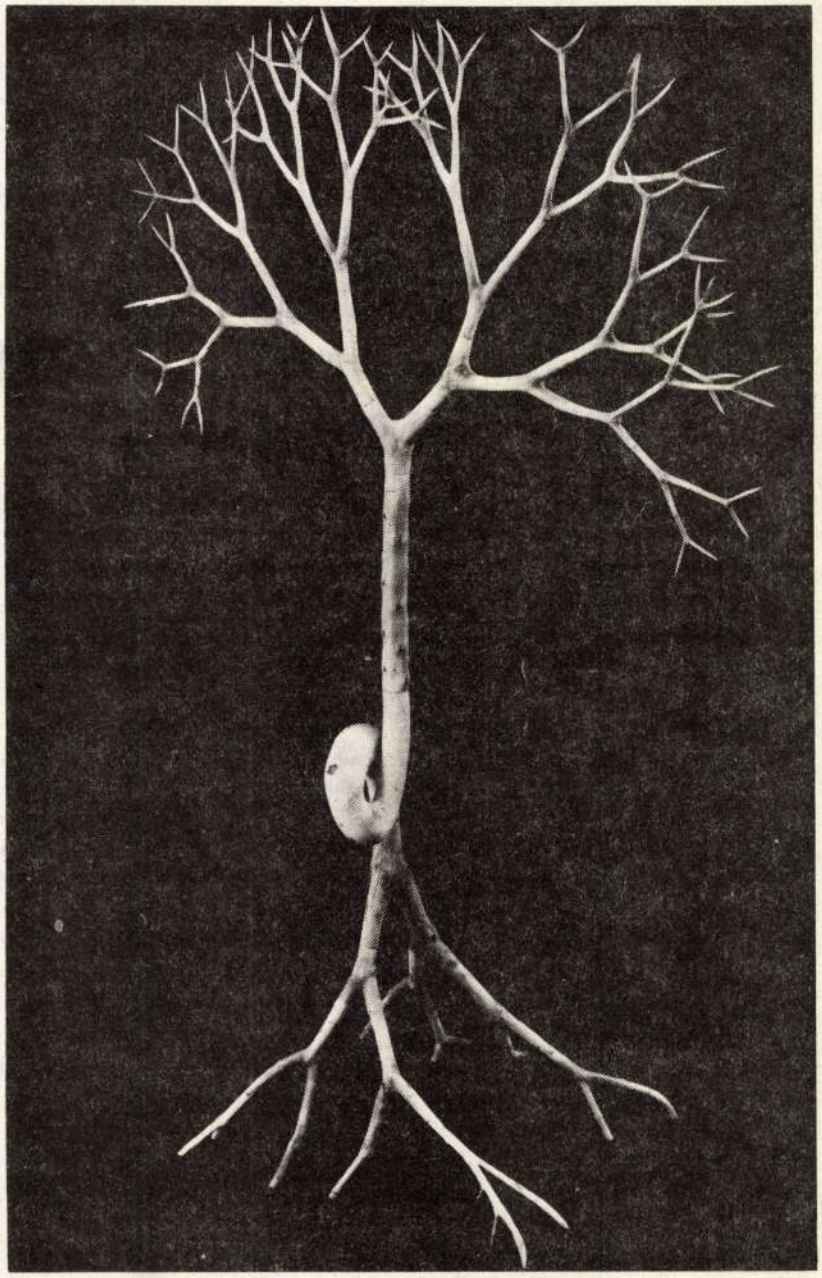

Samu Géza: Csavart fa(tanulmány). Fotó: Juhász Imre

Kiss Ferenc

Bibó gondolatai



em volt gondolat-termelő elme, pontosabban szólva: nem ez volt a profilja, a becsvágya sem. El sem képzelhető, hogy íróasztalhoz azzal a céllal ült volna, hogy mély axiómákkal, netán aforizmákkal ajándékozza meg az utókort. Írásra mindig az adott helyzet gondjai késztették, az adott valóság elemzésére s a lehetőségek, teendők kijelölésére szorítkozott. Hogy a jövőről bölcseletileg megalapozott látomása lett volna, ezzel sohasem hivalkodott, s gondolatai mégis túlélték a helyzetet, melyben termettek.

Tudom, ingerlő képtelenségnek tetszik ez: volt egy politológus, aki diagnózisokat és programokat készített, a történelem azonban merőben más irányt választott magának. „Nem őt igazolta" – ahogy ma írni szokás, s most némelyek mégis orákulumként kezdik tisztelni. Hogyan lehetséges ez? Az érdemi választ későbbre halasztva egyelőre ennyit jelezhetünk: ha egy gondolkodón a történelem átlép vagy áttapos, nem bizonyos, hogy gondolatait is hatálytalanítja.

Politológusnak neveztük Bibót, s ez azt jelenti, látóköre tágasabb a gyakorló politikusoknál, értékrendje szilárdabb, kapcsolata a tudományokkal, jelesen a jog- és a történelemtudománnyal, szorosabb – de szerepének lényege így is politikai természetű, s ez kijelöli megközelítésének szempontjait, meghatározza mértékünket is. Természetesen Bibó is tudta, hogy a politika az exigenciák tudománya, s hogy az a jó politika, amely egyensúlyt tud teremteni *„a valóságos, a lehetséges és a kívánatos* dolgok között". (Bibó István: *Harmadik út*. London, 1960. 137. A továbbiakban: HÚ.) Tudta, a gyakorlatában teljes tehetségével igyekezett megfelelni e követelményeknek. Megindító a jóhiszeműség, a gondosság, türelmesség, mellyel az adott helyzet hatalmi tényezőinek érdekeire figyelni tud, s ezek ütközői között a feleknek egyaránt kedvező megoldást kidolgozi igyekszik.

Mindezek ismeretében meghökkentő lehet, ha gondolatrendszerének magvát egy erkölcsi színezetű passzusa felől vélem megközelíthetőnek. A kiegyezésről értekezve írja: "Az általánosan elterjedt ellenkező nézettel szemben le kell szögeznünk, hogy *a politikában hazudni nem lehet*. Pontosabban: lehet itt-ott hazugságokat *mondani*, de nem lehet hazugságra politikai konstrukciókat, politikai programokat felépíteni. A kiegyezés további sorsa különös világossággal megmutatja, hogy a hazugság a politikában hogyan bosszúlja meg magát." (HÚ. 204.)

Aki ismeri Bibó szóbanforgó tanulmányát, tudja, hogy ez a meggyőződés gondos elemzésen alapul. Ennek során áttekinti a csalás és öncsalás egész szövevényét: mivel csalták partnerüket s áltatták magukat a kiegyezők. Mindenki, aki e paktum alapjára helyezkedett, bármily távol állt is tőle szubjektíve a csalás szándéka. A hazugság a történelmi konstrukcióban volt, melyet Deákék a nemzeti függetlenség és a területi integritás érdekében vállaltak, Bécs pedig a birodalom egységének zálogaként. Betartani ezt az egyezséget csak politikai megmerevedés árán lehetett. Ezért a kiegyezés – írja Bibó – "azt jelentette, hogy általa egy félszázadon keresztül azok az energiák, melyek 1848-49-ben nálunk s általában minden egészségesebb fejlődésű országban a haladás tényezői voltak, jó feleháromnegyede részükben a kiegyezés üresen zajló malmában használódtak fel." (I.m.204.)

Ellene vethetnénk: az 1867-es kiegyezés megnyitotta a magyar polgári fejlődés útjait: kiépült az ipar, kereskedelem, úthálózat, a tudomány és művelődés intézményei, s az a viszonylagos szabadság, melyhez a nemzet jutott, teljesebb volt, mint Mohács óta bármikor. S akik megkötötték, nem tudhatták, hogy az 1867-ben Európa-szerte nélkülözhetetlennek tudott birodalom 50 év múlva szétesik, s vele pusztul az is, amiért vele összeházasodtak: a történelmi Magyarország.

Ostobaság volna feltételezni, hogy Bibó nem számolt ezekkel a tényekkel, de gondolkodásának természete, szemléletének magva épp abban mutatkozik meg, hogy a gyáraknál, bankoknál, bérpalotáknál, iskoláknál lényegesebb emberi értékekre figyel: arra, ami révén a javak és intézmények a nemzet normális fejlődésének, vállalkozókedvének, belső egyensúlyának, jó közérzetének eszközei, bázisai lehetnek. A jóhiszeműen megkötött, az érdekek összehangolását ígérő, de mozdulatlanságra kárhoztató, lényege szerint hazug konstrukció legártalmasabb következménye pedig az lett, hogy a nemzet jobbik része rosszul érezte benne magát. Ennek következményeiről így ír Bibó: "Ha egy közösség a hazugságnak valamiféle zsákutcájába beleszorul, annak első következménye az, hogy nem talál realista és lényeglátó embereket, akikre a maga vezetését rábízhatja. Talál bőségesen gyakorlatias embereket, akik számára a gyakorlati munka vagy érvényesülés lehetősége áll mindenek felett, s ennek érdekében hajlandóak abban az értelemben «realisták» lenni, hogy a hazugság fennálló és érvényesülő konstrukcióját elfogadják valóságnak. Realizmusuk ilyen módon egy alapvetően hazug építmény megtámasztásában, erősítésében és a tényleges lehetőségek hamis feltételei között való ide-oda tologatásban merül ki. A másik oldalon a lényeglátás adományával megáldott emberek vagy más kifejezési formát keresnek, vagy szűkebb, kisebb közösségekbe vonulnak, majd mind nagyobb mértékben izolálódnak, duzzogásba, sértődöttségbe, különcségbe, vagy ádáz prófétaságba szorulnak; egyidejűleg a különcök és az ádáz próféták válnak arra alkalmassá, hogy a lényeg megmondását magukra vállalják." Egyik oldal a „realizmus" példájaként Deákra, a két Andrássyra, Apponyira, Tisza Istvánra, Pethő Sándorra, Szekfű Gyulára hivatkozik, akik emelkedett s józan elmék voltak, de abból, amit kiegyezésről, nemzetiségekről, földreformról, szentistváni állameszméről mondtak, „ma úgyszólván a világon semmi, de semmi nem érvényes". A másik oldal példáiként Vajdát, Tolnayt, Adyt, Szabó Dezsőt említi, akik – úgymond – látták a lényeget, „akiket azonban politikai vezetőknek, gyakorlati, sorrendi kérdések eldöntőinek, az «exigenciák» tudóinak alig lehet elképzelni."



osszan idéztünk, hogy kitessék, Bibó a politika igazságalapját nem egy morális premissza felől, hanem a közösség létét biztosító, egészségét tápláló *részvétel* és *vállalkozókedv* felől véli döntő jelentőségűnek. S a kiegyezés demoralizáló hatását nem azért tudatosítja, hogy létrehozóit megítélje, hanem hogy a nemzet történelmi ösztönének, alkata torzulásainak genezisét feltárva teherbíró és termékeny politikai alap szükségének belátását segítse elő.

E meggyőződés átfogó érvényére jellemző, hogy írjon bár e térség államainak viszo-

Csete György

Ama ladik Samu Gézával



Süppedezem, botladozom a fűvel, gyommal párnázott hantokon, a köveket kerülgetem, közeledem, látom az ismerős arcokat, de a kerítést nem veszem észre, így innen maradok, egyedül, karnyújtásnyira Lujostól, aki barátjáról, a „szerkentyűk" eddigi legnagyobb mesteréről vall éppen, most a papi búcsúztató szól, az apostoli hitvallás, de a szavakon, dallamokon áttör mindenek pentaton foglalata. Kicsiny, törékeny öregasszony siratja, elsiratja egyetlen fiát október 19-én, 1990-ben, s ha lett volna még valaki, aki nem értette eddig Samu Géza legmélyebben, szemérmesen rejtett alkotói titkát, az ott, akkor, az édesanya siratóénekét hallván biztosan megértette.

Régen történt. Ott téblábolok a fafaragók között. „Ez semmi, azt nézd meg, amit Géza csinál!" – von félre Bánszky Pali, a tokaji táborban, ahol az ő fáradhatatlan. és céltudatos munkája nyomán évről-évre összegyűlnek „amatőrök és profik", a „nomád nemzedék" tagjai: énekesek, táncosok, faragók, gölöncsérek, kovácsok, de ott vannak a vásárhelyi festők, a magyar konstruktivisták és a pécsi építészek képviselői is, ott találkoznak írókkal, költőkkel, filmesekkel, Tokaj eleven szellemi kohó, barátságok szövődnek, életre szóló útravalót kapnak sokan, egészen addig, amíg bekerül az utolsó csepp is a kultúrhóhér poharába. De még nem tartunk ott.

Akkortájt indul Samu Géza pályaíve: örök feledésre, süllyedésre ítélt kultúra szétszórt töredékeiből építkezik. Mágikus műveinek sugárzását, érettségét, mélységét, csendes szomorúságát rég elporladt ősök telítették inkább, mint ő maga, aki az üzenetet megidézte, s aki egyre közelebb férkőzött fényhez, fához, fűhöz, meséhez. A Nap nyomába szegődött. Ő is megírta a maga módján a Zöld Sátor Elégiáját. Katángkóróból, szamár

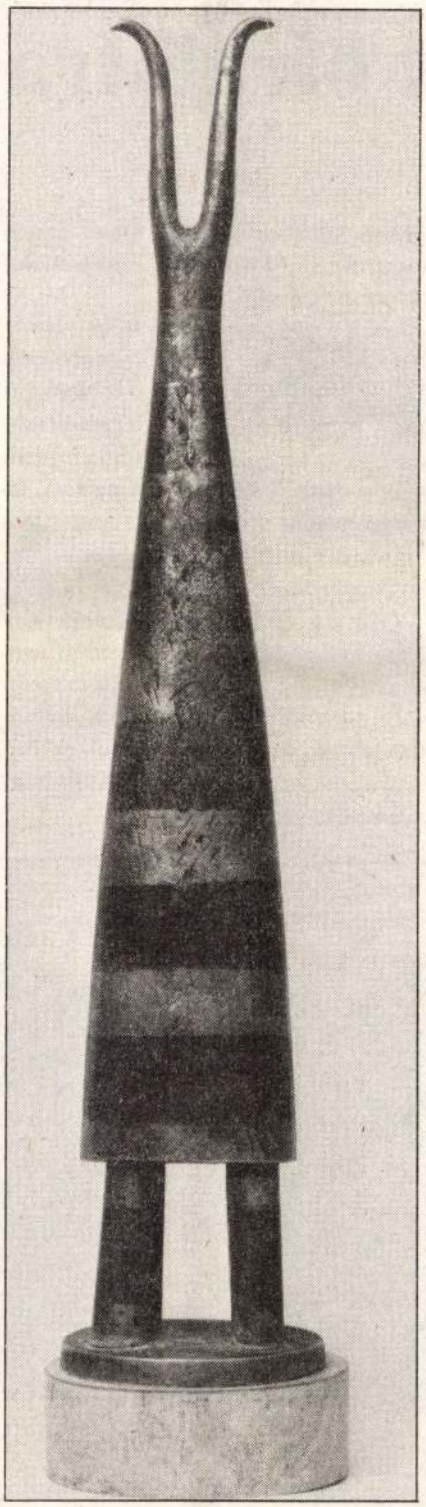

Ördög. Fotó: Juhász Imre

tövisből, ördögszekérből, krisztustövisből épített világot, fehér mágiával végül. Egyetlen, hibátlan, befejezett pályaív. Tanultak és majd tanulnak tőle sokan, így kell legyen ezután is.

Számunkra nem lesz, nem lehet múlt, csak jelenidő.

Bomladozó, bomlasztott közösség az utolsó tokaji nyáron. A Tisza és a Bodrog összefolyásánál, a szigetcsúcson házavatás, ott áll Géza kaszás, horgas elemekből épített oszlopa. Még friss, illatos, élő az anyag, alig, hogy szekercével a kézben lekapaszkodott tetejéről az alkotó sámán. A kemencében malacpecsenye pirul két méretes süllő között tejfeles, gombás szaftban. Már új arcok ülik körül a tüzet, de hogy ez már nem az az idilli, valaha volt együttlét, azt a folyamatosan ürülő boros, pálinkás, vodkás üvegek még feledtetik. Talán énekszó is hangzik a nyárvégi éjszakában, jóval éjfél után, vaksötétben, zsúfolásig megtelik az átkelésre szánt ladik a vidám társasággal, tenyérnyi, ha kimarad a víz színéig. Sem holdfény, se csillagok, áthatolhatatlan feketeség a kavargó folyók találkozásánál. Géza nem bír magával, feláll, billegünk, ha elsüllyedünk, oda a népkultúrára felesküdöttek színe–virága, se életmű, se világhír, senkinek.

Aztán mégis sikerül. Csendben nekiütközünk a túlsó partnak. Még maradt tucatnyi éved, Géza! Igaz, nem faragsz már életfát a sevillai pavilon elé, a víz elszólított örökre. Visz a szarvasteknő vagy csekei fejfa mitikus utazásra, melyet megidéztél sokszor.

Csónak-csináló magyar Veinemöinen, átértél-e már Tuenolába, a holtak országába vagy még ladikázol tovább? A túlpart már közeli, ahol egyre több az ismerős arc. Talán ott spekulálsz a fövenyen Erdei Andrissal, Csutoros Sanyival, s másokkal. Irigyellek e társaságért. Talán majd csoportkép is készül odaát, ha már a vízen innen ez nem lehetséges többé. □

A magyar folyóiratokban nem szokás recenziókra írt válaszokat közölni. Ez alkalommal mégis kivételt tettünk, helyet adtunk mind a megbírált, mind a bíráló észrevételeinek. Vitát azonban nem kívánunk nyitni, a dolgot részünkről befejezettnek tekintjük. □ ***A szerk.***

Tamás Gáspár Miklós

Válasz egy bírálatra

Tisztelt szerkesztő úr,

első szavam a köszöneté; tudom, hogy a Hitelnek nincs sok tere könyvismertetésekre. Önök mégis kitüntető terjedelemben foglalkoztak *Idola tribus* című könyvemmel, amely Párizsban jelent meg már több mint másfél évvel ezelőtt. A könyv fő részét, amely megragadta az Önök recenzensének, Oláh Zsigmondnak a figyelmét (címe: „A nemzeti érzés erkölcsi lényege"), 1985-ben írtam, a kéziratot még ki kellett csempészni párizsi kiadójához és londoni lektorához. A tavalyi változások nyomán pár száz példányt Magyarországon is eladtak a könyvből, de a szöveget azért nagyon kevesen ismerik – bővített második kiadása talán jövőre jelenhet meg, ha időm engedi megírni a hagyomány filozófiájáról tervezett fejezetet.



em is írnék választ Oláh Zsigmondnak (cikke „Nemzeti érzés és (in)tolerancia" címmel jelent meg a *Hitel* 1990. 19. számában), ha könyvem nem volna annyira ismeretlen, hiszen az elmúlt rendszerben nem jelenhetett meg legálisan itthon.

Oláh Zsigmond koherens érveket hoz föl egy olyan álláspont ellen, amely nem az enyém. Ez az álláspont – a nemzeti érzés sommás erkölcsi elítélése – különben létezik, és igaz az, hogy rokon Voltaire nézetével, aki erkölcsileg kárhoztatta a keresztyény vallást.

Recenzensem sajnos tökéletesen félreértett.

Könyvem megállapítja, hogy a liberális–humanista erkölcs, amely gyökerében Kanttól származik – én magam egyébként nem vagyok kantiánus –, ellentétben áll a nemzeti érzésből kihüvelyezhető kvázi–erkölcsi parancsolatokkal. Mindkét kijelentéshalmazt csak ismertettem, hiszen én bírálója vagyok a kantiánus, illetve utilitárius liberális filozófiáknak, és konzervatívabb variánst képviselek. A könyv e részének alapvető mondanivalója az, hogy *lehet* értelmes kompromisszumot létrehozni a kantiánus humanizmus (az ún. „emberi jogok" univerzalizmusa stb.), illetve a nemzeti érzés között, ha egyik nézetrendszer sem lépi át saját logikai határait, hiszen például a *szeretet* parancsa – kantiánus értelemben – nem erkölcsi, hanem vallási parancs. Ez nem jelenti alacsonyabbrendűségét, sőt.

Az erkölcsfilozófiai értelmezéstől megszabadított nemzeti érzést pedig egyáltalán nem bírálom. Hiszen azt a dilemmát kellett megpróbálnom megoldani, amely sokunkat foglalkoztat: hogyan lehet összeegyeztetni az univerza-

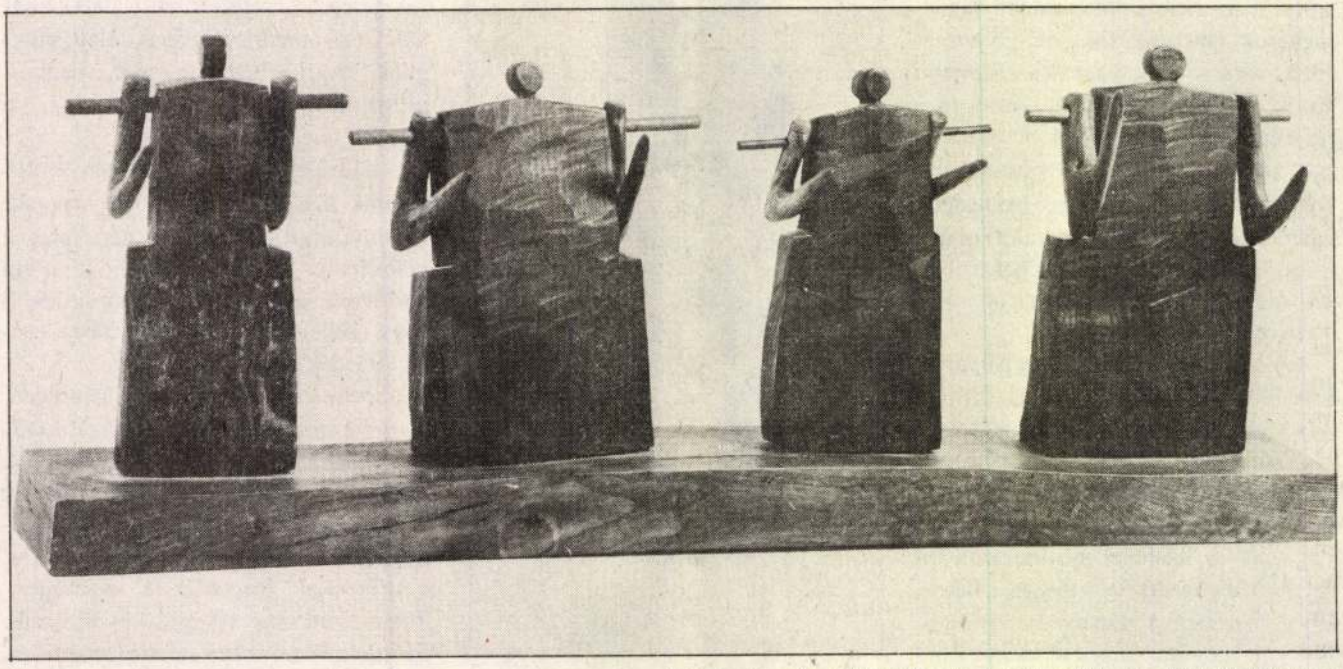

Samu Géza: A preklasszikus kultúrák emlékműve. Fotó Juhász Imre

szülötte, őt most el fogja fogadni. Ezért gondolta János, hogy a jövőben is módja lesz védelmezni a magyar kisebbség ügyét."

„Igen – feleltem –, ez volt a fő oka annak, hogy az országban akart maradni, ahelyett, hogy nyugatra emigrált volna. De miért tartóztatták most le?"

„Azt nem tudom – felelte Szalatnai – csak azt, hogy a kormány pert akar indítani ellene; többet csak akkor fogunk megtudni, ha meglátogathatjuk a börtönben. Egyelőre azt hallottam, hogy megengedik élelem és tiszta ruha beküldését, sőt cigarettát és tisztálkodási szereket is kaphat kívülről."

„Ügyvédje van már?"

„Még nincs."

„Miért?"

„Nem tudjuk, János el van vágva a külvilágtól."

János letartóztatása után az állam biztonsági rendőrség (NB) megkezdte a pozsonyi magyar intézmények helyiségeinek elkobzását. A Magyar Párt Nyerges u. 7. alatti irodáját, a Ventur utcai SZMKE székházat, egyetemi ifjúságunk és szociális szolgáltatásaink helyiségeit mind kisajátították.

Ha magyar szót hallottak az utcán az NB emberei „Szlovákiában csak szlovákul" felkiáltással molesztálták a magyarokat. □ ***(folytatjuk)***

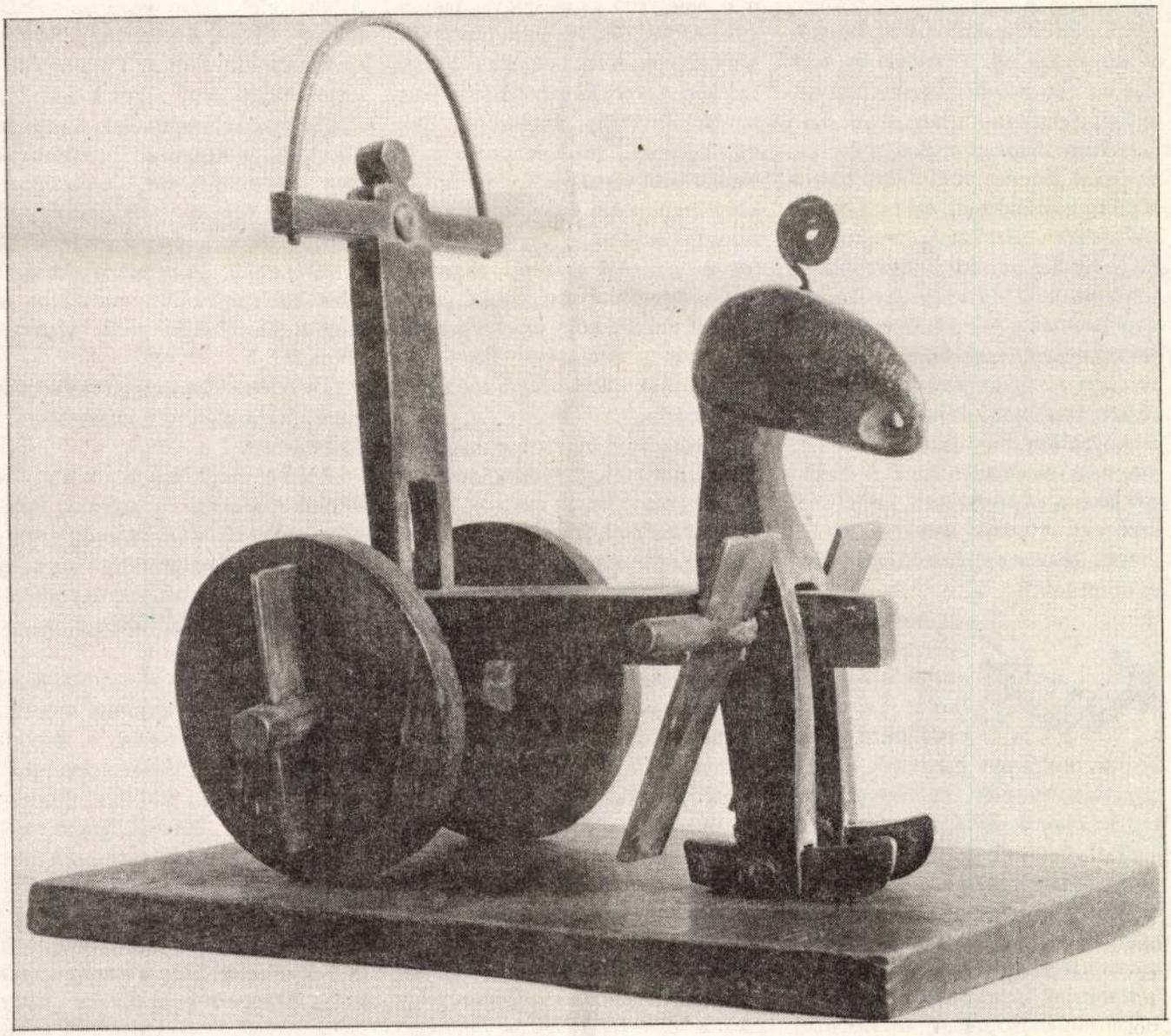

Samu Géza: Kocsi. Fotó: Juhász Imre

volt olyan eset is, hogy kidobták őket a robogó vonatból. Ezúttal azonban nem történt ilyesmi és baj nélkül érkeztem Pozsonyba.

A városban a bombázásnak kevés nyomát láttam, annál több kifosztott üzletet. Tátongó, üres és piszkos lyukaknak tűntek, akárcsak a mi szobáink otthon. A városon keresztül végélhathatatlan menetben szovjet katonai alakulatok haladtak az osztrák határ felé. Ausztria felől viszont katonai kamionok egész sora érkezett, a Bécsben összeszedett zsákmánnyal. A katonák között sok nő is volt egyenruhában. Minden útkereszteződésnél cirillbetűs feliratú vörös nyilak mutatták a katonai alakulatoknak az utat. A falakat vörös hátterű, óriási fotómontázsok díszítették, Lenin és Sztalin képével. Felettük a szovjet csillag, a sarlóval és kalapáccsal. A parkosított tereken tatárszemű szovjet pásztorok hosszú ostorral a kezükben, marhacsordákat és kecskenyájakat legeltettek. Piszok, legyek tömkelege mindenütt, ebben a hajdan oly példás tisztaságú városban. A lakosság betege volt a látványnak és félelemben élt, mert a részeg katonák éjjel betörték a kapukat és erőszakoskodtak az asszonyokkal. Annak ellenére, hogy a szovjet parancsnokság ezt plakátokon tiltotta és halálbüntetéssel fenyegetőzött, ha valakit rajtakapnak, erre nem sokat hederítettek. S. Évéknél laktam a belvárosban, s éjjel sokszor vad ordítozást hallottunk és segélykiáltásokat a szomszéd lakásokból és az utcáról.

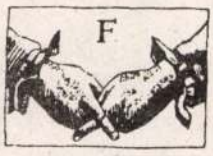

elkerestem régi ismerőseimet, köztük a baloldaliakat is, akik csalódottan nyilatkoztak, hiszen úgy gondolták, hogy a szocialista nevelés eredményeként a szovjet katonáknak fegyelmezett viselkedést kellett volna tanúsítaniuk. De az itt tapasztaltak, a rablás és erőszak, bizonyára nem a szocialista nevelés gyümölcsei, hanem primitív és vad mentalitás megnyilvánulása.

Barátaim figyelmeztettek, hogy ne sokat mutatkozzam az utcán, mert gyakoriak a razziák; az ellenségnek beállított magyarokat és németeket kényszermunkára hurcolják.

„A csehszlovák hatóságok nem tudják megakadályozni ezeket a túlkapásokat?" – kérdeztem.

„Sajnos a csehszlovák hatóságok védelmére már nem számíthatunk. Az új rendőrség, az NB, naponta szedi össze a magyar családokat és internálja őket Ligetfalun a Duna túlsó oldalán, vagy a régi német koncentrációs táborban, a Patrongyárban. Ezek ellen a jogsértések ellen kért védelmet fivére a Belügyminisztériumban, amikor őt is letartóztatták."

Akkor tudtam meg, hogy mi is történt Jánossal. A Magyar Pártban, kollegáival készítettek egy memorandumot, amelyben a csehszlovák hatóságok védelmét kérték a magyar lakosság számára. A memorandum átadása érdekében János kihallgatást kért Gustav Husák belügyi megbízottól. El is indult hozzá a memorandummal, de barátai hiába várták vissza. Nemsokára kiszivárgott a hír, hogy Jánost a Kórház utcai rendőrkapitányságon tartják fogva. Azonnal láthatási engedélyt kértek, de ezt visszautasították. Akkor üzentek nekem, hogy jöjjek Pozsonyba, abban a reményben, hogy mint családtagnak, talán nekem megadják az engedélyt.

Próbálkozásom azonban kudarcba fulladt. Azt a felvilágosítást kaptam az NB-től, hogy Jánost csak az eljárás lefolytatása után lehet majd meglátogatni. Kérdésemre, hogy ez milyen soká fog tartani, azt mondták, hogy előbb a szlovák parlament valamennyi képviselőjét ki kell hallgatni, s ez bizony hosszú időt fog igénybe venni.

Elkeseredésemben felkerestem Szalatnai Rezsőt, aki Jánossal együtt szerkesztette a memorandumot. Mint a magyar baloldal képviselőjének, voltak ismerősei az új csehszlovák hivatalos körökben. Kérdésemre, hogy mi lehet az oka, hogy letartóztatták Jánost, aki sohasem értett egyet a náci fajellenes intézkedésekkel, és arra, hogy a pozsonyi magyar lakosokat internálják, csak annyit mondott szomorúan, hogy ezek az új csehszlovák politika első gyümölcsei.

„Miféle új politika?" – kérdeztem.

„A kormány múlt havi, kassai programjában meghirdetett politika, amely kimondja, hogy az összes nemzeti kisebbséget ki kell űzni az országból, mert Csehszlovákiának »nemzeti államma« kell válnia, ahol csak csehek és szlovákok laknak. Ennek következtében a magyaroknak el kell hagyniuk lakhelyüket és Magyarországra költözniük."

„Ez lehetetlen!" – kiáltottam fel.

„Sajnos ez így van – felelte Szalatnai –, Benes elnök személyesen jelentette be ezeket az intézkedéseket. Olvassa csak!" s kezembe adott egy aznapi újságot. Valóban Benes elnök beszédet mondott a pozsonyi Nemzeti Színház előtti téren összegyűlt sokaságnak. Ebben kijelentette, hogy a csehek és szlovákok az 1938-ban történtek miatt nem akarnak többé a kisebbségekkel együtt élni. A nagyon fájdalmas és kegyetlen tapasztalatok után – mondta Benes – a csehek és szlovákok nem tűrik meg a nemzeti kisebbségeket a csehszlovák állam keretein belül. „A német kisebbséget tehát kitelepítjük Németországba, a magyar kisebbséget pedig Magyarországra."

„De miért kell a magyar családokat kitelepítésük előtt még internálni is?" – kérdeztem.

„Mert ez megkönnyíti a kitelepítés adminisztrációját. És azért is, hogy minél előbb lakáshoz juttassák a szlovákokat s ezzel megnyerjék őket az új rendszernek. Ez a célja az új politikának s bármilyen fájdalmas is, ez így igaz."



ezt már könnyes szemmel mondta, hiszen a háború előtt ő volt a baloldali fiatal értelmiségiek vezetője, aki mindig arra törekedett, hogy közeledés jöhessen létre Magyarország és Csehszlovákia között. Ezután még hozzátette:

„Velünk együtt János is meg volt győződve arról, hogy a náci rendszer kegyetlenségeivel szembeni bátor kiállása miatt, az új csehszlovák rendszer, amely az antihitlerista ellenállás >

igaz. Hát Vologesus nem vesz tudomást az eltelt tizenöt évről? És mi köze van Gumónéhoz és a postatisztekhez? Muszáj megcsiklandozni az emlékeket…

– Te, és mi lesz, ha megtudja Tögyessy – de akkor már bugyborékol belőlem a röhögés.

– Tögyessyt hagyd – legyint Gumó megvetően, s csak akkor veszem észre, hogy halálosan komolyan ülünk, egyedül az én nevetésem lóg ki az összhangulatból, neveletlenül és hisztérikusan.

Van egy kulcslyuk. Az ember benéz rajta és lórumozik. Ha megjelennek a postatisztek, Vologesus is szóba kerül. Úgy látszik, vannak visszatérő hangulatok. A Vologesus–féle összeesküvés is ilyen.

– Most nem fognak leleplezni– nyugtat meg Gumó.



Hogy őszinte legyek, ez nem nagyon izgat. A Gumi arábikum című harci dal áthidalja az aggodalmakat. A postatisztek is lelkesen fújják. Az a tulajdonsága, hogy soha nincs vége. Mindig ki lehet pótolni egy-két verssel: Ez volt a ráadás. Ez volt az eleje. Vagy: ez már a vége volt. Most jön a folytatás… Ennek ellenére megkérdezhetném Gumótól, mi értelme van annak, hogy hetenként kétszer hozzájuk járok és nézem a csomagot tartó marabut, amikor tizenöt évig jól megvoltam anélkül is. Megkérdezhetném, de mikor? Ha magunkra maradunk, Gumó mindig megelőz.

– Mi a véleményed örgem a házasságról?

– A házasságról az a véleményem…

– Értem…

Ebből is kitűnik, milyen nehéz véleményt formálni valamiről. Az élet éppen úgy nyúlik, mint a Gumi arábikum, csak sokkal unalmasabb, nem lehet hozzá új versszakokat kitalálni. Ez van. A töpörtyűspogácsában a kavicsok. Hivatali órák héttől–háromig. A sors útjai amúgy is kifürkészhetetlenek. Anélkül, hogy bármit kérdeztem volna, egy időre ismét elszakadtam Gumótól. A Vologesus-féle összeesküvés tagjait külön-külön tartóztatták le, s csak három hónapi vizsgálati fogság után, a tárgyalóteremben találkoztunk össze. A taláros bíróság igen komolyan viselkedett, hátunk mögött két csendőr állt.

– Gumó és társai-féle bűnügy… A kémkedéssel és hazaárulással vádolt… – itt rengeteg paragrafus következett, az egész felolvasás leginkább számtani feladathoz hasonlított, afganisztáni nagykövetünk remegő lábakkal állt az ügyész közelében.

– Gumó! – kiáltotta az elnök vérfagyasztó hangon – meg nem határozott nap meg nem határozott órájában idegen hatalomnak akarta átadni a helybeli telefonkönyvet a benne található összes telefonszámokkal együtt!

Gumó töredelmesen lehajtotta fejét. A meghívott katonai szakértőnek ugyan az volt a véleménye, a telefonkönyv nem tartozik az államtitkok közé, de az egyik népi ülnök felháborodottan közbekiáltott.

– És a titkos számok?

Utána még személyesebb részletek következtek, szóba kerültek bizonyos arab ügynökök, és egy katonai raktárban történt gumicsempészés, a részleteket azonban igen nehezen ellentmondásba keveredtek. Az ítélethirdetés előtt lopva állandóan az ajtó felé pislogtam: Na most kicsapódik az ajtó és beront Tögyessy, előveszi a noteszét és megáll a tanácselnök előtt. Ki volt az a Vologesus, na ugye? Mikor élt az a Vologesus, na ugye? És kinek volt a barátja Néró? Leülhet, Tökfej, ez akkora négyes, mint egy ágyú.

A bírák azonban nem ültek le, sőt felálltak. Gumó tíz évet kapott, afganisztáni nagykövetünk hajlott korára való tekintettel kettőt. Minket, többieket bizonyítékok hiányában felmentettek, annál inkább, mert az állambiztonsági szervek a bíróság közbenjárása nélkül is gondoskodtak internálásunkról. És még mondja valaki, hogy az élet unalmas és nem rejt meglepetéseket. Ehhez képest az ólomkatonaízű tibeti macska nevetséges fantazmagória. □

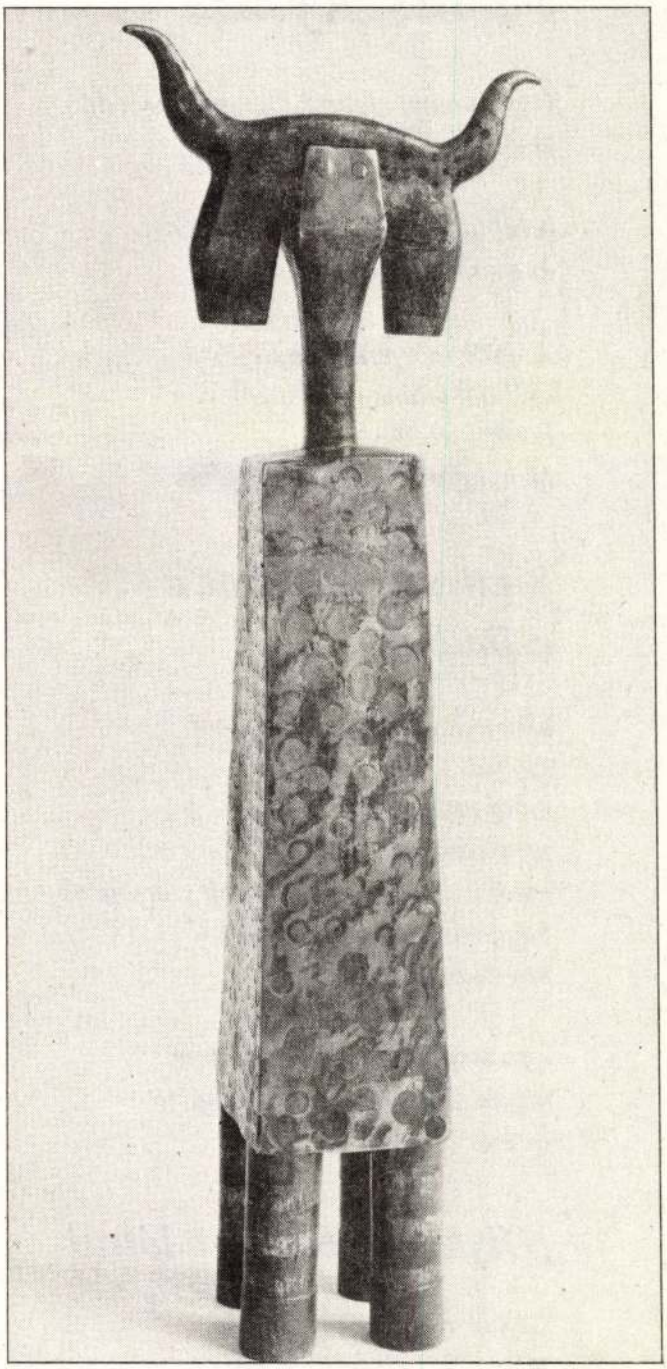

Samu Géza szobra. Fotó: Juhász Imre

Két fiatal ember szól itt a költészet tiszta nyelvén. Polgár László már – a megjelenések számát illetően – előbbre tart, mint a nálunk először bemutatkozó Láng Csaba. A formátlanság és gondolati igénytelenség, valamint a hódító nyegleség országlása idején világos versbeszéd az övék. A Nyugat költőitől és József Attilától, vagy éppen Pilinszkytől tanulták a lélegzetvételt, de még inkább az írói erkölcsöt; ahonnan végső soron a pőre és egyetlen „létezésre látni". □ (N. G.)

Láng Csaba

Pilinszkyhez

Ugyanannyi életünk van mint neked.
Hogy merjük elkezdeni.

A bibliában felütni a poros fényt,
és szeretni az asztalnál ülve.

Az idők mélyére lehajló fővel
múltból felénk imádkozók
arcába nézni.
Mint halott csillagok fényébe.

[akik ugyanahhoz a csöndhöz ...]

akik ugyanahhoz a csöndhöz
szóltak
mind tudták: a vers
nem több, mint ami
megtörténik velünk, és amit szeretnénk
hogy mindig megtörténjen
hogy lássunk

s ha kislányom tiszta tekintete
mégis áttöri bennem a homályt
az már az extázis

[Olykor a létezésre látni]

Olykor a létezésre látni.
Mint kiterített fehér ruhákra
a szélben.

A ruháidra, hiszen védtelen vagy.
Égből és álomból való.

Tenyered vonalai
hullócsillagok nyomai

Mert nincs bűn a Földön,
ártatlanok vagyunk.

Louis Amstrong

Az idő cseppjeit felfogjuk trombitádba
mint az örökkévaló könnyeit
és visszafújjuk az alkonyatba.
Amíg végképp berozsdál ez az este
s csak trombitád aranya világít
idegen falak tövében.

Polgár László

Ima a szóhoz

Állok a senkiföldje csendben.
Magyar szó, megtagadtál engem.

Kezem
női fürtök közt,
szem a szemben,
a száj téged kutat,
eléd áll minden elmaradt csók,
vádlón terád mutat.

Emlékezem.

Látod, már mosdat engem,
mosdat a város új tavasz sarával –
aki itt hallgat, nem marad büntetlen,
de kétszeresen bűnhődik, ki rávall.

Marek Chłanda kiállítása

SZEMEK A FALLAL SZEMBEN

ANDRÁSI GÁBOR

Azon keveseknek, akik olyan kiállításokat is megnéznek, amelyeknek alkotója számukra ismeretlen művész, és azon még kevesebbeknek, akik ennek az „ismeretlen" művésznek a kedvéért még Óbudára is hajlandók voltak „kimenni" (?), a lengyel *Marek Chłanda* kiállítása a Budapest Galéria Lajos utcai Kiállítóházában számos tanulsággal szolgálhatott. Mindenekelőtt segít(het)ett átértékelni az *environment* műfajáról kialakult hazai felfogást. Néhány kivételtől eltekintve (*Samu Géza* 1983-as műcsarnoki kiállítása; a *Xertox*-csoport, *Swierkiewicz Róbert* és *Tolvaly Ernő* tevékenysége) a hazai environment látványos-improvizatív – még tragikusnak szánt összhatása vagy bölcs „mondandója" esetében is –, „könnyű műfaj", mely – különösen az elmúlt évek stúdiókiállításain – számos gigantikus-magamutogató blöffben jutott el lehetséges mélypontjára. Chłanda művei láttán testet öltött az az evidencia, hogy az environment ugyanolyan „nehéz" műfaj, mint a többi, ugyanolyan szellemi erőfeszítést és koncentrációt igényel, mint bármely más művészeti munka. A hazai environmentek rendre „berendezni" akarnak egy adott teret (szobát, termet, galériát); „érdekesek" és „eredetiek" kívánnak lenni; a megvalósult műben az ötletek és esetlegességek döntő szerepet játszanak.

Ezzel szemben Chłanda *értelmezi* a teret; pontosabban a térről (mint olyanról); a dimenzionálható térről – ahogyan ő mondja: a *helyről* – van mondandója; a térrel kapcsolatban vannak alapvetően szobrászi természetű gondolatai. Művei nem spekulációk, kiagyalmányok, hanem primer, közvetlen-érzéki tapasztalatok és élmények egyszerű, csaknem verbalizálhatatlan eredményei – rajzok, tárgyak, építmények. A problémát nem „bennük" vagy „általuk" állítja a térbe; Chłandánál nincs semmiféle „áttétel", „másság", ami valami egyébnek, mint magának a műnek szubsztanciájaként lenne a műben; a tárgy maga a probléma. Ami mégis szavakkal megfogalmazható, az tagolatlan, ősbeszédszerű: „fel-le, mögé-elé, bal-jobb".

Chłanda nem törekszik „érdekes"-nek mutatkozni; a legegyszerűbb anyagokat (papír, fa, viasz, grafit, gipsz) alkalmazza, rendkívül puritán módon. Színei is visszafogottak; tárgyain a sötét tónusok (feketék, szürkék, törtbarnák) mellett a természetes anyagok (elsősorban az oly sokféleképpen felhasznált friss vagy öregszürke lécek, deszkák) színei uralkodnak. Az anyagok megválasztásának puritanizmusa munkáin a festett és rajzolt felületek gazdag, érzéki faktúrává fejlesztésével társul anélkül, hogy bármiféle felszínes „festőiség" vagy dekorativitás keletkezne. Különös, póklábú polcokra és deszkarakásokra helyezett vagy kaput idéző ácsolatok közé függesztett rajzai és festményei az építményekkel együtt, egyetlen talányos-tartózkodó objektként értelmezhetőek. „A szobrot és a helyet felcserélhetőnek tartom" – olvassuk a katalógusban (szerencsétlen fordításban) a művész kijelentését, mely minden bizonnyal a két fogalom elvi egyezésére utal.

Chłanda műveinek visszafogottsága nem erőtlenség, mert a tárgyak maradéktalan átszellemítésére fordított energiák érezhetően ott munkálnak mögöttünk. Jelképek, parabolák és metaforák helyett, mint egy „árulkodó" félmondatában írja, a művész „átadja magát a nézésnek" (*Türk Péter* felkiáltása jut eszembe, talán nem véletlenül: „Nekem nagy gyönyörűség nézni!"); a közvetlen, elfogulatlan nézésnek. Az ebből induló akció során nincs helyük a kategóriáknak (művészet, kép, szobor, stílus); a megszülető „dolog" önmagában, a maga akkor-meghatározhatatlanságában „kerül elő", hogy majd utóbb, „a reflexió nyugalmában és a külvilág fogalomrendszerének ismeretében »kép«-nek, »szobor«-nak neveztessék" (*Csillag Ádám*).

Marek Chłanda munkái végtelenül személyesek anélkül, hogy a személyiség tolakodóan rájuk telepedne; a tárgyak nem hivalkodnak a művész „szubjektív mitológiájá"-val, nem hirdetik egy görcsösen akart sztárimage sikerét. Alapállása más; nem saját image-a megteremtésén, hanem az őt nyugtalanító (és *ezért* tárgyakban reinkarnálódó) szellemi problémák feszültsége miatt dolgozik. Kiállítása egyetlen environment, a személyiség, a személyesség environmentje, ahol aztán, törvényszerűen, létrejön a ritkán átélt, szívet dobogtató varázslat.

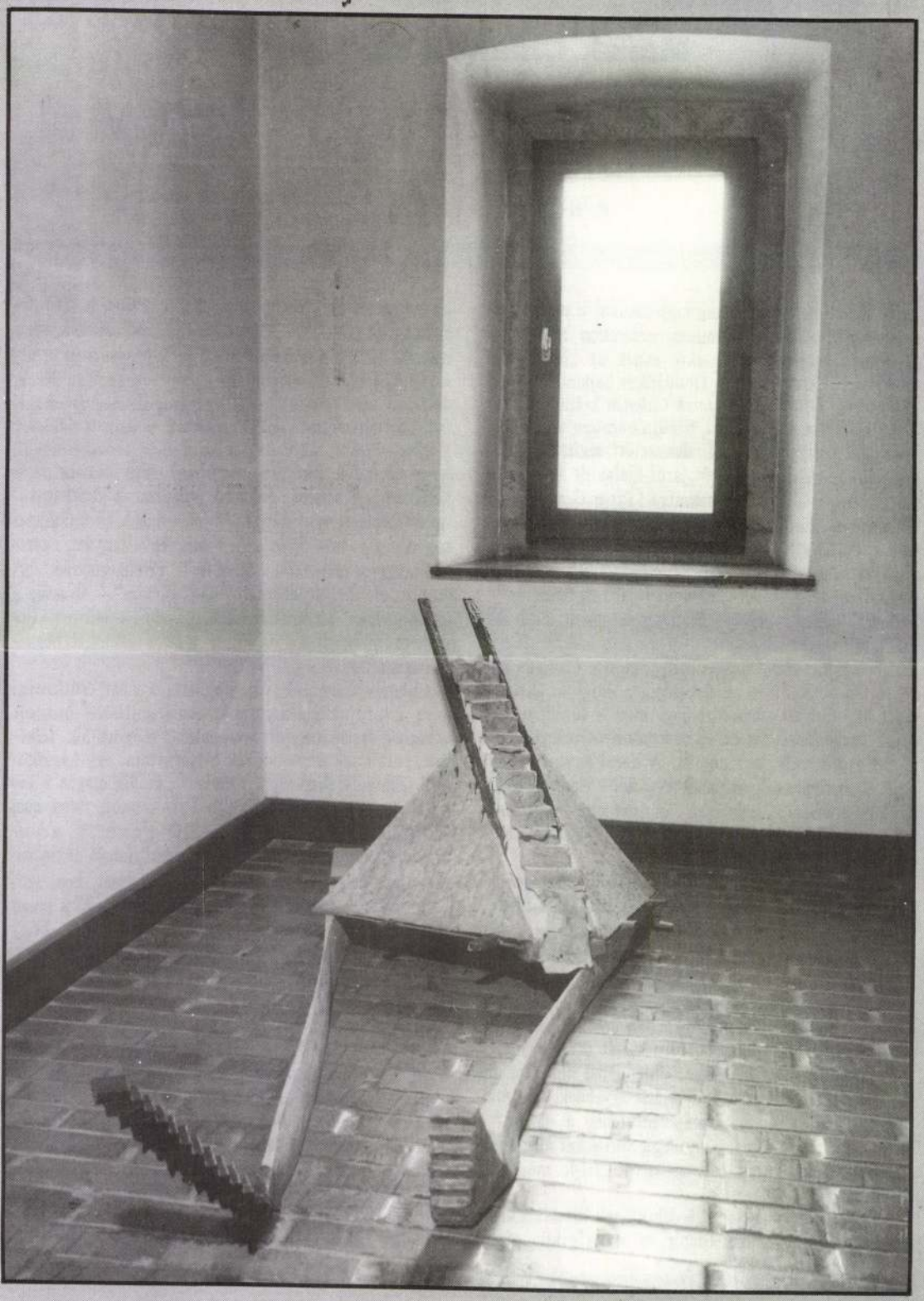

Marek Chlanda: Terminál, 1986

Szépművészeti Múzeum, Budapest

Picasso-bravúrdarabok

Salome táncol. Önelégült és magabiztos, gyönyörködik teste merész lendületében. A hivatásos táncos tökéletes mozdulata ez – egy grafikán. Mintha próbatermi jelenetet ábrázolna a lap, ahol a mellékszereplők a szakmabeliek higgadt közönyével fogadják a produkciót. Vagy mégse? Alaposabb szemrevételezéskor baljóslatú, kéjes grimasz tűnik fel a bal oldali hájas figura arcán; nem balettmester ő, hanem király, a szolgálólány ölében pedig ott a véres díj, Keresztelő Szent János levágott feje.

A Szépművészeti Múzeum dór piramisában látható Picasso-grafikák emblémája is lehetne ez a mű. Bravúrdarab a javából, s a Vándorkomédiások rézkarc-hidegtű sorozatával együtt méltó nyitánya a mester gazdag grafikai munkásságának, amelyből most mintegy 40, a múzeum tulajdonában lévő darab ad ízelítőt.

A sorozat szereplői kezdetben a kék korszak képeiről jól ismert figurák, az utca és a szegénynegyed emberei. A nyitólap címe – Szegényes teríték – mindent kifejez, de még beszédesebbek a lapon ábrázolt jeleneten a kiélesedett vonások, az elnyújtott, csontos ujjak. Árad a reménytelenség ebből az egymásba kapaszkodó párból. Azután változik a szín, s a Medrano cirkuszból ismert artisták, bohócok, vásári csepűrágók vonulnak föl. Ez egészen másfajta világ. A cirkuszi produkció a tökéletes működést, a test és a lélek fölötti teljes uralmat kívánja meg, s a magánéletbeli jelenetek minden gyengédsége is csak nehezen oldja a gyakorlások és a szereplés idegfeszültségét. A rózsaszín korszak nagy összefoglaló műveinek – Artisták, Artistalány a gömbön, Lovak a vízparton – szín- és formagazdagsága helyett könnyed, összefoglaló vonalakat



Fotó: Szépművészeti Múzeum

Pablo Picasso: Salome
hidegtű, 1905

kapunk, a rajzi előképek kivonatszerű summázatát. A fiatal művész már túl van megrendülésen, pátoszon és együttérzésen, s akárcsak modelljei, pókerarccal, higgadtan és önmagába merülten fogadja az élet színjátékát: jót, rosszat egyaránt.

Alcíme is van a Picasso-kiállításnak: Hommage à Meller Simon (1875–1949). Évfordulós tisztelgés tehát ez a tárlat a jeles művészettörténész emléke előtt, aki 1910 és 1924 között a múzeum grafikai osztályának vezetője volt. Olasz, német és magyar művészettel foglalkozó munkásságából egy érdekes mozzanatot kell itt kiemelni: ő kapcsolta a múzeum közismert olasz reneszánsz kisbronzát, a lovas szobrot Leonardo életművéhez. 1908-ban Meller Simon javaslatára vásárolták meg a fentebb méltatott Salome című Picasso-lapot, majd 1911-ben a Vándorkomédiások-sorozat többi részét is David Henry Kahnweilertől. 1918-ban pedig Hatvany Ferenc ajándéka révén gyarapodott a Picasso-anyag egy sokat reprodukált, korai remek vízfestménnyel, 1904-ből. Az Anya és gyermeke hátoldalán később érdekes tusrajzot fedeztek föl, a művész élettársának, Fernande Olivier-nek ritkuló-sűrűsödő vonalhálós, plasztikusan modellált ábrázolását.

Ízelítőt ad a szeptember 12-ig látogatható tárlat Picasso 1945 utáni grafikai munkásságából is. Ez az anyag szintén Kahnweilertől, a híres kereskedőtől és gyűjtőtől került a múzeum tulajdonába, 1968-ban. A kiállításon a barcelonai kiadású Pel et Ploma című folyóirat a művészeti háttérhez és kapcsolatokhoz szolgál adalékokkal, akárcsak a kiegészítésként szereplő Degas-, Toulouse-Lautrec-, Forain- és Casas-művek.

NAGY ZOLTÁN

Kiscelli Múzeum, Budapest

Samu Géza szoboristenei

Samu Géza (1947–1990) a kortárs magyar művészet erőteljes és meghatározó személyisége volt a hetvenes–nyolcvanas években. Újító alkotásaival, szokatlan témaválasztásával már pályája kezdetén, 1969 táján arra kényszerítette nézőit és kritikusait, hogy újragondolják az archaikus és népi kultúráról alkotott ítéleteiket és előítéleteiket. Samu avantgárd gesztusa az volt, hogy újra a szobrászat tárgykörébe emelte az idolt, ezt a szobor- vagy kerámiatárgyat, a bábut, a vajákosságok tárgyait és a népi kismesterségek eszközeit.

Teknőből formált angyalai, maroknyi agyag-Vénuszai, majd később fából, gyökérből, ágból és bokorból készített szobor-istenei lélegzetelállítóan egyszerűek és magától értetődőek voltak. A pogányság és a korai kereszténység szorosan természethez kötődő képzeletvilágát az organikus művészet eszközeivel idézte meg munkáiban anélkül, hogy ideológiai tudást, irodalmias képzettársításokat kívánt volna nézőitől. Természetben élő természetes ember volt, akit negyvenhárom éves korában a művészi kiteljesedés felé haladva ragadott el váratlanul a halál.

Szarvasteknő
fa, 140 cm, 1970

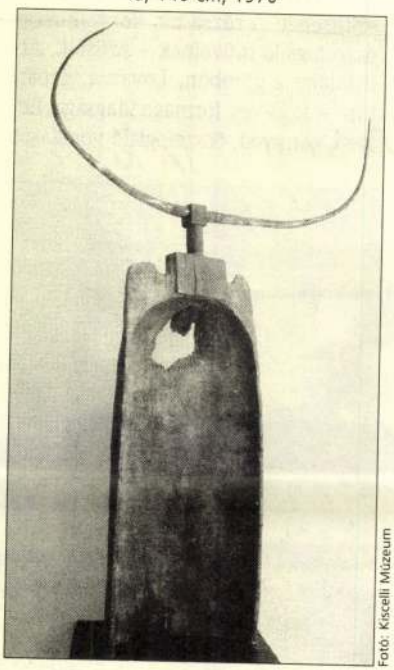

Fotó: Kiscelli Múzeum

Samu Géza életművének egy része özvegyénél, jó néhány alkotása közgyűjteményekben, illetve barátoknál található. Több alkotása sajnos elveszett. Sok munkáját már csak rekonstruálni lehet, mint azt az 1985-ös Műcsarnokban bemutatott, három termen áthúzódó bokor-fa installációt, amely annak a korszaknak egyik legizgalmasabb kiállítása volt.

A művek egy részét most a Samu Géza-alapítványnak sikerült összegyűjtenie. A Ludwig Múzeum Budapest–Kortárs Művészeti Múzeum vásárlása pedig a művész halálának évfordulójára megjelenő könyv kiadását hivatott támogatni, amelyben Kozák Csaba tanulmánya a derékba tört életművet a maga teljességében mutatja be.

SINKÓ ISTVÁN



Antik Enteriőr '99
VI. Magyarországi
Régiség Kiállítás és Vásár
Műcsarnok
1999. november 25-28.

ORGOVÁN GALÉRIA
régiségek boltja
RÉGI és KORTÁRS
ÉRTÉKEK, MŰTÁRGYAK
ADÁSVÉTELE
1055 Bp., Szent István krt. 5.
Tel./fax: 331-3373



OPERA
ANTIKVÁRIUM
1065 Budapest Hajós u. 7.
Telefon/fax: 332-0243

SAMU Géza szobrász

VADAS József: Egyesület. =
Élet és Irodalom, XXXV.évf. 2.sz. 1991 12. p.

zonytalanná, helyenkén
vele Kmetty János, de s
korántsem annyira érzé
fogású, halvány kék sz
letei, önportréi bizon

---

x Bernáth jelentősége
lemzésen messze tulm
sorban festészete ér
nak is megvan a maga
történetében - hanem
folyásban, melyet fő
személyes tulajdonsá
közti periódus bizon
konzerválásában játs
bányaias festészet
magyar müvészetben,
az ötvenes évek sorá
gyeduralkodó volt,
egyéniségének köszö
folyásolta a magyar
megújulását a hatva
selt nézetek elleni

SAMU Géza

L.L.: Szobrászrajzok. (I.Országos Szobrászrajz Biennálé, Budatétényi Galéria,1990.V.18.-VI.30.) = Uj Müvészet, I.évf.1.sz.1990.55.p.

SAMU Géza

1980-as évek

A Fészek Galéria, Eredendő Formák I. c. kiállitáson (1988) "A természettel mint erőforrással kapcsolatos legsajátosabba hangot Szirtes János és Samu géza ütötte meg."

KESERÜ Katalin: A paradicsomleves szine vagy forradalmi dekadencia? = Uj Müvészet, I.évf. 1.sz. 1990 33.p.

EGY

. állás: .....
..... tel.: .....
.....
.....
.....
n .....
jteményében .....
gyüjteményében .....
élül kutatásokat végezhessen.
n kérésre fel kell mutatni.
agok publikálásához az intézmény
kell kérni.

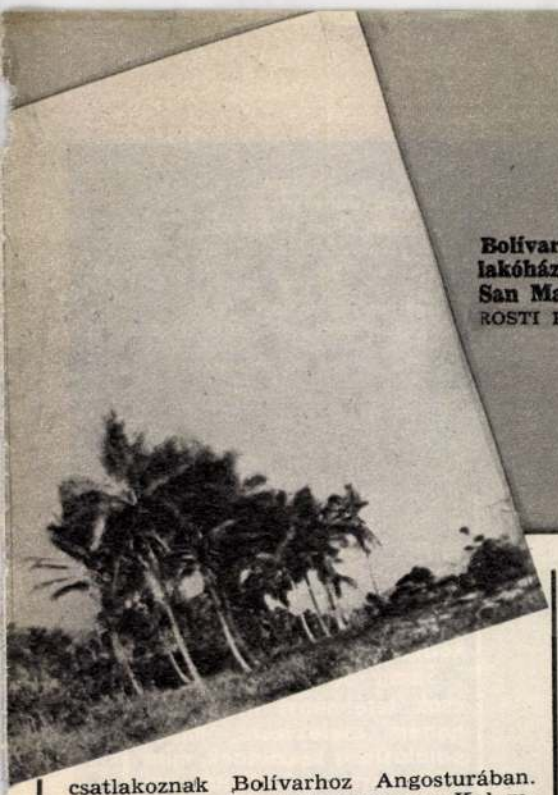

Bolívar lakóháza San Mateóban
ROSTI PÁL FELVÉTELE 1857-BŐL

csatlakoznak Bolívarhoz Angosturában. Széchenyi azonban nem megy sem Kolumbiába meghalni, sem az Egyesült Államokba vagy Franciaországba élni, tudja, már mielőtt Vörösmarty megírta volna, hogy hazájában kell élnie, halnia. „Én egy népet újjá akarok teremteni!" — vallja 1826. január 28-án, majd június 20-án ezt írja: „Magamat teljesen országomnak áldozom." Széchenyi útkeresése 1825-ös országgyűlési fellépésével lényegileg lezárult: ettől kezdve minden törekvése arra irányul, hogy a gyakorlatban megvalósítsa eszméit. Mielőtt azonban eljut odáig, hogy tettekkel bizonyítsa hazaszeretetét, „eszményt keres, olyat, ki korának valami újat, valami nagyot adott — írja Bóka László a Naplóhoz írt kommentárjában. Kik Széchenyi eszményei? „Az én életemben 'világalakítók: Bonaparte, Washington, Franklin, Pitt, Byron, Goethe, Bolívar" — írja 1824. június 30-án. Hogy kiket tekint világalakítóknak, arra egy korábbi, március 21-én kelt bejegyzés adja meg a választ: „Világalakítók az emberek közt azok, akik a népek szokásaiban, erkölcsi és vallási nézeteiben, életmódjában és ízlésében válságot és katasztrófát idéznek elő." A bejegyzés folytatásából, valamint a válság és a katasztrófa kitételekből is kitűnik, hogy a világalakító nem feltétlenül pozitív töltésű szó: „Amióta én élek, a következő világalakítókat tartom számon: Napóleon, Rossini, Congreve, Lord Byron, a gőzgépek megjobbítója, Washington, a Szent Szövetség." Amint látjuk, ez alkalommal a politika és a művészet képviselői mellett a technikai fejlődés képviselői is szerepelnek, átgondoltabbnak látszik mégis a másik névsor, amely Bolívarral zárul. Hogy nem egyszerű véletlenről van szó, azt nemcsak a már idézett, Kolumbiára vonatkozó bejegyzés bizonyítja, hanem az is, amelyik szintén 1824-ben, május 22-én kelt:

„A nemzetekben, ha szabad őket az emberekhez hasonlítanunk, négy életkort látunk. A gyermekkorban és az ifjúkorban bontakoznak ki a legszebb, legnemesebb tulajdonságok — úgy, ahogyan a Római Birodalom és Görögország története vési emlékezetünkbe — úgy, ahogyan Amerikában Washington, Franklin, Bolívar, Iturbide, St. Martin etc. szólnak tételem igaza mellett." Ez alkalommal nyilvánvalóan pozitív értékek — a ***legszebb, legnemesebb tulajdonságok*** — megtestesítőiként szerepelnek az Egyesült Államok és Latin-Amerika függetlenségi háborúinak vezetői. Széchenyi figyelemmel kíséri a függetlenségüket elnyert országok sorsát továbbra is. 1825. január 20-án feljegyzi, hogy „Nagy-Britannia elismerte Mexikó és Kolumbia köztársaságot", 1825. májusában Párizson keresztül Reimsbe utazik, mint a X. Károly francia király koronázására kiküldött rendkívüli követ: Esterházy Pál herceg kamarása. Május 26-án a postakocsiban, mint írja „állami viszonyainkról beszéltünk", majd Esterházy Pál szavait idézi: „A világon mindennek megvan a korszaka. — Az emberiséget már többféle szenvedélyben láttuk. Hódító- és vallásháborúk. Lelkesedések alkotmányokért reformokért, szépművészetekért, etc. Ennek az évszázadnak a szenvedélye az érdek. Az emberek általános vágya saját helyzetük és létezésük javítására. Láthatja, hogy Villèle egész Franciaországot pórázon vezeti. — Rotschildnak őhozzá minden órában szabad bejárása van. Ezzel a törekvéssel magyarázhatja Anglia viselkedését Brazília, Mexikó, Buenos Aires és Kolumbia függetlenségének elismerésében!" A beszélgetés hatására Széchenyiben ismét feltámad a vágy az Újvilág iránt: „Eszembe jut végezetül: minderről Mett(ernich)-hel beszélni, — s magamat ezekbe az országokba kiküldetni." Széchenyiből nemcsak a romantikus elvágyódás beszél, nemcsak az új megismerése iránti szenvedély. Azért vágyik hol Angliába, hol Franciaországba, hol Amerikába, mert hazáját elmaradottnak, a Szent Szövetség légkörét nyomasztónak, saját erőfeszítéseit reménytelennek érzi. „Az évszázad halad — de sajnálatosan én egy olyan országban lakom, mely egyhelyben topog, mely hátramarad" — írja 1825. augusztus 10-én, útban hazafelé, a következő napon pedig ezt: „A határon alighogy átérve, megéreztem a Szent Szövetség hatalmas és titokzatos befolyását: elvették minden könyvemet." Majd így kiált fel: „Ó, vajon min kellene élni, hogy szüntelenül a függetlenségért lelkesedjék az ember?"

Széchenyi 1825-ös országgyűlési fellépésével elindult a maga útján, s felülemelkedik osztályának életformáján. „Bécsben egy árva szó sem esik már az országgyűlésről, vagy Oroszországról — írja 1826. január 24-én. „A maskarádé Lady Georgina Wellesley-nél, és a korcsolyázás a Schwarzenberg-kertben foglalkoztat minden embert. Nemrég még én is egy ilyen flaszterkoptató voltam. Mily nevetségesnek és megvetendőnek tűnnek fel most ezek az alakok nekem." Június 8-án így ír: „Honfitársaim körében élni keserves feladat. Mindazonáltal az embernek egyszinten kell velük állnia, ha magasabb fokra akarja valamikor emelni őket." Széchenyi a nemzeti függetlenség helyett, amit kivihetetlennek tartott, a polgári haladásra tette fel erőit. Korábbi eszményeit azonban nem tagadja meg. Amikor egyik tiszttársa kijelenti, hogy Napóleon nem elegáns hős, Széchenyi ezt a kommentárt fűzi hozzá: „Az eszmék és értelmezések micsoda áradata torlódik fejemben e kijelentésre! Nem hiszem, hogy Szókratész, Zénón, Epiktétosz, Cato, Scipio etc. nagyon előkelőek volnának. — A szolgaság, a kisszerűség, az előítéletek micsoda évszázada ez! Az ilyen emberek talán még Franklint, Washingtont sem tartják elegánsnak — Bolívárt sem — azonkívül, hogy egyszer Párizsban a boulevardokon női kalapokat lehetett látni, melyeket à la Bolívarnak neveztek."

Az, hogy Széchenyi ilyen nagyra tartotta Bolívart már életében, hogy az ókor és saját korának nagyjai mellé állítja, egyáltalán nem volt olyan magától értetődő, mint utólag gondolnánk. Bolívárral sokan nem rokonszenveztek életében, sokan próbálták elvitatni érdemeit halála után is. A legnagyobb magyar azonban — hogy ismét Kossuthot idézzük — „ujjait a kor ütőerére tevé és megértette lüktetéseit". Bolívar jelentőségét is megértette.

KARIG SÁRA

SZIGLIGETI LELTÁR

Gergely Ágnesnak

Madárház. Két ezüstfenyő.
Az ablaknál rózsabokor.
Nincsen madár, csak etető.
Az ősszel két rózsa dacol.

A fecske már elköltözött.
Dérlepte, szürke lomb sikolt.
Nád ring a két rózsa mögött.
A romok közt nem jár a hold.

Messze tompán kong az óra.
A falon kép: Tó, jég, ladik.
Hold süt alvó, téli tóra.
És benne jégmadár lakik.

KORIN GÉZA

TALÁLKOZÁS

Előkerül tolongó rengetegből.
Nem furcsa már. Időnként előkerül.
Csak beszél, beszél. Mind ilyen.

Próbálom lebontani az arcát
Egy alapformára, amit ismertem.
Rombadőlt híd két pillére így.

Zavar ez a letompult este
Ez a mosadékszagú csődhalom.
Hát senki nem mos gatyát

Veri gyermekét, szeretkezik
Csak én görnyedek csorba eszközeimmel
Muzeális kapcsolatunkon?

Tartását, arányos testét kutatom
Valahol a zsírréteg alatt.
Kimerítő ásatás.

Rávetítem, országra hazát —
Térképész, a régi képet.
Próbálkozom, próbálkozom . . .

OSZTOJKÁN BÉLA

ŐSZINTE SZÍVVEL

Mint a muzulmán szép imaszőnyegére
úgy hajolsz illatos lavórod fölé
halandó mivoltod jut eszembe tőle
nem kell hogy elbújjak függönyöd mögé

Szegények vagyunk mi természeti népek
mert úgy mosakszunk mi hogy az nem titok
milyen boldogtalan lennék én tevéled
ha nem láthatnám selyemszép pázsitod

Ezért hát hadd adjak őszinte szívemmel
hadd adjak annak felséges nagy hálát
ki minden időknek nagy szakértelmével
hűen vigyázza szegénységünk álmát

SAMU GÉZA 43 TÜKÖR 1983. XX. 30. 4.

SZOBRÁSZ, TEKNŐSZÁRNYÚ ANGYALLAL

A MÍTOSZTEREMTŐ SAMU GÉZA

Fakanál, lóca, szekér, vajköpülő, mángorló, fateknő. A paraszti kultúra hajdanvolt kellékei évtizedekig padláson porosodtak. Aztán néprajzosok, népművelők, külföldiek és fővárosi „műgyűjtők" felfedezték maguknak, vagy másoknak s letisztogatták a padlást. Samu Géza megelőzte az efféle divatot, amikor a haszontalan limlomok közt Szarvasteknőjére rátalált.

A népművészetből vett tárgyakat átkölti, mint a százesztendős teknőt, amelyre szarvakat illesztett. Átfogalmazza a valóság tárgyait, s a maga „szakállára" kiegészíti, felnagyítja, idézőjelbe teszi, megszemélyesíti, föld felett lebegteti. A népi formakincset újraéli, de „jelentéstöbbletet" ad neki. Néha látszólag ellentétes formákat ötvöz eggyé játékos kedvvel, sok leleménnyel. A népi tárgykultúra örökségét – ezeket az önmagukban általtárgyakat – szobrai részévé teszi, s megteremti a maga mítoszát. Samu Gézánál a dagasztóteknők könnyű angyali szárnyakká változnak, a hasából, fagolyóból s néhány pulykatollból „tündér" lesz, a kerekeken guruló kopjafából napszekér, mely ha nem lenne kikötve – ormótlan kerekei dacára – azt hinnénk, hogy felszáll. Igazi népmesei világ kel életre műveiben, amelyeket a népi művészet ihletett. A hagyományokat keresi, kutatja, őrzi, amelyekkel még gyermekkorában ismerkedett meg ezermester nagyapja révén.

Samu Géza alkotásai tisztelettel adóznak a hajdanvolt kézműves mesterségek előtt. Művei megőrzik a népi tárgykultúra örökségét s becsét, amelyet groteszk kedvvel, s némi humorral formál újjá. A kerekes-szárnyas angyal az ártatlanságot, a tisztaságot jeleníti meg, amint felkínálja tálcán a világnak az életet, vagyis a tojást. Univerzális a módszere, ahogy az anyagok belső lehetőségeit kiaknázva szerkeszt, s ahogy primitív formákat eszközként felhasznál. A széthasított fát csapolja, s ezzel a szobornak fület, s kezet teremt. Pogány múltat idéz a már-már sámánalakká váló mángorló, amelynek csíkosra festett lábakat és a nyélre illeszkedő szarvat „növesztett". Már nem is tekintjük többé mángorlónak: valóban elhisszük róla, hogy ez a kétszarvúak szelleme. Samu Gézának még a sárkánykígyókat is elhisszük: ahogy a ketrecrendszerben és a kötélhálóban lebegnek a föld felett húsz centiméterrel, ahogy a vesszőből font teknő-sárkány kitátja a száját, ahogy a fahéncs-sárkány tekereg. Az embernek kedve lenne játszani vele.

Samu Géza szobrai nemcsak térélményt nyújtanak, hanem cselekvésre, manipulálásra is késztetnek, mint a látványtervező alkotót, aki a népi tárgykultúrát és a modern művészetet mítoszszá „ötvözte".

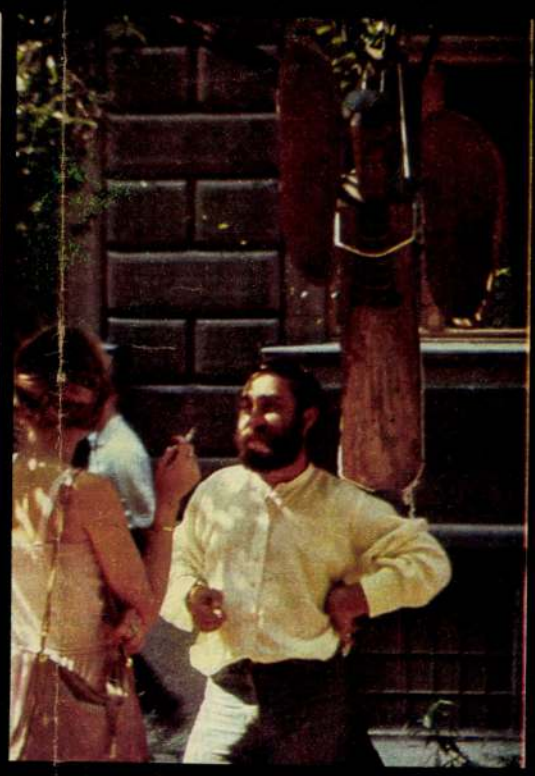

A szobrászművész Kisangyal című szobrával



Napszekér



Teknős sárkányszobor



Lyukas kanál

Kép és szöveg: SZÉNÁSY ÉVA

Samu Géza
1021

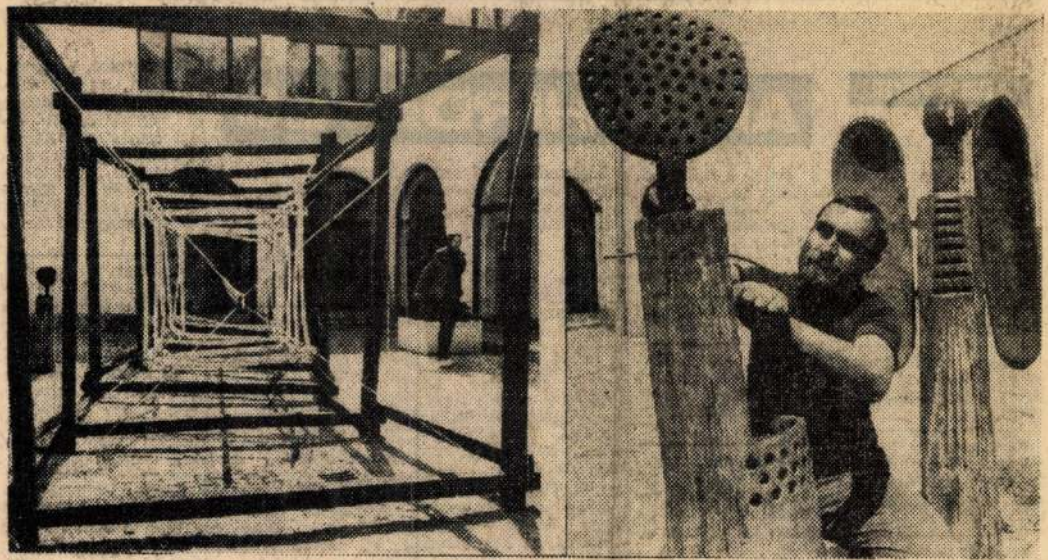

■ **Samu Géza budapesti szobrászművész alkotásaiból nyílt kiállítás tegnap a győri Liszt Ferenc Állami Zeneiskola belső udvarán. A művésznek eddig húsz kiállítása volt, bemutatkozott Párizsban, Stuttgartban és Isztambulban. Munkáihoz fát, kötelet, vasat használ fel. A szobrokat július 20-ig tekintheti meg a közönség.**

APRÓHIRDETÉS

ADÁS-VÉTEL

Előnevelt fehér és vörös csibe kapható. Kiss Istvánné, Ötteveny, Lenin u. 27.

Garázsban tartott ZF rendszámú Trabant Special eladó. Érdeklődés: Süle Csaba, Sopron, Lackner K. u. 15., telefon: 12-618.

408-as Moszkvics eladó. Sopron, Május 1. tér 21—23., III., Mádl.

Egy sodrott, herélt ló és egy gumikerekű kocsi eladó. Csorna, Vörös Hadsereg u. 37.

4 éves Wartburg Lim. eladó. Érdeklődés: Sopron, autószerviz, Gilicze László, vagy Mátyás kir. u. 4.

8 hónapos vemhes tehén és egy 4 éves 5 éves, 9 hónapos vemhes, 20 liter tejet adó tehén eladó. Rábapatona, Győri u. 44.

Bontott cserépkályha eladó. Győr-Szabadhegy Gyopár u. 15.

Egypár, 15 hónapos kanca, herélt csikó eladó. Győr-Újváros, Somos u. 24., Tóth.

Szekrénysor, franciaágy, heverők, fotelok, stílbútorok vétele-eladása, Győr, Bástya u. 36/b., Szabó.

Láda 1600-as, 3½ éves eladó. Győr, Kisfaludy u. 27., Gálos Gábor.

Zircen jólmenő mész- és tüzelőolaj-kereskedés teljes fel-

Sopronban 2 szobás, összkomfortos, I. emeleti öröklakás beköltözhetően, valamint egy 4 éves 1200-as Lada eladó. Sopron, Csengery u. 47., Eckhardt.

Sopronban 2 szobás, komfortos, 54 négyzetméteres lövéri lakás és garázs kp + 50 ezer Ft OTP-ért eladó, 1983. év végéig beköltözhetően. Érdeklődés: Shöll, Szabadság krt. 112., telefon: 11-925, 18—20 óráig.

6 × 8 m-es cseréptetős pajta eladó. Kapuvár, Bercsényi u. 53.

Soproni Lövérekben 3 szobás öröklakás azonnal beköltözhetően eladó. Cseresznye sor 13., fszt. 1.

Sopron, Ferenczi J. u. 35. számú két-

Mosoni temetőnél házrész kerttel, allattartási lehetőséggel (kétszoba, központi fűtés, összkomfort) eladó. Érdeklődés: du. 4-től, Pitkó.

Mosonszolnokon bérlővel családi ház, gazdasági épületekkel eladó. Érdeklődni lehet: Hegyesalom, Haladás u. 17., Antalné.

Dunaszigeten, Zátonyban komfortos nyétvégi ház eladó. Érdeklődés: Mosonmagyaróvár, Magyar u. 9., naponta egész nap.

Belvárosi 65 négyzetméteres, I. emeleti, 2 szoba, étkezős (nem panel) öröklakás kp + OTP-átvállalással eladó.

Kö
sítőip
zépfo
gi végzettséggel állást keresünk. Ajánlatokat lehetőleg egy vállalattól „Perspektíva" jeligére Kisalföld Hirdetésfelvétel, Mosonmagyaróvár kérek.

Családi házban szoba, konyha kiadó fiatal házaspárnak. Győr, Budai N. Antal u. 16.

Tárolónak, barkácsolónak pincehelyiség kiadó Győrött. Munkácsy u. 12. alatt. Intézi: dr. Solt, 16 óra után.

Szoba, konyhás lakás albérletbe kiadó gyermektelen házaspárnak Újvárosban. Érd.: Győr, Árpád u. 50., házfelügyelőnél.

Német—lengyel nyelvtudással, 8 éves külföldi gyakorlattal tolmácsi állást vagy

SAMU GÉZA

emlitve

Dvorszky Hedvig: Studió '83. Kiállítás az Ernst Museumban

Uj Ember 1983. XL. évf. 36. sz. 20. o.

SAMU GÉZA Temetési menet

Uj Irás, 1987.11.sz.
91.p.



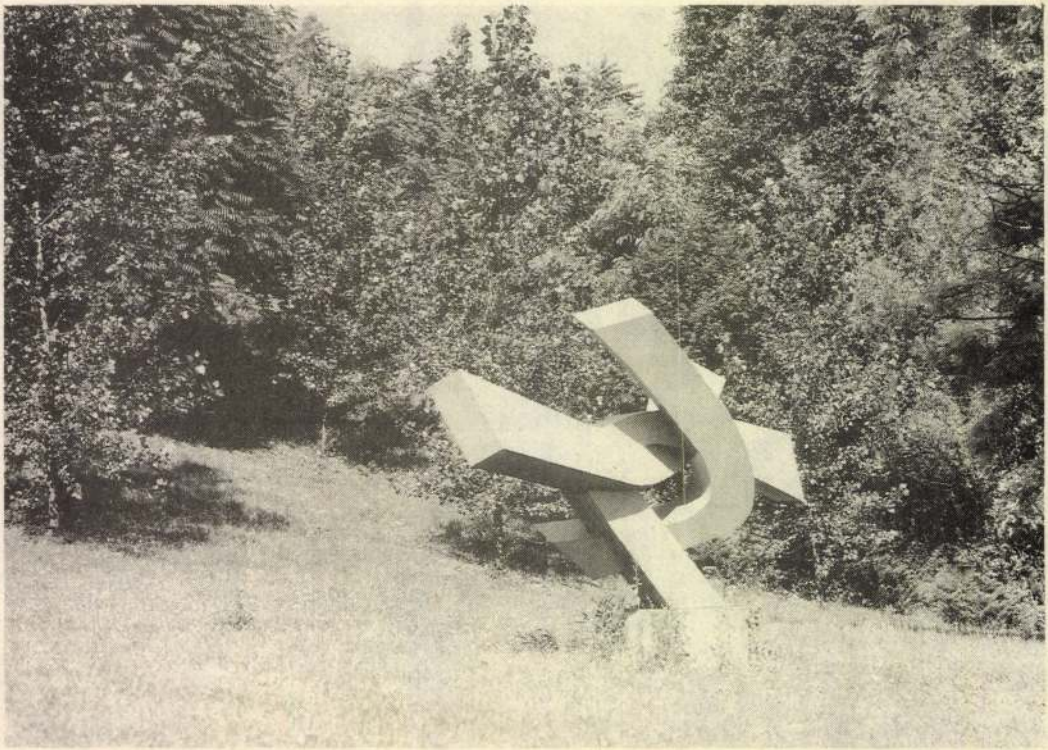

Samu Géza,

nobrázművén

kiállítása az Ernst Múzeumban látható, 1988. ápr. 17-ig.

Műszaki és Ziálli tótevrei

1988 ápr.

Hírek.

Samu Géza.

nobvászművén

Glasgowban 1985. okt. 4-ig magyar művészeti hónapot rendeznek a skót és brit kulturális intézmények. A mai magyar képzőművészetet 18 művész képviseli — köztük van a művész műve is.

Műcsarnok és Kamaraterem

1985 okt.

Samu Géza, szobrász –

grafikus, éremművész

Válogatás 40 év érmeiből. 1985. ápr. 14-ig, Helikon Galéria.

„Tallas érem" 1982. fa, textil, rézn, toll (repr.)

Műcsarnok és Kamaratermei

1985 április

Samu Géza, szobrászművész 1.) Folytatás.

T. Szabó Erzsi: Másfajta realizmusok. Bukta Imre, Tincsehely Sándor, Samu Géza.

Három hasonló szemléletű művész szerepel az idei Velencei Biennialén, Bukta Imre, Samu Géza és Tincsehely Sándor, akik a kortárs magyar művészet egy-egy sajátos ágát képviselik. Közös bennük, hogy kötőnek a magyar képzőművészet formakincséhez, de ugyanakkor az egyetemes képzőművészet aktuális értékeit is hasznosítják.

Samu Géza: „Kerekes angyal", fa, 190 cm, 1972-74. (repr.)

Samu Géza: Kerekes angyal/Angel on Wheels, fa, 190 cm, 1972–74 (fotó Móser Zoltán)

Installáció fával, kővel, 300 × 250 cm, 1985. (repr.)

Samu Géza: Installáció fával, kővel/Installation with Free and Stone, 300 × 250 cm, 1985 (fotó Juhász Imre)

Művészet, 1988. máj., 8-old. + 18-20-21-old.

Samu Géza, szobrászművész

Érenválogatás.

40 év érmeiből.

A Helikon Galériában 1985 márc. 21-ápr. 14-ig látható e kiállítás. Bemutat néhány szellemes anti-érmet, melyek formailag és gondolatilag is túllépik a hagyományos érem-műfaj keretét: Harasztby J., Samu G., Pócs P.

Műcsarnok és Kamaratermei,

1985. márc.

Samu Géza

nokrámművés

A lektorátus Szilemérczi az 1988-as
Szisterületi alkotásokról:
Heves, Oktatási Központ:
Kétfelé ágazó fa. függenteti
pfantíja
Művészet 89/0

SAMU GÉZA

Hegyi Lóránd: Uj szubjektivizmus-uj eklektika
Megjegyzések a 80-as évek uj magyar müvészetéhez. Belvedere.
I. /1989/1./ 3.

Samu Géza

nohvászművén

fiatal művének Stúdió 82 Tiállítása

(plantila)

Kritika

1983 III.

Samu Géza

nohrámúvész

fiatal művészek Stúdio 182 kiállítása

Kritika

1983 III.

Sama Géza

nohánműrén

A műrén Képviselte Magyarországot a Párizsi Biennálén. (Az előző 1977-ben volt)

Oláh Tibor
ünne

Hajdú-Bihari Napló
1980 nov. 23.

Samu Géza, szobrászművész

Menyhárt László: Beszélgetés Kő Pállal.

Az író mondja: „... amikor zsíros kenyéren élve faragtátok Samu Gézával mohácsi szobraitokat, nem gondoltátatok, hogy ő 1988-ban a Velencei Biennálén hivatalos magyar küldött lesz, te pedig Munkácsy-díjas hivatásos magyar szobrász és főiskolai tanár leszel."

Művészet, 1989., január, 23-old.

Samu Géza szobrászművésznek;

Munkácsy-díj

Népszabadság, 1990. márc. 15.

SAMU Géza szobrász

Munkácsy Mihály dij. 1990. márc. 15.



AUGUSZTUS

K Boglárka
Sz Lehel
Cs Hermina

17 Cs Jácint
18 P Ilona
19 Sz Huba

SAMU Géza

Szegő György: 1956/301 : Emlékezés és művészet. = Országépitő, I.évf.1.sz.1990. 39.p.

az 1956-os mártirok emlékművén szereplő tervéről

gia művei. Összeáll, bev., jegyz.: Faludi Szilárd. Bp. 1969, Tankönyvk. 269 p. 4 t. 20 cm.

/Neveléstörténeti könyvtár./

Egységár: 20.-Ft

120/275

KASSZIL, Lev: Majakovszkij. (Ford.: Gellért György.) Bp. - (Uzsgorod), 1969, Móra K. (Kárpáti K.) 189 p. 8 t. 19 cm.

/Nagy emberek élete./

Egységár: 10.-Ft

122/269

KATCHOURINE, Aleo: Társadalom - lélektan: a marketing kulcsa. (Ford. Kemenes Egon.) Bp. 1969, Közgazd. és Jogi K. 227 p. 18 cm.

Egységár: 20.-Ft

SAMU Géza

Lóska Kajos: Magyar szobrászat 1970-1980. = Új Forrás, 1987.1. 61.p.

A Szépművészeti Múzeum meghívja Önt
1986. május 17-én, 11 órára
az Európai szobrászat című kiállításhoz
kapcsolódó hangversenyre

Vivaldi: G-moll trió
Telemann: Metodikus trió
Mozart: C-dúr fuvolanégyes
Reger: Szerenád
Mozart: D-dúr fuvolanégyes

Közreműködik

Szabó Antal (fuvola), Csorba Mária (hegedű),
Papp Sándor (mélyhegedű),
Sailer Mária (gordonka)

Budapest, Hősök tere
F. k.: Szabó Miklós főigazgatóhelyettes

MAHIR – Zalai Nyomda

SAMU Géra

1990 1. 33,35,51,55
2. 17,48
91. 1. 71
2. 53
6. 64
11. 64
12. 40,68

Új Művészet

01 Művészet

SAMU Géza

P.SZABÓ Ernő: Növényenvironment : Samu Géza kiállítása, Műcsarnok, 1983.XI.17-XII.11. = Művészet, XXV. évf. 3.sz. 1984 56 - 57.p. ill.

Bp.,Műcsarnok

SAMU Géza

Láncz Sándor

Képzőművészeti krónika

(1). Szekszfehérvár (Az Ibrahim Tiszt) (A Tiborutalás évei 1960 tavul c. Tiall, 198

(2) Bp. MNG, Epitegus c. Tiall – Anna Margit,

3. Bp. Mitosarat, Samu Géza, Tiall 1983

Jelenkor, 1987. ápr. XXVII. évf. 4. n. 337 - 340.

(We can tell this from inscriptions on buildings, tombstones and tiles that have been found.)

Modern regiments in the British Army have similar titles: for example 'The King's Own Scottish Borderers', 'The Tenth Hussars', 'The Worcestershire and Sherwood Foresters'.

Each legion also had its own **emblem** and **standard**, just as regiments today have a mascot and colours. For example, the 1st battalion of the Worcestershire and Sherwood Foresters regiment has a ram as its mascot. On this page are two examples of Roman legionary emblems found in Britain. Can you say what the emblems are and to which legions they belonged?

SAMU Géza
Ú. M. 1992. 7.

SZOBOR-VÁZLATOK

Lóska Lajos

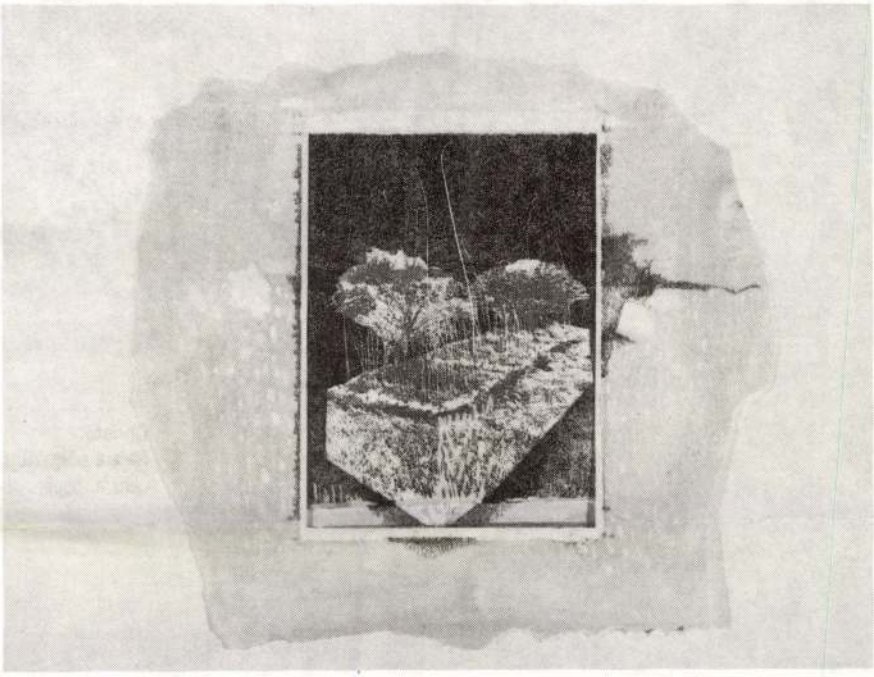

Samu Géza: Masztaba fűvel, fával, 1985, toll, 50 × 70 cm (Fotó Juhász Imre)

A szobrászrajzról

A szobrászrajz azóta létezik, amióta hivatásszerűen űzött mesterséggé, művészetté vált a szoborkészítés. Külön műfajként azonban nemigen tartotta számon a művészettörténet, nem tekintette autonóm alkotásnak. És ebben a felfogásban van is némi igazság, hiszen a művész számtalan vázlatot, skiccet készít leendő szobrához, de sokszor csak segédanyagnak tekinti, eldobja, megsemmisíti ezeket. Ám ha megtartja, ezzel nagy segítséget nyújt a kutatónak és a laikusnak egyaránt, hozzájárul művének megismeréséhez, alaposabb megértéséhez. E rajzok valójában tervek, vázlatok, a szobor — installáció, environment — első papírra vetett, tárgyiasult dokumentumai, melyeket azután makettek követnek, majd maga a mű.

A szobrászrajz mibenlétét végső soron két jellemzője határozza meg. Az első az, hogy a forma, az alak, a kompozíció *térben* jelenik meg a rajzon. A másik fontos sajátossága pedig terv-, vázlat-jellege. Ezt a tulajdonságát legpontosabban a *disegno* kifejezés fedi, ami ötletet magában hordó tervet, vázlatot, ideáltervet jelent.

Két történeti példa

Ha a XX. századi magyar rajzművészetet, illetve szobrászatot nézzük, sok olyan szobrász alkotta vázlatot találunk — és természetesen még többet, ami nem valósult meg —, amelyet hosszabb-rövidebb idő elteltével kiviteleztek bronzban, kőben. Ezek közül mutatnék most be kettőt. *László Gyula Medgyessy Ferenc*-monográfiájában publikálta a művész Magyar Nemzeti Galériában található *Kövér gondolkodó*jának reprodukcióját, mellette ennek 1910-ben készült vázlatrajzát. A vázlaton állát tenyerébe hajtó, könyökét térdére támasztó, posztamensen ülő női aktot látunk. Ezt a kompozíciót, beállítást követi a kilenc évvel később készült kőszobor is. A két mű között az eltérés pusztán annyi, hogy a szobor posztamensét lépcsősre alakította a művész.

A másik példa *Ferenczy Béni* játszó fiúkat ábrázoló akvarellje (1938), mely előzménye az 1947-ben bronzba öntött *Játszó fiúk* című plasztikának. A klasszikus iskolázottságú művészek elsősorban a kompozíciót, a tömeghatást, a mozdulatokat rögzítették, illetve emelték ki vázlatukon.

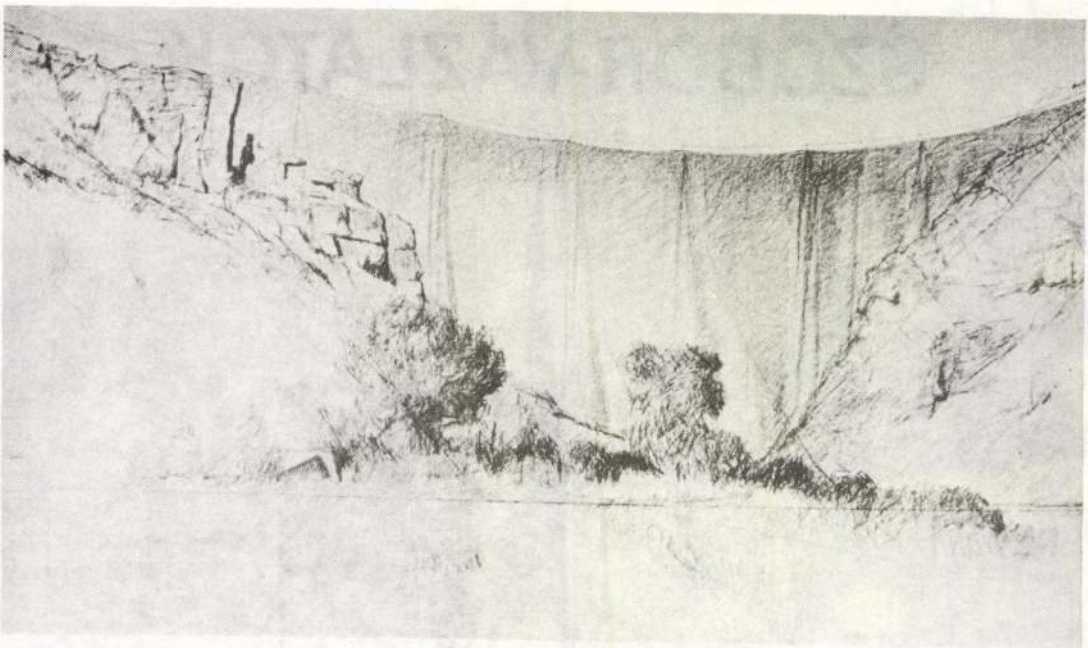

Christo:
Rajz a völgyfüggönyhöz, 1971,
ceruza, papír,

Samu Géza:
Zikkurat átirat, 1985,
toll. 50 × 70 cm
(Fotó Juhász Imre)

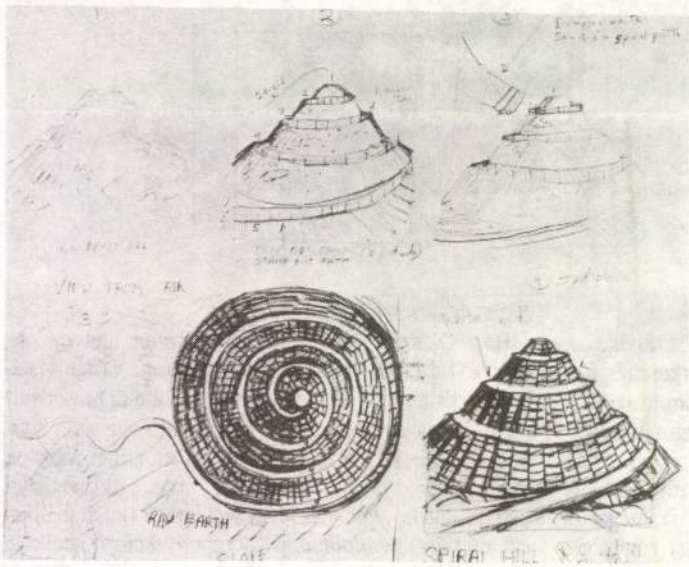

Robert Smithson: Spirálhegy, 1971, ceruza, papír

Szobor, installáció, environment-vázlatok

Magyarországon a progresszív művészet jelentkezését — az 1945 és 1947 közötti időszaktól eltekintve — az 1960-as évek közepétől regisztrálhatjuk. Ekkor váltotta fel az addig meghatározó szocreál, később klasszicizáló szemléletet (*Pátzay Pál*) a pop art (*Jovánovics György*), majd a máig ható irányzattá növő újkonstruktivista törekvések (*Csiky Tibor, Gulyás Gyula, Bohus Zoltán*), melyekre a koncept és a minimal irányzat egyaránt hatott. Ebben az időszakban a vázlatkészítés elsőszámú médiuma a fotó volt.

A hetvenes évek elején indult az organikus nonfiguratív, majd land artos jellegű szobrokat készítő *Farkas Ádám* pályája, illetve néhány évvel később a népi tárgykultúrából, és a land arttól is megérintett, egyéni úton járó *Samu Géza* művészete, akiknek viszont már jelentős a rajzművészeti tevékenységük. Még mielőtt az ő munkáikat bemutatnám, vessünk egy pillantást az egyetemes művészetre, az említett magyar alkotókkal némiképp rokon szemléletű művészek rajzaira.

A land art jeles képviselője, *Robert Smithson* 1971-ben készítette *Spirálhegy* című vázlatát, melyen egy domb

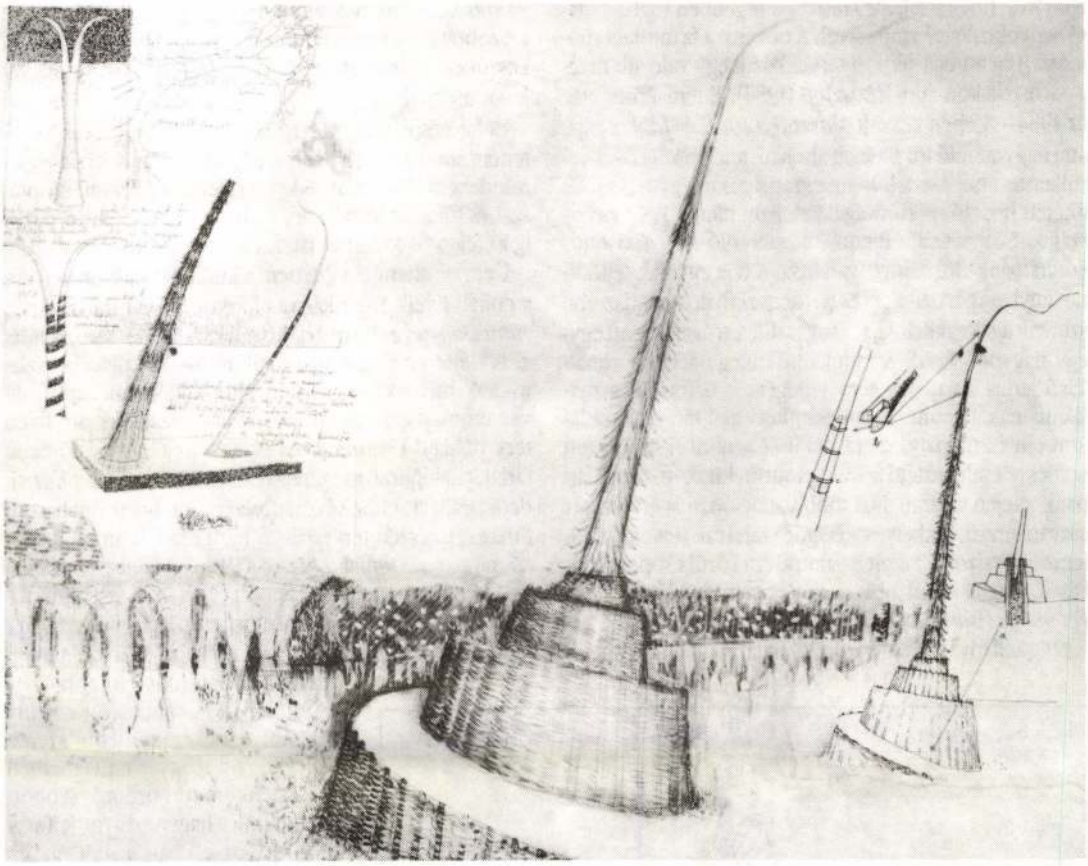

spirálheggyé alakításának ötletét rajzolta meg öt fázisban: felvázolta a természeti erők, az erózió alakította dombot, azután a halom spirállá gyalulását oldal-, illetve felülnézetben. Hasonló témát dolgoz fel a *Spirálok* (1971) című rajzán is. A témával rokon egy másik land artos művész, *Christo* terve — *Rajz a völgyfüggönyhöz* (1971) —, mely, mint ahogy a címből is kitűnik, egy hegyszoros lepellel történő elzárásának vázlata. *Juan Downey* ugyancsak 1971-ből való munkája pedig különböző energiákat átalakító installációjának terve. E példákkal csak arra szerettem volna rávilágítani, hogy a klasszikus szobrászati felfogásban készült alkotások — körplasztika, köztéri mű — skiccei, vázlatai mellett a táj- és az installációművészet az a terület, ahol igen jelentős szerepe van a vázlatnak, tervrajznak.

Nem véletlenül hoztam land artos példákat, ugyanis Farkas Ádám tektonikus formákból kiinduló szobrászatát és rajzait is némiképpen megihlette ez a kifejezésmód. A *Monumentum I.* (1971) című rajzán ő is egy völgyszorost hidal át dugóhúzóra, fúróhegyre emlékeztető alakzattal, a *Monumentum II*-őn pedig ugyanezt a fekvő motívumot obeliszkként állítja fel. Van azután Farkas rajzai között olyan is, ahol előbb született meg a földből kibúvó magra emlékeztető márványplasztika (*A Föld születése,* 1970), mint az ugyanezt a motívumot feldolgozó tusrajz (*A Föld születése,* 1972). Egy korábbi relief — az 1976—77-es alumínium-dombormű — ihlette a művészt a *Hegy* című (1981) rajza készítésekor is. E néhány mű is meggyőz bennünket arról, hogy milyen közvetlen a kapcsolat egy elképzelt, majd papírra vetett szoborvázlat és a szobor között.

A korszak másik figyelemre méltó, rajzokat, pontosabban térberendezések, köztéri plasztikák terveit megálmodó szobrásza a fiatalon, tragikusan elhunyt *Samu Géza.* Korai, a 70-es évek elejétől alkotott prehisztorikus ihletésű, illetve a népi tárgykultúra elemeit objet trouvé-ként konstruáló munkáihoz nem rajzolt vázlatokat. Csak művészetének utolsó — 1980—1990 közötti — szakaszában, növényi environmentes korszakában kezdett el vázlatokat készíteni. A *Mitoszlop terv* (1983) című tusrajza egy spirál alakban fölfelé tekeredő föld-posztamenst, dombot ábrázol, melyen a spirál út oldalfalát vesszőfonat rögzíti, tartja meg, s tetején egy fokozatosan elvékonyodó ágra, fatörzsre emlékeztető oszlop látható. Ugyanez a dugóhúzó-motívum jelenik meg különböző szövegmagyarázatokkal a *Zikkurat átirat*on is (1985), bi-

zonyítva, hogy e rajzok a művészt régebben foglalkoztató nagyobb köztéri mű tervei. A növény, a fa mitikus apoteózisát bemutató oszlop-tervei közül egy valósult meg, a Sárospatakon álló *Mitoszlop* (1984). E témakörbe vág az 1984—85-ben készült *Masztaba fűvel és fákkal* rajz, ami nagyméretű földkockát ábrázol, tetején két kővel körülkerített négyzettel, benne szabályosan egymás mellé ültetett hosszú, vékony ágakkal. E munka az 1990-es Országos Szobrászrajz Biennálén szereplő *Kísérleti bunkóültetvény* előzménye, variánsa. A rajz egy élő, fejlődő növényi térplasztika vázlata, négyzethálós rendszerbe szurkált ágak sakktáblája, a sorba ültetett ágak között egy-egy nagyobb fával. A munka különlegességét a vonalkázó stílus adja, míg terv jellegére a beírások, a nyilak utalnak. Ugyancsak emlékműterv az 1956-os forradalom emlékmű-pályázatára beküldött rajza (1989). Ezen sztélékre emlékeztető kövekkel sűrűn kirakott domb látható, tetején a Samu által több variációban is elkészített csavarttörzsű, pikkelyes, kétágú fa rajzával. Hasonló szellemiségű rajzokat készít a Samu Géza körül csoportosult Fás-kör tagjai közül a biennálén is szereplő *Varga Géza Ferenc* és *Húber András*.

Meg kell továbbá említenünk a fiatal és tehetséges *Gaál Tamás* konstruktivista szoborvázlatait is, melyek már az I. Szobrászrajz Biennálé anyagából is kitűntek, és az idén készültek — *Immaginárius terek I—III* — is igen figyelemreméltóak.

Befejezésül a szobrászrajz olyan területeit is megemlíteném, ahol a rajz elsősorban praktikus funkcióval bír, és mindenekelőtt vázlat. E két terület az emlékmű-szobrászat és főleg az installáció, mely úgy tűnik, napjainkban igen jelentős szerepet játszik a magyar művészetben.

Nem véletlenül említettem a külföldi példákat sorolva a chilei, Észak-Amerikában élő enviroment művésznek, *Juan Downey*nek a nevét, hiszen az ő 1971-es térberendezés ötletterve előzménye a különböző installációs vázlatoknak, melyek igen közkedveltté váltak honi képzőművészetünk jelenlegi, újfestészet utáni szakaszában. Ilyen terv például *Galántai György*nek az *Oszcilláció* című tárlat katalógusában szereplő *Az erődítmény* és a *Kút* videoinstallációkhoz készített vázlata, mely inkább hasonlítható építészeti tervrajzhoz, mint esztétikumot hordozó rajzhoz. *Almási László Killer* című terve alapján valósult meg videoinstallációja a *Sub voce* (1991) című kiállításon. E vázlat egy rúdra erősített pörgő tv-készüléket mutatott be, melyből két kasza állt ki, és a szélmalom vitorláihoz hasonlóan forgott.

Írásomban felvonultatott néhány példával csak érzékeltetni szerettem, hogy a magyar művészetben az esztétikumot hordozó szoborvázlatoktól, a hagyományos felfogású körplasztikák vázlataitól, az installáció- és environment-vázlatokig a papírra vetett szobrászötletek számtalan variációja megtalálható, így elég nehéz pontosan definiálni a szobrászrajzot. Ha önálló műfajként kezeljük, akkor azokat a jellemzőit kell megtalálni — ezek közül néhányra dolgozatom elején utaltam —, melyek megkülönböztetik a festő vagy grafikus alkotta rajzoktól vagy a szobrász rajzolta nem vázlat jellegű munkáktól. Végső soron mi is tehát a szobrászrajz? Egyszerűen esztétikai jellemzőkkel bíró vázlat, terv, ötlet.

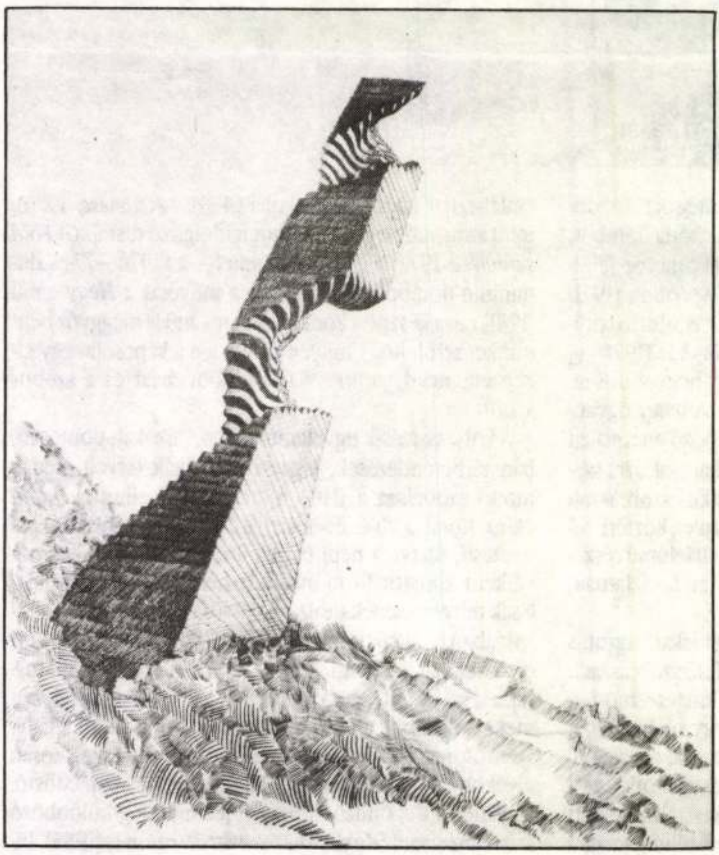

Farkas Ádám:
Monumentum II, 1979,
ceruza, 70 × 100 cm
(Fotó Farkas Ádám)

SAHU Géza

1. 67.
5. 22.
7. 70. + ill
12. 32-34. p. ill (Mojzer Miklós)

Új Művészet 1992



...ó Géza szobrász

K

ld. Kovalovszky Márta: Juniusi levél. =
Magyar Nepló, 1990.44.sz. 1990 november.1. 2.p. ill.

zentativabb darabja a trikirion,
águ párja /dikirion/ sajnos
ában a főpap több alkalommal is
t égő gyertyákkal áldja meg a
atartó a Szentháromságot
rdarabja Krisztus isteni és
szthatatlanságára utal. Az
z részleteiben igen sok hason-
a és karjai az itáliai manieriz-
k. Az egzotikusnak ható növényi
sokorszerü középrész fölött

eljátszatja annak „tudatalattiját", mármint azt, hogy Morell lelkész csecsemő, az volt és az is marad. Ez egy kicsit kínos, hiszen a figyelmes néző már sokkal korábban rájött arra — mert azért Shaw (és Győry Emil) jellemábrázoló képessége sem megvetendő —, milyen gyenge, gyáva és hiú is ez az ember. Borbély László a rivális szerepében, tipikusan angol, döntésre képtelen álmodozót játszik, egy kicsit túl nyilvánvalóan ahhoz, hogy elhihessük, bármit is tudna kezdeni Candidával, ha az asszony választása netalántán reá esne. Ennek a két érzelmi nyomoréknak a kombinációja aztán a főszerepet játszó Vári Éva helyzetét igen megnehezíti. Hogyan találjon meggyőző eszközöket tragikus nagymonológja előadásához, amelyben az a magyarázandója, hogy miért választja férjét az udvarlója helyett? Úgy tűnik, az analízis mélységeiben elveszett a dráma. Bár az sem lehetetlen, hogy Vas-Zoltán Iván feminista.

(Képünkön: Győry Emil és Vári Éva)

Julián Ria

FILM

ORVOSNŐK

Színes NDK–NSZK–svéd–svájci film

Rolf Hochhuth drámái mindig vihart kavarnak. Elég csupán *A helytartó* című — nálunk is játszott — darabjára emlékeztetnünk. Az 1979-ben született *Orvosnők* — ennek alapján készült Horst Seemann rendező filmje — ugyancsak izgalmas és aktuális társadalmi problémát dolgoz fel. A gyógyításra felesküdtek lelkiismereti konfliktusairól rajzol érzékletes képet, arról a helyzetről, amikor az orvosi etika követelményei szerint dolgozó ember óhatatlanul szembekerül a pénz



és a szakmai siker minden jogos aggályt háttérbe szorító kísértésével. A filmbeli családban mindenki orvos, így az elvált szüleivel korántsem felhőtlen viszonyban levő Tom is ezt a pályát választja. Egy kórház kórbonctani osztályán segédkezve szoktatja magát jövőbeli hivatása légköréhez, mígnem egy furcsa eset egész életét meghatározó élményt jelent számára. Olyan személy holttestе kerül elé, akiről kiderül, hogy az ő új műtéti technikával kísérletező édesanyja operálta. Az elhunyt lány befolyásos családja vizsgálatot kezdeményez, és emberöléssel vádolja az orvosnőt. Az anyján az erkölcsi tisztaságot, a megalkuvás nélküli életet és a felelősség vállalását dühödten számonkérő Tom tragikusan hasonló eset áldozata lesz. Egy szakadékba zuhanó autóbusz utasaként életveszélyes állapotban kórházba kerül, és gyógyszerkísérleti újdonságnak számító művért kap. Halálát ugyanaz a vitatható orvosi magatartás okozza, aminek jogosultságát anyja körömszakadtáig védte az általa műtött lány esetében.

Hochhuth zárt szerkezetű, a klaszszikus dráma szabályaihoz szigorúan ragaszkodó színpadi művei nem egykönnyen ültethetők át a „más nyelvet beszélő" film műfajába. Seemann a nehezebb utat választotta, amikor megpróbálta látvánnyá tenni a dialógusokra felépített drámát. A film kénytelen volt lazítani a színpad megkövetelte szerkezeti feszességen, de ettől a konfliktusok és figurák hitelességén is csorba esett. A szavakhoz illesztett képek tompították a tragédia feszültségét, és felerősítették az eredeti műből csak finoman kihallatszó hochhuthi tézisszerűséget.

Gáti Péter

TITOKBAN HONG KONGBAN

Színes francia film

A hazai mozikban jó néhány filmburleszket játszottak már Claude Zidi „tollából". Különösebb figyelmet egyik sem keltett, maradandó emléket nem hagyott, még jelenetfoszlányok, poéntörmelékek sem maradtak meg belőlük a memóriámban. Lehetséges, hogy erre a *Titokban Hong Kongban* című újabb, 1983-ban forgatott Zidi-opuszra sem fogok majd évek múltán emlékezni, de most, frissiben, határozottan úgy él bennem, mint az utóbbi idők legmulatságosabb, legkellemesebben szórakoztató francia filmvígjátéka.



Köszönhető ez a gyakran szellemes, mindig fordulatos (s még ha sok fordulat nem is vadonatúj itt, de mulatságosan adják elő), frissen pergő forgatókönyv, meg a jó arányérzékű, megfelelő ritmust vezénylő rendezés mellett nyilván annak is, hogy a főszereplő Coluche. Ez az „egynevű" — ami nem ritka a franciáknál, keresztnév nélkül szerepeltették például Raimut, Fernandelt, Bourvilt is — komikus, aki az életben is annyira hű műfajához, hogy a legutóbbi elnökválasztások előkészítő szakaszában kishíján elnökjelöltnek jelöltette magát, az ország nagy nevetségére. Coluche képes arra, hogy abszolút főszereplő legyen két órán át és minden gesztusával, mondatával, játékával nevetést fakasszon, jó érzést keltsen.

Rovatunk címéhez igazodva hadd erősítsem meg a fent elmondottakat úgy, hogy: ajánlom, szívből ajánlom a jó szórakozásra, kellemes kikapcsolódásra vágyó mozilátogatóknak a *Titokban Hong Kongban* című új Claude Zidi filmet, amelyről azt is elárulom: *Banzai!* az eredeti címe. Nem is rossz banzáj!

Barabás Tamás

AZ ELVESZETT FRIGYLÁDA FOSZTOGATÓI

Színes amerikai film

Steven Spielberg neve már önmagában is biztosíték a sikerre. A mozi fenegyereke, a jegypénztárak bajnoka, Új-Hollywood királya — és



még sorolhatnám a ráaggatott jelzőket — az űrből most visszatért a földre, a jövőből a közelmúltba, hogy újabb tündérmesével káprázтasson el bennünket. Hogy *A cápa*, a *Harmadik típusú találkozások* után és az *E. T.* előtt szintén kasszsikerrel ejtse ámulatba a világot.

Fölényes, már-már kihívó technikai virtuozitás jellemzi Spielberg — a barát és rivális, George Lucas produkciójában készített — kalandfilm-fantazmagóriáját, amelynek egyetlen nyilvánvaló célja a szórakoztatás. A nyitó képsorok után, amelyekben a Paramount-filmek emblémájának stilizált hegyvonulata valódi hegybe tűnik át, egy pillanatra sincs megállás. A remekbe szabott prológustól kezdve egyik hihetetlen és veszedelmes kaland követi a másikat. Van itt minden: titokzatos és hátborzongató csodák, vad lövöldözések és fantasztikus megmenekülések, náciknak kémkedő kismajom és szemünk láttára elolvadó emberarcok. Az 1936-ban játszódó történetben a Mózes tízparancsolatát rejtő, természetfölötti erővel rendelkező frigyládáért folyik az ádáz harc. A négy kontinensen átvezető kalandok során ki más előzhetné meg a nácikat, mint egy mindenkinél bátrabb, ügyesebb, furfangosabb stb. amerikai régészprofesszor, Indiana Jones, aki az egyetemi vizsgaidőszakokban régiségek után kutat. Indyt (Harrison Ford, a *Csillagok háborújá*nak Han Soloja alakítja) és férfias tulajdonságokkal felruházott szerelmesét (Karen Allen) sem a mérgezett nyilakat lődöző indiánok, sem a handzsárokat suhogtató arab bérgyilkosok, sem a Gestapo szadista ügynökei, sem 7500 (!) mérgeskígyó nem tudja föltartóztatni.

A 38 éves Spielberg már elkészítette misztikus archeológiai westernjének a folytatását, az *Indiana Jones és a végzet templomát*, amelyet a közeljövőben nálunk is bemutatnak. Türelmetlenül várjuk.

Hollós László

HANGLEMEZ

EDDA MŰVEK /5.

Néhány napja a hanglemezboltok kirakataiban felbukkant egy sárgafekete borítós nagylemez, az újra „termelni" kezdő EDDA-művek legújabb koncertlemeze. A néhány éve szinte pillanatok alatt a csúcsra jutó — akkori —, együttes koncertjeire ezrével tódultak a fiatalok, lemezeik szinte hetek alatt érték el az arany, illetve platina nagyságrendet. Aztán ismert személyi okok miatt az együttes látványosan feloszlatta magát. Szinte mindenki ment, csak a frontember, Pataky Attila maradt. De ő nagyon! Annyira, hogy talán egy pillanatra sem adta fel egy új, egy másik, de feltétlenül EDDA-gondolatát. Közben eltelt néhány esztendő. Ő is külföldön próbált bútfelejteni és „feltöltődni".

Aztán egy idő után felröppent a hír: újra van EDDA! Igaz, teljesen új tagokkal és ki tudja minő stílusváltással. A néhány vidéki bemutatkozó koncert már sejtetett valamit. Ha nem is egykönnyen, de Pataky és együttese újra megvívta a maga harcát a közönségével a közönségéért.



Legújabb, ötödik nagylemezük anyaga a június 7-i Budapest Sportcsarnokbeli koncertjük válogatása. Egy-két dal máris a valamikor csúcson volt együttest idézi. A *Kör* című számuk szinte máris slágernek mondható. De ezen kívül is van néhány kifejezetten „patakis" nóta a lemezen. A frontember — és így a zenekara is —, alig változott a kényszerű szünet alatt. Hangzásban, dinamikában legalábbis. Az együttesre olyannyira jellemző sodró lendület vonul végig az egész lemezen. Kivétel a már halott társ, Halász József emlékére írt szép, lírai darab.

Talán biztonságból választották az élőkoncert felvételi formát, talán nem. Sokat bizony nem javított az egyébként jó összhatáson. *(START)*

Látó János

KIÁLLÍTÁS

SAMU GÉZA KIÁLLÍTÁSA

Óbuda Galéria

Samu Géza szobrászművész életkorát tekintve a fiatal alkotók közé sorolható; még mindig a negyedik X-en innen van — munkássága révén azonban a mai magyar szobrá-

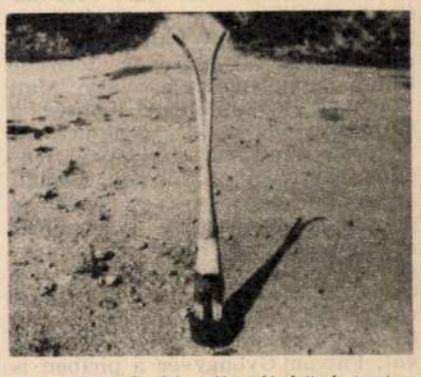

szat jelentősebb alkotói közé tartozik. Indulása idején — a hetvenes években — elsősorban a népi tárgyformálás hagyományai, anyaghasználata, a megmunkálás módja, sűrítő, stilizáló ereje hatott rá. Samu kollektív hagyományokat vállalt, hogy máséval összetéveszthetetlen hangon beszélhessen egyén és közösség viszonyáról, megmutassa az összefüggéseket az ősi hiedelemvilágban gyökerező jelképek és a jelen kérdései között. A társadalmi törvényszerűségeket boncolva a ter-

HETI AJÁNLAT

mészeti folyamatokban keresett párhuzamokat, s ezek segítségével mutatott rá a harmóniateremtés vagy éppen a romlás, pusztulás lehetőségére. Mutációi — egymásba csapolt részekből álló, hirtelen karcsúsodó, élő fákra és totemoszlopokra egyszerre emlékeztető plasztikái — úgy idézik az ember és a természet harmonikus kapcsolatát, hogy a kapcsolat elrontásának veszélyeit is jelzik. Két évvel ezelőtti kiállításán, a Műcsarnokban egyetlen hatalmas installációs mű részévé váltak az egyes plasztikák, mintegy az addigi életmű összegzéseként. Mostani tárlata részben az eddigi út folytatásáról beszél, részben arról, hogy néhány, korábbi korszakában használt motívumot, megoldást újra alkalmaz Samu Géza: a karcsú mutációkat a stilizált emberi figura részleteivel ötvözi. E társítás azonban egyelőre inkább a jövőre vonatkozó jelzés; a tárlat fő erényét a megmunkálásnak köszönhető részletszépségek, finom megoldások jelentik. *(Képünkön a művész totemoszlopa)* **P. Szabó Ernő**

SZOT-ÖSZTÖNDÍJASOK TÁRLATA
Fővárosi Művelődési Ház

Mint a katalógus előszavában olvasom, az itt látható alkotók „világnézete és műalkotói felfogása közel áll a szakszervezeti mozgalom kulturális programjához". Amely „a



művészetet nem uniformizálni, hanem demokratizálni igyekszik". Ennek megfelelően valóban sokrétű a kiállítás. Életkorban is; az 1927-ben született Vati József, vagy az ötvenediken szintén túl járó Konfár Gyula nevéhez nem asszociálná az ember az „ösztöndíj" kifejezést (ami nem azt jelenti, hogy ne tetszene Konfár lánykaportréja vagy Vati *Elhagyott malom*ja). A többség a harmincas-negyvenes generációhoz tartozik, mint Marosits István lendületesen ívelő és finoman formált arcú *Derkovits*ával és izgalmas plasztikai ellentétekre szerkesztett *Építőmunkás*ával; Kiss György mozgalmas felületű, festői érmeivel; Robotos Júlia hatalmas homlokú Karinthy-portréjával; Tánczos László finom vízfestékkel dúsított grafikáival; Fábián Gyöngyvér a piciben is monumentális hatású *Jákob álmá*val; Klossy Irén tusrajzaival, amelyek különböző költők emlékét hirdetik, de alighanem *Az ívelt vonalak gyönyörűsége* a legtalálóbb című közöttük. Hogy egészen komolyan kell-e venni Sor Júlia tűzijátékkal díszített tányérját, az kérdés — ez épp olyan szerencsétlen vállalkozás, mint Vati József idilli táblaképformába préselt *Dózsá*ja. *(Képünkön Robotos Júlia Karinthy-portréja)*

Székely András

LÓRÁNT JÁNOS KÉPEI
Gulácsy Galéria

A Békésszentandráson született művész számára ma is a Körös vidékének szépségei és emberei jelentik az ihlet forrását, ráépülve a gyermekkor meghatározó élményeire. Hisz van erre minden, ami az alföldi festészetet éltette-élteti: messzenyúló utak, kiszáradt legelők, vasárnapokon is hétköznapi munkájukat végző emberek. Erről a természettel együtt élő emberi világról beszélnek a képek, melyeken a központ akkor is az ember, ha a táj kihalt — hisz a világ itt is egy személyiség látásmódján keresztül tükröződik.



Ez a személyiség a falu hagyományos értékrendjét őrzi magában. kevés beszédű ember Lóránt János, képein is: az egyszerűség, ez a nagyon bonyolult tulajdonság jellemzi őket. Ez a visszafogottság teszi lehetővé, hogy a látszólag jelentéktelen témából előtáruljon a mondanivaló rejtett világa. *(Képünkön az Olvadás című festmény)*

Pellionisz Valéria

FOLYÓIRAT

JEL-KÉP

Az európai kulturális fórumra megjelentetett angol nyelvű különszám a magyar szellemi élet tíz-egynéhány jelesét is felvonultatja, és cikkek sora elemzi a gépesített művészetközvetítés helyzetét, felelősségét.

Mint oly sokszor, most is a cikkekből szerzett konkrét információk összevetése látszik a legérdekesebb olvasói foglalatosságnak. Ki hitte volna például, hogy a magyar televízió heti sugárzási ideje csupán a fele a csehszlovák vagy a szovjet tévé műsoridejének? Nem ismeretlen viszont előttünk, hogy a fekete-fehér televíziózás a hatvanas években vált össznépi szórakozássá. Az sem, hogy a színes tévé fél évtizedes egy helyben topogás után azért vált a hetvenes és nyolcvanas évek fordulóján végre igazán népszerűvé, mert zömmel színesben sugározták már a műsort, értelmet kapott a drága beruházás. Manapság, amikor még mindig többen nézik a fekete-fehér készülékeket, már a video támadásának is tanúi vagyunk. Ez a „támadás" persze csak néhány százezer nézőt érint, de jelenleg baráti köröket hoz össze, olyan méretű a szomszédolás, mint negyedszázada a kevés tévétulajdonos lakásán.

Mellesleg — és ezt a lap dicséretére mondom — az is kiderül, hogy még a video korában is él vagy félmillió honfitársunk, aki a tévékorszakba sem jutott el, és százezernél több azoknak a száma, akik nemcsak tévé, hanem rádió nélkül pergetik egyhangú napjaikat.

Köröspataki Kiss Sándor

KAJÁN

SZABADALOM



— Ha ez most elkap minket, soha senki nem fogja megtudni, hogy mi már a Ming-dinasztia alatt, 1370-ben feltaláltuk az automobilt!

ÚJ TÜKÖR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9–11. 1073
Telefon: 221-285, 429-350, 222-408

Főszerkesztő: **BENJÁMIN LÁSZLÓ**

Főszerkesztő-helyettes: **FEKETE SÁNDOR**

Kiadja: **LAPKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9–11.

Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT,** a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója

HU ISSN 0133–1361

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: negyedévre 120,– Ft, ½ évre 240,– Ft, 1 évre 480,– Ft.

85.2307 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: **Szlávik András vezérigazgató. INDEX: 25 817.** Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a **szerkesztőség nem vállal felelősséget.**

SAMU GÉZA

Illyés Mária: Studió 83. = Kritika 1983/12. 29.p.

Samu Géza a kiállított *Mutációk* helyett a katalógusban egy korábbi változat fényképét közölte. Három, kövekkel szegélyezett négyzetforma egy kertben: bennük kiszáradt fácska és élő cserje, közöttük földbe szúrva egyenes, hántott kérgű gallyak. Egy biológiai gondolat szép megfogalmazása, egyszerű eszközökkel. A kiállítóteremben a földbe szúrt vesszők tetejére W. C.-kefe és tollseprű került; a szemlélődő magatartást felváltotta a tréfa, mely az ember és a természet megromlott viszonyáról szól, netán társadalmi parabolaként értelmezhető.

A
Szabolcs-Szatmári Szemle
1986. (XXI.) évfolyamának
tartalommutatója

Folyóparton

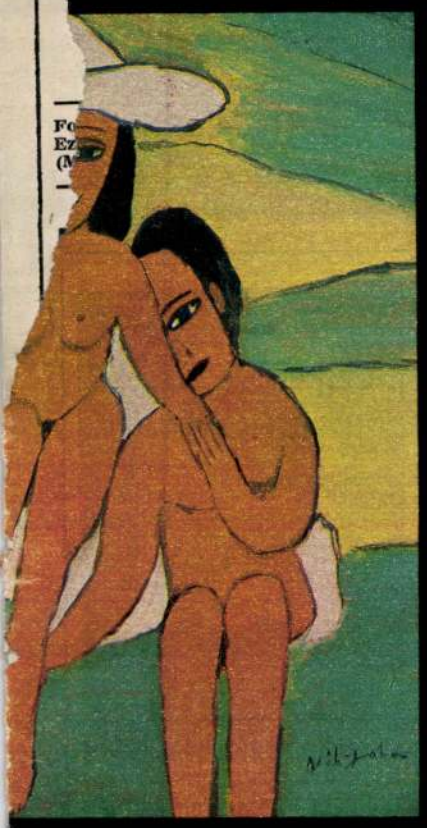

A fehér ló

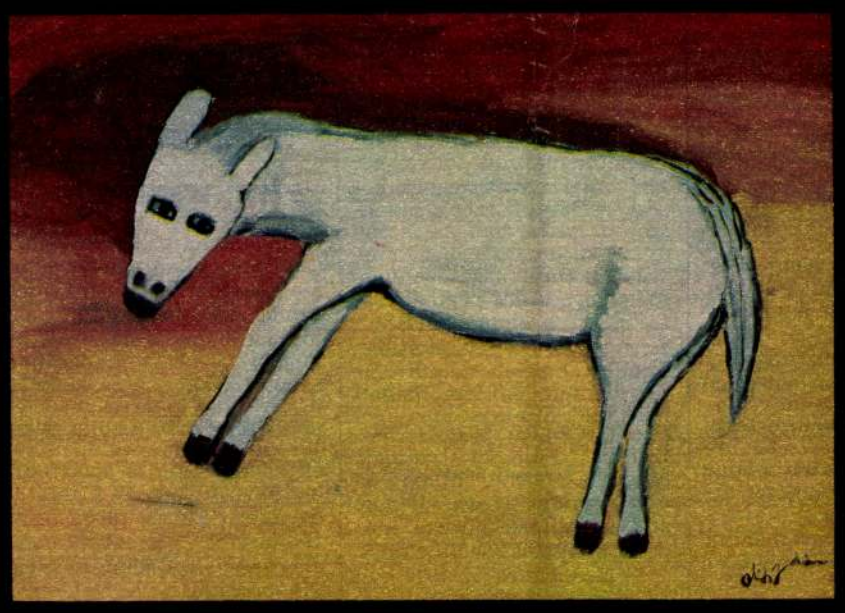

Nő lilában





Faluvége



Agrólszakadtak

BALOGH BALÁZS ANDRÁS

Gyerek hegedűvel

HÁZASPÁR

KULTÚRÁNK A VILÁGBAN

Farkas Ferenc a Menuhin-fesztiválon

Éppen harmincadszor rendezték meg a Yehudi Menuhin-fesztivált a svájci Gstaad-Saanen nevű kisvárosban. A hangversenysorozat műsorában szinte minden alkalommal föllelhető egy-egy magyar zeneszerző vagy hangszeres művész neve, sőt, időnként kisebb együtteseké is. A mostani fesztiválon Bartók Béla 1939-ben komponált *Divertimen*tója mellett (más napokon és természetesen nem ugyanabban a műsorban) elhangzott Doráti Antal *Triptichon*ja — a szerző vezényletével — és Farkas Ferenc darabja, a *Rusztikus versenymű alpesi kürtre.* A Bartók-művet a Yehudi Menuhin Iskola kamarazenekara, a Doráti- és a Farkas-művet az Angol Kamarazenekar adta elő, a kürtversenyt Yehudi Menuhin vezényelte.

A *Divertimento*nak egyébként ebben a városkában kezdődött el az élete, hiszen Bartók Béla Saanenben komponálta, Paul Sacher vendégeként, 1939 augusztusában.

És vajon hogyan jutott el a nyolcvanas éveiben járó Farkas Ferenc a gstaad-saaneni Yehudi Menuhin-fesztiválra? És mi késztette arra, hogy ilyen ritka hangszert válasszon, mint az alpesi kürt?

Farkas Ferenc így mondta el a kürtverseny születésének történetét.

— Svájcban megismerkedtem a Lausanne-i Kamarazenekar szólistájával, a magyar származású Molnár József kürtművésszel. Ő kért meg, hogy írjak neki egy darabot alpesi kürtre. Megmutatta a hangszert s azt, hogy mit lehet rajta csinálni. Hát bizony, az egyik legnehezebb hangszer, minimális lehetőségekkel: minden zenei megformálást a szájra, no és persze a tüdőre kell bízni — . nagy bravúrokat nem lehet vele csinálni... És mégis lehet: ha nagy művész kezében a hangszer.

Én elvállaltam a feladatot, és sokáig nem jutott eszembe semmi. De egyszer csak megjött az ihlet. Tudniillik, mélyen hatnak rám az élet különböző pillanatképei, „kisjelenetei"... Egy alkalommal kezembe került egy képeslap, amelyen népviseletbe öltözött két svájci férfi áll a havas hegyek között, és játszik ezen a hangszeren. Akkoriban én is épp a svájci hegyekben voltam, s a kép megmaradt bennem és inspirált. Ott rögtön hozzáfogtam a komponáláshoz, és megírtam a szólódarabot, minden kíséret nélkül. De folytonosan előttem kellett lebegniük az alpesi kürt korlátainak, hogy csak természetes felhangjai vannak, nincsenek tehát billentyűi, nincs semmi az ég világon, ami bármiféle műzene művészi hangzását segíthetné.

— Nos, ennek az 1976-ban írt szólódarabnak — folytatja a mester — olyan sikere volt mindenütt, hogy Molnár kérésére írtam egy zenekari darabot is; így született meg a rusztikus alpesi kürtverseny 1977-ben. Ezt is sokszor előadta már Molnár József sokfelé a világban, itthon pedig Tarjáni Ferenc és a rádió kamarazenekara játszotta hangszalagra.

Mint általában, természetesen az alpesi kürtre írt darabjaim sok-sok előadásán sem tudok jelen lenni — eléggé fáraszt már az utazás. A kritikákból és persze az előadóktól értesülök azonban e különös hangszerre írt műveim sikeres fogadtatásáról, és néha, mint ezúttal is, személyesen is meggyőződhetek róla; s talán nem szégyen, ha megvallom: mindig nagyon jólesik az ilyen meleg fogadtatás.

KISKALMÁR ÉVA



Raymond Weil óragyáros, a fesztivál finanszírozója mellett Yehudi Menuhin, előttük Farkas Ferenc és Molnár József

Magyar szerző monográfiája Finnországban

Suomalainen sukuromaani (A finn családregény) címmel októberben jelent meg finnül, a Finn Irodalmi Társaság (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura) kiadásában Szopori Nagy Lajos könyve. A szerző a Finnországban jelentős szerepet betöltő, s az európaitól több szempontból eltérő regényfajta specifikumait gyűjti össze és vizsgálja tizenkét, 1930 és 1980 között keletkezett jelentős mű elemzésével. A téma ez ideig Finnországban is feldolgozatlan volt. A vizsgált művek között három van, amely magyarul is megjelent már: Lauri Viita *Moréna*, Vainö Linna *A Sarkcsillag alatt* és Eeva Joenpelto *Huzatos esztendők* című regénye. A könyvet Viljo Tervonen fordította finnre.



Samu Géza és az Economist

Úgy hiszem, Samu Géza szobrászművész különös, ősi fáit, növényi environmentjeit nem szükséges bemutatnunk olvasóinknak; jól ismert művészről lévén szó. Álljon itt mégis néhány gondolat nemrég lezárult gödöllői kiállításmegnyitójából, melyre Juhász Ferenc, a költő vállalkozott. „Az ősi kultúrák, nagy pusztai kultúrák, nagy füves térségek, féktelen sivatagtájak kultúráinak rokona ez a nyers, eleven, tiszta, nemes művészet, Samu Géza darabos, darabosságában is lángoló szobrászata." És ismét csak Juhász különös kifejezéseit kölcsönözve, igaz látomásos élményt nyújtanak Samu teknőangyalai, vonópadhuszárai, teknőszárnyú ősi ökröstaligái, paraszti munkaeszközök hagyományaiból építkezve.

Bocsássa meg e kitérőt az olvasó, de az *Economist* cikkírója a magyar kultúra helyzetéről értekezve, ugyancsak különös megközelítésben tárgyalja Samu művészetét. Örülnünk kellene tájékozottságán, hogy micsoda bennfentességgel taglalja a filmesek és a Mafilm nem mindig konfliktusmentes kapcsolatát; hogy aggódik, amiért az avantgárdon felnevelődött ifjabb művésznemzedék tán nem kap elég megbízást az állami irányvonal esetleges változásai okán, s mindezt a Somogyi József rektori székét elfoglaló Kiss István rádiós nyilatkozatából szűri le.



De térjünk vissza Samu Gézához, aki nagyon nem szereti, ha saját kifejezésével élve, miután eleinte tökéletes értetlenséggel fogadta munkáit a szakma bécsi iskolán nevelődött törzse, megpróbálták egyszerűen népiesnek kikiáltani. Az *Economist* cikkírója még sajátságosabb skatulyába kívánja gyömöszölni, mondván: az antisztálinista avantgárdot vegyíti a nemzeti és népművészeti hagyományokkal. Újabb ürügy, hogy aggódhassunk a magyar avantgárdért? Azt hiszem, a harminchat évével nyugodtan fiatal művésznek nevezhető szobrász eddigi huszonkét önálló kiállítása már magában rácáfol angol kritikusa érveire.

HUNYADY JUDIT

Spanyol lemezen a BOP-ART

San Sebastianban rendezik a világ egyik legjelentősebb dzsesszfesztiválját, amely tavaly ünnepelte húszéves jubileumát. A születésnapi koncertsorozat amerikai világsztárokat felvonultató programjában (Ray Charles, Keith Jarrett, Jack DeJohnette, Sun Ra, Thad Jones, Count Basie stb.) öt európai zenekar is szóhoz jutott. Az egyik a BOP-ART Orchestra volt: négy nagy sikerű koncerttel, rádió- és tévészerepléssel mutatkozott be a közönségnek. A spanyol lapok szerint: „...Malecz Attila magyar együttesének zenéjével felmelegedett a hangulat. Játékuk elegáns és modern. Nagyon jól összeszokott társulat, amely saját számaival bizonyította dzsessztudását. Ők voltak azok, akik a legjobban tetszettek nekünk a portugál Maria João mellett."

A jubileumi fesztivál reprezentatív nagylemeze 1986 őszén látott napvilágot, amelyen a BOP-ART Malecz Attila *Szökési sebesség* (Escape Velocity) című szvitjével képviseltette magát. Ez egyébként tervezett önálló nagylemezük címe is.

Karlovy Vary és Dunkerque után legutóbb, szeptemberben Brüsszelben tapsolt a közönség Malecz Attila sajátos hangulatú, romantikus kompozícióinak. A külföldi sikerek után végre otthonra talált a zenekar; november utolsó vasárnapján nyílt meg a BOP-ART-klub a Havannalakótelep közösségi házában.



Malecz Attila a brüsszeli fesztivál igazgatójával, Albert Michielsszel

Samu Géza, szobrászművész 2. Folytatás.

1. Szabó Ernő: Másfajta realizmusok. Bukta Imre, Pinchelyi Sándor, Samu Géza.

Művészet, 1988. máj., 22-old.

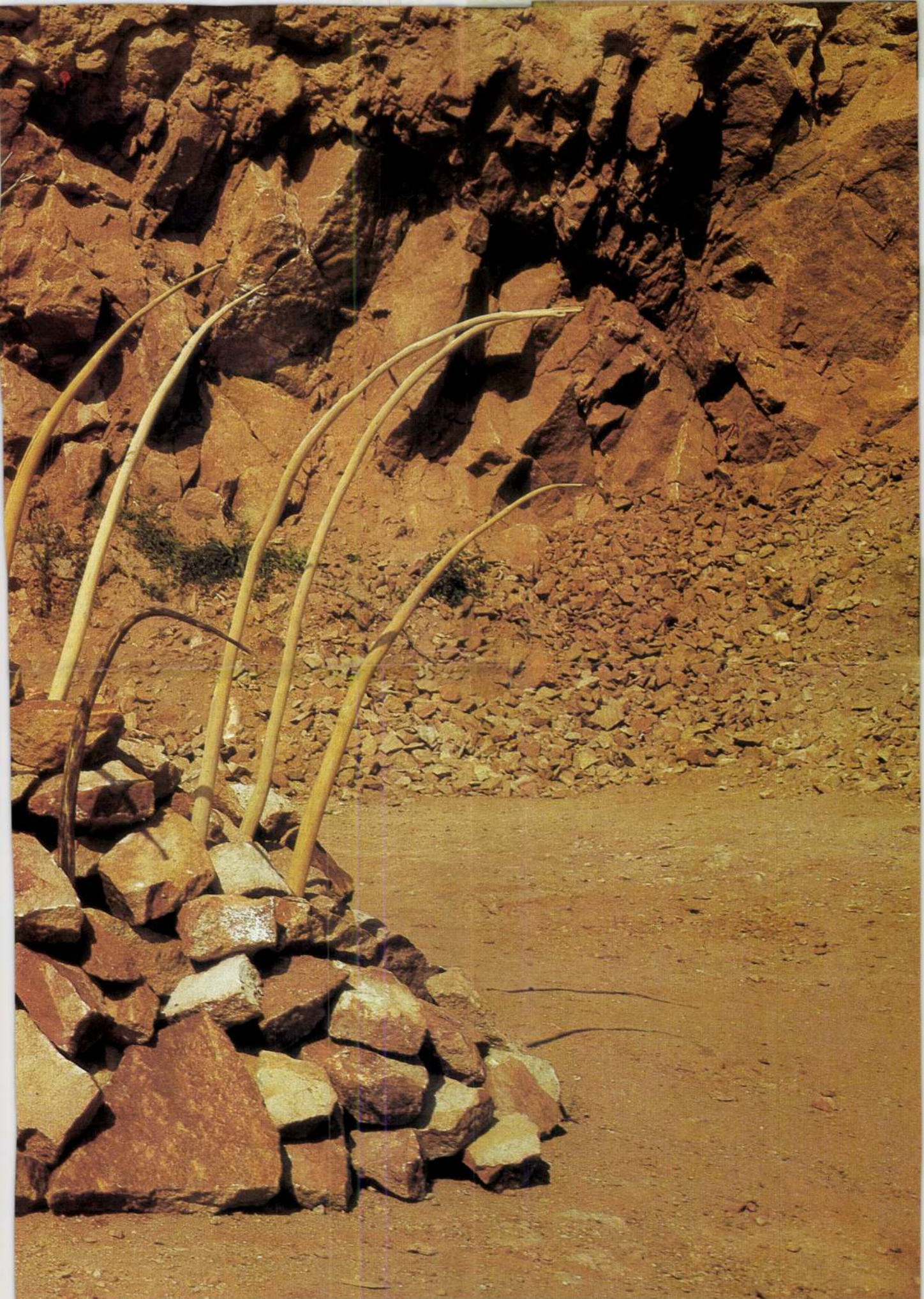



Samu Géza: Szobor/Sculptor, fa, 55 cm, 1985 (fotó Juhász Imre)

6 Samu Géza: Mutáció/Mutation,
somfa, nyárfa, barackfa, zsindely, 80 × 50 × 20 cm, 1987

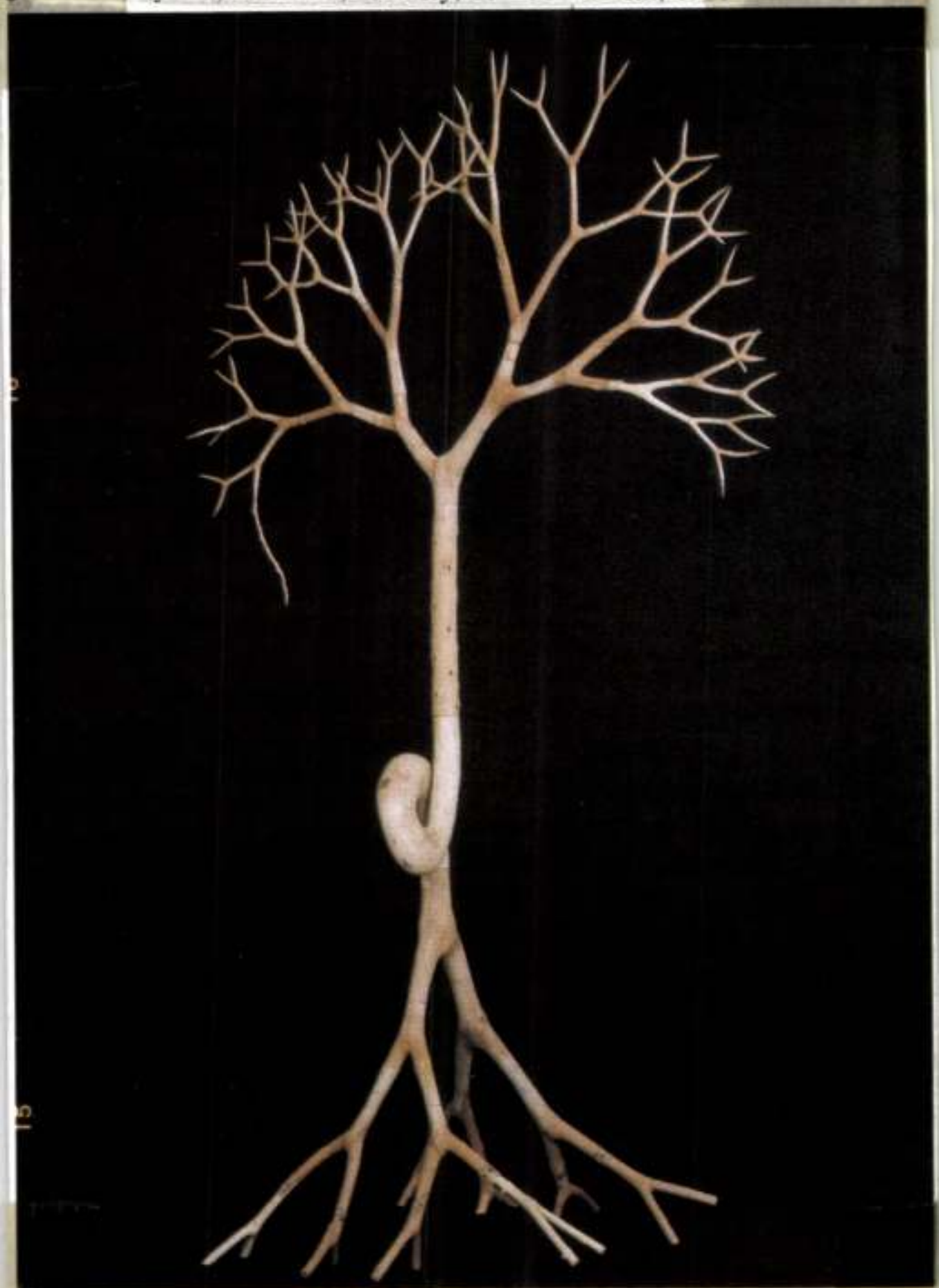

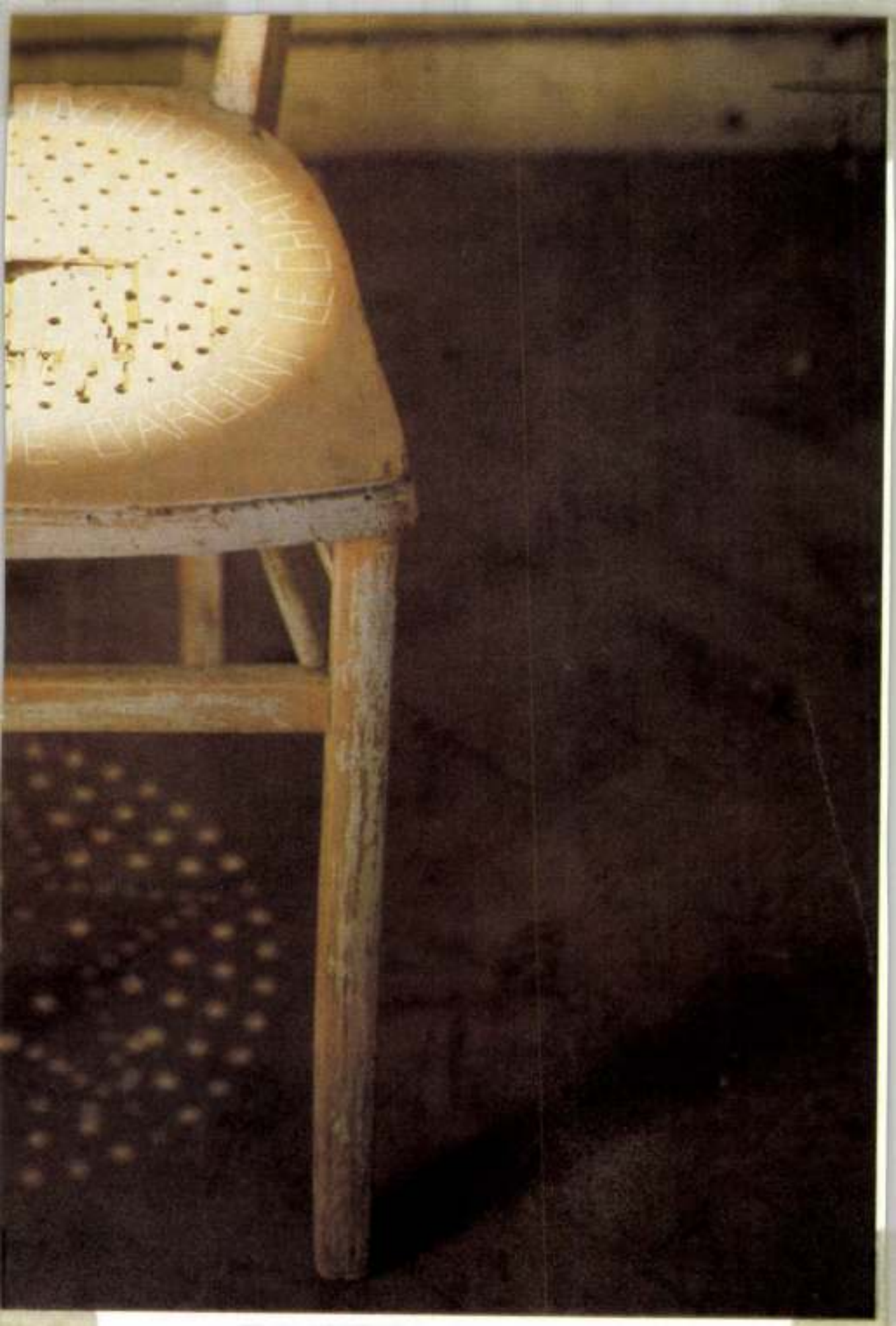

Samu Géza, az bőrösmüvész
Sinkovits Péter: Gyak és mesterek.

Münchrot, 1988. febr. 15-old.



Samu Géza: Mutációk terme/Hall of Mutations (details),
részletek az 1983-as műcsarnoki kiállításból (fotó Somfai)

Sinkovits Péter

KÖVETKEZETES SZEMLÉLETVÁLTÁSOK
CONSISTENT CHANGES OF ATTITUDE

„Képet alkotni nem jelenti azt, hogy zsákmányt ejtünk, de azt sem, hogy kibúvót találunk. Igenis, maga a vadászat az alkotás, de azzal a feltétellel, hogy a kelepcékkel teli tévutak adják majd meg valódi formáját és irányát. ...A kép a festő hosszú menetelése vak életünk sűrűjének mélyébe, a homályos gondolatok bozótja, amelyen keresztül arra törekszünk, hogy önmagunkat teljesen megtaláljuk." (Jean Bazaine)

A fenti mottóban rögzített bazaine-i művészi hitvallás lehetett irányjelzője a pályakezdő *Molnár Sándor*nak, aki a főiskola elvégzése után egyre elmélyültebb stúdiumokkal kereste a művészi kifejezés korszerű formáit. Az útravalóul kapott lapos akadémizmusba merevedett posztimpresszionista festői gyakorlat eredményeket nem hozhatott, követői csak a természeti látvány hol naturalisztikus, hol plain aires oldottsággal másolt jellegtelen és kiürült formáit ismételgethették. Molnár ezt már a főiskolán is felismerte, mert hitt abban a *focilloni* elvben, hogy a „műalkotás csakis mint forma létezik", hogy „nem a művészetnek mint tevékenységnek nyoma vagy görbéje a mű, hanem ő maga a művészet", így feladatának egyedül és kizárólag azt tartotta, hogy valódi művészetet teremtsen, hogy ehhez önmagát a megfelelő szellemi állapotba hozza, és festői gyakorlatát e munka elvégzésére alkalmassá tegye.

Molnár hamarosan kialakította – a látványt szerkezeti elemekre bontó, a jelenségeket szüntelen elemzésekkel értékelő – művészi praxisát. Ehhez a programhoz a 60-as években már valóban jó alapot nyújthatott Bazaine és általában az École de Paris lírai absztrakt festői módszere, hiszen Molnárnak s társainak a főiskolán elsajátított természetelvű festészettanulmányozását kellett új alapokra helyezni, a klasszikus modernet a kubizmus, expresszionizmus ismereteivel megújítani. Hasonló utat jártak be, mint *Csernus Tibor* és követői, a mágikus realisták, akiket egykor szürnaturalistáknak is neveztek, lényegében ők is a poszt-impresszionista természetelvű festészet zsákutcájából akartak kitörni, a motívumok túlértelmezett, meglepő asszociációkkal dúsított szürrealista módszerével.

Molnár a hatvanas évek végén levált a maga által kreált társaságról, de nem azért, mert létrejöttek az Iparterv-kiállítások, – ahogyan ezt *Fábián László* minimonográfiájában véli – hanem azért, mert Molnár munkássága ekkor állt rá arra az öntörvényű pályára, amelyben már függetlenítette magát a kortárs egyetemes avantgárd festészet újabb és újabb eredményeitől. Nem kívánta a felbukkanó irányzatok stációit végigjárni, míg társai közül sokan a korszerűség legfőbb ismérvének épp e tendenciákhoz igazodást tartották, míg mások helyi hagyományok újjáélesztésével próbálkoztak. Konfliktusuk tehát elvi, eszmei jelentőségű volt, így nem is lehet semmiféle eseményhez kötni.

Molnár nagyszabású elképzeléseihez először biztos alapokat akart teremteni, ehhez a természeti látványt új vizuális logika rendszerében feldolgozó lírai absztrakt megfelelő keretet nyújtott. Biztosította ugyanis a látvány elemeinek szerkezetes feldolgozási módszerét, de szabad teret engedett az érzelmek megnyilvánulásainak, drámai hatásainak, sőt néha ez az érzelmi fűtöttség motiválja vagy teszi élővé a képet. A megtalált módszer felismerésekhez vezetett, mert az ábrázolt motívumtól – mint a figura, a tájképi részlet stb. – az önállósuló formákon keresztül – mint a félabsztrakt – jutott el az önálló formarendszer kialakulásáig, ahol a motívumok egymásba keveredtek, feloldódnak a képben, de kölcsönösen át is hatják egymást.

Ebben az időben dolgozta ki festőjóga módszerét, ahol a képalkotás egyes periódusait az ősi tibeti vallás világképének egyes elemeivel azonosította, így föld, víz, tűz és kristály megjelenési formáit próbálta kialakítani festményein, míg végül eljutott az „üresség" állapotába. A tibeti vallás tanítása szerint itt minden létező megszűnik, csak ez az „üresség" az egyedül változatlanul maradó a szüntelenül változó jelenségek áradatában. Ezt a tibeti vallás a nirvána állapotának nevezi, elérését hívei legfőbb céljuknak tekintik. Molnár számára az „üresség" a meg-megújuló tisztulási folyamat végső célja, hogy megszabaduljon a tévedésekből, előítéletekből szőtt korlátoktól, felülemelkedjen a mindennapi lét kicsinységein. Ezzel az állapottal azonosította *Rembrandt* öregkori arcképeit és *Caspar David Friedrich* az élet és halál mezsgyéjén készült festményeit.

A hatvanas évek végén az amerikai újabsztrakt festészet kibontakozásával és a monokróm képek megjelenésével ez a fejlődés nagyon is valóságos folyamat volt. A kortárs egyetemes művészet legjobbjai közül néhányan más eszmei indíttatások nyomán ugyan, de ugyanezt az utat tették meg, *Barnett Newmann, Ad Reinhardt, Mark Rothko* és *Jules Olitski* absztrakt expresszionizmusa is a monokróm színes felületekig vezetett, közülük természetesen Rothko lebegő, megfoghatatlan tereket sejtető felületfestészete volt a legemlékezetesebb.

Molnár pályája látszólag ugyanezeken a síneken futott, míg rá nem döbbent arra, hogy az elemekhez kapcsolt periódusok szüntelen festői gyakorlatokkal megismételhetők, így az „üresség"-nek nevezett szintézis egyre magasabb szinten jön létre. Kísérletező korszakát 1969-ben a II. Iparterv-kiállítással zárta le, itt mutatta be úgynevezett *Üres képei*t, ezzel az egyetemes avantgárd művészet törekvéseivel került szinkronba. Ezek az egy színre komponált képek sajátos ökonómiájukkal ragadták magukkal nézőjüket, és csak látszólag mondtak le a színek gazdagságáról. Az egységesítő felszín alatt hol a mélyben kavargó, felfelé törekvő sötét tónusok közvetítették a drámai hatásokat, hol a monokrómián áttetsző meleg, finoman kezelt színárnyalatok lírai hangzásai derengtek át.

A hatvanas évek végén az avantgárd művészetek stílusburjánzása már nem érte készületlenül, nem zavarta meg, reakcióit saját belső törvényei irányították. Az a gazdagság, amely az egyes képzőművészeti műfajok egymásra hatásából kisugárzott, az festészetében is új korszakot hozott. A 60-as évek végén jelennek meg a formázott vásznak az avantgárd művészetben, azok a képek, amelyeken a motívum kilép a festmény négyzetes keretéből, önálló objektummá válik.

A festmény négyzetes formájának felbomlása a kép természetének elemzésére vezeti. A képkeret évszázados formája a reneszánsz idején alakult ki a keresztgerendáknak és az oszlopoknak azokból a homlokzatszerű építményeiből, amelyek az oltárképeket vették körül. Amikor a képi tér önállósult a falfelülettel szemben, szükségessé vált a vizuális különbségtétel a helyiség fizikai tere és a kép világa között. A keretet úgy képzelték el, mint valami ablakot, amelyen át a megfigyelő egy külső világba néz, ame-

Samu Géza, szobrászművész 3.) Folytatás.

P. Szabó Éva: Másfajta realizmusok. Bukta Imre, Pincehelyi Sándor

Samu Géza.

Művészet, 1988. máj., 23-old,

Barokk freskót találtak a váci Hétkápolnában...

Amikor a váci püspökség úgy döntött, hogy a millecentenárium alkalmából restauráltatja az ország jeles Mária-kegyhelyét, a XVIII. században épült Hétkápolnát, még nem sejthették, milyen érték rejlik a műemlék falai között. *Tarr György* restaurátor ugyanis a feltárás során a közelmúltban gyönyörű barokk falképeket fedezett fel a kápolna szentélyében.

— A lekapart festékréteg alól egyszercsak felbukkant egy művészien megfestett férfi lábfej — mondja Tarr György —, majd lassan teljes nagyságában megjelent Máté evangélista alakja.

Két réteg átfestése takarta el az 1770-es évek elején készített mennyezetfreskót. 1909-ben festették le először a századforduló historizáló ízlésdivatja szerint, hiszen a korai szecesszió elvetette a barokk értékeket, így neogotizáló, sötétes tónusú festést kapott a temp- ombelső. A II. Világháború után észült a jelenlegi egyszerű festés, nelynek puritánságát a nyilván- ló gazdasági szükségszerűség tálta. Napjainkra azonban ez a és is elöregedett, lepusztult.

A feltárandó freskó a szentély mennyezetének teljes felületét beborítja. Az eddigi kutatások eredménye alapján nagy valószínűséggel — a barokk ikonográfia alapján — a Szentháromság ábrázolás a kép fő nézete, vagyis Krisztus, az Atyaisten és a Szentlélek galambként való megjelenítése. A négy sarkon a négy evangélista figurája jelenik meg. A festmény rendkívül színvonalas, ami arra enged következtetni, hogy nem névtelen művésszel állunk szemben. Ábrázolásmódja hasonlóságot mutat a váci Március 15. téren álló nagyprépositi palotában korábban előkerült rokokó falképekkel. Mind a Hétkápolna, mind pedig a palota Migazzi püspöksége idején Wirt kanonok közreműködésével épült. Így tehát joggal vonhatunk párhuzamot a két freskó alkotója között.

Jelentős műkinccsel gazdagodik a Váci Egyházmegye első Mária kegyhelye. A falkép restaurálása és a szentély teljes rekonstrukciója a tervek szerint Nagyboldogasszony ünnepére készül el.

Kiss Erika

US EMBER 1996 jún 23

gem az emberek előtt, én is megvallom mennyei Atyám előtt". Az Új Ember történetén végigtekintve megállapíthatjuk: volt (van) mitől félnünk, de a lényeget, a krisztusi küldetés teljesítését ez a tény nem akadályozhatta, s ma sem lehet gátja az őszinte szónak.

Az előző nemzedék tagjai a hazai katolicizmus létéért aggódhattak (beleértve saját létüket is). Nekünk is maradt aggodalmunk: azokat féltjük leginkább, akik fokról-fokra szegényednek el; akik betegek, de orvosságukat nem tudják kifizetni; akik tehetségesek, de nincs módjuk képezni magukat; s azokat is, akik mostanáig tanították őket, abban a balga meggyőződésben, hogy az ország, a nemzet jövőjét művelt, erkölcsös fiatalok alapozzák meg. Szorongva kérdezzük: milyenek lesznek a magyar családok kilátásai? Hogyan teljesítheti egyházunk az emberekért vállalt küldetését, ha ennyire szűkösek a lehetőségei, s ha ezek szélesítéséről inkább ígéretek hangzanak el, semmint tettek születnének.

A reménység, a mi reményünk az, hogy hajunk minden szálát számontartják ott, ahová kell és egyedül érdemes figyelnünk. Hogy „aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom mennyei Atyám előtt".

Dadogva, nem mindig a helyes szavakra lelve ezt próbálta és próbálja tenni az Új Ember. Nem magányosan, hanem mindazokkal karöltve és szövetségben, akik szerető szigorral, de mindig nyitott szívvel álltak és állnak mellettünk.

szüleinket és mások életét, becsülettel megszerzett javait, ne dúljuk föl családjuk békességét.

Van mit elmondanunk, van mit védelmeznünk, van mit építenünk. Reméljük, hogy olvasóink, önzetlen terjesztőink, támogatóink segítségével továbbra is módunk lesz vallani és megvallani, s majdan 5000. számának megjelenését is megünnepelhetik utódaink.

Mi most olvasóink kezébe tesszük ezt az évfordulós példányt. Úgy, abban a szellemben, ahogy Sík Sándor írta *Nézz fel a kékbe!* című versében:

Lezárom a könyvet, letörlöm a tollat.
Még nedves a lap, de a munka kész.
Keresztet a könyvre, a szívre, a szájra:
Ez a pont, ez a csend, ez a teljesedés.
A munka, a munka, a munka egész!
S most nézz fel a kékbe: még nem vagy a túlé,
De itt sem egészen a rőt nap alatt!
Nincs fontos a földön és nincsen a napban,
Aminek odatárd szabadult napodat,
Csak az új, csak az új, csak az új feladat!

Rónay László

Napok óta cs

Az Újszövetség tékozló a föllázad jussáért, elm elherdálja mindené szorongva, tépelődések szajön, Apja magához ö

MV 1999/10

Rózsa Gyula

A Samu Géza-fejezet

Samu Géza szobrászművész szívrohamot kapott, és kocsijával belerohant a békésszentandrási víztározóba, negyvenharmadik évében, 1990. október 6-án. A dátum nemcsak azért nem több semleges művészettörténeti adatnál, mert a tragédia kilenc éve történt, a nekrológok az utóéletbe beépültek, és a baráti, szakmatársi gyász aktív és praktikus formát öltvén a Samu-hagyaték fizikai és szellemi állagmegőrzésére átszerveződött. Samu Géza alapítvány lett a pályakezdése utáni huszadik esztendőben, de anomáliásan rövid életrajza fölött merengeni azért nem lehetséges, mert a szobrász valóban befejezett életművet hagyott maga után. Ezt sokszor leírják, legtöbbször jogosulatlanul, ám Samu nem csak zárt, egyéni teljesítményt, hanem egy önálló fejezetet is hagyott az újabb művészettörténetre, amint ezt nyár végi fővárosi emlékkiállítása és monografikus kötete bizonyította.

Lássuk először az epikának sem mindennapi életrajzát, amely felett szenvelegni most már méltatlanul kisszerű, csakhogynem nevetséges volna a művek ismeretében. 1947-ben született Kocsola községben, Tolna megyében, apja elhagyta őket, napszámos édesanyja, s még inkább anyai nagyapja nevelte. Tárgyunk szempontjából feltétlenül az utóbbi, lévén a nagyapa olyan parasztezermester, amilyenek a magyar ötvenes években még gyakran léteztek, s – lásd a kor falusi iparcikk-ellátottságát – akiknek a működése még sokáig nemzetgazdasági tényező volt. Samu mindenesetre mindig és mindenhol elmondta, hogy a kézműves és háziiparos szakmákat tőle megtanulta, még mielőtt beíratták volna a pécsi művészeti gimnáziumba. Az utóbbi helyen ötvösnek képezték ki, ezt a szaktudását azonban később legfeljebb közvetve hasznosította, hasonlóan az egyaránt elkezdett, de egyaránt abba is hagyott iparművészeti, illetve hittudományi főiskolán tanultakhoz. Némi, több plebejus származású író hányattatásaiból ismert életrajzi betét után – katonaság, uránbánya, újságkihordás, nyugdíjazás – huszonnégy éves korában megnyílt az első kiállítása, s ezzel a szegény-detehetséges karriertörténetet befejezhetjük. Mindenféle élettörténetet befejezhetünk: 1971 óta a művek beszélnek.

De milyen figyelemre méltó folyamatossággal! Samu Géza első kiállítása páratlan szakmai és kritikai siker lett: nem volt rá előtte sem, utána sem példa, hogy egy tökéletesen ismeretlen kezdő tárlatát egy külterületi „kultúrházban", a pesterzsébeti vasas központban három nagy lap kritikusa is fölfedezze, természetesen bátorító elismeréssel. És arra sem volt példa, hogy a lelkes méltatóknak a következő húsz évben sem kellett hangot váltaniuk, sem az elismerés intenzitását, sem a mondanivaló lényegét illetően. Mert az igazán rendkívüli nem a *début* körülményeiben, hanem a folytatásban keresendő. Samunak hetvenegyben, legyünk reálisak, szerencséje is volt – dehogy is meri bárki állítani, hogy negyed százada egyebet sem tettünk, mint külvárosi szakszervezeti házakba jártunk felfedező expedíciókra. De annyi népmesei mégiscsak van ebben a folklórt többszörösen megkísértő történetben, hogy valamely csoda folytán csakugyan a rendkívüli teljesítmény jut megérdemelten rendkívüli elbánáshoz.

Az ugyanis már hetvenegyben nyilvánvalóvá vált, amit a pálya lezárása után, az emlékkiállításon sem látunk másként, hogy Samu a népművészetinek és a modern művészetnek, a zárt közösségeinek és a szabadságba taszított individuálisnak, a félig-egészen elmúlt-

nak és a brutálisan aktuálisnak olyan egyensúlyát találta meg, amire nem volt folyamatos példa. Archaizmusát első látásra a technika és a matéria, az anyag ízesen komoly megmunkálása bizonyította. Mintha tájszólásban beszélne, némi archaizmusokkal (csak annyival, amennyi nem groteszk és nem zavaró), s úgy mondana felettébb árnyalt és számunkra igen lényeges dolgokat. Angyalainak szárnyát teknővájó cigányiparosok technikájával készítette el, és falusi, durván kovácsolt sarokvasakkal erősítette az oszloptesthez, szobrainak faelemeit hol facsapokkal, hol nyers kötéllel rögzítette, emlékeztetve azokra az időkre, amikor a természetközeli ember még vagy nem ismerte a fémszöget, vagy nem tudta, s nem is akarta megfizetni. Ám ugyanakkor Temetési menetet kovácsolt ősi technikával, arasznyi gyászolói és kiterítettje a szekérvasalások erejét és elnagyoltságát viselték magukon, aztán ördögfigurákat formált olyan rézművesbravúrral, amelyet csak szőlővidéki jártassággal, pálinkafőzdei ismeretekkel rendelkezők méltányolhattak méltóképpen.

Más belebódult volna – bele is bódultak sokan – ekkora archaikus technikai képességbe. Olcsó sikernek már ennyi is, már akkor is elegendő volt, a cigányt látott, rézpermetezőt ismert, hajdan szekérderékba kapaszkodó közönség könnyes szemmel fogyasztotta volna az emlékkeltő míves tradíciót. Ráadásul a Samu-szobrok tárgya is a nosztalgiára célzott: Nagyanyó mesél, Nagynéném vajat köpül, Népballada és Napszekér volt a témája és tárgya az első évek plasztikáinak. A könnyű, édes fogyasztást azonban már a technika megkeserítette. Samu materiálisan is illúziót rombolt, rossz, félig korhadt teknőkből komponált szarvastotemeket, hasadt, megvetemedett fákat csapolt össze fejfákká, látnivalóan nem mángorló nagyságú áltárgyakból adott mángorlótestet az angyalainak. Zavart keltett, nem illúziót: érzékeltette az elmúlást a romos matériával és a megjavított-megpántolt tárgyakkal, demonstrálta a távolságot és a hiábavalóságot a maga gyártotta ál-alkalmatosságokkal.

Ugyanez a – nevezzük nevén – szürreális kétarcúság, ez a finoman irritáló ambivalencia alakította a tárgyak szerkezetét is. A mesélő nagyanyó egy cöveklábú gyalogszék csupán, akit fagolyó-kaláris ékít ugyan, és antropomorf taréj, de mégiscsak egy gyalogszék, a vajköpülő nagynéni pedig üreges rönk, amelyről minden vidékről jött messziről látja, hogy erre a műveletre alkalmatlan – a fejet formázó, kilyuggatott óriásfakanállal is. És mégis: a gyalogszékben benne van a kicsi, töppedt, ám keményszavú, de mégis oly megértő egykori öreganyák minden gyöngédsége, és a köpülőben ott feszül az erős, derék és szép nénék és ángyok egyéniségrajza. Meg a múlt idő, a gyerekkor és egy közösség távolodó perfektuma. Mindez azonosulással és lemondóan, mély pátosszal és olykor megnevettető, olykor már-már hátborzongató iróniával. A kitűnő rendezés a kiscelli romtemplomképtárban üres falfülkébe, magasra tette, mintegy oltárra állította a Kisangyalt, ezt a hetvenegyes, azóta is érvényes korai remekművet. Úgy állt ott a magasban a nyárfateknő szárnyaival, a nehézkesre faragott, nem gömbölyűre esztergált fejével, csapolt, durva orrával, de mángorlózakatolású, egyenes testével, hogy a hitetlenek is biztató annunciációra figyelhettek, s a hívők is kételkedő, szomorkásan játékos kis szakrilégiumot gyaníthattak a jelenlétében.

Tárgyszerűen: Samu Gézának sikerült egy hosszú, eredménytelen és kilátástalannak látszó folyamatot beteljesítenie. A népművészet és a *grand art,* a tradicionális, zárt kultúra és a modern élet, a parciális érdekűnek tekintett tárgyi és az állítólag totális ábrázoló művészet közötti egységet megtalálnia. Pontosabban, a kettő ellentmondását érvényes művekben feloldania. Amióta létezik a szó tizenkilencedik századi értelmében modern képzőművészet (amióta a tárgyi és a díszítőművészet fogalmát elkülönítették), azóta foglalkoztatja, kísérti ez a lehetőség a mindkét ol-

dali alkotókat; nálunk és miénkhez hasonlóan konzervatív társadalmakban a népművészet és a nagyművészet dilemmájának formájában. Nincs rá tér, és nem is szükséges felvázolni, milyen rokonszenves próbálkozásokat, féleredményeket, talmi értékeket és voluntarizmusokat produkált ez a törekvés a népéletkép-festő akadémikusokkal kezdődő másfél évszázadban, hogy milyen fokozatot képviseltek az életkép-szobrászok, a viselet-festők, s milyet a szegényember-piktúra ebben a véget érni nem látszó sorban.

A helyzet a század első felében kezdett súlyossá, és a másodikban ártatlannál olykor veszedelmesebbé válni, részint a szecesszió, részint Bartók és Kodály megjelenésével. Az előbbi oly látványosan applikálta a pásztor-parasztművészi külsőségeket épületre és tárgyvilágra, hogy már-már elhitte önmagának – elhitték neki – azt is, hogy sikerült mindezt sértetlenül beemelnie a grafika, a festészet, a szobrászat ennek ellenálló, egészen más közegébe. Ráadásul ez a szecesszió túlélte önmagát, és kurrens ideológiai feladatokat kapott, az idők során látszólag mindig másmilyet, de a lényeg szerint változatlant. Kodály és Bartók nagy tette pedig azzal a veszéllyel járt, hogy büntetlenül lehetett rá hivatkozni. Azt ugyanis eddig még senkin nem kérték számon, hogy összekeveri a népzene és műzene közeg-azonosságát a fafaragás és az olajfestés eltérő szférájával, továbbá a zseniális megújítást az arrogáns erőszakoskodással, a géniusz alkotását a kisszerű ambícióval. Mellőzve a sok sajnálatos próbálkozást, amely hol egy nemzet-, hol egy nép-ideál, hol pedig egy osztályharcos paraszt-kép érdekében kívánta a háromdimenziós kelengyeládát a kétdimenziós vászonra felfeszíteni és a szalmából font búzakoszorút bronzba önteni, állapítsuk meg, hogy festészetünkben ezt a csodát csak Korniss Dezsőnek sikerült végbevinnie. Legalábbis programosan és hiánytalanul, a Vajdával való kezdetek után az érett Korniss alkotott jelen tudásunk szerint Bartókkal mérhetőt.

A plasztikában pedig, bizonyos mesternívó fölött, Martyn Ferenc volt Samu Géza elődje. Ő a szürreális festészetébe is gyakran beengedte a népi-paraszti tárgyakat, magával ragadó melléktevékenysége, a szobrászata pedig könnyed magabiztossággal használta azokat a megoldásokat, amelyek Samu munkásságában teljesedtek ki később.

Nem véletlen, hogy mindkét elődnek tekinthető mester kijárta a klasszikus avantgárd iskoláját, kivált a szürrealizmusét – s megfordítva, nem véletlen, hogy Samu más műfajokban és más megbízatással a méltó utódjuk lehetett. Aminthogy az sem lehet véletlen, hogy Samu Géza éppen akkor alkothatta meg a művét, kilencszázhetven és kilencven között. Még elég korán ahhoz, hogy emlékezzék a népi tárgyművészet minapi lényegére, a *technika-anyag-funkció-csín* szép és kérlelhetetlen szabályrendszerére – gyerekkorában még első kézből kapta ehhez a kötelezettséget és a képességet. És már eléggé későn jött ahhoz, hogy az avantgárd szabadságával elfogulatlanul élhessen – tanulóévei, pályakezdése arra az időre esik, amikor éppen fél évszázad elteltével ismét hódíthatott a modern szellem Magyarországon. Mindezekhez már csak rendkívüli tehetségre és művészi tisztánlátásra volt szüksége – de hát az, hogy a művész tisztán látja-e a célját, megint csak talentum kérdése.

Samu nem tévedt, nem esett csapdába, nem lett szabadalmaztatott nosztalgia-szállító, és nem lett kiábrándult, üzött kényszerújító sem. Újított, a jelek szerint keserves önkeresések révén újított, amikor itt látta az idejét. A hetvenes évek közepétől szóló-szobrait együttesekbe állította és szublimálta. A testesen groteszk figurák küllemükben is törékenyebbek, kifinomultabbak, ízes történeteik pedig elvontabbak és szűkszavúbbak lettek. Szaknyelven szólva, az environmentet és az installációt bevonta a világába, amelyet tovább absztrahált. De a lényeg nem változott: az a

szándék és megvalósulás, amely az elmúlt megértésében és egyre távolabbról történő megidézésében találta meg az ugyancsak kétértékű, ugyancsak szorongató jelennek szánt kinyilatkoztatást.

Sikerei, díjai, külföldi sikerei, velencei biennále-szereplése lassan bekövetkeztek, közerkölcsi tanulság tehát nincsen. Samu Géza elvégezte a munkáját igen rövid idő alatt, alkotott egy fontos fejezetet a modern magyar plasztika és az egész új magyar művészet történetében.

Akinek mindez nem elég, gondterhelten besorolhat a *mi-lett-volna-ha* esélyein töprengők igen produktív táborába.

Samu Géza emlékkiállítása. Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum. Budapest, 1999. augusztus 3. – szeptember 5. Továbbá: Samu Géza. Szerkesztette Kozák Csaba: é. n., h. n. (Budapest, 1999, Samu Géza Alapítvány).



Almási Miklós

Ember az állatban

A címben szereplő abszurd mondat az „Állat az emberben" című horror (filmzsáner és tudománytéma) korrekciója akar lenni, valamint egy nagy csodálkozás első mondata. Más szóval Csányi Vilmos humánetológiai kézikönyvének dicsérete. Ő ugyanis a *condition humaint*, az emberi természetet részint öröklött viselkedések mintázataként vizsgálja – ennyiben az állati eredet (génállomány, viselkedésstruktúra, evolúció) folytatásaként, másrészt viszont az erre épülő, ezt szelídítő, ám főképp továbbfejlesztő vagy éppen tagadó, mindenképp radikálisan új viselkedésstruktúrák emeleteit járja be: az ember-csoport önteremtésének folyamataként.

Az állati örökség hihetetlen kiterjedésű, többértelmű jelenség, ráadásul makacs és kitörölhetetlen, mert belénk van kódolva. Egy példája, amivel a génállomány szinte végtelen jelenlétét illusztrálta, teljesen lenyűgözött: a csirkefejlődés egy rövid fázisában megjelenik egy gén, ami a fogak zománcáért felelős – a csirkének nincs foga, ezért később leépül, és el is tűnik –, olyan örökség ez, ami a dinoszauruszoktól ível a csirkékig. Ilyen konzervatív a génállomány: ha egyszer összeszerkesztődik és beépül, nem tűnik el csak úgy. Az állatoktól örökölt magatartásmintáinkkal is így van ez: a kézfogásban ott vannak a csimpánzok egymást érintő, engedélyt kérő gesztusai, metakommunikációnk jelentős hányada őrzi a múlt elemeit, a napi beszélgetéseinkben, pletyizéseinkben (ahogyan Csányi kimutatja) a kurkászás leszármazottait ismerhetjük fel. Aztán itt van az ölelés, a simogatás, az anya–gyermek állandó testi kontaktusa – a majmoktól kaptuk, de az ember társadalmiságának, a kötődésnek szerves építője: aki ezt nem kapja meg egészen kis korában, az érzelemszegény, agresszív lesz felnőtt korában vagy valami más defektusban fog szenvedni. Nélkülözhetetlen magatartásmintákat köszönhetünk őseinknek, többet, mint amennyiről tudunk, már csak ezért sem érdemes az állatit szidni az emberben.

Csányi újítása az etológia újabb tudományával – és a pszichológia deficitjével – szemben, hogy az egész proble-

SAMBACH, Caspar Franz festő

Szent István Koronafelajánlása
Szent Imre szarkofágjainál, 1770 r.

MÉrt. 1999 77-78. ll

arbeitete dann in der Seine-Metropole, Italien und New York. Für die
stischen, dann kubistischen Bilder des französisch orientierten Malers i
rative Linienführung charakteristisch. Seine Bühnenentwürfe entdeckte A
Jahre Ilja EHRENBURG, wonach dieser ebenfalls Bühnenbilder entwarf
sich endgültig in Paris nieder. Ab 1939 war er Grafiker der Kosmetik
stein, leitete aber im Sinne von Adolphe APPIA auch eine Bühnensch
ihn nicht besonders hoch ein. In *Neue Malerei in Ungarn* schrieb er b
einstige Budapester Medgyes versuchte seinen menschlich problemat
hysterischen Gebärden Gestalt zu geben, kam aber niemals über ein mo
hinaus."

MEDGYESSY, Ferenc (1881 ~~Debrecen~~ – 1958 ~~Budapest~~), Bildhauer,
der ungarischen postimpressionistischen Skulptur der Zwischenkriegsze
fügte über ein Ärztediplom, er war als Feldarzt an der Front. Die ägypti
sche griechische Bildhauerei beeinflußten den Künstler. Andere entsc
sammelte er in der Volkskunst. Der Stil des "ungarischen MAILLOL" sch
Quellen, seine rustikale, von Frohsinn und Lebenskraft strotzende, gleic
ne und harmonisch geschlossene Plastik ist homogene, monumentale
läßt sich nicht in Perioden gliedern. In den Werken vermischen sich s
Elemente mit den von der geometrisch bestimmten, strukturellen Kon
statisch-monumentalen Möglichkeiten. Sein individueller Stil ist seit
schulbildend und damit einer der wichtigsten bestimmenden Faktoren d
rischen Bildhauerkunst. Seine mehr als 400 kleinen Bronzeplastiken
sind in ihren ruhigen, plastischen Formen von derbem, volkstümliche
großem Einfühlungsvermögen, Heiterkeit und tiefer Passion durchdrun

MEDNYÁNSZKY, László, Baron (1852 ~~Beczkó /heute Beckov, Slowa~~
einsame, große Gestalt der ungarischen Malerei der Jahrhundertwend
reichisch-ungarischen Ausgleichs genoß der aus einer Aristokratenfam
stammende Junge auf dem Gut der Familie in Nagyőr (heute StráĆky,
schüler eine gymnasiale Bildung. Schon damals brach er mit den Ko
aus seiner hochadligen Abstammung ergaben; die größte Freundscha
Jugend verband ihn mit einem Gutskutscher. Obwohl er 1871 auf Rat
ein Studium begann, um Ingenieur zu werden, ging er bereits nac
Münchner Akademie, wo er 1872 bei dem CORNELIUS-Schüler S

SAMBACH, Kaspar Franz fertő

Szeles fehérvár,
medella lép

Szilárdfy 1995 22.

ŐRMEZŐI LAKÓTELEP
(Cirmos utcai autóparkoló)

KELENFÖLD
(Vahot utcai bevásárlóközpont autóparkolója)

Kérem Önöket, hogy adják le a veszélyes hulladékokat (használt autóakkumulátorokat, festékmaradványokat, olajszűrőket, lejárt szavatosságú gyógyszereket, vegyszereket stb.).
Környezetünk védelme érdekében kérem, Ön is használja ki ezt a lehetőséget.

Közreműködését köszönöm.

Szegedi Ferenc
polgármester

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

SAMU GÉZA

(1947–1990)
emlékkiállítására

1999. augusztus 3-án 18 órára
a Kiscelli Múzeum Templomterébe

Megnyitja: **Kő Pál** szobrászművész
a Samu Géza Művészeti Alapítvány elnöke

Megtekinthető: 1999. szept 5-ig, hétfő kivételével 10-18 óráig.
Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.
Megközelíthető a Kolosy tértől, a 165-ös autóbusszal.
Tel./fax: 388-78-17 • e-mail: h13293fit@ella.hu
http://www.btmfk.iif.hu/

Fk.: Dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf. 4.
1250

Beniczky Miklós
Új Művészet
Budapest
Báthory u. 10. VII.107.
1054

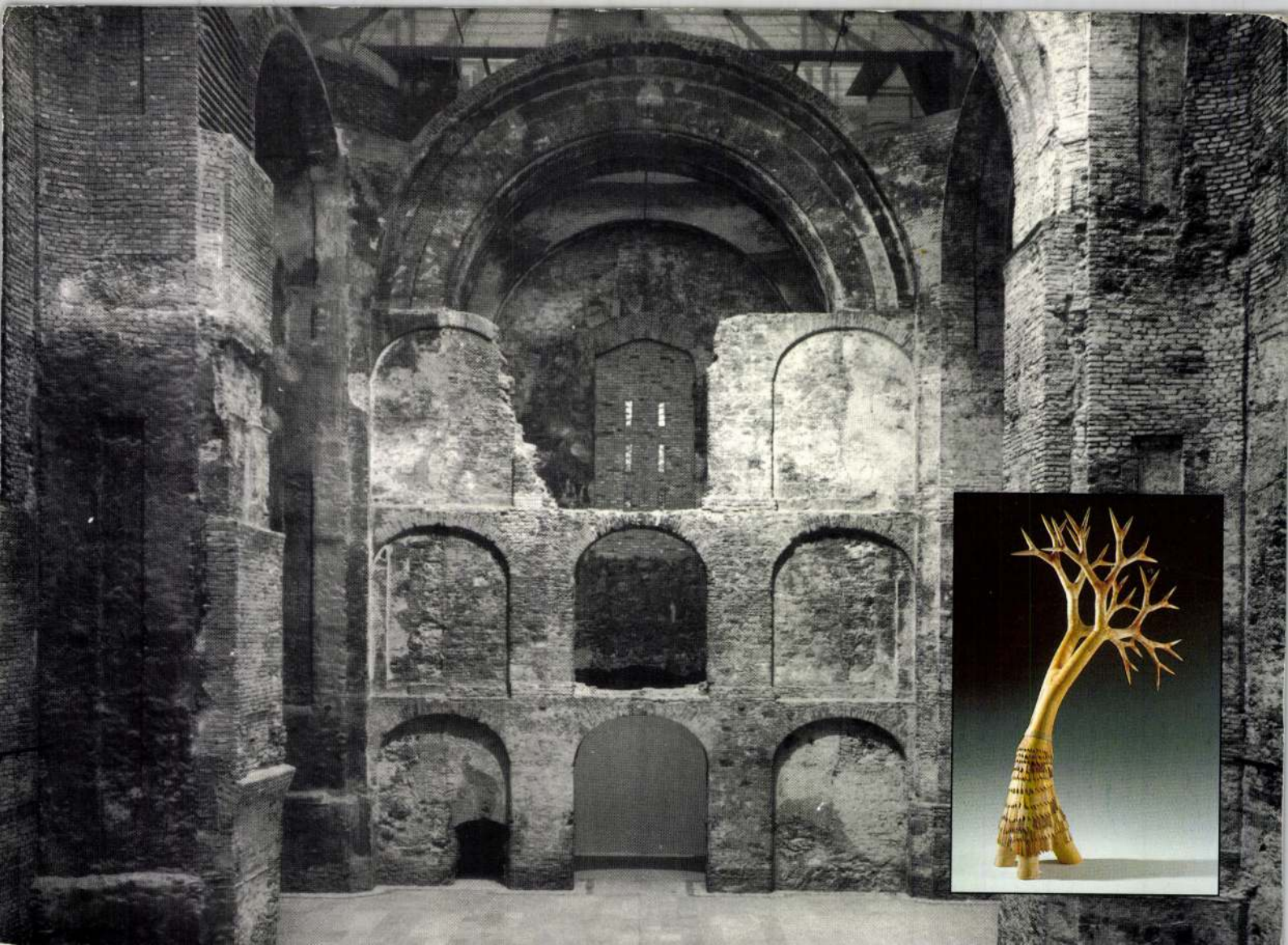

. . . . . mai kaotikus,
izgékony világunkban, high tech kultúránkban kontrasztértékű s üdítő a kézműves
megoldások újbóli preferálása s a természetközeliség hangsúlyozása. Jóry Judit

Samu Géza

Baráth Hajnal

Olajos György

Dobrányi Ildikó

Pápai Lívia

Hauser Beáta

Polgár Rózsa

Hegyi Ibolya

Solti Gizella

Kókay Krisztina

Megtekinthető 2000. március 26-ig, hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

A Budapest Galéria tiszteletével meghívja Önt a

"Kortárs magyar kárpitok és Samu Géza szobrai

EUROPÁLIA 99"

című kiállítás megnyitására,

2000 február 24-én csütörtökön 17 órára

a Budapest Galéria kiállítótermébe

(Budapest, V. Szabad sajtó út 5)

A kiállítást megnyitja

Zsigmond Attila igazgató.

A kiállítás anyaga a belgiumi Mons városában, az Európália 99 - Hungária rendezvénysorozat keretében került bemutatásra.

MAGYAR KÁRPITMŰVÉSZEK EGYESÜLETE

ban. A legfrissebb: a *Szent Teréz-mise* és a *Te Deum* pedig az Erdődy Kamarazenekarral, a Jeunesses Kórussal, és a fiatal Héja Domonkos karnaggyal. A magyar kamarazenekarok közül ez az egyik legfiatalabb, éppen decemberben ünnepelte ötéves fennállását. Szefcsik Zsolt, a zenekar vezetője már a megalakulásukkor nekem adott interjújában elmondta: missziójuknak tekintik a magyar zenetörténet fehér foltjainak feltérképezését. Koncertjeiken kitűnő zenéket hallottunk, Istvánffytól, Druschetzkytől, Bengráftól és másoktól. Michael Haydn most jó időre munkát ad nekik. Nekünk meg azt a lehetőséget, hogy megismerkedhetünk a tizennyolcadik század egyházzenéjének egyik legnagyobbjával, akiről, fatális módon, eddig alig tudtunk!

Michael Haydn: Szimfóniák
(Németh Pál, Hungaroton)
Michael Haydn: Missa Hispanica
(Németh Pál, Hungaroton)
Michael Haydn: Missa Sancta Theresiae
(Héja Domonkos, Hungaroton)

Heinrich Ignaz Franz von Biber hivatali ideje éppen száz évvel korábbra esett, mint Michael Haydné a salzburgi hercegérseki szolgálatban. 1670-ben lépett fejedelmi és egyházi szolgálatba és haláláig, 1704-ig működött ott. Az udvari szokásoknak megfelelően nem csupán karmesteri feladatokat látott el a hercegérseki háztartásban, hanem udvarmesterként is szolgált. Ez a sokoldalú férfiú volt a barokk egyházzene egyik legnagyobb alakja. Híres *Missa Salisburgiensise* 1682-ben keletkezett, ünnepi alkalomra írta: a salzburgi érsekség fennállásának 1100. évfordulójára. Az 53 szólamú mise alighanem a szakrális zene legrafináltabb műve, lemezen persze nehezen visszaadható, bár az elmúlt egy évben két felvétele is megjelent. Most viszont a katalán Jordi Savall és együttesei, a La Capella Reial de Cataluña és a Le Concert des Nations jóvoltából az 1999. húsvéti salzburgi fesztivál alkalmából rögzített *Missa Bruxellensisszel* ismerkedhetünk. A nagy salzburgi miséhez képest a huszonhárom szólamú mű valóságos kamaradarab. A művet Brüsszelben lelték meg – innen a név – bemutatója valószínűleg Salzburgban volt, a muzikológus szerint kései mű, ha ugyan nem az utolsó műve Bibernek. Ha meghallgatjuk a két misét, elámulunk azon a zsenialitáson, ahogy a térrel – a salzburgi dóm belső terével – bánt, ahogy a hangszercsoportok és a kórusok, a karzatokról válaszolnak egymásnak, összefonódnak, elválnak egymástól. Törpe vagy – üzente ez a zene a kor hallgatóinak. Te meg ügyes – hódolunk be Biber zenéjének mai füllel.

Jordi Savall, aki a közelmúltban saját lemezcéget is alapított, (néhány lemezéről már e helyen is szóltunk), e lemezcég, az AliaVox egyelőre kizárólag Savall felvételeire specializálódott. Az AliaVox másik újdonsága a Biber-kortárs Jean Baptiste Lully zenéjét tartalmazza: a Napkirály zenekara, a Napkirály udvarában megszólaló zenéje szólal meg, egyebek mellett Moliére: *Az úrhatnám polgár* című darabjához írt comédie-ballet, és az *Alceste*-szvit. Két teljesen különböző zenei világ: a Napkirály Párizsa és Salzburg. Ha valaki stílustanulmányokat akarna folytatni az olasz barokk által beporzott egyes nemzeti barokk zenék tárgyában, íme az alkalom, esetleg hallgassa még hozzá az ugyancsak Biber- és Lully-kortárs Marc Antoine Charpentier miséjét és öt responzóriumát tartalmazó újdonságot, Vashegyi Györggyel, aki saját ének- és zenekarával, a Purcell kórussal és az Orfeo Zenekarral már jó ideje adja a felfedeznivaló zenéket, főleg francia és angol barokk szerzőktől.

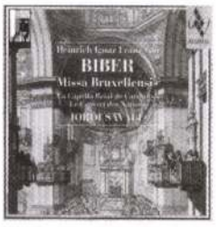

Biber: Missa Bruxellensis
(Savall, AliaVox)
Lully: L'Orchestre du Roi Soleil
(Savall, AliaVox)
Charpentier: Messe és 5 répons
(Vashegyi, Hungaroton)

Két, huszadik századi francia zenét tartalmazó lemezünk is van, tudatlanságunk fölszámolására: Duruflé: *Requiemje* az egyik, amely 1947-es dátumú. Hatalmas kórus, óriási zenekar, orgona, Anne Sofie von Otter és Thomas Hampson a két szólista, Michel Plasson a karmester. A lemezen még egy *misét, négy motettát* és egy *Miatyánkot* hallunk Maurice Duruflétől. Állítólag Amerikában hatalmas kultusza van a *Requiemnek*, ami teljesen érthető, hiszen a darab jó, teljes mértékben a nagy francia egyházzenei tradícióból nő ki, amelynek hallatán nehezen mondaná meg a kevésbé művelt hallgató, hogy mikor keletkezett a darab. Míg a zenei divatok jöttek-mentek, hatottak és visszahatottak, a francia székesegyházak orgonistái játszottak, zenét szereztek, improvizáltak, és istent dicsőítették. Ezt tette a mi szerzőnk is. Neki alighanem megállt az idő.

A másik lemez egy dalest felvétele. Jane Bathori francia operaénekesnő 1877-ben született, és majd egy évszázadig élt. Ő volt az inspiráló múzsája egy sor francia szerzőnek, neki írtak dalokat, amelyek aztán neki köszönhették sikerüket. Itt a szenzációs amerikai Dawn Upshaw tavaly márciusban rögzített dalestjének hangfelvételén Milhaud, Satie, Ravel, Debussy, Honegger és mások Jane Bathori által inspirált, jellegzetesen franciás dalaival állít emléket egy nagy múzsának, és egy népszerűsít egy műfajt, amely nem is oly távoli őse a francia sanzonnak.

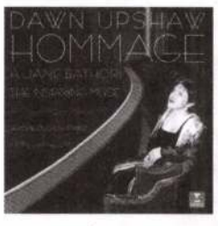

Hommage
à Jane Bathori
(Dawn Upshaw, Erato)
Duruflé: Requiem
(Plasson, EMI)

A legambiciózusabbnak a Teldec bizonyult a 2000. év Bach-évfordulójának megünneplésében. A DG híres Bach-interpretációkból válogatott, a nagy slágerekből, híres előadókkal. Az EMI a Bach-interpretációtörténet régebbi fejezeteit lapozza fel *References-sorozatában*. A régi vicc pofénjával szólva, az EMI-nek igazán van mire visszaemlékeznie, hiszen ez a világ legrégebbi lemezcége, irdatlan nagy háttérkatalógussal. A most előbányászott sok évtizedes, gondosan kitisztított és digitálisan följavított monofelvételek a Bach-előadástörténet emlékezetes alakjainak produkcióit rögzítik. Igazán érdekes ez persze annak lesz csak, aki nem magukat a műveket akarja megismerni, hanem előző korok – sokszor a mai fül számára már korszerűtlennek tűnő – előadási gyakorlatát, főként pedig nagy neveket. Van csalódás is az általam hallott régi előadások között. Alfred Cortot zongoraművészként az egyik legnagyobb legendája a zenetörténetnek. Az, ahogy karmesterként a *Brandenburgi versenyeket* vezényli – finoman szólva – nem kiált újbóli meghallgatás után. Egy másik album viszont – a harmincas évekből – kiállja az abszolút összehasonlítás próbáját. A fiatal, Yehudi Menuhin adja elő a *szólószonátákat és partitákat*. Öreg koncertlátogatók sokat emlegetik, hogy Menuhin minden pesti koncertje ráadásaként ezekből játszott, az emberek pedig a lábainál hevertek. Hegedűsként a tavaly elhunyt Menuhin már egy generáció számára csak lemezekről és filmekről lehetett ismerős, hiszen jó ideje már csak karmesterként lépett fel. Ezek a lemezek legnagyobb korszakában készültek. Megértem, sőt, osztom az idős koncertlátogatók minden lelkesedését.

Bach: Brandenburgi versenyek
(Cortot, EMI)
Bach: Szólószonáták és partiták
(Menuhin, EMI)

J. GYŐRI LÁSZLÓ

Miért hagytuk, hogy így legyen?

Nagyon régen, még a pártállami időkben, az átlátszó ügyeskedések és belátható távlatok korában, valamikor a nyolcvanas évek elején – 1981. március 26-án – káprázatos nosztalgiakoncertet adott az egyszer volt, hol nem volt Illés-együttes, a beatkorszak magyarországi listavezetője. Egy egész nemzedék ült ott a Sportcsarnokban, s énekelt és ujjongott együtt kedvenceivel, dörzsölte a szemét, hogy jól látja-e amit lát, hiszen a kis híján húsz éve szerteszéledt társaság alkalmi összeboronálása csaknem ugyanolyan csodának számított akkor, mint ha a négy hajdani gombafejűt sikerült volna közös szereplésnek megnyerni. Óriási volt a felhajtás, nyolc kameraállásból rögzítették az eseményt, kikérték boldog-boldogtalan véleményét, a zenekar tagjai is elmondták, hogy mennyire örülnek és milyen megható a közönség ragaszkodása, Koltay Gábor kért, kilincselt, reklámozott, filmet forgatott és könyvet publikált – így az egyszerisége ellenére gyűjtőfogalommá vált „koncert" történelmi jelentőségére az is rádöbbenhetett, aki nem ült ott a Kisstadionban.

Emlékeim szerint csak egyvalaki volt, aki – meglehet, kissé ünneprontó módon – úgy nyilatkozott, hogy mentes maradt az össznemzedéki eufóriától: Koncz Zsuzsa, az Illés-együttes tiszteletbeli, „hatodik" tagja. „Én nem vagyok nosztalgikus alkat" – mondta –, „nem szoktam a régi számaimat hallgatni, mások régi dalait sem szoktam hallgatni". Majd hozzátette, talán hogy elvegye kijelentése élét: „Egy nőnek maximum jelene és



jövője van, de múltja semmi esetre sem. Ezzel csak azt szerettem volna mondani, hogy nem érdekel a múltam." Bár nekem imponált a kóruséhoz képest elütő hang, mégis furcsálltam kissé a dolgot. Bizony nem árt néha lélegzetet venni a nagy rohanásban, s visszatekinteni a megtett útra: ha másért nem, hát hogy bátorságot merítsünk a folytatáshoz. Az állandó továbblépés hajszolása épp oly kényszeres reflexszé válhat, mint a múlt sikereiben elmerülő öntetszelgés.

Azóta ismét eltelt néhány esztendő – ha jól számolom, legalább annyi, mint az Illés-együttes tündöklése és nosztalgiakoncertje között. Lehet, hogy Koncz Zsuzsa életében, illetve énekesi pályáján most jött el az a pillanat, amikor úgy érzi: szüksége van a számvetésre és az erőgyűjtésre. Előbb 1996-ban jelentkezett egy olyan lemezzel (*Miénk itt a tér...*), ahol a hatvanas-hetvenes évek népszerű slágereit énekelte újra, most pedig, legújabb albumában (*Miért hagytuk, hogy így legyen?*) életművének politikai célzatú dalaiból ad válogatást. A kísérőfüzetben olvasható vallomása szerint: „ezek a dalok mióta csak léteznek – mindig is összetartoztak", legalábbis így látja „ezen a zűrös, századvégi ezredfordulón".

Eszerint a máról visszatekintve közös világot alkot a hatalom önkényével szembeni indulatot rejtjelezve kifejező 1971-es *Valahol egy lány*, a nyíltan ellenzéki pozíciót elfoglaló 1973-as *Ha én rózsa volnék*, az ötvenhat emlékét groteszkbe torkolló balladaként megidéző 1983-as *A Kárpáthyék lánya*, a pártállam válságától politikai fordulatot remélő 1988-as *Ha fordul a világ*, az újjáéledt antiszemitizmus ellen tiltakozó 1993-as *Százéves pályaudvar* és az album egyetlen új – s egyben nyitó – darabja, az 1999-es *Szóljon a dal*, amely a Fidesznek a kilencvenes évek eleji választási szlogenjétől való eltávolodását panaszolja fel: „»Hallgass a szívedre...« / Hallgass a szívedre – de a szívünk fáj / És annyira fáj, hogy az túl sok már (...) Hát szóljon a dal, csak így mondhatjuk el / Szóljon a dal, hogy nem mi adtuk fel".

Bármennyire osztom is a *Szóljon a dal* szövegírójának, Bródy Jánosnak vélekedését, nem gondolom, hogy mai megcsalatottságunk ugyanolyan lenne, mint amilyen a tegnapi volt vagy a tegnapelőtti. S jóllehet belátom, hogy manapság, a gátlástalan ügyeskedések és beláthatatlan távlatok korában is megvan minden okunk arra, hogy protest-songokra fakadjunk, mégsem hiszem, hogy egyetlen összefüggő láncolatként kellene felfognunk különböző időpontok eltérő helyzeteit. A válogatás alapjául szolgáló koncepció átgondolatlanságát bizonyítja szememben az egykor betiltott s először itt közreadott két dal is.

Közülük az első, a József Attila szövegére írt *Bolyongok* 1973-ból való. Találgatni próbálom, hogy mi válthatta ki az akkori cenzor haragját. Lehet, hogy a középső szakasz: „Merrefelé menjek? Balra-e vagy jobbra? / Fönn csillagok vannak, fölnézek azokra, / fénylő csillagokra." Talán politikai értelmet tulajdonított a „bal"-nak és a „jobb"-nak, s nem értett egyet a fénylő csillagok választásával sem – jóllehet ennyi erővel akár ötágúnak is vélhette volna azt a csillagot. Minthogy zeneileg érdektelennek tűnik a dal, nem tartom akkora nagy bajnak, hogy nélkülöznünk kellett. Más a helyzet *A lány, akinek tiszta szeme volt* című Bródy-szerzeménnyel (1974-es), amely a szóban forgó leányzó elkurvulását hánytorgatja fel, s nyilván nem politikai, hanem erénycsősz megfontolásból tiltották be. Így viszont még kevésbé értem, hogy miért kapott helyet ebben az albumban.

Bizonyára akadnak akik nem kedvelik a repríz műfaját, esetleg sokallják, hogy a *Ha én rózsa volnék* immár hetedik ízben szerepel Koncz-lemezen. Mások talán az átdolgozással elégedetlenek (például *A Kárpáthyék lánya* középrészéből hiányzik a referenciaként szolgáló motívum: az *Ahogy lesz, úgy lesz* dallama). Magam nosztalgikus alkat volnék, s szívesen hallgatnék egy olyan életmű-válogatást, amely valóban új megvilágításba helyezi kedvenc dalaimat. *(Hungaroton)*

VERES ANDRÁS

KÉPZŐMŰVÉSZET

Samu Géza

Torkán akadt a magyar kortárs művészetnek Samu Géza. Nem a művészet intézményeiben látom ennek az okát, mert ma a hivatalos intézményrendszer a „kortárs" inkább kárhoztatott védelmezője, mintsem erős vára. Az oka inkább a kritika és a műtörténet gyengesége. Samu Géza életműve tragikusan korán lezárult, kutatható egész – lenne. Az 1988-as Velencei Biennálén kiállító, 1990-ben elhunyt szobrászművész életműve ma is elismerésre késztet. Mégis csend van a papírokon. Mert úgy látszik, nem tudunk mit kezdeni a munkásságával. Pedig Samu Géza nem egyszerűen irányzatot indított a kortárs magyar képzőművészetben hanem egyike volt azoknak, akiknek köszönhetően megmutatható lenne: a magyar képzőművészet a XX. század vége felé autentikus értékekkel rendelkezik.

A magyar kultúra – ellentétben például az osztrákkal – nem járta (járja) be azt a szisztematikus utat, amelyben egy-egy jelentős hazai és egy már elismert külhoni alkotó exponált helyen bemutatott közös kiállítása mérföldkő lehetne. Sőt az egyik jeles külhoni képzőművészt nemrégiben az állami mecénatúraszerv első embere ügy tette ki boszorkányüldözésnek, hogy saját bevallása szerint addig nem is hallott felőle. A közös kiállítások a kultúrák közötti párbeszédek. Ahol a dolgok a képzőművészeti „világfalu" előtt összemérhetők, az ismert felfelé húzza a kevésbé elfogadottat. Amikor öt éve a Műcsarnok Samu-emlékkiállítást rendezett, talán nem ártott volna a munkáit például Mario Merz műveivel együtt kiállítani. Vagy, mert Samu Géza falusi tárgykultúrát átlényegítő plasztikai gondolata nem fordítható semmilyen más nyelvre-kultúrára, ellentétet keresni mellé. Mondjuk Joseph Kosuthot. Hiszen maga is az ellentétek összhangját kereső – és meg is találó szintézisteremtő alkotó. Aki egyszerre dolgozott profán és nemes anyagokkal, eggyé tudta gyúrni a kisplasztika kínálta kifejezés értékeit a téralkotáséval. Talált tárgyai, műegyüttesei, a népművészetet megidéző gesztusai harmonikus egészt alkottak, mint ez a Kiscelli Múzeum templomterében rendezett emlékkiállításán is megmutatkozott. Szó volt róla, hogy esetleg a frankfurti könyvvásár magyar pavilonjába is kikerülnek a művei, de ebből végül nem lett semmi, pedig Sáros László építész díjnyertes – és jó ideig elfogadott – terve ezt a lehetőséget is felkínálta.

Talán a végletekben való gondolkodásra hajlamos kultúrpolitika nem tud mit kezdeni az olyan összművészettel, mint a Samué, amely egyszerre pogány népi alapegységekből építkező, hangsúlyosan kortárs szemlélet együttes kifejezője. Ezért Samu Géza igazi „avantgárd" maradt egy olyan korban is, amikor a művészet végre szabad. Csak – vagy éppen ezért – a kritika és az elmélet nem tudta ezt a sajátos, egyszerre tagadó–állító szintézist a munkái kapcsán megragadni. Igaza van Wehner Tibornak, amikor új fogalmakat hiányol Samu Géza életműve értelmezéséhez. Samu autentikus magyar művész, ugyanakkor szalonképes lehetne a nemzetközi posztavantgárd szcénái között is.

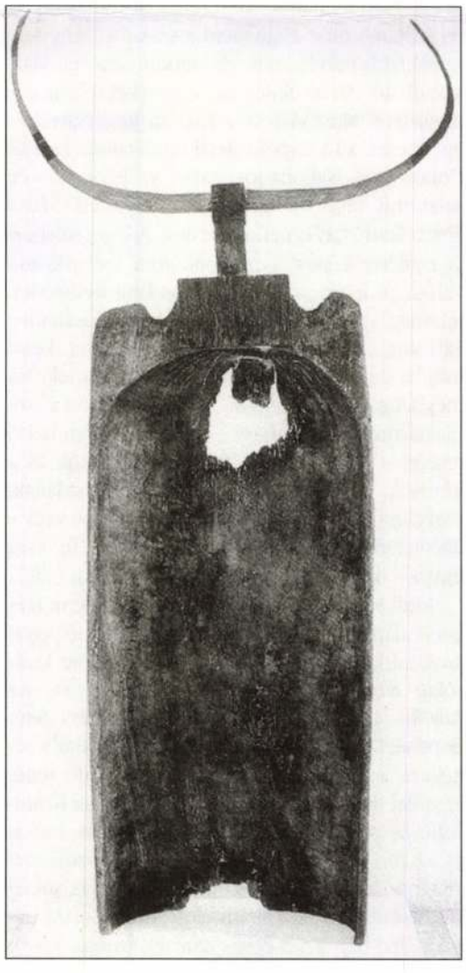

A Samu Géza Alapítvány most egyszerre hiánypótló – és a fenti kérdéseket egyelőre továbbra is csupán a válasz keresésére ösztönző – reprezentatív kötetet adott közre Kozák Csaba szerkesztésében magyarul és angolul egyszerre, igen sok képpel. A képeket még így is keveslem, de tudom, hogy ez mindig anyagi kérdés. És tudom, a magyar képzőművészetben kevés a pénz. A kötet szellemében egyértelműen gazdag: a kortárs magyar művészetnek elkötelezett és/vagy Samuval alkotói-baráti közösséget vállaló művészek, és szakemberek írásait tartalmazza. Nem hozza a Samu-talány megfejtéséhez hiányzó új fogalmakat, de ez az egyszerre személyes és mégis az ítéletalkotáshoz szükséges távolságot megtartó válogatás provokálja ennek a mielőbbi megszületését. Egy kortárs műkritikus korai halálára írott soraimra nemrégen – tíz éven át fel nem adott – levelet kaptam a magyar avantgárd képzőművészet egyik jeles alkotójától. A levél írója szelíden kárhoztatja a kritika és a művészet személyes összenövéseit. Kozák Csaba és Samu Géza barátsága erre adható pozitív válasz-példa. Sok közös úton, a világ négy sarkában együtt létrehozott – sajnos méreteit, helyét illetően úgy látszik, mégsem igazán revelatív – kiállításon át egyre szorosabb kapcsolatnak köszönhető ez a könyv. Samu Géza 43 évesen, nem sokkal a halála előtt átadott egy köteg papírt Kozák Csabának. Újságkivágatokat, fényképeket és dokumentumokat. „Egyszer csináljunk egy albumot belőle" – mondta. Kozák most megcsinálta.

SZEGŐ GYÖRGY

Tény-kép

Ha az elmúlt évtizedek művészettörténetét kívánná valaki megírni, a főbb irányokat és az attól eltérő különös alkotói pályák jelentőségét akarná meghatározni, akkor igen hasznosan forgathatja Lóska Lajos tanulmány- és kritikagyűjteményét. A könyv a festészet, a szobrászat, és a grafika területéről átfogó tanulmányokat, műhelyportrékat és tárlatkritikákat tartalmaz.

Kezdjük az utóbbiakkal. Lóska Lajos jó két és fél évtizede írja kritikáit a Művészetbe, az Új Művészetbe és más lapokba. Pontos megfigyelések, apró mozzanatok rögzítése, jól megfogalmazott értékelések jellemzik az írásait. Mindez hitelesíti, és megfelelő áttekintéssel ruházza fel a szerzőnket. Ezért lehetnek olyan plasztikusak a különböző biennálékról, összefoglaló bemutatókról írott dolgozatai. Nem véletlen, hogy Kállai Ernő kapcsán is két dolgot emel ki: a következetes értékelkötelezett szemléletet, és a hivatalosan támogatott, minőséget nem hordozó képzőművészet elleni küzdelmet. Ezt az elvet maga is előnyben részesíti, mikor például a textilművészet hatvanas-hetvenes évekbeli előremutató törekvéseiről, majd apályáról ír, vagy amikor a Székesfehérváron rendezett korszakbemutató tárlatokat elemzi.

Bár a gyűjtemény tárlatkritikai válogatásába csak olyan alkotók szerepelnek, akikről nem készült átfogó műhelytanulmány, azt a jelen sorok írója is tudja, hogy ezeket az írásokat számtalan előmunkálat, tárlatkritika és bemutatókon való találkozás előzte meg. Ezért születhettek olyan plasztikus pályaképek, amelyek bepillantást engednek az alkotás folyamatába és jelzik a művek és a művész mindenkori világértelmezését is. Például Bukta Imre mint „mezőgazdasági művész" bemutatása Gaál József „rügyező bálványainak" jellemzése, vagy a festészet és a performerlét egybekapcsolásának elemzése Szirtes Jánosnál, amely írások érzékletesen mutatják a belehelyezkedést az alkotói világba, amelynek nyomán szemléletessé tehetők a művészi szándékok és a megvalósulási formák.

Érdemes kitérnünk arra is, hogy Lóska mindig ügyel a különböző honi és külhoni kontextualizációk jelzésére, valamint a mesterek és pályatársak hatására, a különbségek feltárására. Jellemző a szerzőnkre, ahogyan beépíti elemzéseibe a filozófiai-esztétikai és irodalmi kérdésfeltevéseket, párhuzamokat: azok szinte észrevétlenül bővítik, tágítják a lehetséges értelmezési horizontot. Végül az alkotási folyamat érzékletes leírását és értékelését, valamint annak a perspektivikus képnek a fontosságát emelhetném ki, amely megtalálható a kötet írásaiban. Mindez tiszta és mégis érzékletes fogalmi nyelven íródik, megfelelő arányokban használva a metaforikus és szimbolikus kifejezéseket.

Utoljára hagytam az áttekintő tanulmányokat. Ennek egyik fontos darabja a nyolcvanas évek közepén a Művészet folyóiratban lezajlott polémia tanulságait egybefogó dolgozat. Az avantgárd egyik irányzata (síkkonstruktivizmus) és az új festészet hívei között zajló vitáról ezt olvashatjuk: „A különböző művészeti irányzatok egyenlő esélyű kibontakozásának, zavartalan egymás mellett fejlődésének a híve vagyok. A normatív tanok hirdetőitől éppen úgy idegenkedem, mint a legújabb irányzatokkal szemben minden kritikus fenntartást félretevő lelkes propagátoroktól. Mert bár egymástól igen messze állóknak hiszik magukat, végső soron egyaránt elfogultak. A közép-európai művészeti életben nagyon nehezen tud megvalósulni a maradéktalan demokratizmus, a nehézkes, konzervatív döntések éppen úgy veszélyeztetik, mint a klikk-kérdések."

Ezek az 1984-ben lejegyzett sorok ma is aktuálisak. A plurális szemlélet lehetne a művészi mikrovilágok rögzítésén túli érdeme Lóska Lajos kötetének. Olyan individuális pályaképeket és ezek hálóját feszíti ki, amelyet haszonnal forgathatunk, ha a korszakról szóló diskurzusainkat tágítani kívánjuk. *(Új Művészet Kiadó)*

BOHÁR ANDRÁS

Előfizetőknek számonként 167 Ft

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a KRITIKA című lapot ..... pld-ban, az alábbi címre:

Megrendelő neve: .....

Címe (város, kerület): .....

(utca, tér, ltp.) .....

(emelet, ajtó): ..... irányítószám: .....

Előfizetési díj egy évre: 2004 Ft
fél évre: 1002 Ft
negyed évre: 501 Ft

Az előfizetési díjat a részemre küldendő átutalási postautalványon egyenlítem ki.

.....
aláírás

A megrendelőlapot borítékban, bérmentesítve az alábbi címre kérjük feladni:
Hírlap-előfizetési és Lapellátási Iroda – 1900 Budapest, Lehel u. 10/A

Szerkesztőségünk új telefonszámai:

436-4585
436-4586
436-4587

LAPUNK TÁMOGATÓI:

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
SOROS ALAPÍTVÁNY
JÓZSEF ATTILA ALAPÍTVÁNY
SZABAD SAJTÓ ALAPÍTVÁNY
PRO RENOVANDA
CULTURA HUNGARIAE ALAPÍTVÁNY
ÉS MAGÁNSZEMÉLYEK

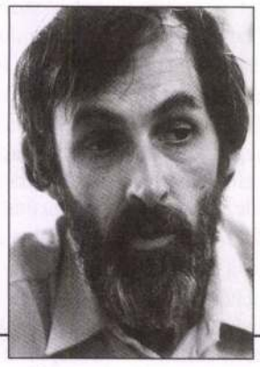

Koncz Zsuzsa felvétele

PÁLYI ANDRÁS

A ráció zsákutcája

Könyv, könyv, könyv, tudás és kóklerség egy halomban. Egy évben egyszer ha kijutok Varsóba, persze hogy ilyenkor legszívesebben nem is csinálnék egyebet, csak a könyvesboltokat búj nám. Bújom is. És találok magamnak egy könyvet, teljesen véletlenül. Üggyel-bajjal előhalászom – afféle jó polonista vagy nem is tudom, miféle szimattal – egy nagy halom filosz kiadvány alól. „Na drugim brzegu nihilizmu", ami annyit tesz, hogy *A nihilizmus túlpartján*. A hátsó borítón a szerző: Agata Bielik-Robson, ifjú, derűs tanárnőarc, szemében még ott az élet iránti diákos bizalom, nem oly rég kerülhetett ki az iskolapadból. Mit remélek tőle? Ma, amikor mindennemű mágikus tudás, asztrológia, alkímia, okkultizmus tornyokban áll a pulton, az utcai árus kis híján utánamdobja a leárazott ezoterikus bestsellert? Tudniillik ez a könyv a ráció zsákutcájáról szól. De semmi köze az irracionalitás divatját meglovagoló könyvdömpinghez.

Vagy mégis? Ha mégis, hát legfeljebb az ellenkező véglet felől, ami a kor szomjúsága, talajtalansága, önmagakeresése, s amit persze a könyvpiac – a prosperitás és egyáltalán az áldásos piaci törvények jegyében – dömpingáruval igyekszik kielégíteni, vagyis banalizálni. Agata Bielik-Robson viszont szigorúan megmarad filosznak, noha valójában filozófus, a jobb fajtából való, mert még szerény is. Ki tudja, lehet, hogy eredetileg nem is akart mást, csupán egy filozófiatörténeti dolgozatot írni a descartes-i *cogito* kritikájától. Ám ahogy ebbe belevágott, fel kellett tennie magának a kérdést: mit is jelent emberi egyénnek lenni – tudatos, érző és gondolkodó lénynek – abban a mai „poszthumanista világban", amely immár megfosztotta az embert minden metafizikus kiváltságától? Megvallom, engem ez a kérdés sokkal inkább magával ragad, mint a filozófiatörténeti elemzés. Vagyis Bielik-Robson tanárnő mégsem igazi filosz, mert a filológián túli gondolataival kelti fel a kíváncsiságom, azaz jellegzetesen mai aspektusból mond ítéletet az ész teológiája felett.

A kartéziánus hagyomány szerint, állítja, az ember „saját racionalitásának függvényében" határozza meg magát, vagyis „identitása önnön átláthatóságától függ" – ez a *cogito* természete. Ám ez az átláthatóság puszta űr; a világos értelemért nagy árat kell fizetnünk, ami nem egyéb, mint a tudatalatti. A tudatalatti, amely meghatározza érzelmeinket és képzeletünket, riasztó rém az értelem számára, s aligha véletlen, hogy épp a tudomány emberei, főleg a természettudósok közt a leggyakoribb a mentális korlátoltság, az előítélet: a karteziánus ember igazából „önmaga ellensége", önmagával meghasonlott lény. A „tudatosság" e radikális tagadását hajlamosak lennénk kapásból elutasítani, noha Bielik-Robson a „poszthumanista kor" átlagemberének legfőbb nyugtalanságát fogalmazza meg itt: előbb a történelembe és a tudományba vetett hitünk megfosztott bennünket az isten(ek)től, csakhogy ma már se a történelemben, se a tudományban nem hiszünk. És ez az a pont, ahol homlokegyenest az ellenkezőjét javasolja, mint az irracionalista bestsellerek szerzői, akik egyszerűen visszaforgatnák az idő kerekét.

Mi vár hát ránk a nihilizmus túlpartján? Szerzőnk számára Nietzsche a kulcsfigura, utóvégre ő nem egyszerűen a modern nihilizmus atyja, hanem a legbátrabb alternatív gondolkodó is, aki radikálisan szakított azzal a platóni-keresztény tradícióval, amely megelégedett a lélek megváltásával. Ő volt az, aki hihetetlen érzelmi energiával, kíméletlen logikával és ragyogó erudícióval megfogalmazta az új emberkép szükségességét. Ez az új antropológia csak akkor lehetséges, ha oszthatatlan egységnek veszi az embert – írja Bielik-Robson –, azaz nemcsak a keresztény dualizmoson kell túllépnie, hanem a szubjektum és az azt determináló életfeltételek dualizmusán is. Azt mondja: találd meg azt az új szubjektumot, amely maga az alanyi szabadság; az, ha megismerte e feltételeket, nem megszabadulni akar tőlük, hanem „megfeledkezni" róluk. Azt mondja, szabadulj meg a bűntudattól, az a pszichoanalitikus spekuláció melegágya, szabadulj meg a lelki tökéletesedés normatívájától, mert az merő (vallási) fikció, ne akard magad alá gyűrni a mindenséget, mert még a képzeleteddel sem tudod átfogni, legfeljebb újabb közhelyeknél horgonyzol le, ami annyit tesz, hogy a szubjektum menthetetlenül elszakad önnön egzisztenciájától. Voltaképp ez a „poszthumanista kor" drámája.

E logika persze kész botrány (lehetne) abban a katolikus Lengyelországban, ahol világraszóló skandalum, ha a szocdemes polgármester leveszi irodája faláról a keresztet, utóvégre az Isten itt afféle kifizetődő életbiztosítás, amit csak a hülyék hagynak ki. Könnyen lehet, hogy Agata Bielik-Robson is e hülyék közé tartozik, hisz nem restelli kimondani, hogy akár a vallási sztereotípiáknál rekedünk meg, akár az „e világi" pénzhajsza sztereotípiájánál, aligha leszünk boldogok. Megengedheti magának e „nyers" szókimondást, mert a könyve pár száz példányban, a Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének gondozásában jelent meg. Nem érdekli se az erkölcscsősz ök, se a bölcsek feltételezhető háborgása: amit mond, oly pragmatikus és oly romantikus, ahogyan csak egy nő tudja semmibe venni a szellemileg elaggott világ férfias instanciáit. Úgy véli, mivel a szubjektív én hatalmas interszubjektív potenciájával rendelkezik, a nihil akarati úton legyűrhető: az önreflexió révén, amely alámerülés a saját időbe. Hisz a tudat Derrida szerint is csak a lét nyoma, „vágy a saját jelenlétünk után". Ne menekülj hát vissza a *cogito* alacsony égboltja alá, mondja, hanem nyílj meg minden érzékszerveddel a világ előtt: „ez olyan realitás, amely nemcsak erősebb minden fikciónál, hanem más is", olyan realitás, amely képes „alakot adni az egzisztenciának", képes „értelemmel felruházni azt, aminek önmagában nincs értelme, de nyitott az értelemre".

Itt persze egy kicsit zavarban vagyok az anyanyelvemmel, mert ami a latinban *ratio* és *sensus* (lengyelül *racja* és *sens*), az magyarul egyaránt *értelem*. Holott a kettő ég és föld, ha jól értem Agata tanárnő mondandóját: az előbbi *értelem* épp az értelmes lét hiányát jelenti, egysíkú, fantáziátlan, boldogtalan életet. Az utóbbi a teljes létet.

PÁLYI ANDRÁS

Samu Géza

TARTALOM [2000. JANUÁR

VÁNCSA ISTVÁN: Med. risk 2
BRÓDY ANDRÁS: Kétfajta egyensúlyról 2
PETSCHNIG MÁRIA ZITA: Változások és várakozások 6
Interaktív univerzum
Beszélgetés BRAUN RÓBERT társadalomkutatóval
(Az interjút készítette: POGONYI LAJOS) 10
ALMÁSI MIKLÓS: Tények, trendek, tőzsdék 13
GALLÓ BÉLA: Írások a korrupcióról 15
MAJTÉNYI LÁSZLÓ: Információszabadság és önrendelkezési jog 16
MARKÓ GYÖRGY: Az ügynökhálózat újjászervezése a budapesti országos börtönben 1956 után 18
RADNÓTI SÁNDOR: Rövidpróza-kötet fényképalbum formájában 20
STŐHR LÓRÁNT: Átfűrészelni az emberek életének burkát 22
BALASSA PÉTER: Párbeszéd vagy beszélgetés? 25
Hosszú ideje egy helyben toporgunk
Beszélgetés NOVÁK ESZTERREL
(Az interjút készítette: BÓTA GÁBOR) 27
HELLER ÁGNES: Kizökkent az idő
(Fordította: MÓDOS MAGDOLNA) 30

VÖRÖS ISTVÁN: A szelídekre várva – A fatelepítőknél (BODOR BÉLA) 35
Borbély Szilárd: Ami helyet (JÁSZ ATTILA) 36
Varró Dániel: Bögre azúr (PAYER IMRE) 37
David Harrower: Kés a tyúkban (SÁNDOR L. ISTVÁN) 38
Marius von Mayenburg: Lángarc (TARJÁN TAMÁS) 40
Dosztojevszkij-tablettáK (LAJOS SÁNDOR) 41
Heten, mint a gonoszok (Nádra Valéria) 42
Simon mágus (BIKÁCSY GERGELY) 42
Az alkimista és a szűz (STŐHR) 43
Szép hangok özöne (J. GYÖRI LÁSZLÓ) 44
Miért hagytuk, hogy így legyen? (Veres András) 45
Samu Géza (SZEGŐ GYÖRGY) 46
Tény-kép (BOHÁR ANDRÁS) 47
PÁLYI ANDRÁS: A ráció zsákutcája 48

A címlapon: Giovanna Torresin műve

KRITIKA
TÁRSADALOMELMÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP
Megjelenik havonta
Főszerkesztő: BALOGH ERNŐ
Főszerkesztő-helyettes: VÖRÖS T. KÁROLY
Rovatvezetők: BOROS GÉZA, JÓZSA ÁGNES, KOVÁCS DEZSŐ, MÁTYÁS GYŐZŐ
Szerkesztőségi titkár: NÓTI ÉVA
Kiadja a KRITIKA ALAPÍTVÁNY megbízásából a NÉPSZABADSÁG RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Felelős kiadó: LENGYEL L. LÁSZLÓ vezérigazgató
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1034 Budapest, Bécsi út 122-124.
Telefon: 436-4585, 436-4586, 436-4587
e-mail: kritika@nepszabadsag.hu
Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető bármely hírlapkézbesítő hivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) BUDAPEST XIII., Lehel u. 10/A 1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj: negyed évre 501 Ft, fél évre: 1002 Ft, egész évre: 2004 Ft.

ISSN 0324-77-75

Lapterv: FÁBIÁN ISTVÁN
Szedte a Népszabadság Fényszedő Kft.
Tördelte: KAMONDI SÁNDOR
Nyomta: Szikra Lapnyomda Rt.
(9900406)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PAJTÁS

Samu Katalin szobrász-művész
JUN 21

/1021



KŐBE FARAGOTT, KEDVES KUTYAKÖLYÖK. SAMU KATALIN SZOBRÁSZMŰVÉSZ MUNKÁJA

Pöttöm emberkék vagyunk még és mesét hallunk a kiskakas gyémánt félkrajcárjáról, a bölcs bagolyról, a gyors futású tapsifülesről, a ravasz rókáról. Megkapjuk az első képeskönyvet, s megismerjük belőle a káposztát kedvelő kiskecskét, a csíkos zebracsikót, az égimeszelő nyakú zsiráfot. A városi utcán kutyát sétáltat egy bácsi, nagyapa falujában tarka tehénkék legelnek a réten, s a konyhában kiscica szunyókál a régi tűzhely alatt. Ahogyan nyílik értelmünk, szinte az első pillanattól megjelennek ők is – az állatvilággal is megismerkedünk. Hallunk vadállatokról, egzotikus jószágokról és a közvetlen környezetünkben is megtalálható kedves cimborákkal kötünk barátságot. Költők, képzőművészek is gyakran választják témául kedvenceiket. Szünidei összeállításunk ezekből a művekből mutat be néhányat.

CIMBORÁK

Demény Ottó:

KUTYA ADORJÁN

Kutya Adorján lompos
vörösbundájú eb.
Pajtásnak, házőrzőnek
legtökéletesebb.

Körbefutja az udvart,
visszafut, rádliheg.
Nincsenek a szemeinél
játékosabb szemek.

És senki nem néz nála
több hűséggel terád.
Kutya Adorján pompás
játszótárs, jóbarát.

Ha eszik is rád gondol,
farka vigan lobog,
míg lefetyelve mondja:
hagyok-hagyok-hagyok!

Pedig sosem hagy semmit.
Fölfal mindent. Bizony!
Kutya Adorján néha lódít,
bár szégyelli nagyon.

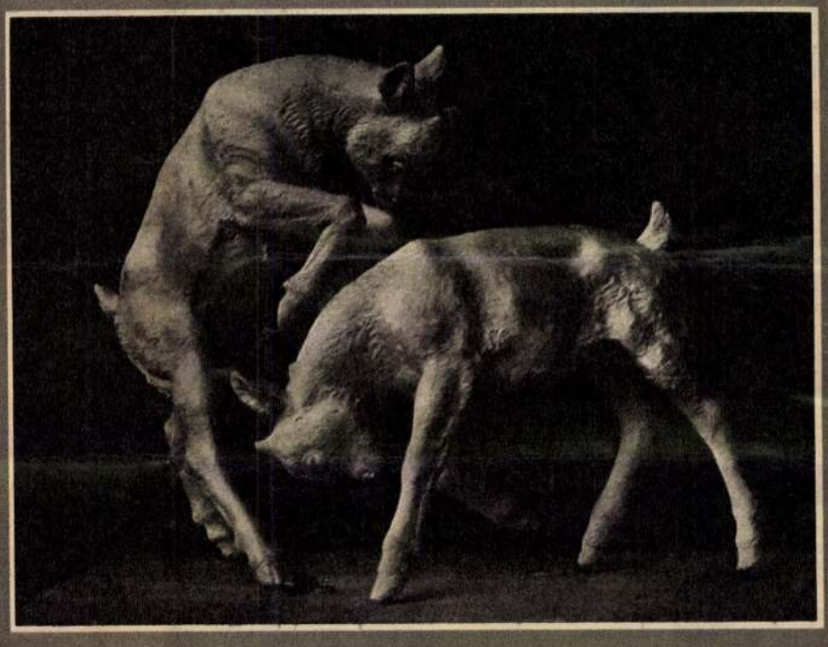

SOPRONI STÖCKERT KAROLY: KÉT KIS MÓKÁS KECSKEGIDA

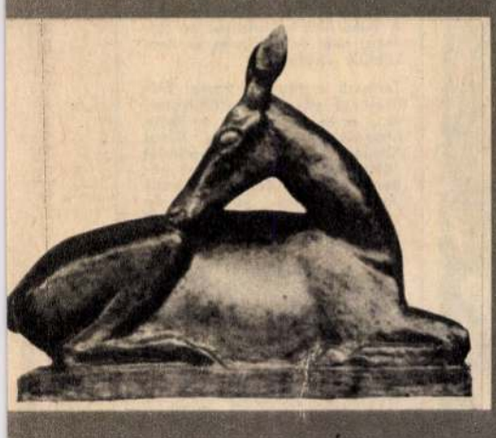

Ratkó József:

CSIGABIGA

Nyúl fut az úton át
cikkcakkban.
Villám botlik,
felpattan.

Csigabiga tapogat az
út mentén,
szarvacskáin
csillagfény.

EGY SZÉP MINIATŰR ÓLOMSZOBOR: FEKVŐ SZARVAS. SZABÓ GÁBOR ALKOTÁSA

FEKETE JÁNOS ÉRDEKES TESTTARTÁSÚ ANTILOP SZOBRA CSUPA JÁTEK ÉS DERŰ





olimpiát megnyertek, de — a kép [illegible] rint — Retezi Karcsiék étvágya ezzel korántsem csillapodott. A tűző napon is tovább folytatják pihekönnyűnek egyáltalán nem nevezhető edzéseiket.

Igen, talán az idén sikerül! . . .

[illegible]LYEN ÁLLAT EZ?



Megkezdődött a „máso[illegible]k félidő": a Fővárosi Ál[illegible]- és Növénykert 12 ré[illegible]es rejtvénypályázatának [illegible]tedik részét közöljük. [illegible]y állatot mutatunk be. A [illegible]városi pályázóknak az a [illegible]ladatuk, hogy megkeres[illegible]k ezt az állatot a Fővá[illegible]si Állat- és Növénykert[illegible]n, azután megírják: mi [illegible] magyar neve, hol él a [illegible]rmészetben és hol talál[illegible]tó a budapesti állatkert[illegible]n. A **nem budapesti** paj[illegible]sok egyenlő eséllyel in[illegible]lnak, mert az ő feladakat a lehetőségekhez szab[illegible]k. A kép alapján föl kell [illegible]merniük az állatot, az[illegible]án ismertetést kell ír[illegible]ok róla — legfeljebb egy [illegible]dal terjedelemben —, fő[illegible]g arról, hogy az állat[illegible]lág melyik csoportjába [illegible]rtozik, melyek a legkö[illegible]lebbi rokonai. **(A feladat [illegible]m cserélhető fel!)**

MEGFEJTÉSI HATÁR[illegible]Ő: mindig a Pajtás meg[illegible]lenését követő 13. nap, [illegible]gyis most július 4.

BEKÜLDENDŐ a követ[illegible]ző címre: Fővárosi Ál[illegible]t- és Növénykert, Bp. [illegible]V., Állatkert krt. 6/8. **A [illegible]rítékra írjátok rá: MI [illegible]?**

[illegible]UTALOMSORSOLÁS: az [illegible]olsó rejtvény megjelené[illegible]t követő harmadik va[illegible]rnapon az állatkerti Bar[illegible]ng Moziban.

[illegible]NYEREMÉNYEK: egy pár [illegible]anyhörcsög; egy pár ten[illegible]rimalac; egy darab hul[illegible]mos papagáj; egy ten[illegible]rimalac; egy aranyhör[illegible]ög; egy mocsári teknős; [illegible]-1 (összesen négy) cserép [illegible]rág; 1—1 (összesen tíz) [illegible]es belépő a Fővárosi Ál[illegible]- és Növénykertbe.

A HÉT VICCE

– Úgy döntöttem, hogy [illegible]bé nem kötök fogadáso[illegible]t.

– Nem hiszem el.

– Fogadjunk!

KÉTPIPÁS

A Műanyagipari Ktsz tatai telepén készülnek a kedvelt könnyűbúvárfelszerelések, amelyekből évente több tízezer kerül külföldre is. A képen: Kétlégzőpipás, ún. Champion könnyűbúvár-felszerelések készülnek. Legutóbb Lengyelországba szállítottak 10 ezer felszerelést.



A BETOLAKODÓ

Megdöbbenve és méltatlankodva figyeli a bristoli állatkert feketenyakú hatytyúja ezt a különös betolakodó idegent — „aki" bronzból készült, és azért repült át az állatkert fölött egy daru (de persze emelődaru . . .) „baráti" segítségével, hogy felállítsák alapzatára. Az új madarat az állatkert egy régi látogatója ajándékozta, szeretettel emlékezve a sok szép órára, amelyet gyermekkora óta az állatkertben eltöltött.



AZ IFJÚSÁG VÁROSA

1932-ben a Szovjetunió kommunista ifjúsági szervezetének tagjai, a komszomolisták új várost építettek az Ámur folyó mentén, messze Távol-Keleten. Építőiről Komszomolszknak nevezték el. A városnak, amelynek 40 éves évfordulóját június 10-én ünnepelték, ma már csaknem 200 ezer lakosa, óriási vaskohászati üzemei, fejlett papíripara van. Híres kikötő.

Pajtás

A MAGYAR ÚTTÖRŐK SZÖVETSÉGÉNEK KÖZPONTI LAPJA

Főszerkesztő: VASVÁRI FERENC

Főszerkesztő-helyettes: FULEKI JÁNOS

Szerkesztők: CZIFFERSZKY BÉLA, FORRAI JÁNOS, PETŐ GÁBOR PÁL

Rovatvezetők: ALAKSZA TAMÁS, CSER GÁBOR, FARAGÓ GYÖRGY, LENGYEL MIKLÓS, ÓNODY GYÖRGY, SZIGETI PIROSKA

Főmunkatársak: HUNYADY JÓZSEF, ÖRSI FERENC, PAPP LÁSZLÓ

Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat

Felelős kiadó: TÓTH LÁSZLÓ igazgató

Szerkesztőség: Budapest VI., Gorkij fasor 6. Telefon: 229-895, 228-421

Kiadóhivatal: Budapest VI., Révay utca 16. Telefon: 116-660

A beküldött kéziratokat és rajzokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96 162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Előfizetési díj: egy hónapra 6,– Ft, négyedévre 18,– Ft, félévre 34,– Ft, évre 72,– Ft

72.7930 Egyetemi Nyomda, Budapest.

Felelős vezető: JANKA GYULA igazgató

INDEX: 25.695



KAKAS KISCSIBÉVEL. HERENDI PORCELÁN A XIX. SZÁZADBÓL

A PAJTÁS LÍRAI ANTOLÓGIÁJA ÉS KISGALÉRIÁJA



IFJUSÁG. SZABÓ IVÁN ALKOTÁSA. A SÓLYOM ÉS A LÓ, A RÖPÜLÉS ÉS A SZÁGULDÁS SZIMBÓLUMA JÓL ILLENEK A HARMONIKUS TESTŰ FIATAL LOVASHOZ

Simon István:

MIRZA

Ahogy első gazdája hívta,
mi is csak így becéztük: Mirza.
Sejtelmünk se volt, mit jelent a szó,
mit magával hozott a kiscsikó,
mikor egy tavaszi vásár után
udvarunkba vezette apám.

Mirza, Mirza... mint rejtelmes talány
csendült a szó nagyanya ajkán.
Sehogy se akart békülni vele,
aztán ráhagyta: „Egye a fene
ezt a bolondos, furcsa szót."
S így hívta ő is a kiscsikót,

kinek deszkából tákolt kaloda
volt istállónkban külön otthona.
Nappal persze ficánkolt nagyon
játszott a tyúkokkal az udvaron.
Nyihitott, dobbantott, majd megszaladt,
Ízte a bungó szarvasbogarat.

Nagyanyát leste: Ölben fát ha vitt,
hát elkísérte a konyhába is.
Meglátta és kiáltott sikítva:
„Hej, de megijesztettél te Mirza!"
S ráveregetve a kampós nyakra,
kockacukorral kicsalogatta.

Vasárnap, ha ballagott misére,
lányok között a csikó kísérte.
Kert alól, ha paprikát hozott,
mögötte Mirza ugrándozott
a selymes fűvön, petrencék között,
így szerzett nagyanyának örömöt.

Örömöt, kedvet... Aztán egy napon
ebédnél így szólt apám: eladom,
sok az adó, lassan a sírba visz,
és télire majd kell a csizma is.
Ült némán a megrémült család,
mindenki letette kanalát.

S kinek neve talány maradt, titok,
elvezették a kedves kiscsikót.
Áthajolva a pudvás kapufán
nézte a távozót még nagyanyám,
és halkan suttogta, szepegte sírva,
mint legszebb szót a földön: Mirza, Mirza.

Sipos Gyula:

BOLGÁR HEGYEKBEN

Keskeny ösvény a Rilán,
jön a szamár-karaván,
elöl lép a csacsi-vajda
csengettyű cseng a nyakán.

Szálas erdő, rengeteg,
vízesés, kő-görgeteg,
öt-hat szamár egy kötélen
cipeli a terheket.

Ballag, nem siet soha,
nincs hajcsárja, ostora,
hova indult – bólogatva –
úgyis elér majd oda.

Ismeri az utakat,
kis pataknál megitat,
farka bojtját meglegyinti,
elűzi a gondokat.



KÖZLEKEDÉSI PÁLYÁZAT

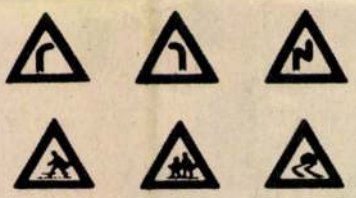

KEDVES PAJTÁSOK!

Elérkezett a várva várt nyári
káció.

A megérdemelt pihenő i
minden egyes pajtás igyekszik ma
okosan, jól kihasználni. Azonbar
sok gyerek nem is gondol arra, hog
milyen veszélyek leselkednek reá
közutakon, játszótereken és min
azokon a helyeken, ahol nem figye
mesen, körültekintően közlekednek
játszanak.

Hányszor vagyunk szemtanúi an
nak, amikor iskolás gyermekek u
rálnak fel és le mozgó járművek
re! Nap-nap után látjuk, hogy a
idősebb pajtások egynémelyike nem
segíti a kisebbeket, a rászorulóka

ZENGŐ

Ilyen gyakorlatokat csak jól betanított, türelmes lovakon végezhetnek a fiúk







Az ugrás mozdulatait a határőr edző és az úttörő jóbarát figyeli

Szűkre fogd a szárat, veregesd meg a nyakát, aztán megpróbálhatod. Ha nem tetszik a Zengőnek, úgyis lehajít!

— Engem bizony nem! — fitymál Ambrus Imre, és elkapja a ló hajtószárát, megveregeti a nyakát, majd bal lábát beakasztva a kengyelbe, mintha a föld dobná föl, fellendül a pej hátára. A kanca táncolni kezd: előbb ágas-

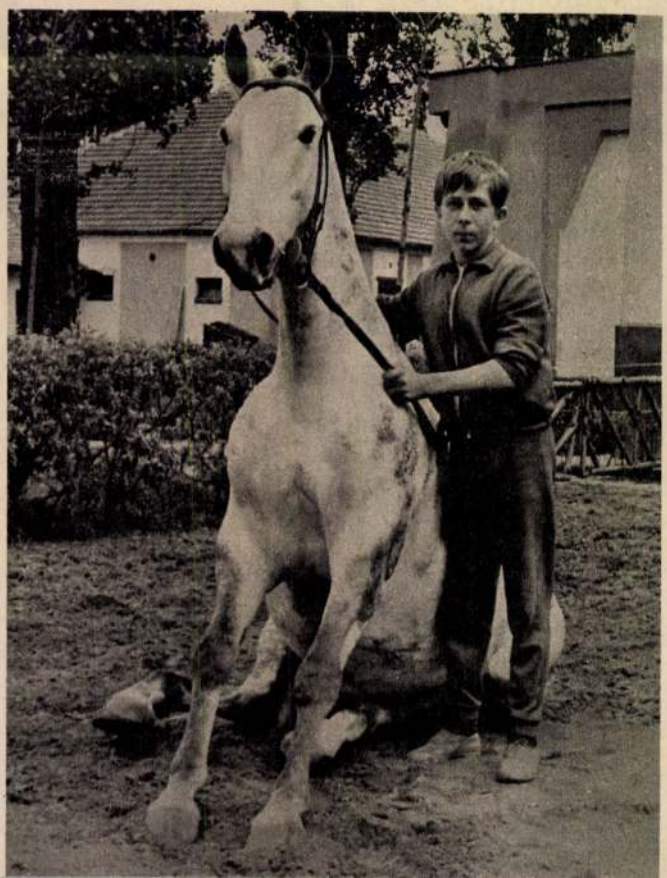



„Kedves lovam, most először szépen feküdj le, aztán ülj mellém, mert fotózni fognak"

SAMU KATALIN, szobrasz

Ahhoz a derekhad utani, még neve sincs nemzedékhez tartozik, mint a festészetben Orosz Janos, Csernus Tibor és Kondor Béla; a szobraszatban talan Németh Mihaly, Varga Imre, Ligeti Erika és O. 136.old

TAMÁCS IMRE: Sárvár és Németh Mihály 136.old

VASI SZEMLE, XXIX.évf. 1.szam, 1968. Szombathely

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAPKIADÓ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ALFÖLD

1971

10

Samu Katalin

1021



Sanna Kafallu

Derkovits ösztöndijas

-neve emlitve

Magyar Nemzet 1972 február 2o

11.pld.

Sanu Katalin, nobrán

Szerepel.

↓

–: Szabadtéri noborkiállítás Salgótarjánban

9.

Népszabadság, Bp 1973. aug. 7.

Samu Katalin: Borjúfej



27

a XVII.-ben – viszonylag nagy felületet töltenek be, s rajzuk nem vékony vonalú, a Holicson elterjedt motívumok apró mintájúak és vékony hajszálecsettel festettek. Ám ezek a motívumok nem Holicson vagy Strassbourgban alakultak ki, legfeljebb Holics felhasználta és tovább fejlesztette őket. Ezeket a gyári kerámiát jellemző apró mintákat a habánok is ismerték és használták. Elég, ha az 1732-es habán mintatáblára gondolunk, ahol reneszánsz és delfti minták mellett apró mintákat is találhatunk.

Korsónkon a tradicionális habán díszítőelemek közül egy sem fordul elő. Nem azért, mintha a XVIII. század közepén készült habán edényeken ilyen minták már egyáltalán nem szerepelnének, ellenkezőleg, még mindig ezek dominálnak. Viszont a korsón az alakos ábrázolások közeiben a nagymintás reneszánsz vagy delfties motívumok nem férnek el. Ha évszám nem tanúskodna erről, akkor is tudnánk, hogy korsónk az 1740-es, 50-es években készült, a

Sarma Katalin

A Villányi Szobrász alkotótelep 1943. évi zárása és a Siklósi Szobrász- és Kerámiatelep munkájának leírása, értékelése, valamint a kiállítás rövid megnyitója, melyen szerepel műve.

Mohács,

1943. okt. 30.

Samu Katalin

A Csongrád m.-i Tanács és a Szeged m.-i városi Tanács műtárgyvásárlásaiból rendezett „Kortárs Művészet" c. kiállítás" ma megnyílik, melyen szerepel műve.

Meghívó

1974. Okt. 5.

Samu Katalin 3

Láskor meg csodáljuk páratlan megfigyelő készségét, vzes faragókedvét és tehetségét. Pára másző mackói, vékony, nyurga fekvő csikói, görö-gös szépségü feje egy-egy remeklés. Az alkotásokból az örökkévalóság nyugalma, valami belübröl fakadó, kisugárzás szépség, az élet igenlése árad.

Láncz Sándor: Kiállitásról kiállitásra.

Magyar Ihrlap 1972/226 6 old.

Samu Katalin 4.

Formailag nehéz meghatározni, hova kapcsolódnak: Medgyessytől Borsosig és a sumérokig, meg a görögökig mindenki őse – ugyanakkor ízig-vérig magyar és alföldi. Nagy titka van: anyanyelvén beszél, lehet, hogy kissé hajszolással, de ízesen és lökéletesen, ahogy csak anyanyelvünkön tudunk szólni. Ez a roppant erő sugárzik Samu Katalin alkotásaiból.

Láncz Sándor: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/226 6 old

Samu Katalin
szabadtéri tárlat nyílt meg Szegeden
vasárnap a Tisza-parti sétány árnyas
fái között Samu Katalin hódmezővásárhelyi szobrászművész alkotásaiból.

Magyar Hírlap 1972/196 4 old.

Samu Katalin 2

A rendezés a sorba állítás helyett bátrabban állíthatta volna a műveket, a természetes, fás, füves környezetbe. Samu Katalin művei láttán furcsa érzés fogja el a szemlélőt: közhik sétálva, sokszor az az érzésünk támad, mintha egy-egy szobor valamelyik görög templom ásatásaiból került volna elő (anélkül, azonban, hogy az antikvitás szolgai másalenne.)

Láncz Sándor: Kiállításról Kiállításra

Magyar Hírlap 1972/226 6 old.

Samu Katalin 1.

a Flódmezővásárhelyen élő, kiállításokon ritkán jelentkező művész a szegedi llóra sétányon rendezett első szabadtéri tárlaton állítja ki műveit. Ezek monumentálitását mutatja, hogy kisméretük ellenére sem oldódnak fel a tér hatalmas levegőegében.

Láncz Sándor: Kiállításról kiállitásra

Magyar Hirlap 1972/226 6old

Samu Katalin

„Fekvő lovacska"

(repr.)

Nyári Tárlat Szegeden.

Népújság Tolna Megye, 1942. aug. 6.

Samu Katalin

„Kutya Bélyzel" c. szobra
a Studió '64 Ziállításon
szerepelt

Kritika 1973 március
27. old.

Samu Katalin szobrászművész.

Szabadtéri szoborkiállítása megnyílt Szegeden. Tápai Antal szegedi szakkörében tanult szobrászatot, majd a Képzőművészeti Főiskolán Mikus Sándor tanítványa, az Iparművészetin Borsos Miklós növendéke.

Szabó Endre
Csongrád megyei Hírlap

Palmer Zottán összeállítása: Kritikák-tárlatokról.

Csongrád m. Hírlap, 1943. jún. 3.

Samu Katalin szobrászművész

Az ötéves szegedi Művészklub
közrenüködői közé tartozik.

Palner Zoltán összeállítása,
Csongrád m. Hírlap, 1973. jún. 3.

Samu Katalin

A hétfőn megnyílt salgótarjáni szabadtéri szoborkiállításon alkotása szerepel.

Népszabadság, 1973. aug. 7.

Samu Katalin

Salgótarján főterén rendezték meg a szabadtéri szoborkiállítást, melyen kis állatszobrai szerepelnek: „Kisbarjú" – „Csikó" – „Macho" (ezüstöt)

(ok): Szoborkiállítás '73.
Nógrád, 1973. aug. 14.

Samu Katalin

Szabadtéri szoborkiállítás nyílt hétfőn a salgótarjáni József Attila mův. közp. előtti téren. Alkotásai szerepeltek e kiállításon.

Vas Népe, 1973. aug. 7.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1972 MAJ 5

Samu Katalin szobra

1021

Szeged nyári ígérete

Hat bemutató a Dóm téren

Csütörtökön Budapesten a Magyar Sajtó Házában tájékoztatták az újságírókat Szeged város Tanácsának, valamint a Szegedi Szabadtéri Játékoknak vezetői az idei ünnepi programról. *Papp Gyula*, a városi tanács elnökhelyettese visszatekintett a játékok néhány esztendős múltjára, megemlítette, hogy a Szegedi Szabadtéri Játékok felújításának 14. évadja következik, s *1959 óta 200-nál több előadást tartottak*, s az elmúlt évben már *az egymilliomodik nézőt* köszönthették a Dóm téren.

Az idén *július 21-től augusztus 20-ig* tart a szabadtéri program, amelyben *6 bemutató* szerepel. A hat produkció összesen *16 előadásban* kerül a közönség elé. Mint már hagyományos, szerepel a programban, és ez lesz a nyitó darab is, Erkel *Hunyadi László* című operája; műsorra kerül Strauss *Cigánybáró* című daljátéka. Az operát egy *külföldi együttes* is képviseli, a *Teatro Comunale di Bologna* Verdi *Othellóját* mutatja be. Egy másik külföldi művészegyüttest is köszönthetünk, bár az egészen más műfajt képviselt: Lengyelországból a *Slask Lengyel Állami Népi Ének- és Tancegyüttes* is bemutatja műsorát Szegeden két alkalommal, a másik folklór előadás pedig a *Hegyen-völgyön lakodalom* című gálaműsor lesz, amelyben a Szegeden rendezendő nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztiválon részvevő külföldi együttesek közül 7, valamint több magyar csoport közös műsort mutat be. Végül, de nem utolsósorban *drámát* is láthat a közönség a Dóm téren, Shakespeare *Rómeó és Júliáját* Vámos László rendezi, a két főszerepben két ígéretes tehetségű főiskolással: Kalocsay Miklóssal és Kútvölgyi Erzsébettel.

A Dóm tér 16 igen ígéretes előadásán kívül *egyéb műsorokkal is* várja Szeged nyáron a vendégeket. *11 kulturális jellegű kiállítás lesz* többek között, s azok közül feltétlenül ki kell emelnünk a *13. szegedi nyári tárlatot*, valamint *Samu Katalin szabadtéri szoborkiállítását*. Több ipari és mezőgazdasági bemutató lesz, ismét megrendezik a szegedi ipari vásárt, a *Korszerű élelmiszer és mezőgazdaság, 1973.* című bemutatót. A tudományos programból kiemelkedik a *pedagógiai nyári egyetem*, amelynek egyik szekciója művelődéspolitikai témákkal foglalkozik, a másik szekció pedig többek között az *acceleráció* témakörét vizsgálja. Ipari tudományos konferencia, *nemzetközi magyar nyelvészeti kongresszus* is szerepel a programban.

A műsoros rendezvények közül külön említést érdemel a *nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál* gazdag programsorozata, amely a Dóm téren a már említett gálaesttel fejeződik be. Megemlítendők a *szegedi ifjúsági napok* rendezvényei, s több könnyűzenei műsor. Három *orgonahangverseny*, s több egyéb koncert vonzza a zenekedvelőket. Nyolcféle sportbemutató is érdekes szórakozást kínál a látogatóknak.

Szeged, a napfény városa a tizennegyedik alkalommal is ígéretes programmal, és sok szeretettel várja az ország minden részéből vendégeit.

(bm)

A VDK küldöttsége élesen tiltakozik az Egyesült Államok magatartása ellen — mondotta Xuan Thuy —, mi, a magunk részéről továbbra is hajlandók vagyunk folytatni a tárgyalásokat.

Szó esett a tanár
életbe lépését követ
művelődéspolitika
sairól; a tanácsi ve
pedagógusok kapcsol
párt X. kongresszu
rozatainak végrehaj
tékelve több kérd

Megnyit
vegyésznapokat

A X. borsodi műszaki hetek jelentős eseménysorozatára került sor tegnap, csütörtökön az SZMT-székházban. *Fejes Gábor*, a Nehézipari Műszaki Egyetem tanszékvezető docense ünnepélyesen megnyitotta a VI. borsodi vegyésznapokat.

A nagy érdeklődéssel várt rendezvényre sok szakember jött el megyénk vegyipari üzemeiből, a BVK-ból, a TVK-ból, az Észak-magyarországi Vegyiművektől. Az elnökségben foglalt helyet *Preisisch Miklós*, a Magyar Kémikusok Egyesületének főtitkára, valamint az NDK-ból a vegyésznapokra érkezett *dr. Heinz Robel* és *Dietrich Hartmann*, a magdeburgi műszaki főiskola tanárai.

Az elnöki megnyitó után került sor a plenáris előadásra, amelyben *dr. Somló György* egyetemi tanár, a VEGYTERV igazgatója tekintette át igen érdekfeszítően a vegyipari világtörténelmet, különös tekintettel a műszaki-tudományos forradalomra. Tegnap különben az ünnepélyes megnyitó után több előadás hangzott el, amelyek elsősorban a TVK-hoz kapcsolódtak. *Sólya László* a TVK olefinüzeméről, mint az országos olefinprogram első lépcsőjéről, *Bártfai Kornél* a polietilén alapú zsugorodó fóliák előállításáról, *Sipőcz Lajos* az agrofóliagyártás fejlesztéséről beszélt. Az előadásokat élénk vita követte, s délután *dr. Berecz Endrének*, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem tanszékvezető tanárának elnökletével újabb előadásokra került sor, majd a MTESZ-székházban rendezett állófogadás zárta a napot.

Igen tartalmasnak, érdekesnek ígérkezik a mai program is. A vegyésznapok két külföldi vendége is ma tartja meg előadását, s több mint tíz újabb előadás is elhangzik, majd a vegyésznapok részvevői orgonahangversenyen vesznek részt az avasi műemléktemplomban.

k



keresik fel az ország min-
Mécs Ernő felvétele

1021

Samu Katalin szobrász művész

1972. VII. 15. 19.00. Ka.

Esti krónika I.

- Egy szegedi újdonságról jelenti Balogh György.

- Az Ünnepi Játékok egyik legszebb szine az a szabadtéri kiállitás, amit Samu Katalin hódmezővásárhelyi szobrászmü vész ember és állatfiguráiból rendez a Móra Ferenc Múzeum igazgatósága és a Szegedi Sajtóház Müvész Klubja. Először történik meg, hogy Szegeden, szabadtáren, a Móra Ferenc sétányon, a Lidice emlékmü környékén, árnyas lombok és vörös rózsák között, rendeznek szoborkiállitást. A müvész és a segitő kollektiva tagjai ma este rendezték el véglegesen a teret. Aki szépet akar látni, ezen a sétányon láthat szépet. Jellegzetes parasztfejek, gyönyörü emberarcok é solyan állat

1972. VII. 15. 19.00. Ra.

Dati krónika I.

- Egy asszonyi fájdalmágról jelenti kalogh György.

- Az Ilmenyi Játékok egyik legszebb szóma az asszonyáró kifillítás, amit Szam Natalia Nőtvenővicsárhelyi szobrászmű vész ember és állatfigurákról rendez a Nőre Pereno Múzeum igazgatósága és a Szegedi Sajtóház Művész Klubja. Először történik meg, nagy Szegeden, szabadtéren, a Nőre Pereno sétányon, a kiállás emlékhely környékén, dragos lemlek és vörös rózsák között, rendezvek gyoborkifillítést. A művész és a segítő kollektíva tagjai az esta szerdesték el véglegesen a teret. Aki szépet akar látni, ezen a sétányon láthat szépet. Jellegzetes parasztlegek, gyönyörű embereck é selyem állat

portrék, amilyeneket ritkán láthat a művészet szerető ember. A művész, aki az ember és az állatszeretetet egyaránt a vá sárhelyi tanyavilágban tanulta, úgy ábrázolja az ember mellett az állatot, mint akik egymásra vannak utalva, az állatot, mint az ember segítőtársát.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972

KORTÁRS

Samu Katalin
1021



SAMU KATALIN: Halottsirató (rézdomborítás)

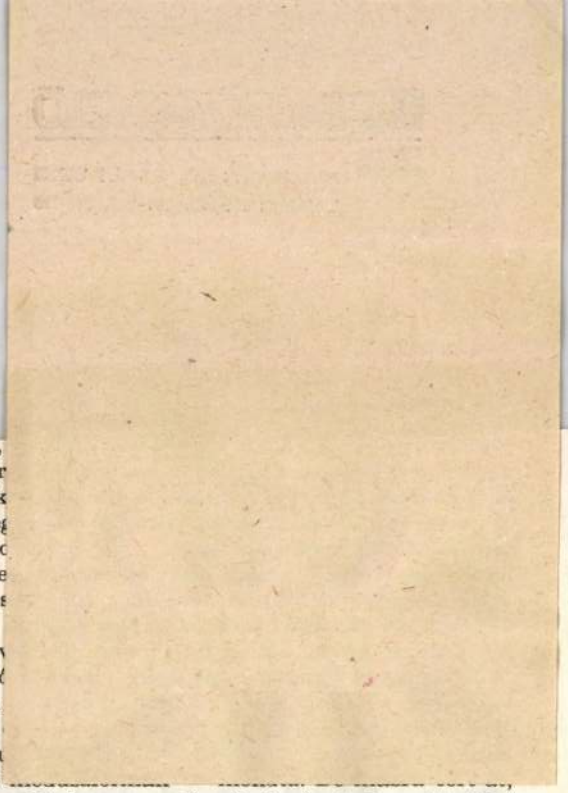

ha üresen hagyják, mondja meg az oper
mozgást mutatni"), felhívta a figyelmünk
ritmusokra, a vasúti töltésekre, a salakhe
a világból ezeket a számára szinte kész k
a carrarai hegyekben a márványtömböke
a művészetnél maradjunk, amelyről ott
talán, mellékesen, a film avantgardjában
fiatalon (miért is ne?), hiszen olyan szu
lénnyel rakta helyükre a környező tér er
aki előző nap járt elsőnek az űrben, s én
tehettem – azt a felfedezést, hogy Kassák
elrepülő nikkel szamovárról most a szp
azok is olyan szamovárformák. – „Inkább
ami úgy látszik jobban érdekelte; arról beszélt, hogy egy jó prózai művet olvasott előző nap az új Kortársban, Sarkadi *Gyává*ját. Szeretett számon tartani minden felbukkanó értéket; mindig szerkesztő maradt. Én még nem olvastam. Hallgattam. Aztán megint a terekről beszéltünk, hogy régen miért kellett perspektíva a festészetben, s hogy ma miért nem kell. A holland enteriőr képekről beszéltünk, ahol az egyik szobából átlátunk a másik szobába, az egyik zárt térből a másik zárt térbe; a barokk festők kozmikus képeiről; így aztán megint Gagarinról is...

A belvárosba visszatérve, az Astoria előtt hallottam, hogy Sarkadi éjszaka szörnyethalt.

S ha az ember úgy képzeli, hogy
repülni is tud, akkor már csakugyan
szép a világ.
(Az egyik novella vége 1959-ből)

1961. április 12-én este a budapesti Rádióban többen nyilatkoztak a nap eseményéről, Gagarin űrrepüléséről. Többek közt Sarkadi Imre is.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Samu Katalin

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1972 NOV 26
1071



SAMU KATALIN: ÜLŐ NŐ

Kiss Dénes

Édes őszi lárma

Szüretek méz-illata
s dongakongás hív haza
várnak régi őszök
Gesztenyefa pagoda
könnyet ejtő sátora
árnyában időzök

Drótkarikán gesztenye
kis koronám ékszere
parázslana lángban
zöld csillagok köldöke
nesztelenül feltörne
öreg diófánkon

Delavári muskotály
nagyapám ki halott már
s csillag-szüret várna
Mustban fuldokló darázs
mélyről izzó tűzrakás
édes őszi lárma.

a ház? Már együtt volt a pén



(PC

ît, hogy mindent megértsen..
aki maradt utána, két és fél
k másfél éves, ott sírtak
ellett nekem már a ház, nem
ár semmi.
t tett a pénzzel?

1021

Samu Katalin szobrai

KÉPZŐMŰVÉSZET

Samu Katalin szobrai

A természetes környezet más megvilágítást, nézőpontot ad a szobroknak, mint a kiállítótermek műtőszerű puritánsága, vallató kiszámítottsága. A fák, bokrok természetes környezetében új részletek, új szépségek villannak fel, sajátos életre kelnek az alkotások, a fák lombjai között átszűrődő napfény játékaival gazdagodnak. Különleges harmóniává olvad a természetes anyagok találkozása és a természet őserőinek ösztönös, valamint az alkotó művész tudatos munkája.

Ezért üdvözöljük az első szegedi szabadtéri szoborkiállítást, s külön öröm, hogy Samu Katalin szobrait láthatjuk.

*

Szűkszavú önéletrajz egy régi katalógusból: „1934-ben születtem Hódmezővásárhelyen. Iskolai éveim túlnyomó részét is itt töltöttem. Érettségi vizsgát Budapesten tettem. Utána a Képzőművészeti Főiskolára kerültem, ahol egy évig Mikus-növendékként, majd az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós tanítványaként folytattam tanulmányaimat. Itt szereztem diplomát 1958-ban, azóta Vásárhelyen élek és dolgozom."

Mit lehetne ehhez még hozzátenni? Azóta alkotásait ott találhatjuk a legjelentősebb kiállításokon, kilenc állami megrendelésre készített szobrot, megkapta a Derkovits-ösztöndíjat, tanulmányutakat tett az NDK-ba, Lengyelországba, Jugoszláviába, Csehszlovákiába, Olaszországba és Görögországba. Jelenleg a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában mintázást tanít.

*

Samu Katalinról sokszor leírták már, hogy nagyszerű állatszobrász. Pedig sokkal több ennél, Samu Katalin csak (!) szobrász. Mindenfajta tematikai kategorizálás nélkül. Mert az ilyen leszűkítő skatulyázások mögött mindig hátsó gondolatok, burkolt vagy ki nem mondott vélemények rejtőznek.

A szobrok is, mint minden művészi alkotás, csak a közönséggel való érzelmi-gondolati — tehát aktív — találkozáskor élheti igazi életét, teljesítheti a művész és önmaga küldetését. Samu Katalin állatfigurái — lovak, kutyák, medvék — nagyon is emberi tartalmak hordozói. Két oldalról is. Egyrészt állatfiguráit mindig emberi relációban, emberekkel való kapcsolataikban (még ha nincs is jelen mindig megmintázva az emberi figura) jeleníti meg. Fekvő lovacskája együtt fáradt meg és együtt pihen az emberrel, pulija épp gazdája szemét-parancsát lesi, játszó medvéi esetlenül mozgó kisgyerekeket juttatnak eszünkbe, Fiú csikóval című szobránál pedig nem kell szebb példa ember és állat ősi, mindig megújuló kapcsolatára. Másrészt állatfigurái — ma nagyrészt terek, iskolák, óvodák díszei — a nézőkben váltják meg emberi tartalmaikat. A bennük rejlő derű és kedvesség, erő és boldogság, játékosság és sutaság végül is bennünk, nézőkben oldódik igazán emberivé.

BODOR PÁL: MONOLÓG ZÁRÓJELBEN

Röplapok versben, prózában — mondja az alcím, mintegy jelezve a kötet nehezen meghatározható műfaját. Komoly, szavahihető íróval van dolgunk, s vallomását is igaz írói-emberi megnyilvánulásnak vehetjük: „Kedvenc műfajom .... a lehetőség. A néhány perc alatt elolvasható írás, amely lehetett volna regény, novella, elbeszélés, film, dráma, bármi. Összekacsintok az olvasóval: neki regényt olvasni, nekem regényt írni nincs időm." — Mi ez? — kérdezhetjük. Meg nem írt művek miatti mentegetőzés, vagy egyszerűen olyan művészi szándék, mely végre az olvasó igényét is figyelembe veszi? — Ez is, az is. A szerző által *röplap*nak nevezett műfaj tanúsítja, hogy Bodor Pál nem szeret arról beszélni, ami nem a lényeg. Ugyanakkor az olvasóra is gondol, a rohangáló, ide-oda rángatott átlagolvasóra, akinek bizony több kötetes regények olvasására nem nagyon jut ideje. (Valami persze sántít! — Egyáltalán nem biztos, hogy az olvasóknak éppen e „néhány perces" műfajra van igényük. Regényeket manapság is írnak, sőt — horribile dictu! — olvasnak is.) Mindez természetesen még nem, vagy csak részben minősít.

A kötet apró írásaiból egy *moralizáló író* rokonszenves képe bontakozik ki. Mindegy, miről elmélkedik Bodor Pál, gondolatai leggyakrabban a humánumhoz, az értékteremtő és értékőrző humánumhoz kanyarodnak vissza. — Küzdelem a közöny, az elgépiesedés ellen. Vágyódás a belső csönd után, vágyódás, de nem valamiféle parnasszista magányba, mert az író nagyon jól tudja, hogy „csak együtt, közösségben lehetünk egész emberek: *nem-tehetetlenek*". *Szép, de nem új* gondolatok ezek! Így aztán természetes, hogy a kötet érdekessége nem a gondolkodás végeredményében, hanem folyamatában van. A „nagyrészt prózában" írt versek éppúgy mértéktartással párosított bölcsességről vallanak, mint *A hallgatás nyelvtana* cím alatt összegyűjtött vázlatok, krokik. Nem a jól értesült mindentudó beszél bennük, hanem az okosan szemlélődő.

„Verseiben" népi-szürrealista és intellektuális elemek összefonódását figyelhetjük meg. „... ne elemezzétek jelzőimet, már nincsenek külön benzinszagú és külön földszagú költők" — írja egy helyen. E természetes kapcsolódás számtalan példáját idézhetnénk. Nem mehetünk el szó nélkül a kötet egészére jellemző emelkedett hangnem mellett sem. „... patetikusan, biblikusan fogalmazok, úgy látszik, a végső tanúságokat, megrendüléseket csak szitkozódva vagy zsoltári hangon lehet kimondani." Nem tagadjuk e kijelentés igazát! De naivitás és túlértékelés lenne azt állítanunk, hogy a kötet egésze igényli a pátoszt, hiszen Bodor Pál nem mindig „végső tanúságokat és megrendüléseket" közöl. Ha nincs meg a kellő gondolati töltés, a pátosz is sallanggá, felesleges többletté válik. Tudja ezt Bodor Pál is, sőt becsülendő nyíltsággal és önkritikával mondja: „... van valami kellemetlen, kántálásszerű alaphang bennem, lassú, fájó, monoton üteme fáraszt, és néha untat, hamisnak érzem; aki csak ezt hallja ki belőlem, ványadt, holdképű, cingár szomorúságnak gondol, pedig — noha mozdulatlanul — mindig szaladnék." Természetesen az olvasó nemcsak ezt „hallja ki" Bodor írásaiból! Bíráló észrevételünk is csak egy veszélyre akart figyelmeztetni. A másik, komolyabb veszély: a felaprózódás. A *Mit látott a bokszoló utoljára?* című ciklus „majdnem karcolatai" bizonyítják, hogy szerzőnk például kiváló novellista lehetne, ha nem ragaszkodna olyannyira kedvenc műfajához, a lehetőséghez. Az ötleteket nem szétszórni, hanem *egy* műalkotás gyújtópontjába sűríteni — ez az, amit tanácsolunk, s miközben ezt tesszük, nem feledjük a *Monológ zárójelben* erényeit sem! *(Kriterion, 1971.)*

OLASZ SÁNDOR

SAMU KATALIN
SZOBRAI







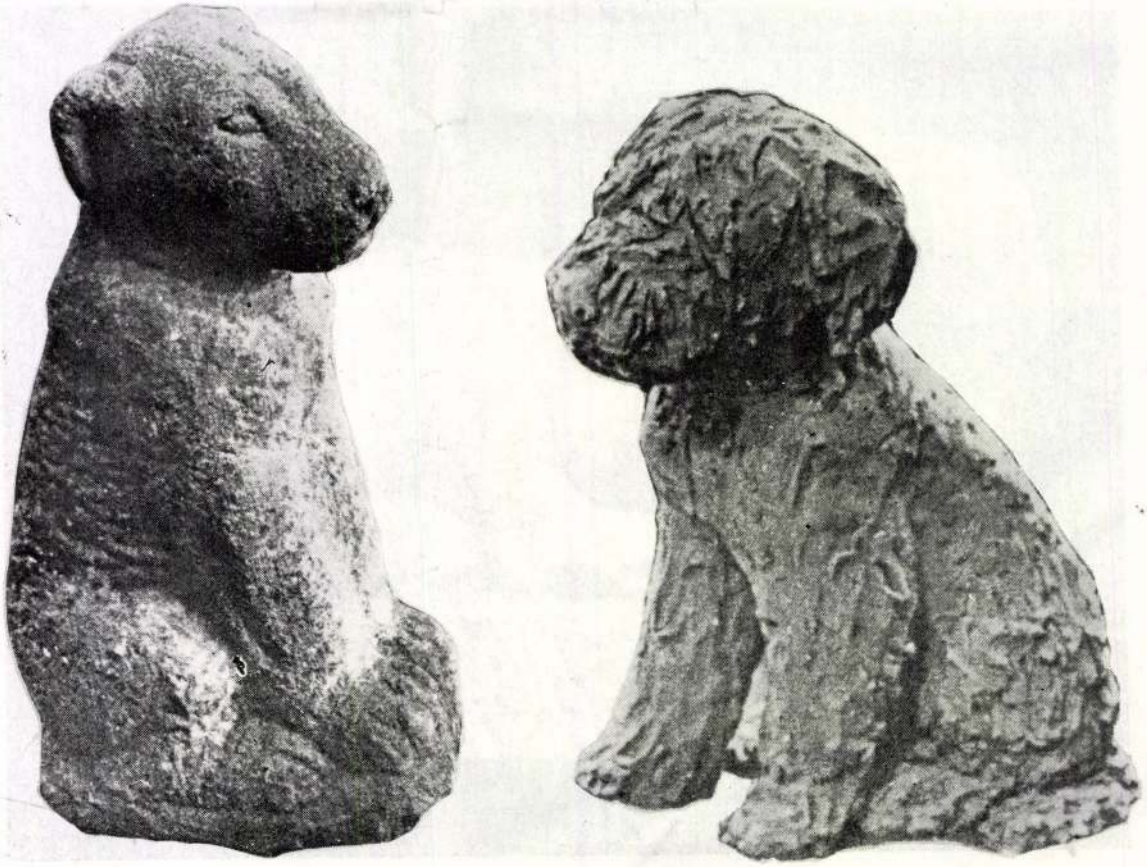









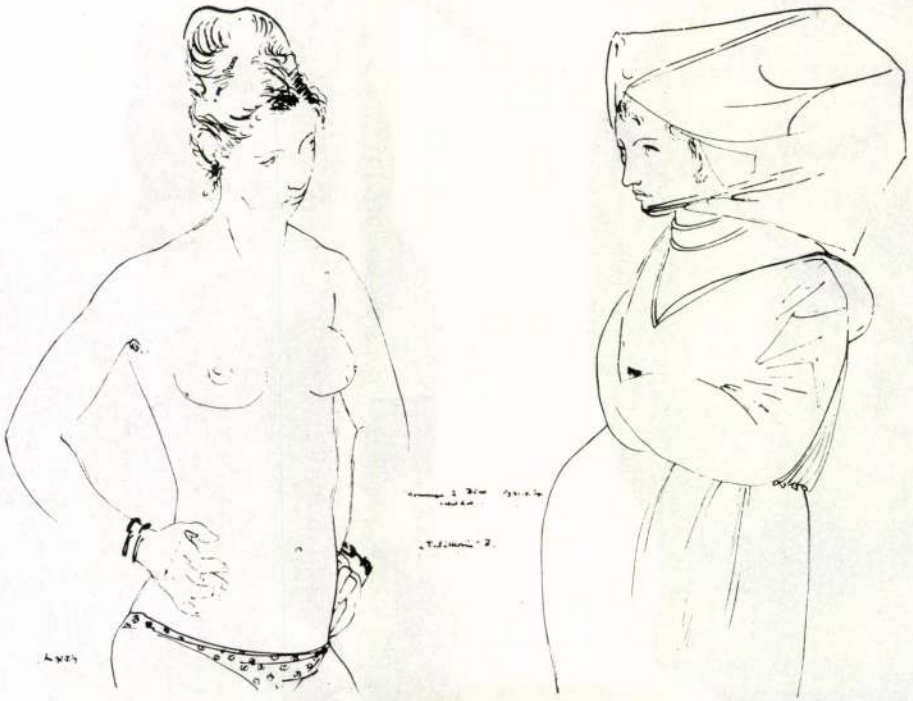

LÁSZLÓ GYULA
RAJZAI





Samu Katalin nemcsak állatokat mintáz. Az emberi figura éppúgy (egyre jobban) érdekli. Telt idomú nőket farag kőbe, tömör fogalmazással, tömondatos egyszerűséggel. Olyanokat, mint amilyenek a vásárhelyi és alföldi parasztasszonyok, munkában és gyerekszülésben erősödötteket, végtelen nyugalmúakat és végtelen egyszerűeket. Mint az Alföld, mint az életük. Kevés szóval is sokat értenek, és Samu Katalin is a plasztika legegyszerűbb szavaival beszélteti, vallatja őket.

Fiúszobrai más típust képviselnek. Izmos, vékony kamaszok ezek, nem a nyugalom, de a nyugtalanság, az indulat és erő, a játékosság és frisseség jellemzi őket.

*

Ha Samu Katalin plasztikájának gyökere után kutatunk, a szobrászat történetének legősibb és legnemesebb vonulatára lelhetünk. Ez a vonulat a szobrászat kezdeteitől a sumér plasztikán, az egyiptomi szobrok tömör kőtömbjein, a görögök kezdeti plasztikai kultúrájának kuroszain és kóréin át Medgyessy Ferencig és Borsos Miklósig húzódik. Női figurái egyszerre idézik az ősművészet nő-jelképét, az egyiptomi istenszobrok frontális, nyugalmas, kissé merev, de végtelenséget és időtlenséget idéző tömbjeit és Medgyessy nőalakjait. Szinte csak félig kifaragott, inkább csak sejtető mint meggyőző kőtömb figurái, állatfejei azt a plasztikai utat teljesítik ki napjainkban, mely inkább beleláttatja egy természet alakította kőbe a kezébe temetkező, síró nőt vagy a borjúfejet. A művészi alázat néhány vésőpattintása előcsalta a mondandó leglényegesebb formáit, s ezzel a néhány kalapácsütéssel végezte legnagyszerűbb küldetését. Borsos Miklós anyagszeretete, tisztelete és alázata éppúgy példája-támasza ezeknek a szobroknak, mint Medgyessy híres mondása: „nem ló, hanem szobor". Minden vállalt hovatartozás, minden múlthoz kötődő elvághatatlan szál, minden forrásokhoz vezető út ellenére öntörvényű, sajátos és egyedülvaló plasztikai nyelv a Samu Kataliné. Vállalja gyökereit, de nem másolja a régieket, nem utánozza példáit, hanem tőlük tanulva, e lánchoz kapcsolódva huszadik századian fogalmaz az Alföld közepén. Magyar szobrokat farag magyarul.

A szobrászat mai, handabandázó, bonyolultságokra törekedő, spekulatív tendenciái közepette Samu Katalin realista, ősien tiszta és sajátosan egyéni szobrászatot teremtett. Senkihez sem hasonlíthatót. A téri törvények, a térben domborodó formák, a kövek és fák, az állatok és emberek plasztikáját. „Vissza a természethez — vallja Rousseau-val Samu Katalin —, mert a természet minden korban újat és ismeretlent tud nyújtani, olyan élmények tárháza, mely mindig megújítani képes, mindig friss és mély."

Világához, környezetéhez őszintén közelítő, csodálkozni is tudó művész Samu Katalin, aki sok mindent meg tudott őrizni túlélt gyermekkorából. Meg tudta őrizni — ahogyan Solymár István írja egyik kritikájában — az állatokkal, kövekkel, fákkal, napfénnyel is szót értő ember képességét. „... remélhetőleg nem okoz káros ambiciógörcsöket Samu Katalin jövendő munkásságában, hogy a legnagyobb reményekre jogosította azokat, akik szeretik művészetét" — ezeket a sorokat 1966-ban vetette papírra Solymár. Az azóta eltelt hat esztendő bebizonyította, hogy Samu Katalin makacs következetességgel építi világát, és szebbnél szebb szobrokkal népesíti be művészi birodalmát.

TANDI LAJOS

HÍRI

Vendégünk volt június 25—26-án Kolozsvárról Kányádi Sándor költő és Cseh Gusztáv grafikusművész.

*

Veress Miklós első kötetének, az Erdő a vadaknak *megjelenése alkalmából összejövetelt rendezett az írószövetség dél-magyarországi csoportja.*

*

A hazánkban vendégeskedő szovjet íródelegáció tagja volt, Szegedre és szerkesztőségünkbe is ellátogatott A. Valton *fiatal észt prózaíró, akinek* A zöld hátizsákos ember *című elbeszélését februári számunkból ismerheti az olvasó. Vendégünk beszámolt arról, hogy a Szovjetunióban örömmel fogadták a finnugor népek irodalmát bemutató Tiszatáj-összeállítást.*

*

Hajdú Péter A sumér mítosz és a valóság *című írására igen sok levelet, vitacikket kaptunk a világ minden tájáról. A reflexiókat köszönjük. Egyben közöljük olvasóinkkal és a válasz cikkek szerzőivel, hogy a sumérkérdésről nem kívánunk vitát nyitni.*

SZERKESZTŐI ÜZENET

Nem közölhető írást küldtek: K. L. Karcag, T. F. Hercegszántó, K. R. Szeged, Sz. É. Szeged.

REGÉNYPÁLYÁZAT

A Szépirodalmi Könyvkiadó két regénypályázatot hirdet: egy kisregénypályázatot, kb. tíz ív (kb. 200 gépelt oldal) terjedelemben, és egy nagyregénypályázatot, kb. húsz-huszonöt ív (kb. 400—500 gépelt oldal) terjedelemben.

Mindkét pályázat célja: egyéni sorsokban, magas művészi színvonalon ábrázolni, miképp alakult a társadalom alapvető osztályainak (munkásság, parasztság) élete, életmódja a szocialista fejlődés utóbbi másfél évtizede során.

A pályázat jeligés. A kéziratok a Szépirodalmi Könyvkiadóhoz (Budapest VII., Lenin krt. 9—11.) küldendők be, két gépelt példányban.

Határidő: kisregénypályázat — 1973. július 1.

nagyregénypályázat — 1974. január 1.

A kisregénypályázat díjai: *I. díj 30 000 Ft, II. díj 25 000 Ft, III. díj 15 000 Ft.* A nagyregénypályázat díjai: *I. díj 50 000 Ft, II. díj 30 000 Ft, III. díj 20 000 Ft.* — Eredményhirdetés: *a kisregény-kategóriában 1974. január 1-én, a nagyregény-kategóriában 1974. október 1-én.*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1972 AUG 6

Samu Katalin
1021

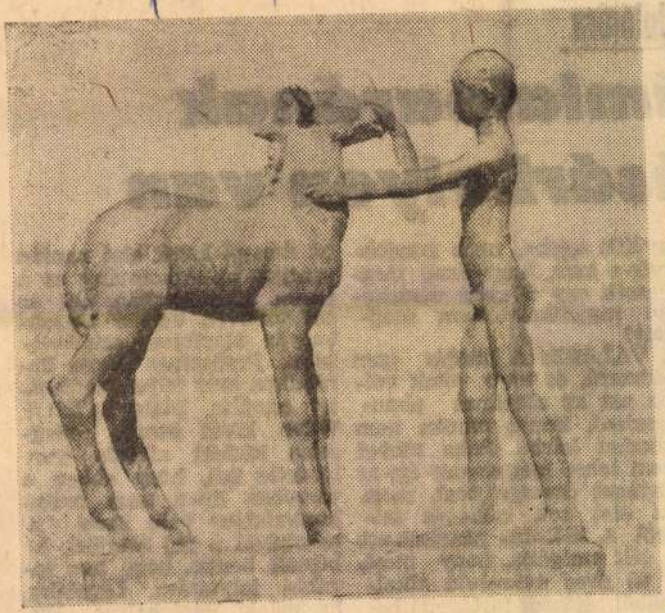

SAMU KATALIN SZOBRA

ordulójára

ámiaipara
ásárhelyen van

gyűlik egybe, nem gondolnak-e arra, hogy ezzel megvessék egy állandó vásárhelyi majolikamúzeum alapjait?

VÁLASZ: A kérdés igen időszerű, és nagy vétek volna ezt az alkalmat elmulasztani. Ennyi munka nem vészhet kárba. Soha többet nem lehet mégegyszer így az anyagot összegyűjteni, mert az élet sok mindent felőröl. A kiállítás nemcsak azt a célt szolgálja, hogy most, a 60 éves évforduló alkalmából átfogó történeti bemutatót nyújtsunk. Ez a feladatunknak csak egyik része. A távolabbi cél az, hogy Vásárhelyen [illegible] múltja jelene,

lyi ünnepi hetek első napján avatjuk az Alkotmány és a Lenin utca sarkán azt az emlékművet, ami a Majolikagyár alapítását szimbolizálja. *Probsztner* János kerámikus már teljes lendülettel csinálja. Idáig a főtéri WC-n kívül semmi jellegzetes köztéri alkotás nem hirdette azt, hogy ebben a városban ilyen nagy múltú kerámiaipar van. Ezzel a munkával a jég megtört, és bízunk benne, hogy lesz további folytatása. Legalább, ha valaki Vásárhelyre jön látogatóba, akkor mindjárt érezni fogja a város külső arculatán, hogy ennek az

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA
Samu Katalin
1972 JUL 30

Nyers Rezső látogatása Szegeden

1021

Nyers Rezső, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára a hét végén kétnapos látogatást tett Szegeden. Pénteken a szegedi ipari vásárt kereste fel, ahol *dr. Csikós Ferenc*, a szegedi tanács végrehajtó bizottságának titkára, a vásár igazgatótanácsának elnöke mutatta be a kiállítási termeket, pavilonokat. A Központi Bizottság titkára elismeréssel szólt az évről évre fejlődő szegedi vásárról, az új kiállítási csarnokról, az ipari termékeket sokrétűen ismertető bemutatóról. Hasznosnak ítélte, hogy a fogyasztókat érdeklő több cikket a helyszínen meg is lehet vásárolni.

Nyers Rezső este a szabadtéri játékokon megtekintette Verdi Otellójának bemutatóját a bolognai opera vendégjátékában.

Szombaton *T. Kovács Gábor* mérnök tájékoztatta a vendéget a Szeged környéki olajbányászat helyzetéről. Ezután Nyers Rezső meglátogatta az ötven éve alapított szegedi füvészkertet, amelyben mintegy hatezer különleges növényfaj díszlik. Ugyancsak felkereste *Samu Katalin* Tisza-parti szabadtéri szoborkiállítását, majd a szegedi képtárban levő nyári tárlatot, ahol *Szelesi Zoltán* művészettörténész mutatta be a több mint háromszáz alkotást tartalmazó kiállítást.

Nyers Rezső kétnapos szegedi látogatása alkalmával *Győri Imre*, a Csongrád megyei pártbizottság első titkára, *dr. Komócsin Mihály*, a Csongrád megyei tanács elnöke, *Sipos Géza*, a szegedi pártbizottság első titkára, *dr. Biczó György*, a szegedi tanács elnöke társaságában kereste fel a szegedi ünnepi hetek különféle rendezvényeit.

(MTI)



Sanni Katalin

Kutyakölyök – XI. prep.

Vásárhelyi Tárlat
Retrospektív kiállítás 1964–73.

Samu Katalin

András — XIV. gipsz, 30 cm

Vásárhelyi Távlat
Retrospektív Riállítás, 1964–73.

Samu Katalin, szobrász

Az első szegedi szabadtéri szoborkiállításon láthatók szobrai. – Samu Katalin 1934-ben született Hódmezővásárhelyen. A képzőművészeti főiskolán, majd az Iparművészeti főiskolán tanult. 1958-ban szerzett diplomát, azóta Vásárhelyen él, dolgozik. Szegeden tanít. – Szívesen mintáz állatokat, gyermeket, dolgozó asszonyt, embert.

Tandi Lajos: Samu Katalin szobrai 94–95.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. augusztus XXVI/8.

Samu Katalin, szobrász

Kilenc szobor: Repr

[Csikó és fiú, fekvő lovacska,
Puli, ülő nő, ülő fiú, Medvék stb]

Samu Katalin: szobrai

Műmelléklet:
VI–VII–VIII. a.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. augusztus XXVI/8.

Samu Katalin

Kutyakölyök — XI. Rő, 40 cm
Macró — XIII. gipsz, 47 cm

Vásárhelyi Tárlat
Retrospektív kiállítás, 1964–73.

Samu Katalin szobrászművész

a vásárhelyi Tornyai Múzeum előtt át műve: „Medve"-je c. (említve).

(–): Gyerekek a múzeumban.

Csongrádmegyei Hírlap, 1974. máj. 30.

Samu Katalin

A Ferencvárosi Pincetárlat helyiségében Püspöky István kiállitása október 13.-ig, tart nyitva.
Samu Katalin és T. Nagy Irén szobrászmüvészek kiállitása a Mücsarnokban október 8.-án nyilik meg,-közli a lap kulturális eseményekkel foglalkozó rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. okt. 2.
XX. évf. 4o. sz. 8. lap.

Sarnu Katalin, szobrász
a villányi szoborállító telepen látható a művésznő alkotása, a „Lőfej"
(emlékmű)

P. Szűcs Julianna: Villány és Nagyoroszi, 1946.
Népszabadság, 1946. okt. 15.

Samu Katalin szobrászművész

T. Nagy Iréne és Samu Katalin szobrászművésznő kiállítása

Művészet, 1946. 10.

Sarmu Katalin

Megbízast kapott Sarmu Katalin, hogy a felsőszentiváni Gyermekotthont „Mackóval" díszítse.

Köztéri munkák:
Művészet, 1977. március - 48.oldal.

Samu Katalin szobrászművész

A vásárhelyi Samu Katalin és szegedi T. Nagy Géza szobrászművészek alkotásaiból nyílik kiállítás a Művészházban szerdától, holnap.

Dél-Magyarország (Szeged), 1976. okt. 4.

Sándor Eszter, iparművész

L: Tuza László

Tandi Lajos: Iparművészek a gyárban 99-106.o.
Tiszatáj, Szeged 1977.ápr. 4/ XXI.

SAMU KATALIN szobrász
Hódmezővásárhely, 1934

1958-ban végzett az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós növendékeként. Tanulmányuton Olasz- és Görögországban, Jugoszláviában, az NDK-ban és Csehszlovákiában járt. Csoportos bemutatók mellett 1964-ben Hódmezővásárhelyt, 1966-ban a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, 1972-ben Szegeden nyilt önálló kiállitása. - A Medgyessy-tradició szellemében készült intim hangulatu figurális és állatábrázolásait tömbszerü, összefoglaló formaadás, lapidáris egyszerüség jellemzi.

Művészéletrajzok 1975

Samu Katalin

és T. Nagy Irén szobrászművének

kiállítása

Műcsarnok

1977. október

H meghívót ld. → T. Nagy Irén

Samu Katalin szobra

13.



13.

SAMU KATALIN: PULI

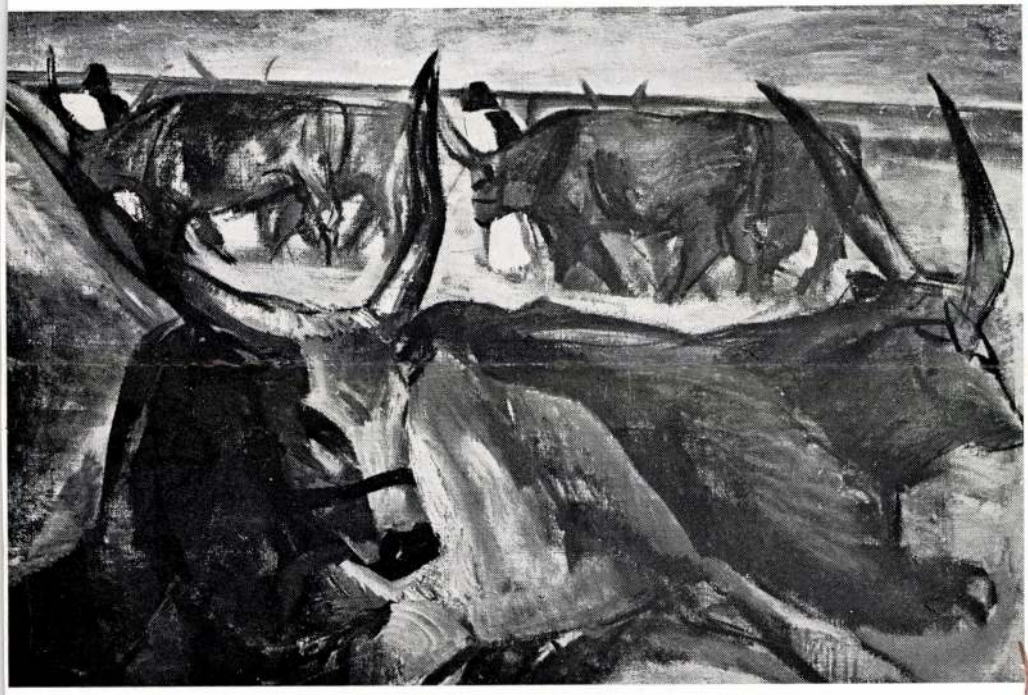

14.

SZURCSIK JÁNOS: DELELŐ MAGYAR SZÜRKE

TÓTH VALÉRIA: ASSZONYOK

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Samu Katalin,

1976 DEC 29

PETŐFI NÉPE
Szobrászművész

JÁTSZÓ MACKÓK

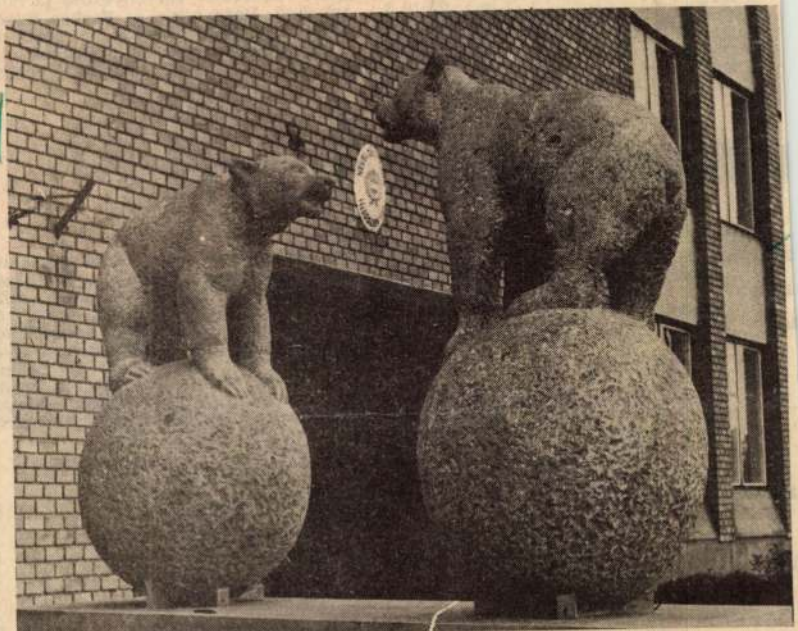

● A felsőszentiváni nevelőotthon előtt állították fel Samu Katalin hódmezővásárhelyi szobrászművész alkotását, a „Játszó mackók"-at. A gömbön táncoló mackók nyáron részt vettek a mezőgazdasági kiállításon, ősszel a műcsarnokban voltak, s onnan hozták végleges helyükre, Felsőszentiványra.

lyen.

A Mészáros István-emlékverse végeredménye:

1. KTE	4	4	—	—	2
2. Szentesi Vízmű	4	2	1	1	2
3. H. Kun Béla SE	4	1	2	1	2
4. Csongrád	4	1	—	3	1
5. KSC	4	—	1	3	1

Zrínyi
sokor.
blo
gye-
eleiből.
tán.
l.
rája.
l en-
enével.

19.38: Harminc perc rock.
20.08: Francois Bacon, avagy az újkori filozófia hajnala.
20.33: Ez is, az is.
22.32: A Rádió Dalszínháza.

3. MŰSOR

14.05: Troilusz és Kresszida. Részletek Walton operájából.
15.00: Magyar Irodalmi Arcképcsarnok.
15.20: Két Bach-szonáta.
16.03: Rádiójáték. Felszállás a pokolból.
16.40: Zenekari muzsika.
18.00: A világgazdaság hírei.
18.05: Bemutatjuk új lemezünket.
18.32: Dzsesszfelvételekből.
19.15: Külföldi tudósoké a szó.
19.33: Dalok Klézséről.
19.40: Hangverseny a Magyar Tudományos Akadémia kongresszusi termében.
Kb. 20.20: Rákóczi. Epizódok Laczkó Géza regényéből — IX. rész.
Kb. 20.40: A hangversenyközvetítés folytatása.

ság közlése szerint az 52. [illegible] 13 találatos szelvény 2 darab volt, 457 013 forint a nyeremény. Ezek közül 13 plusz 1-es 1 darab, 1 600 300 forint, 12-es 89 darab 6847 forint a nyeremény. 11-es 1296 darab, 470 forint, 10-es 10 943 darab 84 forint. A közölt adatok tájékoztató jellegűek, a nyeremények a nyereményilleték levonása után értendők. (MTI)

A TOTÓ 52. HETI EREDMÉNYE

1. Coventry—Ipswich	1—1	x
2. D. County—Leicester	1—0	1
3. Leeds—M. City	0—2	2
4. Liverpool—Stoke City	4—0	1
5. M. United—Everton	4—0	1
6. Middlesbr.—A. Villa	3—2	1
7. Norwich—Queen's P.	2—0	1
8. Tottenham—Arsenal	2—2	x
9. West Bromw.—B. City	1—1	x
10. Bolton—Nottingham	1—1	x
11. B. Rovers—Wolverh.	1—5	2
12. Millwall—Charlton	1—1	x
13. Notts County—Hull +1	1—1	x
14. Orient—Luton	1—0	1

SAJTÓFIGYELŐ
HIRADÓ IRODA
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 ÁPR

TISZATÁJ

Samu Katalin



SAMU KATALIN: PULI



KLIGL SÁNDOR: VÁSÁRHELYI ISKOLÁSC

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Katalin Samu

1977 ÁPR 4

1021

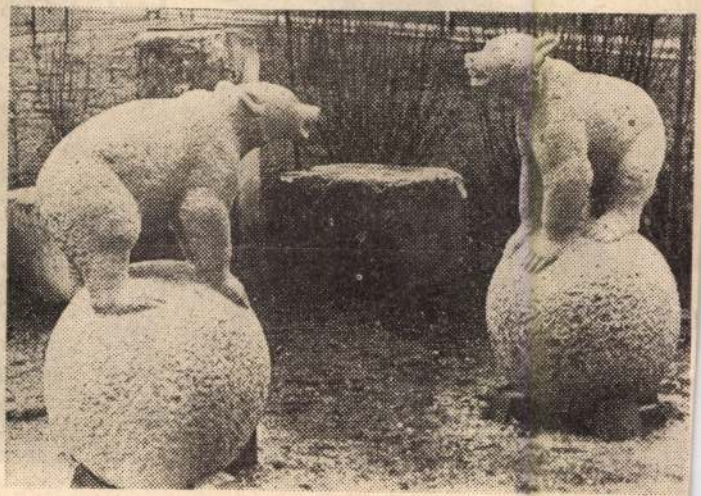

Katalin Samu (geb. 1934): Raumplastik im Kinderheim Felsőszentiványi (Südungarn)

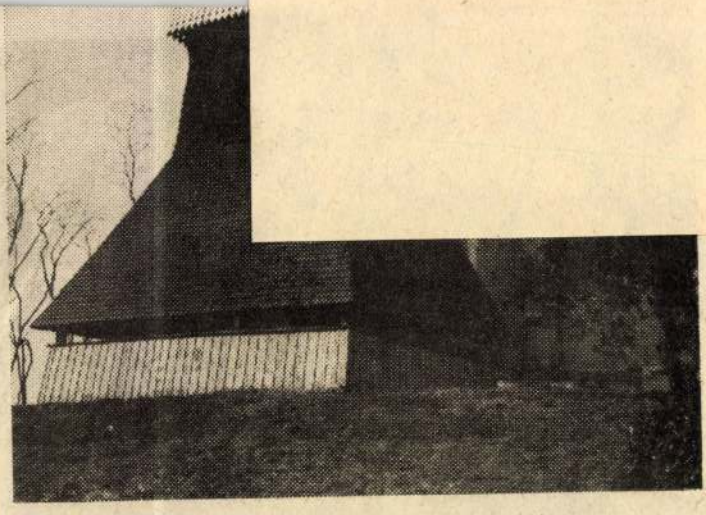

Glockenstuhl der reformierten (ehemals Minoriten-) Kirche in Nyírbátor (Ostungarn)

Sanu Katalin szobrászművész

1976. V. 30. Petőfi 11,28 VGné

Láttuk, hallottuk - A kiállitótermekben

- Kiskunfélegyházán mutatja be Sanu Katalin szobrásznővésznő legujabb munkáit. Erről irt Solymár István!

- Szobrokat és rajzokat állitott ki a Kiskun Muzeumban Sanu Katalin. Rajzait is jellemzi az élet harmonikus oldalának vigasztaló, reális szépségeinek keresése, és a tömör fogalmazásmód. Szobrai közül a kicsik is monumentálisak. Anyaguk kő, terakotta, fa vagy fém. Különös és páratlannak mondható reneklések a szobrásznő állatszobrai. Bennük nem az ábrázolás pontossága, vagy a jelképes nitikus elem uralkodik, hanem az emberi gyöngédséget és megértést szgározzák a borjak, csikók, nackók, a nai embernek a természeti gazdagásához való ragaszkodását fejezik ki. Sanu Katalin a humanizált állatfigurák formálásában elért kiváló eredeti teljesitményét szeretné átvinni az emberábrázolás feladataira, és ez jórészt sikerült is Neki. A hagyomány azonban jobban megköti a kezét az utóbbi témakörben, a spontán felfedezések esélye kisebb, itt. Ugyakkor segiti is a hazai hagyomány fő vonalával összecsengő szobrászi nyelvezetet.
Izsó Miklós, Medgyesi Ferenc, Mészáros László, Borsos Miklós járt előtt, Borsos mestere volt a Főiskdán. Az utóbbi években egyéni körülményei nem segitették a szobrászi munkában. Mst számos uj müve ugy tetszik, egy válságos időszak végét jelzi. Az idén még Budapesten is kiállitást rendez!

Samu Katalin, szobrászművész

T. Nagy Ivén és Samu Katalin szobrászművészek kiállítását okt. 8.-án Bassos Miklós kiváló művész nyitja meg a Műcsarnokban.

Meghívó

1976. okt. 8.

Samu Katalin



Samu Katalin rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1976. január 3.
XX. évf. 1. sz. 11. lap.

ELBERT JÁNOS:

Cédulák a tükrösből

Egy olvasónaplómban is megírtam már: az íróasztalomon van egy régiségboltban vásárolt, mégis szívemhez nőtt darab — lapos fatok, afféle tükrös. Az ismeretlen B. S. mester faragta magának borotválkozásokhoz, címerrel-cirádával, monogrammal-makkokkal, a tükör, nyilván régesrég kifakult-kitörött belőle, én későbbi megírásra dédelgetett ötletek céduláit tartom a helyén. Nem is tudom, önkéntelenül vettem-e éppen most sorra őket, vagy ez tudat alatt is amolyan év végi leltár. Néhány cédulát — inkább az időt, elhal minden mozgás, nincs cselekmény. Márpedig János és a többi Jánosok — teljes joggal — ezt a cselekményt mozdítanák, serkentenék most minden képernyő előtt. Az enyém sokáig ült döbbenten, tanácstalanul, mindjobban összeszoruló szívvel, s csak a negyedik tánc alatt súgta oda azt a dramaturgiai alapkérdést: „Ez most a filmidőből megy?"

★

KISFILM. Ez amolyan mini-

Sanni Katalin

Május 16-án Kishenfélegyházán a Kiskún Múzeumban Sanni Katalin szobrászművész kiállítása nyílt meg.

----:Kiállitási naptár.

Müvészet,1976.junius - 48.oldal.

Samu Katalin

Samu Katalin textilművész
kiállítása a kiskunfélegyházi
Kiskun Múzeumban május 16-án
nyílt meg.

---------:Kiállítási naptár.
Művészet, 1976. augusztus - 48. oldal.

Samu Katalin

Kiskunfélegyházán a Kiskun
múzeumban május 16-án
nyílt meg Samu Katalin szob-
rászművész kiállítása.

-----: Kiállitási naptár.

Művészet,1976. julius- 48.oldal.

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1976. JAN 9
Samu Katalin
1021



Samu Katalin rajza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., VÁLLÓI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-276

ELBERT JÁNOS:

Cédulák a tükrösből

Egy olvasónaplómban is megírtam már: az íróasztalomon van egy régiségboltban vásárolt, mégis szívemhez nőtt darab — lapos fatok, afféle tükrös. Az ismeretlen B. S. mester faragta magának borotválkozásokhoz, címerrel-virádával, monogrammal-makkokkal, a tükör nyílván régesség kifakult-kitörött belőle, én későbbi megírásra dédelgetett ötletek cé-

az időt, elhal minden mozgás, nincs cselekmény. Márpedig János és a többi Jánosok — teljes joggal — ezt a cselekményt mozditanák, serkentenék most minden képernyő előtt. Az enyém sokáig ült döbbenten, tanácstalanul, mindjobban összeszorulő szívvel, s csak a negyedik tánc alatt súgta oda azt a dramaturgiai alapkérdést: „Ez most a film-

Samu Katalin szobrászművész

Vásárhelyen a plasztikát hosszú időn keresztül a művész képviselte, a magyar állatszobrászattal.

Halász Miklós: Vásárhely művészete.
Pesti Műsor, 1975. okt. 9-15-ig.

Samu Katalin, nobrán

L.: Demjén L.

—: Megy a ....

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jül. 31.

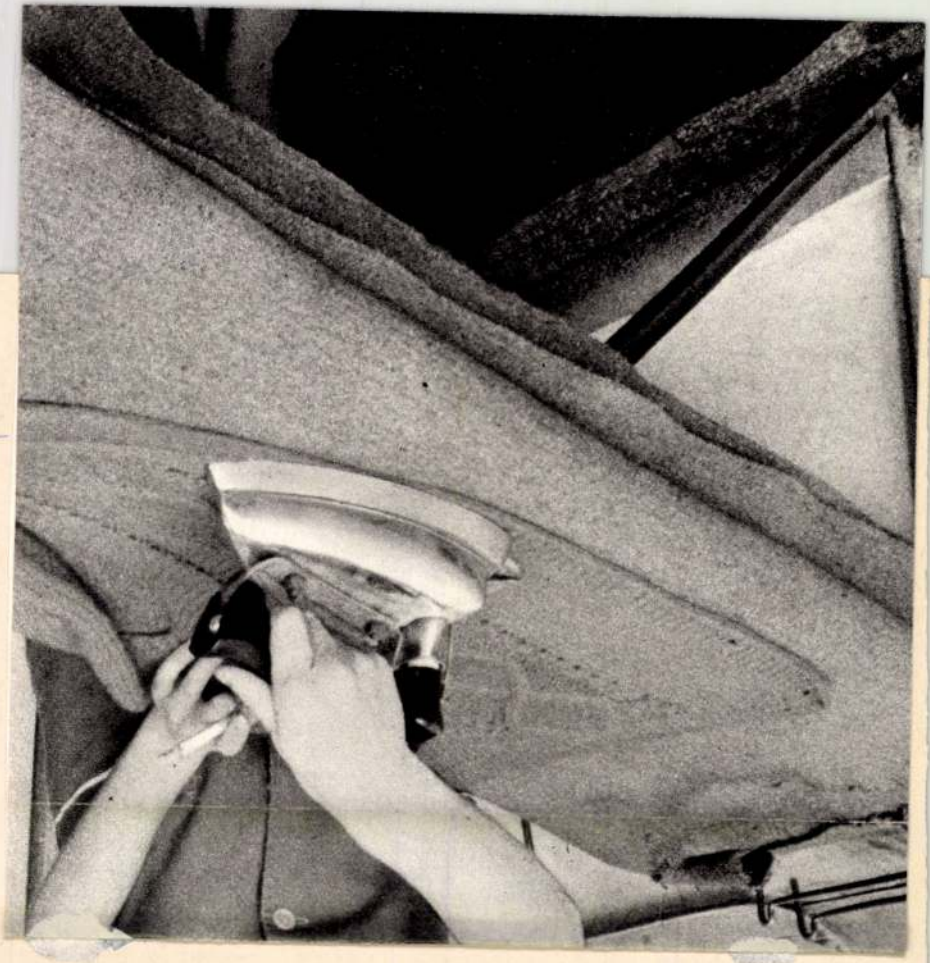

Saam
Katalin

Budapest
1975/12

27. old.

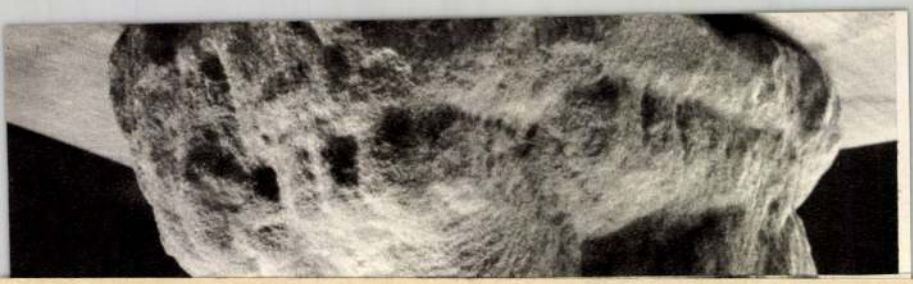

Samu Katalin, szobrász

L.: Bencsik J.

P. Szücs J.: Villány és .... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 15.

Samu Katalin, szobrász

TARLATOK

Műcsarnok: [illegible] csehszlovák képzőművészet. (A csehszlovák barátság és kultúra napjai alkalmából rendezett bemutató.) **Ata Kando** (Hollandia) fotóművész kiállítása; jugoszláv szobrászművész kiállítása; **Samu Katalin** és **T. Nagy Irén** szobrászművész kiállítása; **Garabuczy Ágnes** és **Tóth László** festőművész kiállítása. — **Fényes Adolf Terem:** Benczé Klári textiltervező kiállítása. — **Helikon Galéria:** Klimó Károly festőművész kiállítása.

—: A Lélvegő kulturális programjai 9.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 23.

Samu Katalin

1958 óta Hódmezővásárhelyen
él Samu Katalin. A Művész-
nőnek 10 köztéri szobra került
felállításra.

-----:Kiállitási naptár.

Müvészet, 1976. október - 48.oldal.

Sarmu Katalin

1934-ben Hódmezővásárhelyen született Sarmu Katalin. A képző-
művészeti Főiskolán Mekis Sándor,
az Iparművészeti Főiskolán Borsos
Miklós növendéke volt.

-----:Kiállitási naptár.

Művészet, 1976.október - 48.oldal.

Samu Katalin

Samu Katalin és T. Nagy Ilmo
szobrászművészek kiállítása Mü-
csarnokban október 8-án nyílt
meg.

--------:Kiállitási naptár.

Müvészet, 1976.október - 48.oldal.

Samu Katalin

A csongrád megyei képzőművészek tárlatán a Pöszek Klubban részt vett Végvári Gyula kerámiával, Tóth Valéria fafaragással, Feketo János fémdomborítással, T. Nagy Irén intarziával, I. Balogh Tünde batikképpel., Samu Katalin kőszoborral.

Magyar Hirlap 1973/182/6
Havas: Kiállításról kiállításra

Samu Katalin

A vásárhelyi művésztelepen a fiatalok közül nagyon sokan letelepedtek a város modern műveszházaiban. Itt kaptak életükhöz – a művész is köztük –, művészetükhöz megfelelő élményanyagot.

Palmer Zoltán: A vásárhelyi művésztelep.

Nógrád, 1975. aug. 3.

Samu Katalin

Vásárhely modern művészházaiban a fiatalok közül sokan letelepedtek. Itt kaptak művészetükhöz megfelelő élményanyagot. A művész neve ma már közismert a művészetpártoló közönség előtt.

P. Z.: A vásárhelyi művésztelep. Petőfi Népe, 1975. júl. 10.

Samu Katalin

Lófej

Uj irás 1974/2 melléklet 1

Samu Katalin

Budapest, 1945. dec.

Samu Katalin: Kutyakölök





Samu Katalin

1966-ban Derkovits ösztöndíjban részesült Samu Katalin. Első egyéni kiállítása volt az ország különböző helyein, 1966-ban Budapesten szerepelt.

-----:Kiállitási naptár.
Müvészet, 1976. október - 48.oldal.

Sama Katalin, nobrán

L.: T. Nagy Irén

– : o T. Nagy Irén ... 8.

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 4.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csongrádmegyei Hirlap
1975 OKT 12

Samu Katalin

1021



SAMU KATALIN: ANYA GYERMEKÉVEL

Az adatok igazolják a csongrádiakat: érdemes volt a megoldandó feladatok élére a felnőttoktatást állítani. Ezzel a feladat természetesen nem oldódik meg, az újratermelés folyamatos. De Csongrádon felkészültek; várják,

Mindenesetre az bizonyosan, ha a megyei szakszervezeti könyvtár nem kötné a megvalósítást pénzhez, de segítené a megoldást a FŰTŐBER kulturális alapjának emelése is. Az pedig mindenképpen érthetetlen, miért



Ugyanakkor, ami számomra talán a legelkedvetlenitőbb volt, hogy a kiállitáson látható jó müveknek, és jó müvészeknek rögtön ott vannak az epigonjai is. Gondolok Samu Katalinnak néhány szép állatszobrára, két teremmel odébb megláttam ugyanazoknak a rossz, erőtlen, belső hit nélküli változatait. És itt van bennem aggodalom. Hogy egy kiállitás, amely egyszerre állitja a néző elé az eredményt, és az eredménynek a modorrá, manirrá válását, óhatatlanul felmerül az emberben a kérdés, hogy nem tart-e ez az egész mozgalom vagy irányzat valamely zsákutca felé?

- Mit látnál a legszivesebben a következő vásárhelyi tárlaton?

- Az egyik nyilvánvalóan egy olyan egyéni utkeresés, amelyet a Fehér Csaba képei mutatnak, a másik pedig, hogy egyszerüen átlépni azt a szakadékot, ami a multat a jelentől elválasztja, én olyan képeket is szeretnék a következő vásárhelyi tárlaton látni, amelyek nem a mult magyar faluját örökitik meg, hanem a mai magyar falut örökitik meg.

- Mi arról beszéltünk, hogy a Vásárhely hogyan tükröződik ezen a kiállitáson. Ugyanakkor Csabának az utolsó mondataiból kicsengett az is, hogy tulajdonképpen itt maga a kiállitásnak a rendezése se jó.

Látta, hallotta: Samu Katalin
1979 VII. 6
Kossuth 17 35

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Samu Katalin
nobránművén

Tiszatáj

1979 ... 4

1021



SAMU KATALIN MUNKÁJA

juk csak meg: mindössze húszéves t, amikor az idézett sorok a Dél- gyarország 1927. május 11-i számá- n megjelentek! Jól tudjuk azt is, nnyi ellenállást váltott ki éppen ez írás; támogatói — kezdetben — csu- n a Szegedi Fiatalok Művészeti Kol- iumában és a munkásotthonban vol- . De nem adta fel a küzdelmet, cik- ett, érvelt a jó ügy mellett. Ez a talos lendület, ez a tenniakarás jel- nezte egész életét. Ő valósította meg Tragédia első szabadtéri előadását 3-ban, a Dóm téren, elévülhetetlen lemei vannak a színháztörténeti ku- ások tudományos rangra emelésében, magyar színháztudomány megterem- ében, s e tudomány nemzetközi el- nerésének kivívásában.

Szocialista államunk nagyra becsülte lturális szervező és tudományos te- kenységét, ezt több magas kitüntetés- is elismerte. Hont Ferenc nem sze- te az ünneplést. Nyaranta egy-egy adás kedvéért még az utóbbi évek- n is hazalátogatott szülővárosába, de nte elbújt a Dóm tér hatezres néző- egében. Nem tudjuk — már nem is jjuk megtudni — mire gondolhatott enkor az egykori kezdeményező. Meg- lt. De gazdag életműve az örökké k sorába emelte.

HORVÁTH MIHÁLY

önmaga m
lonos mű
elkerülve,
rancsolva
és mélyrehatóan közéleti lenni. Amíg mások a világ operaházait járták, ő Szegeden operai világot virágoztatott fel, mindenki más előtt felismerve és követve a nemzetközi operaélet legfinomabb rezdüléseit. Amíg a hagyományos meg a modern zenedráma hívei kivont karddal rontottak egymásra, ő a legplebejusabb Verdi-örökség sziklájának vetve hátát, szinte észrevétlenül lopta be a magyar operai életbe az új műveket, hátra és előre egyforma igyekezettel tágítva zenei perspektívánkat.

Teremtő energiája messze tudott sugározni, s míg mások a saját művészi helyüket keresték, ő felnevelte felszabadulásunk utáni operaéletünk legjelentősebb nemzedékét, akik itt és a fővárosban évtizedekig büszkeségei voltak — s még lesznek is — műfajuknak.

Bámulatos, mennyi jó ügyet kezdeményezett, s ennél csak az bámulatosabb, hogy valamennyit véghez is vitte. A Szegedi Szimfonikus Zenekar megteremtése, a Zenebarátok Kórusa, s mindnyájunk féltett ügye, a Szabadtéri Játékok — melynek újjáélesztésében oroszlánrészt vállalt — mind nevéhez fűződnek.

Hódmezővásárhelyi kiállítás a Műcsarnokban

Amikor hírét vettük, hogy *A hódmezővásárhelyi őszi tárlatok negyedszázados jubileuma alkalmából rendezett retrospektív kiállítás* címen nyílik meg bemutató, csak arra számíthattunk, hogy huszonöt évnyi művészethistóriánk egy részét látjuk vagy láthatjuk viszont Budapesten. Méghozzá nem is akármilyen részét. Mert bármennyire vitassa is Vásárhely mai helyét, értékét, sőt elsősorban mai fogalmát kritika és közvélemény, abban a vitatkozók bizonyára megegyeznek, hogy hajdan, tizenöt éve, húsz esztendeje különleges, országos jelentőségű események voltak az őszi tárlatok a Tornyai János Múzeumban. Vásárhely kezdetben a sematizmus görcséből-zsibbadásából éledő egész magyar képzőművészetnek volt fontos (egy időben a fővárosnál jóval fontosabb) bemutatkozó és befogadó helye, s később, a hatvanas években Vásárhely egy fájdalmakkal újjászülető parasztéletet vállaló, nagy társadalmi roppanásokat nagy művészetikával és esztétikai hitellel befogadó művészetnek, kiváltképp festészetnek volt a szülőföldje.

Ez az, amiben nagyjából egyetértenek a jelen etikai-esztétikai teljességét is vallók azokkal, akik ezt a teljességet most, napjainkban hiányolják. És ez az a periódus, amely *úgyszólván teljesen hiányzik* a körülményes című, de egyértelműen visszatekintést, retrospektív szemlét ígérő kollekcióból. *Szalay Ferenc* szociográfiahitelű, de egyszeri jelentésnél maradandóbban megrendítő, tizenöt éves híres tsz-képei, gyönyörű színű rajzossággal, s katarzissal telt *Életfája* mutatja, mit vesztettünk. *Samu Katalin* melegpárájú, súlyos kisszobrai, kő-*Csikója*, totem-*Kutyakölyke* valóban művészettörténet és mit sem változó, eleven élmény egyszerre, s *Kurucz D. István* szikkadt-monumentális *Gajdán szomszédja* a tizedik tárlatról a jó emlékeket erősítő alkotásdokumentum. A többi dokumentum azonban katalógustétel maradt. Mert a hatalmasra méretezett műtárgylista a kötetnyi kiadvány végén azt is jelzi, hogy a kiállítás terveiben még szerepelt, csak a Műcsarnokig nem jutott el *a történeti következetesség*, s így teltek meg a termek következetlenül időben cikázó, logikátlanul stílusok és minőségek között hányódó, jobbára mai művekkel és műcsoportokkal.

Nemcsak a históriai számadás lehetősége veszett így el, ámbár arra is szüksége lett volna a mai képzőművészeti vitákban művésznek, kritikusnak és közönségnek, vásárhelyinek, gyakran visszajárónak és nem vásárhelyinek. Hanem a szellemi rend, a művészi-tárlati logika is elsikkadt a katalógusszöveg szerint csaknem négyszáz művet egybeterelő, tehát értelmezést ugyancsak kívánó, hatalmas kollekcióból. Mert ha leszámítjuk az olyan megtévesztő látszatokat, hogy az 1954-re emlékező gyűjteményben 1929—30-as Mártély-képek képviselik *Frank Frigyes* piktúráját, hogy *Ferenczy Béni, Medgyessy* egykori vásárhelyi kiállító voltát nem feltétlenül az egykor Vásárhelyen bemutatott, vagy legalább korabeli műveik dokumentálják — az egyenetlenség akkor is nyilvánvaló. S nyilvánvaló az egyenetlenség oka is. A vásárhelyi tárlatok huszonöt esztendeje nyitottak, negyedszázada invitálnak főiskolás korában odaszokott pályakezdőt és tradicionális okokból évtizedek óta névjegyet hagyó mestert — a lakóhely és tematika alapján törzstagnak tekintett „igazi" vásárhelyi kiállítók közé. De amennyire rokonszenves és indokolt a „jöjjön, aki szívesen jön, s küldjön, amit szívesen küld" koncepciója egy évente ismétlődő, szezonnyitó, kisebb tárlaton, annyira zavarba ejtő, értéket-szellemet összemosó koncepcióhiánnyá válik ugyanez egy reprezentatívnak szánt, egyszeri, és jubilárisnak hirdetett kiállításon.

Annyira zavarba ejtő és összemosó, mint ez a műcsarnoki, nagy gyűjtemény. A történeti funkció vesztével ugyanis a műcsarnoki anyag nem retrospektív, de már nem is vásárhelyi tárlat. Egyszerűen csak *mai tárlata mindazoknak a művészeknek, akik valaha valamelyik vásárhelyi őszi tárlaton valamivel bemutatkoztak.* S minthogy Hódmezővásárhelyen van főiskolás és „felnőtt" művésztelep, minthogy Vásárhelyen vannak szellemi szíveslátás, díjazás, hagyomány és mecénástevékenység, a huszonöt esztendő alatt valóban kiállított *Kondor Bélától Kiss Istvánig*, a mester *Somogyi Józseftől* a kiállítópályáját nemrég kezdett *Körösényi Tamásig*, az állítólag „alföldi" *Tóth Menyhérttől* a korántsem „alföldi", de rendszeresen szereplő *Szemethy Imréig* generációk, törekvések és minőségek egész sora. S minthogy nem minden Vásárhelyen megfordult egykori kiállító küldött anyagot a Műcsarnokba, ellenben a küldők szinte kivétel nélkül mai, *saját belátásuk szerint választott* műveiket küldték, ez a tisztelgőszámadónak szánt kiállítás nem lett más, mint egy felettébb esetlegesen összeverődött művésztábor felettébb esetlegesen összeálló kollekciója.

Az esetlegesség sajnálatosan a minőségre is értendő. Sajnálatosan, de törvényszerűen. Hiszen ha a válogatás egyetlen szempontja a hajdani vásárhelyi szereplés, milyen érvekkel lehetne műveket visszautasítani, rostálni bizonyos minőségi színvonal fölött? S minthogy ez a bizonyos minőségi színvonal kétségkívül tiszteletben tartatott, minthogy giccs és dilettantizmus nincs, pontosabban alig van a kollekcióban, a kollekció a gyenge középszertől a mesterművekig terjed. Éppen úgy, mint más, hasonló, szigorú koncepció nélkül a Műcsarnok összes termében rendezett monstre kiállításon. Azaz, éppen úgy elvész a néhány mestermű a középszer hatalmas tengerében. A „vásárhelyi" és „nem vásárhelyi" néhány mestermű a „vásárhelyi" és „nem vásárhelyi" túltengő középszerben. Legfeljebb a nevek és az arányok változnak az előző „szakosztályi", „szövetségi" felvonulásokhoz képest; a lényeg, a szellemi egység és a színvonal hasonlóan bizonytalan.

Következésképpen nem vitatkozhatunk a katalógus-előszóval, legfeljebb elmélkedhetünk tehát a katalógus olvastán s a látottak láttán azon, hogy a realisztikus formában *realista drámai életteljességet* megragadó, konzekvens, de nem fáradó *Kurucz D. István-piktúra*, s például a változatlanul „vásárhelyi" témákat választó, de olykor parasztfiguráit ikonmítoszba kényszerítő, máskor — mostanában — láthatóan Gauguin-utánzó irracionalizmusba csúszó *Németh József* tevékenysége nem azonos, mert az utóbbi a lényeget, a művészi valóságtartalmat tekintve ezekben az években korántsem realista. Sajnos ez a kiállítás nem ad módot alaposabb érvelésre, nem ad alapot például Németh József mai munkájának egzakt megítélésére, még kevésbé egész életművének megítélésére, s legkevésbé a „vásárhelyiség" létének vagy meg nem létének megítélésére.

Ez a kiállítás nagy, vegyes, szétfolyó tárlat. S minthogy a legnagyobb és legvegyesebb műcsarnoki tárlaton is vannak jó művek, meg remekművek, természetesen van itt is néhány. Részletesebb felsorolásuk azonban bizarr volna. „A vásárhelyi kiállításon kitűnő művekkel szerepel *Ferenczy Béni* és *Kárpáti Tamás, Almásy Aladár* és *Medgyessy Ferenc*" — az ilyesfajta felvonultatás a nyomtatott szövegben különösen untat. A kiállítóterem is, csak ott többnyire később veszik észre.

És azért is sajnálnunk kell, hogy a rendezés át nem gondoltsága miatt e tárlat nem nyújthatja a realista magyar képzőművészet seregszemléjét — amire minden lehetősége megvolt —, mert nagy szükség lenne egy ilyen kiállításra.

Rózsa Gyula

KOZÓ



is megrendezik
i Fiatok
osainak
s 24-én 9 órakor
,
néterkő melletti sportpályán.
eny is szerepel.
eseket dijazzuk.
Jelentkezés: a
KLUB TOURING
lagymező u. 20
1065
Tel.: 122–849.
retettel vár a
ERESKEDELMI VÁLLALAT

masul vette; így az a kihirdetéskor jogerőre emelkedett.

A budapesti színházak mai műsora

Erkel Színház: Nabucco (8. bérlet, 8. ea., 7). **Mátyás-templom:** Milan Slechta orgonaestje (8). **Nemzeti Színház:** Káin és Ábel (a kecskeméti Katona József Színház vendégjátéka, 7). **Vígszínház:** Operett (7). **Fővárosi Operettszínház:** Orfeusz az alvilágban (K. bérlet, 4. ea., 7). **József Attila Színház:** Mézeshét (7). **Fővárosi Nagycirkusz:** Moszkvai cirkuszrevü (fél 4 és fél 8).

KÖZLEMÉNYEK

SZÜNETEL A TEHERFORGALOM. A Pest megyei Kishajózási és Javító Vállalat közli, hogy a Dunakeszi—Horány révállomáson a teherforgalom a magas vízállás miatt szünetel. A személyszállítás zavartalan.

ÚSZÓTANFOLYAM GYEREKEKNEK. A BVSC Szőnyi úti sportkombinátjában július 9-től újabb, négyhetes úszótanfolyamot hirdetnek, 1969 és 1974 között született fiúk és lányok részére. A tanfolyamra jövő héten hétfőtől szerdáig lehet jelentkezni a zuglói uszodában, 7—9 és 16—19 óra között.

lezárása miatt-
kedés viszonylag
ott meg a hida-
idon 20—30, az
0, a Szabadság-
zalékkal nőtt az
ik száma.
a budai alsó Du-
elével — ahol a
ig kisebb a gép-
a nagyobb torló-
koccanásos bal-
ossz műszaki ál-
leállásai miatt

res sebesség

az építési terü-
nap után láthat-
ütemben halad-
nkálatok. Lénye-
ültek a pesti híd-
téri híd egyhar-
désével. A tovább-
Petőfi-híd alat-
gépítése késlelte-

unkák — folytat-
bor — az ütem-
tervhez viszonyítva előbbre tartanak; az állványozók nem tudták követni e tempót. Ennek mi örülünk. Ugyanis ez a gyorsaság lehetőséget teremt ahhoz, hogy előbbre hozzuk a teljes rekonstrukció befejezését.

Melyek a bontás tapasztalatai? Az eddigiek azt mutatják, hogy a híd rekonstrukciója valóban halaszthatatlan volt. A gyors felújításra hozott döntés jókor született. A szerkezet megbontása után nyilvánvalóvá vált, hogy igen nagy arányú a betonacél korrózió-ja.

— Úgy döntöttünk, hogy a híd déli részén éjjel-nappal fenn kell tartani a 30 kilométeres sebességkorlátozást — jelentette ki a kormánybiztos. — Emiatt folyamatosan erősítjük, aládúcoljuk a forgalom rendelkezésére bocsátott fél hídpályát is. Mindezt a közlekedők, a lakosság biztonsága érdekében kérjük, rendeltük el.

Örvendetes azonban, hogy a híd acélszerkezete, a szegecsek állapota — a bontás tapasztalatai, a műszeres vizsgálatok szerint — a korábban feltételezettnél sokkal

tósággal — köztük a közlekedésrendészettel — megállapodtunk egy esetleges árvízi helyzet átmeneti intézkedéseiről. Az előrejelzések szerint ugyanis szombatra várható Budapesten az árhullám tetőzése. Ha a vízszint magassága eléri vagy meghaladja az alsó rakpart szintjét, akkor a terelőúthálózat gerincét képező alsó rakpartokat ki kell zárnunk a forgalomból. Azaz az alsó rakpartokról nem lehet megközelíteni a hidakat. Amennyiben a Duna vízállása eléri a hat métert, az intézkedések életbe lépnek, az alsó utak lezárásának időpontját pedig a rádióban és a sajtóban közöljük.

Más útvonal-módosítást is terveznek az építők. Ez már természetesen nem a várható árhullámmal függ össze, hanem az említett aluljáró-építés meggyorsításával. Ahhoz, hogy még az idén elkészülhessen az Irinyi utcai aluljáró-folyosó, a Lágymányosi parkon át kell vezetni a forgalmat a hídról. Ez a terelőút már készül.

Az építkezések megindítása óta reggel fél 7-től este 7 óráig nyújtott műszakban dolgoznak a Petőfi-hídon a munkások. Az acélszerkezet tisztítását, az úgynevezett homokfúvást az éjszakai órákban végzik az Országos Szakipari Vállalat brigádjai. Az építkezés gyorsítása országos érdek. Éppen ezért minden részt vevő vállalat, minden itt dolgozó brigád arra törekszik, hogy a legjobb szervezéssel s a lehetőségek szerint minél kevesebb túlmunkával biztosítsák az ütemtervben megjelölt határidők megtartását. Ennek jegyében folyik a munkaverseny is. A közeli napokban — tekintve, hogy már most is több hetes az építők előnye — felülvizsgálják az ütemterveket, és a szocialista brigádok számára olyan munkaverseny-vállalásokat javasolnak, amelyek a napi feladatokhoz igazodnak. Ezt az akciót július első napjaiban kívánják meghirdetni, s remélhetőleg ez a munkaverseny-mozgalom hozzájárul ahhoz, hogy jó néhány héttel megrövidüljön a Petőfi-híd átépítése.

Dolecskó Kornélia

1021

MŰVÉSZET

KÉPZŐMŰVÉSZET



MŰTEREMLÁTOGATÁS

Samu Katalinnál

Mielőtt valaki fölfedezné, hogy csalás van a dologban, megmondom magam: nem is voltunk a műteremben. A susáni csipkés elejű házra is nehezen találtunk rá, mert az új címet fejből nem tudják még megmondani Vásárhelyen. Nagy szerencsénk, hogy csak a kapunak rontottak a kutyák, ahol először csöngettünk, és nem nekünk. Nem jött ki senki, tehát nincs itthon. Álljunk meg! Hátha rossz az útbaigazítás. Ha viszont rossz, ki tudná megmondani a jót? Mostanában költözött. Semmi baj, csak a közönséges észjárást kell elővennünk. Ha új lakó az utcában, és ráadásul olyan „bolond" mesterséget űz nő létére, mint a szobrászat, akkor eligazít az első ember. Mondja is: menjenek tovább, a kétablakos, sárga végű házba. Otthon találják. Úgy is lett.

Amíg ezt végiggondolja az ember, nem győzi öltögetni a kérdéseket.

— Miért nem a műteremben? Szép, tágas, és lakás is van hozzá.

— Több baja van: műteremnek kicsi, fűteni nagy. Csak mintázni lehet benne, kis darabokat faragni. És nincsen hozzá kert.

— Salátának, babnak?

— A köveknek. Nekem köveim vannak, és a köveknek, meg az elkészült munkáimnak is hely kell. Isten tudja, hányszor kerülgeti a szobrász a követ, mire meglátja, mi van benne, mit lehet kifaragni belőle. A műterem előtti faragóteret bekerítettem, de nagy fölfordulás lett belőle. Pedig elmentem a tanácshoz, megkérdeztem. Szóbeli engedélyt adtak rá, azt mondták, írásos nem is kell hozzá. Másik ember jött a tanácshoz, az meg azt mondta, vagy leszedetem, vagy szétszedik ők. Ha nem bontom le, én fizetem a munkát is, meg a büntetést is. Lebontottam, de sokszoros

hasznos munkatársat közös feladatokra." A *Szép szó* pedig a „honiság" — korábban már említett — eszméjét állítja középpontba.

Áhítattal és méltósággal ír Balogh Edgár, de nem irodalmi író. Ezernyi gond és baj izgatja, az írás számára nem játék, nem fényűzés. Nem áldozat nélküli ez az írói ambíció. Ám erre az áldozatra mindannyiunknak szükségünk van. *(Szépirodalmi, 1978.)*

OLASZ SÁNDOR



SAMU KATALIN RAJZA



SAMU KATALIN
MUNKAI





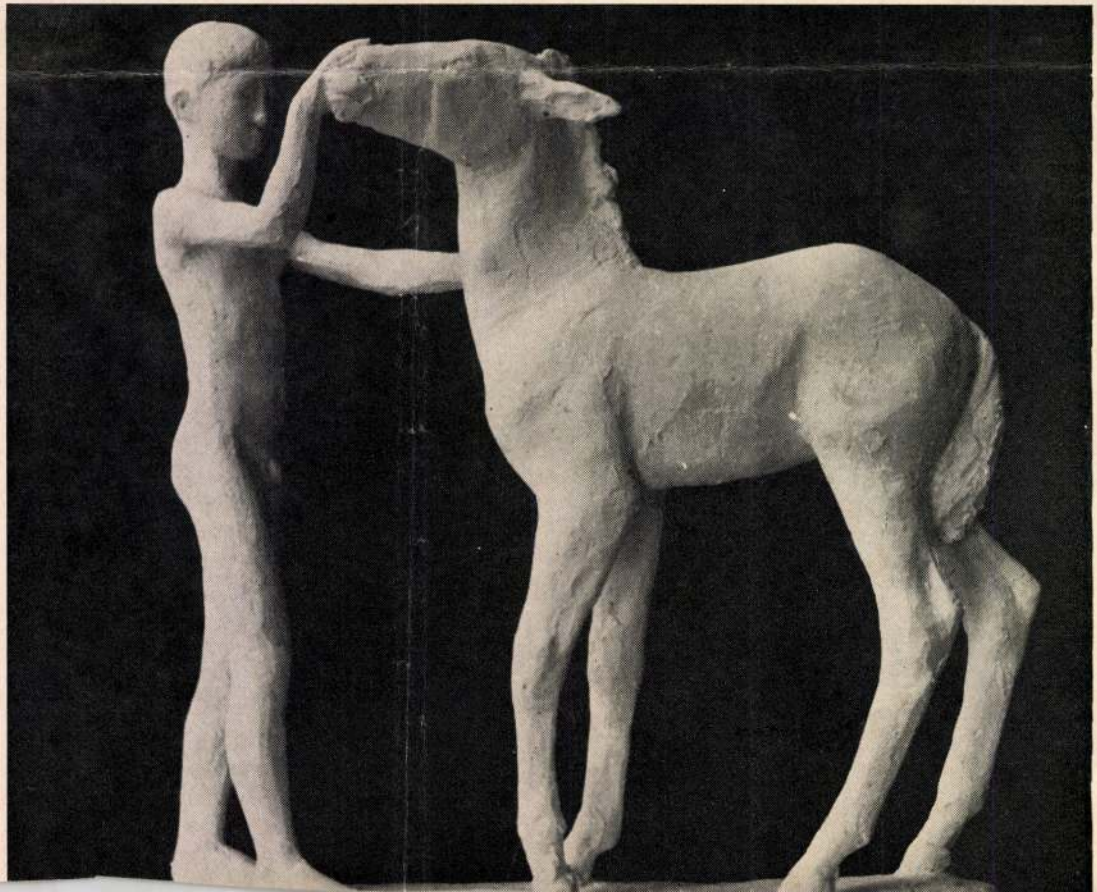

árat fizettem érte: mindenki bejárhatott, három nagy gipszszobrot darabokra törtek a gyerekek, és szét is hordták. Volt egy kőszobor is, puha kőből, téglával simára dörzsölték, füleit leverték, szemeit kivésték. Újra kellett faragnom. Ezután jött a java: egyik gyűlésről hozták a hírt, valaki fölszólalt, milyen hanyagok a művészek, minden szobrot széjjelhagynak, hadd rongálják a gyerekek. Még azt is az én rovásomra írták, hogy az én szobraim darabjaival szórták tele a parkot. Ha valaki eljön, és megkérdezi, mi történt, biztosan belátja, a körülmények váltak lehetetlenné számomra, de könnyebb volt a fölülről jövő ráolvasás. Mi mást tehettem volna, elhatároztam, veszek egy kertes házat, ahol a munkámban nem zavar senki.

Sok bajjal jár a kertes ház is, sokszázados hagyomány szerint építették, ember, állat hajlékának, és nem gondoltak rá, hogy szobrász lakja majd. Idő kell, amíg minden megtalálja benne a helyét. Aki azonban úgy fordítja a szót, hogy azért is kellett a csipkés ház, mert Susánt nehéz elhagyni, talán az se téved nagyot. Csak egy ugrás ide a Mátyás utca, ahol az előző ház volt.

Miután tisztázódott, hogy a benti házat fűteni drága, ezerötszáz forintot is kitesz egy hónapban, csak megkérdezem, mennyit keres egy szobrász Vásárhelyen, ha Samu Katalinnak hívják?

— Két-háromezer forintot legföljebb. Havonta.

— Megrendelései?

— Vannak. Most is a zsürit vártam, futottam is, amikor a csöngőt megnyomta. Mára ígérték, hogy jönnek. Maszekok is járnak, de nem szeretem őket. Be akarnak csapni. Volt egy a múltkor, azt mondja az egyik szobromra, húsz forintot sem ér. Úgy kivágtam, mint a huzat. Nem gorombán, nem veszekedtem, csak azt mondtam neki: nézze, uram, ha magának ennyit ér, legjobb, ha békén hagy. Úgy képzelte, én neki adom húsz forintért, ő meg eladja kétezerért. Förtelem, hogy mik vannak a műkereskedelemben! Győzködik velem egy másik, hogy sokszorosítsam ezt a figurát, és áruljuk ötszáz forintért. Alaptag vagyok, szövetségi tag is, kapok munkaelosztást.

— Tehát megél a szobrászatból?

— Meg.

(Többszöri kérésére beszélgetésünk egy részét most elhallgatom. Pár évvel ezelőtti anyagi helyzetéről volt szó. Álljon itt helyette rövidke összefoglalás.)

— Voltak rendkívül nehéz időszakok is. A családban egymás után haltak el azok, akik igen kedvesek voltak nekem, édesanyám is beteg volt. A kiadások megduplázódtak, más mellékes munkát is kellett vállalnom, a tanításon kívül is, de semmiképpen nem akartam szobraimat értékük alatt eladni, és a „piac" diktálása szerint dolgozni. Már elmúlt az anyagi szorítás. Egy hasznom azonban ebből is lett, sok embert megismertem közben.

Fényképeket mutat. Minden eddigi jelentősebb munkájáról van képe. Csikók, kutyák, medvebocsok — játszótereken, óvodák előtt, iskolák kapujában állnak. Gyerekszobor Öcsödön, lányszobor Mindszenten, könyvvel, de több az állatfigura, mint az ember. Erre rá kell kérdezni.

— Én szobrász nem akartam lenni. A tanárok rábeszéltek, a család meg le akart beszélni róla. Ha annyira a kezem után akarok megélni, menjek el a majolikába, írókázónak! Kimondjam, ne mondjam? Szépen mondom inkább: előítélettel voltak a pálya iránt. Nem stabil, nincs állandó kereset, nem rendes embernek való. Nem mondták ki szóval soha, de érezni lehetett, szélhámosok pályájának gondolták. Úgy lehet itt majd csak érvényesülni, mint a színészeknél. Úgy gondolták, minden sógor-koma-jóbarát alapon megy. Jó, hogy éreztették velem, mert ezt az utat azóta se járom. Vagy garancia a munka, vagy nem, de semmi összeköttetés, semmi lepénzelés. Néha hallani olyat, hogy na, építész úr, jó barátom, szerezz valami munkát nekem, és tiéd a húsz vagy harminc százalék. Nem tudom elképzelni, hogy én valaha is kimondjam ezt a számon, de ne húzzunk át erre az oldalra, maradjunk inkább ott, ahonnét a kérdés indult: tanyán nőttem föl, tanyai embernek pedig az állat valóságos családtag. Hamarabb megfigyelhettem az állatot. Ember a pusztán ritkán volt olyan közel hozzám, mint a borjú, a kutya, vagy a ló. Az embert egyébként is zavarja, ha tudja, hogy le akarom rajzolni. Mindent úgy kell ellesnem. Az állat ellen-

ben nem tudja, mit csinálok vele. Másrészt viszont engem is zavart, ha valaki megnézte, milyen lett a rajz. A főiskolán is zavart, amikor társaim beleszóltak a munkámba, csípős megjegyzéseik tüskéje mostanáig bennem maradt. Elég ebből annyi, hogy az állatot én legalább tizenöt évvel hamarabb ismertem meg — már ami a művészi megismerést illeti.

— Minden szobrán minden állat: kölyök. Játék van bennük, de nem föltétlenül úgy, hogy játék közben „kapta el" őket a szobrász, inkább a maga játékos kedvét faragta beléjük. Ellenben az ember szobra, még ha gyerekemberről van is szó, komoly.

— Más az ember, ott nem lehet. A kisgyereknél talán igen. Most van egy tervem, gyerek ül a fán, alatta a kutya. A gyerek és az állat kapcsolatát szeretném érzékeltetni vele.

— Az első szoborbeli kiskutyáról mit mondana most, sok év után?

— Összesen három kiállításról zsüriztek ki, és ez az első, amit megvett a Nemzeti Galéria.

— Elkeseredett, amikor félretette a zsüri?

— Nem.

— Hősies a válasz, de nem hiszem.

— Pedig igaz. Borsos Miklós tanított minket, és a szobrászaton kívül sok mindenre fölkészített. Az életben buktatók is lehetnek, de ha tudjuk, hogy jó úton járunk, ne térítsen le bennünket semmi. A dicséret is lehet buktató, a karriervadászat is, és az elmarasztalás is. Ha cikket ír egy újságíró, ha jön a tévériport vagy a művészettörténész, és mind mond valamit, nem szabad, hogy befolyásoljon munkánkban. Vannak, akik úgy dolgoznak, ahogy a szelek fújnak, ne utánozzuk őket, mert epigon van éppen elég. Aki megteheti, maradjon egyéniség, legyen saját hangja, és őrizze meg végig.

— Sikerült megőriznie?

— Ezt én nem tudhatom.

— Itt a szegedi csikó képe, Újszegeden van a szobor. Mikor látta?

— Három éve lehet.

— Megsimogatta?

— Nem, csak elkeseredtem. Akár anyakönyvi csikónak is nevezhetnénk, mert minden gyerek beleírja a nevét. Alumíniumból van, ezüstfóliával bevonva, egy kis szög is átüti a fölső réteget. Sokat árt minden belevésett betű, előbb-utóbb megeszi az idő.

— Van itt fénykép eleven lóról is.

— Saját lovam volt, a Csuti.

— Mi célból?

— Annyi ló fölhalmozódott a gépesítéssel, hogy vágni se győzték. Nyolcvan-száz összezárva egy karámba, egész télen csupa szalmát ettek, majdnem megfagytak. Mentem egyik ismerősömhöz, régi edényt kerestem, látom, egy nagyon értelmes fejű csikó néz ki az istállóból. Éppen csikóra volt megbízatásom, Mátraházára kellett a szobor. Eljöhetek máskor is, hogy rajzolgassam? Odajártam, de a végén már a farakás tetejére kellett fölmásznom, mert mindig utánam jött. Volt iskolatársam mondta, eladó, vedd meg. Mit eszik egy ilyen ló? Naponta egy összemarék kukorica és két kéve leveles szár elég. Megvettem szegényt, ne várja, amíg hely üresedik a vágóhídon. Hozzászoktattam a nyereghöz, tanítottam mindenre, kocsiba is fogtam. Szép szóra nagyokat futtattam. Mindig engedelmes volt. Öt esztendeig volt az enyém.

— Mi lett vele?

— Istállónk nem volt, mindennap elmenni hozzá igen nagy gond lett. Az istállóbér száz forint, nem sok, de mindjárt többet eszik a jószág, ha más eteti. Eladtam Nagyvázsonyba, lovardába.

— Nem is látta azóta?

— Dehogynem! Megyek egy év múlva, meglát, megismer. Csontig hasító szemrehányás a szemében: miért adtam el?

— Saját vezeklés talán? Ló és a szemrehányás?

— Akinek nem volt lova, az nem érti. Higgye el, hogy az igazat mondom. Tudja, mikor nézett még így rám? Amikor először árultam, jött egy ember, azt mondta, megveszi, de tanítsam meg szántani. Két napra fuvaros keze alá adtam, hogy szántson vele. Kikészült szegény, enni se tudott. Visszanézett, lehúzta a fülit, fölhúzta a száját, a fogát vicsorgatta. A mérhetetlen harag és megvetés jele volt ez nála. Ha szólni tudott volna, egyetlen szavával agyonvág. Így nézett rám Nagyvázsonyban is. Békítgettem, cukrot is vittem neki, hiába. Elkértem, hadd kerüljek vele. Csutikám, szaladjunk! Azelőtt ennyi elég volt neki, most nem futott. Lelkileg volt megtörve szegény.

(Ha én lennék a szobrász, kőbe faragnám, és ezt a címet adnám neki: Vezeklés, lóháton.)

— További sorsa?

— Megvette egy osztrák a feleségének, nászajándékba, ötvenezer forintért. A telivérek rátartisága volt benne. Egyszer egy ismerős megverte. Ülhetett az akárhányszor a kocsira, az én lovam nem húzta. Meg se mozdult. Legyökerezett a lába. Ha még megvan, most tizenhét éves.

— Melyik az igazi Csuti-szobor?

— Nincsen ilyen, de sokban benne van. Viszont több rajzom is van róla.

— Nagyon ügyetlen kérdés következik. Azt tudom, a kicsi kőből kis szobor lesz, a nagyból nagy is lehet. A csikók, kutyák, bocik kicsik, a mackók nagyobbak. Bírja ezt erővel egy nő?

— Egyre nehezebb. Eddig is nagyoltattam az állami megbízatásokat, csak az utolsó réteget faragtam, de most már oda jutottam, gépet is kellett vennem hozzá. A kisebbeket teljesen én faragom most is.

— Ez sem művészi szempont: a legnagyobb szobra?

— Álmomban él. Meghívtak Villányba, abba a kőbányába, ahol szobrokat faragnak az emberek. Itt a lehetőség! Emlékezetemben megjelentek India óriási szobrai az elefántokról, Egyiptomban pedig ott van a hatalmas Ramszesz-szobor. Ha én itt a bányában kifaraghatnék egy világnagy lovat! Nem egy kőből, mert akkora itt nincsen, de összeraknám darabokból. Hat hetem volt, az elképzelt lónak csak a fejét csináltam meg, de az is százharminc centi. Olyan volt, amikor faragtam, mintha a nagy ló mászott volna elő a sziklából.

— A folytatás?

— Le kellett mondanom róla.

— Kutya is, borjú is, csikó is volt a tanyán, de medve nem volt. Mackós Samu-szobor viszont van Szegeden, Fábiánsebestyénben, Kőszegen, Felsőszentiványon, és ha az építészi kereslet nem csappan, biztosan lesz több is. Honnan a hozzá való tapasztalás?

— Jártam az állatkertet, még főiskolás koromban.

— Minden fölállított szobrával elégedett? Oda mindig azt akarta?

— Sokszor igen, néha nem. Az egyik iskola elé kértek egyet. Olyan gyerekek laknak ott, akiknek se apjuk, se anyjuk. Elhagyták őket. Először anyát gondoltam oda, gyermekével, szoborban. Meggyőztek, hogy mindenhová jó lenne, de oda semmiképpen nem. Fájdalmat okoznék vele, minden gyerek az anyjára gondolna, akiről rossz emléke van. Olyat csináljak, ami kedves, amivel játszani is lehet! Láttam az állatkertben egy mackót, hordót adtak be neki, azon mászkált. Én gömböt tettem alá, de két szobrot faragtam belőle. Odamennek, simogatják őket, fölmásznak rájuk.

— Látom a fényképen, ha farag, beköti a száját, mint ápolónő a szülészeten.

— Ártalmas mesterség a mienk, sok por lehet már az én tüdőmben. Van persze, aki ötször annyit nyel, mégsincs baja.

— Ha veszélyes és nagyon nehéz, akkor mi a jó benne?

— Az eredmény.

— Vásárhely?

— Nekem jó. Csönd van, lehet dolgozni.

— Sok szobra van állatról is, emberről is. Melyiket szereti jobban csinálni?

— Ebben is, abban is a karaktert keresem. benne, megmintázom. Két egyforma nincsen em dottan élvezem, hogy egy pocsok malac, amiben hízó, lehet sunyi, lehet rafinált, lehet értelmes, k

— Mondta, nem szobrász akart lenni. Mi ink

— Állattenyésztő agronómus.

— A pályamódosítás?

— Elsős gimnazistaként második díjat nyerte a tanárok, biztattak. Tápai Antal szegedi szakk ott, tehetségkutatók jöttek, főiskolára hívtak. Álm oda jutok. Ha nem állnak mellém, ha nem bizta

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81.
Telefon: 138-068, 337-148, 340-126
TISZATÁJ

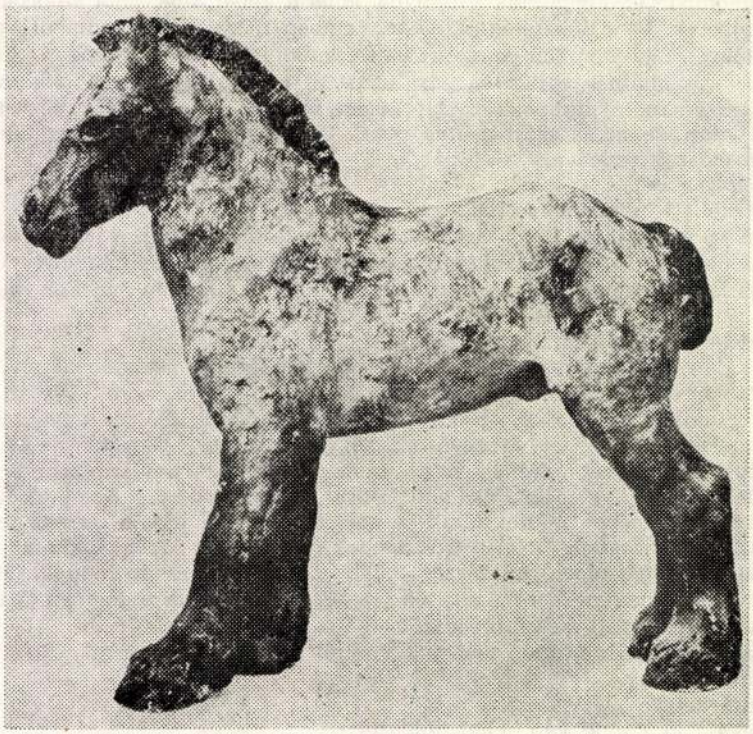

SAMU KATALIN: CSIKÓ

Samu Katalin, szobrászművész

A vásárhelyi tárlaton e ikk írója megfigyelte, hogy Németh József, Hézső Ferenc, Szalay Ferenc, Erdős Péter, Kajári Gyula művei előtt, valamint Tóth Valéria és Samu Katalin szobrai előtt, hosszabban és elmélyültebben időznek a tárlat hétköznapi látogatói.

Varsányi Péter: Vita a vásárhelyi művészetről. Csongrád Megyei Hírlap, 1970. júl. 20.

Samu Katalin

Borjufej

Szuromi Pál: Lehetőségek, torzitások.
MŰVÉSZET, 1980. junius - 41. lap.



Samu Katalin: Borjúfej, kő, 1974 k. (fotók Égető)

Samu Katalin
szobrászművész



Művészet, 1980. június, 43. old.

Samu Katalin: Borjúfej, kő, 1974 k. (fotók Égető)

giasság, a konformizmus, a megszerzett babérokon való üldögélés, és a művészeti közéletet is átjárta ez a szellemiség. *Orosz János* így beszél emlékezetes képaukciójáról: „Alig volt ember, aki ne rágalmazott volna meg!... Még kitűnő művészek is megrágalmaztak... Lejáratja a festőket! Nyerészkedni akar! Plecsnit akar!..." (Tiszatáj, 1979/6. 93. o.) Innen nézve talán árnyaltabb a vásárhelyi alkotók etikai, művészi portréja, mint Lelkes dolgozatában. Félreértés ne essék: nekem sem rokonszenves az „elefántcsonttorony"-magatartás, a művészi tömegtermelés vagy a képzőművészet hegemóniája. De ne túlozzuk el a dolgokat! Jóllehet, egy-egy városnak is megvan a maga viszonylagos önállóságú társadalmi és kulturális autonómiája, ám belső ellentmondásai szükségszerűen túlmutatnak a település falain. Nem hiszem például, hogy a művészi „árutermelést" csak az anyagi nyereségvágy indokolja, mert ezt a kulturális és képzőművészeti élet jelenlegi mechanizmusa is meghatározza. Pályázatok, megbízások – komolyabb feladatok – nélkül szinte szükségszerűen aprópénzre váltódik az alkotómunka, s ezt a sajátos kényszerhelyzetet sem helyileg, sem területileg nem lehet megnyugtatóan feloldani.

De önmagában – vagy a szűkebb területet nézve sem látom olyan sötétnek a képet, mint egykori kedves tanárom. Hogy miféle kulturális lehetőségeket mulasztottak el Vásárhelyen az elmúlt évtizedekben, s mindebben mekkora szerepük volt a művészeknek, ezt nyilván a helybeliek érzik a legjobban. Szerintem sem vitatható ugyanakkor, hogy a területi sajtó liberalizmusa, az elméleti szakemberek hiánya s ezzel szemben a tetemes művészlétszám szintén nem kedvezett egy egészségesebb kulturális közszellem kialakulásának. Nem igaz viszont, hogy itt meghalt minden, itt már csak „...a parlagon hagyott földek gyomnövényei burjánoznak". Könnyű volna most bizonyító listát idézni, hogy igenis létezik Vásárhelyen művészi önzetlenség (Kligl Sándor például nemrégiben készítette el az épülő buszpályaudvar betonfrízét – csak úgy, jó szóért), serény közönségnevelés és jó szándékú tenni akarás. Elég, ha megemlítem: a Tornyai János Múzeum

Samu Katalin

nobrász

M.D.K.

Hodmezővásárhelyen nobrász-szalhör alakult vezetésével.

Művészeti életünk.

Művészet, 1960. október – 43 lap.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

9. Amony kapuban, 42x61 cm, ceruza
10. Játszó gyerekek, 42x61 cm, — " —
11. Fürdőruhás lányok, 42x61 cm, — " —
12. Fogat, 42x61 cm, barna pitt

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.



SAMU KATALIN

kiállított rajzai:

13. Emberpár, 42 x 61 cm, ceruza

14. Nő drapériával, 42 x 61 cm, -"-

15. Női fejek, 42 x 61 cm, -"-

16. Sportolók, 42 x 61 cm, -"-

Samu Katalin szobrászművész kiállítása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

17. Birkák, 30 x 42 cm, barna pitt

18. Bivaly (fekvő), 30 x 42 cm, szén

19. Anya gyermekkel (2. sz.), 24 x 42 cm, —"—

20. Drapéziás férfi, 30 x 42 cm, ceruza

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

21. Tanulmány háttal 1. sz., 64x28 cm, ceruza

22. Szoptaló anya, 22x42 cm, ceruza

23 Fiú háttal, 22x42 cm, —"—

24. Lófejek, 30x42 cm, —"—

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

25. Fürdés, 30 x 42 cm. ceruza
26. Gyermekfürdetés, 30x42 cm, -"-
27. Fekvő lóka, 30x42 cm, pitt
28. D. M. portré, 23x42 cm. ceruza.

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállított rajzai:

29. Szobrászműhely, 30×42 cm. ceruza
30. Női akt, 30×17 cm, —"—
31. Pihenő lány, 30×42 cm, —"—
32. Cikló, 30×42 cm, —"—

Samu Katalin szobrászművész kiállítása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN
kiállitott rajzai:

33. Aranka, 30 x 42 cm, ceruza
34. Háran fiúfej, 30 x 42 cm, — " —
35. Tanulmány háttal II. sz., 30 x 42 cm.
ceruza.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

36. Tanulmány háttal III. sz., 42 x 61 cm, ceruza.

37. Arnonyfejek, 43 x 45 cm, ceruza

38. Női akt, 61 x 42 cm, — " —
(Magántulajdon.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

Férfi akt (repr.)
Fiú csikóval (repr.)
Kölyökkutya (repr.)
Borjúfej (repr.)

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

7 - 13. l.

SAMU KATALIN

D. M. portré (repr.)
Női akt (repr.)
Gyerekfürdetők (repr.)
Fogat (repr.)
Anyaság (repr.)

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

15 - 23. l.

Jamu Katalin

Kisplasztikákkal szerepel az alábbi tárlaton

Kovács Gyula: Studió 1958-68

Művészet 1969 IV sz. 3 old.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Samu Katalin
szobrász

M.D.V.

Nemzett részt a tárlatos.

Bajhay Éva: XV. Vásárhelyi Őszi Tárlat.
Művészet, 1969. február - 46 lap.

Samu Katalin

„Macko" és „Puli" c. műve (ennek)
szerepel az alábbi tárlatok

Akácz László: A XIII. Vásárhelyi
Őszi tárlatról

Tiszatáj 1968 XII n. 1019 old.

SAHU Katalin /

Anya gyermekkel gipsz relief 123x66

Csongrád megyei képzőművészek tavaszi tárlata
Hódmezővásárhely - Szentes 1964. Kat. bev.: Csenke L.

M.D.K.

Sarmu Katalin
nohrán

A fiatal generáció egyik biztos
értéke

Tolgyesi János: A Stúdió kialtítés nohászati anyagáról
Művészet, 1969. január – 18 lap

Samu Katalin
nobrán

M.D.V.

A IV. Stúdió kiállításon vett teszt.

Bolgár Kálmán: Tireves a Fiatal Képzőművészek Stúdiója
Művészet, 1969. január – 14 lap.

Samu Katalin szobrász

szerepel a
Fiatalok Studiója kiállításán
a Műcsarnokban

Pernecsky Géza: A pátosztól a groteszkig

Élet és Irodalom 1969 I. 4. 9 old.

Sarun Katalin

Nohán

MDK

Vill at ábrázolásait mutatta be.

Losonci Miklós: Három kiállítás

Művészet, 1968. október - 46 lap

MDK

Samu Katalin

Napimádó, repr.

Vásárhelyi Tárlat, 1960.II., Zenta.

Samu Katalin

Hódmezővásárhelyen él

Torday Aliz: Műtekenzarok

Fejér Megyei Hírlap 1968 X. 6.

MDK

Samu Katalin

Napimádó, kő

Solymász fiu, br.relief

Lackó, diófa

Vásárhelyi Tárlat, 1968. Zenta.

MDK

Samu Katalin

szobor:

Ülő nő, kő

4. Balatoni nyári tárlat. Keszthely.
Balatoni Mus. 1968.

Samu Katalin MDK

szerepelt a tárlaton.

"Borjufej"
"Csikó"

-s, -n: Gondolatok a X. Vásárhelyi őszi Tárlatról. Csongrádmegyei Hirlap. 1963. okt. 27.

Samu Katalin

szobrász

M.D.K.

Állatmohrait rakitotta ki a

Vásárhelyi tárlaton.

Dér Rózsa: A vásárhelyi tárlat

Élet és Irodalom, 1964. július 11-9 kop

mdk.

Samu Katalin

„terakottái: a Sárga ruhás lány
Piros szegfűs lány
harmonikusan komponáltak"

-D- A IV. Szegedi Nyári Tárlatról
Tiszatáj. 1963. 9. sz 2. l

M.D.V

Samu Katalin
grafikai

Most másodszor Budapesten mutatkozik be a közönségnek. Művein a vásárhelyi emberek és állatok szerepelnek.

Solymár István: Samu Katalin kiállításán
Művészet, 1966. november – 45 lap.

M.D.K

Samu Katalin

Szolnok

Az Iparművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait, ahol diplomát szerzett 1958-ban. Azóta a művésznő Vásárhelyen él.

Szolnoki Lapok: Samu Katalin kiállításai. Művészet, 1966. November - 45 lap

M.D.V.

Samu Katalin
mohass

Resit vett a tárlatos.

Bolgár Kálmán: Gondolatok a Studió 66-ról
Művészet, 1966. december – 45 lap

M.D.V.

Samu Katalin

szobrász

A kulturális kapcsolatok Intézetének kiállítótermében rendezett tárlatot. „Kutyakölyök" (repro)

Solymár István: Samu Katalin kiállítása
Művészet, 1966. november - 95 kep.

MDK

Samu Katalin
szobasz

1934-ben Hódmezővásárhelyen
született, ahol az érettségi vizs-
gáig élt. Majd Pestre a képző-
művészeti Főiskolára került.

Solymár Istvánt: Samu Katalin kiállítása
Művészet, 1966. november - 45 kap

MDK,

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Délmagyarország 1967 febr.21.

MDK.

Samu Katalin

Emlitve Ocsovszky László cikkében

Tiszatáj 1967 márc.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Magyar Szó 1967 márc.4.

MDK.

Samu Katalin

Kritika

Csongrádmegyei Hirlap 967 febr.21.

MDK

Samu Katalin, szobrász

Hódmezővásárhelyi szobrászművész.
Kiállítása nyílt meg a Kult. kap-
csolatok Intézetében.

— : (– szöveg — fénykép) 2

ESTI HIRLAP Bp. 1[illegible] szept. 5

01

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1966 okt.22.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási hiradás

Szocialista Müvészetért 1966 okt.

M.D.K.

Samu Katalin szobrász

Müvei a kiállitáson

Csikó

Perneczky Géza: Fiatalok Studiója, 1966.

Kiállitás az Ersnt Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.1.

M.L.K.

Samu Katalin szobrász

Művei a kiállitáson

Csikó

Perneczky Géza: Fiatalok Studiója, 1966.

Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.I.

M.D.K.

Samu Katalin, szobrász

Kódmező vásárhelyi szobrászművész első fővárosi gyűjteményes kiállításáról nagy elismeréssel is rövid ismertetést Kádár Zoltán. A lap közli „Puli" c. szobrát.

ALFÖLD, Debrecen, 1966. 12.sz. XVII. évf. 72-73 old.
+ 84. "

Samu Katalin
szobrai

MDK.

Első önálló kiállítása a
vásárhelyi Tornyai János
Múzeumba volt, 1964-ben.

Solymár Istvan: Samu Katalin kiállításán.
Művészet, 1966. november - 45 lap

Sannu Katalin
szobrász

M.D.K

A Vásárhelyi kiállításon részt vett.
„Csikó" (rejtve)

Koczogh Ákos: A Tiradik Vásárhelyi Őssi Tárlat
Művészet, 1964. január – 36 lap.

M.D.K.

Samu Katalin

szobrán

Állalfigurával szerepelt a

kiállitáson.

Horváth Terér: Hódmezővásárhelyi őszi tárlat

Művészet, 1964. január – 37 lap

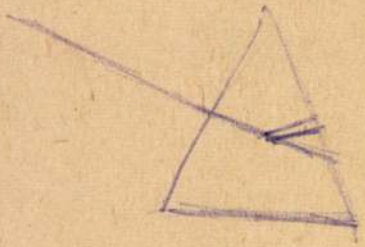

Samu Katalin, szobrász MDK

Aluminiumból öntött csikó szobrát
Szegeden az új ált. iskola kertjében
Lebyezik el.

— : Hír

10.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. júl. 24

mdk.

Samu Katalin szobrász

Csikó, Mura, Borjúfej: állatfigurák
Sárgarukás lány: színes szobor.

Dömötör János. A X. Vasárnapi Őszi Tárlat
Tiszatáj, 1963 11. 11.

S. L

Samu "ati szobrász M.D.K.

Hódmezővásrhel en született.

Hódmezővásárhelyen él

7 évvel ezelőtt végezte a főiskolát , azután hazajött.

Önálló kiállitásra készül.

Áriatól "attila: Művészet vidéken

Hódmezővásárhelyen ma nyilik a 14. őszi tárlat

magyar "emzet 1964. október 11. 9.l.

Samu katalin szobrász M.D.K.

Műve a kiállításon

Kölyökkutya,

Mitly Valéria: A XI. Őszi vásárhelyi őszi tárlat

Magyar Nemzet 1964. október 27. 4.l.

Samu Katalin
nobrán

M.D.K.

„Borjúportré"-ja

Székely Zoltán: A VIII. ősz tárlat Hódmezővásárhelyt.
Művészet, 1962. január. — 29 l.

Samu Kati
szobrász

M.D.K

Méltatás. – Slódmező-
vásárhelyen dolgozik a
szobrászuő.

Király Ernő: Városa csőnduek nyugalomnak
Magyar Ifjuság, 1961. ápr. 29

Samu Kati
szobrász

M.D.K.

Munkáiról – Méltatás

Fedor Ágnes: Mágneses föld új leánya

Nők Lapja, 1961. jun. 17.

-01DK

Samu Katalin szobrászművész

szerepelt a Dél-alföldi Képző-
művészek Kiállításán, Szegeden.

Szelesi Zoltán: Dél-alföldi Kép-
zőművészek Kiállítása a Szegeden.
Tiszatáj, Szeged 1961. szeptember.
9. l.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Alkotása Hódmezővásárhelyt

Zirnyi Péter: Öt uj szobor Vásárhelyen

Csongrádmegyei Hirlap 1965. jan. 24.

MDL

Sanna Katalin, szobrász

Jó művekkel szerepel.

Rónsa Gyula: A XII. Vásárhelyi Őszi Tárlat 8-9

NÉPSZABADSÁG Dp. 1965. nov. 13.

Samu Katalin

Szabrán nem szerepelt a kiállításon

Németh Lajos: Gondolatok a X. Magy. Képzőm-i Kiállításról

Kritika 1965 11a 4 T. l.

Sehr Tabelle

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Művei a Fiatal Művészek Studiója kiállitásán

Kölyökkutya

Tasnádi Attila: Kiállitási jegyzet

Kortárs 1965. márc.

MDK

Samu Katalin

Fekvő csikó, terr.

Csikó, "

Fekvő borju, homokkő

Borjufej, kő
Fekvő csikó, kő

7. Vásárhelyi őszi tárlat. Tornyai J. Muz. HMvhely, 196o. okt.

MDK

Samu Katalin

Borjufej, repr.

7. Vásárhelyi őszi tárlat. Tornyai J.Muz.
Hmvhely, 196o. okt.

Samu Katalin
szobrász

M.D.K.

A Tájalat anyagából hiá-
nyoztak plasztikai művei.

Pogány Ö. Gábor: A Délalföldi Tájalat
Művészet, 1965. aug - 45 lap.

Sa mu ^ata lin szobrász M.D.K.

hódmezővásárhelyi szobrász nagyméretű állatfi-
gurát farag a tiszaszigeti óvoda számára

Napló
^agyar ^emzet 1965. május 19. 4.1.

Sámy Katalin

Szerepelt a Stúdió 64 kiállításon.

ÉS 1964. dec. 12.
Stúdió 64. Fraur János

M.D.K.

Sarmu Katalin
nobrán

„Puli"-jával szerepel az
„tarlaton".

d. j: A II. Délalföldi Tárlat
Művészet, 1966. szeptember – 34 lap

M.D.K

Samu Katalin

Szobrász

Munkáit kiállította a szegedi tárlaton.

Szelesi Zoltán: A Szegedi Képtár új állandó kiállítása
Művészet, 1966. szeptember - 32 lap.

MDK.

Samu Katalin

Utcatáblájáról

Csongrádmegyei Hirlap 1966 juli.3.

Sean Kastelin

Utcatáblájáról

Csongrádmegyei Hírlap 1966 július 3.

MDK

Samu Katakin szobrász, Hmvhely

Dél-alföldi képzőm. kiáll. a szegedi Móra F.
Múz. 1961. jul.

MDK

Samu Katalin

Fekete párduc, kerámia

VIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Tornyai J. Muz. Hódmezővásárhely, 1961. okt.

MDK

Samu Katalin

Csikó, terr.

Leányfej, terr.

Borjuportré, kő

VIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Tornyai J. Muzeum Hódmezővásárhely, 1961. okt.

MDK

Samu Katalin

Nő, kréta

VIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Tornyai J. Muzeum
Hódmezővásárhely, 1961. okt.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1979 4
Tiszatáj
Samu Katalin
nobránművén
1021

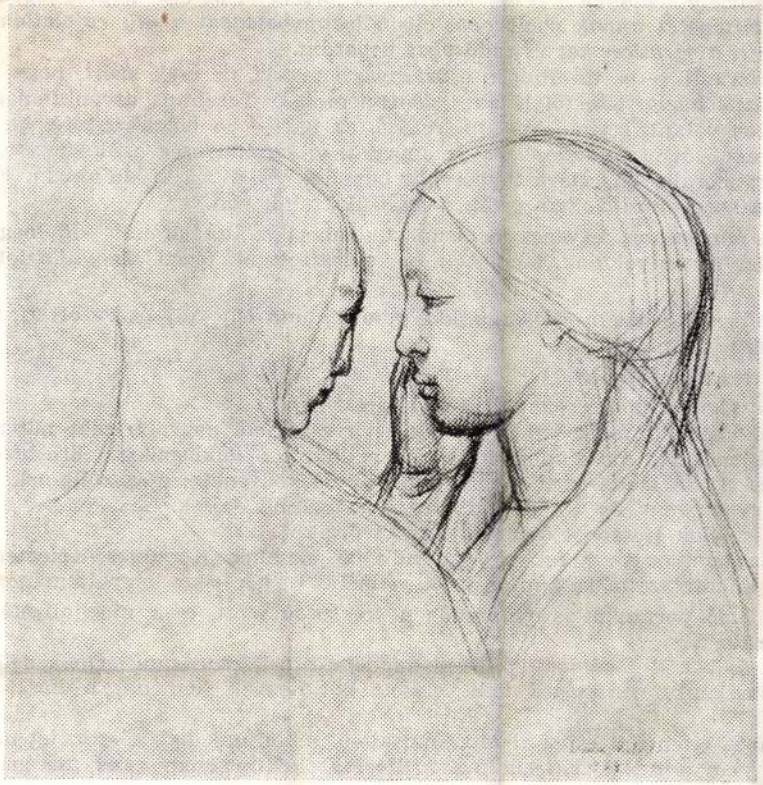

SAMU KATALIN RAJZA

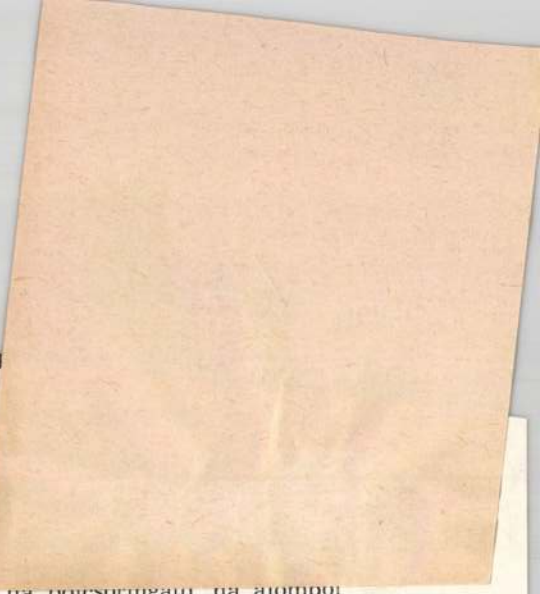

ják-e vigaszunkat, miszerint az indulás reggel
ı fújták be a feledés porkahavai?
t látszólagosan a legmúlandóbb jelenséggel l
elmondatott, hogy
ı, amely redőiben őrzi az emberi nem történet
történetét annak nyelvében, olyan bizonyoss
ejti a járatlanokat és tudósokat egyaránt.
ırba ejti — és tovaröppen a szárnyas istensé
ıáztól házig, lélektől lélekig; nem, nem igaz
ırba volant, scripta manent. A Szó, az ige — ha bölcsőringató, ha álomból
resztő és eszméltető, akár az anyag, a világmindenség csillagkőzete, soha el
z; morális energiává nemesedik bennünk és a mi utódainkban. Fejtartást
erincegyenesítő. Erre pedig nagy szükségünk van.

i mindennapi egyenes tartásunkat, emberi méltóságunkat add meg nekünk
des Anyanyelvünk. Mert nem mi választottunk téged. Te választottál ben-

válhatott szellemi örökségünkké mindez, amit egy Ady és Petőfi zsenije fém-
lezne csupán?
ırtásra is kötelez.
tosságunk méltóságának megőrzésére.
öltő mellett ki az vajon, akinek e virrasztásból nagyobb rész jutna? A szí-
étlenül. Ha mozdulunk: ő mozdul bennünk, a lelkiismeretünkre bízott örök-
ıef Attila Duna-parti tűnődéseiben az ősök üzenete: megszólítanak, mert ők
ıgyunk már, és gyenge létünkre így vagyunk erősek.
: a falak huszonöt esztendő szavait őrzik.
ia templomának falaiba építettük be magunk, Kőműves Kelemen-i áldo-
mindig szólni kész múzsák kegyelméből, a becsvágy kegyetlenségével.
t haló porainkat is elhintenők a széksorok előtt, csak meghallgatásra mél-
essünk.
t önök nélkül elmaradna a mi mindenesti feltámadásunk; Önök nélkül, ked-
önségünk, némaságra ítélt, elásott kottajegyek lennénk, a haszontalanság

zólás örömével és ez alkalommal kinek mondjunk hát köszönetet mindenek-
ı nem a mi közönségünknek? Ezerfejű kritikusunknak és mecénásunknak.

ıgzott testvérmegyénk színházának jubileumán.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

CSONGRÁDMEGYEI HÍRLAP

1921



(Égető János felv.)

SAMU KATALIN: MACKÓ
(A XIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat anyagából)

Az amerikai hadügym
Johnsonnak dél-v

* SAIGON — MTI

Pénteken és szombaton az amerikai légierő folytatta heves támadásait a Vietnami Demokratikus Köztársaság területe ellen. Legfőképpen Hanoi és Haiphong környéke ellen irányultak a támadások. *A VDK légelhárítása több amerikai gépet lelőtt.*

McNamara amerikai hadügyminiszter, aki pénteken érkezett vissza Dél-Vietnamból, a Fehér Házban találkozott *Johnson* elnökkel.

lentést tett neki a
etnami helyzetről. Szavai szerint véleménycserét folytatott McNamarával és előzetesen megvitatták a manilai értekezleten napirendre kerülő problémákat. McNamara az újságírókkal közölte: *semmi jelét nem látta annak, hogy „jelentősen fokozni kellene a Dél-Vietnamban levő amerikai csapatok létszáma növelésének ütemét".* Ezzel nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a továbbiakban fokozatosan növeljék a dél-vietnami hazafiak ellen harcoló amerikai csapatok létszámát.

Katzenbach külügyminiszter-helyettes, aki McNamarával együtt utazott Dél-Vietnamba, és ugyancsak jelentést tett Johnson elnöknek, az újságírókkal közölte, hogy *ő a dél-vietnami falusi lakosság „lecsillapításának" problémáját tanulmányozta. Beismerte, hogy az Egyesült Államok nem sok sikert ért el e téren.*

nia kell
lországnak!

ata Párt figyelemre méltó
ht kezdeményezésére

t Szociáldemokrata Párt parelyettese szombaton folytatta nelyet Walter *Ulbricht* kezdeg című lapnak pénteken adott

ungban, tehát ugyanabban a ilatkozata megjelent, szombaUlbrichtnak: *Ulbricht kijelenzolnunk, hogy erről most tárk, hogy Németország véglegeőséget kell keresni arra, hogy hassanak egymással.* A négy

Kapitány, kapitány...

* MOSZKVA — MTI

Samu Katalin, kohrán MDK

Kult. Kapcsolatok Intézetében tekinthető meg tárlata.

— : A hét végi 12

Bp. 1966. nept. 17.

NÉPSZABADSÁG

Somm Katalin, szobrász MDK

A Kult. Kapcsolatok Intézetében nyílt meg tárlata.

—: A hét végi kulturális programok 12

NÉPSZABADSÁG 1966. márc. 10.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1979 4
TISZATÁJ
Samu Katalin
nobránmüvész

1021

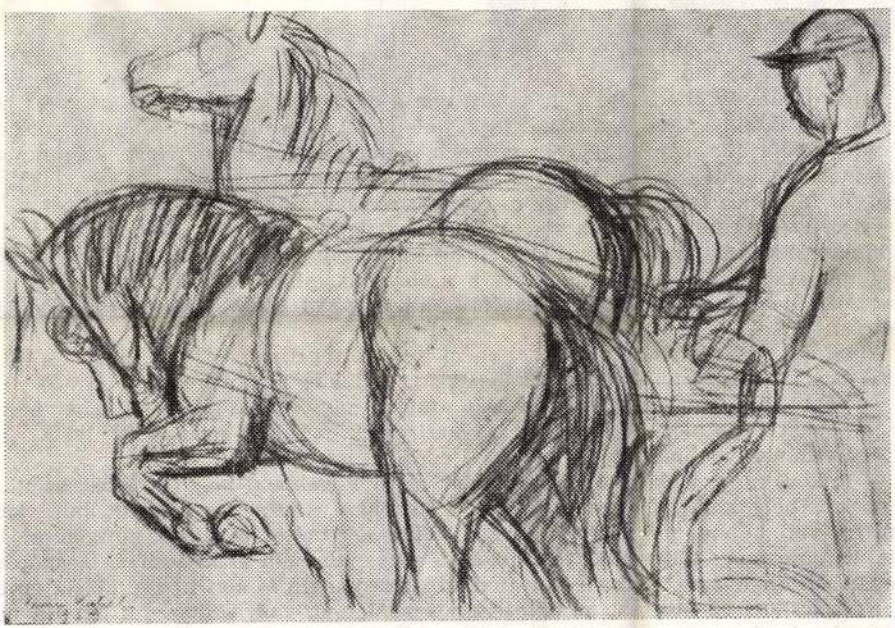

SAMU KATALIN RAJZA



K

Mielőtt valaki fölfedezné, hogy csalás van a dologban, megmondom magam: nem is voltunk a műteremben. A susáni csipkés elejű házra is nehezen találtunk rá, mert az új címet fejből nem tudják még megmondani Vásárhelyen. Nagy szerencsénk, hogy csak a kapunak rontottak a kutyák, ahol először csöngettünk, és nem nekünk. Nem jött ki senki, tehát nincs itthon. Álljunk meg! Hátha rossz az útbaigazítás. Ha viszont rossz, ki tudná megmondani a jót? Mostanában költözött. Semmi baj, csak a közönséges észjárást kell elővennünk. Ha új lakó az utcában, és ráadásul olyan „bolond" mesterséget űz nő létére, mint a szobrászat, akkor eligazít az első ember. Mondja is: menjenek tovább, a kétablakos, sárga végű házba. Otthon találják. Úgy is lett.

Amíg ezt végiggondolja az ember, nem győzi öltögetni a kérdéseket.

— Miért nem a műteremben? Szép, tágas, és lakás is van hozzá.

— Több baja van: műteremnek kicsi, fűteni nagy. Csak mintázni lehet benne, kis darabokat faragni. És nincsen hozzá kert.

— Salátának, babnak?

— A köveknek. Nekem köveim vannak, és a köveknek, meg az elkészült munkáimnak is hely kell. Isten tudja, hányszor kerülgeti a szobrász a követ, mire meglátja, mi van benne, mit lehet kifaragni belőle. A műterem előtti faragóteret bekerítettem, de nagy fölfordulás lett belőle. Pedig elmentem a tanácshoz, megkérdeztem. Szóbeli engedélyt adtak rá, azt mondták, írásos nem is kell hozzá. Másik ember jött a tanácshoz, az meg azt mondta, vagy leszedetem, vagy szétszedik ők. Ha nem bontom le, én fizetem a munkát is, meg a büntetést is. Lebontottam, de sokszoros

Magyar Hirdetõ
SAJTÓFIGYELÕ
Budapest V., Petõfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Sam Katalin
LUDOVE NOVINY
1966 SZEP 15
1021



Výstava Kataliny Samuovej

Sochárka Katalina Samuová z Hódmezővásárhelyu po výstave svojich diel v rodnom meste teraz sa predstavila i budapestianskemu obyvateľstvu. Jej diela vystavili vo výstavnej siene Ústavu pre kultúrne styky. Je to druhá samostatná výstava tejto mladej talentovanej sochárky.

Kresby a sochy Kataliny Samuovej znázorňujú ľudí žijúcich v Hódmezővásárhelyi. Pozná ich dobre, medzi nimi žije. O jej tvorivej usilovnosti svedčí i teraz vystavený bohatý materiál 25 sôch, 3 keramie a 24 kresieb. — Dievča



Ženám – dievčatám



20-percentné prekročenie plánu na počest sjazdu strany

V záhradníctve eleckého poľnohospodárskeho družstva „Lenin" pod vedením súdružky Jantyikovej pracuje 18-členná brigáda socialistickej práce. Zásluhou jej usilovnosti a obetavosti záhradníctvo prekročilo plán dvoma a pol miliónmi forintov. Dobré meno záhradníctva a vôbec celého družstva došlo už i do konzervárne, ktorá vždy s plnou istotou naň počíta. Vie, že ak sa zaviaže na dodanie určitého množstva hrachu, paradajok, papriky, svoj záväzok splní za každých okolnostím, i v prípade nepriaznivého počasia. Podobne v pestovaní prie-

nom čase. Nedávno sme obral úrodu z plochy tetky Bagiovej Chudere nedávno zomrel manžel, a ona je tiež nezdravá. Pracovné jednotky sa dostali do jej knihy.

Podľa mienky békéscsabianskej konzervárne ženy eleckého družstva „Lenin" sú známe už nielen o rekordnom množstve, ale i o výbornej kvalite svojej



Samu Katalin

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1982 AUG 31

MAGYAR NEMZET

Samu Katalin szobrászművésznő ~~tárlatát~~ szeptember 3-án délben Borsos Miklós szobrászművész nyitja meg a Kulturális Kapcsolatok Intézetének budapesti bemutatótermében.

1021

SZABÓ GYÖRGY:

Samu Katalin szobrai

KÉPZŐMŰVÉSZET

A fiatal szobrásznő neve — gondolom — azoknak ismerős már, akik a *Stúdió 66* kiállításán a *Fekvő csikó* című figyelemreméltó alkotását látták: friss, közvetlen és játékos-bölcs szemlélet hírnöke volt, egyszersmind a szépen emelkedő művészi pálya jelzője is. Most a Kulturális Kapcsolatok Intézetének termében eddigi munkásságának summázatával találkozhatunk s egy eredetieskedés nélkül eredeti, látványoskodás nélkül őszinte és természetes költői *indulás* periódusának általánosabb jellemzőit is megfigyelhetjük.

Hogy a negatívumokkal kezdjem, ott van e karakterisztikumok között a bizonytalanságé, vagy inkább a bátortalanságé is: a kiállítás még egyenetlen, túlságosan sokféle próbálkozást hord össze s akaratlanul mutatja nem egy kísérlet kudarcát. Véleményem szerint felesleges volt például közszemlére tenni azokat a szokványos emberalaktanulmányokat, melyek nem emelkednek ki a hazai termés lagymatag átlagából; s talán korai volt még jelentkezni a terrakotta-szobrocskákkal is. Az előbbiek ugyanis legfeljebb azzal a tanulsággal szolgálhatnak, hogy kár engedni annak a rossz szokásnak, mely nem tud kiállítást a „szakmai sokoldalúság" és a „minden témában-módszerben való jártasság" kínosan iskolás bizonygatása nélkül elképzelni; az utóbbiak pedig arra intenek, hogy a nyersanyag maga nem engedelmeskedik a sajátosságait, tulajdonságai figyelmen kívül hagyó próbáknak. Ezt egyébként már az antik mesterek is tudták, talán az ő műveikből lehetne az idevágó titkokat ellesni. Ha egyáltalán érdemes, persze; hiszen Samu Katalin mintha egyenest a kőfaragásra termett volna s nem másmilyen mintázásra: hallgatag-sejtelmes állatfiguráit a keze alatt feltűnően engedelmessé szelídült kőből bontja ki, az alakítással egyidőben szerkeszt és épít inkább tehát, mintsem előzetes koncepciók alapján „lefordít" valamit. Bizonyára ebben rejlik egyik magyarázata annak a könnyed bájnak és finom archaizmusnak, mely éppen e műveiből árad.

Mert tulajdonképpen csak ezekről kell igazság szerint írni, de ezekről feltétlenül: a fentebb említett csikószobor, a *Fekvő borjú*, a két borjúfej és a *Kutyakölyök* — úgy vélem — többet ér, mint a körben felsorakoztatott valamennyi. Mindenekelőtt a bennük megtestesült tárgy- és témaszeretet miatt. A görögöknek volt meg a műszavuk arra a jóindulatú, érdeklődő, színes, barátságos, áhítatos, mindig rokonszenvvel teli és eleve jót feltételező-váró lelkiállapotra, mely derűs, kiegyensúlyozott és életigenlő alkotásaikon oly szépen visszatükröződik — mintha Samu Katalin szobrain is hasonló érzelmesség fénylene. S hogy ez a ragyogás soha nem zavarodik érzelgőssé, annak oka a gyakran torz formákat öltő „állatszeretet" szerencsés kiiktatása: e művekre nézve nem az a „gazdi" jut eszembe (hogy az ebtenyésztők lapjának kedvelt kifejezésével éljek), aki földöntúli gyönyöröket érez, ha pincsije hajlandó a szafaládét megenni; hanem Carducci verse az ökörről, Sabáé a kecskéről, meg Jammes-é, Chestertoné a szamárról. Samu Katalin „állatábrázolása" az övéikkel rokon. Nála is olyan jelképpé vált az állat, régtől hűséges társunk, hogy önnön érzéseinkről szólhatunk általa, mindenekelőtt pedig a lírai természetről, s a bukolikus életről beszélhetünk. S minél több lesz a gép, minél több az aszfalt és a zaj, annál inkább s annál felhevültebben: mert nemes vonalakkal, szótlan bölcsességgel, megértő nyugalommal és örök tisztességgel felruházva a derűs merengés, a nyugodt kontempláció szimbólumaivá tesszük őket, némi pihenést keresve csöndes mosolyuk mögött.



Czinder Antal: Két akt

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ELLT. ÉS IRODALOM
1966 SZEP 10

NÁDASS JÓZSEF:

BOZÓTOS

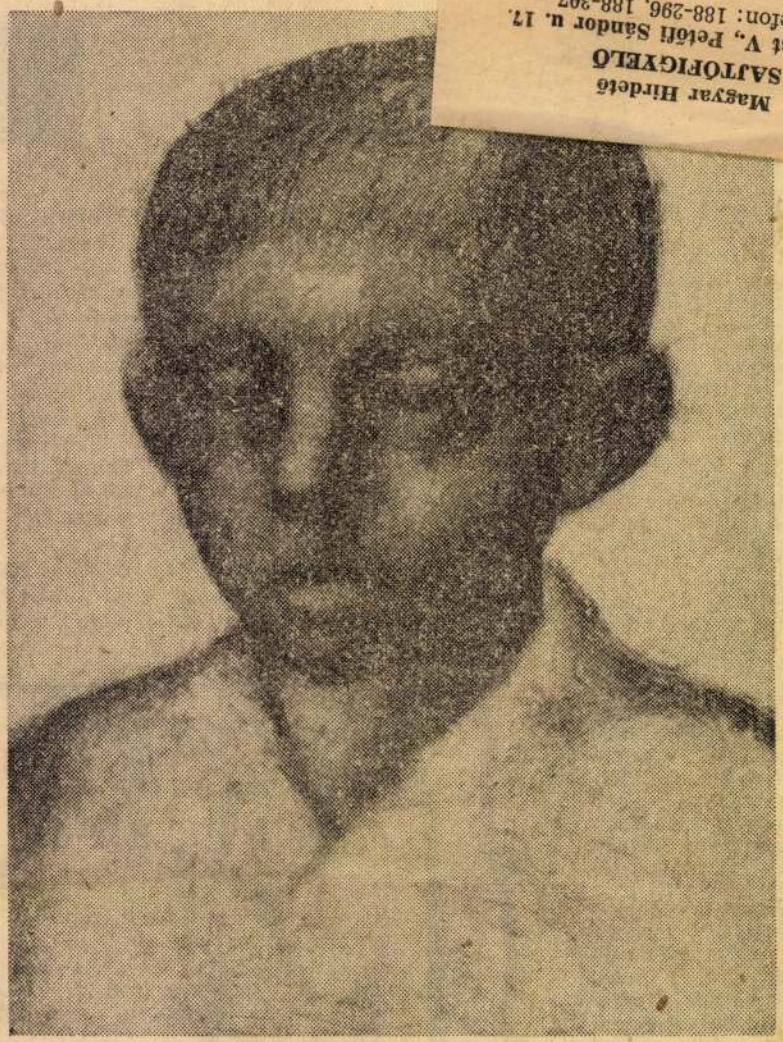

Veszely Ferenc: Fiú

Amikor először találkozott vele a lépcsőházban, Lacika négyéves volt. Édesanyjával, Murainéval néhány napja költözött a házba. A házfelügyelőnőtől, a szomszédoktól hamarosan megtudta, hogy Murai nem lakik velük; az asszony, erélyes, okos nő, hagyta el a férfit. A részletekről nem érdeklődött, bizonyosra vette, hogy az asszonynak van igaza, a férj tette lehetetlenné az együttélést, Murainé nem akar többé tudni a nyilván hitvány alakról, vállalta, egyedül áll meg a lábán, és kisfiát is maga neveli fel.

Laci vad volt és eleven. Lászlóéknak nem volt gyermekük, megszerették az értelmes fiúcskát. Az anya egyedül élt, dolgozni járt, szívesen megengedte, hogy a kisfiú az óvodából minden nap a gyermektelen, idős házaspárhoz látogasson, ott töltsön néhány órát, Lászlónénak ugyan kicsit terhes volt állandóan ügyelni a gyerekre. Mert ügyelni kellett rá. Laci nem volt csöndes, sarokban üldögélő, egyedül eljátszadozó gyermek, szívesebben rohangászott a lakásban, minden tárgyat a kezébe vett, nagyon kellett vigyázni, hogy egy váza, tányér, korsó, vagy más értékesebb tárgy ne kerüljön a kezébe. Még mielőtt megszidák volna, abban a pillanatban, amikor éles csörrenéssel valami a padlóra hullt, Laci megijedt, kerekre nyitotta a szemét, egy pillanatig bámulta, mivé lett a tárgy, aztán felugrott és a szoba másik sarkába menekült. Ha aztán megfeddték, az első mondat után kiszaladt a szobából, a lakásból — mélységesen megsértődött. Hányszor siettek utána és mert rendszerint anyja még nem volt otthon, a lakás zárva volt, nagynehezen férfi bánatos mosollyal tűrte, nézte a kis ujjacskáit, amint próbálgatják a billentyűket, a betűk, amelyek így felsorakoztak a papíron, persze, hogy nem adtak értelmes szavakat, de vajon nem voltak-e értelmesebbek azok a gondosan összeállított, minden szempontból megfontolt mondatok, amelyeket ő kínlódott a papírra?

Meséket is mondott Lacinak, a fiúcska csak egy ideig hallgatta türelemmel, aztán felugrott, játékaihoz sietett, nem volt kíváncsi a további mondatokra.

Az évek azért vannak, hogy elmúljanak; Laci iskolába került, ritkábban állított be Lászlóékhoz, de a kapcsolat továbbra is fennállt. Az természetes volt, hogy születésnapjára meg más ünnepnapokra a fiú ajándékot kapott. Mindig megköszönte, az anyja nem kényeztette el — nyilván jólesett neki, ami így, soronkívül került birtokába. Különösen örült, amikor — már tizenegy éves volt — egy futballabdát kapott, ezzel büszkélkedni is lehetett a Kecske-réten a többiek előtt.

Itt a réten, az út másik oldalán, sűrű bozót volt, majdnem áthatolhatatlan. A kövezett útról keskeny ösvény vezetett arra, beleveszett a bokrokba és meg is torpant. Váratlanul meredeken a mélybe indult a talaj, a sűrű gaztól, méteres bokroktól nem lehetett észre venni és aztán, átmenet nélkül, itt volt a szakadék. A környék lakói ismételten kérték a hatóságokat, panaszt tettek a tanácsnál, leveleket írtak a szerkesztőségeknek, hogy kerítéssel, drótsövénnyel zárják le itt a vadont, ahogy ők nevezték, de hiába. Mindössze az történt, hogy egy japóznára táblát tűztek ki, [illegible] felírás figyelmeztetett fekete festék-

neki megnyom
bezzeg ... Cs
zeggel nem érü
nél, sem a fia
most meg így
kellett nyugod
Bölcs szavak
relmetlenül el
get, amit az
boldogok volt
találkoztak a
előtt, ha egys
inkább már
állított hozzá
az erkélyről
milyen nagyra
zik a pajtásai
hogy is. már
akarta elfoga
amit a kerék
annyira kérle
vette és megv
citól, kifaggat
nem szívesen
ábrándozott
születésnapjá
kapta.
Örömet ok
üröm volt ez
letésnap, ami
hozzájuk, uzs
gyorós csoko
Elmúlt a dél
ember nem é
asszony le ak
kérdezni, nen
visszatartotta.
asszony leszed
tát kivitte a
zárta. Amiko
csorára terite
a férfi megsir
szony könnyes
Egy ideig cse
te suttogva m
— Talán m
A férfi legy
Meleg nyári e
Látták, amint
logó, fémekkel
Elmúlt egy
találkoztak La
jával volt, M
szönt, alig lát
te a fiát, ak
mondta:
— Köszönön
És már szal
sietett utána.
Eltemetni a
nem szépteni
het élni — m
gának. Ilyen
már életünkb
ezt is ki kell
Ám, akár ho
A következő
kétszer volt
veket kért kö
mányokat, hiv
A fiú kimért
tartózkodó, a
nem merték
tottak, pedig
megsimogatni
tott kedves fe
Mégis, a f
tét, nemcsak
ten, környék
ment az isk
val a tanító
a szemközti
megbújva. S

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Samu Katalin
CSONGRÁD MEGYEI HIRLAP

1966 SZEP 11.

RLAP

1021

Az eredetiség

Két katalógus — két Michelangelo-idézet. Ugyanaz kétszer: *„Mert művészet nincs, ha mintája nincsen, s barát barátban él tovább: ha arcát akarom, a te arcod kell kivésnem."* Ez a megkapó mottó Samu Katalin ars poeticá-ja.

Szobraira már korábban felfigyeltek. 1964-ben lépett először nyilvánosság elé szülővárosában, Hódmezővásárhelyen — osztatlan sikerrel. Most a főváros közönsége is megismekedhet eddigi életművének keresztmetszetével a *Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítótermében.*

Samu Katalin egy változó korban küzd egyeni formanyelve kialakításáért. Körülötte minden forrásban van, átalakul: divatok, ízlések, izmusok keverednek, terjednek és elhalnak. Nagy a rohanás, senki sem akar kimaradni a sorból, mindenki eredeti akar lenni, „modern", e szónak sok változatú értelmében — mindenáron!

Szobrászunk láthatólag nem kedveli e tülekedést. Érdeklődését nem a divat vezeti, hanem a nagyon is közvetlen valóság. Érzésvilága is ehhez és nem konstruált izmusokhoz tapad. Rokonszenvesen ragaszkodik ahhoz a régi és többször — útszelicn, vagy kulturáltan — támadott igazsághoz, hogy *a sokszor ábrázolt dolgokról lehet még úgy és anélkül is mondanivalónk, hogy kivetkőztetnénk őket formájukból, hogy a felismerhetetlenségig eltorzítanánk köznapian érzékelt képüket.*

Samu Katalin eredetiségének forrása az a törekvés, hogy *nem hanyagolja el, sőt hangsúlyozza a valóság érzelmi megközelítésének lehetőségét.* Nem akar „objektív" lenni — személytelenül hűvös, „tárgyias" —, helyesen érzi, hogy a művészet egy bizonyos döntő pontig önnön és általánosított emberségünk tükre is, melyben benne foglaltatik érzelmi életünk, a világ dolgaira, jelenségeire újra meg újra rácsodálkozó ember természetessége, maga az ember, az élő és élettelen környezettel való kapcsolatainak bonyolult sokféleségével együtt.

Samu Katalin mélyre ás az érzelmek világában. Talán nem véletlen, hogy éppen az állatábrázolásban talált rá arra a terrénumra, melyben a legotthonosabban mozog, s ahol a legjobban ki tudja fejezni önmagát. Paradoxonnak látszik, de elhihető: ahogy az állatot látja-ábrázolja, úgy látja-fejezi ki az embert, azt az érzésvilágot, ami ebben a látásmódban tükröződik.

Milyen ez az érzésvilág? Kedves, közvetlen, bensőséges — és legfőképpen: *humánus.* Szinte gyermeki tisztaságú képekből-mozdulatokból-alakokból tevődik össze. Elheveredő, fejüket támasztó kiscsikók, „nagyosan" ülő kölyökkutyák, maguk elé bámuló bumfordi



(Egető János felv.)

PULI (TERRAKOTTA)

SAMU KIÁLL BUDAPI

ci- és malacfeje
mber, aki mint
ilyennek látja, ak
n maradt valami a
ermekiből, aki a s
t keresve akar embers
n kiteljesedni.
Hatnak a szemlélőre ezek
szobrok. Érzelmeket éb-
sztenek benne. Nemes ér-
lmeket. Tehát formálják,
ért jó művész Samu Ka-
in, és ezért korszerű az,
it alkot. Kifejez valamit
világból, ami nélkül nincs,
m lehet emberiség: a hu-
manumot. Ami nem idege-
dhet el az embertől, és
it a művésznek ki kell
eznie, újra kell szülnie
p mint nap, mert így ter-
ztheti, így erősítheti, így
rcolhat megmaradásáért.
Samu Katalin ezt teszi. Jó
ret választott. És a tehet-
e is megvan hozzá, hogy
ügyhöz méltó alkotásokat
szolgálja.

PAPP ZOLTÁN

...ből ...st

... komoly erőfeszítéseket
...ttek a tanácsok a kommu-
...s szolgáltatások növelé-
...A Csongrád megyei Ta-
...unkájának eredmé-
...négy járási jogú vá-
...vízműépítés, illetve
...további két város-
...ornázás folyt. Javí-
... úthálózatot, a közv-
.... Ezzel nagymérték-
...elték a magasabb
...építési lehetősége-
...özségekben és új fa-
...tokban is sok járdát
... és 21 törpe vízmű-
...ak létre. Ezzel az
...es ivóvízzel ellátott
...arányát Csongrád
...n megháromszoroz-
...geden nagy erőfe-
...ettek a szervezett
...ítési területek köz-
...sére is. A város a
...jlesztési alap és
...orrások terhére nagy
...kat vállalt. Az új-
...társasházak egy-egy
...z 30—40 ezer forin-
...ött járulékos közmű-
...vesítésre.

az pa igyekeznek, de ragaszkod-
pa nak a megszokott önálló csa-
lí- ládi-házas, háztáji-kertes
a- életformához, ezek többnyi-
n re a nagyváros peremén te-
o- lepszenek meg. Itt kétlaki
b életformát alakítanak ki, s
s, egyúttal nagyobb telken,
alacsonyabb telekárak mel-
s lett, egyszerűbb helyi anya-
i gokkal (vályog, gömbfa) köz-
- műigény nélkül lényegesen
y olcsóbban tudnak építkezni.
- A városi munkahelyet pedig
n az egyre fejlődő helyi közle-
s kedéssel könnyen megtudják
- közelíteni és megkaphatják a
z város szolgáltatásait.
- Mivel Szeged az ország
- megyei jogú városai közül
- egyedül van elválasztva igaz-
y gatási szempontból a termé-
i szetes „elővárosaitól", a jö-
- vőben szorosabb együttmű-
t. ködést kell teremteni a he-
n lyi tanácsok között a telepü-
- lésfejlesztés, a lakástermelés, a fejlesztési irányvona-
a- lak összehangolásában, a
e- területgazdálkodásban, a
n, lakótelepek koordinált köz-
a- műveslésében, az egységes
a lakáspolitika, a közösen meg-
- szabott irányba ható OTP
öl hitelpolitikában, de még az
építési anyagokkal és kapa-
e- citással való gazdálkodásban
s is.
a Az elmúlt öt esztendőben
- az állami lakásokon kívül
5804 lakás épült magánerő-

Kevesebb van a szükségesnél

A magánlakás-építkezésekben legnagyobb gondot az elmúlt években is az anyagellátás okozott. Elmondhatni, hogy ez szabta meg az épülő lakások mennyiségét. A telek, a terv, építési engedély, hitelbiztosítás együtt sem okozott annyi gondot és utána járást az építtetőknek, mint az anyagbeszerzés. A kivitelező megszerzése is könnyebb volt. A lakások háromnegyed része házilagosan, vagy kisiparosok közreműködésével épült. Jelentős részükhöz a szervezett építkezésekhez az OTP-hitellel együtt, más esetekben a tanácsi, vagy társadalmi szervezés biztosított kivitelezőt.

Az anyagellátás különösen a tervidőszak elején akadozott, és egyes fontos anyagokban (tégla, kavics, cement, parketta, gépészeti anyagok) ném tudták kielégíteni az igényeket. Ezen anyagok elosztása az egyes telepek között nem a kiadott építési engedélynek megfelelően történt. Sok építtető messze előre gyűjtögette az

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási hiradás

Népszabadság 1966 szept.lo.

Sans Katelin

Kialiftai hiradás

Képzésbadás 1956 szept.1o.

MDK.

Samu Katalin

Nagy Ildikó cikke

Müvész t 1964 dec.p.4o.

.MBK

MDK.

Samu Katalin

Vásárhelyi Művészproblémák

Tiszatáj 1966 szept.p.745.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitásának hirdetése

Népszabadság 1966 szept.17.

MK.

Samu Katalin

Kiállításunk hirdetése

Képzőművészeti Alap 1956 szept. 17.

IN MEMORIAM BÁNHIDI ANDOR

Ötvennégy éves korában húnyt el drága elvtársunk, kedves kollégánk Bánhidi Andor. Egy szemkápráztató tehetség, rokonszenves ember szállt vele a sírba, olyan művész, akinek sorsa, pályája, élete és halála óhatatlanul is jelképpé általánosul. Ez a jelkép sokkal inkább fenyegető, semmint lelkesítő, heroikus vonások is vannak benne, de nagyobb számban inkább intő tanulságok.

Ahhoz a generációhoz tartozott, mely a Horthy-rendszer galádságainak a láttán kiutat keresett a társadalmi nihilből, kapcsolatot talált az illegális kommunista párttal, az antifasiszta küzdelmek ifjú gárdájává lett. A felszabadulásban Bánhidi Andor is a pályakezdése óta táplált reményeinek valóraválhatását látta. Erői teljében fáradhatatlanul dolgozott, a közösség, az ügy érdekében minden munkát elvállalt, művészi feladatot csakúgy, mint mozgalmi teendőt. Falragaszaiban, reklámgrafikáiban ontotta a találóbbnál találóbb ötleteket, készséges volt mint propagandista, őszinte szívvel, kitartóan érvelt a proletárvilágnézet igazsága mellett.

Akiknek jó a memóriájuk, azok ma is elámulva beszélnek a budapesti nemzetközi vásárok, különféle ipari és mezőgazdasági kiállítások dekoratív falképeiről, installációs rajzairól — Bánhidi Andor közelebbi ismerősei még kiegészítik visszaemlékezéseiket ezeknek az óriáskompozícióknak a keletkezéséről szóló szinte mesebeli történetekkel, hogy milyen gyorsan, milyen bámulatos biztonsággal „kente fel" a többtucat négyzetméterre tehető hatalmas ábrákat. Utóbb a Néphadsereg képzőművész-studiójának a tagjaként ugyancsak imponáló mesterségbeli tudásról tett tanúbizonyságot, s ő, akit főként mint grafikust tartottak számon, az olajfestésben is jártasnak, hivatottnak bizonyult. Alapos szakmai felkészültsége minden műfajban megállta helyét, jellemzetes portrék, mutatós történelmi témájú festmények, elevencselekményű zsánerképek kerültek ki ecsetje alól. Fenntartás nélküli odaadással fáradozott a szocialista művészet megteremtésén, meggyőződéses bizalommal munkálkodott új társadalmi helyzetünknek megfelelő korstílus kialakításán.

Az elmúlt hét esztendőben a Képzőművészeti Főiskola tanára volt, tanszékvezető professzor, aki kitűnő pedagógiai érzékkel nevelte a fiatalokat. Kiderült róla, nemhogy csak sokat tud, de ismereteit szívesen át is adja, veleszületett és kiművelt képességeit növendékei, fiatalabb kollégái, kortársai is hasznosíthatják, remek meglátásaival, lényegremutató ráérzéseivel, bravúros ábrázolásbeli rutinjával bárki festőnek, grafikusnak segítségére lehet.

Mindeme páratlan adottságai mellett a jövő művészettörténésze mégis zavarba fog jönni, ha fel akarja kutatni, rendbe akarja szedni Bánhidi Andor életművét. Nagyszerű felkészültsége, igaz embersége jórészt műtörténeti lehetőséget jelez csupán, ragyogó ígéretet, mely végül is kiaknázatlan maradt. Pedig műveinek száma nem kevés, szorgos adatgyűjtők sok utalást, iratot, fényképdokumentumot találhatnak, melyből Bánhidi Andor teljesítménye igencsak nagykiterjedésűnek, szerteágazónak mutatkozik. Minden ilyen utalás egyúttal arról is tanúskodik, milyen pazarlóan, bőkezűen bánt tehetségével, milyen szívesen rögtönzött, mennyire szerette a határidős hajszát, életeleme volt a sürgető feltételek okozta szenvedés. Ez az idegtépő készenlét, elszontyolodásokkal tarkított sietség szabdalta fel oeuvre-jét, ez a mámorok és macskajajok között neki-nekiiramodó művészi szenvedély tette egyenetlenné pályáját.

Nem mitha alkatilag bohémeskedő, rapszódikus, könnyelmű valaki lett volna, jelleme szerint inkább a pontos, rendszerető, lelkiismeretes típusok közé sorolható. Pályájának egyetlensége korával, élettörténetével, a történelem viharos változásaival magyarázható, azokkal a világjelenségekkel, melyek a művész érzékenységét nagyon is próbára teszik. Különösen ha olyan egyéniségről van szó, mint amilyennek Bánhidi Andort ismertük, artifex politicus. Egész munkásságából a politikus művész magatartása tükröződik, az olyan mesteré, aki nem a mutatványért, nem ön-

Bánhidi Andor

Rákóczi fogadja Nagy Péter követeit – Rákóczi reçoit les délégués de Pierre le Grand – Ракоци принимает послов Петра I



magáért művészkedik, de élményt, örömöt akar okozni közönségének, segíteni szeretne embertársain, műveltebbé tenné a népet, szívesen részesítene mindenkit a művészet áldásaiban. A közérdek foglalkoztatta a XX. század derekán, Magyarországon, amikor ez a fajta elkötelezettség súlyos áldozatokat követelt. Szociális kiszolgáltatottság, fasizmus, háború, hadifogság után a romokból újjászülető hazában kellett új művészettörténeti korszakot nyitni Bánhidi Andornak és kortársainak, ennek a megjelölt Zwischengenerationnak. Ebből a közbülső nemzedékből nem ő az egyetlen, aki nem tudta kifutni a formáját — kit haláltáborokban pusztítottak el, kit a szocialista honalapítás közéleti gondjai rokkantottak meg idő előtt. A töredékes életművekből mégis fénylő példamutatás sugárzik szocialista művelődésünk munkásai felé, még az efemer feladatokban is hűség, helytállás öltött formát. Bánhidi Andor emlékét a pártos művészerkölcs fennkölt normáiban őrzi majd az utókor.

Pogány Ö. Gábor



SAMU KATALINRÓL

A hódmezővásárhelyi tárlatok egyik állandó, igen rokonszenves részvevője a szobrász Samu Katalin. És azzal, hogy vásárhelyi, már a legfontosabbat meg is mondtuk róla, hiszen beletartozik abba a közösségbe, amely így együtt a modern magyar művészet egyik legnagyobb igérete. A festők mellett aránylag kevés szó esik róla, pedig munkái ugyanúgy formálói a sajátosan „vásárhelyi" jellegnek, mint Szalay vagy Németh festményei, Kajári grafikái. Közös bennük a tömbszerű, összefoglaló formalátás, az a lapidáris egyszerűség, mely a festő példaképeken kívül szobrász, mindenek előtt Medgyessy hatásáról vall.

Vérbeli kőszobrász. A fiatalok közül többen, köztük Nagy Sándor, Németh Mihály foglalkoznak hasonló problémákkal. Törekvésük az anyag tulajdonságainak érvényrejuttatása, a szobrászat egyik alapvető, ősi feladata. A modern szobrászat megszületésekor Hildebrand hívta fel erre a figyelmet. Tanításának rövidesen akadt magyar követője Beck Ö. Fülöp személyében, de hasonló ösztönzést kapott Medgyessy is az egyiptomi és asszír művészettől. A mai fiatalok az ő hagyományukhoz kapcsolódnak. Nagy Sándor kőből kibontott „Fej"-eiben, Beck Ö. Fülöp „Menyecskefej"-ében találják meg ősüket, míg Németh Mihály szobrai nemcsak külsőségükben hanem monumentalitásra törekvésükben is Medgyessy hatását mutatják.

Samu Katalin Borsos Miklós tanítványa volt, és ha rusztikusabb szemlélete különbözik is mestere intellektuális ihletettségétől, sok szál köti hozzá. Rokon vele szobrainak két legjellegzetesebb vonása: az artisztikum és az intimitás. Műveit nem távoli szemlélésre szánja, inkább kis udvarokba, vagy belső térbe kívánkoznak, nemcsak méreteik, hangulatuk, hanem térbeli egységük és felületi hatásaik miatt is. A kő természetes szépségének minden lehetőségét kihasználja, de keresi is ezeket a lehetőségeket. A „Fekvő borjú" tulajdonképpen egy nagyon szép homokkő, és a szobrász munkája itt az, hogy ezt minél jobban kifejezze. Nemcsak a kompozíció, az állat formája, mozdulata idomul a kő adta befoglalóformához, hanem az esetleges, véletlenül adódó foltok, a kő erezete, a rétegek találkozásánál levő elszíneződés is szerves része lesz a szobornak. Az esőmarta kis lyukat éppenúgy bennehagyja, mint a kavicsokat. Mestere a faragásnak, a bravuros felületi hatások kialakításának. De hogy több ennél, azt leginkább a „Kiscsikó" szobor mutatja. Az újszülött csikó esetlenségében a kis állatokra jellemző sutaságon kívül, az induló élet misztériumát, egy új lény komolyságát is érezzük. Túl a vésőjátékon, a kő adta gazdagság ügyes kihasználásán, elmélyült, a szó szoros értelmében vett kompozíciót látunk, melynek érzelmi tartalma mellett gondolati lényege köt le.

Nagy Ildikó



MDK

Samu Katalin

Leányfej, terr.

Szegedi O. Képzőm. kiáll. Szeged 1964

Folyamatosan

Felelős: Abonyi A. - Gergelyné

M.D.K.

Samu Katalin
szobrász

Utcatábla kivitelezési tervezete Vásár-
helyen. – Tanácsics u "Kerámia".
(repro)

Szabó Endre: Vásárhelyi utcatáblák.
Művészet, 1967. szeptember – 28 lap

MDK.

Samu Katalin

Kiállitásáról hiradás

Sanu Katalin

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Samu Katalin

MAGYAR NEMZET
1965 MÁJ 19.

Samu Katalin hódmezővásárhelyi szobrászművész nagyméretű állatfigurát farag a tiszaszigeti óvoda számára.

ATLAM

1021

SAMU KATALIN: ANYA

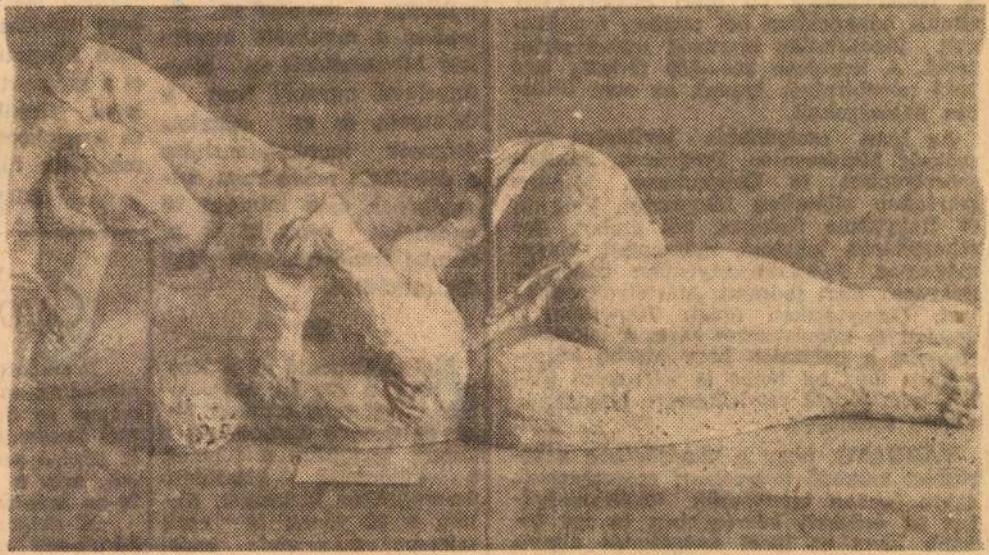

(A XII. Vásárhelyi Őszi Tárlat anyagából)

...lemát jelent a kontárok működése. A járási tanács vb ipari csoportja az elmúlt hónapokban hét esetben foglalkozott jogosulatlan iparűzők szabálysértésével. A kontárok 300—500 forintig terjedő pénzbírságot kaptak az erre illetékes hatóságoktól.

Az ipari szolgáltatás javítására van szükség Mindszenten, Szegváron, Fábiánsebestyénben és Székkutason. Minden iparágban ellátatlan Magyartés. Felgyőn és Nagytőkén fodrászt, női szabót, Derekegyházán lakatost, műszerészt, Nagymágocson, Fábiánsebestyénben bádogost, Bokroson férfi fodrászt, Mártélyon asztalost, Csanyteleken órást, Tömörkényen ácsokat és kőműveseket keres a lakosság. Nehezíti a helyzetet, hogy kisebb községekben még ha lenne is jelentkező iparos, nem állnak rendelkezésre helyiségek, illetve műhelyek.

VÁRHATÓ, hogy a közeljövőben a járásban működő vegyesipari szövetkezetek egyre jobban kiterjesztik tevékenységüket az érdekelt községekben és így tovább javul az ipari szolgáltatás általános színvonala.

SZ. R.

műszakban is legyen egy-egy felelős művezető, aki irán... a m... el-
len
lel
fig
dé
do
a

gozókénak csak mintegy 70 százalékát teszi ki és a munka minősége sem mindig megfelelő.

●

Elgondolkoztató az a tény is, hogy a 220 fős munkáslétszámból csak mintegy 80-an dolgoznak közvetlenül a kocsik javításán, a többiek a különböző kiszolgáló üzemágakhoz tartoznak. *Ennek a 80 főnek is csak mintegy egyharmada szakmunkás, a többség tehát önállóan, irányítás nélkül*

vagy a mű... utcán állnak várnak. Az ... hogy valóban ható állapotb... műszaki-... gördülő... kocsi... ig...

Gyo...

Szombato... rendezték m... megye és Sz... rosi tanácsok... és gépíró ne... tak, míg a ... 20-an indulta...

A dolgoz... körülbelül eg... akkor osztják... mények az o...

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Vidéken felállitott szobra fotón bemutatva a kiállitáson

Csikó

Perneczky Géza: ~~xxx~~ Szobrok a X Magyar Képző művészeti Kiállitáson

Magy a r Nemzet 1965. szeptember 26. 11. 1.

Samu Katalin
nőbrász

M.D.K

Leány figuráját mutatta
be a vásárhelyi tárlaton.

Kovács Gyula: Érzelem és állítás.
Művészet, 1966. február - 22 kap.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitott a XII.Vásárhelyi Őszi Tárlaton

Csongrádmegyei Hirlap 1965 aug.29.lap -

MDK.

Sárkány Anna

Bajai kiállitásának hirdetése

Petőfi Népe 1965 máj.22.lap -

MOSKVA

MDK.

Samu Katalin

Müvészképző tevékenységéről

Csongrádmegyei Hirlap 1965 juni.22.lap 5.

MDK.

Sámu Katalin

Művészképző tevékenységéről

Csongrádmegyei Hirlap 1965 juni.22.lap 5.

MDK.

Samu Katalin

Nem szerepel az I.Délalföldi Vásárhelyi tárlaton

Csongrádmegyei Hirlap 1965 május 9.lap 4.

M.D.K

Sann Katalin
Szobrász

„Anya gyermekével"
(repro

A bori sólapon
Műrészet, 1966. március -

Sa mu Katalin szobrász M.D.K.

Műve a kiállitáson

Kislány

Ritly Va éria: Őszi tárlat Vásárhelyen

Nagy ar Nemzet 1965. nov. 5. 4.l.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1965 szept.26.

Somos Katalin

illúziós mesterség a XII. vásárhelyi őszi tárlaton.

Magyar Nemzet 1965. nov. 5.

MDK

Somu Katalin szobrász

Fekete-vörös lófej I. terr.

" II. "

Legelő csikó, "

Ülő nő, "

Somu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Kutyakölyök, kő

Ülő lány, "

Pásztorfiu, vörösréz

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Lány, gipsz
Váza - I-III.

Bivaly, szén

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Pincérlány, cer.

Ülő nő háttal, [illegible].cer.

Fogat, pittkr.

Emberpár, cer.

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Nő drapériával, cer.

Női fejek, cer.

Sportolók, "

Birkák, pitt

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

cer.:

Antonius

Tanulmány háttal

Szoptató anya

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

NDK

Szmu Katalin szobrász

cer.:

Lófej

Gyerekfürdetés

Fekvő bika

D.M. portré

Szmu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

ceruza:

Szakácsnők

Női akt

Pihenő lány

Csikó

Samu Katalin szobr.kiáll. Kult.Kapcs.Int.
1966.szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

ceruza:

Aranka

Tanulmány

Asszonyfejek

Női akt

Samu Katalin szobr.kiáll. Kult.Kapcs.Int.
1966.szept.

Sanna Katalin

Borjufej a szobra (emlé)
szerepel a Fiatal Kép. mův.
kiállításán az Ernst
Museumban

Magyar Hjuság 1963 VI. 15

MDK

Samu Katalin szobrász

repr.:

Fekvő csikó, cimlapon

Kutyakölyök

Borjufej

Lány

Csikók

Samu Katalin szobr.kiáll. Kult.Kapcs.Int.
1966.szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Fekvő csikó, kő

Fiu csikóval, gipsz

Lány, gipsz

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Lófej, kő

Borjufej, kő

Malacfej, kő

Fekvő borju, kő

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Pincérnő, terr.

Sárgaruhás lány, terr.

Mura, terr.

Lány, "

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Puli, terr.

Férfi akt, terr.

Csikó, terr.

Ülő gyerek, "

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin szobrász

Felkelő csikó, terr.

Anya gyermekével, gipsz

Samu K. kiáll. Kulturális Kapcsolatok Int.
1966. szept.

MDK

Samu Katalin

repr.:

Csikó

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

MDK

Samu Katalin

Csikó, kő

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

Samu Katalin

Lófej, mészkő

20. sz.i m. festészet és szobrászat K.Gal. és Móra F.Mus. Szeged 1966.

Samu Katalin

Kutyaőrölyök c. nobrával
nekepelt a Studió 64
kiállításán

Németh Lajos: A Studió 64 kiáll
Valóság, 1965, 3 sz., 91 old.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Medvebocsot ábrázoló szobra a tiszaszigeti óvódábamx kerül

Uj szobrák Csongrádban

Szabad föld 1965. jan. 10.

Samu Katalin

M.D.K.

szobrász

Két állatszobrát állította
ki a tárlaton.

Bolgár Kálmán: Studio 64.
Művészet, 1965, március - 38 kep

MDK.

Samu Katalin

Kritika a Studió 64. kiállitásán szerepelt müvéről.

Valóság 1965. 3. 91 lap.

MDK

Samu Katalin

Borju portré

Mura

Kis csikó

Ritly V.: Festmények, rajzok, szobrok a X. vásárhelyi őszi tárlaton. Magyar Nemzet 1963. okt. 15. 4.l.

MDK.

Samu Katalin

Riport vásárhelyi szerepléséről

Magyar Nemzet 1964.okt.11.lap -

Dömötör János: Miért Vásárhelyt? Csongrádmegyei Hírlap. 1963.okt.6

SAMU KATALIN

akkor a főiskola elvégzése után más várost választottam volna. Az itteni művészeti élet és légkör hozott haza. Nemcsak emberileg, művészileg is otthonosan érzem magam Vásárhelyen.

A mai vásárhelyi művészet természetesen még alakulóban van, annyi azonban máris biztos, hogy egyik sajátosságaként a múltba nyúló, az elődökkel szervesen kapcsolódó gyökereket kell látnunk. Ez elsősorban a paraszti élethez való vonzódásban fejeződik ki. Itt csak olyan művek találnak helyi szakmai visszhangra és a közönség is csak azok iránt vonzódik, amelyek az itteni környezethez kapcsolódnak, amelyekben az ihlető vásárhelyi világ felismerhető.

Munkám feltételeit szellemiekben megfelelőnek tartom. Apró tárgyi feltételek (anyagbeszerzés, stb.) olykor nehézséget jelentenek, de korántsem olyan mértékben, hogy az munkakedvemet befolyásolná.

A jövőt illetően számomra legtöbbet az jelentené, ha megépülne a kollektív műterem és abban szobrászműterem is helyet kaphatna.

Itt születtem, de mégsem emiatt élek és dolgozom itt. Ha nincs itt Vásárhelyen művészkollektíva,

szülőszobákba germicid-lámpákat szereltek fel, amelyek baktériumölő sugárzást bocsátanak ki magukból. Ezzel elérték, hogy az eddiginél lényegesen jobb a helyiségek sterilitása. Szintén a műtétek egészségügyi körülményeinek a javításához tartozik, hogy a műtéti osztályokon posztoperatív szobákat rendeztek be, amelyekbe közvetlenül a műtét után helyezik el a betegeket, hogy részükre megfelelő egészségügyi körülményeket biztosíthassanak, tökéletes gyógyulásukhoz.

A betegek étkeztetéséhez

A múlt esz
szült új kórhá
jobb felhaszi
épület alagsor
méteres víztar
Innen autom
forberendezésse
szét a vizet a
letre. Megfelel
vízműnek is.
koztatás, az or
lók tökéletes
se érdekében
tették a kó
alközpontját,
állomásról 10
a városi közve
3 fővonallal n

További beruházásokra van

Hasonlóan nagyszerű fejlődésről adhatott számot a központi laboratórium vezető főorvosa. Különösen so-

önzetlenül, é
nem ismerve
szerezni a legk
szereket és t

MDK

Samu Katalin

Rózsa Gy.:
Studió 64. Fiatal képzőművészek az Ernst Museumban. Népszabadság 1964. dec. 25. 9.l.

MDK

Samu Katalin

Csikó, terr.

Kutyakölyök, kő

Studio 64 - Fiatal képzőművészek 5. kiáll.
Ernst Muz. 1964. dec. 16.o.

Tamás Katalin

Hosszú években át a plasztikát képviselte Vásárhelyen. Érzékletesen formált kedves, játékos fiatal állatai - mackók, pulik, cicák - a magyar állatszobrászat kiemelkedő alkotásai.

Dömötör János: Vásárhelyi művészek

Alföld 1971/10 72 old.

Samu Katalin

Borjufej

Alföld 1971/10 73old.

Samu Katalin

Szerepelt a kiállitáson.

A Fiatal Képzőművészek Studiójának jubileumi kiállitása a Műcsarnokban Perneczky Géza; A pátosztól a groteszkig, Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 26.1.

Samu Katalin

Szalay Ferenccel, Németh Józseffel, Kajári Gyulával, Fejér Csabával és Hérső Ferenccel a „második másárhelyi kullám" képniselője.

Pap Gábor: Szalay Ferenc festészete; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 113. C.

Samu Katalin

Szegeden július 16-án nyitották meg Samu Katalin Hódmezővásárhelyen elő szobrászművész harmadik önálló kiállítását. A műalkotásokat a Tisza-parti sétány árnyas fái között láthatja a város, illetve a városba érkező, művészetet szerető közönség.

Szobortárlat a sétányon

Észak-Magyarország 1972/169 4old.

Samu Natalia

~ tródmezővásárhelyi művén.

Képzőművészeti Almanach 3 KB.
B Corvina 1972

Samu Katalin szobrász

a hódmezővásárhelyi szkola

tagja – neve emlitve

Kritika 1971 február

23. old.

Samu Katalin

Gobrai szabadtéri
tárlaton szerepelnek szegeden

Népszava 1972 julius 18
2. old.

Samu Katalin

Kutyakölyök repr.

Vásárhelyi Tárlat
M.N.G. 1974. Jul–Sept.

Samu Katalin

András gipsz 30 cm

Vásárhelyi Tárlat
M.N.G. 1974. jul-sept.

Samu Katalin

kutyaköldök kő 40 cm
Macskó gipsz 47 cm

Vásárhelyi Tárlat
M.N.G. 1974. Jul - Szept.

Sarau Katalin

a fiatalok közül sokan letelepedtek Vásárhely modern művészházaiban, mint a művész is, kinek neve ma már közismert az ország művészetpártolói előtt.

Tolner Zoltán: A vásárhelyi művésztelep.

Északmagyarország, 1945. máj. 11.

Sanm Katalin

A vásárhelyi művésztelep modern művészházaiban a fiatalok közül sokan letelepedtek. Itt kaptak életükhöz – művészetükhöz megfelelő élményanyagot. – A művész neve ma már közismert a művészpártoló közönség előtt.

Palmer Zoltán: A Vásárhelyi Művésztelep.

Zalai Hírlap, 1975. máj. 18.

1021

MŰVÉSZET

NYÁRI TÁRLAT SZEGEDEN

Az ünnepi játékokkal egy időben most már évek óta Nyári Tárlat nyílik Szegeden, hogy maradandó eseményekben mind gazdagabbak legyenek a Tisza-parti kulturális találkozók. Hazánk művelődési viszonyainak fejlődését, belterjessé válását tanúsítja az is, hogy a művészetek igényesebb megnyilatkozásainak egyre szélesebb körű a visszhangjuk, a tömegek szórakozásában, szabad idejük felhasználásában megnövekedett az esztétikai értékek jelentősége.

A képzőművészetekkel foglalkozóknak meg különösképpen is méltányolniuk kell az igények effajta megnövekedését. Tudvalevő ugyanis, hogy a festészet, szobrászat, grafika népszerűsége nálunk még nem olyan mérvű, amilyet lelki befolyása, érzelmi és intellektuális hatóereje megérdemelne. Ha a lakáskultúra, az iparművészet tömegkapcsolatai meg is javultak, a képek és szobrok megértése, szellemi kisugárzása még eléggé korlátozott. Ám a helyzet jobb kiaknázására e téren is sok követendő kezdeményezés született, az emberek megnyerésére, műbaráttá nevelésére még számos további lehetőséget találhatni.

Szeged Nyári Tárlata is ilyen lehetőség, mint ahogyan különböző országrészeink kulturális központjai az utóbbi időkben szinte mindenütt figyelemre méltó eredményeket könyvelhetnek el, ami a közönség képzőművészeti érdeklődésének fölkeltését, a tárlatlátogatók aktív felsorakoztatását illeti.

Első fokozatként a helyi művészek mozgósítása látszott célirányosnak. Az egyes vidékek, megyék, nagyobb körzetek, összefüggő kultúrtájak alkotótehetségeinek kiállítása — természetesen — jó benyomást keltett a környék lakóiban, a távolból érkezett vendégekben. Jogos elégtétellel tölthetett el bárkit is, hogy városában, szülőföldjén, közelében jó képességű festők, szobrászok élnek és alkotnak, s mi több, egyet s mást ki is fejeznek a sajátos helyi hangulatból, munkásságuk színhelyének szellemiségéből. A képzőművészet tekintélyének, megbecsülésének az ügyét — második fokozatban — utóbb a vidéken rendezett országos bemutatók szolgálták hatásosan. Az országos tárlatok sokoldalúságukkal, differenciált értékrendjükkel tűnnek ki, nemzeti szinten ismertetik képzőművészeink tevékenységét, s úgyszólván minden esetben — akár Miskolcon, akár Hódmezővásárhelyt vagy Pécsett — anyaguk tisztes színvonalon mozog. A szegedi Nyári Tárlatok is élvezetes ízelítőt adtak festészetünk, szobrászatunk, grafikai művészetünk mai minőségéről, szerteágazó törekvéseiről, tehetségeink szakmai és társadalmi felelősségéről, kísérletező kedvéről.

Mint a vidéken rendezett országos jellegű kiállításokon általában, az 1965. évi Nyári Tárlaton, Szegeden is tapasztalható volt, hogy a bemutatott műalkotások nagyobb része a környező országrész művészeinek a műveiből került ki. Ez így magától értetődő adottság, nehezményezni nem lehet. Kézenfekvő, hogy a fővárostól távolabb összehozott országos kiállításokon mindenekelőtt a helyileg közelebb működő művészek szeretnének kitenni magukért. Ugyanakkor festőink, szobrászaink, grafikusaink Budapestről is küldtek Szegedre kiállítanivalót, fiatalok is, idősebbek is, pályájuk elején állók, Kossuth-díjasok egyaránt. Szeged Nyári Tárlatán mintegy kétszáz képet és szobrot láthatott az ünnepi játékok közönsége, szép Tisza-parti városunk látogatója, helyi, hazai, külföldi vendége, s amit itt látott, becsületes, nemes, odaadó munkálkodás gyümölcse, az átérzett művészi hivatás terméke. Elégtétellel állapíthatjuk meg ezúttal is, hogy jelen képzőművészetünk a választott motívumok tekintetében ötletes, felfogásban emberséges, artisztikus előadásmódban változatos. S mint ilyen sok új barátot szerezhet művelőinek, a vizuális műformáknak, olyan élményben részesítheti a művelődni vágyókat, mely meggyőz szellemi életünk elevenségéről, arról, hogy a műalkotások tanulmányozása, különös szépsége nélkülözhetetlen létszükséglet.

A baj talán az, hogy a szegedi tárlat is inkább csak potenciális alkalom maradt képzőművészetünk egészséges törekvései egy részének megismertetésére, a kiállítás társadalmi visszhangja viszont nem vált olyan mérvűvé, mint amekkorát a közszemlére tett képek és szobrok minősége, a bennük megnyilatkozó alkotói szándék eltökéltsége, művészeink munkásságának élénksége, a szabadtéri játékok idegenforgalma kiválthatott volna. Mintha tömegeinket, az itt-ott megforduló turistákat még nem tudtuk volna eléggé hozzászoktatni ahhoz, hogy az érdekességek, az el-

Kovács Veron önéletrajza ma talán még érdekesebb és tanulságosabb olvasmány lenne, mint a megjelenése idején volt, amikor az olvasó emberek még benne éltek abban a korban. A mai olvasók nagy része – a 30-as évek óta bekövetkezett hatalmas társadalmi, gazdasági és kulturális változások után – úgy vehetné kézbe ezt a kis könyvet, mint egy történelmi olvasmányt, mely egy dolgozó nő sorsában mutat be fél évszázadot népünk múltbeli küzdelmes életéből.

Milyen érdekes és tanulságos például, ahogy ez az asszonyi élet és írás a háború okozta szenvedéseket tükrözi! Leírja Kovács Veron, hogy amikor sebesült testvérét meglátogatni Nyitrára utazott, betért egy temetőbe. „Sok új sír volt ott – emlékezik –, elolvastam a neveiket a fejfákon. Az egyik orosz, a másik cseh, a harmadik német, és a jó Isten tudja, hova valók is voltak némelyek, akik ott feküdtek egy sorban, szépen, csöndben. Nem úgy, mint ellenségek, hanem mint testvérek..." Milyen megragadóan mutatja ez a kép a háború értelmetlenségét, és milyen megkapóan hirdeti a befejező mondat, hogy mi, emberek, ne ellenségei legyünk egymásnak, hanem testvérei!

A szerzőnek jó előadókészsége van. Nyelve, stílusa egyszerű, természetes, amilyen egész élete volt. Vannak igen szemléletes és nagyon kifejező mondatai. Egy helyütt a cselédek rossz kenyeréről ezt írja: „...volt abban kukorica, árpa, rozs, minden, csak jó búzaliszt nem volt benne. Sült is abból olyan árva kenyér, hogy kifelé forgott a szánkból, nem befelé." Az 1917 tavaszán hat hétig tartó, nehéz szőlőpermetezési munkára így emlékezik: „Mikor permetezni kellett, felvettük a permetezőgépet, és hat hétig a hátunkon hordoztuk **még éjjeli álmunkban is...**" Öccse családjának nyomorúságos életét így jellemzi: „...úgy éltek, mint a Toldi Miklós lova: többet koplaltak, mint fogyasztottak."

„Fölfedezése" után Kovács Veront újságírók is fölkeresték. A csongrádi múzeumban tartott ismertetésem felhasználásával először Várkonyi István közölt róla cikket a Csongrád megyei Hírlapban. Nem sokkal később a Népszavában írt róla Légrády Eszter. 1962. október 25-én a Magyar Rádió egyik munkatársa készített vele riportot.

Szüleinek tíz gyermeke közül ma már csak Kovács Veron van életben. Saját gyermeke nincsen, nem is volt; férjének él egy fia és egy lánya, akik Keskeny József első házasságából születtek. Kovács Veron nyolc év óta egyedül él kis házában, kedves virágai közt. 350 forint nyugdíjat kap, más jövedelme nincs, de nem panaszkodik. Van a háznál egy kis veteményeskertje, abban szokott dolgozgatni. Van néhány tyúkja és galambja is. Néhanapján egy kis krumplit vagy egypár „galambfiút" visz a piacra eladni, abból kerül még ilyenkor forint a házhoz.

A régi Népszava és Nőmunkás helyett most a Csongrád megyei Hírlapot meg a Nők Lapját járatja és olvassa. Szereti a regényeket is. Olvasta például Lev Tolsztoj *Karenina Anná*-ját, Jókaitól *Az aranyember*-t, *A kőszívű ember fiai*-t. Felolvastam neki Móra *Szeptemberi emlék* című elbeszélését. Nagy érdeklődéssel és együttérzéssel hallgatta. Ő is úgy vágyakozott annak idején az iskolába, mint a kis Móra Ferenc, de ő lány volt, szülei pedig Móra szüleinél is szegényebbek, apja meg is halt korán: így hát nem tanulhatott. A költők közül Petőfitől olvasott verseket, Arany *Toldi*-ját nem ismerte, ezt is fölolvastam neki – két délután.

Szeretne olykor bemenni a városba egy-egy előadást meghallgatni, de fájós lábai már nem bírják a hosszabb utat. A temető közelebb van: oda többször kimegy, hogy virágot vigyen édesapjának, férjének sírjára. Még Baranyába szeretne eljutni egyszer, ahol legközelebbi rokonai élnek, s ahol édesanyja nyugszik a sátorhelyi temetőben. És meg szeretné élni a már nyolcvanadik évében járó Keskeny Józsefné Kovács Veron, hogy a felszabadulás előtt brosúraformában kiadott önéletrajza most könyvalakban is megjelenjék.

PÁSZTOR EMIL

mulaszthatatlan látnivalók között a képzőművészet is előkelő helyet foglal el. A műemlékek, régi építmények, történeti események színhelyei iránt már növekszik az érdeklődés, váraink keresett kirándulóhelyek lettek, kastélyaink parkjaiban nagy sikerük van a szabadtéri hangversenyeknek, színielőadásoknak, mind többen tartják számon egy-egy táj természeti, földrajzi, művelődéstörténeti nevezetességeit. Ugyanakkor még nem tudatosult szélesebb körökben az, hogy a közterületi szobrok, új épületeken látható falképek, plasztikai, iparművészeti alkotások is figyelmet érdemelnek; ritkán fordul elő, hogy valamely sokat ígérő tárlat megtekintésére messzebbről is odautaznának a kulturális tájékozottságra igényt tartók.

Pedig az idei Szegedi Tárlat se volt szűkében a kvalitásos műtárgyaknak, összhatásában meg egyenesen érzékeltetni tudta a képzőművészeti átlagprodukció kulturáltságát. Anyagának gerincét az alföldiek szolgáltatták, azok a művészek, akik az ország keleti felében élnek, az Alföld kisebb-nagyobb városait bekapcsolják hazánk művészeti életének áramkörébe. Hódmezővásárhely, Szolnok, Szeged, Debrecen, Gyula, Békéscsaba, Baja festői, szobrászai, grafikusai rangosan szerepeltek a tárlaton, szakmai komolyságról, emberi érettségről, világnézeti őszinteségről tettek tanúbizonyságot. Rendszeres munka, szemléleti következetesség, szíves készenlét jellemzi úgyszólván valamennyiüket, jókedvvel, bőségben teljesítik hivatásukat. Azért is mondható el ez róluk, mert szorgalommal és odaadással készülnek a kiállításokra, figyelmes készséggel viszik nyilvánosság elé műveiket, amikor csak lehet. Ha tekintetbe vesszük, hogy a szegedi tárlat kiállítóinak nagy része az elmúlt fél esztendőben több helyi, körzeti seregszemlén is megállta a helyét, felmérhetjük a vidéken élő művészek munkálkodásának lankadatlanságát, magas hőfokát. Akik e nyáron a Móra Ferenc Múzeum képtárában jól kiérdemelt elismerést szereztek alkotásaikkal, bizony nem hoztak szégyent városukra, kollektíváikra az utóbbi hónapok folyamán a Kelet-magyarországi képzőművészek tavaszi tárlatán, a Délalföldi Tárlaton és más szűkebb körű kiállításon sem. A közönséggel való találkozás, a nyilvános szereplés alkalmai nagyobb erőfeszítésre ösztönzik a képzőművészeket is.

A vásárhelyi törzsgárdából — a szobrász *Samu* Katalin mellett — igen előnyösen mutatkozott be *Szurcsik* János, mindhárom kiállított festménye legjobb eredményei közül való, az „*Esőben*" című mai piktúránk java alkotásai közé tartozik, a korszerű életképfestészet egyik remeke, a tompítottan is intenzív színek, az átgondolt és közvetlenséget szolgáló kompozíciós elvek szerencsés együttese. *Vecsési* Sándort ugyancsak három kép képviselte, egyik jobban mint a másik, „*Tavasz*"-a a látomásba hajló valóságfestés tömören fogalmazott példája. *Németh* József a tőle megszokott nagyvonalúsággal, festői monumentalitással oldotta meg újabb kompozícióit, „*Kosárfonó*"-ját, „*Gereblyéző*"-jét a hangsúlyozás, sűrítés teszi emlékezetessé, „*Ősz*" című művén a szerkezetesség jól fér össze a hangulatteremtéssel. *Szalay* Ferenc két kis temperáját most is jólesett nézni, villogó színei elektromos töltést kölcsönöznek egyébként oly pontos ábráinak. „*Fiú báránnyal*" című ceruzarajzával méltán érdemelte ki a szegedi tárlat egyik kitüntető érmét, bensőségesség, formai tisztaság, gyanútlan emberség biztosít neki megbecsülést. *Somos* Miklóst képeinek sűrű koloritjáról ismeri meg a tárlatok rendszeres látogatója; kiváló ifjú tehetségünk arcmásainak, tájképének gondosan megmunkált faktúrája nélkülözhetetlen ahhoz, hogy mondandóját elegendő kifejezőerő hitelesítse. *Kurucz D.* István festményei — mint máskor is — a leegyszerűsítés és stilizálás koordinátáján határozhatók meg, akár a Hortobágy végtelen síkjairól, akár egy falusi utca téli képéről, házak, kerítések, úttestek egynemű háromszögeiről, trapézairól van szó. Ez a rendkívül karakteres szűkszavúság, színek, idomok, távlatok szerény megjelenése olyan szerves egységben jelenik meg Kurucz D. István művein, olyan tényszerű, igaz és teljes, hogy alkotójuk ma már a magyar festészet egyik legsajátosabb, legegyénibb képviselőjének tekinthető, aki az archaizálás és modernség furcsa ötvözetével hatja meg közönségét itthon és külföldön szinte azonos képzetekkel, az ősi pusztai lét didergető és vértódulásos váltólázával.

Ide kívánkozik *Kokas* Ignác említése, azé a fiatal mesteré, aki nemzedékének egyik legkialakultabb festőegyénisége. Összefoglaló ábrázolómódjával merész kivágásokat jelenít meg a valóság legmeglepőbb összefüggéseinek tudatosítására, de a kiemelésnek, lényegremutatásnak e funkcióját érvényesítve sohase válik önkényessé; semmi szürrealista erőszakosság vagy felelőtlenség nincs a képeiben, látványszerű természetességgel ad elő döbbenetes motívumokat. Ilyen volt a tárlaton a „*Havas udvar*" de ezért kapott most díjat „*Tüzelők*" című kompozíciójáért, mely szakszerűen, majdnem hidegen közli Kokas Ignác különös észrevételeit a zimankós időben végzendő földmunka keserveiről. Elegáns festői nyelven gyakorta nyomasztó helyzeteket, természeti vagy társadalmi viharokat idéz fel, ami felejthetetlen belső

feszültséggel tölti meg műveit. A hangvétel jellegét tekintve *Boross* Géza is az ünnepélyes, zengzetes megnyilatkozások mesterei közé tartozik. Festményeiben továbbél az alföldi piktúra súlyos szavú expresszivitása, érzelmi telítettsége, parázsló indulatossága, ugyanakkor nem hiányzanak belőlük a képépítés tudatos elemei, az alaki rendteremtés következetes elvei. *Kohán* György — mialatt a Magyar Nemzeti Galériában ország-világ elé állt életműve válogatott darabjaival — három erős művét eljuttatta a szegedi tárlatra is. Svungos, széles ecsetvonásai zaklatott érzéseket, drámai emlékeket tolmácsolnak, az objektív látványt fűtött vallomássá alakítják át. *Almási Gyula* Béla a tőle megszokott tartózkodással számolt be most is a vásárhelyi piacról. *Füstös* Zoltán mind fegyelmezetebben fest. *Hézső* Ferenc gazdaságosan bánik festői eszközeivel, hogy tömondatszerű koncentráltsággal közölhesse elképzeléseit.

A szegediek közül *Erdélyi* Mihály mókás-játékos ábrázolásai megint elgondolkoztatták szemlélőiket afelett, vajon a humor és a bölcsesség miféle megnyugvást kölcsönöz az érzékenyebb idegzetű festőknek, a színek és formák naivsága lecsillapítja-e a háború kedélyt, reményt keltve a tekintetben, hogy a világszínpad eseményei nem hiábavalók? *Dorogi* Imre a jótékony fényözönt alföldiesre hangszereli át, a tűnékeny atmoszférikus jelenségek nála megsúlyosodnak, nemcsak azért, mert a tempera lehetővé teszi az érdesebb faktúra alkalmazását, de azért is, mert a Tisza táján még a fényszóródás is sűrűbb színjátékkal jár. *Pintér* József geometrikus tartást biztosít meggyőződésének, szabatos foltokká rendezi a külvárost, az élet elevenjéből meríti témáit, hogy művészi elkötelezettsége mögé kellő társadalmi hátteret vonjon. Az idei díjak egyikét — bizonyára — azért kapta, mert munkásságában a közös ügy szeretete, a szép eszmék tisztelete az uralkodó. *Fischer* Ernő inkább sötétre hangolt képeket fest, mély színeit egyfajta játékos kalligráfiával deríti fel, újszerűen stilizáló eljárása meglepő ritmusba rendezi képeinek kompozíciós vázát. *Vinkler* László intellektuálisan közelíti meg feladatait, ezúttal groteszknek ható fehér és fekete foltokkal fejezte ki vízióit, melyekben a klasszikus kultúra emlékanyaga az ösztönök világával keveredik, az ógörög vázafestmények imbolygó alakjai az atomkor szorongásait élik át. *Fontos* Sándor sikeresen kísérletezett a festő emberábrázolás szuggesztív módszereivel, amikor megalkotta „*Parasztasszony*"-át. *Tóth* Sándor rézdomborításainak stiláris gyengédsége, meghitt lírizmusa tovább mélyült Szegedre költözése óta. *Fekete* Jánoshoz és *Meszlényi* Jánoshoz hasonlóan ezt a plasztikai technikát nem annyira mutatós díszítmények kikalapálására használja, mint inkább emberséges örömök felkeltésére, érzékletes szépségek népszerűsítésére. *Cs. Pataj* Mihály, a szegedi veduták festője aktuális tárgykört dolgozott fel, amikor megörökítette a szabadtéri játékok előkészületeit.

A Békés megyeiek közül *Ezüst* György a ritmikusan érvényesített folthatás bevált képletei szerint folytatja mesterségét. *Koszta* Rozália arcképfestészete mind tartalmasabb megoldásokkal dicsekedhet. *Lipták* Pál mostanában egyöntetűbben fest, előadásmódjában kevesebb a kilengés. A bajaiak közül *B. Mikli* Ferenc újabban ugyancsak szögletes formarendbe fogja a kiválasztott táji, csendéleti részleteket. *Weinträger* Adolf — híven Rudnay Gyula szabadakadémiájának indításához — mord árnyalatok, surranó fénycsóvák segítségével dramatizálja a falvak, tanyák atmoszféráját. *Tokácsli* Lajos ezt az örökséget Szentesen jobbadán tónusainak a kompaktabbá tételére hasznosítja.

A szolnokiak derekasan kivették részüket a szegedi tárlat sikeréből. *Baranyó* Sándor vehemens ecsetjárása „*Sorompó*" című képén kevésbé szertelen, mint egyébként az utóbbi időkben készült festményein. *Berényi* Ferenc pedáns kis kompozíciói sok finomsággal, struktív festőiséggel vannak tele. *Chiovini* Ferenc ismét mint a tél virtuóz felidézője jelent meg a kiállításon *Fazekas* Magda leheletkönnyű rebbenékenységgel rajzolja modelljeit. *Gácsi* Mihály keserédes humora filozófikus szférába emeli linóit. A tárlat jelentős plasztikai anyagának színvonalemeléséhez mind a három szolnoki szobrász hozzájárult. *Nagy* István zártan komponált terrakottái, *Simon* Ferenc és *Szabó* László vörösmárvány fejei kitűnő képességekről, ötletességről, műgondról tanúskodnak. A debreceni *Józsa* János illusztrációi, színes metszetei a szellemességet erővel párosítják, a valóság és a képzelet egészséges egymásrahatásából születtek. A miskolci *Ficzere* László rézkarcaiban egy kicsit a másik miskolci művészt, *Tóth* Imrét is felismertük.

A fővárosi művészek — bár csekély számban, de igényes alkotásokkal vettek részt a tárlaton. Emlékeztessen jelenlétükre névsoruk: *V. Bazsonyi* Arany, *Beck* Judit, *Csernó* Judit, *Dezső* József, *Ék* Sándor, *Fenyő A.* Endre, *Frank* Frigyes, *Gádor* Emil, *Gráber* Margit, *Kádár* György, *Moldován* István, *Tamás* Ervin, *Tury* Mária, *Vörös* Rozália, *Aszódi Weil* Erzsébet, *Diószy* Antal, *Hegyi* György, *Redő* Ferenc, *M. Szűcs* Ilona, *Buza* Barna, *Csikai* Márta, *Csontos* László, *Laborcz* Ferenc, *Mészáros*

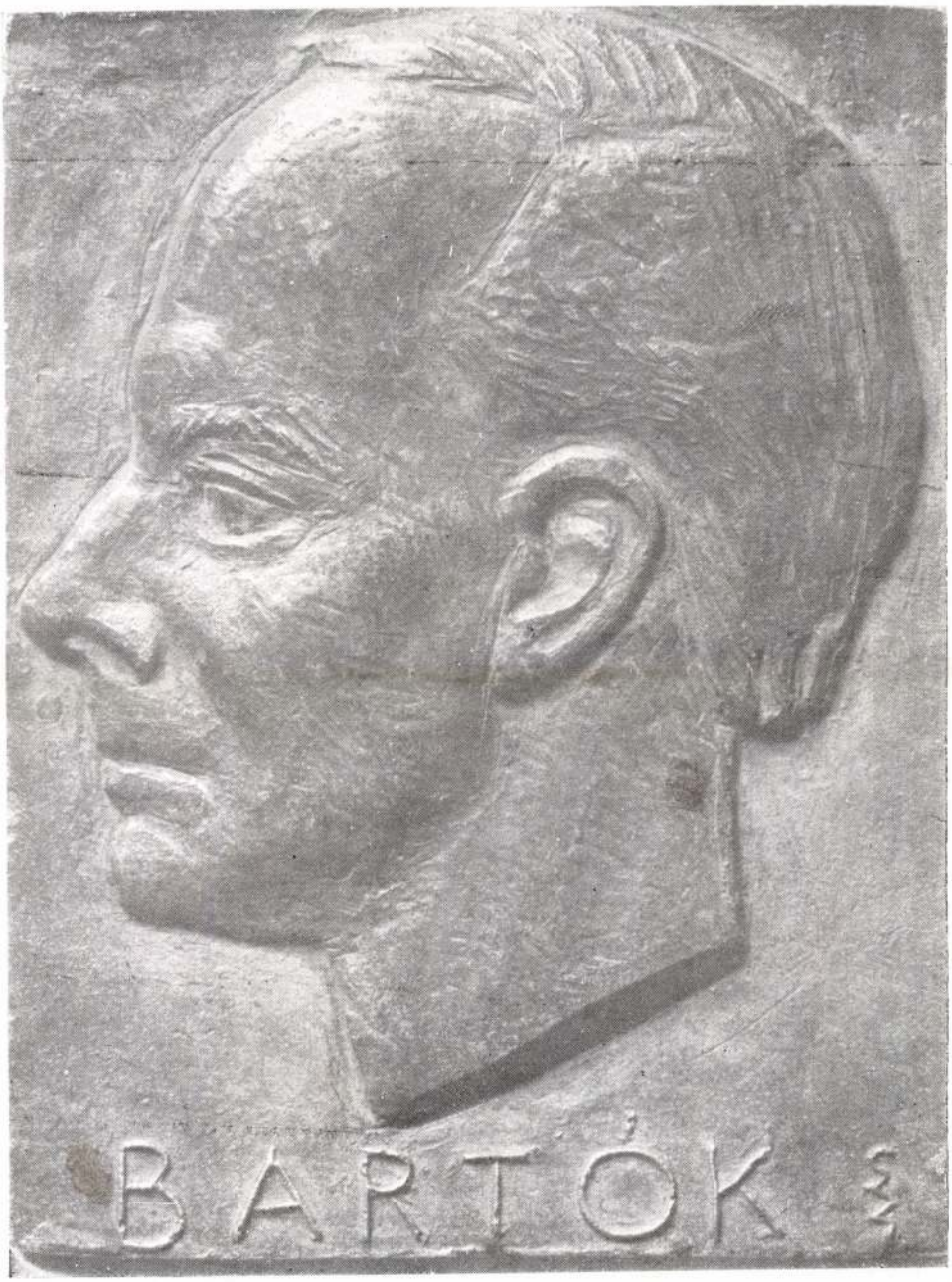

Szabó Iván: Bartók



Kurucz D. István: Országúton



Kajári Gyula rajza

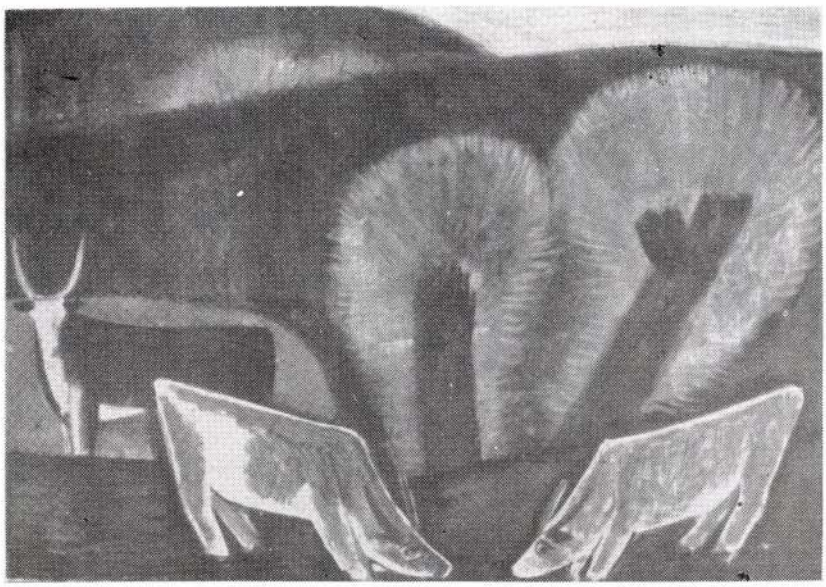

Németh József: Itatás



V. Bazsonyi Arany: Csendélet

Dezső, *Mészáros* Mihály, *Mikus* Sándor, a díjnyertes *Szabó* Iván, *Tar* István, *Madarassy* Walter, *Szabó* Gábor, *Szebényi* Imre.

POGÁNY Ö. GÁBOR

A XII. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT

Vásárhely az újrealizmus bölcsője lett a magyar képzőművészetben. Mestereinek munkásságára illenek Apollinaire szavai: „Nagy költők és nagy művészek társadalmi küldetéséből következik, hogy szünet nélkül meg kell újítaniok azokat a külső vonásokat, amelyekbe a természet az emberek szeme előtt beöltözik." Ezt a szakadatlan megújulási készséget igazolják alkotásaik.

Az Alföldön utazgató előbb Tornyai és Koszta képeit vélte felfedezni a horizonton felbukkanó tanyákban, szántóföldeken. Mostanában egyre gyakrabban Kurucz gémeskutait, Kohán lángoló naplementéit, Németh szegletesre szigorított szalmakazalait. Szuggesztív kifejezésük nemcsak a külső szemlélőt, de a körülöttük dolgozó festőket is bűvkörébe vonja. Ez a vidék mágnesként vonzza magához az alkotókat. Így történt, hogy az egyre inkább atomizálódó, szertehulló művésztársadalomban szilárd kolónia született Vásárhelyen, amely a századforduló nagy jelentőségű művésztelepeihez hasonlatos. Az alapító tagok megértő szeretettel segítenek az újaknak. Szakmai féltékenység, titokzatosság, műtermi elzárkózás nem zavarja meg közösségüket. Tudják, hogy mi minden rejtezik a föld mélyében, az emberek lelkében — ami megjelenítésre vár és kifogyhatatlan. Tíz életre is elegendő témát biztosít. A fiatalok rajongó epigonizmusát higgadtan veszik tudomásul. Saját sorsuk tanulságaiból ismerték meg a törvényt: festőnek, szobrásznak magának kell megküzdenie mindenért, úgy ahogy a parasztnak a föld ajándékáért. Nem kapkodnak új technikákhoz, nem fülelnek országos divatokra. Működésüket nevezték már pesszimistának, agyonstilizálónak, primitívnek. Lesajnálták, mint „egyik jegenyétől a másikig terjedő" szemléletet, míg végül XII. kiállításukon kisebb megszorításokkal megkapták a passzust a hazai örökkévalóságba. A katalógus előszava szerint: „Vannak nálunk szélesebb horizontú, ellentmondásos korunk nagy kérdéseit szenvedélyesebben boncolgató, vagy pedig artisztikusabb, a legújabb irányzatokra érzékenyen reagáló művészeink is — de a vásárhelyi iskola a kortárs magyar képzőművészetnek egyik bázisává fejlődött." A magunk részéről mindaddig, amíg a fent aposztrofált művészek a vásárhelyi teljességgel nem bizonyítják bázist és iskolát teremtő képességüket — a viharsarokbelieknek adjuk a pálmát. Emellett szól a szűkebb és szélesebb társadalomban betöltött szerepük, az a stílusformáló erő, amely a tartalom és forma egységében jelentkezik. Csak örvendezni lehet azon, hogy a főiskolás, vagy a pályára csak imént lépett fiatalok itt kapják meg az első indítékot, művészi és etikai értelemben. Beszámolóm elejére kívánkozik a művészszervezők: Almási Gyula Béla és Szabó Iván neve, akik a több évtizede megszakadt mozgalmat felújították és szocialistává szélesítették.

A vásárhelyiek művészi hitvallása nem a különállásból, strucc-magatartásból veszi eredetét. Mestereik megjárták Európát és hitükben megerősödve tértek vissza a világ e jelentéktelen pontjára. Megismerkedtek az igaz és hamis istenségekkel, amelyek korunk képzőművészetét jellemzik. Bele is olvasztottak komponálómódszerükbe minden olyan egészséges formavívmányt, amely saját valóságuk megközelítésében segíthet.

Az alföldi táj nem szab határt a tekintetnek, a szérűskertek és kukoricások, gyümölcsfás ligetek mély lélegzetre kényszerítenek, a paraszti arcok és ősi mozdulatok sors-analízisre buzdítanak. De a konokul hallgató házak, bezárt kiskapuk is az embert fürkészni serkentik a művészt. A szikrázó levegő diktálja a szobrok téri életét. A természet ritmusa szabja meg a játékos ötletek, vagy a súlyos, komor tömbök plasztikáját. Minden alkotás a valóságból ered, és a kéz is ennek a különös belső, fegyelmező akaratnak engedelmeskedik. Rend van a falu világában. A kínálkozó valóság sok is, kevés is az inspirációhoz. Sok, mert kifogyhatatlan az új vonások felvillantásában, kevés, mert az alkotó egyéni indulatait kordában tartja. Ezért hatol a művész egyre mélyebben környezetébe és önmagába, ezért frissíti, szélesíti szünet nélkül az adott téma formai kifejezését. Finomít, cizellál és változatokat kísérletez. Másutt szorongatna a tartalmi kötöttség — itt létfeltétel. A nép befogadta őket, átadja magát nekik. Az egykori kávéházi piktorok falusi kirándulásaikon csak hamis idillt kaphattak a falukban — a közöttük dolgozókat életük igazságával ajándékozzák meg.

A felismerés, megértés és ábrázolás hármas folyamata egyesül alkotásaikban. A dekoratív, konstruktív, vagy kolorista közeledés, az elemző lélekrajz, vagy összefoglalt jellemzés a tájak és emberek valódi jelentését kutatja. A behavazott mezőn botorkálók, a kerítésnél beszélgetők, a kiszámított mozdulatokkal kaszálók, paripákat regulázók, de a bánatukban összeroskadók és a háború vízióitól gyötörtek is a formálás változatos, egyéni módjának köszönhetik létezésüket. Ami összeköti őket, az a közös eszmeiség.

A klasszikus elődök szenvedélyessége a nép helyzetének vádirathoz hasonló feltárását, a szociális reformok sürgetését célozta. A középgeneráció már aktív részese lett a társadalmi küzdelemnek. A művész is ugyanazt a harcot vívja az örökölt hajlamokkal és a továbbvivő erőkkel. *Kohán György* műtermében egyszerre látnak napvilágot bonyolult kompozíciójú monumentális kartonok az öldöklés gyötrelmes emlékéről — a koporsóra zuhanó sirató végtelen egyszerűségű, gránitból faragott alakjával. Az intellektus nehezen követhető, egymásratorlódó síkformák szövevényében kér megnyilatkozást, a magára maradt gyászoló sorsa, bánata súlyos tömondatban szól. *Szalay Ferenc* rég földdé vált halottainak arcából vádló szomorúsággal figyelnek a szemek, az élőt kísértik a leveles fák ágai között. Tsz életképein lélektani tudományossággal, szociográfiai pontossággal jellemzi parasztjait, sűrítése, kiemelése a karikatúra igazságát súrolja. Mégis mindkettő közös érzelmi fűtöttségre vezethető vissza. Együttérzése minden élővel, és megértés minden emberi gesztussal szemben. *Kurucz D. István* messzenyúló, ember nélküli tájai többet mondanak el a munkáról a hátukon hordozott lépésekről, mint a legmozgalmasabb tömegjelenet, közelnézetbe hozott emberei viszont sokkal inkább környezetüket minősítik, semhogy egyéni létükkel a néző felé tolakodnának. *Németh József* mozdulatlan nagy foltjai, síkra szegezett emberei, állatai hol ütemes zeneiséggel, hol meg társadalmat boncoló élességgel tartják nyugalom és kétség között a szemlélőt. Higgadtsága, formabiztonsága láthatatlan robbanó anyagot rejteget, s minduntalan számítani lehet arra, hogy a visszafojtott indulat utat tör magának a dekoratív rendben.

E komplex, többfelé is ható valóságélmény tartalmi izgalmat, esztétikai megbékélést, vagy ellenpontozást, feloldást vagy feszültséget eredményez — a mondanivalótól függően. Akik csak néhány hetet töltenek el a városban, azok is kötelezőnek érzik ezt a felelősségteljes közeledést, és kisebb igényű témákban is a látványok mélyére igyekeznek tapintani. Az üllési tanyavilág festője, *Fontos Sándor* zsírosan fénylő képein a kék szín harmóniáját fekete vonalak szabdalják át, sokat használt tükrök repedései, amelyek az öregasszonyok ráncaihoz hasonlóan titkokat rejtegetnek. *Bazsonyi Aranynál* a szikes földdel válik eggyé a figura, reménytelenebb, mint a sárgán és terméketlenül nyújtózó talaj. *Kovács Mari* virágzó fái még naiv önfeledtséggel mutogatják ünnepi pompájukat a napnak, s ugyanezek *Hézső Ferenc*nél dekoratív nagy foltokká lényegültek át, mintha az alattuk meghúzódó emberpárt akarnák elborítani, magukba ölelni. *Magos Gyulánál* minden elem természetesen simul a képi atmoszférába, a körvonalak, a találkozási pontok alig zavarják a levegő puha áramlását. *Vecsési Sándor* játszadozó gyerekei a házak harsogó életét, a vörösek és fehérek hivalkodó szépségét segítik, az eleven mozgás, a röppenő labda a méltóságos mozdulatlanság kontrasztja. *Almási Gyula Béla* minden képén a cselekvést ragadja meg, nála legtöbb az illanó, az időhöz kötött elem. A környezetből csak annyi látszik, amennyi a történés, a lelki motívum megértéséhez szükséges. *Dér István* Kenyérevője öntudatos, mai fiatalember. Izmos alkatát, hetyke magabiztosságát a csillogó felület is aláhúzza. A múlt elesett, kiszolgáltatott parasztjainak ellenpárja ő, a képteret betöltve, alig mutat meg valamit a tájból, amely romantikussá színezhetné létezését. *Fülöp Erzsébet* viszont a játékosabb népművészeti emlékekből táplálkozó formaadásban találja meg a kifejezést. Zömök, mackós figuráival rokon *Ágotha Margit* stilizáló módszere. Mindketten a lényeg közlésére szorítkoznak kisméretű képeiken. Érdekes módon sorolják formarendjükbe a tárgyakat, amelyek az emberek darabos, naiv tartását kísérik. A szembefordított, síkrateregetett rajzos traktálás Kurucz háború előtti képeire emlékeztet, azok is az időtlen cselekvést és a takarékos gesztusokat, az ikonos dermedtséget, pásztorfaragásos áhítatot közvetítették. *Szurcsik János* kitűnő rajzai festményinél több érzelmet hordoznak. A ház előtt üldögélő asszony gondbamerültségét, a temetés szereplőinek tragédiáját — a rajzi áttétel teszi drámaivá. *Kajári Gyula* magasra fejlesztette ezt a súlyos fekete-fehér nyelvezetet, Szurcsik most tovább lép egy lépéssel. Pszichológiai embertanulmány helyett, nagy méretre is elegendő feszültséget sűrít jeleneteibe. Kajári stílusa expresszívebb, zaklatottabb lett. A feketék mellett a szín hivatott a dekoratív kiemelésre, a szálkás vonalritmust tömör grafikai folthatás váltotta fel. *Somos Miklós* egy-egy arcban foglalja össze emberlátó tapasztalatait. Ecsetjének elemző, finom járásával körülsimogatja a részleteket, az érze-

lem a vonások mögött bujkál. *Orosz János* pásztorfiúja szimbolikus jelentésű. Az izmos, plasztikusan megfestett figura mögül asztráltestű ördögök kandikálnak kifele, tüzes lángként nyaldossák körül a rosszról mit sem sejtő, vagy éppen önmagával birkózó, lelkében vívódó ifjút. Középkoros gondolatisága és festésmódja új szín a dekoratív, drámai és expresszionista indítékú vásárhelyi realizmusban.

Az ötletekben változatos szobrászati anyag a mestereknek szóló elismerés mellett néhány új név megtanulására is kötelez. *Ferenczy Béni* és *Szabó Iván* a klaszszikus örökséget mentik át. Feleslegest számúzó, plasztikai lényeget kiemelő, mégis lírával telített mintázással a parasztnők hervadni nem akaró szépségének és a városiak puhább idomainak megörökítésére vállalkoznak. Hasonló témaválasztás a fiatalok munkáiban szecessziós megfigyelésekkel párosul. Fontos funkciót kapnak a drapériák, ráncaik a ritmikus rendet szolgálják, az egységes, bontatlan testfelületek nyugalmát ellensúlyozzák. *Kertész Tibor, Németh Mihály* állítanak ki ilyen szobrokat, az egyik dinamikusabb, a másik monumentálisabb részletformákkal. *Szöllősi Enikő* Ülő asszonya a sokszor feldolgozott témában új felfedezéseit közli. A nyújtott végtagok, az ívessé görbült hát, a száj elé emelt kéz a gondot, a koncentrációt, a reménytelenséget olyan meggyőző erővel közvetíti, amilyen gyakorlott szobrásznak is dicséretére válnék. *Mihály Árpád* lovas kompozíciói hangos szóval hirdetik az ifjúságban duzzadó energiákat, robbanó vitalitást. Az ő nevét is ajánlatos számon tartani.

Ligeti Erika mesékben hivő lélekkel csodálja körül a jelenségeket. Apró szobrai plasztikailag érettek, meggyőzőek. *Kiss István* végvári katonái eleven fallá álltak össze. A történelmi témákat többféle módon újítja meg. A két Bolyai szobrában a szokványos tudós ábrázolásból kilépve, a töprengő, a nagy kérdésekre feleletet kereső embert ábrázolja, mellőz minden nagyképűséget, térdre kényszerítő tekintélyfitogtatást. *Szathmári Gyöngyi* és *Csikai Márta* a férfias határozottságú szobrászasszonyok hagyományát fejlesztik tovább. A kiállításon és egyebütt látott munkáik, bátor kompozíciós ötleteik e generáció élvonalában jelölik ki helyüket. A lemezdomborításban kétségtelenül *Meszlényi János* kerül a győzelmi emelvényre. A hétköznapi jelenetek reneszánsz formateljessége, a virtuóz technika, műveinek érzelmi kisugárzása korunk humanitását, az ember szűkebb világában is érzékelteti. *Samu Katalin*tól első ízben láttunk lemezplasztikát. Pásztorfiúján a felületet könnyű kézzel érinti. A kőszobrok zárt rendje itt a technika követelménye szerint váltott át lazább, líraibb nyelvre.

A kiállítás mesterdarabja *Somogyi József* Dózsája. Töviskoronás, szenvedő fejű, tűzben homorúvá zsugorodott mellkasa a mártír forradalmiság jelképe. Az érzelmi hozzáállás hevessége a történelmi és emberi gonoszság gyűlölete motiválja a parasztvezér megjelenítését. Így lett a szobor egy szenvedélyes modern Ecce homová. E mű megismerésével talán a vásárhelyi szemlélet utat talál Somogyi József Szántó Kovács értelmezéséhez is, és ellenzői megértik az embert túlélő, a konkrét alakhoz nem köthető társadalmi vértanúság ikonográfiáját.

Talán szokatlanul ujjongó lett beszámolóm a vásárhelyi tárlatról. Az emberrel találkoztam a művekben, és ez a találkozás bensőséges volt. A kiállítók érzékeny tolmácsként kísérik az élet mozgását. A pamlagon szunyókáló feleségtől kezdve a földdel birkózó, vagy tüzes tónon elégetett parasztig számtalan fokozata van ennek az érzelmi azonosulásnak. Csurgatott, kapart felületekkel hivalkodó, kávéházi pletykákat idéző képi locsogás helyett itt a nehezen, megfontoltan formált, lassan gördülő képi mondatok súlyossága, felelőssége keríti hatalmába a szemlélőt. Ez a tartalmi-stiláris szemlélet egyben megújította a táblakép műfaját is, a szabad grafikában pedig az összefoglaláshoz vezetett. A szobrokból jóízű, kamaszos alkotókedv árad. Az elidegenedés nem lel talajra Vásárhelyen. A bartóki kantáta tételei Szalay tolmácsolásában a tudat mélyéről az együttérzés és eszmélés kincseivel térnek vissza. Az üres tányérok mellett árván maradt öregasszony is úgy temeti kérges kezébe arcát, mintha az elhullott kedves állatot siratná. Az élet kis és nagy bánatai közös vonásokat öltenek. Nincs semmi cinikus a vásárhelyi szemléletben. A tagadás és kételkedés, a már-már kötelező önmarcangolás idején hívők tudtak maradni. Ez nem valami idillikus önámítás. Ismerik jól a falut gyötrő konfliktusokat, de az nem ujságcikknek kozmetikázva, hanem valódi közösségi problémaként munkál művészetükben.

Stílusuk van, amely nem létezhet a tartalom nélkül. Ez a kincs örökség is, amely Munkácsytól Nagy Istvánig, Izsó Miklóstól Medgyessyig, Csontvárytól Derkovitsig más-más hevességű társadalmi mondanivalóval és formafelfogással jelentkezik. Átvételébe a roppant történelmi erők is beleszólnak: súlyos tények és ellentmondások, s nem utolsósorban eddigi munkásságuk művészi és morális igazsága.

D. FEHÉR ZSUZSA

KONDOR BÉLA KIÁLLÍTÁSA

(1965. AUGUSZTUS, ERNST MÚZEUM)

Kondor Béla festőművész neve nem ismeretlen a hazai közönség előtt. Sokan találkoztak emlékezetes kiállításaival: 1959-ben a budapesti Fényes Adolf Teremben, 1964-ben pedig Székesfehérvárott, Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Esztergomban és a Dürer Teremben.

Ki ez a fiatal 34 éves mester, akinek művészetét a vidéki kiállítások után most ismerhette meg teljes egészében ezen az Ernst Múzeum-i kiállításon a közönség? Életrajza „szabályos" művészpályáról árulkodik. 1931 február 17-én született Pestlőrincen. A középiskola befejezése után két évig a Ganz Hajógyárban dolgozott. 1951-ben iratkozott be a Budapesti Képzőművészeti Főiskolára, s 1956-ban kapta meg diplomáját. Diplomamunkája: Dózsa György parasztháborújával foglalkozó rézkarcsorozat. 1957-ben Párizsban járt tanulmányúton. 1954 óta szerepel kiállításokon. Már említett hazai kiállításain kívül külföldön is számos alkalommal mutatta be műveit: 1958-ban a luganói nemzetközi grafikai kiállításon, 1963-ban a párizsi Fiatalok Biennaléján. 1964 őszén a tokiói IV. Nemzetközi Grafikai Biennalén nyert díjat, ugyanebben az évben a jugoszláviai Suboticán rendeztek grafikai műveiből kiállítást. Derkovits-ösztöndíjban részesült; 1965-ben munkásságát Munkácsy-díjjal jutalmazták.

A katalógusok szűkszavú ismertetései ennyit árulnak el a látogatónak Kondor Béláról. A többit a művek mondják el mindenkinek, aki vallatja őket, aki meg akar ismerkedni velük és rajtuk keresztül alkotójukkal.

Könnyű és nehéz egyszerre ez az ismerkedés. Könnyű, mert Kondor előtt nincs lehetetlen. Tökéletesen birtokában van a művészet összes fogásainak. Mindent le tud rajzolni, mindent le tud festeni. A ceruza és a karcolótű ugyanolyan csodálatos biztonsággal jár kezében, mint az ecset, s a bonyolult grafikai technikák, a monotípia, a litográfia ugyanilyen közel állnak hozzá. Nem küzd ő sem, s nem kell küzdenünk nekünk sem a kifejezés bizonytalanságával. Egyértelműen beszél, helyén van minden vonal, minden festékszemcse.

És mégis nehéz feladat Kondor Béla művészetének magvához hozzáférkőzni. Nehéz, mert a tiszta, világos, zseniális készségek csak eszközök az ő kezében. Eszközök, amelyek egy mélységesen felelős és intellektuális mondanivalót hordoznak. A manuális tökéletesség soha nem elégítette ki Kondor Bélát. Számára a mesterségbeli tudás csak eszköz, hogy szabadon, nehézségek nélkül mondhassa el csapongó gondolatait a világról, az életről, önmagáról.

Ez a hallatlan, fantasztikus gondolatgazdagság az, ami legfőképpen jellemzi az ő művészetét. Mindenről van véleménye, mindent közölni akar, csapongva, nem törődve a „szabályos" kompozíció kötöttségeivel. Egy-egy grafikai lapja ellentétes részletek tömegéből áll össze. Drámai ostromain a véres harc idilli jelenetekkel váltakozik. Az ostromlott vár ablakában egymásba feledkező szerelmespár aktfigurája jelenik meg, s a harc ábrázolása az intellektuális infantilizmus fintoraival keveredik. Komoly ez az ostrom? Nem játszanak ezek az emberek, akik a rajzokon nyüzsögnek? Vegyük komolyan a drámaiságot, amikor a kompozíció (Ostrom, 1963) egyik sarkában a kavargó tömeg közepén kiemelkedő kézben elsülő revolver golyója megáll a levegőben, s a fölé írt „Bum-bum" egy hancúrozó gyerek fintorával és logikájával fogja meg a „cselekményt" és késztet mosolyra? Vagy „érthető", hogy mit keres az Ostrom öldöklő képei mellett az idilli táj: tenger hajóval, kis csónakkal — mintha egy XVII. századi holland metszeten látnánk? Aligha, ha mindent a szűk akadémikus oksággal mér valaki, „mesét", „érthető cselekményt" keres és nem felrajzó s formát öltött gondolatokat lát a kompozíció részleteiben. S ami a legcsodálatosabb: a lapok nem esnek szét kicsiny részecskékre, hanem egységesek, mint egy szimfónia.

De Kondor szűkszavú, ha a téma úgy kívánja. 1963-ban készült Csata című rajza drámai feszültségű kompozíció. Benne lüktet az öldöklő küzdelem egész disszharmóniája, pedig pusztán szimbolikussá szűkült eszközökkel dolgozik. Egy üvöltő lófej, egy háromszög alakú arctöredék, görcsösen markoló kezek, s egy ecsettel festett piros folt az, amit a képen láthatunk, s mégis előttünk van a küzdelem és a halál a maga teljességével és brutalitásával.

A másik nagy élmény, amely mindenkit megérint: a találkozás Kondor Béla festményeivel. Eddig csak néhányat ismertünk közülük, főleg az újabbakat, amelyeket tavalyi kiállításain láthattunk. Most felfedezhettük magunknak Kondor Béla,

a grafikus mellett, Kondort, a festőt is. Felmérhetjük korszakait, fejlődését a fiatalkori: 1955–57-es, még — bizonyos mértékig — mesterei hatása alatt álló képei az új saját nyelven szóló alkotásokig. Az első művek: a Női fej (1955), az Angyalpár (1957), a Kék táj, és a Gyermekjátékok (1957), még a konstruktív szerepű erőteljes kontúrok rendező korlátai közé vannak szorítva. A mondanivaló azonban szétfeszíti a megszokottat, a hagyományost. Az Ezekiel és a Forradalom angyala (1959) már megbontja a klasszikus szépségű vonalak és színek rendjét, és egy új rend, egy új kifejezés kiteljesedését mutatja. Az Ezekiel arc mellett megjelenő izgatott vonalú profilok a vívódó keresés dokumentumai. Más irányban bontakozik a Forradalom angyala. A fehér ágyú sziluettek fölé magasodó vörös szárnyas, klasszikus szépségű nőalak a kezében tartott gyermekkel József Attila szabadságvízióinak képzőművészeti párja.

Átalakul Kondor konstruktivizmusa is. „Megszüntetve megtartja" régi eredményeit, és ez a tudás beépül az új festményekbe, amelyek a keresett és megtalált új rend szépségét hirdetik: Építkezés (1963), Férfi konstrukcióval (1964).

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében fogantak „repülőgépes" konstrukciói is, például a Régi repülőgép (1961). A Bleriot emlékére (1964) már más területekre is elvezet. Az ikonok világa, az arany alapról harsogó pompás színek megfogták Kondor képzeletét, és a régi stílus új életre kelt festészetében. A Gvilkos (1959), a Savonarola (1962), a Szerb Krisztus (1962) és a költői szépségű Darázskirály (1963) talán a legszebb darabok ebből a sorozatból.

Mély gondolati tartalom feszíti ezeket a kompozíciókat, amely új és új formákat szül, új és új szimbólumokkal rendet teremt önmaga kifejezésére.

Szürrealista ezek szerint Kondor Béla? Műveiben a realitás birodalmának határai kiterjednek. A szürrealizmussal, mint stílusáramlattal, csak annyiban közös, hogy a szabad asszociációt végeredményben mindketten felhasználják az alkotásban. A cél és az elért eredmény teljesen más. Kondor humánuma néha hancúrozó játékosságú, de mindig mély felelősségérzettől áthatott művei, amelyek az emberség nevében kérik számon a szépet és a jót, távol áll a szürrealizmusban alapvető horror-élménytől. Művészi és emberereje egyaránt túlmutat egy meghatározott stílus keretein, és ha megpróbálnánk belepréselni egy skatyula Prokrusztész-ágyába, pontosan a maradna ki belőle, ami nagy és vonzó az ő művészetében.

Természetesen vannak rokonai Kondor művészetének is. Hieronymus Bosch, az ikonok, Picasso művészete nélkül az övé sem lehetne olyan, mint amilyenné alakult. Elődei formavilágának részleteit azonban ne keressük festményein és grafikáin. Mindegyiket megtaláljuk, de átalakítva, megemésztve, beépítve ennek az új, egyéni hangú műnek a szerkezetébe. A rokonságot nem a közvetlen formai, hanem a magatartásbeli hasonlóságuk adja: a keresés, a kifejezés akarata. Így rokonai Kondornak az írók is: Dante, Blake és a mai kortársak. A gondolkodók, újítók és forradalmárok művészetének folytatója ő, aki azért keres új formát, hogy látomását, gondolatait láthatóvá tegye, elmondja mindenkinek a maga eszközeivel.

Kortársaink között stílus- és iskolateremtő erejű az ő művészete, amelynek sodró, elementáris ereje magával ragad, új és új csúcsok felé visz. Kondor nem megállapodott klasszikus, hanem alkotó, küzdő ember, akinek művészetében a „küzdő ember" legalább olyan hangsúllyal szerepel, mint az „alkotó". Harca már nem a „hogyan", hanem a „mit" területén dől el – az élet, a humánum javára.

HORVÁTH GYÖRGY

RÉSZLET A BARTÓK-IKONOGRÁFIÁBÓL — SZABÓ IVÁN BARTÓK-PLAKETTJE

Bartók Béláról már életében, különösen pedig halála után számos portré készült. A portrékon kívül egyes műveinek, főleg a Cantata Profana-nak képzőművészeti megfogalmazásával is találkozunk. Sőt van olyan mű, amely függetlenül ezektől, Bartók egész zenéjének, illetve az abból áradó élménykomplexumnak tükrözésére törekszik.

A művek keletkezésének oka legtöbb esetben az a tisztelet, amelyet a képzőművészek Bartók iránt éreznek. Bizonyos vonatkozásban állásfoglalást is jelentenek, különösen a még életében elkészültek. Elég néhány példa. Vedrődi Vogyeráczky István, aki Bartókot 1904-ben, romantikus zenei korszakának csúcsán festette meg, egy fennmaradt levelében így ír: „szeretem, megbecsülöm Bartók muzsikáját, amely

a zeneművészet új talajából nőtt; a dinamikus, ösztönös, ősi barbár, földszagú, robbanó erejű dacos zenét." — Berényi Róbert (a Nyolcak művészcsoport egyik vezetőtagja) a Cézanne utáni modern stílusjegyek segítségével oldotta meg Bartók portréját 1913-ban, s az előző évben a Nyugat hasábjain írt szép ismertetést Bartók I. vonósnégyeséről. Már ekkor úgy látta, hogy Bartók műve hasonlóan nagyszerű lesz, ha követni tudjuk érzékeink megfelelő segítségével, mint amilyen nagyszerű Bach, Mozart, Beethoven egy-egy műve. Meg kell jegyeznünk, Bartók ebben az időben a nyilvános zenei élettől való visszavonulás elején állt. Az Opus 4-gyel kezdődő műveinek a közönség és a szakma előtti meg nem értése, és főleg az Új Magyar Zene Egyesület kudarca — amelyet ő is szeretett volna elkerülni, hiszen szervezésében igen aktív részt vállalt — késztették visszavonulásra. Az Új Magyar Zene Egyesület és a Nyolcak alakulása szinte naptári pontossággal egybeesett 1911 tavaszán. Több forrás utal arra, hogy Bartók is megnézte a Nyolcak egyik kiállítását, s ott ismerkedett meg személyesen Ady Endrével. Berény Róberten kívül a Nyolcak két vendégművészének: Fémes Beck Vilmosnak és Lesznai Annának is voltak olyan kapcsolatai Bartókkal, amelyeknek nyoma maradt. Lesznai Anna készítette Négy sirató énekének (Opus 9/a) díszes címlapját. Fémes Beck Vilmos pedig arcvonásait örökítette meg. Az utóbbi művet sajnos nem találjuk, csak írásos és szóbeli források utalnak reá. — Busitia János erdélyi (belényesi) rajztanár 1917-ben készített olajfestményt. Ő Bartóknak erdélyi és romániai népdalgyűjtő útján egyik legjobb segítője és tudatos megértője volt.

Ugyancsak Bartók művészi és emberi magatartása melletti állásfoglalás tűnik ki Kmetty Jánosnak 1920-ban készült rézkarcportréjából. Bartóknak ebben az évben jelent meg a Hunyad megyei románok zenei dialektusáról írt tanulmánya a Zeitschrift für Musikwissenschaft című berlini zenetudományi folyóiratban. Ez olyan élénk sajtóvitát támasztott, hogy az ország művészi közvéleménye felfigyelt reá. Megállapításait időszerűtlennek, őt magát hazafiatlannak találták. Bartók a sértett önérzet hangján utasította vissza a támadásokat. A történtek után 1920 őszén készítette el a portréját Kmetty, aki a Nyolcak progresszív hagyatékát átvevő, de a náluknál jóval forradalmibb aktivista képzőművészek köréhez tartozott, és Kassák Lajos *Ma* című lapjának kiállításain mutatta be több művét. A *Ma* egyébként külön Bartók-számot adott ki, kottamellékleteket közölt, Berény Bartók-portréját reprodukálta. Ezt a különszámot küldte ajándékként új előfizetőinek. Juhász Gyula a *Ma* szegedi matinéján, 1918. december 29-én Bartókot a *Ma* bajtársának és elvtársának nevezte abban a lelki forradalomban, amelyet a Kassák körül csoportosuló írók és művészek vívnak. Maga Bartók is említi a *Má*-t Busitia Jánoshoz írt 1917. évi levelében. — Végül a Pásztortűz című erdélyi folyóiratban megjelent rajzot, Hosszú Márton művét említjük, amely Bartók 1922. évi erdélyi hangverseny-körútján készült A Pásztortűz mindent megtett, hogy Bartók erdélyi útját kellően előkészítse, s hogy hangversenyét megfelelően méltassa. Eközben született meg a Bartókról készült, és Bartók által aláírt rajz.

Nem lenne szép, ha valamelyik művésztől szántszándékkal elvitatnánk a Bartók iránti ragaszkodást, de Kunwald Cézárnál állítani sem tudjuk. 1926 és 28 között litográfiás mappát adott ki a „Zene nyolc magyar mesteré"-ről, s az első portré Bartókot ábrázolta. A külső karakter szempontjából lehetséges, hogy jó a mű (gyakran egyedüli követelményként vetik fel a portréknak ezt az alapvonását), de nincs benne semmi olyan, amely a bartóki zene vagy életfelfogás iránti tiszteletről szólna, vagy okot adna, hogy ezt a kérdést vizsgáljuk.

A Bartók életében készült művek első felét tekintettük át. Nem említettük Bató Józsefnek 1902-ben készült rajzát és Voit Ervinnek 1921-ben festett olajportréját. Az előbbi karikatúra, nem ad alkalmat összetettebb problémák felvetésére, az utóbbinak mestere pedig első unokatestvére volt Bartók Bélának, s a közvetlen személyes kapcsolat kettőjük között már gyermekkorukban kialakult. Egyébként mindkét művész szép és fontos címlapterveket készített Bartók ismert zeneműveihez, s az eredeti tervek tekintélyes részét éppen a mostani Bartók ikonográfiai kutatás hozta nyilvánosságra.

Az 1925 után, de még Bartók életében készült portrék is sok érdekes problémát őriznek, annál is inkább, mert élő klasszikusaink közül olyan jeles mestereket találunk az alkotók között, mint pl. Csorba Géza, és Ferenczy Béni, akiknek képzőművészeti oeuvre-jük önmagában is igen jelentős, a Bartókhoz fűződő kapcsolataik feljegyzése pedig éppen előrehaladt koruk miatt — nagyon fontos. A Bartók halála óta eltelt húsz esztendőben ismét számos mű keletkezett. Mondhatnánk, ahogy szélesedett a bartóki életmű tisztelete, úgy nőtt az ábrázolások száma. Most már nem állhattak szemtől szemben a modell és a képzőművész, hanem az emlékezet (az egy-

kori személyes élmény), és a Bartókról fennmaradt ugyancsak nagyszámú kitűnő fénykép segítette a művek születését. Emellett most is, mint korábban, nagy befolyásoló erő maradt a Bartók életművéből levonható tanulság, illetve az az élménykomplexum, amelyet Bartók munkássága nyújtott. Sőt számolnunk kell azzal, hogy az utóbbi szerepe egyre jobban erősödni fog. Új képzőművész-generációk nőnek fel, ők nem láthatták már Bartókot, fennmaradt zenéje fokozódó befolyással van rájuk. Elképzelhető, hogy előbb szeretik meg zenéjét, esetleg előbb alakul ki a reá vonatkozó képzőművészeti mondanivaló, s csak ezután vizsgálják a fényképeket, vagy a korábbi ábrázolásokat.

Személyes élmény, vagyis Bartók külső vonásainak az életben (utcán, hangversenydobogón) való megismerése, munkásságának, művészi és emberi magatartásának nagyrabecsülése (már akkor, amikor az korántsem volt olyan széles körű mint ma) alakították ki Szabó Iványban is a portré gondolatát, s miután hosszú évekig érlelte magában, vázlatokba kezdett. 1960-ban készült el, és 1962-ben állította ki először. A mű bronzplakett (15x12,5 cm), alsó szélén Bartók felírással, jobbra a művész jelzése. Bartók bal profilja majdnem kitölti az egész felületet. Magas homloka, orrának, ajkának, állának arányai a külső karakterazonosságot — Bartóknak nemes egyszerűségében is energikus arcvonásait — mutatják, ugyanúgy a nyak, a bal arc és a dús haj megformálása is. A többi, amit elmondhatunk, az már a szobrász szubjektív ügye, olyan értelemben, hogy mi a felfogása az anyagról, amellyel dolgozik, a műfajról és technikáról, mi a témáról (tágabb értelemben a portréról, szűkebb értelemben Bartók Béláról), hogyan tudja mindezeken belül általános plasztikai koncepcióit érvényesíteni, és egyáltalán milyen ő maga mint szobrász. Végül említve azt a szempontunkból fontos kérdést, hogy milyen segítséget tudott levonni a maga számára a bartóki életmű tanulságaiból. Láthatjuk tehát, hogy amikor megvizsgáltuk az általános értelemben vett hasonlóság kérdését, milyen sok és az előbbinél jóval bonyolultabb probléma van hátra, és dönt a portréábrázolás megítélésében. — Próbáljunk választ adni a kérdésekre, a könyebbség kedvéért nem a fenti sorrendben, hanem visszafelé haladva.

Szabó Iván 1935-ben iratkozott a Képzőművészeti Főiskolára. Első mestere, Bory Jenő mellett megkezdte rendszeres és igen elmélyült plasztikai stúdiumait. Már ezekben az években megismerkedett Bartók Béla, Kodály Zoltán, Veress Sándor, Szervánszky Endre munkásságával, a népi írók mozgalmával (elsősorban Veres Péter, Erdei Ferenc, Kovács Imre műveivel). Később a Márciusi Fronttal és a Szocialista Képzőművészek Csoportjával teremtett aktív kapcsolatokat. Ezenkívül már kezdettől fogva nagy érdeklődéssel nézett a népi táncmozgalom felé, s koreográfiai pályáján különösen a negyvenes évek második felében ért el szép eredményeket.

Vitányi Ivánnak a magyar néptáncmozgalom történetét feldolgozó kötetéből idézzük a következő megállapítást: „Amit elvégzett irodalomban Petőfi és Arany, amit elvégzett ötven évvel később Bartók és Kodály, annak elvégzését a táncművészek sem kerülhették el." Nem vállalkozhatunk annak elbírálására, hogy a népitánc-mozgalom emberei és azon belül Szabó Iván mennyire oldották meg a vállalt feladatokat, de céljaik körvonalazását nekünk is ebben kell látnunk. (A népitáncmotívumok gyűjtését és feldolgozását náluknál jobban nem csinálta senki.) — Ha pedig szabad alkalmaznunk a Szabó Iványra és a népitánc-mozgalom embereire is Németh László megállapítását amely szerint Bartók és Kodály művészete szolgált eszményképül, „modellül" az utána következő generációknak, vagyis hogy az ő elveiket akarták megvalósítani a többi művészeti ágban — máris tisztábban látjuk Szabó Iván kapcsolatát a modell Bartók Bélával.

Igaz, ez csak eszmei kapcsolat, s nem ad választ a formai kérdésekre. Nem is adhat, és ilyet az ikonográfiai kutatás egyelőre nem is kereshet.

Szabó Iván egész plasztikai, s azon belül plakettművészetének formai sajátságait elsősorban az egyszerűségre való törekvés és a külsőségektől, a tetszetős gesztusoktól való nemes tartózkodás jellemzi. A természetes állapotot kívánja adni műveiben, de nem naturalista, különösen nem merev tárgyias előadásban, hanem az ősi, tiszta szobrászi utak és lehetőségek mai értelmezése segítségével. Úgy is mondhatnánk, hogy a szoborban benne rejlő formai hatóeszközöket akarja felszínre hozni. A kompozíció zártságát (architektúráját), a részleteknek az egészen belüli szerepét, a mozgásritmusok összefogását, s mindezt az illető anyag és technika természetének megfelelően; ilyen értelemben természetszerűen. — Nem portrészobrász. Ez bizonyos mértékig befolyásolja plakettjeit is. Viszont ha már portrészerű ábrázoláshoz fog, akkor igen erős érzelmi és gondolati szállal fűződik modelljeihez. Jobban szereti az emberi test egészét, szerves organizmusát akár statikus, akár dinamikával telített állapotában. — Bizonyára a mozgásban is kifejezésre jutó meg-megújuló erőnek tükrözését akarta, amikor felfigyelt a szabad ég alatt látott állatokra, és raj-

zolta, véste, mintázta azokat a legkülönbözőbb m[illegible]erek szobrokon és reliefeken kívül különösen kerámiaművein l[illegible]désnek szép nyomát, egyben igen fejlett rajzi és kompozíciós érzékét. Rajzi kulturáltsága nemcsak a gyorsan múló pillanathelyzetek megörökítését segíti, hanem nagyobb, sok gondolati és érzelmi tartalmat sűrítő témáinak megfogalmazását is. És ezen a területen ismét találkozunk egy Bartókra utaló munkájával, a Cantata Profana szarvasainak mázas kancsón történt megörökítésével. Bár szerepelt már kiállításon ez a kerámia, mestere mégis csak kísérletnek tekinti, a probléma első számon tartható felvetésének. A végső megoldás hátra van, de gondolata benne él, s realizálódását várja. Úgy érzi, plakettjével sem fejezett még ki mindent a benne élő Bartók-képből. Mint ahogy több más itthoni és külföldi képzőművész is tovább érleli, magában hordja még a Bartók inspirálta gondolatokat, s így egyre bővül a Bartók-ikonográfia köre.

BAKI MIKLÓS

ISMERJÜK-E BARTÓK ÉLETMŰVÉT?

Van a művészeti életnek egy úgyszólván csalhatatlan szeizmográfja, s ez az idő. Műveknek, életműveknek értékét az eltelt idő bizonyítja legjobban, az az idő, mely a megalkotástól napjainkig eltelik. (Igaz, hogy voltak, akiket valósággal ki kellett ásni a feledésből, de pusztán az a tény, hogy ismét a napvilágra kerülhettek, hogy sokszor évszázadok múltán ismét megállják a helyüket egy megváltozott világban, tehát ismét bevonultak a hangversenyéletbe, bizonyítja értékállóságukat.)

Húsz év nem nagy idő, de elegendő ahhoz, hogy az egykorúak sokszor elfogult és csalóka ítéletével szemben maradandóbb értékelés alakuljon ki: egy szerényebb láng kialudjék, vagy a kortársak által még sokra tartott mű elveszítse minden vonzóerejét, a jó munkák, az értékes munkák viszont az idő múltán egyre nyernek, hatásuk mind nagyobb lesz, s a kor — magára ismervén bennük — elfogadja, magáénak vallja őket.

Bartóknak is ezt a próbát kellett kiállania. Műveinek sorsa éppen fordítottja a tiszavirág-életű, a közönség igényeit szolgai módon kielégítő kompozícióknak: a meg nem értés, gáncsoskodás bénító gyűrűjéből mindjobban kiszabadulva, pályája egyre magasabbra ível, s híveinek száma ma már megsokszorozódott. Világszerte korának egyik vezető komponistáját, ha nem éppen a legnagyobb zenei géniuszát látják benne. Művei mindenütt felcsendülnek, ahol fejlett hangversenyélet van, kultusza növekszik. Mégis kérdés, hogy vajon azok a művek, melyeket a világ legjobb előadói megszólaltatnak, mind autentikusak-e, megfelelnek-e minden részletükben Bartók elképzelésének, szándékának.

Ez a probléma nem egyedülálló, nemcsak Bartók műveivel kapcsolatos. Van már egy évszázada, hogy felismerték megoldásának szükségességét. A zenetörténet művelésének fellendülése idején, a XIX. században a zenetörténészek megkezdték a nagy szerzők életművének sajtó alá rendezését, hogy ezekkel a gondos filológiai munkával előkészített, teljességre törekvő *összkiadásokkal* rögzítsék a hiteles zenei szövegeket. Így születtek a nagy Händel-, Bach-, Beethoven-, Palestrina stb. összkiadások. Szükséges volt ez a munka, mert az évtizedek folyamán sokféle kiadás látott napvilágot, és a sokféle kiadással sokféle változat született kisebb-nagyobb eltéréssel a kiadók hanyagsága, kalózkiadások, lelkiismeretlen közreadók torzításai folytán. Vissza kellett tehát térni az ősforráshoz: a kéziratokhoz, vagy a leghibátlanabb (még a szerző ellenőrzése alatt készült) első kiadásokhoz, hogy a valódi, a szerző elképzelésének megfelelő zenei szöveghez jussanak. Ezenfelül az egész életmű sajtó alá rendezésénél a teljességre törekvés folytán lehetőség nyílt olyan kéziratok első kiadására is, melyeket a korábbi kutatók nem találtak meg, ill. csekélyebb értékük miatt csak most kerültek első ízben publikálásra.

Az hihetnénk, hogy korunk zeneszerzőinek műveivel kapcsolatban már nem merülhetnek fel hasonló problémák. Nem így van.

Már D. Dille professzor, a neves belga Bartók-kutató rámutatott arra, hogy Bartók végleges alakja nem minden esetben állapítható meg egykönnyen, és a probléma kielégítő megoldása csak több kézirat és nyomtatott kotta (többek közt Bartók saját, nyomtatott, de bejegyzéseivel, korrekcióival ellátott példányainak) egybevetése alapján, gondos zenefilológiai munkával lehetséges.

Van olyan eset, amikor csak kevés a különböző kéziratokból, ill. nyomtatványokból adódó variánsok száma, és a változtatások is egyértelműek, vagy a vég-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1979 DEC 15
NÉPSZAVA

Samu Katalin,
szobrászművész

ta, amelybe a felső vezetés [illegible]
annál kevésbé szólhat bele, kolatok, faragott ajtók intar-

1071

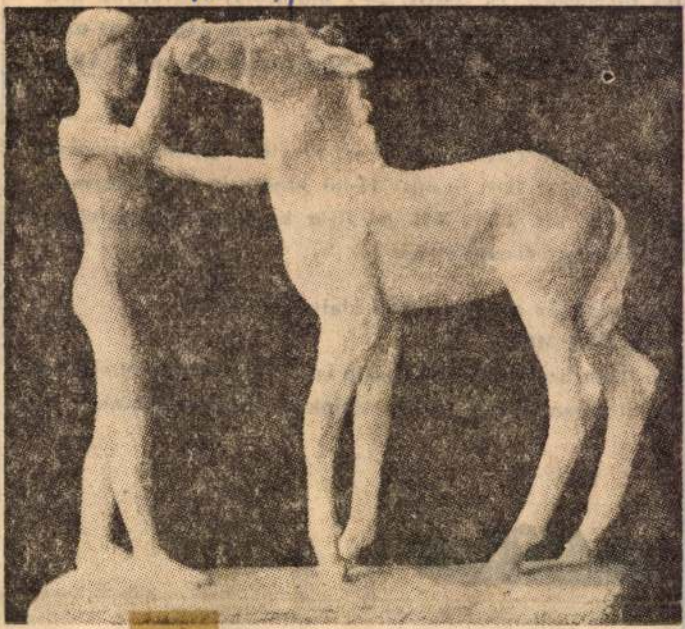

Samu Katalin: Kiscsikó

ásárlóinkat, hogy 1979
tes tüzelőolaj-, és ARO
meg. 1980. január 1-től
nik a gázolaj, a könnyű
sa.

1979. december 31-ével
utalványokat 1980. jan
en, 1980. VII. 1-től XII. hó 31-ig kezelési költség felszá-
tása mellett visszaváltjuk.

lóinkat, hogy az új közületi utalványokat
ÁROLJÁK MEG.
uár 1-én üzemkezdettől csakis az új utalványok ellenében,
enti üzemanyagokat eladóhelyeink és viszonteladóink.

ÁFOR
BENZIN-OLAJ

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

4

1979 Tiszatáj

Samu Katalin

nőbrázművén

1021

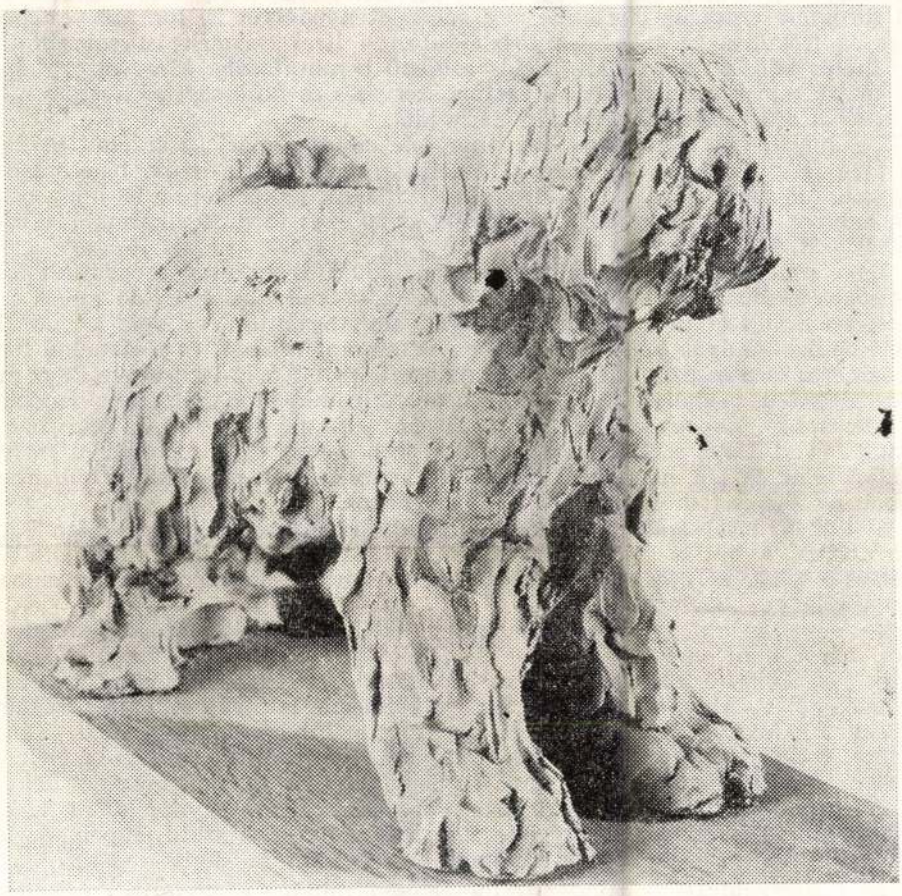

SAMU KATALIN: PULI

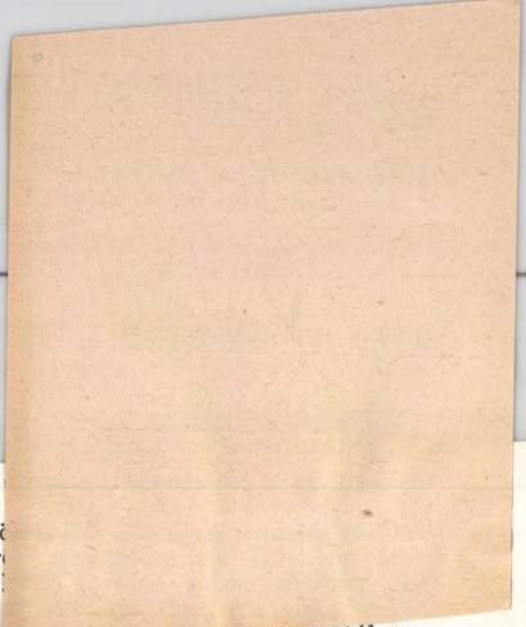

[illegible] egy szorító és [illegible]

Nem felejtem el diákkori átizzott tanárk[illegible] az ifjú arcon. A barátságkereső és -tartó ör[illegible] tálytársa, vagy Fülep Lajos, vagy csak egy [illegible] kell sorolnom országos levelezéseinek segítő [illegible] ségét az írószövetség költői szakosztályában [illegible] istápolásától az elsőkötetes költők nem mindig hálás szerepű bemutatásáig. Mert bizony ez a már-már Kazinczy-szenvedélyű literátori szervezés és közösségi szenvedély mindig a saját mű építéséből tépett ki nagy időt.

De íme itt és most látjuk, hogy megérte mindez, mert az érzelmi gazdagság meg is gyorsítja, ki is szélesíti a lelket és a művet, és ezt bizonyítandó válogathatunk mi, és válogathat irodalmi kritikánk lelkiismerete is, hogy nemcsak helyére, de megillető helyére tegyem az 50 éves forduló alkalmából Fodor András eddigi életművét.

Igen, a közvetlen a felszabadulás után induló, tragikusan megritkult népi tehetségek nemzedékével indult. És ha akadályokkal küzdve is, de mégis szerencsésen líránk és lírája javára. Ugyanis, amit teremtett, az nem a már Erdélyi—Sinka—Gulyás Pál—Illyés-műben felmutatott világot és történelmi hangot színezte és bővítette ki és tovább, de egy József Attila-i kerülővel, egy mai európai töltésű, személyiségteremtő és épp e folyamat által fejlesztett gondolati lírát teremtett. És ráadásul szinte a látványostól tartózkodót... Már-már a divat ellen... Ugyanakkor mégis minden ízében épp egyszerűségében mélyet és közösségit és tág horizontút. Kiművelt, edzett, szellemi-lelki tornában kipróbált és fölépített költészetet vallhat magáénak.

Költői kíváncsiságát utazásai és műfordításai bizonyítják. És szellemiségének rajzában külön ki kell emelni az eszmei és emberi kapcsolataiban is a hűséget és a lelkiismeretességet, amelyek minden mű teremtésének és az emberfaragásnak is leglényegei.

— És vajon aki így készült és készül és ilyen körültekintéssel és szívvel alkot, arról mint esszéíróról, kritikusról és szerkesztőről is megfeledkezhetünk-e? — Külön értékelő dolgozatot kívánó fejezet lenne, de maradjunk csak költészeténél... Ahogy említettem, már a kezdésnél is olyan stílus- és tartalmi jegyekkel indult, amelyek megkülönböztették a Juhász—Nagy László—Simon István- és Kormos István-nemzedék hangjától. Itt mindjárt szögezzük is le — ha divatos is az ellenkezőjét vallani —, hogy végül is minden művészi alkotás leglényege az ilyen egyéni hang. Hiszen napjainkban az egyik oldalon líránk mesterséges elszürkítésének kísérlete sem más, mint groteszkül, éppen e szürkeséggel az új, a szín és az egyéniségnek nem is kiáltása, de harsogása.

És Fodor Andrásnak mindez természetesen, minden erőltetettség nélkül sikerült. Egyúttal úgy is, hogy a másik vonalon meg divatossá lett szín és hang-

Samu Katalin, szobrász

L. Tornyai János

Dömötör J.: A Vásárhelyi Őri Tárlat 1263-1266.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. okt. 6.

XXXIII/40

Samu Katalin

Puli

Népszava, 1978.
okt.8/8.old.

AZ ALFÖLDI ISKOLA FOLYTATÓI



Samu Katalin: Puli

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

Samu Géza: Szánkó, 1977-78

restaurált köztéri szobrának avatására 1995. október 6-án, pénteken 15 órára
a Műcsarnok Olof Palme sétány felőli területén

Szoboravató beszédet mond
Kő Pál
szobrászművész

SAMU CÉZA

ZRINYI FALVI GÁBOR: VÁLASZ EGY KÖRKÉRDÉSRE

Új Művészet 11. 2000. 3. sz. 38-39

emberek bármilyen ártatlan jel
lehet számunkra. Azért említem
részben Budapestről, részben m
Kérek egyrészt tudósítást arró
róla, másrészt utasítást arra,
eltiltsam e lépéstől azt, akit

Végül még azt kell megjeg
kívül érintkezésbe lépek a töb
képviselőjével is, ami az amer
mielőbb meg fog történni azon c
viszonyokról megfelelően tájék
természetesen a legnagyobb ti
horvát főispánnal, Lenaccal (6.) i

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1980 FEB 25

HÉTFŐI HÍREK

Samu Katalin,
szobrászművész

/1021



SAMU KATALIN szobrászművész „Kuvasz" című új kompozícióját most faragják kőbe a Képzőművészeti Kivitelező Vállalat műhelyében, s a nyáron Budapesten, a Tüzér utcában állítják fel.



A békásmegyeri lakótelepen az
férőhelyet adnak át az építők.
nyolcezer négyzetméter alapter
gyobb egysége a 730 négyzetm

Nehézipari miniszter

Csúszó

2001 szept. 30-ig

A Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága kiállításai

„Baranya szőlő és borkultúrája"
(néprajzi kiállítás)
„Baranya az évezredek változása tükrében"
(régészeti kiállítás)
„A kereszténység és államiság emlékei a pécsi egyházmegyében és a Dél-Dunántúlon"(fotók és tárgyi emlékek)

augusztus 5., szombat

„Magyar deákok mulatságai" címmel a Baranyai Várbaltnokok műsora 10-11-12 és 13 órai kezdettel

augusztus 11-12., péntek-szombat

„Pécsvárad apátsága az államalapítás művében"
a Pécsváradi Várbaráti Kör történeti konferenciája

augusztus 12., szombat

„Magyar zsoltárok"
Baranza László operaénekes műsora a vár kápolnájában
15-16-17 és 18 órai kezdettel

augusztus 13., vasárnap

17.00 óra: A Barkány Big Band koncertje a vár udvarán

augusztus 15., kedd

11.00 óra: Mayer Mihály megyéspüspök Nagyboldogasszony napi ünnepi szentmiséje a katolikus templomban

12.30 óra: SAMU GÉZA szobrászművész
állandó kiállításának megnyitója (Iskola u. 2.)
Avató beszédet mond: Dr. Baán László közigazgatási államtitkár
Magyar Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Köszöntőt mond: Dr. Kovács Flórián
Magyar Millenium Kormánybiztos Hivatalának vezetője
Megemlékezik: Kő Pál szobrászművész,
a Samu Géza Művészeti Alapítvány elnöke
Elhangzik: Balipap Ferenc „Földbevetett ember" című verse
Közreműködik: Kobzos Kiss Tamás lantművész

18.00 óra: „Örökségünk - édes hazánk" Kobzos Kiss Tamás lantművész estje a várban

augusztus 16., szerda

„Testvérvárosok napja"
15.00 óra: A 20 éves Pécsváradi Ifjúsági Fúvószenekar jubileumi koncertje
Vendégek: Szászvár, Magyarszék, Sásd, Nagymányok, és Uissigheim (D) fúvószenekarai
18.00 Nemzetiségi est, vacsora és bál: Spitzbuben

augusztus 17., csütörtök

16.00 óra:„Pécsvárad és testvérvárosai: Hausmannstätten, Külsheim" kiállítás a Városháza dísztermében
18 órakor: Portugál néptánccsoport műsora a vár udvarán

augusztus 18., péntek

15.00 óra: dr. Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, püspök miséje a római katolikus templomban

16.00 óra: Rigó István ASZTRIK APÁT szobrát
felszenteli dr. Várszegi Asztrik
a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatala képviseletében átadja
dr. Balipap Ferenc
Közreműködik: Németh János, a Pécsi Nemzeti Színház művésze
a Kodály Gimnázium Bartók Béla Leánykara
és a Pécsváradi Fúvószenekar
18.00 óra: Litván néptáncegyüttes műsora a vár udvarán

augusztus 19., szombat

16.00 óra: Aranyosgyéresi román gyermek-táncegyüttes a vár udvarán
17.00 óra: Sass Sylvia operaénekes jótékonysági koncertje
a katolikus templomban
18.30 óra: Pécsvárad Város Önkormányzatának Ünnepi közgyűlése
a vár dísztermében
Közreműködik a Pécsváradi Női Kamarakórus
és Gubik Gergely tenorkürt

19.30 óra: Reneszánsz vacsoraest
a Pécsváradi Reneszánsz Együttes közreműködésével
bál: Kreszits Margit és zenekara

augusztus 20., vasárnap

SZENT ISTVÁN NAPJA
BARANYA MEGYEI ÜNNEPSÉG

13.00 óra: A Baranya Megyei Önkormányzat ünnepi ülése
a vár dísztermében

14.30 óra: koszorúzási ünnepség
Beszédet mondanak:
dr. Szili Katalin és dr. Wekler Ferenc, az Országgyűlés alelnökei
Az új kenyeret megáldja Antal Géza címzetes pécsváradi apát,
megszegi dr. Kékes Ferenc
a Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlésének elnöke

15.00 - 16.00 óráig: Ünnepi műsor
Rendező : Moravecz Levente a Pécsi Nemzeti Színház művésze

16.00-18.00 óráig: „István, a király"
ID Forma I. Táncstúdió táncjátéka,
néptánccsoportok, kórusok a várszínpadon,

17.00 órától: Baranyai együttesek műsora
a Szentháromság téren
19.00 órától: utcabál: Spitzbuben
21.00 óra: tűzijáték a várból

augusztus 26., szombat

10.00 óra: Kígyós Emlékkör találkozója
a várban és a műteremnél

augusztus 27., vasárnap

16.00 óra: „Éljen a magyar!"
a Budapesti Strauss Zenekar kétórás hangversenye,
népszerű operettdallamok
a Filep Lajos Művelődési Központ színháztermében

augusztus 15 - 20.

a Kézművesek Baranyai Egyesületének reneszánsz kézműves vására
a vár udvarán

SAMU GÉZA

A Pécsváradi Szent István Napok



a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatala,



a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma



és a Gazdasági Minisztérium
támogatásával valósult meg.

A rendezvények szervezői:

Baranya Megyei Önkormányzat
Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága
Baranya Megyei Kulturális és Idegenforgalmi Központ
Pécsvárad Város Önkormányzata
Német Kisebbségi Önkormányzat, Pécsvárad
„Filep Lajos" Művelődési és Sportközpont, Pécsvárad
Pécsváradi Várbaráti Kör

Mansiones MCXVI, que simul
villas XLI. Prima Foncol nom
Chomur nominatur. Tertia
Vicesima Zylag Vicesima
secunda Sumlow. Vicesi
Vicesima quarta Myku
Vorostbucaozu. Vice
Vicesima sexta Kulch
Heten. Vicesima octav
secunda Hirig. Tricesim
Tricesima quinta Heten.
Mortun. Tricesima septima Perec
esima octava Berkust. Tricesima nona
lad. Quadragesima Hagmasker.

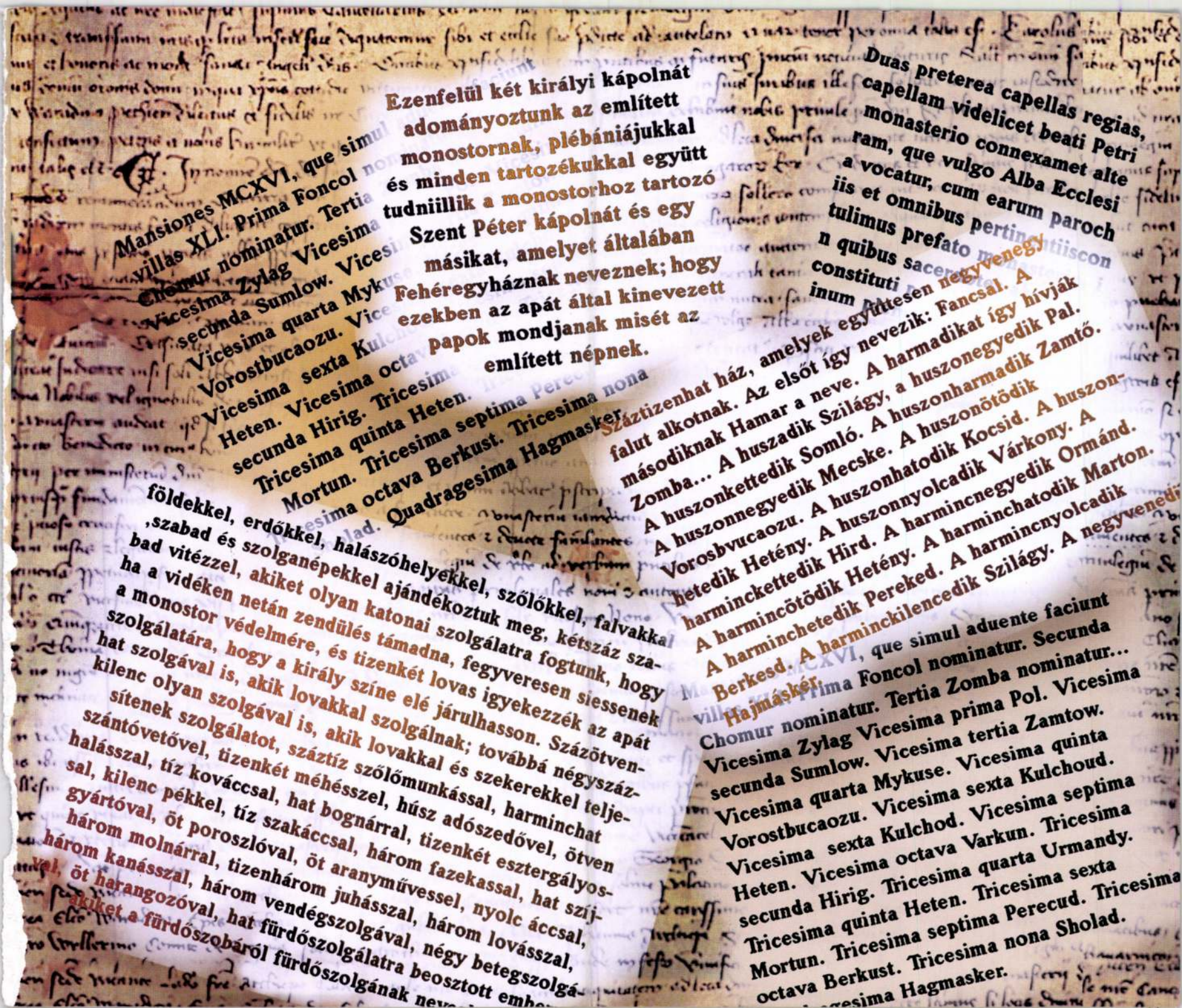

Ezenfelül két királyi kápolnát adományoztunk az említett monostornak, plébániájukkal és minden tartozékukkal együtt tudniillik a monostorhoz tartozó Szent Péter kápolnát és egy másikat, amelyet általában Fehéregyháznak neveznek; hogy ezekben az apát által kinevezett papok mondjanak misét az említett népnek.

Duas preterea capellas regias, capellam videlicet beati Petri monasterio connexamet alte ram, que vulgo Alba Ecclesi a vocatur, cum earum paroch iis et omnibus pertin tiiscon tulimus prefato mon n quibus sacer constituti inum

Száztizenhat ház, amelyek együttesen negyvenegy falut alkotnak. Az elsőt így nevezik: Fancsal. A másodiknak Hamar a neve. A harmadikat így hívják Zomba... A huszadik Szilágy, a huszonegyedik Pal. A huszonkettedik Somló. A huszonharmadik Zamtő. A huszonnegyedik Mecske. A huszonötödik Vorosbvucaozu. A huszonhatodik Kocsid. A huszonhetedik Hetény. A huszonnyolcadik Várkony. A harminckettedik Hird. A harmincnegyedik Ormánd. A harmincötödik Hetény. A harminchatodik Marton. A harminchetedik Pereked. A harmincnyolcadik Berkesd. A harminckilencedik Szilágy. A negyvenedi Hajmáskér.

Mansiones MCXVI, que simul aduente faciunt villas XLI. Prima Foncol nominatur. Secunda Chomur nominatur. Tertia Zomba nominatur... Vicesima Zylag Vicesima prima Pol. Vicesima secunda Sumlow. Vicesima tertia Zamtow. Vicesima quarta Mykuse. Vicesima quinta Vorostbucaozu. Vicesima sexta Kulchoud. Vicesima sexta Kulchod. Vicesima septima Heten. Vicesima octava Varkun. Tricesima secunda Hirig. Tricesima quarta Urmandy. Tricesima quinta Heten. Tricesima sexta Mortun. Tricesima septima Perecud. Tricesima octava Berkust. Tricesima nona Sholad. Quadragesima Hagmasker.

földekkel, erdőkkel, halászóhelyekkel, szőlőkkel, falvakkal ,szabad és szolganépekkel ajándékoztuk meg, kétszáz szabad vitézzel, akiket olyan katonai szolgálatra fogtunk, hogy ha a vidéken netán zendülés támadna, fegyveresen siessenek a monostor védelmére, és tizenkét lovas igyekezzék az apát szolgálatára, hogy a király színe elé járulhasson. Százötvenhat szolgával is, akik lovakkal szolgálnak; továbbá négyszázkilenc olyan szolgával is, akik lovakkal és szekerekkel teljesítenek szolgálatot, száztíz szőlőmunkással, harminchat szántóvetővel, tizenkét méhésszel, húsz adószedővel, ötven halásszal, tíz kováccsal, hat bognárral, tizenkét esztergályossal, kilenc pékkel, tíz szakáccsal, három fazekassal, hat szíjgyártóval, öt poroszlóval, öt aranyművessel, nyolc áccsal, három molnárral, tizenhárom juhásszal, három lovásszal, három kanásszal, három vendégszolgával, négy betegszolgával, öt harangozóval, hat fürdőszolgálatra beosztott emb akiket a fürdőszobáról fürdőszolgának nev

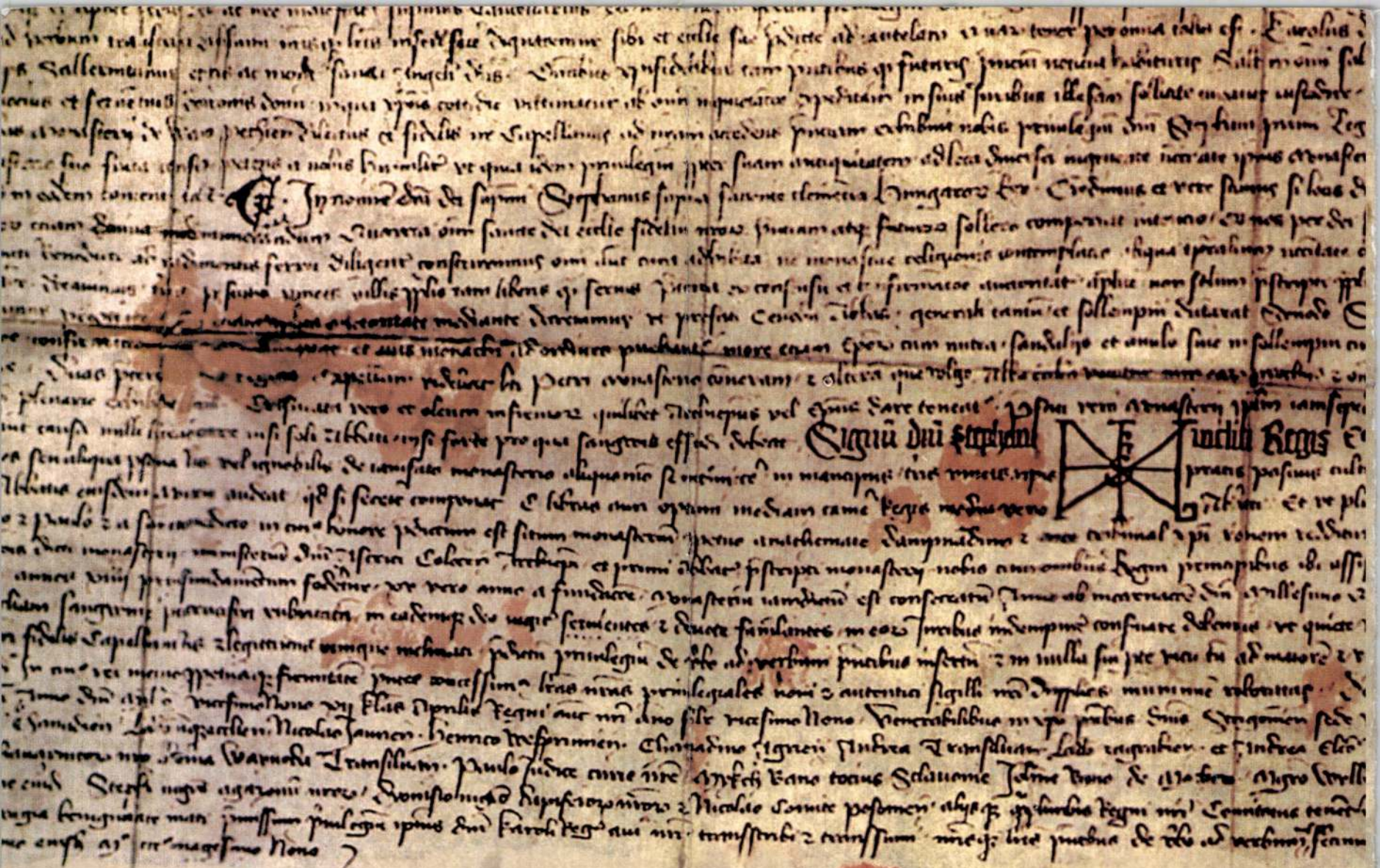

„Asztrik örökében"

Szent István napok

a pécsváradi várban 2000. augusztus 11-27.

Design: Csizmadia Grafika Stúdió - Csizmadia Vince * Print: Gitta Nyomda - Siklós

Sama Géta, [illegible]

Új Mív. 2003. 11. p. 14.

'ORRÁSOK FELHASZNÁLÁSA
MOGATÁS IGÉNYLÉSE
tatványként kezelendő

Támogatást nyújtó:

Oktatási Minisztérium, Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkárság

címe: 1052 Budapest, Szervita tér 8.

MÁK-nál vezetett számla
megnevezése: KMÜFA
száma: 10032000-01220328-54001008

AHT azonosító: 030317

hó nap	Támogatásigénylő bizonylat sorszáma:

.....számú mellékletében vagy megvalósítási
dat teljesítésének ráfordításai táblázatosan

ráfordítás (Ft)	Egyéb külső forrás (Ft)	Összesen (Ft)

Samu Géza, szobrászművész

1976-ban adták át Zalaegerszegen a gyerekeknek azt a játszóteret, amelyet a zalaegerszegi nyári művésztelep résztvevői, fiatal grafikus, szobrászok tervezték és kivitelezték. Munkájuk, vernézak ötletes játékok, de a modern képzőművészet formanyelvén szóló színes, izgalmas műalkotások is voltak. Samu Géza hatalmas festett famadarának már csak a hűlt helye maradt. Eltűnt Várnagy Ildikó kék-fehér pöttyös mászóka szobra is. Pallai Márta forgatható bujócskára alkalmas ajtó labirintusa – Szabados Árpád kék, piros, sárga szellemes forgójátéka – akkor és most.

Izlések és pofonok.

1984. VII. 19. Televízió 18.35 (Sz. Lné).

Samu Géza
Nagyatádi

1984.VIII.16.10,45 Petőfi Faragó András

Láttuk, hallottuk

- A Nagyatádi művésztelep eddig kizárólag a faszobrászoknak adott otthont. Most néhány festő is csatlakozott a szobrászokhoz és egy közös kísérleti alkotást igyekeznek létrehozni. A produktumot, ami majd ebből a kísérletből megvalósul számunkra szokatlan kifejezéssel jelölik, ez az ugynevezett land art. Hogy ez mipontosan, azt próbálja elmondani Mihály Evának Samu Géza, Trombitás Tamás és Romvári János.

- Mennyiben más a landart, mint a kertészet, a kertépitós?

- Egészen másrólvan szó, az tulajdonképpen azt jelenti, hogy a természetes elemeknek a manipulálása

- mire jó ez?

- Ezt az ég egyvilágon sommire nem lehet használni, mint az összes többi műtárgyat a

- nem hiszem azt, hogy egy képzőművészeti alkotást használni kéne, hanem valamit ki lehet fejezni vele, valamit el lehet mondani vele, valamit el lehet mondani vele, valamilyen hatást lehet gyakorolni az emberekre. Kinek, mit, hogyan akartok kifejezni itt Nagyatádon?

- Nagyatád ez egy helyszin, itt van lehetőségünk ezt megvalósitani, ezt bárhol máshol el tudnánk képzelni. Szerintem ez egy abszurd kert, amit mi csinálunk ennyiben kapcsolódik a nagyatádi környezethez. Tudniillik ott van ez a klasszicista kastély, ahol egy szintén szervezett kert már létezik, ez a bizonyos franciakert és ennek mintegy pandantjára készül ez a közel hat hektáros területen a műtárgy együttesünk.

- Ma Magyarországon ki az, aki érdeklődik ezek iránt?

- Ennek óriási kultúrája van, csak meg-megfeledkezik az idő néha róla Semiramis függőkertjétől mostanáig történtek különböző dolgok a térrel, a tájjal és egyebekkel. Ez az egész

gondolat tulajdonképpen legalább két-három éve vetődött föl itt a Hagyatádi szimpozionon az egésznek, hogy ebben a formájában ez a tiz hektár, ami itt tele van építve különböző berkentyűkkel és munkákkal, ez kinőtte önmagát, illetve a funkcióját kiélte. Valamit kéne csinálni. Erre elkezdtek kitalálni, hogy mit tudom én tervezőnek egy kis köritést valami hidat... született az, hogy el lehetne kezdeni ezt az egész dolgot. Picit áthangolni.

- Van egy makett, amely többé-kevésbé már tükrözi azt, hogy mi lesz itt. Körülbelül mikorra várható az, hogy ebből valami már látszik is?

- Hát én úgy érzem, hogy a nyár végéig, bár ez azért nem egy éves program, hogyha nagyon belegondolunk, legalább két-három nyarat igényel.



SAMU GÉZA: NAGYANYÓ MESÉI

Samu Géza szobrászművész

Az adásban Dombovár nagyközség kisvárossá fejlődését hallottuk.

„A mi kis városunk".

1980. V. 16. Televízió 17.50 – Vné –

SAMU Géza

1998. febr. 2. **KULTÚRA** Fejér Megyei Hírlap **FEJ**

Új és rég nem látott művek

Tárlat a Csók-képtárban: Samu Géza „csodafája" kiegészült



Igazi ünnep manapság, ha egy-egy hazai múzeumunk képes gyarapítani gyűjteményét. A fehérvári múzeum ezért minden évben bemutatja azokat a műveket, amelyekre sikerült szert tennie. Szombaton a Csók-képtárban nyílt meg az a tárlat, amelyen láthatjuk a 97-es évben „begyűjtött" új, a kortárs művészeti gyűjteményt gyarapító munkákat. Ám ebből még nem jönne össze egy egész kiállításra való.

A tárlatnak nem véletlenül ezt a címet adták: Újonnan gyűjtött és rég nem látott művek...

— *Hogyan tudták megvásárolni az új szerzeményeket?* — kérdeztük Kovalovszky Márta művészettörténészt.

— Múzeumi pénzből nem lenne rá lehetőségünk, hogy vásároljunk: gyűjteménygyarapításra is rendszeresen pályázunk. Két nagy támogatónk van: a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Nemzeti Kulturális Alap. A művészek is ajándékoznak nekünk képeket, és — bár ez sajnos, nálunk még nem divat — '97-ben arra is akadt példa, hogy egy nagyvállalat támogatott bennünket: így kaptuk meg Csók István Rózsaszín malom című képét, amely a cecei múzeumban van, így nem szerepel a mostani tárlaton...

— *Melyek azok az új művek, amelyeket bemutatnak?*

— Gyűjteményünk a modern művészet fejlődését 1950-től napjainkig követi nyomon: ezért örülünk, hogy hozzájutottunk Megyik János egyik nagyméretű, 69-es rajzához. Új szerzeményünk Csutak Magda Csend-élet című sorozata és Szűcs Attila festménye, a „Narancsszüret". Ami igazi különlegességnek számít: Samu Géza Másvilág kép című plasztikája. A birtokunkban volt már a mű egyik része: egy ágas-bogas, hatalmas fa, amelynek ágait az alkotó persze, maga alakította, faragta ki — de ez egy cirokkal borított dombon állt. A mű képviselte Magyarországot a 88-as velencei biennálén, majd a sevillai Expón is. A domb faszerkezete szétcsavarozható volt: az Expó után viszont nyoma veszett. A dombot most újra elkészítette Samu Géza barátja, Varga Géza szobrászművész: a teljes művet most, először mutatjuk be. Ezeket az alkotásokat a kulturális alap segítségével vásároltuk. A minisztérium támogatásával pedig Köves Éva és Tóth Endre egy-egy festményét sikerült megszereznünk. De a rég nem látott képek is érdekesek. Olyan festményeket láthatunk, amelyek bemutatására, óriási méreteik miatt, ritkán nyílik lehetőségünk. A 80-as évek szerzeményei közül például kiállítjuk Hencze Tamás nagy, ötrészes művét és Soós Tamás hatalmas tájképét is... **(gábor)**

hitel, meg nincs is

t alakult ki a német panelfelújítási hitel körül

pénzre is legalább ekkora szükség lenne. Nem mindegy viszont, hogy milyen áron— mondja a szakember, hisz az egész hitelakciót egy sor megkötés teszi nehézkessé. A feltételek között ugyanis az szerepel, hogy a felújítás eredményeként jöjjenek létre Magyarországon is a kor elvárásainak megfelelő épületek. Ezek sorába tartozik a panelfalak úgynevezett hőátbocsátási tényezője, aminek olyannak kell lenni, ami találkozik a német elképzelésekkel, s, hogy ez létrejöjjön az 1984 előtt készült paneleknél is, a német előírás szerint külső panelszigetelést kellene elvégezni. Ennek költségei, mai áron egy átlagos lakásnál 400 ezer forintot jelentene. A feltételes mód azért jogos, mert a hazai szakemberek nem értenek egyet a panelszigeteléssel, szerintük elegendő a kívánt mutató eléréséhez a nyílászárók korszerűsítése is, hisz egy panelmező 9 négyzetméteres, aminek egyharmada az ablak, a külső szigetelés felesleges és túlzottan költséges. Ám, ha mégis minden feltétel teljesülne a panelfelújításhoz, akkor még hátra van a bankgarancia, hisz anélkül nem folyósít egyetlen pénzintézmény sem hitelt. Garancia pedig maga a lakás nem lehet, csak lakatlan és értékes ingatlan, ami a panellakó esetében szinte kizárt. Ezen az ellentmondásos helyzeten segítene a Lásszövetkezetek Országos Szövetsége, a tagszövetkezetekkel közösen létrehozandó garancia alappal, ami készpénzfizetési kezességet vállalna a hitelért. Ilyen optimális esetben még mindig gondot okoz a törlesztés, hisz a közös költséggel és közüzemi díjakkal is tartozók, miként tudnák kifizetni a teljes felújítási költséget (vezetékcserékkel együtt), mikor az mai áron a lakás értékének 75 százalékát is elérheti? Így aztán van is hitel, meg nincs is, a panel meg lassan tovább öregszik . **p.i.**



SAMU GÉZA

1021

1982. I. 6. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- Most pedig hallgassák meg művészeti rövidhireinket.

A legutóbbi párizsi biennálé két magyar résztvevőjének Bukta Imrének és Samu Gézának nyilik kiállitása január 8-án Párizst megjárt müveikből a kőbányai Pataki Galériában.

1982. I. 6. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- 400 év után Velence ujra Tintoretto városa lett. A hatalmas művésznek, akit egyaránt szokta a reneszánsz, a manierizmus és a barokk stilushoz sorolni, minden eddiginél nagyobb életmü kiállitása tekinthető meg a Szent Márk téren a Palazzo Ducaléban.

1982. I. 6. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- Holnaptól angol épitészeti kamarakiállitás látható az Épitőművészek Szövetségének Dienes utcai székházában. A dokumentációs kiállitás az ujonnan épitett és a rekonstruált lakóépületekkel kapcsolatos problémákat mutatja be.

1982. I. 6. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- Néhány világszerte ismert művésznek nyilt kiállitása a napokban. Dieter Rót konceptművész tárlata a zürichi muzeumban várja a látogatókat. A neves textilesnek Jack Lenor Larsennak a párizsi Iparművészeti Muzeum rendezett kiállitást. Ugyancsak Párizsban látható a kerámiaszobrász Marilyn Levin kiállitása. Mig Roll Lichtenstein a popart világhirü festőjének uj müvei New York-ban láthatók. S még egy videokiállitást is emlitsünk meg, ezt a bécsi Modern Művészeti Muzeum rendezte, Bruce Neumann müveiből.

1982. I. 6. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- A Fényes Adolf-terem Teritékek cimü uj kiállitásával végéhez ért az a sorozat, amely áttekintést adott a mai magyar lakás-textilről. A Teriték kiállitás január 31-ig tekinthető meg.

Samu Géza

Száz éve született Jorge Luis Borges

Az örökkévalóság története

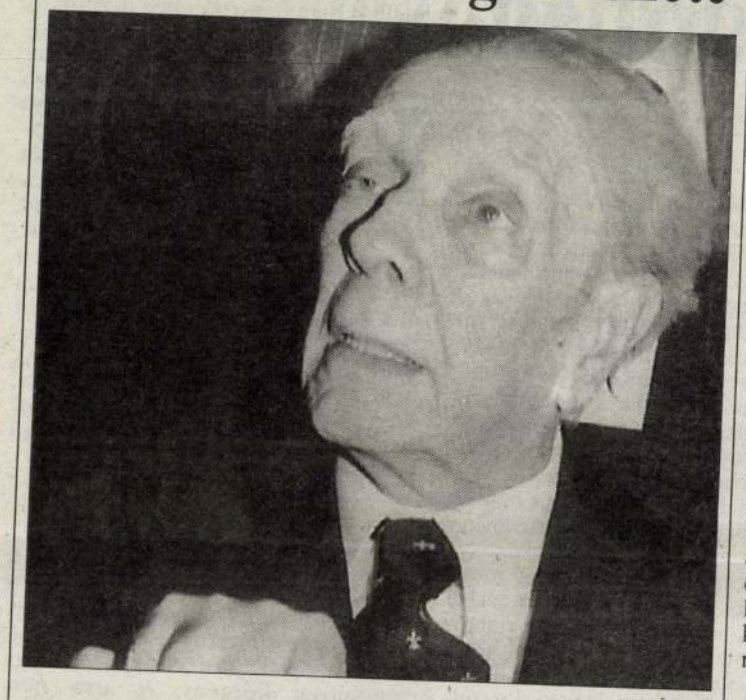

FOTÓ: MTI

Ma száz éve, 1899. augusztus 24-én született *Jorge Luis Borges*, az argentin irodalom világirodalmi rangú vezéralakja. Hatalmas életműve szinte minden létező (és előtte nem létezett) irodalmi műfajt magában foglal. Borges költő volt, novellista és esszéíró, zene- és kultúrhistorikus, bölcselő és misztikus álmodó, könyvtáros, nyelvtörténész, kabalista meg asztrológus, szellemtörténész és műfordító. Ám e kényszerű skatulyák egyikébe sem fér bele igazán. Ő vanetán esszéista vagy filozófus volt, hanem Jorge Luis Borges, azaz senkihez nem hasonlítható és egyszeri jelenség, aki mindenkitől tanulni tudott, s ezáltal volt képes azt a hatalmas és egyetemes hatást kifejteni, amelyre századunkban alig akadt példa.

Borges egyszerre volt argentin, dél-amerikai, hazája és kontinense büszkesége, és – gondolkodásában – európaibb az európaiaknál. Műve elvéthetetlenül abból a kontinensből fakadt, ahol születnie és élnie megadatott. Ám az a hatalmas műveltség és érzékenység, amelynek birtokában biztosan bolyong a spanyol és az angol középkorban, az olasz és a németalföldi reneszánszban vagy épp a francia barokkban, minden Európában született alkotónak becsületére válna. Arról nem is szólva, s századunkban ez az igazán meghatározó európai attitűd, hogy Borges olyan otthonosan mozog távoli korok és messzi tájak kultúrájában, arab, kínai és japán, perzsa és mezopotámiai, netán indiai szanszkrit, kopt vagy épp óörmény – sokszor nemtán maga megálmodta – fóliánsok és elfeledett alkotók világában, mint rajta kívül kevesen, talán a nagy egyetemes mesterek egyikemásika, *Picasso* és *Thomas Mann, Bartók* és *Weöres Sándor, Olivier Messiaen, Henry Moore, René Guénon* és *Paul Klee*.

Életútja, ahogy a nagy alkotóké gyakorta, külső eseményekben visszafogott, nem igazán pittoreszk. Fiatalon a genfi egyetem [illegible]

Angyal és ördög, mítosz és egyetemesség

Samu Géza emlékkiállítása a Kiscelli Múzeumban

Ha egyszer megrendezik a XX. századi magyar szobrászat nagy kiállítását, *Samu Géza* (1947–1990) művei bizonyára a legelőkelőbb helyre kerülnek. Azok közé a művek közé, amelyek egyaránt kapcsolódnak a magyar népi kultúra hagyományaihoz, értékeihez és az egyetemes áramlatokhoz. Ha volt szobrász az utóbbi évtizedekben Magyarországon, akinek művészi nyelve úgy nemzeti, hogy közben a Lajtától nyugatra is tökéletesen érthető, akkor éppen ő volt az, ahogyan az is ő volt, aki a legegyszerűbb, legősibb, az emberhez, a közösséghez legközelebb álló anyaggal, a fával dolgozva jutott el a rendkívül összetett, érzelmi és intellektuális tartalmak tolmácsolására alkalmas egyéni, kifinomult formanyelvhez.

A fenti mondatok leírására egy könyv és egy kiállítás ad alkalmat. A *Kozák Csaba* által szerkesztett, bevezetett kötet a művész munkásságát tekinti át, s annak a kiállításnak az alkalmából jelent meg, amelyet Samu műveiből rendeztek a Kiscelli Múzeumban. Nem ártana, ha az egy hónappal ezelőtti visszhang tartana még egy kicsit, hiszen a Samu-kiállítás az év egyik legszebb, legértékesebb bemutatója, de e sorok írója mintegy másfél órás szemlélődése során egyetlen látogatóval találkozott.

Pedig hát nem egyszerűen nagyszerű művekről van szó, hanem olyan művész alkotásairól, aki élete utolsó esztendeiben jó úton volt ahhoz, hogy nemzetközi hírnévre is szert tegyen. Miután 1988-ban *Néray Katalin* jóvoltából a velencei biennálé magyar pavilonjának egyik kiállítója lett, külföldi meghívások sorának tett eleget. Korai tragikus halála tett pontot a sor végére. 1992-ben a sevillai világkiállításon szerepeltek ugyan munkái, aztán azonban több mint fél évtizedes szünet következett a pécsi Janus Pannonius Múzeum, illetve a Kiscelli Múzeum mostani tárlatáig. A mostani bemutató és a könyv egyik célja éppen az, hogy újra ráirányítsa a figyelmet Samu művészetére, s a lehetőségek szerint előmozdítsa egy állandó bemutató létrehozását.

Szükség is lenne erre, hiszen vétek megfosztani az új generációkat a lehetőségektől, hogy találkozzanak a pálya első szakaszának szárnyas angyalaival vagy a nyolcvanas évek nagy installációival – a mítoszteremtésre, majd „a szakma középeurópai–magyar nyelvének megteremtésére" törekvő szobrásszal. Samu 1971-ben rendezett első kiállításán autodidaktaként, az ismeretlenségből robbant be a szakmai közéletbe. Első korszakának műveit a népi kézművesség tárgyai, „áltárgyak" átalakításával, újraértelmezésével alkotta, teknőből, kanálból, kecskelábból (Szarvasteknő, 1970; Nagyanyó mesél, 1975), s hamarosan eljutott stilizált, szárnyas, totemszerű figuráiig, az angyalszerű ördögökhöz vagy épp ördögi angyalokhoz. A fordulat kezdetét 1976-os hajdúszoboszlói kiállítása, az ott bemutatott Sárkányketrec jelentette, hogy a nyolcvanas évek első felében eljusson egyrészt csapolt, festett vagy tollal borított oszlopaihoz, a különös mutánsokhoz, másrészt azokhoz az installációkhoz, amelyek már nem egyszerűen a népi kultúra és az ember viszonyáról beszéltek, hanem a természet teljes világába illesztve vizsgálták az emberi közösség lehetőségeit.

A legnagyobb ilyen vállalkozást, Samu 1983-as műcsarnokbeli kiállítását, a három termet megtöltő installáció[illegible] kiscelli tárlat[illegible] tésnak van, a tehetséges hivatalnokok[illegible] kivételszámba szolgálá[illegible] történelmi múlttal a kínai kozigazgatás[illegible] mi módszerekkel akarja továbbra is kor[illegible] ti – a korabeli megszokott parancsuralhatja, itt van viszont az 1988-as velencei biennálé kiállításának részeként bemutatott Másvilágkép kör alakú ültetvényével, a középen kinövő életfával. Mintha a művész jóval korábban megfogalmazott ars poeticája szellemében készült volna ez a kései (akkor mindenki arra gondolt: a pálya kiteljesedése voltaképp csak most kezdődik) mű is: „Ha egy etnikumnak, egy közösségnek szüksége van önmagát biztosító képzeletekre, amiket sejt, de nem tud, mert még nem próbálta megfogalmazni, vagy elfelejtette őket, vagy hiányoznak a kultúrájából, akkor azokat meg kell teremteni, ha nincs, meg kell alkotni, vissza kell utalni a mítoszra." Szükségünk lenne ilyen képzeletekre. Szükségünk lenne a teremtőkre. Szükségünk van a Samu-művek jelenlétére.

P. Szabó Ernő

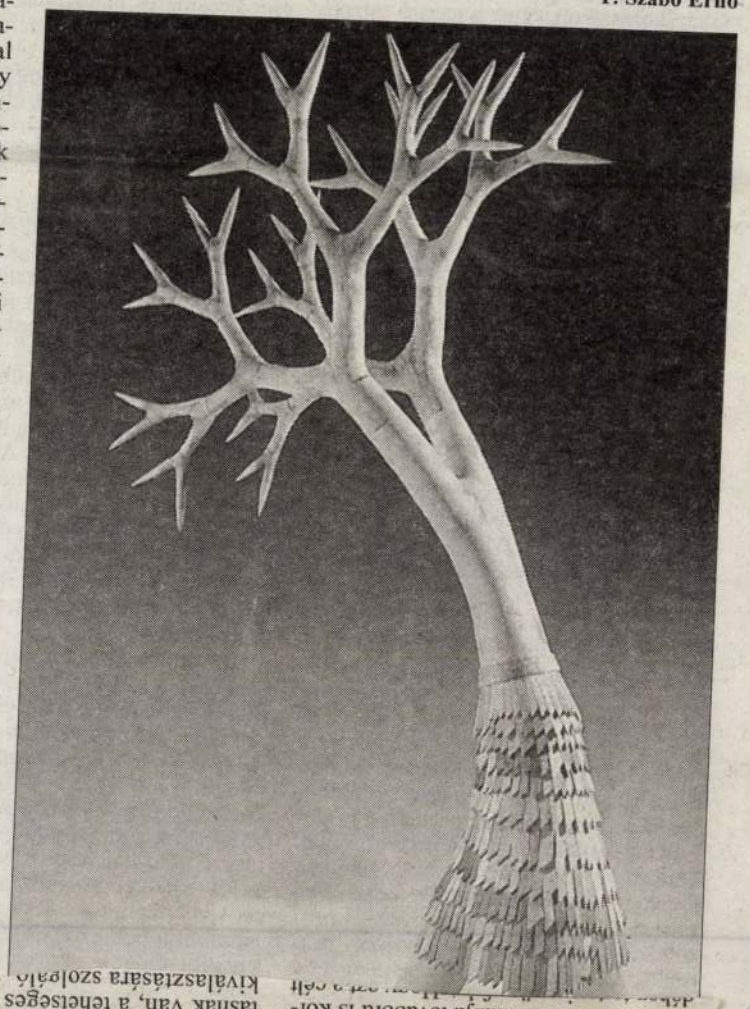

Kiss István

Kiskirályok könyökvédőben

Az ombudsman öröksége

A rendszerváltás alapvető közigazgatási reformját jelentette az 1990. évi önkormányzati törvény. E szerint a falvak, a városok, a megyei jogú városok és kerületeik kikerültek a kormány felügyelete alól, és széles körű önkormányzati és helyi adóztatási jogot kaptak. Törvényességi felügyeletüket a közigazgatási hivatalok látják el. A közigazgatási eljárás által okozott jogsérelmek orvoslására bíróság, majd az ombudsman, az állampolgári jogok biztosa hivatott. A törvény által létrehozott, polgármester–jegyző–képviselő-testület összetételű önkormányzati szervezet működése nem egyértelmű. A polgár mint ügyfél számára nem világos, hogy személy szerint ki testesíti meg az elöljáróságot mint helyhatóságot. A polgármesterek is arról panaszkodnak országos tanácskozásaikon, hogy a jegyző túlzott hatásköre elhomályosítja szerepüket a település életében. A jegyzők kiskirály minősítése az ő panaszaikon alapul. A jegyzői önkényt jól bizonyítja az a panaszos ügyfélhez intézett polgármesteri levél, amely elismeri, hogy a jegyző jogsértést követett el, de képtelen volt elérni, hogy a jegyző orvosolja. A polgármesterek szenvednek a képviselő-testületek sokszor önös érdekű, szűk látókörű döntései miatt is. Az ügyfelek is főleg a jegyzők autokratikus, törvénysértő, kárt okozó és szakmailag téves határozatai ellen berzenkednek.

Másként volt ez hajdanán!

Elöljárók és ügyfelek

Benedek Elek a kolozsvári bíróról szóló meséjét azzal fejezi be, hogy még ma is azt mondja a nép: „Meghalt Mátyás király, oda az igazság!" E kis mese és epilógusa híven fejezi ki a magyar népnek elöljárókkal, falusi bírókkal, tanácsbeliekkel és egyéb közhivatalnokokkal kapcsolatos évszázados keserű tapasztalatát. Ezt a tapasztalatot a nép idegen, idegenszívű vagy idegen érdekeket fenntartás nélkül kiszolgáló hatóságok túlkapásai nyomán keletkezett utálat, passzív vagy nyílt ellenállás átéléséből szűrte le a múltban. Azonban a mai demokratikusnak hitt világban sem sokat változott a helyzet. Ennek oka vélhetően az, hogy az évszázados alávetettség alól felszabadult állampolgár úgy értelmezi a demokráciát, hogy most már neki mindent szabad, a hatóság ne dirigáljon neki. Ezzel ellentétben a hatóság – attól tartván, hogy hivatali tekintélyét elveszti – mindent megtesz, hogy a polgárt a hivatali eljárás során a lehető legkisebb mértékben zavarja.

Természetesen néhány ismert és elrettentő példa alapján nem lehet elmarasztalni az egész közhivatalnoki kart. Mégis elgondolkodtató *dr. Boross Péter* volt miniszterelnök és belügyminiszter intelme, hogy a közigazgatásban dolgozók „ethosz"-szal végezzék munkájukat. Ez az intelem a tisztesség, becsületes magatartás és feddhetetlen erkölcs igényét fogalmazza meg a közhivatalnokokkal szemben. Ez mégiscsak azt jelenti, hogy a hivatalnokok nem mindegyike tudja teljesíteni ezt a feltételt. A polgárok tapasztalata megerősíteni látszik ezt a vélelmet.

A fogalom értelmezése szerint közalkalmazottak azok, akiket az államigazgatás, illetve a közigazgatás központi és helyi szervei közfeladatok ellátására jól körülhatárolt jogkörrel alkalmaznak, és akik munkaviszonyuk megkezdésekor kötelesek hivatali esküt tenni. E hivatali esküben ünnepélyesen kijelentik, hogy az ország alkotmányát és törvényeit betartják, és másokkal is betartatják. Az esküvel a közalkalmazottak tudomásul veszik, hogy a rájuk bízott feladatok ellátásáért fegyelmileg, vagyonjogilag és büntetőjogilag felelősek. A hatósági szervek tevékenységük során szabályoznak, engedélyeznek, vizsgálnak, irányítanak.

Az állam kialakulásának történelme során a közigazgatás jellegében és szervezetében többféle elv és modell jött létre. A kontinentális európai közigazgatást a jogi alapon nyugvó és működő bürokrácia jellemzi, amely kormányváltások alkalmával is szavatolja az állandóságot és a stabilitást. E felé halad most Magyarország is. A szovjet hivatali apparátust az erősen központosított és monopolizált hatalom jellemezte. Ehhez igazodott a korábbi tanácsi rendszer, és ebben a szellemben képezték ki a mai köztisztviselők nagy részét. Leghosszabb mányok láttán, mert a jegyző az új köztársasági címeres okmány helyett a régi népköztársasági címeres okiratokat készítette elő. Majd amikor a polgármester magához tért, és megkérdezte, hogyan történhetett ez meg, a jegyző azt válaszolta: „Nézze polgármester elvtárs, engem úgy neveltek, hogy »mint a mókus fenn a fán, az úttörő oly vidám«, így hát nekem mindegy, milyen a címer!" Nesze neked, demokratikus rendszerváltás!

A jegyző ilyen válasz alapján valószínűleg megbukott volna a kínai mandarinvizsgán. Kis hazánk azonban a korlátlan lehetőségek és lehetetlenségek hazája, amit a nép szája tömören így fogalmaz: „Akinek az Isten sarkantyús csizmát ad, megtanulja azt pengetni." Ez a jegyző is, meg sok hasonló társa hamarosan úgy beletanult az új szerepbe, hogy sokuk akár a Guinness-rekordok könyvébe is bekerülhetne tudatosan vagy tudatlanságból elkövetett törvénysértések, hivatali esküszegések, a település ingatlanjainak törvénytelen külföldi kézre játszása, a közbeszerzési törvény semmibevétele, továbbá az ügyfelekkel szembeni diszkriminatív megkülönböztetés rafinériáinak elkövetési száma alapján.

Packázó hivatal

Az önkormányzati törvény rendelkezése szerint a települési önkormányzatok törvényességi felügyeletét a megyei közigazgatási hivatalok látják el. A jelek szerint a felügyeleti szerv a mundér becsületének védelme érdekében nem marasztalja el a törvénysértő jegyzőt, hanem érdemi döntés helyett új eljárásra utasítja. Az ilyen döntést nem lehet megfellebbezni, pedig az a törvénysértés hátrányait az ügyfélre hárítja át. Így adódhatott elő az a helyzet az egyik üdülőhelyi településen, hogy két telektulajdonos már hetedik éve nem tudja befejezni az építést soroza-

A leggyakoribb jogsértés mind az önkormányzati, mind a felügyeleti szerv szintjén az, hogy nem tartják be az államigazgatási eljárás előírt határidőit, ameddig az érdemi döntéseket meg kell hozniuk. Ez általában 30 nap, de a valóságban ennek ötszörös, sőt hétszeres túllépése is előfordult, az elkövetőkre nézve minden hátrányos következmény nélkül. A következményeket ugyanis szükségszerűen ismét csak az állampolgár viseli.

A köztisztviselők munkája a fentiek szerint sokkal inkább emlékeztet a vasutasok lassító sztrájkjára, mint köztiszteletet érdemlő, komoly hatósági munkára. Ennek politikai következménye viszont az, hogy teljes jogbizonytalanságot teremt, ha jogerős hatósági határozatokat sorozatosan hatályon kívül helyeznek, ha bíróság elé tartozó jogvitát illetéktelenül hatósági jogkörben akarnak eldönteni saját szájízük szerint, illetve diszkriminatív intézkedéseikkel állampolgári esélyegyenlőtlenséget teremtenek.

Nem vigasztaló, de megérthető, ha nem is helyeselhető, hogy kis településeken jegyzői, akik az egészségügy, az oktatás, a kereskedelem és vendéglátás, valamint az építésügy területén laikusok, kellő felkészültségű szakági munkatársak döntés-előkészítő szakértelme nélkül rossz döntéseket hoznak. Elfogadhatatlan azonban, hogy ilyen a fővárosban is előfordulhat, ahol minden kerület apparátusa elvileg felsőfokú végzettségű szakemberekből áll. Mégis, ott is adódik furcsa közhivatalnoki és hatósági magatartás.

Egy szerény anyagi körülmények között élő család, amelynek háza két budai kerület határát jelentő utcában van, villanyfűtés helyett gázfűtésre kívánt átállni anyagi okok miatt. Jóval az új fűtési szezon kezdete és a tél beállta előtt, nyár közepén kérték és kapták meg a szükséges engedélyeket a gázművektől meg a kéményseprőktől. Mivel az engedélyezett gázkészülék-[illegible] mellékhomlokménye esetében is sok lenne. Közben az engedélyezett tüzelőberendezés és a szerelt kémény is elkészült, hiszen beállt a tél. A gázművek és a kéményseprők mindent a legnagyobb rendben találtak. Nem úgy az építési osztály. A műszaki előadó – alig leplezett második szándékkal – általában este hat óra felé telefonálta meg újabb és újabb feltételeit ahhoz, hogy az engedélyt kiadja. A kérelmező azonban megtagadta, hogy további mellékleteket nyújtson be, sőt visszavonta a hónapok óta elintézetlen kérelmet. Tavasz felé az előadó, mit sem törődve azzal, hogy a kérelmező hogyan vészelte át a telet, igazi parancsuralmi rendszerben megszokott hangvételű határozatot hozott, és súlyos pénzbírsággal fenyegette meg az ügyfelet, ha előírásainak nem tesz eleget. Eszébe sem jutott, hogy lelkiismeretlen ügyintézése milyen helyzetet teremtett a kérelmező családnál.

Üzenet a kéményből

Az ügyfél azonban nem ijedt meg a fenyegetéstől, hanem megfellebbezte a határozatot azzal az indoklással, hogy a háztól száz méternyire, az utca túloldalán, a másik kerületben is van egy ugyanilyen kémény, és arra nem mondták, hogy rontja a városképet. A fellebbezésre az a salamoni döntés született, hogy az ügyféllel packázó kerület építési osztálya adja át az ügyet a másik kerületnek, tehát az utca két oldalán adódó ugyanazon esetet ne bírálják el kétféle módon, mert az jogbizonytalanságot teremt. Az ügy tehát megoldódott. Sajnos azonban, a megboldogult *Ráth-Végh István* már nem írhatja meg „Az emberi butaság kultúrtörténete" egy újabb gyöngyszemét. A kémény azóta is kitűnően működik hatósági engedély nélkül, mivel az ügyirat valahol kézen-közön elveszett, és egy éven túl semmilyen elévült ügyet sem lehet hatósági úton feltámasztani.

Hát ilyen közigazgatást örökölt Pannóniában és Hunniában az ombudsman. Bizonyára tanulságos lenne, ha az állampolgári jogok biztosa a börtönökön kívül a sokkal több állampolgárt érintő hatósági munkát is áttekintené megyénként, abból a szempontból, hogy a közigazgatási tisztviselők milyen ethosszal végzik munkájukat, és mennyire hűek hivatali esküjük fogadalmához?

Hallani egyébként, hogy a köz-

Sárkány Győző

BACSÓ BÉLA:

ÉS No. 1999 febr. 12.

Fenomenológia másként

■ *Tengelyi László – Élettörténet mint sorsesemény. Atlantisz, 1998. 369 oldal, 1595 Ft*

Tengelyi László új könyve, amely az utóbbi időben írt fenomenológiai tanulmányait foglalja egybe, azt engedi látni, hogy *A bűn mint sorsesemény* című kiváló könyvének megjelenése óta a fenomenológia általa alkalmazott elemzési módja továbbépült. Erre a most világosan körvonalazódott elemzési módra a *diakritikai megjelölést* használja, amivel Maurice Merleau-Ponty kései gondolatához kapcsolódik. A francia gondolkodó utalt *A látható és a láthatatlan* című munkajegyzetek egyik feljegyzésében arra, hogy az állandó időt adó és időt hagyó, új és változó szimbolikus, institucionális, nyelvi értelemvonatkozások között szétválasztódások, elkülönülések zajlanak, ám ez egyidejűleg egység-képző folyamat, az emberre mért állandó önmeghatározási feladat. Tengelyi eme elemzési mód legfőbb hozadékának tekinti a szilárd értelemrögzítés fenomenológiai naivitásával és zártságával szemben a személyes tapasztalatban születő értelemképződés nyitottságát. Így válik a szilárd értelmező stúdiumokon nyugvó, nagyívű könyv tematikusan gazdaggá. Elemzi a történetmondás, a személyes, önazonos élettörténet narratív identitásának kérdését és belőle következően egy etikai (fenomenológiai elementáretikai) megközelítést mutat meg, másrészt a század „fenomenológiai mozgalmának" áttekintését is nyújtja.

A megjelölt kérdésirány az időbeliség, önazonosság és elbeszélhetőség témacsoportja, mely mögött, mint maga fogalmazza meg, *az időfenomenológiának és felelősségetikának* egy a ricoeuri narratív identitás elméletével történő összekapcsolási szándéka áll. Ugyanakkor, mint kitűnik, éppen a husserli és a heideggeri filozófia egyik figyelemre méltó továbbgondolásában, Lévinas etikai indíttatású felelősség-megfelelés elméletében igyekszik Tengelyi László az etikát korlátozó naiv előfeltevéseken túljutni (lásd például Lévinas *Etika és végtelen* című beszélgetéseit, ahol a másiknak adott válasz „répondre à lui" egyben a másik elvárásainak való megfelelés „répondre de lui" felelősség gondolatává épül ki).

Tengelyi számos jelentős gondolkodóval tart problémafelvetésében, és választ keres arra a korszakunk egész léthelyzetét meghatározó kihívásra, amit Hans Jonas *Felelősség elv* című könyvében *„etikai vákuumnak"* nevezett. Azt hiszem, a Tengelyi könyvében megnyilatkozó szándék az volt, hogy miként is gondolható újra ebben a helyzetben a *bonum humanum* anélkül, hogy visszazuhannánk vagy inkább visszatérnénk a felelősség valamiféle utópikus etikájához. Azt mondtam, Tengelyi több jelentős gondolkodóval tart akkor, amikor központi kérdésnek tekinti éppen „a narratív értelmesség" (Ricoeur) alapján újragondolható etikai válaszok lehetőségét. De idézzük csak emlékezetünkbe Husserl kijelentését: „Az identitás pszichológiai fikció" (lásd *Az európai tudományok válsága*...). Tengelyi már korábbi elemzéseiben is joggal emelte ki a kései Husserl távolodását mindenfajta kartezianizmustól, illetve ennek a mind erőteljesebbé váló tendenciának a meglétét a tanítványok munkájában. Egyben megjegyzem, hogy a megjelenítés és kép problémája (lásd ehhez *Husserliana XXIII.*) Heidegger Kant-könyvének hatására került be a tanítványok gondolatkörébe (tehát nem csak Fink, hanem a *képzelőerőt* elemző Bröcker, Mörchen és Lévinas is fontos lehet az adott kérdést illetően). Finknél találjuk a következő megfogalmazást egyik korai írásában: „De minden ontikus identitás-forma elvileg képtelen a transzcendentális ego és az ember kontitutív identitásának »logikai« meghatározására" (*Husserl fenomenológiai filozófiája a jelenkori kritikában*). Az „én-hasadás" („Ichspaltung"), melyet Tengelyi László számos oldalról vizsgál, éppen mindenfajta naiv én-identitásba történő visszazuhanást és mindenfajta én-megjelenítést tagad. Az én-felfogás kinyílásának, a monadikus én „destrukciójának" szándéka aligha félreismerhető művében. Klaus Held hívta fel a figyelmet arra (*Heidegger és a fenomenológia elve*), hogy miként módosult (a tanítványok értelmezése hatására is) Husserl álláspontja. Eugen Fink *A megjelenítés és kép* című tanulmányában írta: „... minden képvilág lényege szerint egy valós világra nyílik. Ennek az önmagát-megnyitásnak a helye a kép. Ami nélkül a megnyílást közvetítő ablak egyáltalán nem lehetne képvilág, ablaktalan képvilág teljességgel értelmetlen."

Némileg rövidre zárva a gondolatkört, Tengelyi helyesen utal arra, hogy a jelenkor etikai, egyben lételméletileg elkötelezett gondolkodása joggal él bizalmatlansággal „a deontologikus morálfilozófiával szemben", és ezért joggal fordulnak a görög gondolkodásban meglevő etikai tradícióhoz, illetve keresnek olyan megoldásokat, ahol bármelyik extremitása kiküszöbölhető. Ismét csak Finkre, egy az ötvenes években tartott előadására utalva kérdezhetjük, miként gondolható újra a létező emberi megértésébe belejátszó ontológiai azonosság vagy ön-magaság. Waldenfels egy Finket elemző írásában mondja, hogy a fenomenológiai redukció eredményezi azt az emberi értelemvonatkozásokat megrendítő, illetve semlegesítő fordulatot, amely által az ember ebben a radikális kívül-létben önmagához tér vissza (*Német és francia gondolatmenetek*).

Itt kapcsolódik össze a Tengelyi által előtérbe állított diakritikai fenomenológia és az etikai kérdésfelvetés, az életesemény kibomlása és kibontása történetté és az ember *örök kérdésessége* önmaga és mások előtt, hogy miként tanúsíthatja önmagát mint nem azonost. A sorsesemény, amely a sors puszta előre meghatározottságával szemben felhasítja az én-történet-szövedéket, az az meghasad az önazonosság, azonban a történet, a magunkról mondható történet szálai – mint Ricoeur fogalmazza, egyik 1985-ben Tübingenben tartott szép előadásában (*Véletlen és ész a történelemben*) – kikényszeríthetik a történet meglepő/megütköztető fordulatának tisztázó belátását. A magunk idegensége azáltal van, hogy a magunk-ismertséget a sorsesemény meghasítja, és ily módon megnyílik egy köztes tér és idő, amelybe magunkat elés berendezzük. A fordulat, vagy az előre nem látható és sorsunkat érintő esemény *választ vár*, amelynek teljességgel soha sem felelhetünk meg. Ez az a *reszponzív* gondolat, amely alapjaiban érinti az én-maga, az önazonosság filozófiai újragondolását, ami először Finknél, majd még inkább Lévinasnál válik igazán meghatározóvá és épül tovább a jelenkori filozófiában. „A döntő lökést Lévinas adja meg, aki minden jelentéshordozó beszédmegnyilatkozást idegen igényre való *megfelelésként* – avagy, más szóval, *feleletadásként* – próbál értelmezni. Ez a megközelítés gyökeres szakítást jelez Husserlnek azzal a kiinduló feltevésével, hogy minden értelemalakzat és értelemösszefüggés a tudat értelemadó tevékenységéből volna származtatható" – fogalmazta Tengelyi László.

Nevezhetjük ezt – ha a szerző is számos szép irodalmi példával él könyvében – Jeffers egy szép költeményére utalva *inhumán gondolatnak*, ami nem az embertelenség dicsérete, hanem annak lehetősége, hogy az ember mint teljességgel nem ismert és fel nem ismert önmaga, még más lehessen: „Mi pedig/Gondolataink középpontját helyezzük kívül önmagunkon, / Dehumanizáljuk kissé felfogásunkat, s legyünk oly / bizakodók, / Mint a szirt és az óceán, amelyből lettünk." (*Carmel fok*, ford. Tótfalusi István).

Az *Élet és Irodalom* 1999. évi 5. számában *A hét könyvei* című rovatban az Unikornis Kiadóval kapcsolatban az alábbiakban reagálok:

Jules Verne: *A lángban álló szigettenger* című könyvét nem én illusztráltam, annak borítóját szerzői jogaim megsértésével jelentette meg az Unikornis Kiadó. Az általam tervezett és illusztrált könyvsorozat 1-14. kötetig jelent meg az én munkáimmal és hozzájárulásommal.

Az ügyben a Fővárosi Bíróságon jelenleg per folyik.

Sárkány Győző
grafikus

VARGA PÉTER:

legalább lábjegyzetben ne említene. Központi szerep jut Kínának, mint a kevés megmaradt paraszti

A történészek egyre inkább részterületekkel foglalkoznak, Hobsbawm még mindig a teljességre törekszik.

SZÁRNYAS GÁBOR:

Mozi-film

Hiábavaló nosztalgia

Kezdhetném úgy is, Nyájas Olvasó, hogy a helyzet súlyos, de nem mondok ekkorát, mert írásom sem szűkebb, sem tágabb értelemben vett tárgya nem érdemli meg elvetemült kritikusi indulatomat. Maradjunk inkább annyiban, hogy a helyzet szomorú, ambivalens és sajnos egy csöppet sem tanulságos. Mert hálásabb lenne a dolog, ha vizsgált tárgyunkat egy többszörösen képzavaros hasonlattal az elkurvult posztmodern jótékony célú, árkedvezményes félredugásának minősíthetném, de tartok tőle, hogy még ezt a luxust sem engedhetem meg magamnak. Sajnos még egy elfajzott tendencia vékonyka leágazásáról sem beszélhetünk ez esetben, csupán kósza jelenségekről. Hogy most már stílszerűen az altesti hasonlatoknál maradjak, egy kékharisnya kóbor numeráiról.

A kissé talán homályos fölvezetést és a megelőlegezett summázatot az a paradoxon indokolja, hogy egyszerre két olyan hibátlanul kivitelezett szakmunkáról akarok szót ejteni, amelyek mindvégig élvezhetőek, tehát professzionizmusukhoz kétség nem férhet, ám éppen ez a zsöllyében szerzett pillanatnyi kielégülés hozza igazán zavarba az embert. Az egyik európai termék, a másik amerikai, mindkét műalkotást egy-egy megbecsült mesterember jegyzi, az előbbit a megbízható Alain Corneau, az utóbbit a rafinált Robert Altman. Első blikkre mindössze az a közös vonás található a két filmben, hogy mindegyik bűnügyi darab, de ettől még nem sodródhattak volna együtt a tollam alá. Az elégséges indok együttes taglalásukra az, hogy mindkét rendező egy-egy olyan egykor sikeres műfajhoz nyúlt vissza, amelyeknél az úgynevezett szélesebb közönségigény kielégítése és a művészi ambíciók megvalósítása nem föltétlenül egymást kizáró tényezők. Corneau *A rokon* című filmje ugyanis egy politikai krimibe forduló romantikus rendőrballada, amely a francia filmipar legjobb hagyományait ápolgatja nagy odafigyeléssel, Altman nálunk érthetetlen módon *Démoni csapda* címen futtatott munkája (valójában *The Gingerbread man*) pedig egy konkrét film-noir, egy exhumált mítosz.

Mármost jogosan jár a két pont a Nyájas Olvasónak, ha netán fölmerül benne a kérdés, hogy ugyan miért ne szórakozhatna és szórakoztathatna két ilyen nagy tudású, tisztességben megőszült szaki fölmelegített műfajokkal, miközben egy csomó epigon, féltehetség, eredetieskedő kretén és egyéb állatfajták nagyiparban nyomatják a szemetet a piacra? Micsoda újfajta agybaj az, hogy a hülye kritikus már azon is fanyalog, ami tetszik neki? Szónokinak tetsző kérdéseim mögött saját kétségeim is ott lapulnak, ezért engedtessék meg nekem egy rövid rögös kitérő, mielőtt a lényeghez vezető célegyenesbe érek.

Itt van nekünk ez a plurális és szofisztikált ezredvég, amelyről az utókor a distancia kényelmes és felelőtlen biztonságából eldönti majd, hogy tobzódás volt-e, vagy pangás, annyi azonban már most is nyilvánvaló, hogy a renyheség és/vagy az üzleti érdekek a középszer globális szoftorgiáját eredményezték. A közelmúltban mindazon szabadság ihlette művészeti irányzatokat, amelyek a szellem röghözkötöttsége, vagy legalább az ájult tisztelet ellen lázadtak, s amelyekben a változás értelmes alternatívái csíráztak, kvázi a fenomenologikus helyett a transzcendentális, azokat a tömegkultúra vigyorogva darálta magába, s a maga monetáris szempontjait előtérbe helyezve kanonizálta és ugyanazzal a lendülettel degradálta, kiiktatva belőlük mindazt, ami a létrejöttüknek értelme és esszenciája volt. Hogy messzebb ne menjek és konkrétumot is mondjak, szörfölgessen csak valaki pár napon keresztül ötletszerűen egy-két órát a televízió magyar programjai között, és világosan láthatja, hogy a kereskedelmi csatornák milyen szemét és ostoba módon játsszák el a televíziózásban rejlő mindazon lehetőségeket, amelyeket a hasonlóan durva jelzőkkel illethető közszolgálati tévé nyíltan és parázna módon fölkínál nekik.

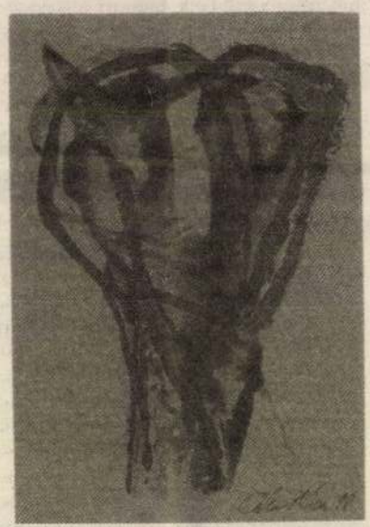

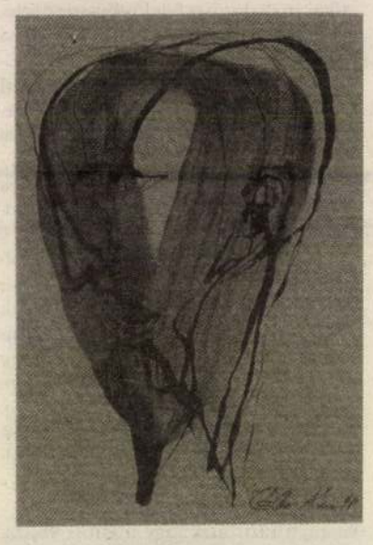

Gábor Áron: Álomarcok rajzolata V–VI.

Visszakanyarodva most már végérvényesen a filmművészethez, hiába hanyagolom dafke a magyar mutációt, az összkép még így is alig mutat jobbat a siralmasnál. Igaz, az úgynevezett harmadik világból érzékelhető némi életerős nyomulás (Kína, Irán, s néhány afrikai ország), de a piacot uraló nagyvadak közül jóformán csak Angliában van karakteres nemzeti filmgyártás, az olaszok és a franciák úgy-ahogy képesztenek tartani a látszatot, a közönségfilmnek becézett kategóriában pedig szinte mindenütt Hollywood szervilis majmolása érhető tetten. A legszánalmasabb mégis az, hogy néhány magányos monszter kivételével a filmesek, a legfiatalabb művészeti ág művelői képtelenek reflektálni az ezredvégi valóságra, a kiüresedett formák és struktúrák ismételgetése és újratermelése, jobb esetben pedig variálgatása folyik nagyüzemben.

Erre a hancúrplaccra furakodtak be – remélhetőleg csak egy-egy film erejéig – Corneau és Altman mesterek. Méghozzá olyan „eredeti" módon, hogy egyáltalán nem tökölődtek a műfajok újragondolásával, némi kis strukturális csűréssel és csavarással, nem vetették távoli horizontok felé okos tekintetüket, hanem egyszerűen a hozott anyagokból a régi eszközökkel legyártottak egy-egy hibátlan munkadarabot. Profi és tiszta meló volt, kényelmes nosztalgiázás, kerültek minden megerőltetőt, hogy utána gond nélkül ejtőzhessenek a babérok között. Javukra legyen mondva, hogy ők legalább olyan végtermékeket adtak ki a kezük közül, amitől az ember nem viszolyog a nézőtéren. De akkor is minek?

(A. Corneau: A rokon – R. Altman: Démoni csapda)

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Új Oblomov

zörejeit közvetíti, *Gothár Péter* csillogó, derített fényeket ereszt be innenonnan, galambtollak esedeznek a tetőről, szinte szaglik a tapétába ivódott szappanpor. Aztán szünet utánra – ezt sem írta bele Dorst a darabba – a gyakorlatias tevékenyek eltávolítják a papírpanel falakat, föltárul a régi kóceráj csarnoka, ahonnan egykor leválasztották a lakást, betonosz-

FÁY MIKLÓS:

Zene

Csúf, magyar tragédia

SAMU IBOLYA

Gyapjúszőnyeg első kézből...

A gyapjú életre kel **Samu Ibolya** *iparművész keze alatt. Nemcsak egyedi, szép és hívogatóan puha gyapjúszőnyegek, hanem ágytakarók, függönyök, faliszőnyegek és díszek, valamint angórafonalból készült kabátok, kézzel kötött különlegességek kaphatók nála. Igény szerint megrendelhetők a színek, minták.* **Olcsó árak!**

A helyszínen egy szakkör keretében megtanulhatók a szövés-kötés fortélyai, így az ügyes „vásárló" kis segítséggel tetőtől talpig gyapjúba öltöztetheti lakását az itt kapható SAMUTEX fonalakból. Műhely: 1238 Budapest, Grassalkovich út 12., telefon: 287-2792, 06-30-400-083.

és KRATELY produkció!

Az iparművésznő mint aktív táncoskomikus, világot járt artista férjével **Krately Vilmos**sal *egyórás komplett zenés-táncos szórakoztató műsort ad felnőtteknek, gyerekeknek egyaránt. A színvonalas műsoros est garancia a jókedvre, vidámságra. Szívesen fellépnek eskövőkön, sétahajókon, óvodákban, iskolákban. Hangosítást is vállalnak.*

A műsor megrendelhető: *telefon: 06-22-460-536*
06-30-400-083
fax/telefon: 06-12-526-220

1999 II 5
BP 8 BP.

Bolt Galéria

Bp III
Leonardo da Vinci 40

1082



Samu Katalin, robbon



SAMU KATALIN
MUNKÁI



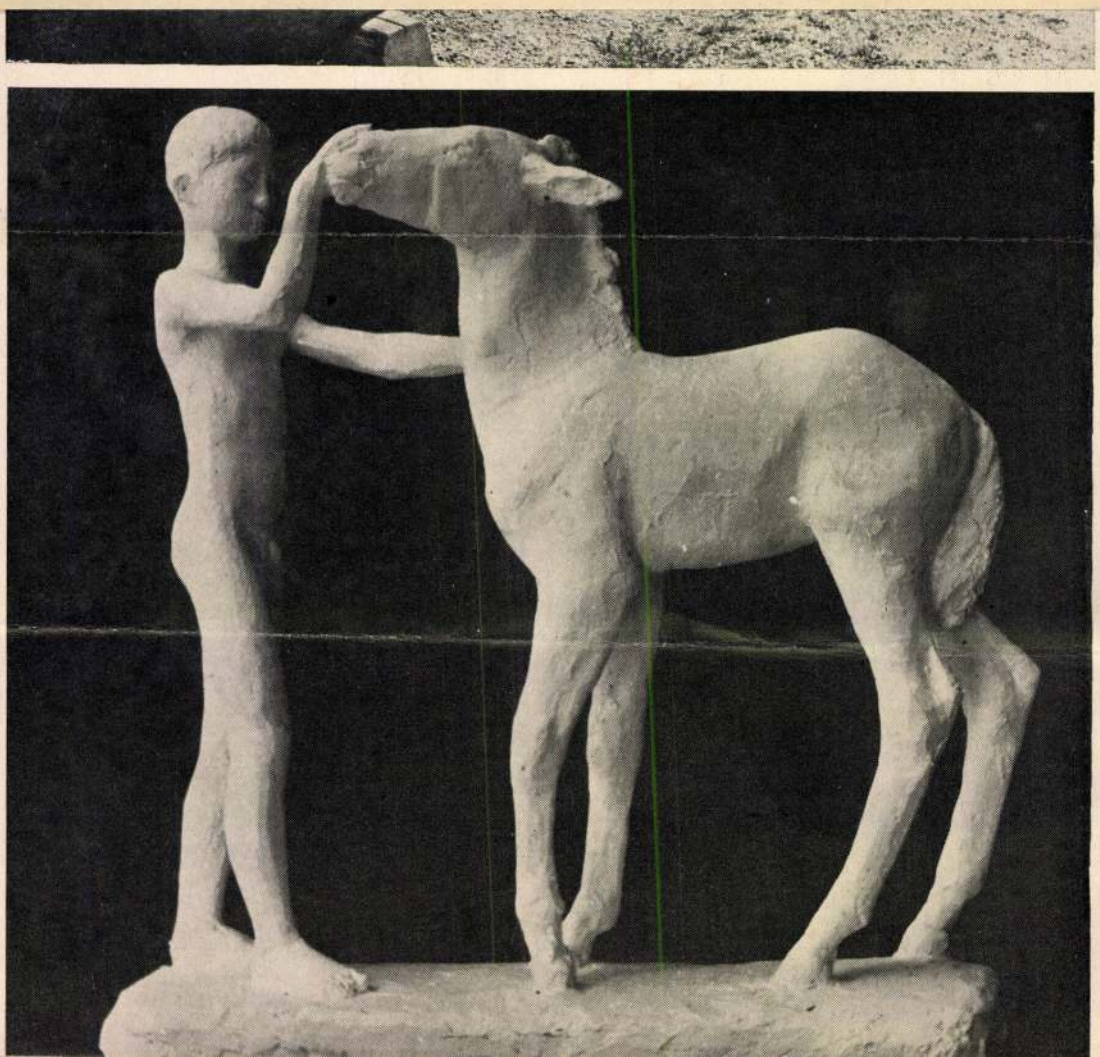

Samu Katalin, szobrán

[Horváth Dezső cikke után]

Samu Katalin: Csikó 108

Tiszatáj, Szeged, 1979. ápr. XXXIII/4.

Samu Katalin szobrai 3

— Saját vezeklés talán? Ló és a szemrehányás?

— Akinek nem volt lova, az nem érti. Higgye el, hogy az igazat mondom. Tudja, mikor nézett még így rám? Amikor először árultam, jött egy ember, azt mondta, megveszi, de tanítsam meg szántani. Két napra fuvaros keze alá adtam, hogy szántson vele. Kikészült szegény, enni se tudott. Visszanézett, lehúzta a fülit, fölhúzta a száját, a fogát vicsorgatta. A mérhetetlen harag és megvetés jele volt ez nála. Ha szólni tudott volna, egyetlen szavával agyonvág. Így nézett rám Nagyvázsonyban is. Békítgettem, cukrot is vittem neki, hiába. Elkértem, hadd kerüljek vele. Csutikám, szaladjunk! Azelőtt ennyi elég volt neki, most nem futott. Lelkileg volt megtörve szegény.

(Ha én lennék a szobrász, kőbe faragnám, és ezt a címet adnám neki: Vezeklés, lóháton.)

— További sorsa?

— Megvette egy osztrák a feleségének, nászajándékba, ötvenezer forintért. A telivérek rátartisága volt benne. Egyszer egy ismerős megverte. Ülhetett az akárhányszor a kocsira, az én lovam nem húzta. Meg se mozdult. Legyökerezett a lába. Ha még megvan, most tizenhét éves.

— Melyik az igazi Csuti-szobor?

— Nincsen ilyen, de sokban benne van. Viszont több rajzom is van róla.

— Nagyon ügyetlen kérdés következik. Azt tudom, a kicsi kőből kis szobor lesz, a nagyból nagy is lehet. A csikók, kutyák, bocik kicsik, a mackók nagyobbak. Bírja ezt erővel egy nő?

— Egyre nehezebb. Eddig is nagyoltattam az állami megbízatásokat, csak az utolsó réteget faragtam, de most már oda jutottam, gépet is kellett vennem hozzá. A kisebbeket teljesen én faragom most is.

— Ez sem művészi szempont: a legnagyobb szobra?

— Álmomban él. Meghívtak Villányba, abba a kőbányába, ahol szobrokat faragnak az emberek. Itt a lehetőség! Emlékezetemben megjelentek India óriási szobrai az elefántokról, Egyiptomban pedig ott van a hatalmas Ramszesz-szobor. Ha én itt a bányában kifaraghatnék egy világnagy lovat! Nem egy kőből, mert akkora itt nincsen, de összeraknám darabokból. Hat hetem volt, az elképzelt lónak csak a fejét csináltam meg, de az is százharminc centi. Olyan volt, amikor faragtam, mintha a nagy ló mászott volna elő a sziklából.

— A folytatás?

— Le kellett mondanom róla.

— Kutya is, borjú is, csikó is volt a tanyán, de medve nem volt. Mackós Samu-szobor viszont van Szegeden, Fábiánsebestyénben, Kőszegen, Felsőszentivánon, és ha az építészi kereslet nem csappan, biztosan lesz több is. Honnan a hozzá való tapasztalás?

— Jártam az állatkertet, még főiskolás koromban.

— Minden fölállított szobrával elégedett? Oda mindig azt akarta?

— Sokszor igen, néha nem. Az egyik iskola elé kértek egyet. Olyan gyerekek laknak ott, akiknek se apjuk, se anyjuk. Elhagyták őket. Először anyát gondoltam oda, gyermekével, szoborban. Meggyőztek, hogy mindenhová jó lenne, de oda semmiképpen nem. Fájdalmat okoznék vele, minden gyerek az anyjára gondolna, akiről rossz emléke van. Olyat csináljak, ami kedves, amivel játszani is lehet! Láttam az állatkertben egy mackót, hordót adtak be neki, azon mászkált. Én gömböt tettem alá, de két szobrot faragtam belőle. Odamennek, simogatják őket, fölmásznak rájuk.

— Látom a fényképen, ha farag, beköti a száját, mint ápolónő a szülészeten.

— Ártalmas mesterség a mienk, sok por lehet már az én tüdőmben. Van persze, aki ötször annyit nyel, mégsincs baja.

— Ha veszélyes és nagyon nehéz, akkor mi a jó benne?

— Az eredmény.

— Vásárhely?

— Nekem jó. Csönd van, lehet dolgozni.

— Sok szobra van állatról is, emberről is. Melyiket szereti jobban csinálni?



SAMU KATALIN: CSIKÓ

Samu Katalin, Kobrák 2

árat fizettem érte: mindenki bejárhatott, három nagy gipszszobrot darabokra tördeltek a gyerekek, és szét is hordták. Volt egy kőszobor is, puha kőből, téglával simára dörzsölték, füleit leverték, szemeit kivésték. Újra kellett faragnom. Ezután jött a java: egyik gyűlésről hozták a hírt, valaki fölszólalt, milyen hanyagok a művészek, minden szobrot széjjelhagynak, hadd rongálják a gyerekek. Még azt is az én rovásomra írták, hogy az én szobraim darabjaival szórták tele a parkot. Ha valaki eljön, és megkérdezi, mi történt, biztosan belátja, a körülmények váltak lehetetlenné számomra, de könnyebb volt a fölülről jövő ráolvasás. Mi mást tehettem volna, elhatároztam, veszek egy kertes házat, ahol a munkámban nem zavar senki.

Sok bajjal jár a kertes ház is, sokszázados hagyomány szerint építették, ember, állat hajlékának, és nem gondoltak rá, hogy szobrász lakja majd. Idő kell, amíg minden megtalálja benne a helyét. Aki azonban úgy fordítja a szót, hogy azért is kellett a csipkés ház, mert Susánt nehéz elhagyni, talán az se téved nagyot. Csak egy ugrás ide a Mátyás utca, ahol az előző ház volt.

Miután tisztázódott, hogy a benti házat fűteni drága, ezerötszáz forintot is kitesz egy hónapban, csak megkérdezem, mennyit keres egy szobrász Vásárhelyen, ha Samu Katalinnak hívják?

— Két-háromezer forintot legföljebb. Havonta.

— Megrendelései?

— Vannak. Most is a zsürit vártam, futottam is, amikor a csöngőt megnyomta. Mára ígérték, hogy jönnek. Maszekok is járnak, de nem szeretem őket. Be akarnak csapni. Volt egy a múltkor, azt mondja az egyik szobromra, húsz forintot sem ér. Úgy kivágtam, mint a huzat. Nem gorombán, nem veszekedtem, csak azt mondtam neki: nézze, uram, ha magának ennyit ér, legjobb, ha békén hagy. Úgy képzelte, én neki adom húsz forintért, ő meg eladja kétezerért. Förtelem, hogy mik vannak a műkereskedelemben! Győzködik velem egy másik, hogy sokszorosítsam ezt a figurát, és áruljuk ötszáz forintért. Alaptag vagyok, szövetségi tag is, kapok munkaelosztást.

— Tehát megél a szobrászatból?

— Meg.

(Többszöri kérésére beszélgetésünk egy részét most elhallgatom. Pár évvel ezelőtti anyagi helyzetéről volt szó. Álljon itt helyette rövidke összefoglalás.)

— Voltak rendkívül nehéz időszakok is. A családban egymás után haltak el azok, akik igen kedvesek voltak nekem, édesanyám is beteg volt. A kiadások megduplázódtak, más mellékes munkát is kellett vállalnom, a tanításon kívül is, de semmiképpen nem akartam szobraimat értékük alatt eladni, és a „piac" diktálása szerint dolgozni. Már elmúlt az anyagi szorítás. Egy hasznom azonban ebből is lett, sok embert megismertem közben.

Fényképeket mutat. Minden eddigi jelentősebb munkájáról van képe. Csikók, kutyák, medvebocsok — játszótereken, óvodák előtt, iskolák kapujában állnak. Gyerekszobor Öcsödön, lányszobor Mindszenten, könyvvel, de több az állatfigura, mint az ember. Erre rá kell kérdezni.

— Én szobrász nem akartam lenni. A tanárok rábeszéltek, a család meg le akart beszélni róla. Ha annyira a kezem után akarok megélni, menjek el a majolikába, írókázónak! Kimondjam, ne mondjam? Szépen mondom inkább: előítélettel voltak a pálya iránt. Nem stabil, nincs állandó kereset, nem rendes embernek való. Nem mondták ki szóval soha, de érezni lehetett, szélhámosok pályájának gondolták. Úgy lehet itt majd csak érvényesülni, mint a színészeknél. Úgy gondolták, minden sógor-koma-jóbarát alapon megy. Jó, hogy éreztették velem, mert ezt az utat azóta se járom. Vagy garancia a munka, vagy nem, de semmi összeköttetés, semmi lepénzelés. Néha hallani olyat, hogy na, építész úr, jó barátom, szerezz valami munkát nekem, és tiéd a húsz vagy harminc százalék. Nem tudom elképzelni, hogy én valaha is kimondjam ezt a számon, de ne húzzunk át erre az oldalra, maradjunk inkább ott, ahonnét a kérdés indult: tanyán nőttem föl, tanyai embernek pedig az állat valóságos családtag. Hamarabb megfigyelhettem az állatot. Ember a pusztán ritkán volt olyan közel hozzám, mint a borjú, a kutya, vagy a ló. Az embert egyébként is zavarja, ha tudja, hogy le akarom rajzolni. Mindent úgy kell ellesnem. Az állat ellen-

hangja, és őrizze meg végig.

— Sikerült megőriznie?

— Ezt én nem tudhatom.

— Itt a szegedi csikó képe, Újszegeden van a szobor. Mikor látta?

— Három éve lehet.

— Megsimogatta?

— Nem, csak elkeseredtem. Akár anyakönyvi csikónak is nevezhetnénk, mert minden gyerek beleírja a nevét. Alumíniumból van, ezüstfóliával bevonva, egy kis szög is átüti a fölső réteget. Sokat árt minden belevésett betű, előbb-utóbb megeszi az idő.

— Van itt fénykép eleven lóról is.

— Saját lovam volt, a Csuti.

— Mi célból?

— Annyi ló fölhalmozódott a gépesítéssel, hogy vágni se győzték. Nyolcvan-száz összezárva egy karámba, egész télen csupa szalmát ettek, majdnem megfagytak. Mentem egyik ismerősömhöz, régi edényt kerestem, látom, egy nagyon értelmes fejű csikó néz ki az istállóból. Éppen csikóra volt megbízatásom, Mátraházára kellett a szobor. Eljöhetek máskor is, hogy rajzolgassam? Odajártam, de a végén már a farakás tetejére kellett fölmásznom, mert mindig utánam jött. Volt iskolatársam mondta, eladó, vedd meg. Mit eszik egy ilyen ló? Naponta egy összemarék kukorica és két kéve leveles szár elég. Megvettem szegényt, ne várja, amíg hely üresedik a vágóhídon. Hozzászoktattam a nyereghöz, tanítottam mindenre, kocsiba is fogtam. Szép szóra nagyokat futtattam. Mindig engedelmes volt. Öt esztendeig volt az enyém.

— Mi lett vele?

— Istállónk nem volt, mindennap elmenni hozzá igen nagy gond lett. Az istállóbér száz forint, nem sok, de mindjárt többet eszik a jószág, ha más eteti. Eladtam Nagyvázsonyba, lovardába.

— Nem is látta azóta?

— Dehogynem! Megyek egy év múlva, meglát, megismer. Csontig hasító szemrehányás a szemében: miért adtam el?

Samu Katalin, novella 1

KÉPZŐMŰVÉSZET



MŰTEREMLÁTOGATÁS

Samu Katalinnál

Mielőtt valaki fölfedezné, hogy csalás van a dologban, megmondom magam: nem is voltunk a műteremben. A susáni csipkés elejű házra is nehezen találtunk rá, mert az új címet fejből nem tudják még megmondani Vásárhelyen. Nagy szerencsénk, hogy csak a kapunak rontottak a kutyák, ahol először csöngettünk, és nem nekünk. Nem jött ki senki, tehát nincs itthon. Álljunk meg! Hátha rossz az útbaigazítás. Ha viszont rossz, ki tudná megmondani a jót? Mostanában költözött. Semmi baj, csak a közönséges észjárást kell elővennünk. Ha új lakó az utcában, és ráadásul olyan „bolond" mesterséget űz nő létére, mint a szobrászat, akkor eligazít az első ember. Mondja is: menjenek tovább, a kétablakos, sárga végű házba. Otthon találják. Úgy is lett.

Amíg ezt végiggondolja az ember, nem győzi öltögetni a kérdéseket.

— Miért nem a műteremben? Szép, tágas, és lakás is van hozzá.

— Több baja van: műteremnek kicsi, fűteni nagy. Csak mintázni lehet benne, kis darabokat faragni. És nincsen hozzá kert.

— Salátának, babnak?

— A köveknek. Nekem köveim vannak, és a köveknek, meg az elkészült munkáimnak is hely kell. Isten tudja, hányszor kerülgeti a szobrász a követ, mire meglátja, mi van benne, mit lehet kifaragni belőle. A műterem előtti faragóteret bekerítettem, de nagy fölfordulás lett belőle. Pedig elmentem a tanácshoz, megkérdeztem. Szóbeli engedélyt adtak rá, azt mondták, írásos nem is kell hozzá. Másik ember jött a tanácshoz, az meg azt mondta, vagy leszedetem, vagy szétszedik ők. Ha nem bontom le, én fizetem a munkát is, meg a büntetést is. Lebontottam, de sokszoros



SAMU KATALIN RAJZA

Samu Katalin, szobrán

Rajz: Lepr

Samu Katalin; Rajz. 103.

Tiszatáj, Szeged, 1979 ápr. XXXIII/4

Samu Katalin. robbán



SAMU KATALIN: PULI

költészeténél... Ahogy említettem, már a kezdésnél is olyan stílus- és tartalm
jegyekkel indult, amelyek megkülönböztették a Juhász—Nagy László—Simo
István- és Kormos István-nemzedék hangjától. Itt mindjárt szögezzük is le –
ha divatos is az ellenkezőjét vallani —, hogy végül is minden művészi alkotá
leglényege az ilyen egyéni hang. Hiszen napjainkban az egyik oldalon lírán
mesterséges elszürkítésének kísérlete sem más, mint groteszkül, éppen e szür
keséggel az új, a szín és az egyéniségnek nem is kiáltása, de harsogása.

És Fodor Andrásnak mindez természetesen, minden erőltetettség nélkül s
került. Egyúttal úgy is, hogy a másik vonalon meg divatossá lett szín és hang

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 OKT - 8

NÉPSZAVA

Samu Katalin

8 / 1021

AZ ALFÖLDI ISKOLA FOLYTATÓI



Samu Katalin: Puli

és ötven éve

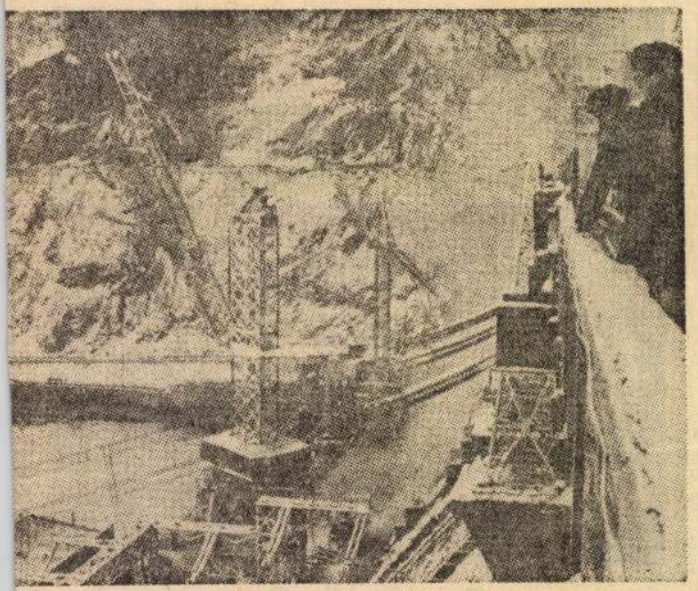

Az Amur mellékfolyóján, a Zeján épül ez a vízi erőmű

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Samu Katalin
CSONGRÁDMEGYEI HIRLAP
1964. JÁN 19.
1021

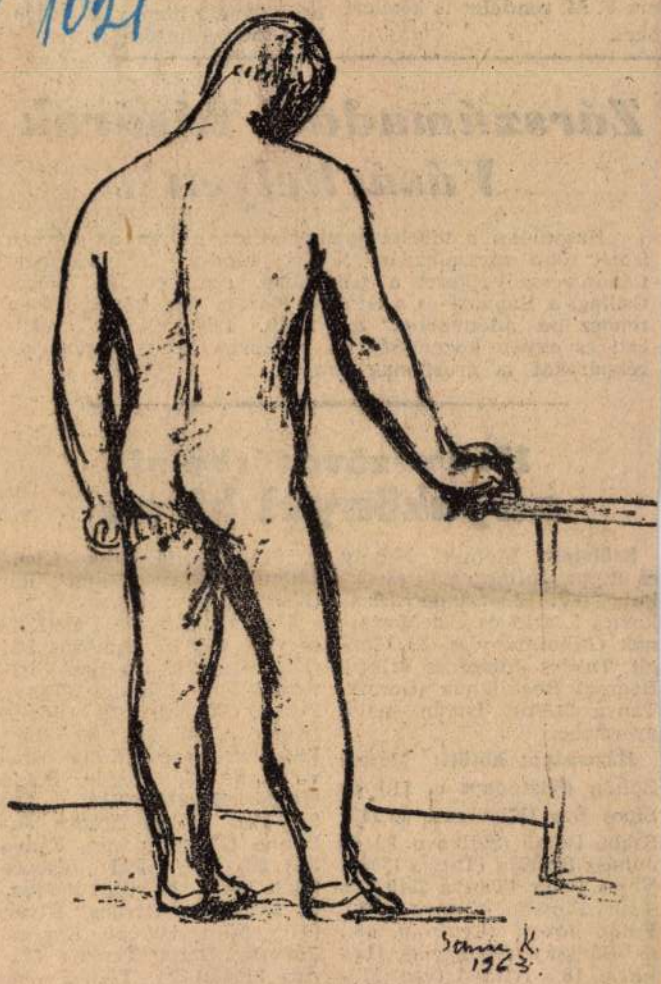

SAMU KATALIN: TANULMÁNY

re egyébként a 10/1961
mú F. M. rendelet is kö
őket.

Zárszáma
Vás

Hasonlóan a tavalyi gyakorlathoz, ebben az évben ismét több zárszámadási vásárt rendez a vásárhelyi földművesszövetkezet a tsz-ekben. Az idén a Vörös Csillag, a Ságvári és a Szántó Kovács Tsz központjában rendez be „idényboltot" az fmsz. Edényeken, ruházati és egyéb közszükségleti cikkeken kívül motorkerékpárokat is árusítanak majd.

Hódmezővásárhelyi anyakönyvi hírek

Született: Molnár Mihály és Rippa Juliannának (Székkutas, IV. 12.) Sándor, Blaskovics László és Pál Margitnak (Alkotmány u. 3.) Margit, Takács József és Brizik-Bodrogi Rozáliának (Gorzsa, Tanya 213/b) István nevű gyermeke.

Házasságot kötött: Mátrai Zoltán (Kistópart u. 11.) és Sípos Éva (Kistópart u. 11.), Szabó Dezső (Szilva u. 9.) és Juhász Rozália (Tanya 1308.), Veres Péter (Tanya 2810.) és Tóth Piroska (Tanya 553.), Fülöp József (Lenin u. 18.) és Bánszky Gyöngyike (Lenin u. 18.), Ajtai István (Makói országút 16.) és Ale Julianna (Makói országút 16.), Szabó-Galiba Imre (Észak u. 92.) és Nagy Piroska (Észak u. 92.), Szántó Imre (Klauzál u. 27.) és Tatár Ida (Konti u. 1. szám).

Meghalt: Kovács Pál (Kölcsey u. 84.) 87, Ambrus Pál (Kutasi u. 23.) 84, Égető Istvánné Kóti Julianna (Tanya 1113/a) 74, Szegfű József (Könyves u. 26.) 80, Rácz Istvánné Aracsi Lídia (Dráva u. 8.) 73, Fodor Pálné Gajdán Rozália (Szél u. 23.) 93, Fári Pálné Mónus Julianna (Nagykopáncs, Tanya 59.) 56, Nagy-Pál Jánosné Oláh Lídia (Kardoskút-Puszta 356.) 60, Radics István (Tölgyfa u. 11.) 58, Kapocsi Jánosné Borsi Terézia (Tanya 2160/a) 24, Tóth Ferenc (Jókai u. 124.) 81, Dura Lajosné Albert Eszter (Bercsényi u. 23.) 84 éves korában.

MDK

Samu Katalin (képzőművész)

Tanulmány c. grafikája repr.

Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 3. l.

MDK

Samu Katalin szobrász

Szakérettségi után Kutaspusztáról Budapestre került. Először a Képzőművészeti Főiskolán Mikus Sándor tanítványa, majd az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós növendéke lett.

Szabó Endre: Műtermem (Samu Katalin).
Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 4. l.

MDK

Samu Katalin szobrász

Tanyán nőtt fel paraszti szülők gyermekeként. Már a különféle állatokat rajzolgatta, mintázgatta.

Diplomája megszerzése után hazament Városhelyre. A Művésztelep Sztálin úti műtermében dolgozik.

Szabó Endre: Műterem (Samu Katalin). Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 4. l.

Samu Katalin szobrász

Legelső és legjelentősebb munkája a Fekvő borjú; szerepelt a VII. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. A Művelődésügyi Minisztérium megvásárolta és a városnak ajándékozta. A Kossuth-téren kerül felállításra.

Szabó Endre: Műterem (Samu Katalin). Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 4. l.

MDK

Samu Katalin szobrász

Jelenleg két csikót ábrázoló szobrán dolgozik, melyet a Képzőművészeti Alap rendelt. Mátraházán tervezik felállítani. Az állatszobrok mellet embert és ember és állat kapcsolatát ábrázoló művei is vannak.

Szabó Endre: Műterem (Samu Katalin). Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 4. l.

Samu Katalin [szobrász]

Fekvő borjú c. alkotása ropog.

Tiszatáj, Szeged, 1961. április
8. l.

H.D.K.

Samu Katalin

szobrász

Törzkyszerű szobrain a fiatal állatokat ábrázolja. — „Borjufej" (repro)

Végh János: A hetedik őszi tárlat Hódmezővásárhelyt – 32 l
Művészet, 1961. január. – 1 szám.

M. D. K.

SAMU Katalin

Riszvéke a kiállitáson

Fehvő borja
Borjúfej } Kőszobrok
Fehvő csikó

Dezséry László: Vásárhelyi Távlat

nov. 9.

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 266. sz.

4. l.

MDK

Samu Katalin szobrász

Alkotó munkája mellett a negyven (1960) megnyílt szobrász-szakkört is vezeti. (A cikk többször idézi a művész szavait. Ülő nő c. szobrvázlata és egy, a művészt ábrázoló fényképe repr.)

Szabó Endre: Műterem (Samu Katalin). Tiszatáj, Szeged, 1961. április. 4. l.

Samu Katalin

Szerepelt a II. dél-alföldi tárlaton.

Békésmegyei Népújság 1964. jul. 8.

M.D.Y

Samu Katalin
szobrász

A Studio 66 kiállításon a „Fekvő csikó" c. műve szerepelt. Most a Kulturális Kapcsolatok Intézetének termében rendezett tárlatot.

Szabó György: Samu Katalin szobrai
Élet és Irodalom, 1966. szeptember 10 – 9 lap

M.D.K.

Samu Katalin

szobrász

A „Fekvő borju", a „Kutyahólyok" c. műveit állítottaki Zárhatán Állatábrázolásai karakterisztikusak.

Szabó György: Samu Katalin szobrai.
Élet és Irodalom, 1966. szept. 10-9 lap.

Samu Katalin

Medvebocs c. szobrát a tiszaszigeti óvodá-
nál állítják fel.

Csongrádmegyei Hírlap 1964. dec. 19.

Samu Katalin, szobrászművész

a 60-as években indult útjára a kezdeményezés: Vásárhely belvárosának szépítése. Az utcanévtáblák a névadok képi megjelenítésével járulnak ehhez a törekvéshez. – Samu Katalin a Táncsics Mihály utcához készített táblát. (említve)

utcanévtáblák – művészi kivitelben.

Csongrád Megyei Hírlap, 1974. dec. 17.

Samu Katalin díszitő szobrász

M.D.K.

Részvétel a kiállitáson

Tamás István: Őszi tárlat Vásárhelyen
Magyar Nemzet 196. október 19. 7.1.

Samu Katalin

M.D.K

szobrász

A hódmezővásárhelyi tárlatok egyik állandó résztvevője a művész. „Fekrő borjú" homokkőből készült. „Kiscsikó" szobor is a művész alkotása.

Nagy Sidikó: Samu Katalinról

Művészet, 1964. dec. – 40 kap

Sarmu Katalin

M.D.K

Nobrás

„Kölyökhuttya" c. Nobrát
mutatta be a tárlaton.

Frank János: Studio 64
Élet és Szocialom, 1964. dec. 12 - 2 lap.

M.D.K.

Samu Katalin
szobrász

Kölyökkutya (Hódmezővásár-
helyi kiállítás) (repro)

Élet és Irodalom, 1964. nov 7 - 9 lap.

Samu Katalin, szobrász MDG

Igen tehetséges fiatal kiállító.

Murányi-Kovács Endre: Vásárhelyi tárlat
a M. Nemzeti Galériában 8.l

NÉPSZABADSÁG, Dp. 1964. júl. 21.

Samu Katalin, szobrászművésznő

Samu Katalin: Csikó, homokkő, 76×35×43 cm



Művészet, Budapest, 1979. Nov. 33. old.



Samu Katalin, festő.

L: Fülöp Erzsébet

–: Évfordulós lapcsolatok 4.

Esti Hírlap, Bp. 1978 dec. 18.

Samu [ ], [Nobrák]

megemlítve

Balipap Ferenc: Egy történet kellékei 37

Alföld, Debrecen, 1978 ápr. XXIX/4

Samu Katalin

– 1 kötet

Múzeumi Magazin 1976/4 3 old

Samu Katalin, szobrászművésznő

a Műcsarnokban látható a Hódmezővásárhelyi őszi tárlatok 25 éves jubileuma alkalmából rendezett kiállítás. Samu Katalin néhány állatszobrával szerepel a kiállításon.

Láttuk, hallottuk.

1949. VII. 6. 17.35 (L.)

Samu Katalin
MH SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1982 OKT 30
NÉPÚJSÁG (TOLNA)

búvik meg a kiscsoport
költ programja mögött. Rajnai művészi alkotótevékenysége

1021

Állatszobrok műtermében

Varga Imrének a pesti Vigadóban rendezett kiállításán fedezhettük fel egy régi portréját Samu Katalinról, az iparművészeti főiskola zugligeti kertjében egy kutyaszobor látható: az egykori főiskolás Samu Katalin munkája. Mindez rádöbbent arra, hogy kissé elfelejtődött egy számottevő tehetség, az egyik legnagyobb magyar állatszobrász: Samu Katalin.

Pedig küllön antológia szoborból mintázott állatsereglete: fekvő borjú, fekvő csikó, munaközi ló, miackó, medvék, bilka és birkák, tehén, malac, bivaly és kutyakölyök, puli és lovat vezető fiú.

Amikor csengettek hódmezővásárhelyi portáján, kecskemekegés, kutyaugatás, malacvisítás, jércenikoltás, birkabégetés kíséri lépteit. Házanépe is köszönt. Samu Katalin barátainak tartja az állatokat, a létezés trövényeit az ő közegükben éli át. Alighanem az egyetlen magyar szobrász, aki asszony létére állatokkal társalog, miközben mintázza őket. „Hol a forrása ennek" – kérdeztem tőlle. Így válaszolt: „Tanyán éltem gyermekkoromban, nagyszüleimnél. Rettentő sok egyedülléttem volt állatokkal. Kutyámmal mentem éjszaka, beszédes csendben voltak társaim. Nekem szinte embernek számítottak, hiszen Gabi kutya, Csuti ló vallósággal személy volt a szívemben."

Egy szó, mint száz: Samu Katalin állatai ábrázolásuk együttérző intenzitásában valóban személyek. Kis bocija is sokkalta inkább gyermek, mint borjú. E kettős egység Samu Katalin csontat rágó komondora. Tudjuk, hogy Derkovits és Szőnyi István borjúja, Albi-Novák tehenei az állatábrázolás magaslatát jelentik, de Samu Katalinéi más megfogalmazásúak: az állattal emberi állapotot is tükröz, fiatalságot, a gyermekség harmatos tisztaságát. Mintegy az állat természeti törvényeit éri tetten szobraiban az emberi lélek mély együttérzésével, a gondolat hatékonyságával.



Samu Katalin: Játszó mackók

Alkotásai mentesek minden praktikától, akár az élete. Gazdaságot vezet, állatokat tart, megélhetését napi munkával biztosítja. Az alkotás, a szobrászat napjainak másik műszakja, este, éjszaka kerít sort rá. Nemcsak vallja, hanem gyakorolja mestere, Borsos Miklós intelmét: „Ne nyúzzuk, ne fárasszuk az anyagban az elképzelést, hanem friss szellemi erővel támasszuk fel a szoborban a gondolatot." Samu Katalin nem fárasztja az eszmét, hanem felszikráztatja és megvallósítja művészetében.

LOSONCZI MIKLÓS

Afrika egyik leggazdagabb rovartani gyűjteménye.

valami. Lett is.

A hét karikatúr

Az amerikai szankci



Reagan: „Innen hogy tudok méltóságteljesen kijutni?"

környezeti körülmények, főképp a vízellátás, a fényviszonyok és a tápanyaggal való ellátottság szintén kedvezők) egy bizonyos határértékig egyenes arányban van a hőmérséklettel. A svéd szakemberek kísérletei azt igazolták, hogy e biológiai törvényszerűség az erdei fenyő „átköltöztetésével" gazdasági hasznot hoz.

A szakértők számításai szerint ugyanis az erdei fenyők Líbériában már mintegy másfél évtized alatt el fogják érni a 25 méteres átlagos magasságot, míg Skandináviában ehhez 60–120 évre van szükség. Remélhető, hogy az erdei fenyő afrikai termesztése némileg mérsékli majd a hasznosfának jelenleg világszerte mutatkozó hiányát.

Samu Katalin: Csikók

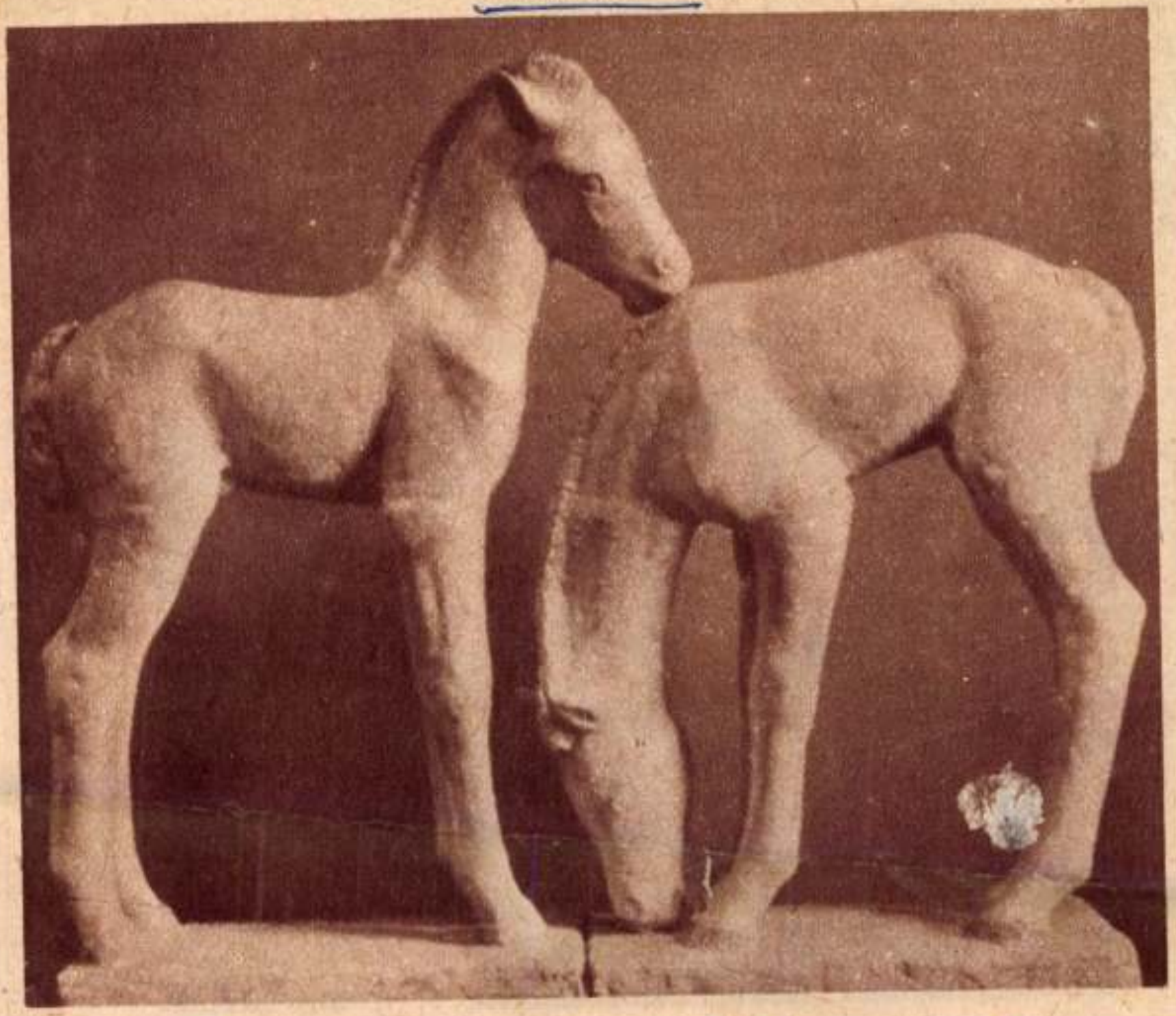

Dömötör János: Tornyai utódai.
Jövő Mérnöke 1963 IV. 30-32

éppen az adás kap-
hogy a műkedvelő
lyan ágai is vannak,
ör bűvészet, amatőr
A „Ki mit tud" fel-
lokban az aktív, al-
dés vágyát, s újabb
eit toborozta. Ez arra

gek felkutatására kiváló lehetőség. Lehetőség, *ha élünk vele*. Az elmúlt időszak azonban azt is mutatta, hogy a televízióban szereplő fiatalok némelyike helytelen vágányra jutott. Az adás országos nyilvánossága, népszerűsége, a nagy siker, sokuknak a fejébe szállott. Olyan nézetek alakul-

Lámpaláz nélkül . . .



Samu Katalin
szobrász

M.D.K.

Mura (repr)

Élet és Irodalom, 1963. dec. 21 - 6 lap

MDK

Samu Katalin

terrakottáival

szerepelt a tárlaton.

"Sárgaruhás lány"
"Piros szegfüs lány"

-D.é: Jegyzetek a IV. Szegedi Nyári Tárlatról.
TISZATÁJ. 1963. 9. szám.

M.D.K.

Samu Katalin
szobrász

A tárlaton bemutatta munkáit.
„Fekvő borjú" (repro)

Pitky Valéria: Vásárhely tíz éve
Művészet, 1964. október - 14 lap.

Samu Katalin

Szoborportréja a szegedi Orsz. Képzőműv.

Kiállításon.

említve.

Tiszatáj, 1964 9. sz. 4. l.

Samu Katalin

Állatfigurái a vásárhelyi tárlaton.

említve.

Új Iráz, 1964 11. sz. 1381. l.

M.D.K.

Samu Katalin szobrász
Állatszobrok,
Borsos Miklós taniványa volt.

Hódmezővásárhelyen él,

Perneczky Géza: Samu Katalin szobrainak kiállitása a Kulturális Kapcsoltok Intézetében

Magyar Nemzet 1966. szeptember 8. 4.l.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Kiállitás müveiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetében

Napló

Magyar Nemzet 1966. augusztus 31. 6.1.

31. C.I.

MDK

Samu Katalin

Borjufej, kő

Fiatal képzőművészek szalója. Ernst Muz.
1963. jun.

Samu Katalin
szobrász

M.D.Y.

Machóhölyhét mutatta be
a tárlaton.

Ritly Valéria: A XIII. vásárhelyi őszi tárlat
Művészet, 1967. január - 37 lap.

Somm Katalin

Szerepelt a Fiatal Képzőművészek V. Kiállításán.

Magyar Ifjúság 1964. dec. 12.

M.D.K.

Samu Katalin
nővér

Nem vett részt a találkozón.

Szelesi Zoltán: A VIII. Szegedi Nyári Tárlat.
Művészet, 1967. november – 42 kép.

MDK.

Samu Katalin

Anya gyermekével /fadomboritás/

Délmagyarország 1967 aug.27.

Samu Katalin MDK

Csikó, terrakotta

Kutyakölyök, kő

Ernst Muzeum 1964. Fiatal Képzőm. V. kiáll.

Samu Katalin MDK

Kutyakölyök, repr.

Tornyai János Muz.1964.Vásárhelyi Őszi tárlat

Samu Katalin MDK

Kutyakölyök, kő

Csikó, gipsz

Fiú, gipsz

Tornyai János Muz.1964.Vásárhelyi őszi tárlat

Samu Katalin

Tekső csikó v. szobáról kép, és foto: munka közben.

Képes Újság 1966. szept. 24.

Samu Katalin

Hódmezővásárhelyi szobrász. A Medgyessy-hagyományból indult /Kutyakölyök 1964/.

Németh Lajos: Modern magyar minimál
Corvina 1968

148.l.

Samu Katalin

Kerejel a vásárhelyiek tanulatán a tészek klubban

N.N.: Vásárhelyi alkotások Budapesten

Csongrád megyei Hírlap 1969 X. 19

Samu katalin

Mütermes lakást kapott Vásárhelyen

Csongrád megyei Hírlap 1969 X. 19

Samu Katalin

Pap Gábor: A fekvő csikó alkotója (Samu Katalin) - Képes Újság, 1966. sept. 24.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./ 254.l.

Samu Katalin

Szabó György: Samu Katalin nobrai. - Élet és Irodalom 1966. nov. 10.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért.1969.3.sz. 243-284.l./ 254. l.

MDK

Samu Katalin

Kiállitási hir

Hajdubiharmegyei Népujság 1968 máj.21.

Samu Katalin

Szerepel a vásárhelyiek kiáltásán Zentán

Lacró Katalin: Vásárhelyiek Zentán

Tiszatáj 1968 Tu-n. 382 old.

MDK

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 okt.p.40.

MDK

Samu Katalin

Solymár István irása

Művészet 1966 nov.p.45.

MDK

Samu Katalin

András, gipsz

Solymász fiu, br.relief

14. vásárhelyi őszi tárlat, Tornyai János Muz.

1967. okt.

Sarni Katalin

Kiállít.

Perneczky Géza: A XIV. Vásárhelyi Őszi Tárlat.

Magyar Hírek, 1967. X. 21. 4. o.

MDK

Samu Katalin

neve az előszóban emlitve

14. vásárhelyi őszi tárlat, Tornyai J. Muz.
1967. okt.

Samu katalin szobrász.

Kőhjökkutya c. műve nekrajel az Ernst hurcumban a Fiatal művészek Studiója kiállításán
(emlitve)

Kortárs 1965 III. n. 502 old.

Sam Katalin

Szobor (szepró)

Kostárs 1966 XII. n. 1965 old.

MDA

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Csongrádmegyei Hirlap 1967 ápr.26.

Samu Katalin

Állatnobrokkal

szerepel a Studió 1966 c.
kiállítason az Ernst
Múzeumban

Kritika 1966 VI. n. 50 old

Samu Katalin

Leány, kő

Pásztorfiu, vör.rézdomb.

12. Vásárhelyi őszi tárlat, Tornyai J.Múz.
1965.okt.

MDK

Samu Katalin

lány, repr.

12. Vásárhelyi őszi tárlat, Tornyai J.Muz.
1965. okt.

MDK

Samu Katalin

Csikó, kő

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Múz.

MDK

Samu Katalin

Csikó

Studio 66. fiatal müvészek 6.kiáll. Ernst Muz. 1966.máj.

9000 - 67.544

Kresz M.

Elmondta Na

MDK

Samu Katalin

Lófej, mészkő

20.[illegible]. M.festészet és szobrászat. B.Cal. és Móra F. Mus. Szeged 1966.

MDK

Samu Katain

Kiállitási ~~xxxxxxx~~ kritika

Magyar Szó 1968 febr.18.

Samu Katalin

Kutyakölykök c. kőszobra (eml.) szerepel a Fiatal Kép. mův. J. kiállításán az Ernst Museumban

Kerekes Kovács Gyula: Fiatal kép. mův. J. kiállítása

Magyar Ifjúság 1964 XII. 12

Samu Katalin szobrász

szerepel a Studió 66 kiállítáron az Ernst Múzeumban

Széki Erzsébet: Studió 66

Magyar Ifjúság 1966 IV. 30

M.D.K.

Sarun Katalin, nobrás
(1934-

Medgyessy utjáit követi

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 958. old.

Samu Katalin

A szegedi művészeti szakközépiskola tanára

Tóth Sándor: Fiatalok a téli Tárlaton

Dél-Magyarország 1970 XII. 30

Sanna Katalin

Szerepel a „Studió 58-68" c. táslaton a hűsarnokban

M: Kiss Pál: Harai kiállítások

Látóhatár 1969 VI. sz. 553 old.

Samu Katalin

Szerepel a berlini magyar
tárlatban

Dömötör János: Berlini napló

Csongrád megyei Hirlap 1970 IV. 8

Sanm Katalin

Emlitve

Passuth Krisztina: Mihelyak
és galeriák
Tukor, Bp. 1970. ápr. 21.

Samu Katalin

szobrászmüvész kiállitása. Bp. Kult. Kapcs. Int.
Ism. Perneczky Géza, Magyar Nemzet, 1966. nept. 8.; –
Sohmór István, Müvészet, 1966. 7. col. 11. n. 45. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténati irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

269. l.

Samu Katalin
szobrász

Résztvett a Studió 58-68 kiállítá-
son a Műcsarnokban

M. Kiss Pál: Hazai kiállítások
Látóhatár, 1969. V-VI. 554.

Samu Katalin

Kádár Zoltán: Szobrászok tárlatai a fővárosban. - Alföld, 1966. 17.évf. 12. sz. 72-73. l. - Andrássy-Kurta János gyüjteményes kiállitása a Mücsarnokban, Samu Katalin kiállitása a Kult.Kapcs. Intézetében, Pándi Kiss János kiállitása a Pesterzsébeti Múzeumban.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

265. l.

Samu Katalin szobrász

Studio tag volt, nevé emlitve

„Studio 58-68"

Magyar Nemzet
1969 jan 7

Sarmu Katalin

Említve

Szegesti és vásárhelyi művészet a berlini kiállításon
Tiszatáj, Szeged 1970. sep.

Samu Katalin

műveivel szerepel a kiállításon.

Kovács Gyula: XIV. Vásárhelyi őszi tárlat.

„Művészet" folyóirat, Bpest, 1968. febr.

2. sz.

471.

Somu Raphael zobr.

magyar származású művész, Brasil, Vitória /Espirito Santo/, Escola de Belas Artes, Universidade de Espirito Santo, Ave. Cesar Hilad - Edificio S. Jorge 3° andar

International Directory of Arts I. Berlin 1965/66 közlése alapján

Samu Katalin Szobrász

Szerepel a vásárhelyi művészet
kiállításán a Fészek Klubban

Meghívó 1969 X. 21

Samu Katalin
szobrász

Tápai Antal a mestere volt.
Szegeden, a művészeti szakközépiskola tanára.

Tóth Sándor: Tápai Antal
Tiszatáj, Szeged 1969 V. 456.

Samu Katalin

A násárhelyi iskola szerves részének tekinthető. Remek állatszabrokat mintáz /Kutyakölyök 1964/.

Németh Lajos: Modern magyar műrészet
Corvina 1968.

140. l.

Samu Katalin

Szerepel az „Ej művek" Láslaton

N.N.: Vásárhelyi művészek a fővárosban

Csonpród megyei Hírlap 1971 III. 20.

Samu Katalin. szobrász

„Kölyökkutya" c. szobra szerepel
a Fiatal Művészek Studiójának Ziállításán
a Műcsarnokban

Képzőművészet Vigilia 1969 március
205. old.

Samu Katalin MDK

Szerepelt a tárlaton.

"Kutyakölyök"

Dömötör János: A XI. Vásárhelyi Őszi Tárlat.
CSONGRÁDMEGYEI HIRLAP 1964 okt. 29.

Samu Katalin MDK

Szerepelt a tárlaton

"Kölyökkutya"

Ritly Valéria: A XI. vásárhelyi őszi tárlat.
MAGYAR NEMZET 1964. okt 27.

Samu Katalin MDK

Szerepelt a vásárhelyi müvészeknek a kecskeméti Cifrapalotában okt. 25-én megnyilt kiállitásán.

"Mura", kisplasztika

Pille György: A vásárhelyi müvészekről, kiállitásuk ról.

PETŐFI NÉPE 1964 okt. 30.

Samu Katalin MK

szerepelt a kiállitáson.

Szelesi Zoltán: Szegedi Országos Képzőművészeti Kiállitás.

Tiszatáj. 1964. szept.

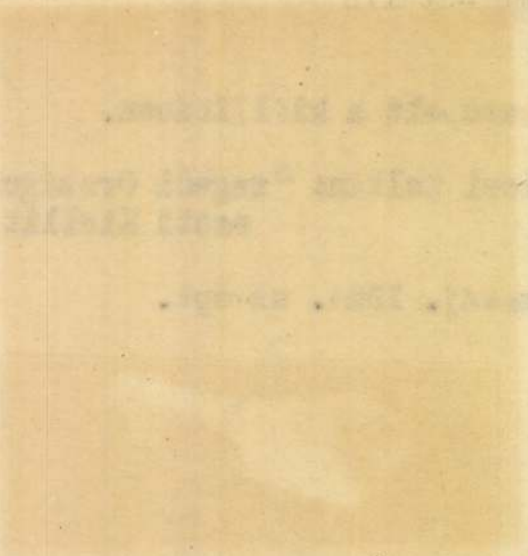

Samu Katalin
nobrán

„Fej" (repro)

Losonci Miklós: Képzőművészetünk időszerű kérdései.
Művészet, 1971. julius - 32.oldal

Samu Katalin

„Fej"

(repr.)

Művészet, 1971. júl.

Samu Katalin, Szobrász

Meghírott művész.
Egyik művének reprodukciója
szerepel a katalógusban.

— : Szegedi és vásárhelyi művének
berlini kiállításon 895.

Tiszatáj, Szeged. 1970. szeptember XXIV/9.

SAMU KATALIN

Műrei kiállítva az alábbi tárlaton.

(moldvay) A vásárhelyi műrésztelep egri kiállítása elé.

NÉPÚJSÁG - Eger - 1971. szept. 28.

Samu Katalin, szobrász

megemlítve

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. ápr. 279. o.

MDK.

Šamu Katalin

Kiállitási kritika

Alföld 1966.12.p.72.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Müvészet 1967 jan.p.42.

Samu Katalin
szobrász

M.D.K.

A vásárhelyi művész gyakran
szerepel Budapesten is

Tebély Gábor: Fejér Csaba vásárhelyi kiállítása
művészet, 1967. jullius - 43 lap

M.D.K.

Sarmu Kali

nobrán

„Kutyakidyke" a tiredik

teremben van.

Vidos Zoltán: A Fiatal Képzőművészek . . .

Művészet, 1969. október - 21 lap.

M.D.K.

Samu Katalin

"A pátosztól a groteszkig" cimmel ir Perneczky Géza a Mücsarnokban rendezett jubileumi kiállitáson szereplő müvekről.
Kritikájában jónak találja a müvész szobrát.
Képzőmüvészet c. rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. január 4.
XIII. évf. 1. sz. 9. lap

Samu Katalin
Nobrain

M.D.K.

Nem vett részt a tárlaton

O.Á: Biennale Pécs
Délmagyarország, 1969. okt. 7

Samu Katalin

Szerepel a XX. nd. magy. fest. és szobr. c. kiállításon Szegeden

Izes Mihály: A XX. nd. magy. fest. és szobr. c. kiáll. Szegeden

Tiszatáj 1966 VI. n. 503 old.

Sanu Katalin

Puli i nobra (ekl.)

Szerepel a II. Délalföldi Tárlaton.

Dömötör János: II. Délalföldi Tárlat

Tiszatáj, 1965. VII. sz. 553. l.

Szerepel a XII. vásárhelyi őszi tárlaton.

D. Fehér Zsuzsa: A XII. vásárhelyi őszi tárlat

Tiszatáj, 1965 II. é. 861. old.

Samu Katalin Arabrási

Szerepel a Szegedi Nyári Tárlatok

Pogány Ö. Gábor: Nyári Tárlat Szegeden

Tiszatáj 1965 XI. n. 858 old.

Samu Katalin

„Mackó" ; és „Puli" c. mûve (eml.)
szerepel a XIII. Vásárhely. Ősz.
Tárlaton

Akácz László: A XIII. Vásárhely. Ősz.
Tárlat

Teszatáj 1966 XII. n. 1019 old.

Sanu Katalin

Vásárhelyen született, ma is ott él

Tóth Sándor: Vásárhely és a kézrőművészet

Tiszatáj 1967 I. n. 57 old.

M.D.A.

Smau Katalin szobrász

Fiu csikóval c.

művét megvásárolta a Művelödési Minisztérium 1967.

Művelödési Minisztérium vásárlásai 1967. 11.1.

MDK

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Alföld 1968 julius p.67.

Somm Katalin szobrász

Két reliefje vezetel a
III. Dálalföld: Tárlaton

Szabó Endre: Remérytvesztve-
remérykedve

Tiszatáj 1967 VII n. 647 old.

MDK

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 febr.p.47.

Samu Katalin szobrász

Lezepel a XIII. kódmezővásárhelyi
Óni Tárlaton

Önálló kiállítása volt az elmúlt
évben

Kritika 1967 I n. 44 old.

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika

Mélmagyaro szág 1967 juni.2o.

MDK.

Samu Fatalin

Kiállítási kritika

Reimsegyház szág 1967 Juni.2o.

MDK

Samu Katalin

Anya gyermekkel, gipsz relief

Csongrád m.i képzőművészek tav. tárlata 1964.

Hmvhely-Szentes

Samu Katalin

„Fiú" - szobor, 180 cm., alum.

Szolnok megye, Öcsöd, Iskola.

20 l.

Tájékoztató 64/65 Képző és Iparcsiúvészeti Lektorátus

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási hiradás

Szocialista Müvészetért 1966 nov.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Vásárhelyi müvész

Müve a kiállitáson

Kölxökmackó

Kitly Valéria: a XIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat

Magyar Nemzet 196 . okt. 2 . 4.l.

Sanna Katalin

Szerepelt a szegedi XX. századi magyar művészet kiállításán.

Tiszatáj 1966. VI.

MDK

Samu Katalin

Perneczky G.: A X. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Népszabadság 1963. okt. 17.

Samu Katalin

Szerepelt a II. Dél-Alföldi Tárlaton.

Csongrádmegyei Hírlap 1966. máj. 15.

A II. Dél-Alföldi Tárlat Vásárhelyen. Szabó Endre

Sama Katalin

A vásárhelyi művésztelep tagja.

Magyarország 1966. jún. 26.

Samu Katalin

A Fiatal Képzőművészek Stúdió-
jának VI. kiállításán szerepel.

Kritika 1966. jún.

Samu Katalin

A szegedi Horváth Mihály utcai Általában megrendezett II. Dél-alföldi Tárlaton szerepel.

Dél-Magyarország 1966. jún. 1.

Samu Katalin szobrász

Szöveryben emlitett mü: Csikó

Pesneczky Géza:
Fiatalok Studiója 1966

Margit Nemzet 1966. ápr. 29

MDK.

Samu Katalin

Kiállitási kritika és Puli c. szobra

Csongrádmegyei Hirlap 1966 máj.14.

Samu Katalin szabász

Szövegben említett mű: Kölyök-
kutya /homokkő/

Ács József: Vásárhelyi
művészek táslata Zentán

Szegyas Szó 1966 Sept. 27

Samu Katalin Szobrász

Szöveg említi, hogy a titrasszigeti óvodának csinál szobrot.

Említek mü: Medrebocs.

Népszabadság, 1964 dec. 25.
Magyar Nemzet – " –

Samu Katalin Szobrán

Szöreg műret nem emlit.

Kórsa Gula:
Fiatal képrőműrészek
az Ernst múzeumban.

Néphabadság 1964. dec. 24.

Samu Katalin MDK

szerepelt a tárlaton.

Szelesi Zoltán: A IV. Szegedi Nyári Tárlat.

Keletmagyarország, 1963. aug. 4. 6. lap.

Samu Katalin, szobrász M Dk

Művei összefogottak, zártak, költőien

gyengédek.

Perneczky Géza: A. X. Vásárhelyi Őszi Tárlat S. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. okt. 17.

MDK

Samu Katalin

Borjúfej kő 40 cm

Fiatal Képzőművészek Studiója IV.Kiállitása Ernst Múzeum 1963 Június. Kat. 37.1.

Samu Szatalin

szobrász

M.D.K

Művert a szegedi tárlaton kiálli-
totta.

Kovács Gyula: A negyedik Szegedi Nyári Tárlat
Művészet, 1963. november - 43 lap.

m. dk.

Samu Katalin

Csikók c. szobra (reprodukció)
vidám játékos, természetes mozgásu állat szobrok
"alkotója"

Domotór János. Tornyai utódai

Népszüveles 1963. 4. sz 31. l

Samu Kati szobrász M.D.A.

Művei a kiállitáson

Oelmacher Anna: Studio 64.

Fitsla művészek kiállitása

Magyar Nemzet 1964. december

Samu Katalin

Mura, repr.

Ifj. Vásárhelyi őszi tárlat 1963. Tornyai J.Múz.

MDK

Samu Katalin

Csikó, terr.

Mura, terr.

Sárgaruhás leány, terr.

Borjufej, terr.

lo. Vásárhelyi őszi Tárlat 1963. Tornyai J.Muz.

MDK.

Samu Katalin

Vásárhelyi müvészproblémák

Tiszatáj 1967 jan.p.57.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Művét felállitják Csongrád megye területén

Uj müalkotásokkal gyarapodtak.....

Napló

Magyar Nemzet 1964. december 15. 4.l.

Samu Katalin, nobrász

Medvebocsot ábrázoló nobrát a tiszaszigeti óvodában állítják fel.

– : Új műalkotások díszítik Csongrád megye városait és falvait 15.

Dp. 1964. dec. 25.

NÉPSZABADSÁG

Sanna Katalin, kobrász MDK

Művei figyelmet keltenek.
(Ernst Múzeum.)

Rózsa Gyula: Stúdió 64

9.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. dec. 24.

MDK

Samu Katalin

résztvett a tárlaton.

"Csikok"

Dömötör János: A IX. Vásárhelyi Őszi Tárlet.
Csongrádmegyei Hirlap. 1962. okt. 21.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Művei a szegedi nyári tárlaton

Terra kották: Piros szegfüs lány, Sárgaruhás lány

Gábor István: Szegedi tárlatok

Magyar Nemzet 1963. augusztus 2. 4.l.

Samu Katalin szobrász M.D.K.

Részt vett a kiállitáson

Vásárhelyi származásu, a főiskola elvégzése után végleg hazatelepedett müvész.

Állatszobrok, terrakotta figurák.

"Berju portré" "Mura" " Kis csikó"

Ritly Valéria: Festmények, rajzok, szobrok a X. vásárhelyi őszi tárlaton

Magyar Nemzet 1963. október 15. 4.1.

Samu Katalin MDK

szerepelt a tárlaton.

"Csikó"
"Mura"
"Borjufej"
"Sárgruhás lány"

Dömötör János: A X. Vás rhelyi Őszi Tárlat.
Tiszatáj. 1968. lo.

Samu Katalin MDK

szerepelt a tárlaton.

"Borjufej"

Dér István: a X. Vásárhelyi Őszi Tárlat.
Dél-Magyarország 1963. okt. 15. /az utolsó
szám nem j-l olvashat-,
lehet 3, 8, 9, stb./

M.D.K.

Samu Katalin
szobrász

Kisplasztikáival vett részt a
tárlaton.

Kovács Gyula: Stúdió 1958-68.
Művészet, 1969. április - 3 lap.

Samu Katolin

hódmezővásárhelyi állat=szobrász
Bossos Miklós tanítványa volt.

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe
Bp. 1969.
309.o.

Samu Katalin

1.

Csohány Kálmán, Ridovics László, Kiss Kovács Gyula és Kiss Sándor bírálta Samu Katalin kiállitási anyagát.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill. 2 l.

Samu Katalin

1934-ben született Hódmezővásárhelyen. Iskolai éveit tálnyomóként itt töltötte. A Képzőművészeti Főiskolán egy évig Mikus-növendék volt, majd az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós tanítványaként folytatta tanulmányait.

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

3. l.

SAMU KATALIN

1958-ban az Iparművészeti Főiskolán nyert diplomát, azóta Hódmező-vásárhelyen dolgozik.
A kiállításon a főiskola befejezése utáni munkáit mutatja be.

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Ka t. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

3. l.

SAMU KATALIN

Ez az első önálló kiállítása, melyet a vásárhelyi Tornyai János Múzeumban rendezett.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Ka t. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

3 l.

SAMU KATALIN

kiállított nohai:

1. Puli. 36 cm, fezzakotta
2. Ferfi akt. 66 cm. -"-
3. Lihó. 20 cm, -"-
4. Tehénfej, 25 cm, -"-

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Ka t. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4.l.

6.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

5. Ülő gyerek, 8 cm, terrakotta

6. Dömötör Miska fej, 31 cm, — " —

7. Pincérnő, 62 cm, — " —

8. Szegfűs lány, 60 cm, — " —
(Szeged város tul.)

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

9 Sánga ruhás lány, 60 cm. terrakotta
(Nemzeti Galéria tul.)

10. Ülő nő, 35 cm, —"—
(Dr. Varga L. tul.)

11. Mura, 30 cm, —"—

Samux Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

SAMU KATALIN

kiállított szobrai:

12. Kóny, 54 cm, terrakotta
13. Fekvő fiú, 56 cm, -"-
14 Lófej. 50 cm, kő
15. Borjúfej, 43 cm, -"-
(Szalay F. tul.)

Samux Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

9.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

16. Malacfej, 20 cm, kő

17. Fekvő borjú, 80 cm, -"-,
(Hódmezővásárhely város tul.)

18. Fekvő csikó, 80 cm, kő

Samux Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

19. Fiú cihával, 37 cm, gipsz
20. Játszó macskák, 23 cm, -.-
21. Kisborjú, 18 cm, -.-
22 Két cihá, 185 cm, -.-
(Mátrahàza)

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

h.l.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

23. Mackó, 160 cm, gipsz (Tiszasziget)
24. Gihó, 165 cm, fém
(Szeged város tul.)
25. Lány, 153 cm, gipsz

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

SAMU KATALIN

kiállított szobrai:

26. Fiú, 180 cm, gipsz
27. Birka, 50 cm, -"-
(Mezőgazdasági Technikum, Hódmezővásárhely)
28. Kőtaláj, relief, 65 x 40 cm, gipsz.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

h.l.

SAMU KATALIN

kiállított szobrai:

29. Felkelő nikó, 20 cm, terrakotta
30. Bikát vezető férfi, 83x49 cm, terrakotta
31. Anya gyermekével, 64x121 cm, — " —
32. Fiúfej, 23x30 cm, — " —

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

14.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

33-34. Fekete-vörös lófej, 12 cm, 2 db. terrakotta

35. Legelő csikó, 16 cm, terrakotta

36. ülő nő, — " —

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

4. l.

SAMU KATALIN

kiállitott szobrai:

37. Ló, 45 x 60 cm, gipsz

38 Kutyaharcok

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

h. l.

SAMU KATALIN

kiállított vázák:

39. Váza, 47 cm, kerámia
40. Váza, 47 cm, terrakotta
41. Váza, 61 cm

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, ~~195~~ 1964. 23 l., ill.

4. l.

Samu Katalin festő

Művek nem emlitve

Kere

1966. feb. 21. Magyar Szó

Sanna Katalin, szobrász MDK

Egyetlen bemutatott műve is emlékezetes a Stúdió 66. tárlatan.

Rózsa Gyula: Végletek és távlatok 7

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. máj. 7

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Samu Katalin

CSONGRÁD MEGYEI HIRLAP

1966 FEB 16.

1071

2

Széljegyzet

KISKUTYA

Még decemberben mondták, hogy megjelent, hogy a Studio Internationale szerkesztőinek többek között éppen rá esett a választása, de nekem — „Nem találjuk, elvitte valaki! — mondták a könyvtárban — csak tegnapelőtt került a kezembe.

Nézem a tartalomjegyzéket, benne a cím: A mai magyar szobrászat, fellapozom a jelzett oldalakat, s az egyiken tényleg ott ül kicsit álmos, kicsit szemtelen pofát vágva, ahogy már annyiszor láttam „életben".

Nehéz az ilyen találkozásokat leírni! Suta félmondatok, szótöredékek jutnak csak az ember eszébe, s azokat is szégyelli kimondani. Mit írjak hát most? Írjam azt, örültem, hogy Samu Katalin kőből faragott Kiskutyájának fényképét ebben a rangos nemzetközi képzőművészeti folyóiratban, a Studio Internationale decemberi számában láttam viszont, amely Picassóról meg az egészen nagyokról szokott írni a legrangosabbak tollából? Hogy ezt a hátsó lábain üldögélő, vaksi szemű kőállatot mostmár nemcsak itthon, de ahol kultúra s művészet van, a világon mindenütt ismerik? Hogy ennek a gyerekkutyának ennivaló sutasága egy kicsit a a magyar tájnak meg a minden gyökerével ebből sarjadt művészetnek szerzett most dicsőséget?

Nem, Samu Katalinnak erről a hazai kiállításokról már jólismert és eddig is nagyon szeretett kutyaszobráról nem lehet semmi „hivatalosat" írni, mert Samu Katalin kiskutyája tulajdonképpen már nem is szobor, ez a kiskutya — magánügy. A művészetszeretők, a hazai — témájában is, formájában is valóban hazai — művészetért drukkolók legbensőbb magánügye.

A magánügyeket pedig nem illik kibeszélni! Ezért nem is mondok többet erről az országvilág elé bocsátott figuráról. Talán még csak annyit, nagy tejfölös kis szájával hátha kiugatja majd magának is, gazdájának is a világhírt ez a magánügy, ez a kicsit álmos, kicsit szemtelen képű kiskutya...

AKÁCZ LÁSZLÓ

L. I. Brezsnyev, a zovjetunió Kommunista ártja Központi Bizottságá-ak titkára, N. V. Podgor-ij, a Szovjetunió Legfelső anácsa elnökségének elnö-e és A. N. Koszigin, a zovjetunió Minisztertaná-ának elnöke táviratban ondott köszönetet Kádár inosnak, Dobi Istvánnak, állai Gyulának a Luna—9 tomatikus űrállomás Hold-történt sikeres leszállása kalmából kifejezett jóki-nságaikért. (MTI)

Magyar—francia kereskedelmi megállapodás

Kedden aláírták az új, sszúlejáratú, 1969. decem-31-ig érvényes magyar—ncia árucsereforgalmi gállapodást.

A szerződő felek megálla-dtak abban, hogy *az egy-s közötti kereskedelmet az jenlőség és a kölcsönös nyök alapján erőteljesen lesztik* és biztosítják az hez szükséges feltételeket.

megállapodás kimondja, gy *a két kormány elő fog-segíteni a francia és a*

gyar ipari üzemek, tudo-inyos intézetek közötti operációkat. Franciaország magyar exportcikkek egész ára megszünteti a beho-tali mennyiségi korlátozá-kat. (MTI)

Ülést tartott leszerelési értekezlet

GENF — MTI

Kedden délelőtt Genfben leszerelési értekezlet meg-totta 240. ülését, amelyen C. *Trivedi*, indiai kül-tt ismertette kormánya láspontját a leszerelés kér-séről. *Az indiai küldött itélte a kínai kormány agatartását*, utalva arra, gy Kína nem csatlakozott atomcsend-egyezmény-ez, és nukleáris kísérlete-t folytat. *Trivedi felszóli-tta az értekezlet résztve-it, vizsgálják meg, ho-an lehet biztosítani a oszkvai egyezmény általá-os elfogadását.*

plett pek építése

ítanak az idén ázásaira

28 000 tehén részére épül új férőhely, 5500-zal több, mint tavaly. Ennél is jóval na-gyobb arányban, 60 száza-ékkal nőtt a járulékos be-ruházásokra előirányzott összeg, a közös gazdaságok-ban is mind több komplett szarvasmarha-tenyésztő tele-pet hoznak létre. Egyebek között 8000 borjú és 11 000 növendékmarha részére ne-velőt, illetve istállót, napi 77 ezer liter tej szeparálására alkalmas tejházat, valamint számos elkülönítő istállót és takarmányos helyiséget épí-tenek. Az új járulékos léte-sítmények zöme az új tehén-istállók mellé kerül, kisebb részükkel a régebbi, hiányos elemeket egészítik ki.

A termelőszövetkezetek az

amu Katalin szobrászművész kiállítás

1021

a Bakonyi Múzeumban

Samu Katalin szobrai pesti kiállítás után most a Bakonyi Múzeumban láthatók. Hódmezővásárhelyről utaztak ide ezek a szobrok és az alföldi táj levegőjét árasztják.

Samu Katalin Hódmezővásárhelyen született, a főiskola elvégzése után ott telepedett le, ott vett részt rendszeresen a vásárhelyi tárlatokon, majd ott jelentkezett 1964-ben először önálló kiállításra. Életrajzi adatai szorosan Vásárhelyhez kapcsolódnak.

A vásárhelyi iskola kialakulása bizonyítja az alföldi tájak és városok vonzó hatását a művészekre. A hegyekhez szokott Balaton-vidéki ember számára éppen ezért érdekes és izgalmas az elődökkel szervesen kapcsolódó iskola egyik tanítványának alkotásaival megismerkedni.

Az emberközelség, amely ihlette a szobrászt, visszahat a kiállításon a szemlélőre: emberszabású művészettel találkozunk.

Legjobbak mégis az állatfigurák. Az ábrázolt állatok gyakran megkapóan elesettek, gyámoltalanok, magukon viselik a művész kezének, tekintetének szeretetét. Ezeket az állatszobrokat nézve azt érezzük, hogy az alkotó érintetlen tudott maradni a kor gyakran túl bonyolult stílusváltozásaival, a túlhajtott absztrakciós törekvésekkel, és nem utolsó sorban az urbanizációval szemben.





Az emberalakoknál más a helyzet: a megformálás szerénysége ellenére gyengébbnek érezzük őket. Nem ez az igazi témája a művésznek. Nem adnak új élményt, nem hordozzák azt az érzelmi telítettséget, amelyet egy-egy állatfigurája nyújtani képes. Nőiesen meleg egyszerűséggel faragta ki szobrait. Kiállításán azzal az érzéssel találkozunk, amely korunkban meglehetősen ritkán, vagy legalábbis olyannak tűnik, amit szégyellni divat: a szeretettel emberek és állatok iránt.

Gopcsa Katalin

Fotó: Zeitler Gusztáv



A győri házgyár kipróbálását 1967 november 30 kezdik meg. Évente 3400 lakásra való épületelei gyárt majd a hatalmas kombinát. Az ÉM. Győr-meg Állami Építőipari Vállalat 152 hatalmas tartópil állít fel, amely a fő gyártócsarnok tetőszerkezetét masztja alá. A 10 000 négyzetméter alapterületű gyártócsarnok tartópilléreinek beemelése befejezésnez közeledik. Az építkezés ebben a szakaszában 10 000 mázsa cementet használnak fel, a tartó és „áthidaló" elemek készítéséhez. A képen: A fő gyártócsarnok pilléreit emelik a helyére.

(MTI foto — Hadas János felvétele)

A híres magyar pulykaexport az utóbbi évtizedekben visszaesett és vele megrekedt a pulykatenyésztés is. A fogyasztók kieléd-

A járás egyik legjobb faluja

Pusztamiskei jelentés a devecseri JTVB előtt

(Tudósítónktól)

Devecseri járási Tanács Végrehajtó Bizottsága legutóbbi ülésén tárgyalta Pusztamiske Községi Tanács VB irányító és ellenőrző tevékenységét. A végrehajtó bizottság megállapította, hogy a községi tanács államhatalmi tevékenysége jó, a vb vezetők és a tanácstagok között a kapcsolat megfelelő. 1966. évben a tanácstagok tanácsülésen való részvétele 99,1 százalékos. 9 tanácsülés közül 8 esetben 100 százalékos volt a megjelenés.

A községfejlesztés terén a tervezett 20 ezer forintos társadalmi munkát 22 176 forintra, 8 ezer forint helyi anyagot 10 200 forintra teljesítették a harmadik negyedévben. A tanács és a termelőszövetkezet kapcsolata nagyon jó, a termelőszövetkezet 1965. évi őszi vetési munkákban első helyezést ért el a járásban.

A pénzügyi osztály értékelése szerint a községi tanács gazdálkodása járási szint felett van, az igazgatási osztály véleménye szerint Pusztamiskei Községi Tanács VB az igazgatási munkát illetően a legjobb községi államigazgatási területek közé tartozik.

D. Gy.

24 ezer szivacskabát az üzletekben

Megfelelő az őszi-téli férfiruha ellátás

A férfikonfekció új modelljeit a legjabb divat szerint készítette. Az üzletekbe kerülnek például a kétsoros, hatgombos, kétoldalt mély, 23 centiméteres hasítékú sport-zakók, öltönyök. Ugyancsak újdonság a kétgombos, karcsúsított kabátú öltöny. Formára tetszetősebb puha és tartós fazonú, habszivacs elejű öltönyök is forgalomba kerülnek. Még mindig kevés a szintetikus öltöny. Javít a helyzeten, hogy az ipar 35 százalékos szintetikus keverésű anyagból többet adott konfekció céljára. A fésűs öltönyök 35 százaléka különleges — extra, hasas, nyulánk és zömök — méretekben kerül forgalomba.

A konfekció kabátnál a mostani rövid divat lehetővé teszi, hogy a vásárlók 90—95 százaléka találjon méretének megfelelő átmeneti vagy télikabátot. A vásárlók többsége főleg a szivacskabátot keresi, s az idén már nem is hiába. Tavaly 14 000 szövet szivacskabátot adtak el, az idén 24 000 kerül az üzletekbe. Habszivacs ballonból a tavalyi 1000 helyett most 14 000 áll rendelkezésre.

Baráti találkozó

Már hagyományos a magyar, a csehszlovák és az osztrák fiatalok határmenti találkozója. Az idén szeptember 30 és október 2 között Pöstyénben rendezik meg a találkozót.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Samu Katalin

CSONGRÁDMEGYEI HIRLAP

1021

IBER 19., VASÁRNAP

SAMU KATALIN
LEÁNY

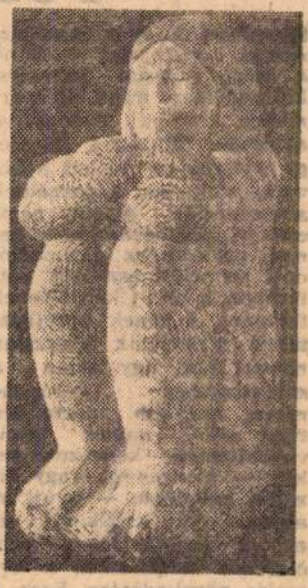

KAMOTSAY ISTVÁN
VÁRANDÓS



A XII. Vásárhelyi Őszi Tárlat anyagából

Foc

kezménye, hogy a mezőgazdasági árszínvonal — mind a mezőgazdasági termelési költségekhez, mind az iparcikkek áraihoz viszonyítva alacsony. Miután a jelenlegi árviszonyok mellett a szövetkezetek nem képezhetnek amortizációs alapot, nemcsak a beruházásokhoz, hanem gyakran az elhasználódott termelési eszközök pótlásához is hitelt kénytelenek felvenni, s ennek következtében adósságaik állandóan növekednek. Így aztán a szövetkezetek jövedelme mind nagyobb mértékben függ attól, milyen hitelvisszafizetési kedvezményeket — elengedést, vagy fizetési haladékot — nyújt az állam. Ez csökkenti az anyagi érdekeltséget, nem ösztönöz megfelelően a termelés növekedésére. Ezen a helyzeten a mezőgazdasági árszínvonal emelésével változtatni kell.

Negatív vonása a jelenlegi mezőgazdasági árrendszernek az is, hogy viszonylag éppen azoknak a mezőgazdasági termékeknek az ára a legalacsonyabb, amelyek a népgazdaság számára a legfontosabbak. A mezőgazdasági termelés helyes irányu továbbfejlesztéséhez tehát az árszínvonal emelése mellett az árarányok javítása is szükséges. Ezek alapján határozta el a kormány, hogy január 1-től több fontos mezőgazdasági termék felvásárlási árát felemeli.

A legfontosabbak ezek között a szarvasmarha-tenyésztés jövedelmezőségének javítása, a vágómarha-átlagárak kg-ként 3 forintos, a tenyészmarha árának ezzel arányos, valamint a tej felvásárlási árának literenkénti 30 filléres emelése. Kisebb, de viszonylag számottevő mértékben emelkedik a hízott sertés, a vágójuh ára és a vágócsirke nagyüzemi felára is. Kilónként 15 forinttal emelkedik a zsíros gyapjú felvásárlási ára.

A növénytermelés termékei közül legjelentősebb a kenyérgabona árának 22 százalékos emelése. Az áremelés anyagilag érdekeltté teszi a mezőgazdaságot, a parasztságot abban, hogy hazai termelésből elégítse ki az ország kenyérgabona-szükségletét. Jelentősen emelkedett a napraforgó, a rizs, a mák és egyes gazdasági ve-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

DÉLMAGYARORSZÁG

1965 JUL 7.

Szénkatalin
1011

Balatoni tárlat

A Keszthelyen megnyílt *Balatoni Nyári Tárlat* a Szegedi Nyári Tárlat mellett, mely augusztus 4-én nyílik a képtárban, hazánk *legjelentősebb* nyári képzőművészeti eseménye.

Megyénkből *Samu Katalin* kisplasztikát meghaladó *Ülő nő* című aktját homokkőbe faragva küldte a tárlatra. *Kajári Gyula*, három erőteljesen szenvedélyes sodrású tanulmányával szerepel. *Tóth* Sándor hét érme közül a *Balatoni* emlék kapcsolódik tematikájában a tájhoz. Találkoztunk *Kurucz D.* István *Állami gazdaság karámja télen* című képével, mely bizonyítja, hogy Kurucz nemcsak a Hortobágy és az Alföld festője. *Szabó* Iván tavaly Szegeden kiállított munkáival szerepel, *Apaság* című kisplasztikájával és *Anyaság* című művével.

Élményt jelentenek *Kokas* Ignác és *Szurcsik* János képei. Őket is a *Vecsési—Bazsonyi* festőházaspárt is jól ismeri a szegedi közönség. *Stefániay* Edit, régi ismerősünk, zománcozott kisméretű domborításait állította ki. *Orosz* János napjainkban sok vitát kiváltott képeivel, a *Kegyetlen királlyal*, a *Tisza sorozat* II. képével és a *Nap, Hold, állatok*-kal szerepel. Fel kell figyelni *Csizmadia* Zoltán és *Izsák* József veszprémi művészek képeire. Ők is évek óta elküldik Szegedre alkotásaikat.

A tárlaton 318 alkotás szerepel. Kár, hogy *Boros* Miklós és *Bernáth* Aurél balatoni ihletésű művészeink munkáival nem találkoztunk.

A kiállítás nagydíját az *Egri József-érmet* a Szegeden is jól ismert *Lóránt* János salgótarjáni festőművész kapta. A Veszprém megyei tanács és a Szakszervezetek Megyei Tanácsa *Somos* Miklós festőművészt, *Csohány* Kálmán grafikusművészt és *Józsa* Bálint szobrászművészt a kiállításon szereplő munkáikért nívódíjban részesítette.

S. T.

Figyelmes főnök

Franciaország egyik kisvárosának vendéglőjében a teraszon hatalmas táblát helyeztek el. A tábla felirata a következő:

„Tisztelt vendégeim! Kérem, ne tartsák fel fölösleges kérdéseikkel felszolgálónőnket! 19 éves, már férjnél van és neki van a világon a legjobb férje!"

en

A Sportfogadási és Lottó
erint Parádon, az állami
ott 27. heti lottósorsoláson a
zták ki: 36, 52, 60, 69, 76.

— **Veszélyes frizura.** Mary Barnes angol hölgy a tengerparton üdült. Úgy látszik, magasra fésült frizuráját a sirályok szétdúlt madárfészeknek vélték: a nekidühödött madarak hangos kiáltásokkal a hölgyre vetették magukat, s csupán akkor hagyták nyugton, amikor kendővel bekötötte a fejét.

— **Read kincse.** A perui fővárostól csaknem háromszáz kilométerre lévő Paracasban állítólag felfedezték William Readnek, a XVII. századbeli hirhedt kalóznak tíz millió dollárra becsült kincsét. A kincs aranyrudakból, aranyrögökből és arany érmékből állt.

— **25 embert ölt meg a tigris.** Az indiai Hazaribanghban egy emberevő tigris 25 embert és 50 tehenet ölt meg az utóbbi három hónap alatt. A helybeli vadászok azt mondják, azért nem lőhetik le a gyilkos állatot, mert a területen tilos a tigrisvadászat, és a hatóságok még mindig nem adták meg az engedélyt.

— **Szerencsétlenség.** A floridai Lake Walestől délre egy nagyobb tavon felborult egy motorcsónak. Utasai közül hét, 7—12 év közötti gyermek, valamint 35 éves nevelőjük a vízbefulladt, csupán egy nyolcéves gyermeket sikerült kimenteni.

— **Kétezer FIAT—125 P.** A varsói személygépkocsigyár — az FSO — az idén kezdte meg olasz szabadalom alapján a FIAT—125 P jelzésű személygépkocsi gyártását, eddig már több mint kétezer ilyen gépkocsi ké-

1024

1968

VÁSÁRHELYI TÁRLAT

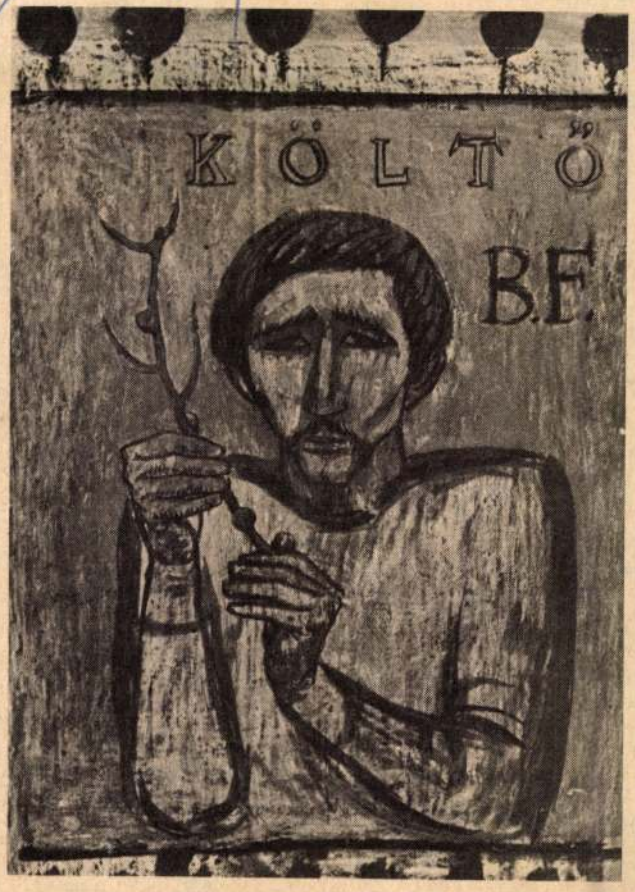

Szalay Ferenc ● B. F. portréja

A mai magyar képzőművészet iránt érdeklődő tárlatlátogatóknak különösen gazdag volt a májusi hónap. A Déri Múzeumban egyszerre láthatták a területi tavaszi tárlatot és a „Vásárhelyi tárlat 1968."-at. Mindig izgalmas dolog egy-egy művésztelep, iskola, vagy területi szervezet művészeti termékeit egymás mellé helyezni, együtt látni, hiszen ugyanannak a magyar valóságnak lényegi ábrázolásával találkozunk mindegyiken, csak más jelenségekben és formákon keresztül.

Ez esetben az azonosság adott a két terület földrajzi hasonlóságában, az ember karakterében, „alföldiségében". Szembetűnő azonban a különbség: még a debreceniek általánosabban, kevésbé tájhoz, ethnikumhoz kötődően ábrázolják tágabb környezetüket, a magyar valóságot, addig a vásárhelyiek művein mindig érzik a „csak itt és csak így lehetséges" helyi szín, vásárhelyi atmoszféra ábrázolása. Különösen jellemző erre a válogatásra, hiszen azok műveiből áll, akik nemcsak a vásárhelyi művészetet, hanem a Vásárhelyen élők művészetét reprezentálják.

A tárlat „nagy öregje" a 86 éves „Mári" — Kovács Mária, Tornyai János volt hűséges élettársa. A nagy festő mellett Mária elsajátította a művészet legjavát, de megőrizte gyermeki életlátását. Virágcsendéletei („Szobám ablaka", Virágcsendélet") láttán a népművész Kisjankó Bori szavai jutnak eszünkbe: „Egész életemben boldog voltam, mert virágok közt éltem, amelyeket én alkottam magamnak".

Almási Gyulának festői érdemein túl szervező, népművelő munkáját köszönheti a vásárhelyi művésztelep. Ő a fiatalok összetartója, festészetével Vásárhely krónikása. Szűkszavúan, zizegő fehérekben, kékekben festi meg a vásárhelyi határt („Tanya"), a városiasodó Hódmezővásárhely kucsmás, tarisznyás falusi embereit. („Összeírók", „Kisunoka")

Hasonló elbeszélő mód jellemző Erdős Péter, Füstös Zoltán, Lelkes István, Csikós Miklós és a fiatalok közül Fodor József művészetére. Képeiken realista megfogalmazással jelenik meg a Dél-Alföld érett szépsége, a vásárhelyi paraszt alakja, közvetlen környezete, a határ szép lovai. Füstös Zoltán csendéletei a vásárhelyi fazekasság nagyhírű, jóízű darabjait idézik. Fodor József visszafojtott színvilágú képeinek lírai hangulata a táj és ember iránti erős érzelmi azonosulásáról tanúskodik.

Vásárhely levegője tölti meg a fiatalok: Szalay, Németh, Hézső, Fülöp, Fejér képeit is, de ezeken nem az elbeszélő, hanem a kifejező kedv dominál. Pl. Szalay Ferenc: „Esküvői kép"-ét nem a szertartás ábrázolása, hanem egyfajta kedvesen gúnyos kifejezés jellemzi. (A szép napbarnított kezekre, arcokra groteszkül feszül a fehér csipkekesztyű, tüllfátyol, papírvirág, — a kispolgári sallang). „B. F. portréja", „Szélmalom", „Cimbalmozók" című képe keveretlen színekre épített dekoratív alkotás. A táj lírizmusa átütő erővel jelentkezik Fülöp Erzsébet és Németh József képein. Németh „Fehér tehenek" című kisméretű képe a kiállítás legszebb darabja. Szögletes nyárfák, pamacsszerű zizegő fűzek fogják közre a két állatot, a népmesék gyöngédségével. Szilárd szerkezet, 2—3 színre épített dekorativitás határozza meg a fiatal Hézső Ferenc képeit. Meg kell vallani: szívesebben láttuk 2—3 évvel ezelőtti kiállításokon lírai, kismértékben is erőteljes alkotásait, mint a jelenlegieket, amelyek plakátra emlékeztetően nyersek, modorosba hajlók, még ha tehetségét mutatók és morális megoldásra alkalmasak is.

Fejér Csaba legjobb anyagából láthatunk válogatást. A barna, szürke variációira épített órás csendélete egy-egy vörös, bordó felvillantásával kulturált, artisztikus kép.

A vásárhelyi szobrászatot és iparművészetet Samu Katalin, Fekete János és Végváry Gyula képviseli. Férfias erőt, önálló hangot mutat Samu Katalin „Napimádó" szobra, lírizmust „Solymász fiú" domborítása. Fekete János „Bölény" szobra őserejével, vörösréz „Rákos tál"-ja elegáns nagystílűségével ragad meg, hasonlóan Végváry Gyula csodálatos kerámia „Pává"-jához.

Szólnunk kell arról a kezdeményezésről, amely lehetővé tette a vásárhelyiek debreceni bemutatását. Azontúl, hogy e tárlat a két kiállítási intézmény: a vásárhelyi Tornyai János Múzeum és a debreceni Déri Múzeum cserekiállítása (az 1965-ös Holló-kiállítás viszonzása), egy új sorozat: az „Élő képzőművészet" nyitánya is. Az „Élő képzőművészet" sorozat célja: keresztmetszet adása a mai magyar képzőművészetről, egy-egy művésztelep területi szervezet Debrecenben történő bemutatásával. Csak dicsérni lehet ezt a kezdeményezést, mint a mai magyar valóság megismerésének egy részét.

Szöllőssyné Kürti Katalin

mány-e ?

isztalataiból

Törvénykönyve és a kollektív szerződés durva megsértése is. Az egyik meghatározott időre alkalmazott munkásuk munkaviszonyát, a szerződés lejárta előtt szabálytalanul megszüntették, és csak az SZMT közbenjárására változtatták a határozaton. Helyes elvet követ a Debreceni Ruhagyár és a Hajdú-Bihar Megyei Építőipari Vállalat, ahol meghatározzák a szerződések maximális időtartamát és a hosszabbítások számát is.

Nincs mindenhol rendben a túlóra-gazdálkodás. Törvénysértéssel a Magyar Gördülőcsapágy Műveknél és a 6. sz. Autóközlekedési Vállalatnál találkoztak. Az MGM kollektív szerződése évi százezer túlóra teljesítését engedélyezi, mégpedig oly módon, hogy egy fő havonta 30 óránál, illetve 2 vasárnapnál többet nem túlórázhat. Ezzel szemben az első negyedévben 11 dolgozó négy vasárnapot, 35 dolgozó pedig három vasárnapot túlórázott.

Az új Munka Törvénykönyve szerint a kiemelkedően jó munkát végző dolgozóknak jutalomszabadság adható. A kollektív szerződések rögzítették a jutalmazás módját. A vizsgált vállalatoknál eddig még nem adtak ki jutalomszabadságot. Olyan vállalatok is vannak, ahol ez évben egyáltalán nem kívánnak élni ezzel a lehetőséggel. Ugyanakkor több helyen a szabadságos tervek készítésénél már az eddig adott jutalomszabadságokat is figyelembe vették. A Hajdú-Bihar Megyei Élelmiszer-kiskereskedelmi Vállalatnál a jutalomszabadságot egy évre visszamenőleg, 1967 januárjától állapították meg.

A kollektív szerződések végrehajtásának tapasztalatait nagyon kevés vállalati szakszervezeti bizottság tárgyalta. A mindennapi munka során azonban a folyamatos ellenőrzés elkerülhetetlen. Problémák, illetve nem kellő pontossággal szabályozott kérdések gyakran adódnak, ezért érdemes közülük néhányat megemlíteni.

Fegyelmi felelősségrevonásnál előírták, hogy a „megrovás" és „szigorú megrovás" büntetésnél a nyereségrészesedést 10—30 százalékkal csökkenteni kell. Ez az eljárás a Munka Törvénykönyve szerint törvénysértő, tehát ilyen esetekben nem alkalmazható. Ugyancsak nem engedhető meg, hogy fegyelmi büntetésként a már adott jutalom- és pótszabadságot megvonják.

A Hajdúböszörményi Textilipari Vállalat törzsgárdatagjainál az eltöltött évek arányában a 750 forintos természetbeni juttatást 100—200 forinttal kívánják emelni. Ez szabálytalan, hiszen az állam ezt fix összegben biztosítja, emelni még a nyereség terhére sem lehet. Az is előfordult már, hogy igazolatlan mulasztás [illegible]

Megjegyzés

AZ ELMARASZ

A Népszabadság szombati számában egy felháborító bűncselekményről olvashattunk. Azóta ez a bűncselekmény az országos érdeklődés középpontjába került. Május 28-án reggel, hat óra tájban Budapesten a Boráros téri aluljáróban — állítólag több száz ember szeme láttára — halálra vertek egy embert, Hevesi Horváth Gyula cigányprímást. A tettest — a tv vasárnap este be is mutatta — a rendőrség letartóztatta, bűntársait még keresik.

Az eset érthetően élénken foglalkoztatja a közvéleményt. A Magyar Nemzet vasárnapi számában kommentárt is olvashatunk az esetről. A cikkíró vádat emel azok ellen, akik az esetet látták, de nem keltek a szerencsétlen cigányprímás segítségére, miközben egy garázda halálra verte, majd a kíváncsiak gyűrűjéből kiválva kereket oldott.

A cikkíró az esetből általánosítva cinkosoknak, felelőtleneknek, gyávákat, vállvonogató passzív szemlélőknek, lapítóknak és még mi mindennek nevezi azokat, akik tétlenül nézik a mostanában elég gyakori utcai verekedéseket, és nem avatkoznak be.

A múltkori esetről — amikor Budapesten egy Rudas László utcai kocsma tövében vertek halálra egy idős embert — a tv filmet is készített. A film is éppúgy elmarasztalta a közömbösséget, a „Mi közöm hozzá?" szemléletet, mint most a Magyar Nemzet cikkírója.

Szerintem a filmnek is, a cikkírónak is igaza van, amikor elítéli az emberi közömbösséget, amikor számon kéri a segítséget, amely most is későn érkezett, mert akinek segítségre lett volna szüksége, meghalt a bámészkodók gyűrűjében. Egy virágárus állítólag el akart menni telefonálni a rendőrségnek, de nem merte otthagyni a virágjait, hátha ellopja valaki — ezért megmaradt ő is nézőnek. A cikkíró aztán következtetéseivel eljut odáig, hogy kijelenti: A világ tele van bámészkodókkal. S végül a felelősség súlyát a „lapuló százak" helyett milliókra hárítja, akiknek a gyávaság alattomos büntettei miatt szégyenkezniük kell. Sőt attól fél, hogy hovatovább nemzeti szégyenünkké válik ez a magatartásforma.

Az említett cikk írójának nyilván nem volt más célja, mint a közömbösség ellen szót emelni. A cikkíróval együtt nyilván sokakat felháborított az eset. Különösen azért, hogy az utóbbi években, sőt hónapokban elég gyakoriak a hasonló esetek, mármint a nyilvános erőszak, verekedés, késelés és hasonló cselekmények.

lekményt vagy a gyilkosság nem, illetve nem is kutatja az okát: mi lehet az indítéka annak, hogy miért nem avatkozik be úgyszólván senki az ilyesféle ügyekbe. Pedig ha már magatartásformának kiáltjuk ki azt, hogy az emberek nem avatkoznak be utcai és kocsma előtti verekedésekbe, akkor azt is vizsgálni kellene: hogyan alakulhatott ki ilyen magatartásforma. Mert hogy van ilyesmi, az kétségtelen.

Az egyik ok talán az, hogy ezeknek a verekedéseknek az egyik főszereplője rendszerint az alkohol. A Boráros téri bűntett indítékai között is megtalálható. Hiszen állítólag két féldeci miatt öltek meg egy embert. Részegekkel senki sem áll le szívesen filozofálni, mert ennek úgy sincs semmi értelme. Itt szép szóval nem lehet sokra menni. Nos, mi marad még? Az erőszak, a tettleges beavatkozás. Erre meg nem mindenki hajlandó, sokszor az erőviszonyok is olyanok, hogy ez céltalannak látszik. (A mostani gyilkos pl. valamikor bokszoló volt.) De van még valami, amit nem kellene figyelmen kívül hagyni, amikor az embereket sommásan elmarasztaljuk. Az elmúlt években az állampolgárok nem mindig kapták meg a törvény előtt azt a védelmet, ami az ilyen beavatkozásoknál megillette volna őket. Emlékszünk még a pár évvel ezelőtti esetre, amikor azokat is elítélte a bíróság, akik a hosszúpályi részeg késelőket megfékezték, mert a szúrkálók ellen nem szép szóval, hanem tettlegesen léptek fel. Egyidőben a budapesti sajtóban hasonló ügyben többször emeltek szót az újságírók. S mi lett a vége? A Fővárosi Bíróság egyik bírája nyilatkozott, hogy helyes az a bírói gyakorlat, amelyik elítéli azokat, akik tettlegességgel akarják a garázdákat megfékezni. Mert a sajtóvitákban ilyen esetekről volt szó.

Nem arról van szó, mintha az ököljogot polgárjoggá kellene emelni. De a garázdák megfékezőit nagyobb védelemben kellene részesíteni a törvény előtt is és a társadalmi életben is. Ha valaki a vízből kiment egy embert, hősi cselekedetnek minősül, érmet kap. De aki megfékez egy garázdát, esetleg úgy, hogy ad neki egy pofont, megbüntethetik testi sértésért. Pedig nemcsak a fuldokló után vízbe ugró teszi kockára életét, de a garázdákkal szembeszegülő járókelő is. Csak ő nemigen kap érte se érmet, s elismerést, esetleg még meg is verik, vagy a bíróság megbünteti.

A közömbösséget mint magatartásformát el kell ítélni, de a [illegible] **igazságta-**

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG

Samu Katalin

A vásárhelyi művésztelepen
több mint ezer napot töl-
tött a művész.

Szabó Endre: Hírszéves a vásárhelyi
művésztelep.
Csongrád m. Hírlap, 1973. máj. 27.

Sarmu Katalin

Szobrász

A művészű archaikus
egyszerűségű szobrai Vásár-
hely művészetét tükrözik.

D.Fehér Zsuzsa: Hódmezővásárhely művészetéről.

Művészet, 1973.november - 25. oldal

Samu Katalin
szobrász

Méltatás

D.Fehér Zsuzsa: Hódmezőcésárhely müvészetxéről.
Müvészet, 1973. november - 25. oldal

Sanni Katalin
szobász

„Borgufej" (repro)

D.Fehér Zsuzsa: Hódmezővásárhely müvészetéről.
Müvészet, 1973. november - 25.oldal

Samu Katalin, szobrász

L: Bocz Gyula

Szluka E: A villányi szobor park 16

Népszabadság, Bp. 1978. júl. 23.

Sárm Katalin

Objektiv v.szubjektiv okokból hiányzó
müvészek között emlitve

Németh Lajos:Reflexiók a XI.Magyar Képzőművészeti
Kiállitásról /Kritika 1968/6 /

Kritikák és képek Bp.Corvina 1976.

Samu Katalin

A hódmezővásárhelyi művésztelep tagja, a fiatalalbb nemzedékhez tartozik,

Ma yar Hirlap 1978-2o5-6

Kristó: Egy művésztelep negyedszázada

Sanne Katalin, szobrász

. Megemlítve: (állatszobrainak hatása a kisgyerekekre.)

Tandi Lajos: Kiállítási napló

90-94.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. október

XXVII
10.

Samu Katalin müvei

Halottsirató (rézdomborítás)

Legelő csikó (skobor)

Kortárs 1972/8 ~~XXXX~~ 1271, 1343 old.

Samu Katalin
nobrán

Samu Katalin a Helseiges
állatnobrán egy idő óta áttért
az emberek megmintázására.

Pap Gábor: Vásárhelyi mozaik.
Müvészet, 1974. március - 24. oldal

Samu Katalin
szobász

A Cantata című televíziós filmet 1966 nyarán forgatták Hódmezővásárhelyen. Ebben a filmben 4 fiatal vásárhelyi művész, így Samu Katalin életművét is feldolgozták.

Pap Gábor: Vásárhelyi mozaik.

Művészet, 1974. március - 24. oldal.

Samu Katalin
szolvász

„Fekvő bortjú" } regno
„Fiú akt"

Pap Gábor: Vásárhelyi mozaik.
Művészet, 1974.március - 24.

Samu Katalin
szobász

A legfiatalabb hódmezővásár-
helyi generációt képviseli a mű-
vész.

Bánszky Pál: Hódmezővásárhely és a képzőművészek
Művészet, 1974. március - 43 oldal.

Samu Katalin
nobrán

Méltatás

------: Körkérdés.

Müvészet, 1974. március - 9.oldal

Samu Katalin szobrász

a lőcsarnokban rendezett Fiatalok Stúdiójának jubileumi kiállítá-ján szerepelnek művei.

(b. a.): „Stúdió 58-68"

Magyar Nemzet, 1969. jan 7.

Saum Katalin

Részletes a kiállításon
A katalógust ld. Alexin
Andornál

Békalföldi Tájlat I-X.
1965-1974.

Samu Katalin
nolván

Samu Katalin Hódmezővásár-
helyen rendez tárlatot.

-.- : Kiállitási naptár.

MÜVÉSZET, 1973.március - 46.oldal

Samu Katalin
szobrász

A hódmezővásárhelyi Tornyai
János Múzeumban márciusban
kerül sor Samu Katalin mű-
veinek bemutatására

-.- Kiállitási naptár
Müvészet,1973.februárv- 46.oldal

Samu Katalin
szobrász

Ezen a nyáron Szegeden Samu Katalin hódmezővásárhelyi szobrász állatszobrairól és hisplasztikáiból rendeződott szabadtéri tárlat.

Kovács Gyula: Nyári tárlatok.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 34.oldal

Szuna Katalin

Szobra szerepel a salgótarjáni Művelődési Központ előtti téren rendezett szabadtéri szobor kiállításon

Magyar Nemzet 1973 augusztus 7
4. old.

Samu Katalin, szobrász

Szegeden megrendezték szabadtéri tárlatát a Tisza-parti rétányon.

Bernáth László: Szegedi mozaik, félidő előtt

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug.

2.

Sarmu Katalin szobrai.

Lelkes István: Sarmu Katalin

Művészet, 1983. január

SAMU KATALIN

kiállított rajzai:

1. Anya gyerekkel, 80×65 cm, szén
2. Kőhányás, 42×61 cm, pittkréta
3. Bivaly, 42×61 cm, szén
4. Gyerekek, 42×61 cm, ceruza.

Samu Katalin szobrászművész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, ~~1965~~ 1964. 23 l., ill.

5. l.

SAMU KATALIN

kiállitott rajzai:

5. Pincérlány, 42 x 61 cm, ceruza
6. Késtanulmányok, 42 x 61 cm, —"—
7. Lányok, 42 x 61 cm, —"—
8. Ülő nő háttal, 42 x 61 cm, —"—

Samu Katalin szobrászmüvész kiállitása. Kat. Hódmezővásárhely, 1964. 23 l., ill.

5. l.

Samu Katalin

„Legelő csikó" (repr.)

Kortárs, 1972. aug. 1343. old.

M.D.K.

Samu Katalin, szobrász

„Napimádó" c. szobra és „Solymász fiú" c. vörösrézdomborítása szerepelt a tárlaton.

Sz.Kürti Katalin: Vásárhelyi tárlat 1968 - Debrecenben

ALFÖLD, Debrecen, 1968. XIX.évf. 7. sz. 67.old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP
Kaposvár
1972 AUG 8 -

Samu Katalin

1021

SZEGEDI NYÁR

A Tisza-parti város az idén is gondosan felkészülve és nagy szeretettel fogadja vendégeit. Ehhez mindenekelőtt változatos programot kellett biztosítani, amelyben mindenki megtalálja az érdeklődésének megfelelő műfajt. Igaz, a látni- és hallgatnivalók többsége évek óta ismétlődik, de ez természetes is: a sportműsorok közül például a vasárnapi gokart- és motorcsónak-versenyek már régóta hozzá tartoznak a város hétvégi látványosságához. Akár csak a szegedi nyári tárlat, amelyet az idén már tizenharmadszor rendeznek meg. A Móricz Zsigmond Múzeum képtárában bemutatott — mintegy háromszázötven — alkotásról azonban érdemes egy kissé bővebben szólni, és nemcsak a művek nagy száma miatt.

A három teremben, sőt még a folyosókon is elhelyezett alkotások — grafikák, festmények, plakettek, kisplasztikák, szobrok — talán napjaink valamennyi divatos irányzatát képviselik. A stílusban, technikai megoldásokban és tematikában oly nagy gazdagság inkább erénye, mint sem értékrontója a tárlatnak. A látogató számos olyan megkapó alkotást talál, amely előtt hosszan kénytelen időzni, és amely maradandó élménnyel gazdagítja. Jónéhány mű azonban szélsőséges modernkedésével inkább elriasztja a nézőt, mint sem megfogja.

A tárlatra az ország különböző részéből érkeztek művek, de érthető, hogy a legnagyobb arányban a szegedi alkotók és a hódmezővásárhelyi iskola művészei képviseltetik magukat. De Somogyból is eljutott néhány alkotás: *Szabados János* egy, *Szekeres Emil* két képpel szerepel a kiállításon, *Weeber Klárának* pedig plakettjeiből mutatnak be néhányat és egyik kisplasztikája is ott látható.

A szegedi nyári tárlat tehát évek óta visszatérő, de változatlanul rangos művészi eseménye a városnak. Amit azonban a Tanácsköztársaság útja sétányán, a Sajtóházzal szemben találunk, Szegedenmerőben új kezdeményezés eredménye: a Hódmezővásárhelyen élő Samu Katalin szabadtéri szoborkiállítását láthatják itt az erre sétálók. A tárlatot a Csongrád megyei Hírlap Szerkesztősége szervezte, és ahogy elmondták: minden évben szeretnék egy-egy helyi vagy megyei szobrász alkotásait bemutatni ebben az intim hangulatú környezetben. Természetesen egy művész életművéről — már tehcnikai okok miatt is — csak ízelítőt lehet adni egy ilyen jellegű kamarakiállításon. Ez azonban nagyszerűen sikerült; *Samu Katalin* markáns portréi, bájos állatfigurái nagy sikert arattak.

A múlt hét végén fiatalok vették birtokukba a várost. Mintegy hétezren érkeztek az ország minden részéből a VII. ifjúsági találkozóra. Szombat délután ötletgazdag felvonulásokban gyönyörködött az utca közönsége. A jövő évi VIT, az idei nagy évfordulók és általában a KISZ akcióit megjelenítő életképek a gazdag látványosság mellett az ifjúság szervezettségéről, összefogásáról is tanúskodnak. A Széchenyi téren nagygyűlés, majd utcabál követte a színes karnevált. Fiatalok szállták meg a város nevezetességeit is. A dóm mellékoltárainak lépcsőin, a gyóntatószékek térdeplőin is tizenéves lányok, fiúk hallgatták az orgonaversenyt. Néhány utcával arrább ugyancsak többnyire fiatalok töltötték meg az Európa legnagyobb ilyen jellegű építészeti remekének tartott zsinagógát is, amelynek valóban csodálatos hatású kupolája alatt a külföldiek német fordításban is hallhatták az épület ismertetését.

És szombaton este a szabadtéri színpad nézőterén is túlnyomó többségben fiatalok várták a Hunyadi László nyitányának felcsendülését. Kellő figyelemmel végig is ülték a három és fél órás opera előadását, kivéve azt a néhány ifjút, aki a legszebb dallamok között dobogott-csörtetett kifelé a széksorok között. Pedig az est szép volt, nagy zenei élményt nyújtott. Igaz, a rendező nem alkalmazott meghökkentően látványos megoldásokat, inkább az alakítások egységére, a drámai történés megértetésére ügyelt. Így aztán egy szépen kimunkált, finom lírával átszőtt előadást láthattunk, amelyben azonban természetesen jól érvényesültek a hatalmas színpad és környezetének lehetőségei.

Szép est volt, és az idő is kedvezett. Akárcsak a vasárnap érkező látogatóknak, akiket napfénnyel és csodálatos színeivel fogadott a Tisza-part.

Paál László

pa

paküzdelem, győzelem ri rangadón

kevésbé csalódottan. Igaz ugyan, hogy ez a tábor szerette volna látni az újakat és most sem látta. De hát győzött a csapat és ez esetben a szurkoló mindent megbocsájt. A Táncsics hívei legfeljebb azzal vigasztalhatták magukat, hogy a második félidőben a nagy hajtás idején az ő csapatuk uralta a pályát.

A semleges szemüvegen át néző riporter volt talán a legelégedettebb,mert több volt a pozitívum a két csapat játékában, mint elmarasztalható. Ha a Táncsics és a Rákóczi ilyen harcos felfogásban tud majd játszani a bajnoki mérkőzéseken is, akkor sem a cseri pályán, sem a cukorgyári gödörben nem lesz okuk a szurkolóknak az elkeseredésre.

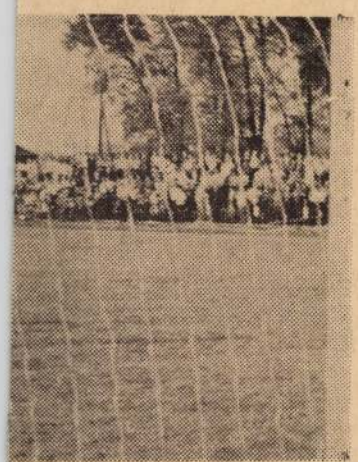

at, aztán tíz méterről laposan lőtt a

Táncsics 2:1 (1:0)

rom válaszolt. Tíz méterről lőtt a kimozduló Hegedüs mellett a kapu közepébe. 2:1.

A gól után még fokozódott az iram, helyenként keménnyé vált a küzdelem. A Táncsics támadott többet, az eredmény azonban nem változott.

HÍREK

AUGUSZTUS

8

KEDD

László

Milyen lesz az időjárás?

— Várható időjárás ma estig: nyugaton derült, száraz idő, keleten változóan felhős idő, legfeljebb néhány helyen átfutó záporral. Mérsékelt, napközben megélénkülő északi, észak-keleti szél. A nappali felmelegedés kissé tovább erősödik. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet ma 25—29 fok között. A Balaton vizének hőmérséklete 11 órakor Siófoknál 22 fok volt.

— Törpevízmű társulást szerveznek Kéthelyen. A vízmű építése hétmillió forintba kerül majd. A két kút közül az egyik már készen van, a másikat az év végén adják át.

— 190 millió 700 ezer utast szállított a MÁV az év első felében. Ezzel a személyszállítási tervét 5 százalékkal teljesítette túl.

— Ötvenen vesztették életüket és több mint 150-en megsebesültek Rawalpinditől mintegy 800 kilométerrel délkeletre, amikor egy gyorsvonat belerohant egy vasútállomáson veszteglő tehervagonba.

— Sikerült megszelídíteni a pézsmaszarvast Szecsuan tartományban hosszas kísérletezés után. A kutatók elérték azt is, hogy az állat kímúlása nélkül kivonják testéből a gyógyszergyártás és az illatszeripar fontos alaptermékének számító pézsmát.

— Háborúság tört ki a fekete és fehér bőrű lakók között a kentucky állami bör-

100 évvel ezelőtt,

1872. augusztus 8-án született Mikes Lajos újságíró, szerkesztő, műfordító. Rövid ideig katolikus papnövendék volt Pozsonyban és Pesten jogot hallgatott, s államtudományi doktorátust szerzett. Hosszabb ideig volt különböző budapesti lapok — Pesti Napló, Magyar Nemzet, Fővárosi Lapok stb. — belső munkatársa; közben évekig a Franklin Társulat, később pedig a Révai Könyvkiadó Vállalat irodalmi titkára. Az 1910-es évek elején szerkesztette a Tolnai Világlexikonját, az 1920-as években mint az Est-lapok irodalmi rovatvezetője és az Atheneum lektora igen sokat tett a tehetséges fiatal költők, írók — Szabó Lőrinc, Fodor József és mások — útjának egyengetéséért. A Pesti Naplóban színvonalas, a Nyugatéval versenyző irodalmi rovatot teremtett. Igen sokat fordított is, többek közt Shakespeare, Byron, Dickens, Oscar Wilde, Kipling és mások műveiből. Első önálló könyve, amely még 1895-ben jelent meg, ifjúkori verseit tartalmazta; egyik vígjátékát (Nem lesz bankett, 1919) nagy sikerrel mutatta be annak idején a Nemzeti Színház.

— Nagyvázsonyban, péntek reggeltől vasárnap estig

1972 AUG 18
Szász Katalin példánya
1021

Ma mutatkozik be a Slask

Hosszú turné során érkezett Szegedre, tegnap, csütörtökön este már próbált a téren a Lengyel Állami Népi Ének- és Táncegyüttes, a *Slask*. A lengyel népművészek három hét leforgása alatt keresztül-kasul bejárták Itáliát, Nápolytól Pisáig, majd Budapesten léptek fel, kétszer a Margitszigeten, egyszer a tisztiház nyári helyiségében — a fővárosból utaztak Szegedre.

A Szilézia lengyel nevét viselő együttes 1953-ban alakult: egy szakértő bizottság nem kevesebb mint 12 ezer fiatalt hallgatott meg, mindössze egy százalékát szerződtette próbaidőre, s 1953 július elején a Katowicéből és Krakkóból hívott pedagógusok irányításával Koszecinben kezdődött meg az együttes művészeti képzése. Az általános neveléssel párhuzamosan gyakorolták Stanislaw *Hadyna* művészeti igazgató és Elwira *Kaminska* koreográfus számait.

Az első nyilvános előadást 1954. október 16-án tartották, melynek kedvező visszhangja nyomán a Slask szinte minden nagyobb lengyel városban fellépett. Az együttes gyorsan kijutott külföldre is, s az eltelt másfél évtized alatt bejárta a világot, a Szovjetuniótól Kanadáig, Mexikótól Mongóliáig, Svédországtól Izraelig. Azóta is a külföldi vendégjátékok mellett évente körülbelül száz előadást tartanak hazai közönségüknek. A lengyel népi kultúra terjesztésében szerzett érdemeik elismeréséül a lengyel kormány a legmagasabb kitüntetést adományozta a Slasknak, a Munka Zászlaját.

Az idei Szegedi Szabadtéri Játékok évadzáró premierjére ma, pénteken este 8 órakor kerül sor: a Slask-együttes lép a Dóm tér közönsége elé. A lengyel művészek még augusztus 20-án, vasárnap este tartanak előadást Szegeden.



Egy tűzes tánc

Az együttes élén



Janusz Maciejowski, a Slask együttes igazgatója Dóm téri gyorsszemléjéről sietett a Royal szálló társalgójába egy rövid beszélgetésre. Százharminc tagú együttes élén olaszországi turné után érkeztek Magyarországra, ahol a szegedi szereplésüket budapesti előadások előzték meg.

— A „Slask" Lengyel Állami Népi Ének- és Táncegyüttes Lengyelország egyik legnagyobb és legjelentősebb folklór együttese. Hatvantagú balettkara, hatvantagú énekkara és harmincnégy tagú zenekara van. A mostani turnén 110 fős művészegyüttes vesz részt, akiket húsz technikai munkás kísért.

— *Lengyelországban két jelentős népi együttes van. A Mazowsce és a Slask között van-e rivalizálás?*

— Természetesen van, bár nehéz lényeges különbségeket tenni a két együttes között. A Slask a sziléziai folklórkincsből állítja össze műsorainak jelentős részét, a Mazowsce pedig az ország középső tájegységén kialakult népi kultúra reprezentánsa.

— *Hogyan készül, alakul egy-egy új műsor?*

— A munka igen hosszadalmas és körültekintő. Amikor megteremtődnek egy új produkció alapjai, akkor kezdődik a dalok, táncok viseletek felkutatása az eredeti környezetben. Aztán a koreográfusokon, zeneszerzőkön, rendezőkön a sor, a stilizálás, a színpadra alkalmazás munkája az ő feladatuk.

— *Mennyiben tükrözi a mostani műsor a lengyel folklór sokszínűségét?*

— A műsorban zömében sziléziai folklórelemeket, dalokat, táncokat dolgoztuk fel, de ízelítőt adunk más lengyel tájak népművészetéből is.

— *Sok országban jártak már Kinától Norvégiáig. Milyen kapcsolatokat teremtettek, milyen szakmai tapasztalatokat sikerült szerezniük?*

— Egy-egy turnén vagy szereplés alkalmával igen kevés időnk jut a próbák mellett másra. Természetesen igyekszünk mindenre odafigyelni és informálódni, de szoros és tartós kapcsolatok kiépítésére nincs lehetőségünk.

— *Hogyan fogadják a lengyel dalt, a lengyel népi táncot a világ más tájain?*

— Úgy érezzük, hasznos és sikeres propagandája minden egyes turné, minden egyes külföldi szereplés a lengyel folklórnak. Egy jellemző eset: norvégiai turné előtt figyelmeztettek bennünket a követség munkatársai, hogy a norvég hűvös nép, nehezen oldódik fel, ne számítsunk nagy tapsra és ne keseredjünk el. A bemutató után a norvég királyi családdal az élen felállt a közönség és zúgott a taps...

Így legyen Szegeden is!

T. L.

Három műsorban

A Slask táncosai tegnap délelőtt kezdték az ismerkedést a Tiszával. Reggeli után pillanatok alatt kiürült a Royal Szálló hallja.

Zbigniew Wozniak, az együttes tánckarának tagja azonban nyugodtan akarta elszívni reggeli utáni cigarettáját. Így kerülhetett sor rövid beszélgetésünkre.

— *Mióta tagja az együttesnek?*

— A balettiskola elvégzése után először a varsói operában táncoltam, majd a központi népi katonai együttes tagja voltam. Innen kerültem a Slask-hoz. Eddig három különböző műsorban szerepeltem. Magam is alig hiszem, hogy már öt éve járom a világot ezzel az együttessel.

— *Melyik útjukra emlékezik legszívesebben?*

— A világ minden kontinensét bejárta már az együttes, csak Ausztráliában nem voltunk. Rengeteg érdekes dolog megtörtént már velünk, nem is tudnák választani, miről mesélnék legszívesebben. Az olaszországi benyomások a legfrissebbek, Pisa, Milánó, Torino csodálatos városok. Igaz, hogy nagy sikerünk volt Olaszországban, de nem hiszem, hogy ezért elfogult lennék. Ugyanakkor azt is el kell mondanom, hogy szívesebben turnézunk szocialista országokban. A többi



közt azért, mert több időnk van pihenésre, ismerkedésre.

Hogy mégis melyik utunk...? Megvan, a skandináviai! Képzelje el, a hajót, amivel utaztunk, úgy hívták: Mazowsce. Mi vagyunk ugyebár a Slask, akik érdekes véletlen folytán a másik központi lengyel népi együttes nevét viselő hajóval Skandináviába tartunk. Kapitányunknak egyszerű volt a dolga; ez is lengyel és népi együttes, meg az is, hamarosan átkeresztelt bennünket Mazowsce-nek. Miért ne, hiszen olyan ritka eset, ha úgy hívják az utast is, mint a hajót — nevet nagyot Zbigniew. Következzen a strand...

S. E.

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

Kaminska

Tízéves koráig Budapesten élt szüleivel, érettségi után a magyar zeneakadémiára iratkozott be éneket —, az Operaház intézetébe pedig baletttet tanulni. Ma is „precízen töri" a magyart, szimpatikus buzgalommal keresi a lengyel szavak megfelelőit:

— Torkomban dobogott a szívem, amikor kiindultam a Dóm térre. Már jártam itt, sőt magam is felléptem 1938-ban a szabadtéri játékokon. Tudja nálunk, a krakkói egyetemen annak idején működött egy lengyel—magyar csoport, ének- és táncegyüttese hathetes magyarországi körutat bonyolított le, ennek során szerepeltünk a szegedi játékokon. Én magyar nótát és Moniuszko Halka című operájának egyik áriáját énekeltem, táncoltam is, sőt láttam a Háry és a Turandot előadásait. Lenyűgöző élmény volt. Az egész tér fényárban úszott, a színpad és a közönség elhelyezése nagyjából hasonlított a mostanihoz, bár a játéktér jelen pillanatban jóval ijesztőbbnek, nagyobbnak tűnik nekem. Mit mondhatnék? Igyekszünk majd bejátszani....

Azt mondja Elwira Kaminska, a Slask rendező-koreográfusa, hogy Olaszország szabadtéri színpadainak csodálatos természeti környezetében nagyszerűen érezték magukat, és forró sikerük volt. Amikor olaszul énekeltek — s ez hagyományos gesztus a Slasknál, az illető országok dalaiból is egyet-kettőt műsorukra tűznek — a publikum állva hallgatta végig, újrázott szüntelenül. Vendégszerepléseiket általában folklór-kutatásra is felhasználják, egy-egy ország jellegzetes dalait, táncait eredeti állapotában is megtanulják, de nem ritkán „stilizálják", az együttes stílusához formálják, igazítják. Nem utolsósorban ez adja a Slask műsorainak sokszínűségét, művészetének gazdagságát, a szüntelen megújulás varázsát.

N. I.

A Szegedi Ünnepi Hetek mai programja

A Slask, a Lengyel Állami Népi Ének- és Táncegyüttes bemutatója, Dóm tér, este 8 órakor.

Korszerű mezőgazdaság és élelmiszeripar '72 kiállítás, a Marx téren.

XIII. Szegedi Nyári Tárlat, a Horváth Mihály utcai képtárban.

Samu Katalin szabadtéri szoborkiállítása a Tanácsköztársaság úti sétányon.

Fotóklubok 8. Szegedi Szalonja, a Bartók Béla Művelődési Központban.

Kör '68 alkotócsoportjának fotókiállítása a Sajtóház művészklubjában.

Lechner Lajos-emlékkiállítás a Móra Ferenc Múzeum kupolacsarnokában.

Élő szegedi képzőművészet címmel a Móra Ferenc Múzeum kiállítása a Szegedi Galéria termében.

A szegedi könyv a nemzetközi könyvévben címmel a Somogyi-könyvtár könyvritkaságainak bemutatója az olvasóteremben.

Képzőművészet a színpadon című kiállítás az újszegedi November 7. Művelődési Központban.

Magyar pénzek 1000-től 1972-ig címmel a Szegedi Gyűjtőklub kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban.

Szeged környéki népélet című kiállítás a tápéi művelődési házban.

SPORT

Sakk VB

Döntetlen a 14. fordulóban

A 14. játszma a sakk-világbajnoki döntőn — a szakértők véleménye szerint — a tévedések játszmája volt. Mindkét nagymester a mérkőzés különböző szakaszaiban nyerési lehetőséget nézett el, így végeredményben igazságosnak mondható döntetlen született.

A világbajnoki párosmérkőzés állása a 14. forduló után: Fischer—Szpasszkij 8,5:5,5.

Tegnap hat órakor megkezdődött a Szpasszkij—Fischer sakk-világbajnoki párosmérkőzés 15. fordulója. Ezen a mérkőzésen a szovjet nagymester vezeti a világos bábúkat, és a nála gyakran látott kezdéssel, a király előtti gyaloggal, e4-el nyitott. Fischer ötperces késéssel érkezett a fordulóra, és a c5-el válaszolt.

Az ellenfelek elég gyorsan tették meg az első 11 lépést: világos 7, sötét pedig 13 percet használt el a rendelkezésre álló időből, majd a 12. válaszlépés előtt 26 percet gondolkodott. A 15. lépésig Szpasszkij 43, Fischer 63 percet használt fel.

A szakemberek egyértelmű véleménye egyébként az volt, hogy Fischer a 7. lépés után elég nehéz helyzetbe került, később az amerikainak gyaloghátránya is lett, de ennek ellenére támadásba lendült. A TASZSZ kommentátora úgy vélte, kérdéses, hogy Szpasszkij gyalogelőnye elég-e a pozíció megerősítésére. Érdekes volt, hogy Fischer most első ízben félóra hátrányban van a párosmérkőzés során. Időzavara döntő lehet...

21. lépés után azonban a világbajnok két huszárjával veszélyes helyzetbe került, védekező taktikája — ekkor úgy látszott — eredménytelen.

(Lapzártáig a mérkőzés állásáról nem kaptunk újabb hírt).

Hatszáz versenyző

A Szabadtéri Kupa kajakkenu versenyt idén is megrendezik Szegeden. A szombaton délután és vasárnap délelőtt a Tiszán sorra kerülő viadalra 600 nevezés érkezett, s ezért szinte mindegyik futamban sokan indulnak, nagy küzdelmek várhatók.

A cél mindkét napon az Ifjúsági vízitelep előtt lesz. A Szabadtéri Kupa vándordíját a SZEOL védi, és lehet, hogy a serleg idén is Szegeden marad. Serdülők, ifjúságiak és felnőttek részére bonyolítanak le futamokat, de az egyesületek közötti pontversenyben csak a felnőtt I. osztályúak és az ifjúsági aranyjelvényesek eredményei számítanak bele.

Közös cél a bentmaradás

Kérdéseinkre válaszolt Szűcs György mesteredző

Megkezdődött az NB I B-s labdarúgó-bajnokság. Szombaton pedig pályára lépnek az NB II-esek is. A legmagasabb osztályban szereplő csapatok játékosai viszont még most jutottak el a felkészülés könnyebb részéhez, amikor már a labdán és a játékon van a fő hangsúly. Az új játékosok legtöbbje már „beépült", az edzők kezdő csapatokon törik a fejüket. Szegeden nem ment minden a legsimábban. Az „ászok" közül Imri ugyan Szegedre került, korábbi porcműtéte azonban még hosszú hetekig pihenésre ítéli. Antal az előkészületi mérkőzéseken már bebizonyította tehetségét, a helyzetek kihasználásában viszont még sokat kell javulnia.

A szerdai edzés után Szűcs Györggyel, a csapat mesteredzőjével és Nagy László kondícióedzővel beszélgettem a stadion üres lelátóján. A tizenhárom kérdésre Szűcs György készségesen válaszolt.

● Ön szerint hogyan sikerült az idei erősítés?

— A kérdésre egyértelmű választ nem lehet adni. Két ok miatt sem. Az egyik, hogy az eddigi edzési időszak és a nagy meleg minden játékos számára terhes volt, gátolta őket abban, hogy teljesítőképességük maximumát nyújtsák. A másik ok, hogy idő kell, amíg az új játékosok beilleszkednek a csapatba. Az eddigi tapasztalatok azonban biztatóak, mert mindegyikőjük jó akaratú, egyszóval az edzéseken végig hajtanak. Ez pedig a jövőt illetően nagy reményekre jogosít fel bennünket.

● Többször felmerült még az NB I B-s bajnokság idején, hogy ez a játékosgárda nem üti meg az NB I szintjét. Most mennyivel lett alkalmasabb erre a csapat?

— A SZEOL teljesítőképességének maximumát nyújtotta a B osztályban, így került vissza az NB I-be. Hogy erre alkalmas-e, majd elválik. A magam részéről az a véleményem, hogy sohasem szabad túlzottan optimistának lenni. Az biztos, hogy a játékosoktól maximális teljesítményre, az erősítés 70—80 százalékos valóraválására, a szakvezetés erőfeszítéseire, a közönségnek a szokottnál is jobb hozzáállására lesz szükség, hogy sikerrel szerepelhessünk az NB I-ben.

● Megoldottnak látja-e a középhátvéd kérdését?

— Heidrich feltétlenül jobb, mint Molnár, vagy Emődi. Hogyan tudja feladatát megoldani, a védelmet összefogni, azt majd a jövő dönti el.

● Antalt, aki középpályás és belső csatár, miért próbálgatja a balszélen?

— Antalt balszélsőként ajánlották a Vasastól. Középpályásaink jók, szélsőink viszont nincsenek. Azóta már én is rájöttem, hogy Antal nem rendelkezik szélső adottságokkal. A továbbiakban belső csatárként veszem számításba.

● Máról holnapra Gujdár lett a tartalékkapus. Mi történt Nagy Istvánnal?

— Leszerelése után Nagy az első csapathoz került. Velünk volt az alapozáson, a jugoszláv portyán. Pistának nem sikerült a bizonyítás. Baj volt nála a bátorsággal, bizonytalanul védett. Eltelt pár hónap, és az edzőkkel közösen Gujdár mellett szavaztunk. Ez persze nem jelenti azt, hogy lemondtunk volna Nagy Istvánról, mert ha újból ő lesz a jobb, visszakerül az első csapathoz.

● Hogyan képzeli el a csatársor összetételét?

— Jósa nagyszerűen kezdett és jó játékot is mutatott, sajnos, a jobb lábán trombózisgyanús gyulladás van. Ha meggyógyul és úgy folytatja, ahogy elkezdte, megoldhatja a jobbszélső problémáját. Imri, sajnos, az erősítés negatívuma. Ezt úgy értem, hogy feltétlenül helye volna a csapatban, az újabb orvosi vizsgálatok eredményei azonban elgondolkoztatók. Az is előfordulhat, hogy ebben a szezonban már nem számíthatunk játékára. Ez pedig egyáltalán nem nevezhető az erősítés pozitívumának. Egyébként a Kozma II., Antal, Vass, Berkes csatársort tervezem a bajnokság nyitányára.

● Ön mindig a támadójáték híve volt, most mégis úgy érződik, hogy a védelemre helyezi a fő figyelmet.

— Az NB I B-ben kapott gólok figyelmeztetők. Most egyik legfőbb célunk lesz, hogy ne kapjunk gólt. Az a véleményem, hogy sok döntetlennel ki lehet harcolni a bentmaradást. Ez persze nem jelenti azt, hogy a támadójátékot feladjuk. Külön stílust kell majd játszanunk idegenben és hazai pályán.

● Kikre számít a győri idénynyitón?

— Ha minden jól megy — mondja az edző, majd sorolni kezdi a tervezett gárdát: — Bencze — Várhelyi III., Heidrich, Magyar I., Virágh — Pataky (Varga), Bánfalvi — Kozma II., Antal, Vass, Berkes. A kerethez tartozik még Szeghalmi, aki sérülten jött haza az ifiválogatottól, Zámbori, Emődi, Gujdár, Magyar II., Imri.

● Beleszólt-e az átigazolásokba, ha igen, akkor mennyiben, ha nem, miért nem?

— Abból indultunk ki, hogy egy kapust, egy középhátvédet és három csatárt kell igazolnunk. A kapus kivételével rangsort is állítottunk fel. Középhátvédeknél: Oláh (MTK), Wachter (DVSC), Heidrich (SZMTE). Csatároknál: Imri (Békéscsaba), Németh M., Bartosik (FTC), Szabó (DVSC), Molnár (Kecskemét), Papp (Oroszlány), Oláh (Kiskunhalas).

A rangsort nézve nem mondhatjuk el, hogy sikerült valóra váltani az elképzelt erősítéseket. A hét csatárból egyedül Imri került Szegedre, aki mellesleg „harcképtelen".

● Minek tudhatók be a felkészülési időszak gyenge eredményei?

— Nem lenne jó, ha máris mènne a játék. Ehhez azonban hozzá kell tennem, hogy a döcögés a SZEOL jellemzője. Bármilyen fáradtak is a játékosok, szerintem is többet kellene mutatniok. Ez engem is aggaszt, de bízom benne, hogy már vasárnap, a Komló ellen sikerül elfogadhatóbb játékot produkálni.

● Milyen a kapcsolata Nagy László kondícióedzővel?

— Kifogástalan. Jó ötletnek tartom Nagy László foglalkoztatását, hiszen a játékosok új, szakszerűen, jól felépített kondícióedzéseket kapnak. Azt hiszem, a siker nem az erőnléten fog múlni.

● Képvisel-e olyan erőt a jelenlegi csapat, mint az, amelyik tavalyelőtt kiesett az NB I-ből?

— Ha összehasonlítjuk a két gárdát, megkockáztatom, feltétlenül fog olyan erőt képviselni. Ez azonban kevés. A rajtra mindenképp csúcsformába kell hozni a csapatot, és a kedvező sorsolást kihasználva, már az elején megragadni a bentmaradás lehetőségét. Azt hiszem, ezt a fiúk is érzik, hiszen tőlük függ leginkább, hogy célkitűzésünk valóra váljon.

● Mit vár az NB I-től?

— A bentmaradást. S ha ez sikerül, jövőre már a bajnoki tabella közepét kell megcélozni. Én egy kicsit mindig pesszimista vagyok, azonban a körülmények szerencsés alakulásával bentmaradhatunk. A legfontosabb, hogy mindenki előtt csak ez az egy cél lebegjen.

Már sötétedett, amikor elköszöntem a két edzőtől. Ők még „különóráztak". Valószínűleg egyeztették a másnapi edzésprogramot. Mi pedig reménykedünk és bízunk a bentmaradásban.

Bagaméry László

A Viharsarok Kupáért

A napokban Gyulán rendezték meg a Viharsarok Kupa atlétikai viadalt, melyen főleg serdülő számok voltak kiírva és azon a SZEOL és a Szegedi Sportiskola fiatal versenyzői is elindultak. Teljesítményeik közül a sportiskolás Bódi Katalin 155 cm-es magasugrása emelkedett ki. A szegediek eredményei:

Fiúk. 100 m: 1. Novák (SZEOL) 11,5, 2. Benák (SZEOL) 11,6. 400 m: 2. Novák (SZEOL) 54,1, 3. Benák (SZEOL) 54,2. 800 m: 2. Volford (SZEOL) 2:00,4. 1000 m. akadály: 1. Garamszegi (SZEOL) 2:56,6. Leányok. 600 m: 1. Bakos (SZSI) 1:46,4. Magasugrás: 1. Bódi (SZSI) 155 cm. Súlylökés: 3. Mélykúti (SZSI) 874 cm. Diszkosz: 2. Mélykúti (SZSI) 29,32 m.

M. T.

Cselgáncsverseny Szegeden

Az évek során már hagyományossá vált, hogy augusztus hónapban országos I. osztályú minősítő cselgáncsversenyt rendez Szegeden a SZEOL. Az idei versenyre, amely az „Alkotmány ünnepi" elnevezést viseli, augusztus 19-én és 20-án, szombaton és vasárnap kerül sor a Marx téri Fodor József Élelmiszeripari Főiskola tornatermében (bejárat a Pulcz utca felől).

A nevezési határidő már lejárt, s ennek alapján elmondhatjuk, jó versenyre számíthatunk: kilenc csapat mintegy 50 versenyzője küzd majd a különböző kategóriákban a helyezésekért. Az OB I-ben szereplő együttesek közül indítja versenyzőit a Bp. Honvéd, a Kecskeméti Dózsa, a Tatabányai Bányász és természetesen a Szegedi EOL, kívülük a Bp. Közgazdasági Egyetem, a Pécsi Dózsa, a Pécsi Gazdász, a Debreceni Dózsa, és a Bajai MEDOSZ nevezte cselgáncsozóit a versenyre. A szegediek közül Erdélyi Endre és Kovács Sándor pályázhat a legeredményesebben kategóriájukban az első három hely valamelyikére.

A verseny egyébként szombaton délután 3 órakor kezdődik, vasárnap délelőtt 9 órakor folytatódik, míg a döntőket előreláthatólag már tíz órától tekinthetik meg a szurkolók. Érdekessége lesz a vasárnapi küzdelmeknek, hogy a döntők lebonyolítása után megrendezik az abszolút kategória versenyét is. Az egyes kategóriák győztesei — az abszolút kategóriában a második és a harmadik helyezettek is — az érmeken kívül értékes tiszteletdíjban is részesülnek.

Totózóknak

1. Eger—Dunaújváros	1 2	8. Várpalota—Bp. Spartacus	x 1
2. Kecskemét—Szombathely	x 1	9. Bakony Vegyész—Fűzfő	1
3. MÁV-DAC—Debrecen	1 x	10. Zalaeg. Dózsa—Pécsi Érch.	1 2
4. Szekszárd—Oroszlány	x	11. S.-aljaújhely—Nagybátony	x
5. Volán—Pénzügyőr	1	12. Kisterenye—K.-barcika	1
6. Ganz-MÁVAG—Miskolc	1	13. SZVSE—KISTEXT	1
7. Dorog—Szolnoki MTE	1	Pótmérkőzések: 1.	

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1972 JUL 23

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP
Szeged

Samu Kati szobrászművész
1021

SZOBROK—SZABADBAN

SZEGED ELSŐ SZABADTÉRI SZOBORKIÁLLÍTÁSA 1972. JÚLIUS 16-ÁN NYÍLT MEG SAMU KATI SZOBRÁSZMŰVÉSZ ALKOTÁSAIBÓL. ALÁBB KÖZÖLJÜK SZABÓ ENDRE TÁRLATNYITÓ BESZÉDÉT.

● Sokat játszunk az utóbbi időben. Teljesedett a Költő reménye. A felettünk Nappal játszó felhők, e tájra jellemző déli hőség s az itt kiállított állatfiguráknak mélyén rejlő-bujkáló csintalan szellem pajkosságra késztet engem is és idézteti velem a toszkán közmondást:

Kétféle bolond van a nap alatt —
Aki Rómába megy, s aki otthon marad!

Mintha bennünk ez a megosztott toszkán bolondéria másként alakult volna — megtagadtuk a százados viszály-szülte bölcsességet, eljöttünk ide, s azért jöttünk, hogy *otthon* legyünk. Mert ki tagadná: e híres szegedi sétány pöttömnyi szöglete most olyan, mint az otthon melege, csendje, bája, meghittsége. Teszik ezt Samu Kati szobrászművész alkotásai. Érzem és érzékelem — akárcsak alkotójuk — a nagy természet egységét, amelyben ember és állat együtt van, egymáshoz kapcsolódik, jelképeként a mindenkor-volt és mindenkor-lesz együttlétnek. Költőien — az ÉLET-nek...

Tévednék talán? Nem hiszem...

● A *szolgálat* és a *tisztelet* következménye ez a kiállítás — az első szegedi szabadtéri szoborbemutató, hogy kövesse az elsőt az elkövetkezendő években a többi...

A *szolgálaté*? Hogyan értsük ezt?

A szocialista kultúra propagandistáinak és agitátorainak *hivatása* a művészetek népszerűsítése, közelítése a dolgozó tömegekhez és *küldetése* e tömegeket felkészíteni, alkalmassá tenni a művészi szép befogadására, megértésére, élvezésére.

A tiszteleté is, amellyel a szocialista kultúra alkotóit, gyarapítóit, gazdagítóit és újra meg újra újítóit övezik, mint tiszta forrásait az eszmeinek, a művészinek, a hitelesnek, a korszerűnek.

Lapunknak, a Csongrád megyei Hírlap szerkesztőségének kollektívája közel negyedszázada tevékenykedik a pártnak ezen a célkitűzésén, melyet kongresszusain ismételten és ismételten megfogalmazott. *Két évtizede pedig különösen elkötelezett és cselekvő, ami a képzőművészetet illeti.* Tette és teszi ezt vásárhelyi, tette és teszi ezt szegedi viszonylatban egyaránt. Kollégánk és barátunk — *Polner Zoli* — végtelen türelme és kifogyhatatlan energiája hozta létre és élteti Sajtóházunk művészklubját és ötlete nyomán született meg — a város tanácsa megértő támogatása és a Móra Ferenc Múzeum áldozatkészsége nyomán — délalföldi metropolisunknak ez a szabadtéri tárlata.

● És nem véletlenül Samu Kati szobrászművész műveinek bemutatásával. Ismét egy — miért? Könnyű rá a válasz: alkotásainak életközelsége, plasztikai nyelvének közérthetősége, felfedezéseinek őszintesége, rejtetten élő szépségek feltárása miatt. Engedjék meg, hogy utaljak itt egy, a Samu Kati alkotó tevékenységéről elterjedt tévhitre. Sokan — a skatulyázni szeretők — állatszobrásznak könyvelik el — és *csak* annak. Ez hamis! Sokan meg is kérdezik tőle: nem tiltakozik, ha más témájú alkotásai rovására gyakran állatfiguráit emlegetik? És ő mindig őszintén felel is: munkásságát együvétartozónak tartja. Nem is tehet különbséget — és más se tegyen különbséget! — azok között a munkadarabok között, amelyek keze alatt születnek. Ebben a konkrét esetben talán az történt — sok más alkotóval is megtörtént már! —, hogy arról ítélik meg, ami valamiképpen kiugrott. Az igaz, hogy az ő esetében az állatfigurák keltették fel a közönség — és talán a szakma — figyelmét. Az sem kétséges, hogy szereti, nagyon szereti az állatokat, de — csinál mást is. Itt vannak a bizonyítékok..., s ha minden darabját e kiállításnak megnézik, kitapinthatják művészetének ars poeticáját: *állatfiguráinál a fiatal állatok kedves mozgása jelent számára mindig új és új élményt, az emberi alakoknál a forma mögötti egyéni jellem összhangjának keresése és megoldása jelenti az izgalmas és nem könnyű leckét.* Mindkét témájú alkotásainak megvan külön-külön a sajátos világa.

● Engedjék meg, hogy egy percre még visszakanyarodjak állatfiguráihoz.

Ritkán esik meg, hogy éveken át emlékezzenek, beszélgessenek és lépten-nyomon idézgessenek egy olyan alkotást, ami nem váltott ki országos vitát — mondhatnék botrányt is! —, de kedvességével, bájával, valami delejes magához-vonzásával kivétel nélkül mindenkit meghódított, többek között az egész ország művészi közvéleményét, s ez — nem kis dolog. Ez a „Kölyökkutya", ami már a Nemzeti Galéria — más szóval: a nemzet — tulajdona. De nemcsak a „Kölyökkutyá"-ban tükröződnek egyéni sajátosságai. Lírai alkata *benne van* valamennyi figurájában. Suta csikójában, alvó borjújában, játszadozó mackóiban, az ember és az állat kapcsolatában, beszélgető asszonyaiban, portréiban. Egész lényében van valami gyermeki rácsodálkozás modelljeire, hogy ez a rácsodálkozás — formává élve — a követ is engedelmességre készteti. Mert — kedves közönségünk — *titka van a kőnek* — csak annak engedelmeskedik, aki a *sajátját* bontja ki belőle. Samu Kati ezt tette és ezt teszi. Reméljük még sokáig járja *ezt* az utat...

● Kevesen tudják — s talán nem haragszik meg a kiállító művész —, ha elárulok egyet műhelytitkaiból. Az itt látható figurák java része a vásárhelyi temetők egyikének csendes zugában készült. Ezt mondta egyszer nekem: „Tetszett és tetszik az a végtelen csend, ami ott körülvesz. Engem a temető nem riaszt. A földfelszín csak határvonal: múlt és jelen életek között. A sírkövek feliratai is *életről* tudósítanak. Nem figyelte? Ott is él a táj, a növényzet, a kő." Régi-régi históriát juttatott eszembe ez a vallomás. Azt mesélik, hogy a XV—XVI. század fordulóján a Buonarroti nemesi család gyereke, aki csak titokban szökhetett át néha-néha Topolino mester kőfaragó műhelyébe, s akit később Michelangelo néven ismert meg a világ — ezt a gyereket a derék Mester ekként oktatta: „A kő *szól* hozzád — üss rá kalapácsod lapjával és figyelj. Ekkor meghallod a hangját." Ezek a szobrok is tanúskodnak arról, hogy a kiállító művész akár a temető csendjében, akár a műterem zárt falai között mindannyiszor *hallja* a köveket, *érzi* az anyagot...

● És még valamit, ami nem kevésbé fontos.

Attól kezdve, hogy Samu Kati otthagyta a vásárhelyi tanyai életet, és egészen fiatalon szobrászkodni tanult *Tápai* Antal szegedi szakkörében, aztán a képzőművészeti főiskolán *Mikus* Sándor tanítványaként, majd az iparművészetin *Borsos* Miklós növendékeként, azóta *egy* nyelven beszél. Anyanyelvén. Alföldi tájban gyökerezőn. Íze és zamata van. Nem avult és nem avantgarde. Egyéni és mai. Művészi megnyilatkozása nemcsak forma — *tartalom* is. Egyéniségében és művészetében olyan fogalmak, mint szülőföld, hovatartozás, nép, kor és gondolat *feltételezik* és *kiegészítik* egymást. Mi ezt becsüljük művészetében, alkotásaiban, személyében. Ezért is kívántuk a szegedi szabadtéri kiállítások sorozatát Samu Kati műveivel útnak indítani.

Még valamit emlékeztetőül, amolyan hamubasültpogácsaként az elkövetkezendőkre — alkotóknak, rendezőknek, nézőknek. Dosztojevszkijt idézem. A „Démonokban" Tyihonov atyával mondatja a nihilista Sztravroginnak: „*... büntetés szegődik mindazok nyomába, akik elszakadnak a szülőföldtől, a nép és az idő igazától.*"

● Annak reményében, hogy e gondolatmorzsák némileg hozzájárultak a kiállító művész bemutatásához, segítenek az itt látható műalkotások értelmezésében és kifejezik reményünket az elkövetkezendő szabadtéri kiállítások tartalmát illetően, a tárlatot megnyitom és kívánom, hogy valamennyiüknek teljék tiszta örömük Samu Kati műalkotásaiban.

den városban hangsúlyozzák az építési osztályokon, hogy az igény növekszik. Megfelelő építési terület azonban csak kevés áll rendelkezésre, főként a lakótelepeken. A mai modern lakótelep ebből a szempontból elmaradottabb, mint a földszintes telkes világ, ahol az is előny, hogy a saját családi házzal egyidőben épített garázs határozott időre adómentességet kap. Nem adómentesek viszont azok a garázsok, amelyeket nem a házzal együtt építettek ugyanabban az udvarban. Nem adómentes továbbá a köztelken épült garázs.

De köztelkünk egyébként sincs elegendő. Nehéz kárváriát szenvednek végig, akik megpróbálkoznak akár összefogással, társulásban garázsokat építeni. Mégis van már szövetkezet vagy másféle társulat minden városban. *Hódmezővásárhelyen* jelenleg két egyenként 9—9, továbbá egy 20 férőhelyes garázs közösségről tudnak. Tervezték, hogy központi garázst építenek a belvárosban, de magasnak tartották a költségeket. Elvetették azt a tervet (építész: *Pazár* Miklós, CSOMITERV), amely a lakónegyedek területének jobb kihasználására irányul, s amelyet *Szeged-Tarjánban* megvalósítanak. Lényege: félig földbesüllyesztett garázsok felett gyermekjátszótér. A tervező szerint így gazdaságosabb, mint ha külön építenének garázsokat.

Makón is van már garázsszövetkezet, 25 helyiség már elkészült. Fő probléma, hogy a csipkeházaknál nincs építési terület. *Szentesen* több éves a garázsszövetkezeti mozgalom és ott is a helyhiány a fő gond. Egyébként 1972-ben eddig egyetlen garázsépítési kérelem futott be a tanács építési osztályára. Az egyszerűbb kivitelű szövetkezeti garázs építési díja: 10—13 ezer forint, plusz sok munka: sk. (Talán közeledünk az első pörösködéshöz is: Szegeden egy villanyszerelő kisiparos, mint mondotta: kevesebbet kapott az elvégzett munkáért a garázsszövetkezettől, mint amibe előre megállapodtak.) Többnyire minden városban, sőt a községekben is jellemző, hogy az új családi házak zömét garázzsal építik.



Könnyűszerkezetes garázs, egy karral felemelhető és leereszthető. Előnye: olcsó és kis helyet foglal. Most kezdi meg gyártását a csográdi Építőipari Ktsz (Fotó: Bálint)

Előre nézünk

Ennyiből is látni, hogy a mai problémák egyike a kocsi, a garázs, a parkolás. Szakértők szerint ez holnap lesz igazán probléma, hiszen a 10 ezer lakosra jutó autósűrűség 3 éve, amikor mérték, 200 alatt volt (a fővárosban 250, az országos átlag 159). Azóta gyorsult a tempó. Hódmezővásárhelyen tavaly 205-tel, *Csongrádon* viszont 1972-ben június 15-ig 92-vel (csaknem egyötöddel nőtt a magánautók létszáma. De az igény mindenütt nagyobb.

A városfejlesztésre vonatkozó legújabb előírásokban már ez a téma is nagyobb helyet kapott. Kötelező szabály, hogy a gépjárműállomány növekedését mindenütt figyelembe vegyék. A szabvány 1—1 járműre 30—41,2 négyzetméter helyszükséglettel számol gépjárművenként (parkoló és hozzájáró út), aminek négyzetmétere most minimum 500 forint. De ez a mai kocsiméretekkel számol, s nem tudni figyelembe veszi-e, hogy mivel számol az autógyártás. Nem támad-e itt is olyan ellentét, mint ami a közútépítés, a burkolatminőség, valamint a járműállomány nagysága, súlymérete és sebessége között ma fennáll?

Nos, sok mai ember szemében olyasféle valami az autó, akár a legyűrhetetlen krumplibogár, sőt még olyanabb, mert az automobilizmus ellen semmiféle irtószerrel se lehet védekezni. Megszokni, eltűrni, kordában tartani, alkalmazkodni hozzá önmagunk érdekében viszont lehet, kell, mert... mit tehetünk? Kiabáljunk, mint öreg a Hajnóczy utcában?

Az illetékesek csendben már azt méricskélik: mi várható itt a városfejlesztésben, beleértve a gépjárművesítést is 2040-ig? Hol leszünk mi már akkor.

KACZÚR ISTVÁN

Expedíció a hegyekben

Legfiatalabb vulkáni eredetű hegyvidékünket, a Zemplén vadregényes rengetegét a múlt század közepe óta rendszeresen kutatják a geológusok. E nagy kiterjedésű — hetven kilométer hosszú és harminc kilométer széles — rögökre tagolt hegység egyes részei azonban még sok tekintetben ismeretlenek, s időről időre meglepő újdonságokkal örvendeztetik meg a természetbúvárokat.

Legutóbb a Komárom megyei művelődési központ természettudományi stúdiójának barlangkutatói indítottak felderítő expedíciót a Zemplén kevésbé ismert területeire. A vállalkozás szenzációs eredménnyel zárult. Ritka opálfélék, égszínkék kalcedonok, tűzpiros és zöld jáspisfajták, rendkívül szép hegyi kristályok eddig ismeretlen lelőhelyeire bukkant a lelkes kutatógárda.

A begyűjtött ásványmintákat az Állami Földtani Intézetben vetették tüzetesebb vizsgálat alá, a látványos, reprezentatív darabok pedig a kiállítások anyagát gazdagítják majd.

Szakkörökben nagy feltűnést keltett a tudományos szempontból rendkívül értékes lelőhelyek felfedezése. A féldrágakő-fajtákat rejtő hegyvidék további kutatása érdemesnek látszik, s a kutatók tervbe vették, hogy a közeljövőben újabb expedíciót indítanak a zempléni „kincses" hegyekbe.

Izzólámpagyártó gépsor

A kereken negyedmillió négyzetméter területen épülő, s részben már működő Nagykanizsai Fényforrásgyárban ebben az évben további két fontos ipari létesítmény készül el, s ezzel lép

A másik önálló gyáregység a technikai üveggyár. Ebben a gyárban építik meg a legnagyobb hazai üvegolvasztó kemencét. Az üveggyár másik fontos berendezése a Ribbon-rendszerű izzólámpabúra gyártó automata gépsor. Ez a berendezés évente 500 000 000 villanyégő búra gyártására alkalmas. Az üveggyárban és a nagy automata lámpagyártó csarnokban ez év végén kezdődik a termelés.

például, hogy a saját családi fészkében, az ágya fölé is a német sas terjeszti ki szárnyait? Ha valaki akkor azt mondja Balátainak, felpofozza, leüti, agyonveri. Szerette feleségét, elviselte anyósát.

Alice jelenléte, vágyai, azoknak kielégítése fokozták benne a vagyonszerzésre törekvést, de ez nála mégiscsak másodrendű szempont volt. Ott volt a bauxitlelőhely. A zártkutatmányokért minden évben fizetni kellett. Mit lehetett tenni ilyen esetben. Dr. Pávai Vajna szerint Balátai megkísérelte jutányos áron átadni a magyar államkincstárnak, hogy az biztosítsa a független bányászatot, a feldolgozást, vagy olyan előnyös szerződés megkötését, amelynek segítségével Magyarország alumíniumhoz juthat.

Balátai tervei között szerepelt — mivel az alumínium gyártása olyan sok elektromos áramot igényel, amennyinek előállítására Magyarország nem képes —, hogy vásároljanak külföldről áramot. Távvezetékekről álmodozott. A dunai népek összefogásáról, a románokkal; csehekkel, jugoszlávokkal való gazdasági szövetségről. Sőt, amikor megtudta, hogy a Szovjetunióban nagy vízierőművet építenek, a velük való kooperáció lehetőségét is felvetette. Jellemző tiszta emberi szándékára, hogy ezt olyan magától értetődő dolognak fogta fel és terjesztette, mint aki a hatalom birtokosairól is tiszta szándékot tételez fel.

Szász erre vonatkozó feljegyzéseket is talált, és azokból kitűnt, hogy tervezetét hivatalos kormányférfiakhoz is eljuttatta. A kormány azonban hallani sem akart semmiféle egyezményről, főleg nem dél és kelet felé.

(Folytatjuk)

Samu Katalin

Samu Katalin hedves, esëllen, ősi kultúrak reminiszcenciá-it idérő állatfigurákban mu-talta be.

Domotór János: A vásárhelyi tárlatok...
Művészet, 1978. december - 14 lap.

Samu Katalin

A Vásárhelyi Tárlat megnyílt a Nemzeti Galériában – az elmúlt évek során mint a vásárhelyi iskola tartó pillérei váltak ismertté Szurcsik János, Németh József, Szalai Ferenc, Fejér Csaba, Samu Katalin, Csóhány Kálmán és még sokan.

Láttuk, hallottuk

1974. VII. 28. | Petőfi | 12:28 Ka.

Samu Katalin szobrász

A Nemzeti Galériában rendezték meg a Vásárhelyi Tárlatot – az elmúlt tíz év anyagából –, melyen művei szerepelnek. „Kutyakölyök" c. (említve)

Losonci Miklós: Kiállítótermekben. Pestmegyei Hírlap, 1974. júl. 24.

Samu Katalin, szobrász

A Vásárhelyi 10.Ö szi Tárlaton, „Puli-kutya" c. (említve) szerepeltek művei.

Képes Krónika

1974. aug. 3. TV. 18.10 / K Gyné

Samu Katalin

Miután elvégezte a főiskolát tanári állást vállalt vidéken.

Élő 120.

1941. VI. 24. 19 20 Petőfi

Samu Katalin

A szegedi tiszaparti pétányon szabadtéri kiállítást rendeztek Samu Katalin szobrászművész alkotásaiból.

Népművelés 1972/10 43 old.

Samu Katalin

a Miskolci Képtárban ma megnyílt hódmezővásárhelyi festők kiállításán plasztikái szerepelnek.

Déli Hírlap, 1942. jan. 22.

Samu Katalin szobrász

szabadtéri szoborkiállítása

nyílt Szegeden

Magyar Nemzet 1972 július 21

4. old.

Szaun Katalin

Művei szerepelnek a Vásárhelyi
Őszi Tárlaton

Magyar Nemzet 1971 november 6
4.old.

Samu Katalin

Csikó 1959-1962 (repró)

Kiepszönüo. Almanach 1, Corvina 1969, 189. l.

Samu Katalin, Gobrán



SAMU KATALIN MUNKÁJA

907

ık megtudni — mire gondolhatott
ıkor az egykori kezdeményező. Meg-
. De gazdag életműve az örökké
sorába emelte.

HORVÁTH MIHÁLY

teremtése, a Zenebarátok Kórusa, s
mindnyájunk féltett ügye, a Szabadtéri
Játékok — melynek újjáélesztésében
oroszlánrészt vállalt — mind nevéhez
fűződnek.

Samu Katalin, grobrón



SAMU KATALIN RAJZA

önök nélkül elmaradna a mi mindenesti feltámadásunk; önök nélkül, kedönségünk, némaságra ítélt, elásott kottajegyek lennénk, a haszontalanság

ólás örömével és ez alkalommal kinek mondjunk hát köszönetet mindenek- nem a mi közönségünknek? Ezerfejű kritikusunknak és mecénásunknak.

gzott testvérmegyénk színházának jubileumán.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

VAS NÉPE
1982 SEP 21

SAMU KATALIN

1071

Állatszobrok műtermében

Varga Imrének a pesti Vigadóban rendezett kiállításán fedezhettük fel egy régi portréját Samu Katalinról, az Iparművészeti Főiskola zugligeti kertjében pedig egy kutyaszobor látható: az egykori főiskolás Samu Katalin munkája. Mindez rádöbbent arra, hogy kissé elfelejtődött egy számottevő tehetség, az egyik legnagyobb magyar állatszobrász: Samu Katalin.

Pedig külön antológia szoborból mintázott állatsereglete: fekvő borjú, fekvő csikó, muraközi ló, mackó,



Samu Katalin: Játszó mackók.

medvék, bika és birkák, tehén, malac, bivaly és kutyakölyök, puli és lovat vezető fiú. Mindez természetes sűrítményben jelentkezik műtermében. Nem Saint-Sains ünnepi állatfarsangját ismétli, nem is antik eszmények után lohol, távol van tőle Simay Imre ünnepélyessége is a maga csiszoltságával. Olyan egyszerű és tiszta minden csikótestvére, mint a népdal.

Egy szó, mint száz: Samu Katalin állatai ábrázolásuk együttérző intenzitásában valóban személyek. Kis bocija is sokkalta inkább gyermek, mint borjú. Művei láttán József Attila szavai juthatnak eszünkbe: „Szívemben elidőz a tigris és a szelíd őz". E kettős egység Samu Katalin csontot rágó komondora. Tudjuk, hogy Derkovits és Szőnyi István borjúja, Aba-Novák tehenei az állatábrázolás magaslatát jelentik, de Samu Katalinéi más megfogalmazásúak: az állattal em-



Samu Katalin: Kiscsikó.

beri állapotot is tükröz, fiatalságot, a gyermekség harmatos tisztaságát. Mintegy az állat természeti törvényeit éri tetten szobraiban az emberi lélek mély együttérzésével, a gondolat hatékonyságával.

Alkotásai mentesek minden praktikától, akár az élete. Gazdaságot vezet, állatokat tart, megélhetését napi munkával biztosítja. Az alkotás, a szobrászat napjainak másik műszakja, este, éjszaka kerít sort rá. Nemcsak vallja, hanem gyakorolja mestere, Borsos Miklós intelmét: „Ne nyúzzuk, ne fárasszuk az anyagban az elképzelést, hanem friss szellemi erővel támasszuk fel a szoborban a gondolatot." Samu Katalin nem fárasztja az eszmét, hanem felszikráztatja és megvalósítja művészetében.

L. M.



Samu Katalin: Borjúfej.

Érzem, egy
vagyok,
megméretésére ítélten
egy új napnak.

Reggel van. Kinyitom a világosságot, illetve az egyelőre szürkületet jelentő balkonajtót, és a beton út, a Várkert fái fölött elnézek a kelő Nap felé. Köd rejti el az alattam levő dolgokat, úszunk a házak hajóin. Van ki álmodik még, és vannak akik fáradtabbak, mint amikor lefeküdtek, de elindulunk az új nap felé.

Valahol messze keleten, a „rózsás ujjú" bíbor hasadása cafrangokra szakad a fák sötét, rezzenéstelen tömege fölött. A tengerködben tengeralattjáróautók brummognak el alattam, míg a nemlétező messzeségben álom vonatok zuhannak a haladó éjszakába. Meghalnak homályos csillagok, és nyugaton a hegyek, mint másnapos óriások tántorogva felállnak.

Akár egy fehér kartonpapírból kivágott korong, mocskosan-szürkén befészkeli magát a nap, a várkerti fák ágai közé.

Reggel van. Szeptember reggel.

Kimondom, leírom, meghallom a szót: szeptember, és rám roskad az emlékek sokasága, ízeivel, fényeivel, kedves-elégikus szomorúságával.

A fázós, nyirkos reggelben türelmetlenül vártam, míg Anyám — a huszonöt és fél éves — megigazítja csíkos kiskosztümét, és szájára egy leheletnyi emlékeztető rúzst simít, hogy elkísérjen az első tanévnyitómra.

És álltunk minden tanévnyitók meleg délelőttjében, feszültségekkel, élményekkel terhesen, hogy a hangszóróból áradó beszédekre, az intő szavakra, míg elfáradtak bennünk a vágy-izgalom csikók, miket később már féken tudtunk tartani, meg tudtunk őrizni az alkalmas pillanatnak. Izgatott örömmel álltunk sorba a könyvosztó osztályterem ajtajában, hogy először csak egy könyvet kapjunk, — elsőben csak ennyi járt — majd mindig többet és többet. Bár igaz, hogy az öröm az volt, ha viseletes tankönyvhöz jutottunk, amiben az előző használó feljegyzéseit, titkos stigmáit böngészhettük. De mindezt elnyomja az emlékezés kék csomagolópapírjának illata, mely azonos bennem szeptemberrel. Kék papír, és piros-fehér csíkos vignetták. Először a fa tolltartók, és a redőnyös emeletesek ejtettek bámulatba, majd a ceru-

Szeptem



Durkó Gábor rajza.

ADRIA

Évente több százezren utaznak Jugoszláviába tőlünk, elsősorban azért, hogy láthassák, élvezhessék az Adria kékségét, hűs hullámait, nagyszerű klímáját.

AKVÁRIUM

A nagyobb adriai városok egyik jellegzetes látványossága a tenger életét, állatvilágát, növényeit bemutató akvárium cápákkal és ezerkarú polipokkal, képlékeny medúzákkal, sziklahalakkal, csigákkal, a tengerfenék fantasztikus növényeivel. Számomra mégsem ezek jelentették a legnagyobb élményt, hanem az a tárló, amely a halott tenger szörnyű vízióját idézte fel. Valóban egyre több a szennyező-

Az Adriáro

meg is éri, ha a megtakarított időt, benzinköltséget számítjuk.

ÁRAK

Igen borsosak, és bizony már jócskán túlszárnyalták a mi átlagárainkat. A korábbi évekhez viszonyítva sajnos a választék is gyérült. Aki tehát vásárolni megy Jugoszláviába, inkább maradjon itthon. A helyi lakosság pár évvel ezelőtt csak mosolygott, amikor a már akkor is magas árak miatt panaszkodtunk. Őket ez akkor még nemigen érdekelte,

1021

Samu Katalin

„...merre is vagy,
Hisz még nem hullottál az éjbe le,
Még ég fölötted estenden a villany,
Még mérik, lázad nő vagy süllyed-e?"
(Juhász Gyula: Gulácsy Lajosnak)

•

Samu Katalint, Hódmezővásárhely legeredetibb tehetségű szobrászát kerek két évtizede ismertem meg: vásárhelyi letelepedésem napjától majd egy éven át a művésztelepen laktunk mindketten, s azután is az egyetlen közös műteremben dolgoztunk egy jó esztendeig. Az akkor fénykorát élő vásárhelyi művészet körül javában vajúdott a világ: a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ideje volt ez; az új életforma bontakozó útját paraszti sorstragédiák s a gépesítés miatt vágóhídra küldött lovak transzportjai szegélyezték. A vásárhelyi művészek java erre reagált érzékenyen: drámai izzású művek születtek e tájon. De Samu Katalin, a vásárhelyi parasztcsaládból származó szobrász időtlen derűről vallott ekkor is: meleg, pihegő állatkölyköket faragott-mintázott, bolyhosakat és esetleneket, született ösztönükkel is az élet egyedülvalóságát hirdetőket. A vásárhelyieket korábban ért kifogások az ő művészetét nemigen érinthették, és később sem vonta senki kétségbe addigi oeuvre-jének eredetiségét és kvalitásosságát. A kritikusok ókori kultúrák reminiszcenciáit emlegették vele kapcsolatban, de e Vásárhelyen is kuriózumnak számító művészet rejtélyét voltaképpen soha senki sem próbálta megfejteni. Pedig Samu Katalin művészetének lényege éppen a vásárhelyi iskola jövőjének kulcskérdését rejtette magában. S talán épp ezért utólag sem árt elmélkednünk rajta.

Mielőtt azonban ennek boncolgatásába fognánk, fel kell idéznünk néhány, eddig kellőképpen nem értékelt tényt, amelyek már a hatvanas évektől érzékenyen érintették e művészcsoportosulás – és benne Samu Katalin – további útját: mindenekelőtt két létesítmény megszüntetését kell megemlítenünk: az egyik a vásárhelyi Méntelep, amelyet 1960-ban számoltak fel. Ez az intézmény mindig nagy vonzerőt gyakorolt az alkotókra: nemcsak száznál több válogatottan nemes mént és a méneskartól örökölt embereit kínálta modellül a képzőművészeknek – s ráadásként a lovaglás csodálatos lehetőségét –, de a boltíves hajdani huszárlaktanya impozáns, szép műemléképülete az egykor ott dolgozó Tornyai, Rudnay és művészbarátaik szellemét is kisugározta az utódokra. A másik hely, ahol elevenen élt az elődök szelleme, a régi Plohn-féle fényképész-

1

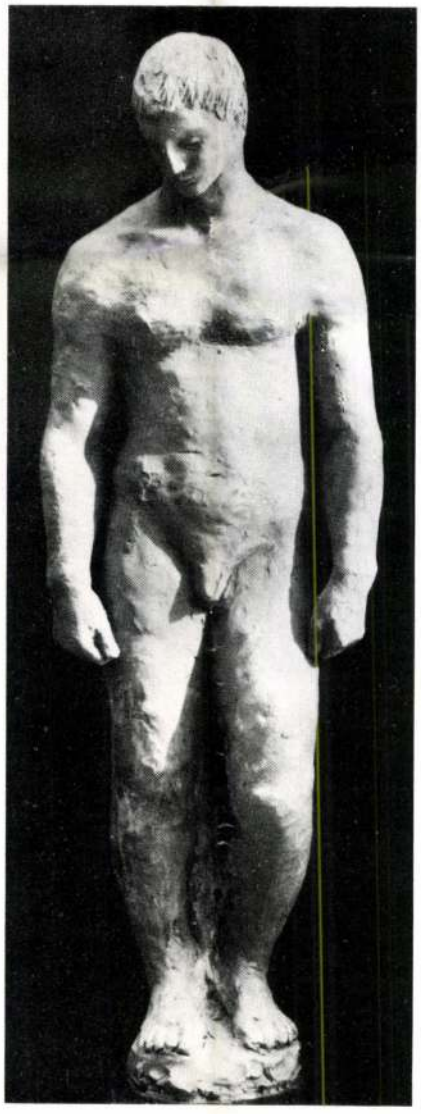

műterem volt, a már említett kollektív műterem. Itt dolgoztunk, beszélgettünk, helyben lakók és beutaltak, itt tervezgettünk vagy hallgattunk rádiót az éjszakákba nyúló estéken. Ez a viharvert kis épület csak három évvel élte túl a Méntelepet: a városrendezés megkezdésekor lebontották. A művészek szétszóródtak, megszűnt a mindennapos találkozások, a közös véleménycserék szuverén területe, s a lényegében egyéb okokra visszavezethető bomlás megindulásában ez a tény is döntően közrejátszott. A később felépült új kollektív műterem, majd a műtermes lakások a folyamatosságnak ezt a törését már nem tudták jóvá tenni.

A másik, sokkal lényegesebb ok azonban a vásárhelyi hagyomány és az itt kialakult művészet mélyreható elemzésének hiánya, mindenekelőtt az alkotók többsége, de jó ideig a kritika részéről is. Az ebből eredő alapvető problémák már a hatvanas évek elején is jelen voltak, de egyelőre még csak logikai ellentmondásokban jelentkeztek. Éppen a szobrászat területén mutatkozott meg a vásárhelyi művészet legfőbb jelszavának paradoxona: az „emberközpontúság" kérdése ugyanis a szobrászatra nehezen volt kritériumként kiterjeszthető. Különben is a „legvásárhelyibb" szobrász, Samu Katalin „állatközpontú" volt ezekben az években (még ha háziállatokhoz kötődött is elsősorban), s ennek felületes megítélése, sőt – mondjuk meg – kedélyeskedő lekezelése az ebben rejlő lényegi tanulság feltárását tette lehetetlenné.

Mivel a vásárhelyi művészet addigi ígéretes eredményeinek analízise és a jövő útjának kijelölése elmaradt, s a felelősségteljes építő munka helyett e művészet hovatovább felelőtlen, dilettáns menedzselése lépett előtérbe, ez szükségszerűen az eredmények lefölözését, a megteremtett értékek aprópénzre váltását hozta magával. E szerint kerültek rangsorba az itt született és a keletkező művek, de a mindenkori érdekeknek, a napi árfolyamnak, s a kereslet–kínálat piaci hullámzásának megfelelően maguk a művészek is. Megkezdődtek a látványos szereplések, s

9



6 Stettner Béla: A föld felett,
rézkarc, 29,5x29 cm, 1978
7 Stettner Béla: E. A. II/VII. 95x93 mm, 1980
8 Stettner Béla: Nyár,
monotípia, 40x31,5 cm, 1981
9 Stettner Béla: Parti emberek IV.,
rézkarc, 20x21 cm, 1980
(fotók Szabó M.)

1 Samu Katalin: Fiú akt, gipsz, 18 cm, 1964 (fotó Égető)
2 Samu Katalin: Fekvő borjú, homokkő, 40 cm, 1960 (fotó Lelkes I.)

2



az alkotóknak meg kellett szokniok az ezzel járó szerepkört is. A tematikai indokok miatt lényegében hátrább sorolt – vagyis az „emberközpontú" vásárhelyi művészetet ezek szerint inkább csak „színesítő" – Samu Katalin azonban emberi alkatánál fogva alkalmatlannak bizonyult erre. Sem a „bölcsen szűkszavú", sem a csiszoltan üres csevegő vagy a kiszámítottan jópofa, „flúgos bohém" általánosan kedvelt és társadalmilag – helyesebben társaságilag – elfogadott művészkategóriájába nem tartozott; gyermekien tiszta és őszinte, kedélyhullámzásoktól tarkított egyénisége, makacs, megalkuvást nem tűrő igazságérzete gyakran teremtett a menedzselés érdekei szempontjából „kínos" helyzeteket. S e kettő együttesen elég volt ahhoz, hogy Samu Katalin fokozatosan kiszoruljon a vásárhelyi kolóniából.

Sajnos a helyi menedzselés – sok más egyéb jóvátehetetlen mulasztása mellett – még a legújabb kori vásárhelyi művészet mindennapjainak krónikási rögzítését is elmulasztotta, s így a legutóbbi idők történetét valószínűleg sosem lehet már objektív történeti hűséggel megírni. Ha olyan alapossággal összegyűjtött tényanyag állna rendelkezésünkre, mint a hajdani időket regisztráló Kiss Lajosé volt, ma egyszerűbb dolga lenne a kritikának, s nyilván sok minden másképp alakult volna Vásárhelyen.

Samu Katalin sorsának azonban voltak más kedvezőtlen meghatározói is. A kritikusok sohasem figyeltek fel kellőképpen művészetének legszembetűnőbb tulajdonságára (amely pedig egyedülálló volt a vásárhelyi művészetben, s igencsak ritka másutt is), nevezetesen, hogy nem rövidebb-hosszabb fejlődés után találta meg saját egyéni hangját, hanem, mintegy Pallasz Athénéként, rögtön „teljes fegyverzetben pattant elő". S azt sem kutatta mélyebben senki, honnan az elemi erejű kapcsolódás az ókori kultúrákhoz (Mezopotámiához és a korai görögséghez); nyilván úgy vélték, valami „szabadon választott" kötődés ez is, mint annyi más művésznél. S ehhez járult még az a tematikai indíttatású „értékrend", amely Samu Katalin művészetét lényegében a Vastagh György nevével fémjelzett „állatszobrászat" kategóriájába sorolta, s az attól igencsak eltérő lírai melegségét általában nem annyira a pozitív tehetség, mint inkább a „nőiség" természetes következményeként értékelte. (Erre utal, hogy Samu Katalint még a kritikákban is többnyire csak kedélyeskedően Samu *Kati* néven emlegették, ami a képzőművészet területén korántsem olyan zöngéjű, mint amikor a színművészetben például Törőcsik Mariról beszélünk.)

Mindezek együttesen bőven elegendők voltak ahhoz, hogy egy érzékeny tehetség perifériára sodródását elősegítsék. Érthető, hogy e negatív tényezők összetorlódása nyomasztó súllyal nehezedett Samu Katalinra. Természetesen megpróbált szorításukból kitörni, ám ez a kísérlete is balul ütött ki, tovább súlyosbítva amúgy is reménytelennek tetsző helyzetét. Állatalakjai mellett emberi figurákkal is kényszerűnek érezte megjelenni a kiállításokon, de ezek a karakterétől idegen, ki nem érlelt alkotások a legkevésbé sem részesültek kedvező fogadtatásban. S ezzel lényegében bezárult a kör.

De vizsgáljuk meg, mi is Samu Katalin művészetének az a lényegi tulajdonsága, amelyről azt mondtam, hogy a vásárhelyi művészet jövőjének kulcskérdését rejtette magában. E tájon még a közelmúltig is olyan, nagyjából homogénnek nevezhető paraszti világ vette körül az alkotókat, amely nagyszerű alapot adhatott volna e vidék modern kultúrájának megteremtéséhez. Nem a képzőművészetre leszűkítve természetesen, hanem sokkal tágabb és hatékonyabb területet termékenyíthetvén volna meg: a környezetkultúrát. Sovány vigasz, hogy ez a hagyományos miliő ma többnyire lélektelenül sokszorosított festmények témáiban és népieskedő iparművészeti tárgyakban vegetál tovább az egyre inkább eljellegtelenedő városban.

Samu Katalinnak alapvető meghatározója ez az eltűnőben levő parasztiság. Még életformájában is az, hiszen saját kollégái is mindig értetlenül és némi rosszallással emlegették, hogy „művész létére" jószágokat tart, csirkével és galambbal kereskedik. S valóban: Samu Katalin azt tanulta ízig-vérig paraszt őseitől, hogy a megélhetés biztos alapja egyedül ez lehet, a „haszontalan" művészet kétes kenyér; s ez az ősi bölcsesség hamarosan igazolódott is, hiszen a ritka szobrászi megbízások miatt nemegyszer évekig is a jószágai eladásából kellett megélnie.

A földművelő-állattenyésztő életforma szülte egykor azokat az ókori kultúrákat is, amelyekkel Samu Katalin művészete oly egyértelműen rokonítható. Szülte a paraszti, azaz népművészetet éppúgy, mint a „magas művészeteket", mert ezek a kultúrák teljes gyökerükkel a földművelésből fakadtak: ez adta gazdasági alapjukat, társadalmuk szerkezetét, gondolkodásuk logikáját, egész világképüket. Töretlen út ez: a népművészettől az uralkodók művészetéig, töretlen és lényegében megfordíthatatlan. A magasabb kasztba, rétegbe és osztályba jutó ókori ember ugyanúgy elhagyta az alsóbbak minden rekvizítumát, akár a mai. Csak a közös alap biztosította, hogy ez a feljebb lépés nem járt a kultúra törésével. Az úgynevezett realizmus csak a magasabb társadalmi szinteken jelent meg e társadalmak művészetében, s a „csodálni való tökéletesség" éppen a földműveléstől elidegenedő városlakó görögöknél született meg, de a periklészi kor és a hellenizmus már idegen Samu Katalin számára. Az ő egyéni kilépése a paraszti sorból nem juthatott idáig: a föld még túl közeli a számára, s belé eresztett gyökereit nem is szakíthatja el soha.

Az előrelépésnek ez a még archaikus kötöttségeket őrző lépcsőfoka voltaképpen a mi parasztságunk kulturális felemelkedésének igazi lehetőségét is pél-

dázná, azt az utat, amely az ókori kultúrákéhoz hasonlóan törés nélkül vihette volna tovább e megszűnő nehéz életforma pozitív jegyeit – hasonlóan, ahogy ezt például a finn építészet és design is tette századunkban –, szemben a mai sajnálatos magyar valósággal, ahol mind gyakrabban épp a minden igazi értéket nélkülöző kispolgári életvitel lép elő áhított példává, mind kivagyiságot tükröző és áligényességből fakadó pazarlásaival, mind pedig igénytelenséget sugárzó olcsó pótlékaival. Ez a ferde ízlés viszolyogva kerüli a nemesen egyszerűt, s a képzőművészetben is az irodalmiasságnak, az olcsón klasszicizáló „reneszánsz tökéletességnek" ad teret. Hogyne lenne hát érthető, hogy Samu Katalin művészetét is éppen ilyen szobrászok homályosíthatták el, többnyire rövid életű vásárhelyi tündöklésükkel.

Legmeglepőbb azonban talán az a tény, hogy Samu Katalin paraszti gyökerei ellenére sem kapcsolódott soha szobrászatában a népművészethez. Legdöntőbb bizonyítéka ez az előző életforma kifejezésmódját megtagadó nagy lépésnek, amelyről az ókori kultúrák kapcsán már szólottam. S merőben más feljebb lépés ez, mint Tornyai Jánosé: mentes a múlt századi akadémizmus hatásától; új művészet, melyet századunk megvilágosodott társadalmi-történeti-gazdasági szemlélete formált, hála a Samu Katalin szemét erre irányító mesternek, Borsos Miklósnak.

Végül meg kell vizsgálnunk még egy kérdést: állatszobrász-e valójában Samu Katalin? Köztudomású, hogy pályája kezdete óta szinte kivétel nélkül kölyökállatokat formál meg, s ebben egy izgalmas probléma gyökerére bukkanunk. A modern etológia ugyanis érdekes azonosságokat tárt fel az állatkölykök, illetve a kisgyermek testarányait, formáit és viselkedését illetőleg, s ugyancsak vizsgálta ezek együttes hatását a felnőtt emberre és állatokra. Különös fontosságot kapott az a tény, hogy az embrionális fejlődés során fokozatosan differenciálódó közös vonásokból a születéskor még minden emlősnél rendkívül sok van meg, s ezek (gömbölyded formák, nagy szemek, a mozgás esetlensége, a játékosság) ösztönösen gyengéd viselkedést váltanak ki a felnőtt lényekből. Az öntudatra ébredésnek ez a közös gyermeki korszaka tehát legalább annyira emberi, mint „állati". A parasztember is, aki a jószágot mindig a hasznáért tartotta, s a megbecsülést, a szeretetet legfeljebb egy-egy simogatással, veregetéssel adta annak tudtára, a „haszontalan" állatkölykökkel szívesen játszadozott. Ez az a pont, ahol a földművelő meg tud

3



feledkezni küzdelmes élete realitásairól és önfeledten adja át magát egy „haszontalan" időtöltésnek. Samu Katalin szobraiban is a kölyköt, a bontakozó élet megejtő szépségét fedezheti fel és közben észrevétlenül megigézi őt az ezt közvetítő művészet is.

Milyen egyszerű lépés ez és mennyire „vásárhelyi"! Mennyire paraszti és ugyanakkor egyetemesen emberi tulajdonság motiválja Samu Katalin művészetét! Szemünk előtt történt meg a csoda: egy paraszti osztályból jött szobrász – félig ösztönösen, félig tudatosan – a „magas művészet" szférájába emelte saját meghatározó miliőjének egy darabját!

Észrevettük és méltányoltuk-e ezt a csodát? Aligha. A tematikai alapállású ítélkezés félrevezette az ítélkezőket: sajnos egy „állatszobrász" nem lehetett üde, kedves színfoltnál több a „komoly", „elkötelezett", „emberközpontú" vásárhelyi iskolában. S e szemlélet képtelen volt bármi jelképes tartalmat meglátni Samu

4



5

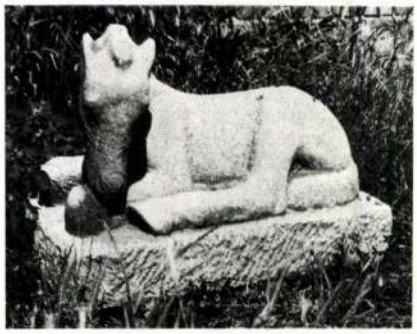

Katalin szobraiban: egy általánosan elterjedt, közhelyszerű, szegényes szimbólumrendszerbe, úgy látszik, sehogy sem fért be a születés, az eszmélés általa megfogalmazott örök csodája. (Boldog korok, amelyekben állatalakok hordozhatták a kiterjedt szimbólumok többségét!) Óvodák udvarára való művészetnek minősítették hát a Samu Katalinét, s ezt olvasva is joggal támadhat fel az olvasóban valamelyes irigység: boldog város lehet az, amelynek kéttucatnyi óvodája ilyen szobroknak adhatott helyet! Nos, Samu Katalinnak szülővárosában – negyedszázados művészi működésének színterén – mindössze egyetlen kis szobra áll egy óvoda belső udvarán eldugva, s még tágabb megyéjében is csupán további kettő. Az egyoldalúan képvásárlásra nevelt vásárhelyi közönség pedig még csak egyetlen kisplasztikát sem vett tőle soha.

Úgy látszik, hiába volt az országos elismerés, a Derkovits-díj, mindez kevésnek bizonyult ahhoz, hogy ennek az eredeti tehetségű szobrásznak kellő súlyt adjon szűkebb pátriájában. Samu Katalin ma egyike Vásárhely önkéntes visszavonultságban élő alkotóinak, akiknek sorsával a helyi művészetpolitika mindeddig nem vetett számot. Másfél évtizedig nem láthattuk szobrait a helyi kiállításokon, s néhány éve elköltözött a számára fojtó levegőjűvé vált művésztelepről is, miután a kisajátított szülői házukért kapott pénzből egy parasztházat vásárolt magának Vásárhely egyik félreeső utcácskájában. Ugyanekkor kényszerült feladni a pár esztendőn át szerény kis jövedelmet biztosító fél státusú tanári állását is. Kínzó egészségi problémákkal is küszködve, teljesen magára hagyatottan él, de ma is tervekkel tele; művészete töretlen. Házának mediterrán hangulatúvá varázsolt hátsó udvarában tágas műtermet építtetett. Kedvenc állatai veszik körül és egyszerű, kedves szomszédai, akik emberi melegségükkel ma is segítik. Hogy élni tud: nekik köszönheti. Kilátástalannak tetsző helyzete ellenére is hűséges szülővárosához, amelytől pedig a Tornyaiéhoz kísértetiesen hasonlító nyomasztó gyermekkora is el kellene hogy taszítsa. S mégis: képtelen másutt élni.

Kényszerű elszigetelődése arra figyelmeztet mindannyiunkat: nem ártana felelősségteljesebbé tenni műkritikai gyakorlatunkat, helyi művészetirányítási rendszerünket, és egyáltalán: ideje lenne végre jóval nagyobb toleranciával viseltetni az érzékeny művészalkatok iránt, ha nem akarjuk jóvátehetetlenül elfecsérelt tehetségeink számát szaporítani.

Lelkes István

3 Samu Katalin: Borjúfej, homokkő, 42 cm, 1966
4 Samu Katalin: Mackó, mészkő, 78 cm, 1963
5 Samu Katalin: Fekvő csikó, homokkő, 76x35x43 cm, (fotók Lelkes I.)

Repülő geiszonok

Ó, a századforduló – Budapest arculatát is meghatározó – eklektikus építészete! Azok az oszloprendek és párkányok, timpanonok és frízek a volt kávéházakon vagy akár bérházakon! Itt a díszítőelemek még díszítenek. Az épület és tartozékai harmonizálnak: a kapuk is neoreneszánsz, neogót vagy neobarokk építmények. Sőt, a kapualjakban rejtőzködő lakónévtáblák is hasonlóan esztergált oszlopocskákkal és párkányzattal ékesítettek, mint maguk a hivalkodó paloták.

Az olvasóban persze felmerülhet a kérdés, vajon miért került egy grafikus munkásságát méltató írás elejére az eklektikának e nosztalgiába hajló dicsérete. Nos, maga *Felvidéki András* nevezi mestereinek a Népköztársaság és a Bajcsy-Zsilinszky út házait. E kor építészetének egyes elemei szerveződnek monumentális és bizarr tárgyakká alkotásain. A koronázópárkány, az oromzat, a friz, az architráv és még számos tartozék leválik az épületről és soha nem volt alakzatként jelenik meg két dimenzióban a grafikákon és a festményeken. Frank János 1981-es katalógus-előszava találóan foglalja össze Felvidéki művészetét: „...munkáin az – eleddig is szereplő – architektonikus elemek önállósultak, az épületekből – számtalan épületből – kiemel, kinagyít egy-egy részletet, ezeket – látszólag – egymásra halmozza, lapátolja. A geiszon–friz–architráv szentháromság tótágast áll, a művész zsonglőrködik a szimák és a kimák S hajlataival, nemkülönben a konzol-sorokkal, váratlanul felvet egy lunetta cikkelyt: mindent máshová tesz, mint ahová kellene, élvezi a diszlokációt, a horizontális önála vertikális, sőt az építkezést esetleg két vagy éppenséggel négy oldalon kezdi el, egyszerre."

A hetvenes évek közepén néhány Iparművészeti Főiskolát végzett fiatal csoportot alakított Perspektíva néven. Első közös fellépésük a Madách Színházban megrendezett plakátkiállításuk volt 1976-ban. Itthon és külföldön, Pécsett és Varsóban egyaránt sikeresen szerepeltek. A hetvenes évek második felében az egyesülés több tagja – hogy csak a legjelentősebbeket említsem: *Schmal Károly, Kemény György, Helényi Tibor, Felvidéki András* – az alkalmazott grafika mellett az autonóm művészet területén is elkezdtek dolgozni. Eleinte bátortalanul, szinte csak önmaguknak, később egyre céltudatosabban, kiállításokra készülve.

Felvidékinek a hetvenes évek második felében alkotott cinkmaratásaira a manierizmus mesterkéltsége, a zsúfoltság és a perspektíva túlhangsúlyozása a jellemző. De már ezeken a tárgyakkal teletömött,

1



1 Felvidéki András: Lebegő test, olaj, vászon, 150x100 cm, 1980

2

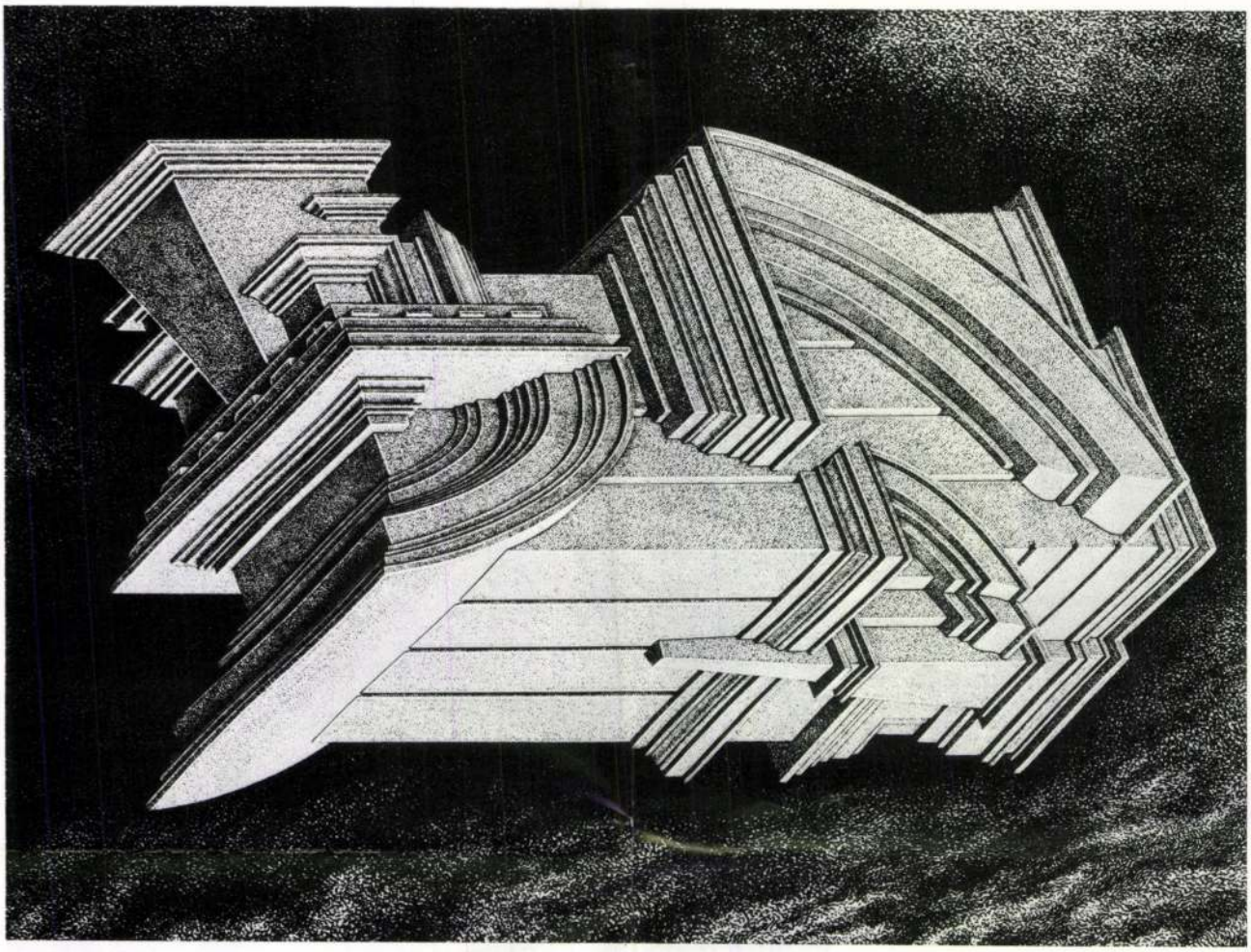

2 Felvidéki András: Repülő test, tollrajz, papír, 70x100 cm, 1980
3 Felvidéki András: Arzenál, cinkmaratás, papír, 23,5x33 cm, 1978
4 Felvidéki András: Préselt perspektíva, tempera, tus, papír, 39x86 cm, 1981
5 Felvidéki András: Reliefrészlet, olaj, vászon, 150x70 cm, 1980 (fotók Juhász I.)

erős mozgásellentétekre épülő lapokon is meghatározó szerepe van az architektúrának. Látszólag kompilációk ezek a grafikák, de ha egy kicsit több időt eltöltünk szemlélésükkel, rájövünk, hogy mégsem azok, hiszen a motívumok erősen túlírt rövidülése, kihangsúlyozottan művi, banális zsúfoltságuk, szürreális-metafizikus világuk sajátos mondanivalót hordoz.

Úgy gondolom, hogy ezeken az 1978 táján keletkezett lapokon főleg erejét, tudását próbálta ki a grafikus. Minden eddig megismert és érdekesnek tartott formát kiöntött magából, megpróbálta összegyúrni, de végül rájött – a későbbi munkái tanúsítják –, hogy ez csak bizonyos válogatás után sikerülhet igazán. Szelektálni kezdett, kompozíciói letisztultak ...

3



De mielőtt eljutnánk munkásságának ezen újabb állomásához, nézzünk meg néhányat manierista-szürrealista grafikái közül.

Az *Arzenál* (1978) című cinkmaratáson a torzított perspektíva szinte beszippantja a kompozíción kívül eső enyészpontba a túlrövidített tárgyakat. A lapon megjelenő, színházi kelléktárra emlékeztető, zsúfolt helyiségben pszeudódolgok sorakoznak: emberfejmaszk, oroszlánfej-ajtókopogtató; az architektúra színpadi kellék. A XIX. század eklektikus díszítőelemeit szervezi össze soha nem volt világgá alkotójuk.

A színpadot, *Palladio* Teatro Olimpicóját idézik a *Palotaforradalom* (1979) épületrészei és papírmasé harcosai. Itt is másodlagos minden, mintha egy másik képről léptek volna át a kétdimenziós alakok, hogy megvívják értelmetlen harcukat.

1980 táján a mozgalmas kompozíciók letisztulnak, szinte mozdulatlanná merevednek, nem marad más rajtuk, csak a bizarr tömbökké összenőtt, fekete űrben lebegő építészeti elemek.

De mik ezek az állandóságot és az esetlegességet egyaránt sugárzó grafikák? A *Repülő test* (1980) például különböző-képpen egymásba illesztett párkányokból összeálló emlékmű. A perspektívával való manipulálás, a játékosság mellett az illuzionizmus tudatos alkalmazása jellemzi a grafikát.

A képzőművészetnek megszületése óta sajátja az illúziókeltés. Hiszen a síkban, két dimenzióban ábrázolt képről azt akarja elhitetni megalkotója, hogy mélysége is van. Legtöbb képzőművész a természet „tökéletes" utánzásához használta segédeszköznek az érzéki csalódást okozó fogásokat. Azok, akik ezeket önálló kompozíciós elemnek tekintették, és tudatosan vezették velük félre a szemet, már kevesebben voltak. Például *Hogarth*, aki a perspektíva és az illuzionizmus „csalásait" bemutató metszetet készített, a *Hamis perspektívát* (1754).

Préselt perspektíva (1980) című munkáján Felvidéki is a távlat tudatos és célzatos manipulálása révén törekszik a szem megtévesztésére. A tárgy egyes részei több enyészpont felé rövidülnek, ezáltal helyzete meghatározhatatlanná válik, a perspektíva túlírásával pedig összelapítja a párkányrészekből és ablakoromzatokból összerakott monumentumát.

Ugyancsak a perspektíva segítségével duzzasztja óriássá, a képmezőben átlósan a végtelenbe futóvá fél ablakoromzatokból és párkánytöredékekből összefűzött *Obeliszkjét* (1980).

Grafikái készítése mellett fest is a művész: olajképein megnövekedtek és színessé váltak furcsa alakzatai. Hatalmas – 1,5x1 m-es – *Lebegő test*je (1980) lenyűgöző valószerűtlenségének és monumentalitásának paradoxonával. Űrben lebegő, ember alkotta kő- és habarcshalmazt ábrázoló festményén a kékes, sárgás, narancsos műmárványra emlékeztető színezéssel az egyes részleteket hangsúlyozza ki.

Az említett olajképnek közeli rokona a *Reliefrészlet* (1980) című kompozíció. A fekete háttér előtt úszó rózsaszín-narancs-lila objektum olyan, mint a kozmosz bársonyfeketéje előtt megjelenő, csillag által megvilágított meteor.

A hetvenes évek honi grafikájában jelentős helyet vívtak ki maguknak a szürrealista törekvések. Legeredetibb képviselőik nem a *Max Ernst* és a *Salvador Dali* által megteremtett tradíciókhoz kapcsolódnak. Csak az alkotásmód, a szabad asszociáció emlékeztet rájuk, de sokszor még az sem. *Almásy Aladár* végletesen szubjektív vagy *Szemethy Imre* intellektuális szürrealizmusa nagyon eltér a klaszszikus modelltől. És természetesen más Felvidéki metafizikus, eklektikus elemeket meghökkentően társító szürrealizmusa is. E generációra jellemző, hogy egy frappáns motívumot, ötletet kiötlője a végtelenségig variál. Ezt teszi Felvidéki András is. De vajon meddig lehet egy témát az unalmasság veszélye nélkül variálni? Szerencsére a grafikusban van annyi kezdeményezőkészség – ezt eddigi munkássága is bizonyította –, hogy ha kell, ha akar, tud újítani.

Lóska Lajos

5

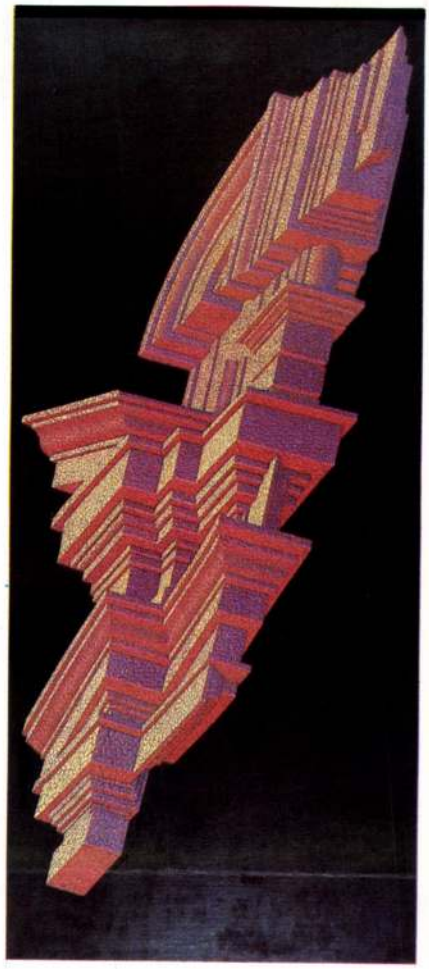

4

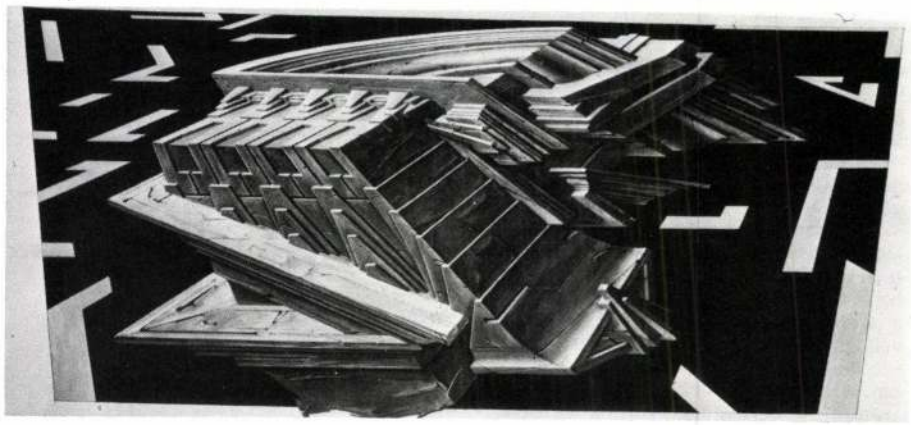

1983 JAN
MŰVÉSZET
MHSAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-126

Művészet Délkelet-Új-Guineában: bételdiótörő a Massim-térségből

Magyarországon kevesen ismerik a világon egyik legjobban elterjedt élvezeti cikket, a bételt s a hozzákapcsolódó bételrágás szokását. Pedig az Indiától Indonézián keresztül egész Melanéziáig húzódó területen több millió ember hódol naponta ennek a szenvedélynek más, egyéb narkotikumok (dohány, alkohol stb.) fogyasztása mellett. A bételrágáshoz három dolog szükséges: az Arecapálma diója, a bételdió; a bételborscserje levele vagy egyéb, illatos, fűszeres nyersanyag, például Új-Guineában egy fafélének kinézetre az amerikai mogyoróhoz hasonlító termése, ottani nevén „dáka", és égetett mész, por alakban. E három alapanyag tárolására, illetve a bétel fogyasztására különböző eszközök szolgálnak: 1. a mészport tökből, bambuszból vagy kiszáritott héjú, kivájt belsejű gyümölcsből készült edényfélében tartják; 2. a mészpor kiszedéséhez kis, kanálhoz hasonló, ún. mésznyaló lapátkát használnak; 3. a bételdió törését pedig – öreg, fogatlan emberek számára – kis mozsár könnyíti meg. Magát a bételdiót, illetve a harmadik, helyenként változó alapanyagot, kis, fonott szatyorban tartják általában.

A hatóanyagot a dió tartalmazza, amelynek kioldását az égetett mész segíti elő. A bételrágás összetett folyamat. Először a dió puha zöld héját repesztik meg foggal, úgy, hogy hasonlóan a tökmaghoz, hozzájuthassanak a kocsonyás belsejéhez. Mikor ezt a szájukba vették, a mésznyaló lapátkával vagy egyszerűen egy fadarabbal, vagy magával a „dáká"-val kis meszet vesznek a szájukba, majd harapnak egyet magából a rendkívül erős ízű dákából is. Az egészet rágják egy darabig, majd mikor a nyál pirossá válik szájukban, az egészet kiköpik. A nyál pirossá válása jelzi azt, hogy a mész megtette hatását – a narkotikum kioldódott a dióból.

A bétel hatása sokban hasonlít az alkoholéhoz: enyhén a fejbe száll, emeli a pulzusszámot, kitágítja a pupillákat s enyhe verítékezést okoz. Pápua-újguineai barátaim „pápua sörnek" nevezték tréfásan, s valóban, az okozott enyhe bódulat nagyon emlékeztet a sör hatására. Közkedveltségét azonban talán elsősorban fáradságűző hatásának köszönheti: nem is kezdődhet úgy nap, munka vagy akármilyen társaságbeli esemény, hogy ne rágnának bételt előtte. Ilyen értelemben tehát megfelel a minálunk oly gyakori kávézásnak, vagy például az aratáskor az aratóknak adott bornak. Egyéb előnyei mellett (például elveszi az áporodott szájszagot s a mentolhoz hasonlóan üde leheletet ad) több kellemetlen velejárója is van: a fellépő bő nyáladzás miatt állandó köpködéssel jár, a fogakat vörösre színezi s hosszú távon teljesen szét is roncsolja. Ezért van oly nagy szükségük az öregeknek a bételdiótörőre. Ötvenéves „aggastyánoknak" gyakran már egyetlen ép foguk sincs, s így nem is tudják szétrágni a dió héját. Az egészet tehát megtörik a mozsárban, a péphez hozzáadnak kis meszet, majd az egészet mésznyaló lapátkával szájba veszik.

A következőkben egy ilyen bételdiótörőt mutatunk be a Néprajzi Múzeum állandó kiállításából. A tárgy a délkelet-újguineai Massim térségből származik, 1930-ból. A pszichoanalitikus néprajz világhírű magyar képviselője, Róheim Géza gyűjtötte 9 hónapos terepmunkája során az új-guineai szárazföld délkeleti csücskénél húzódó szigetek egyikén, Normanby (helyi nevén Duau) szigetén. A Róheim által gyűjtött tárgyakhoz eredetileg bő jegyzetanyag is tartozott, ez – valószínűleg a II. világháború során – elkallódott. Nagy szerencsénkre azonban az erre a tárgyra vonatkozó adatok, bár kivonatos formában, de rendelkezésünkre állnak. Idézem a jegyzetet: „Tokedukeketaj (= mesebeli emberevő óriás) a hasán levő tálban (értsd a mozsár részben – V. G.) főzte meg a gyerekeket, akiket megevett, a hátán lévő kosarában viszi őket. (A szobron ilyen kosár nincs kifaragva! – V. G.) A tárgy maga *ketopia* és *mwārikuakua* = azaz bételdiótörő és bűvös rontó szellem. Ha varázsló kezébe kerül az ilyen diótörő, ráolvas, megnyitja a „fülét", emberré változtatja, az azután szaladgál és énekli *kuakua.*"

Ebből az utolsó mondatból egyértelműen kiderül, hogy a tárgyat a praktikus cél mellett valamiféleképpen fekete mágiára, rontásra is használták. A kivonatos jegyzet azonban sajnos nem elég világos: nem tudni, hogy miért olvas rá a varázsló, ha a diótörő a „kezébe kerül", hogy mi a szerepe a törő emberalakja „emberré változtatásának", s az emberré változott szobor „kuakua" éneklésének. Az azonban a Róheim által használt szóból, a „rontás"-ból világos, hogy ún. fekete mágiára használták.

A szobor értelméhez további szempontokat adhat a mesebeli emberevőhöz fűződő mítosz vizsgálata. Ezt Róheim megint csak kivonatosan közölte egy angol nyelven megjelent publikációjában. Szabad fordításban ez a következőképpen hangzik: „Matakapotaiataia faluját Kopoakaposi-nak (= bugyborékoló víz), anyját pedig Kakasiro-nak (= kenyérfagyümölcs) hívták. A falu lakosait Tokedukeketaj, a kannibál tartotta állandó rémületben,



meg Bawegaragara, a röfögő disznó. A falu lakosai annyira féltek az őket pusztító két emberevőtől, hogy mind egy szálig elmenekültek a faluból, kivéve egy terhes asszonyt. Ő előzőleg sok férfival közösült. [Ez utalás arra, hogy belőle majd az egész törzs újraszülethet, hiszen mindannyiuk magját őrzi a méhe. – V. G.] Mikor már közel volt a szülés, elrejtőzött egy gödörben, s egy fiúnak adott életet, akit Matakopotaiataianak neveztek. Ez a név annyit jelent, hogy »a kiugró szemű«, s azért nevezték őt így, mert két pár szeme volt – egy elöl s egy hátul. [Ez ugyan némi ellentmondás az etimológiával, de mindenképpen a szemekkel való rendkívüli dologra utal – V. G.] Mikor Matakapotaiataia felnőtt, így szólt anyjához: »Hol vannak a falu lakosai?« Anyja elmondta neki, hogy mi történt, s a fiú megtudakolta, hol rejtőzik ellensége. »Jóval a Tojaj

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
1982 OKT 15

1021

Állatszobrok műtermében

Varga Imrének a pesti Vigadóban rendezett kiállításán fedezhettük fel egy régi portréját Samu Katalinról, az Iparművészti Főiskola zugligeti kertjében pedig egy kutyaszobor látható: az egykori főiskolás Samu Katalin munkája. Mindez rádöbbent arra, hogy kissé elfelejtődött egy számottevő tehetség, az egyik legnagyobb magyar állatszobrász: Samu Katalin.

SAMU Katalin

Pedig külön antológia szoborból mintázott állatsereglete: fekvő borjú, fekvő csikó, muraközi ló, mackó, medvék, bika és birkák, tehén, malac, bivaly és kutyakölyök, puli és lovat vezető fiú. Mindez természetes sűrítményben jelentkezik műtermében. Nem Saint-Sains ünnepi állatfarsangját ismétli, nem is antik eszmények után lohol, távol van tőle Simay Imre ünnepélyessége is a maga csiszoltságával. Olyan egyszerű és tiszta minden csikótestvére, mint a népdal.

Amikor csengetek hódmezővásárhelyi portáján, kecskemekegés, kutyaugatás, malacvisítás, jércerikoltás, birkabégetés kíséri lépteit. Háznépe is köszönt. Samu Katalin barátainak tartja az állatokat, a létezés törvényeit az ő közegükben éli át. Alighanem az egyetlen magyar szobrász, aki asszony létére állatokkal társalog, miközben mintázza őket. „Hol a forrása ennek?" — kérdeztem tőle. Így válaszolt: „Tanyán éltem gyermekkoromban nagyszüleimnél. Rettentő sok egyedüllétem volt állatokkal. Kutyámmal mentem éjszaka, beszédes csendben voltak társaim. Nekem szinte embernek számítottak,

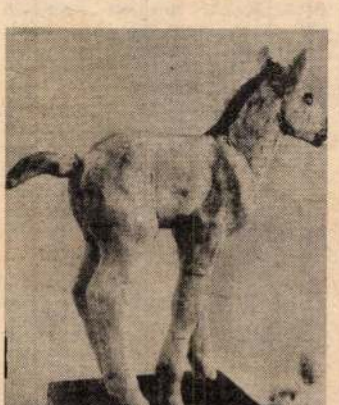

Samu Katalin: Kiscsikó



Samu Katalin: Játszó mackók

hiszen Gabi kutya, Csuti ló valósággal személy volt a szívemben."

Egy szó, mint száz: Samu Katalin állatai ábrázolásuk együttérző intenzitásában valóban személyek. Kisbocija is sokkalta inkább gyermek, mint borjú. Művei láttán Józsefi Attila szavai juthatnak eszünkbe: „Szívemben elidőz a tigris és a szelíd őz." E kettős egység Samu Katalin csontot rágó komondora. Tudjuk, hogy Derkovits és Szőnyi István borjúja, Aba-Novák tehenei az állatábrázolás magaslatát jelentik, de Samu Katalinéi más megfogalmazásúak: az állattal emberi állapotot is tükröz, fiatalságot, a gyermekség harmatos tisztaságát. Mintegy az állat természeti törvényeit éri tetten szobraiban az emberi lélek mély együttérzésével, a gondolat hatékonyságával.

Alkotásai mentesek minden praktikától, akár az élete. Gazdaságot vezet, állatokat tart, megélhetését napi munkával biztosítja. Az alkotás, a szobrászat napjainak másik műszakja, este, éjszaka kerít sort rá. Nemcsak vallja, hanem gyakorolja mestere, Borsos Miklós intelmét: „Ne nyúzzuk, ne fárasszuk az anyagban az elképzelést, hanem friss szellemi erővel támasszuk fel a szoborban a gondolatot." Samu Katalin nem fárasztja az eszmét, hanem felszikráztatja és megvalósítja művészetében.

Losonczi Miklós

kaszaltóval fejezte b
tatóját.

Egy biztos: ritkán
a hazai közönség a
csabai tornászokat,
sen nemzetközi vers
retében. A három te
ros kapcsolata révé
ban sok mindent kár
tott a sportág, hiszen
aradi, zrenjanini és
csabai tornászok igy
legszebb gyakorlataik
mutatni.

Szerenkénti döntő. Ugrás: 1. Steigerwald Barbara (Békéscsaba) 19,10 pont, 2. Sar-

…ainuiosége, Balkán bajnok, felnőtt válogatott, várhatóan ott lesz a jövő évi budapesti VB-n is

kadi Tímea (Békéscsaba) 18,95, 3. Papp Noémi (Arad) 18,35. **Pontversenyen kívül:** 1. Dumitru Dana (Arad) 19,05, 2. Farcut Claudia (Arad) 18,30, 3. Tasnádi Tímea (Békéscsaba) 17,75.

Korlát: 1. Sarkadi Tímea (Békéscsaba) 18,75, 2. Balázs Kriszta (Békéscsaba) 18,65, 3. Vorindan Dorin (Arad) 17,65. **Pontversenyen kívül:** 1. Dumitru Dana (Arad) 19,0, 2. Farcut Claudia (Arad) 18,6, 3. Tasnádi Tímea (Békéscsaba) 17,6.

Gerenda: 1. Balázs Kriszta (Békéscsaba) 18,75, 2. Markovics Bljana (Zrenjanin) 18,25, 3. Steigerwald Barbara 18,20. **Pontversenyen kívül:** 1. Farcut Claudia (Arad) 19,25, 2. Dumitru Dana (Arad) 17,45, 3. Lipták Erzsébet (Békéscsaba) 16,55.

Talaj: 1. Balázs Kriszta (Békéscsaba) 19,5, 2. Sarkadi Tímea (Békéscsaba) 19,1, 3. Kisvárdai Tímea (Arad) 18,9. **Pontversenyen kívül:** 1. Dumitru Dana (Arad) 19,15, 2. Farcut Claudia (Arad) 18,75, 3. Lipták Erzsébet (Békéscsaba) 18,1.

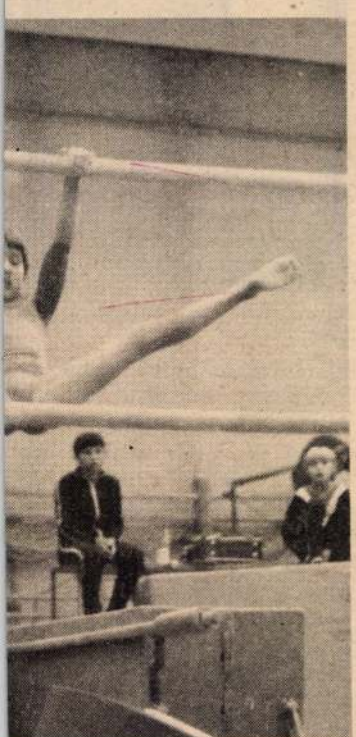

…zlánya, a zrenjanini Sarapka …t — mindössze 8 esztendős

Fotó: Veress Erzsi

IN. A bizonyíték tárgya magnószalag, ame-
A felvételen egy telefonbe-
egyik szereplője bizonyos
rk-i bíróság azzal vádol,
világhírű teniszezőknek,
abb áron. A számos lapban
néhány részlete a következ-
l? „Azt hiszem, ja, persze,
– Igen, s nem is akármilyen,
jezettje. „Ő is?" — *Bizony, s*
obb nevek is szerepelnek a
át, erre pontos választ nem
b értesítelek. „És ez a Ge-
– Húszezer dollárt.
ztály birtokába került mag-
n a bíróságnak azt kell el-
lóban élt-e kokainnal, amely
áján szerepel, nem beszélve
világhírű sportoló ügyvédje
agnófelvételt mesterséges bi-
ismeri el azt. Egy kalifor-
ttja viszont a nyomozóknak
Goble többször is kokaint
. Mivel Goble semmiféle be-

Röviden

● **A Kelet területi serdülő ökölvívó-bajnokságot az elmúlt hét végén Szegeden rendezték meg 86 indulóval, közöttük három békési sportolóval. A Békési SE versenyzői közül a 45 kilós Kovács Mihály ezüstérmet, a 63,5 kilós Reszelő József pedig aranyérmet nyert, amely eredményükkel jogosultságot nyertek a november 11—14. között, Budapesten megrendezendő serdülő OB-n az indulásra.**

● Befejeződött Mezőberényben a szakmaközi bizottság által szervezett kispályás labdarúgó-bajnokság, amelyen tíz csapat vetélkedett két fordulóban. Az első helyet a Vas-Műszaki Szövetkezet gárdája nyerte, az AFÉSZ és a MEZŐGÉP előtt.

● **A napokban edzőmérkőzést játszott a Határőr Dózsa SE labdarúgócsapata a Csongrád megyei I. osztályú bajnokságban**

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
1983 JAN 08

SAMU KATALIN

1021

Állatszobrok műtermében

VARGA IMRÉNEK, a pesti Vigadóban rendezett kiállításán fedezhettük fel egy régi portréját Samu Katalinról, az Iparművészeti Főiskola zugligeti kertjében pedig egy kutyaszobor látható; az egykori főiskolás Samu Katalin munkája. Mindez rádöbbent arra, hogy kissé elfelejtődött egy számottevő tehetség, az egyik legnagyobb magyar állatszobrász: Samu Katalin.

Pedig külön antológia szoborból mintázott állatsereglete: fekvő borjú, fekvő csikó, muraközi ló, mackó, medvék, bika és birkák, tehén, malac, bivaly és kutyakölykök, puli és lovat vezető fiú. Mindez természetes sűrítményben jelentkezik műtermében. Nem Saint-Sains ünnepi állatfarsangját ismétli, nem is antik eszmények után lohol, távol van tőle Simay Imre ünnepélyessége is a maga csiszoltságával. Olyan egyszerű és tiszta minden csikótestvére, mint a népdal.

Amikor csengetek hódmezővásárhelyi portáján, kecskemekegés, kutyaugatás, malacvisítás, jércerikoltás, birkabégetés kíséri lépteit. Háza népe is köszönt. Samu Katalin barátainak tartja az állatokat, a létezés törvényeit az ő közegükben éli át. Alighanem az egyetlen magyar szobrász, aki asszony létére állatokkal társalog, miközben mintázza őket. „Hol a forrása ennek" — kérdeztem tőle. Így válaszolt: „Tanyán éltem gyermekkoromban, nagyszüleimnél. Rettentő sok egyedüllétem volt állatokkal. Kutyámmal mentem éjszaka, beszédes csendben voltak társaim. Nekem szinte embernek számítottak, hiszen Gabi kutya, Csuti ló valósággal személy volt a szívemben."



Játszó mackók



Borjúfej

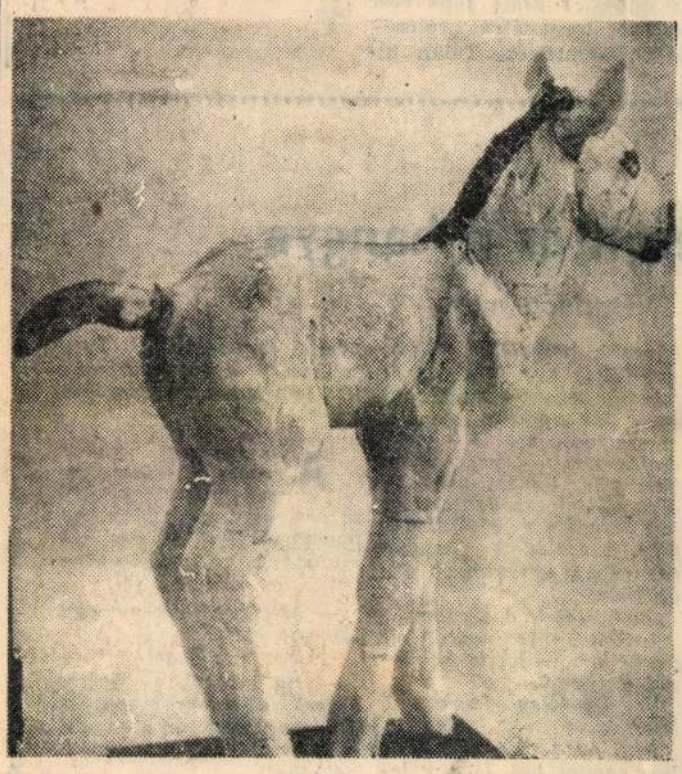

Kiscsikó

Egy szó, mint száz: Samu Katalin állatai ábrázolásuk együttérző intenzitásában valóban személyek. Kis bocija is sokkalta inkább gyermek, mint borjú. Művei láttán József Attila szavai juthatnak eszünkbe: „Szívemben elidőz a tigris és a szelíd őz". E kettős egység Samu Katalin csontot rágó komondora. Tudjuk, hogy Derkovits és Szőnyi István borjúja, Aba-Novák tehenei az állatábrázolás magaslatát jelentik, de Samu Kataliné más megfogalmazásúak: az állattal emberi állapotot is tükröz, fiatalságot, a gyermekség harmatos tisztaságát. Mintegy az állat természeti törvényeit éri tetten szobraiban az emberi lélek mély együttérzésével, a gondolat hatékonyságával. Rendkívüliek gyerekállatai. Szépek a párhuzamai is. Fiú és csikó együtt maga a fiatalság, a gyerekló, a gyerekember hordozza együtt. Érdekes, hogy mivel igazi környezete az állati létezés, ez meghatározza emberi formáit is, ezért olykor egy-egy asszonyláb muraközis, s ebben nincs semmi dehonesztáló.

ALKOTÁSAI mentesek minden praktikától, akár az élete. Gazdaságot vezet, állatokat tart, megélhetését napi munkával biztosítja. Az alkotás, a szobrászat napjainak másik műszakja, este, éjszaka, kerít sort rá. Nemcsak vallja, hanem gyakorolja mestere, Borsos Miklós intelmét: „Ne nyúzzuk, ne fárasszuk az anyagban az elképzelést, hanem friss szellemi erővel támasszuk fel a szoborban a gondolatot." Samu Katalin nem fárasztja az eszmét, hanem felszikráztatja és megvalósítja művészetében.

Losonczi Miklós

„LÉGY FITT!"

Mire termett az ember?

Igaz, vannak tudósok, akik szerint az emberi lét voltaképpen a tuskóra, a kőre, a székre leülés tudományával kezdődött, az orvosok szerint azonban elfajulásunk kezdődött akkor. Ők állítják, hogy az ember — mint élőlény — eredetileg nem téblábolásra, ülésre és asztal melletti görnyedésre termett. Rögtön hozzátesszik, hogy a mozgás hiányából, a természetellenes görnyedésből közvetlenül, vagy közvetve, tengernyi betegség származik, méghozzá olyan is, amire talán nem is gondolnánk. Sok olyan betegség létezik, amelyet a tiszta levegőn mozgással, fizikai cselekvéssel meg lehet gyógyítani, sőt meg lehet előzni. Az ENSZ-statisztika egyértelműen beszél: a tiszta levegőjű, mozgásra késztető hegyek lakóinak hosszabb az élete.

Száz éve gyalogolnak

Évente ismétlődő bizarr kép Prágában: áprilisban—májusban a főváros egyik déli kerületében százezrek gyűlnek össze egy téren; férfiak, nők, fiatalok, öregek, s egész családok, sokan közülük háton hordott kisbabákkal. Adott jelre a több százezer (!) ember elindul a városból kivezető úton Prcice község irányába. Hogy miért éppen oda? — azt ma már senki sem tudná megmondani. A szokás körülbelül százéves. Az a lényege, hogy a Prága—Prcice közötti 45 kilométeres távolságot egy-két-három nap alatt végiggyalogolják. Napi tizenöt kilométer, viszonylag sík terepen, nem nagy ügy. Útközben természetesen se vége, se hossza a beszélgetésnek, a mókának: sok jó barátnak talán egész évben ilyenkor nyílik alkalma igazán, hogy kibeszélgethesse magát. A család ilyenkor reggeltől estig biztosan együtt van. Hogy estére hol alszanak? Tizenöt kilométerenként van alkalmi táborhely, ahol — többnyire hálózsákban —, pihenőre térhetnek, de ahol van tisztálkodási és étkezési lehetőség. Igaz, nem mindenki jut el Prcicébe. Vannak, akik öt—tíz kilométert gyalogolnak csupán. Megtehetik, hiszen minden tíz kilométernél autóbuszok várják a visszatérni kívánókat. Mégis, mintegy száz éve, minden évben, körülbelül százezer ember elgyalogol a célig. Ott kapnak egy kis igazolást a gyalogtúráról, persze nem ez a lényeg.



És akik nem futnak, sportolnak, legalább sétálnak: Prága sétálóparkjainak egyike.

Irigylésre méltó szórakozás ez, de nem minden. Északi szomszédaink ugyanis tisztában vannak az említett orvosi tétellel. S bár a hegyes-völgyes országban valóban milliók heti szórakozása a természetjárás — nem átallották elindítani a „Bud fit!" — „Légy fitt!" mozgalmat. Tíz éve ennek, s azóta több ezer (!) erdei tornapályát, futósövényt teremtettek. Talán hihetetlen, de így igaz: a „Légy fitt!" mozgalomban minden tizedik ember részt vesz, ami másfél milliót jelent.

Randevú a Szakállassal

Az utóbbi két évben a családok „testületileg" vesznek részt a próbákon, a talajtornában, a 40 méteres futásban, a tizenkétperces távfutásban, és a százméteres úszásban. További forma a 12x12-es kondícionáló program. Miért, miért nem? — a „Légy fitt!" különböző rendezvényeinek mókás neveket adnak: „Festett köcsög" (ez a szülők és a gyerekek közös futóversenye), „Randevú a Szakállassal" (ez sífutás és sigyaloglás az Óriás hegységben), „Kinek van kereke?" (ez kerékpározás Prága „budai" oldalán, a hegytetőn), „Ne pancsolj a szemembe!" (ez pedig természetesen a vízi játék több vidéki uszodában). A részvételre jellemző, hogy ez utóbbi keretében, Vysoké Myto városában, tíz év alatt minden tizedik férfi és nő leúszta a maga ezer méterét.

Négy cél

Az állam milliókat költ a mozgalomra. A propaganda mindennapos, mindenütt mindenkinek szemébe ötlik és négy célt szolgál. 1. propaganda azoknak, akik nem törődnek a mozgással, az egészségükkel; 2. serkentés mindennapos tornászásra azoknál, akik ugyan értik, hogy miről van szó, de kicsit lusták, s nem mindennap mozognak; 3. kondícionáló program azoknak, akik rendszeresen és tudatosan edzik testüket, de inkább csak a hét végén, szabad idejükben; 4. intenzív program azoknak, akiknek az életéből egyetlen nap sem hiányzik a séta, a torna, a kocogás, esetleg a futás, úszás, valamilyen sportolás.

A csehszlovák egészségügyi szolgálatnál az orvosok minden pácienstől megkérdezik és feljegyzik, hogy sportol-e, vagy részt vesz-e a „Légy fitt!" mozgalomban. Nemrég közzé tették, hogy bizonyos betegségek 20 százalékkal ritkábban fordulnak elő a testüket rendszeresen edzők körében.

F. A.

A. A. Baptista:

A tücsök és a hangya

(Fordított mese)

A hangya szerényen tengette életét — járt egyik városból a másikba kevéske haszonért kereskedni, s amit csak tudott, félrerakott. Nem csoda hát, ha irigyelte régi iskolatársát, a tücsköt, aki igen jól keresett hangszerével az éjszakai szállóhelyeken. Egy alkalommal, mikor a hangya egy gazdag üzletembert kísérgetett lokálból lokálba, összefutott a tücsökkel. „Várj csak, barátocskám!" — gondolta. — „Jöhetsz majd télen kölcsönkérni hozzám, éntőlem ugyan egy fityinget sem kapsz!"

Egy szép napon, midőn japán ügyfele társaságában kilépett a környék legelegánsabb étterméből, látja: jön feléje a tücsök, mint mindig, most is mosolyogva. Jól számított, hogy megszólítja, ám — minő csalódás! — nem pénzt kért tőle, hanem érdeklődést színlelve a hangyacsalád hogyléte felől érdeklődött. A csalódott hangya zavarában így szólt a tücsökhöz:

— Láttalak a tévében.

— Igen, egész nyáron ott énekeltem — húzta ki magát a tücsök.

— De télen nehezebb lesz!

— Ugyan, a tél! Nem lesz semmi baj. Hisz a lemezeimet úgy veszik, mint a cukrot. Na meg épp most írtam alá egy szerződést a párizsi Olympiával. Egy fellépésre háromezer frankot kapok, és mindezt két dalért!

A hangyának ekkor eszébe jutott a mindennapi kínkeserves robot, amelynek egy gyomorfekélyt és egy készülődő infarktust köszönhet, s így sóhajtott fel:

— Megtennél nekem egy szívességet?

— Szíves-örömest!

— Ha Párizsban jársz, keresd fel a nevemben La Fontaine urat, és mondd meg neki, hogy menjen a pokolba!

(Fordította:
Grabócz Gábor)

Samu Katalin: Csikó, homokkő, 76×35×43 cm

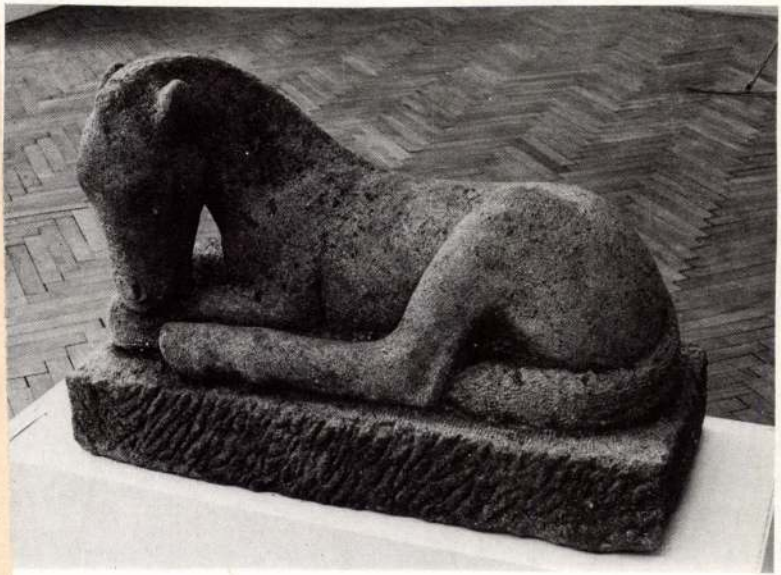

Samu Katalin

Csikó

Lelkes István: Vásárhelyi művészet II./Mecenások/
MŰVÉSZET, 1979.november - 30. lap

SAJTOFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Samu Katalin, szobrász-művésza

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1983 DEC 29

1021 T.A.:

Szobrok Csongrád megyében

Samu Katalin: Olvasó lány



Mackók, őzek, kutyák, bocik, egyáltalán állatok szobrászaként ismerik Samu Katalint — eredeti tehetségét ilyen szobrokban bizonyította. Köztéri megbízásai is — a mindszenti Olvasó lány kivételével — ilyen jellegű feladatok megoldására késztették. Szokatlan szobor hát a vásárhelyi szobrásznőtől a mindszenti művelődési ház előtt felállított figura.

Tipikus, úgynevezett „beruházáshoz kapcsolódó műalkotás" az Olvasó lány szobra. A köztéri alkotásokat akkoriban finanszírozó Művészeti Alap centralizált munkaelosztási gyakorlata oly mértékben közvetítette a megrendelői elvárásokat a művészeknek, hogy az elkészült alkotások többnyire már alig tükrözhették az alkotók elképzeléseit, egyéniségüket. Az Olvasó lány „mackósan" vaskos alakjának merevségét felfokozza a figura mozdulatának szimmetriája, a szobrász törekvését a figura sematizmusának feloldására meghiúsította az, hogy a 60-as évek anyagszegény időszakában — bronz híján — ólomszürke alumíniumból készítették a szobrot.

Felállítva: Mindszenten, 1966-ban. Anyaga: alumínium. Mérete: másfélszeres életnagyságú.

Egy újabb lépés előre

Beszélgetés a kisteleki tanács elnökével a nagyközség státuszának változásáról

Mint arról lapunk első oldalán hírül adtuk, a kisteleki nagyközségi tanács tegnapi ülésén jelentették be hivatalosan, hogy január 1-től, a járások megszűnésével egyidejűleg Kistelek státusza is megváltozik: városi jogú nagyközség lesz. A tényt *Ott József* tanácselnök ismertette a testület előtt; őt kérdeztük tehát az ülés után a várható változások jelentőségéről.

— *A tanácsülést Ott József kezdhette volna így is: van egy jó hírem meg egy rossz...*

— Inkább fordítva: van egy rossz hírem meg egy jó. Kistelek nemrégiben pályázott a városi címre, de nem kapta meg. A harmincnál több jelölt közül, mint ismeretes, csak 12 érte el ezt a rangot. Ami viszont jó, hogy közölték velünk, a pályázatunk úgyszólván folyamatosan érvényes. Ugyancsak jó hír, amit már elmondtam a tanácsülésen is, hogy a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Kistelek nagyközséget városi jogú nagyközséggé nyilvánította.

— *Egy újabb lépés előre. A városi jog újabb kötelezettségeket is jelent. Új feladatok, megváltozott jogkör. Hogyan készült fel a tanács?*

— Természetesen ez szervezeti változtatással is jár, nálunk például a szakigazgatási munkát négy osztály segítségével látjuk el. Lesz városfejlesztési és gazdálkodási, művelődési, egészségügyi és sport, általános igazgatási, valamint titkársági osztály.

— *Új feladatokhoz új emberek is kellenek...*

— Nekünk a megye hét státuszt biztosított, s erre már van is öt emberünk.

— *És a hiányzó kettő?*

— Nem könnyű a legmegfelelőbbet megtalálni. Várunk. Volt egyébként olyan, nagy gyakorlatú szakember, akit Szegedről hívtunk ide, ezer forinttal nagyobb fizetésért, lakásigérettel, még sem jött.

— *Januártól város környéki községei is lesznek Kisteleknek. Mi változik a községek közigazgatásában?*

— Amit eddig a járási hivatalban intéztek, annak 7 százaléka az adott községe hatáskörébe tartozik majd a többit a megye és a nagyközségi tanács vállalja magára 10, illetve 20 százalékban. Lényegében Kistelek a tanácsa az úgynevezett város környéki feladatokat három területen látja el. Az irányítás és felügyelet, a hatósági ügyintézés valamint az együttműködési feladat jelenti azt a bizonyos pluszt.

— *Vegyünk egy példát. A idetartozó Baks, Balástya Csengele, Ópusztaszer és Pusztaszer valamelyikébe lakom. Mondjuk Pusztaszeren akarok építkezni....*

— Akkor semmi nem változott. Az építés-hatósági ügyeket korábban is mi intéztük. Miénk volt az engedélyezéssel összefüggő valamennyi feladat.

— *Akkor vegyük azt, hogy rossz fát tettem a tűzre szabálysértési ügyem van.*

— Korábban a járási hivatalhoz kellett menni, járnuártól nálunk intézik

---

Szentesi körkép

Zárszámadási előkészületek,

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 357-748, 340-726

Samu Katalin
szobrászművész

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1984 -11- 24

1021

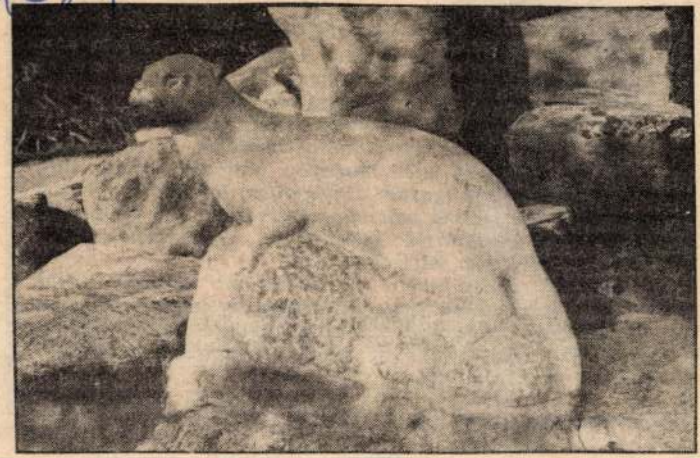

Lutra . . . Samu Katalin alkotása Ajkán.

Fotó: Gáspár János



vendéglátók

Fotó: Csősz Sándor

nre

nek tapasztalatai

Mert hogyan is
juk el a szélsősé
ket. Tegyük fel,
tekintettel –, kér
forint kedvezmény
egy 600 forintosa
ezek között már

Más kereskedel
a kedvezményezet
minimális összegé
hogy annyiért egy
kedvezményre szo
hogy néhol vásá
amihez pedig ner

Reméljük, elsős
remélik, hogy netán meg is találtak a legigazságosabb módját annak, hogy hónapok óta kuporgatott forintjaikért a lehető legtöbb mindent vásárolhassanak a kedvezmények révén karácsonyra.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Somm Katalin

ÉLET ÉS IRODALOM

1964 NOV 7

1021



[illegible] kiállítás)

set, azután
sik segédm
maltert, Bá
mellett. Ma
lovak mód
szemmel.

Valamive
zódva — á
rek pupillá
nagyon tudott velük lesni. „Na, megállj, az anyád..." — gondolta és hirtelen az imbolygó legény mögé lépve ráordított, majd enyhén feneken billentette a térdével. A felriadt Bálint nekiugrott az üres malterostaligának, amely gurulni kezdett, aztán kiszakítva az állványzat pókhálószerű nádfalát, lezuhant az utcára.

Lent is, fent is általános kiabálás kezdődött, amelyből az építésvezető fisztulás hangja csapott legmagasabbra. Túllendültek szándékán az események, s ettől maga is beijedt. Riadalma aztán további túlzásokig ragadta. Részeg disznónak nevezte a bambán hallgató Bálintot, s azonnali elbocsátással fenyegette.

A kőművesek abbahagyták a munkát és a lifthez gyülekeztek. Pár hete egybeverődött emberek voltak, nem nagyon ismerték egymást, ám Bálintot egyaránt kedvelték. Szorgalmas volt, meg készséges, ugyanakkor igénytelen, akár egy teve. Tudták róla, hogy hajnalonként bulgár kertészeknél dolgozik, soha egy fröccsöt meg nem iszik, villamosra nem ül, üzemi konyhára nem fizet be, hanem száraz koszton él, s az egyik bulgár kalyibájában alszik, ha alszik, mert ott ingyen lehet. Némelyek ugyan bolondnak tartották és gúnyolták is, mások viszont — főként a hozzá hasonló, faluról felkerültek — elismerően bólogattak. Fogni kell a fillért, ha valaki nulláról indul és Pesten akar házat venni.

— De könnyen kimondják az emberre az ámént — jegyezte meg egy idősebb kőműves. — Nem lehet ám valakit csak úgy elbocsátani.

— Van rá paragrafus! — rikácsolt a pallér. — És ha valakit agyonütött volna az a taliga?

— És ha ez az ember leesett volna? — vágott közbe egy másik munkás.

Az építésvezetőt éppen ez a lehetőség riasztotta meg, ezért ide összpontosította védekező-támadását.

— Minek engedték részegen ideállni? Maguké a felelősség!

— Azért rugdosni tán mégse kéne az embert?

— Micsoda? Belerúgott?

— Láttam, hogy megrúgta.

— Hát te rugdosod az embereket, te szemét?!

kat — szó
A lompo
kedett, mi
akar. Mérg
magával is
A közeli
kolta a m
s betuszko

— Elme
lint aggód
Különben:
hozzá rövi
képű fiú v
Ezt a mu
különbet i

B

főképpen
sonlóan —
teni igény
védekezett
képességei
hogy a jég
eléldegélt
az életről.
tására ottl
utazott, az
ként kínál
csak ment
got is ado
helyette mi

— Csak
nak! — m
hogy ma r
vannak a
munkahely
san tárt k
csak. Maj
jelentette
lintot.

A negye
sarki venc

— Olajo
hogy görd
Otthono
szaladó k
sapkájáva

— Két
a szokottk

nekelőtt **Samu Katalin** három állatfigurája ilyen. Ezeken érezzük, hogy valóban a testmeleg természettel van kapcsolatuk, hogy Samu Katalinnak tényleg volt valami ösztönös, mély természetélménye. Ez persze keveredett Borsos tanításával és az archaikus kultúrák tiszteletével, bár ez a művészet mégis olyan, mintha senkitől sem tanult volna. Ezzel azonban le is zárul ez az út. Samu Katalin az évtized végére abbahagyta a szobrászatot.

Végéhez közeledett egy életforma, és vele együtt egy mítosz. Az életformát olyan művek búcsúztatták, mint az Elégia (Huszárik Zoltán) vagy a Búcsúzik a lovacska (Nagy László). Medgyessy „népies képzőművészete" helyébe folklorisztikus művek léptek, és több mint egy évtized telik el, amíg a természetélmény ismét hiteles művekben ölt testet. Ez azonban már más természet, más generáció és gyökeresen más szemlélet (Samu Géza, Bukta Imre).

Családi barátság fűzte Medgyessy Ferenchez **Vigh Tamást**, aki azonban Ferenczy Béni tanítványa volt, és művészetének minden változása ellenére is az maradt. Mármint abban az értelemben, hogy ez a szobrászat is a görög tradíció folytatója, még akkor is, ha ezt nem formai értelemben teszi. „A szobrászat hagyományai helyett inkább a szobrászat szabályait akartam keresni, mert hiszen a szobrászatot úgy sem lehet föltalálni, viszont a szobrászat szabályait mindig meg kell – nem föl, hanem meg kell – találni. Ez egy életre szóló program."[35] Vigh Tamás a hatvanas években ezt a programot teljesíti ki. Ebben segíti az „új vaskor" egyik anyaga, a lemez, csakhogy ő ezt másként alakítja, mint nyugat-európai kortársai. „A teret csak a forma adhatja, egyéb nem... a meghajlított lemez tulajdonképpen meghajlított sík. Énnekem ahhoz nem volt szívem, hogy egyenesen, keményen törjem. Mert én elsősorban nem dekoratív hatást akartam elérni, hanem mintázott hatást." Ez pedig azt mutatja, hogy Vigh Tamás magát a tér-tömeg viszonyt értelmezi másként mint a modern szobrászat, amelynek számára „a tér is anyag". Vigh Tamás annyiban módosította a mintázott plasztikát, amennyiben a részletek elhagyásával valóban nagyvonalú formákat, összefogott tömegeket helyezett a térbe, a térrel azonban új viszonyt nem teremtett. A hatvanas évek végén zajlottak körülötte a legnagyobb pályázati botrányok (Tiszadob, Székesfehérvár). Az igazságtalanság, a közvélemény stupiditása, a szakma tehetetlensége elbizonytalanította. Művészete (1973-tól már nyíltan) más irányba fordult, és visszatért a hagyományos tematikus szobrászathoz (Krúdy, Ady). A korabeli kritikákkal ellentétben ennek a művészetnek nem a „lemezből mintázott" szobrok az igazán fontos darabjai, hanem azok a tervek, amelyekben elvont formák térbeli elhelyezésére történik kísérlet – így pl. a Kertészeti Egyetemhez készült mellvéd plasztika terve, vagy a *Burjánzás* (1971) – és a figyelemre alig méltatott *Torzók* némelyike, melyeknek nem a lemezhez, hanem az emberi testhez van közük. (Valójában kitömött zsákokról készült öntvények.) Szánandó szépségükben egy olyan emberkép rejlik, melyet nem illusztratív eszközök, hanem az anyag és a forma hordoz.

Kitérő: a köztéri szobrászat

A köztéri szobrászatról több tévhit is él a köztudatban. Az egyik ilyen alapvető tévhit az, hogy a magyar szobrászat története a köztéri szobrokból nyomon követhető, a másik pedig az, hogy a köztéri szobrászat a közösséghez szól, közösségi művészet.

Az előzőhöz csak annyit, hogy a magyar szobrászat alighanem éppen a köztéri szobrászat ellenében jött létre, míg a második tétel hamis voltát már a múlt század végén is felismerték, felfedezvén azt az alapigazságot, hogy közösség nélkül nincs közösségi művészet sem.

A historizmus korai emlékművei még valóban közakaratból és közadakozásból jöttek létre. Az Eötvös-szobrot Pest városa magáénak érezte, és jelképesen birtokba is vette, de már az ún. tíz királyszobrot Ferenc József adományozta a nemzetnek. A város nem szólhatott bele abba, hogy kiknek, kik által állítsanak szobrot. Bár a közadakozás még hosszan továbbélő gyakorlat, hiszen a historizmus alkotásai nagyobb százalékban így jöttek létre, művészet és közösség (közönség) viszonya egyre inkább kérdésessé vált.

1957 és 1970 között 1734 szobrot, domborművet helyeztek el Magyarországon köztéren, középületen. Ennek anyagi hátterét rendelet biztosította, amely előírta, hogy minden beruházás meghatározott ezrelékét az épülethez kapcsolódó műalkotásra kell fordítani. A konszolidálódni akaró politikai struktúra a művészetet is beépíti a konszolidációs folyamatba. Az állam központilag irányítja a művek létrejöttét, és ezt egy intézményrendszer felügyeli. A bírálati mechanizmus a gazdasági élet gyakorlatához hasonló. Az áldemokrácia szellemében mindenről bizottságok döntenek, egyéni felelősség nincs, így hát a döntések súlytalanok. A megbízásokat munkaelosztó bizottságok adják ki, a zsűrikben a szobrászok tanácsadók, a beruházónak és a Lektorátus igazgatójának vétójoga van, a művet az üzemeltető veszi birtokba. (Maga a terminológia is beszédes!) A pénz központi keretből származik, a művet a város, gyár, óvoda „ingyen" kapja, sokszor nem is kérte. Hiszen egy új lakótelepre inkább egy zöldséges üzletet kérnének a lakók, mint szobrot.

A szoborállítás tehát nem belső igény. Kezdetben inkább a „nem kívánt felesleg", később egyre jobban presztízs-kérdés. A szobrász számára pedig rettenetesen nagy csapda, hiszen a kapott feladatok álfeladatok, mesterségesen kreáltak. Nem a művészetről, hanem témákról, helyszínekről kell gondolkodnia, miközben fő szempontja, hogy elfogadják-e vagy nem azt a tervet, amellyel megpróbálta kitalálni, hogy mit is akart – ki is? Mert hát végülis kié a szobor? A művek utóélete azt bizonyítja, hogy senkié.

A köztéri szobrászat kenyérkeresetté degradálódott, amelynek feltételeit a politika diktálja. És ez nem csak az emlékművekre vonatkozik, amelyek nyíltan politikai tartalmúak, hanem minden más feladatra is. A szobrász mindig csak annyit valósíthat meg az elképzeléseiből, amennyit a művészetpolitika az adott pillanatban éppen megenged. Ezért a sok botrány és vita, a megvétózott mű és sértett művész, – és ezért nincs jó szobor. Hiszen már maguk a visszautasított művek is eleve kompromisszumok. A hazai szoborállítási gyakorlatban és építészeti környezetben a szobor mindig csak embléma és applikáció. (Bölcsődék, óvodák, iskolák, lakótelepek, pártház, OTP, tanácsház, szálloda – illetve gyárak, üzemek kaptak szobrokat, amelyeknek utalniuk kellett az épület rendeltetésére.)

„Esztétikai" alternatívája a 60-as években: vagy alkalmazkodik a kockaházak monoton, geometrikus tagolásához, vagy ellentmond neki. Ez a lukas kagylófotelek és vese-alakú vízmedencék kora. Így szaporodnak el egyrészt a kavics-formák, és amorf sziklák, másrészt a szögletes mozdulatokba dermedt figurák. Varga Imre *Napozó fiú*-ja (Tihany, 1963) a kettőt egyesíti. Lehetetlen derékszögbe rendezi kezét-lábát, ámde aszimmetrikus talapzaton fekszik. A szobrász lassan rájön, hogy a környezetet is magának kell megteremtenie. A koráramlat is kedvez ennek: az emlékműből egyre inkább zsánerszobor lesz, a hős már nem talapzaton ágál, hanem fotelban tűnődik. A „nagy ember" emberközelbe akar kerülni, a szobor tere: színpad (Melocco: *Ady*). Mi pedig változatlanul nézők maradunk, a szoborjelenet ugyanúgy idegen tőlünk, akár a földön, akár emelvényen zajlik. Szobor és néző olyan bensőséges kapcsolata, amit az otterlói múzeum kertjében élünk át, amikor a parkban sétálva egy útelágazásnál egyszercsak „mellénk lép" egy Giacometti-figura, a magyar valóságban elképzelhetetlen. A szobor nem része az életnek.

A hatvanas évtized kezdetekor felállítottak több olyan szobrot, amelyet korábban valaki megvétózott. (Somogyi: Martinász, Ferenczy Béni: Petőfi; Csorba: Ady stb.), holott a ma-

Samu Katalin szobrászművész

Csongrád Megyei Hírlap 1984. jan. 12.

Samu Katalin: Fekvő borjú

Samu Katalin teljesen egyéni hangú szobrászatát mindszenti szobrával (Olvasó lány) szemben igazából ez a nem is köztérre szánt alkotása képviseli. Hányatott sorsú szobor, mely először az 1959-es Őszi Tárlaton szerepelt a nyilvánosság előtt. Ezt követően ajándékozta a művész szobrát a városnak, ekkor a volt ógimnázium előtti parkba került. Ez jó környezet volt az intim hangulatú szobornak, de nem volt megfelelően megközelíthető. 1970-ben közbenső múzeumi tárolás után végül a Tanácsköztársaság téri óvodába került. Kár, mert a lélekkel teli kitűnő alkotás ma is közszemlére való lenne.

Samu Katalint állatszobrászként emlegetik, pedig a kifejezés nem helyes, esetében ennél jóval többről van szó, ahogyan Lelkes István egy közelmúltban megjelent írásában a művésznőről megírta. A szobrot ismertetni szavakban meglehetősen eredménytelen vállalkozás, hiszen ami a komponálás telitalálatát, a békésen, természetes ny lommal pihenő állat jel zését illeti, és az a szépségeinek feltárulkoz minden dicsérő szól elm ható, de még mindig m sze járunk a szobor jele vő valósága adta élmén Érdemesebb megnézni f lítása helyén.

Vásárhely, felálli 1959., illetve 1970-

Anyaga: homokkő. T.



pártbizottság a kö-
elvtársakat koon-
aiba: *Szombathelyi*
kás László, Kovács
Nagy János, Vígh
Nagy József, Kecs-
z. Kálmánné, Lutz
Bertus Pál, Varjas
Nagy András, Tö-
enc, dr. Czabarka

Sándor első titkár
városi pártbizott-
ának választották
ászlót és *Dóczi*
A párt-végrehajtó-
két új tagja *Ko-*
sné és *Bertus Pál*
vábbiakban a tes-
it kérésükre és
elismerésével fel-
vb-tagságuk alól
yörgyöt és Kurucz
Ezután került sor
le munkabizottsá-
szítésére, és egyes
ottságok elnökei-

kell lenni azzal, hogy a gazdasági egyensúly megtartása és az életszínvonal védelme egyaránt feladatnak a két oldala. Javítani kell a munkaerő-gazdálkodást. A pártszervek és a pártalapszervezetek munkamódszerüket igazítsák a legidőszerűbb gazdasági és politikai tennivalókhoz, a minél nagyobb hatékonyság és eredményesség érdekében. Tovább kell erősíteni a pártegységet, a propagandamunkában ugyancsak lépést kell tartani az új igényekkel és körülményekkel. A politikai és közigazgatási irányításban bekövetkezett változásokkal párhuzamosan fejleszteni kell a pártbizottság munkamódszerét és munkarendjét.

A vitában felszólaltak: *Szabó Mihály* (a Pankotai Állami Gazdaság pártbizottságának titkára) *Lóczi*

A városi tanács munkájában alapvető a lakosságot szolgáló intézmények működtetése, valamint az életkörülmények és ellátási színvonal megtartása és javítása. Az idén fejlődik az oktatási és egészségügyi hálózat, megfelelő telekkínálatot biztosítanak a lakóházak építéséhez, és a szociális gondoskodásban jobban figyelembe veszik a rászorultságot.

A vitát Labádi Sándor foglalta össze, s egyben válaszolt a kérdésekre is. Ezután a testület elfogadta a beszámolót, illetve a testületi ülések tervét, a vitában elhangzott észrevételekkel és kiegészítésekkel együtt. Jóváhagyták a határozati javaslatot az 1984. évi munkaprogramra meg-

időben találkozunk nevével, amikoris nyilván a gotikus templom javitásait végzi a Rákóczi-féle harcok alatt Telekesy számára 1708-ban és 1709-ben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

MDK

Sámuel

Farkas Z.: Budapest főváros müterembérházai.
Vas. Ujs. 1912. 32. sz. 646.l.

Sámuel H. Pálma M.D.K.

festőművész. Erdélyi származásu; Izraelben él.

vö. Tizéves Izrael.

M. D. K.

SÁMUEL kőfaragó

erdélyi származású

XVIII. sz.-ban Curtea de Argesben,

Ilavasalföldön dolgozott

Agghány: Barokk szobrászat... Bn. 1959.

I. 265. l.

Sámuel (Simon), demjéni kőfaragó M.D.K.

már 1709-ben elhezdte a kővágást az egri Szt. hihály templom Mária kápolnája számára, 1713-ban szerzőtést köt Banovszky Ferenc kőművesmesterrel a szérescepház kőfaragó munkáira (ablakok, torony ablakok, stb.). A végzi a ferences rendház folyosójának tihővezését.

Heves megye műemlékei I. irta Veit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó

123. old.
+ 394. "

SÁMUEL /SIMON/ demjéni kőfaragó. 1713-ban szerződést köt --+ Banovszky Ferenc kőmüvesmesterrel a székesegyház kőfaragó munkáira, /ablakok, toronyablakok, faragások stb./. 1714 után [illegible]lnaja [illegible] farag a székesegyház Mária kászerint 1713-ban a ferences [illegible]ncesek historia domusa jának kikövezését végzi. Legelőször a szent Mihály templom székesegyházzá alakitása előtti

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Samu Katalin.

Vásárhelyi őszi tájkat.

Siófok
1986. XI. 21.

Samu Katalin zobrász

kiállítása Orosházán
a Szántó Kovács Múzeumban

Népszabadság, 1987. IX. 28

Samu, Raphaël

szobrász. Müködik: Brasil, Vitória /Espiritó Santo/, Escola de Belas Artes, Universidade do Espirito Santo, Av. Cezar Hilal-Edificio S. Jorge 3° andar.

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966 I. /Ed.: H. Rauschenbusch/, Berlin, é.n. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill., 471. l.

Samu Zsuzsa gyermekrajzai

"Képek a lélekről" címmel gyermek rajz- és festménypályázatot hirdetett meg a Fogyasit. Szövetkezetek Országos Tanácsa, az Országos Békebizottság támogatásával.

A 12-15 évesek kategóriájában a harmadik díjat Samu Zsuzsa és Pleiveisz Rita kapta munkájáért.

Vészeli Lajos: Képek a lélekről.
Napló /Veszprém/, 1984. febr. 9.

SÁMSONDI KISS BÉLA

S20C 20.0.

SÁMSONDI KISS BÉLA

TKM 4 fl. 25.0.

Bp. XI. ker.

A férfi utja II., tusr. -
temető mellett II., Az é
III., Tavaszi é ta II.,

SAMU Katalin

KOVÁCS Péter: Fejezetek a magyar szobrászat közelmultjából. = Életünk, XXVIII. évf. 1990

1006

MDK.

Samu Katalin

1965 évi vásárhelyi szerepléséről

Csongrádmegyei Hirlap 1965.márc.18.
lap -

Samu Katalin,

festőművész (alföldi)

Az országosan is ismertté vált alkotó-egyéniségeknek, – mint a művész is, – közös a törekvésük: az Alföld új világképének érzékeltetése.

Hevesi Szemle

„Nodalom Művészet"

1981, 1., 5-old. Szelesi Zoltán: Medgyessy és az alföldi művészet.

SAMU KATALIN

emlitve

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/ 4. sz. 47.o.

Samu Katalin szobrászművész

A XXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat alkalmával a szerző [redacted] szövegközben közzé teszi a művész „Medvebocs" c. szobrát

cikket l. „Dr Dömötör János múzeumigazgató" címszó alatt

dr Dömötör János cikke: „25 éves a Vásárhelyi Őszi Tárlat" címmel
Élet és Tudomány 1978. X. 6

Samu Katalin, szobrászművész

Az elmúlt 25 év vásárhelyi őszi tárlatainak válogatott anyagából kiállítás nyílt meg a Műcsarnokban. A törzstagok, vagy az itt élő, vagy innen elszármazott alkotók közül Samu Katalin, Fejér Csaba- és még többeknek- alkotásai szerepelnek a tárlaton.

Tasnádi Attila: Jubiláris vásárhelyi tárlat a Műcsarnokban.
Népszava, 1979. júl. 15.

SAMU KATALIN

Kovács P. – A tegnap sz.

148.0.

lemség korának országgyülései.

ormányzata. 1540-1690. Bp. 1980.

a /1549-1557/ a korreszpondencia-
615-660. l.

a történettudományban.

d a középkorvégi Magyarországon.

nyavárosok lakosságának lélekszáma
Szemle, 1958.

város története. Karcag, 1926.

áros kialakulása. Bp. 1943.

pai gazdaságban. 1600-1650. Bp.1976.

radalom és jobbágysága a XVI-XVII.

gazdálkodás a XVI. századi Magyar-

Samu Katalin, szobrászművész

A Nemzeti Galériában 1964. júliusában rendezték meg a vásárhelyi tárlatot, melyen Samu Katalin ragyogó állatszobrai szerepeltek. /említve/

Dér Endre: Vita a vásárhelyi művészetről.
Csongrád Megyei Hírlap, 1980. nov. 2.

Samu Katalin, szobrászművész a Műcsarnokban látható a vásárhelyi jubileumi tárlat, melyen szerepelnek a művész alkotásai.

Művészeti Magazin.

1979. VII. 3. TV. 20.50 /Kel/

Samu Katalin, szobrászművész

A Műcsarnokban volt látható a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat negyedszázados jubileum alkalmával rendezett rétrospektív kiállítás. — A Műcsarnok középső termeiben szinte életműveket sorakoztattak fel: Fejér Csaba, Samu Kati, Kurucz D. Istvánét — és még több művészét.

Tandi Lajos: Jegyzetek két tárlatról.
Tiszatáj, Szeged, 1979. 10. 88. old.

-1-

M.D.K.

Sámuel (Simon), demjéni kőfaragó

1713-ban szerződést kőt Barovszky Ferenc kőműves mesterrel a szeresegház kőfaragó munkáira. 1714-ben 4 oszlopot farag a szeresegház Mária kápolnája számára 1713-ban a ferences rendház folyosóját kőveri ki. 1708-709-ben, a Szt. Mihály templom szeresegházra való alakítása előtti időben, a nyilván

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt. ./.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 394. old.

M.D.K.

Sámuel (Simon) kőfaragó

... a gótikus templom javításait végzi, a Rákóczi-féle harcok alatt, Telekessy számára.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 394. old.

Sámuel Kőfaragó

Magyar Művészet

1934. 158. l.

(33)



Sámuel

Kőmíves

l.

Balogh Erdélyi ven

I. 167. l



KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 37. hét

7 Vasárnap	K. vért. *Regina*
8 Hétfő	Kis B.-A. *Mária*
9 Kedd	Kl. Péter *Ádám*
10 Szerda	T. Miklós *Erik*
11 Csütörtök	Prot. és Jác. *Teodóra*
12 Péntek	Mária neve *Guidó*
13 Szombat	Notburga *Ludovika*

Sámuel Henrik

Pest, 1803

Lásd

Fleischer Decs. 81. l.

Budapest VII - 264, 266, 267.

Samuel István

festő

1851-ben kifestette az alábbi templom korusát. Csupán ornamentális festés volt.

Szabó pesti ferencrendiek

68. l

Alapitor költség

Váltódiszkont

Lombardkamat

Felzálogkamat

Takarékbetét k.

Illeték

Költség

Sámuel, székely kőfarajó

l.

Gerevich Emlékkönyv.

169. l. – 170. l.

Viselet.

Gyermek ruha.

Az ábrázoltak közül
Zrinyi felöltőt, a leányok pe
angol flanell ruhát viselnek.
félrevont függöny látszik. F

TÉLI GYE

alól jobbra: Ny. Rohn és Grun
legalól jobbra: Melléklet a G

Kny., mér. 15.7: 2

Sámuel

székely kőfaragó

l. Biró Erdmüv

98. l

A XVI. ÉS XVII.



századból. A körmendi várkastélyból. Kiállította:

ezüst karikával, aranyozott sárgaréz orrpánttal, a



mely bevésett diszítésű s közepén ékkő számára való rekeszes foglalványnyal bír, melyből azonban a kő hiányzik. Ezüst paszománt kötelékkel. A XVIII. századból. A körmendi várkastélyból. Kiállította: Batthyány-Strattmann Ödön herczeg.

Dísz-lószerszám, áll kantár, nyakló, homlokdísz és szügyelőből. Az összes készlet bőrlapra varrott, arany és ezüst hímzésű szövetre erősített ékkövekkel diszített. A homlokdísz koronaalakú. A kantár nyakrészén van 9 boglár à 1 chrysoprás és 7 türkiszből = tehát 72 ékkő, a két pofaszáron à 8 boglár 1 chrysoprás 7 kis türkisz és

Sammel festö

1735 ben a kassai Domokos rend két régi szenskepét restauráltatja vele.

K 74. l.

Sámuel

festő

, Sámuel nevű képíró 1735-ben a Domonkos-rend két képét restaurálta.

Kemény Lajos: Kassai képírók a XVII. XVIII. és XVIII. században – Művészet 1903. 342. l.

a bal

dísz, edényhöl kinövő sulizáit [illegible]

Samuel Kepiró

(Kassai) Jo

1735-ben a Domonkos-rend
két képét restaurálta.

Kemény Lajos, Kassai képírók
Művészet, 1903. 342.

Sámuel deák

Ötvös folyumodott
1750. jun. 24 én ~~vetette fel magát~~
az ötvös céhbe, s a remek pohár
elengedéseert 30 ftot fizetet.
Inasévéket nem szolgált, fel-
szabadíthatásahoz azonba meg-
követeltét, hogy gyűrűt és pecsé-
tet készítsen. Elkészítvén ezeket
1751. febr. 8 án a céhbe bevétetett.

Jakab Elek. Kolozsvár története.
Bpest 1888. III. 267. l.

Samuel Kornél

Juliska meg akar halni

Elbeszélés

Irta VÁNDOR IVÁN

A padokban hármasával ültek a lányok. Tizenhat évesek voltak egynek a kivételével, ki betegség miatt másodszor járta az osztályt és már a tizenhetedikbe fordult. A borzas frizurák alól előkandikáló arcocskáknak már kialakult a karaktere. Ezek a gyerekek már egyének voltak, rajongó, számító, hűvös, tüzes, hízelgő, alattomos őszinte emberek, kik apró kis dolgaikban éppen úgy kifejezték magukat, mint majd később az életük nagy eseményeiben megnyilatkoznak.

Az első pad első helyén, simára fésült hajú, szorgalmas, nehézfejű leány ült. Hedvignek hívták, mindég szóról-szóra tudta a feladatát, az uzsonnájából sohase adott senkinek és kegyetlen közönnyel nézte, ha valaki kínlódott felelés közben. Olyan nézetei voltak, mint a nagyanyjának és mindent, amit nem bírt felfogni, egy kis csúfolódó, gonosz mosollyal intézett el. Ennek a lánynak tekintélye volt az osztályban és volt négy-öt lány, kik mindég vele mentek haza és kik a hanglejtését, fejtartását, undok kis mosolyát önkénytelenül utánozták.

Egy másik kis csoport a harmadik pad szélén alakult ki, egy mindég borzas kis lány körül, ki tankönyvet sohase vett a kezébe, a leckét csak a tanár magyarázatából tanulta meg, tíz percben írta meg a feladatát, és örökké jókedvű volt, de a tekintetében ott borongott valami fájó nosztalgia az elérhetetlen után.

A kis borzas most a padtetején ült, térdén egy könyvvel, melyet az unokabátyja adott kölcsön neki. Négy pajtása állotta körül, kiknek magyarázta, amit az imént olvasott. Hévvel beszélt, hangosan, a szavából érzések csapkodtak. Ez a kis lány vagy szeretett vagy gyűlölt. Semmi sem volt előtte közönyös és mindenben valami rendkívülit keresett.

A lányok azt mondták rá, bizonyosan színésznő lesz. Ezt azért mondták, mert a vékony kis lányban volt valami rendszertelen, valami szokatlan hév és egy parányi lélekből fakadó páthosz.

A kis borzas most elhallgatott és átfigyelt az utolsó padba. Az utolsó pad harmadik helyén egy leány a karjára borulva sírt. Csöndesen sírt, a teste meg sem rándult, a hangja fel sem csuklott, csak a könnyei folytak, mintha két kiapadhatatlan forrásból két csöndes kis patak ömlene.

A síró leánynak kövérkés termete most egészen összegömbölyödött, csak a tarkója fölé csavarodott hegyes kis kontya állott egyenesen az égfelé.

Ezt a kislányt Vida Juliskának hívták. Ebben nem lett volna semmi meglepő, ha az apját is Vidának hívták volna, de névsor-olvasás közben és elején ki szokott mindig derülni, hogy Vida Juliskának nincsen csak édesanyja és azt is csak úgy egyszerűen Vida Juliskának nevezik.

A tanárnő, ki hosszú volt és halvány, mint az árnyék, sajátságos orrhangján mindég csak az anyja nevét kérdezte ilyenkor a kis lánynak. Ezt tisztán jószívűségből tette, és a szeméből is gyöngéd részvét sugárzott.

Juliskának a kerek alma-arca elsáppadt ilyenkor négis és csöpp nevetős szája komolyra igazodott, nyílt, világos szeméből sötét villanások cikáztak és feje olyan mélyen lehajolt, hogy homloka a padszélét érintette.

A lányokat izgalom járta át. Titok borzongatta meg a lelküket és ebben a titokban benne érezték a

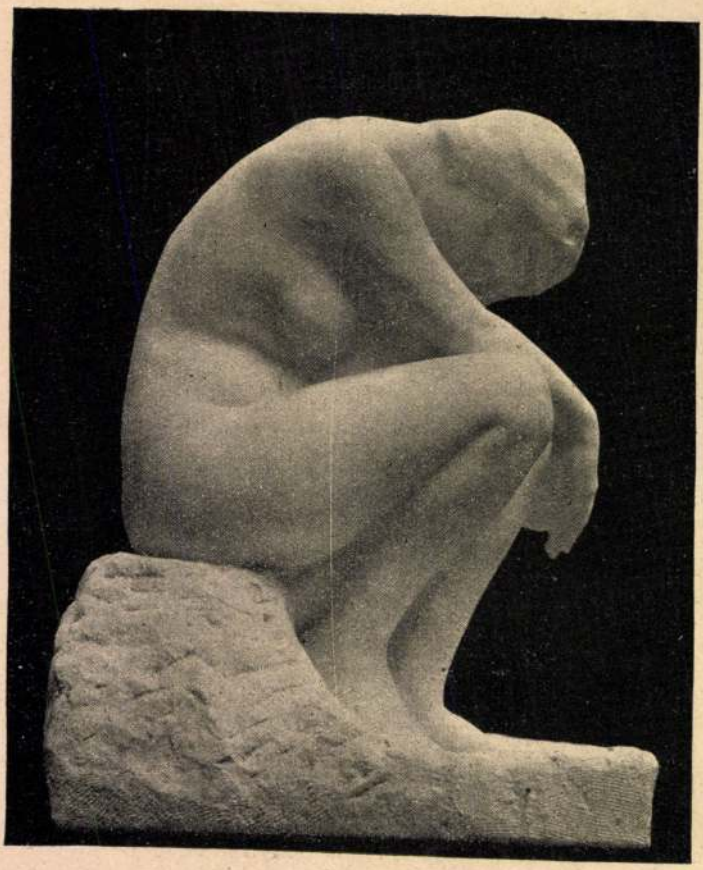

A Hadviselt Művészek kiállításából. Sámuel Kornél: Pánat

dugtam, hogy harapjon. De Bumbi makacsul tartotta magát a másvilágon. Ekkor sírva fakadtam, dühös lettem, felkaptam Bumbit a koporsóból és megráztam, mint Krisztus a vargát. Te betyár, te gonosz, hát meddig fogod szomorítani a te jó nénédet? Ráztam, ahogyan a két karom bírta. Amíg Bumbi aztán nagy álmosan fölnyitotta a másvilágról visszatért két nagy szemét, kénytelen kelletlen visszaadta a vizet és akár akart, akár nem: tovább kellett élnie ...

Elgondolkodva hallgattam a gyermek elbeszélését. Zümmögő hangja úgy hangzott, mint a dajkamese. Fosztókák, kemencealjak, alkonyati vidéki szobák mesemondása. Az ablakon kék délután nézett be, mint egy jóságos tündér, aki nem rég érkezett szánkón a városba.

A kék délután mondta, vagy Zirzilla? Néha már megszólalt a kezem vagy a lábam, mikor egyedül szomorú voltam. De most tán a szívem beszélt:

— Ugy-e, szeretnél boldog öregember lenni? A tűz előtt üldögélni és csendesen várni a Halált, mint egy jó szomszédot? Szeretnél valamire visszagondolni a sír magányában, az örök nagy éjszakában, amitől nem ül ki a szégyen az arcodra? Szeretnél formásan, lelkiismeretfurdalás nélkül ellátogatni régi templomokba és nem félni attól, hogy egy mogorva szentkép meghúzza a füledet? Szeretnél visszagondolni e városkára, ahol megnyugvásod volt egy téli napon át, mint egy hegedűnek, amelyen mindig szilaj nótákat játszanak a boszorkányok báljan, de egy napra csend volt itt, a hegedű magának gondolkozhatott. Szeretnél-e máskor is Bumbi nyakasságára visszagondolni? Zirzilla jóságára, fénylő fekete szemére, madárhangú délutánjára? Egy szép téli mesére, amely elandalít vénségedre, mint az egyszeri embert a zenélő óra? Szeretnél még tovább élni, hogy éjszakánként a rémek között ne lássad e gyermeknek bús fejét?

Felsóhajtottam és hangosan így szóltam:

— Sokáig érkezik Szilveszter fiam a szánnal.

Uj Idők 1918/19, XXV. 26-11.

Sámuel Kornél

A Hét. 1910 nov. 27. (Fiatal orvosok.)

(Művészet 1910. 431. l.)

Sámuel Kornél

120 K a magy. izr. -
kézmüves és földmüves
egyléttől.

Éstimisk 1902/3. 59. C.

1906. XII. 29

Városi tanácsnak Selmeczbánya: átesítés, hogy az óvár átalakítási költségeinek a ffség által elvállalt hányada 1-ső részlete fejében a min. a műeml. orz. bizottságához 1906. IX. 29-én 4000 K.-t utalványozott

(:1144/1906.)

Sámuel Kornél

irod

Petrovics Elek: A Szépművészeti Múzeum magyar szobrai. Magyar Művészet. 1926, 259. l.

Szeretet c. márvány-reliefjének repr. val.

)LYAM.

7.



PEST

IR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

7.

Sámuel kőfarago

Szebely vármarású kőfarago, Romániában Curtea de Argeşben dolgozott.

Gerkrd 163. l.

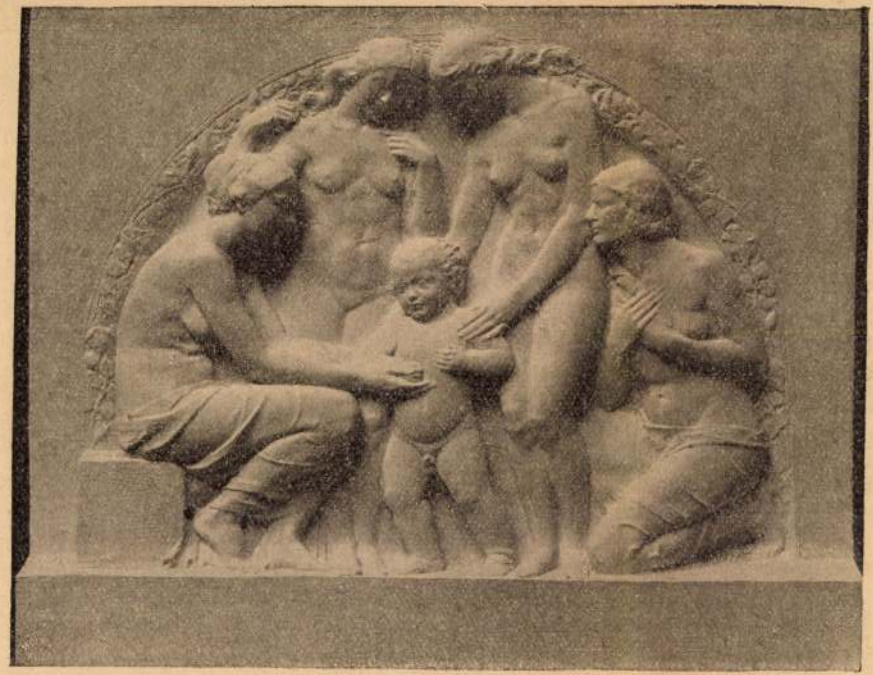

Sámuel Kornél: A szeretet

A nagyvilágból

— Ceruzajegyzetek —

Berlin, szeptember végén.

Ebédelek Berlinben.

— Hiába, — gondolom a Museums-Insel sarkán ácsorogva, tétován, merjek-e az Unter den Linden környékén

barna, sűrü, megnevezhetlen szagu és ízü habarék. Burgonyalevesnek hívják. Miért? Rejtély. De belenyugszom. Tegnap — ugyanily jogon — borsóleves, tegnapelőtt kel-leves volt a neve. Hősiesen nyelem; már nem is vagyok olyan éhes. Pecsenyét, kérem, választhatok. Jaj, de kitünő: őzgerinccel kínálnak! Őzgerinc, szalonnatüskéivel,

valami szürkés malterral, — mert zsír vagy füszer, az nincsen benne, — hogy aztán ráöntsék, január elsejétől december harmincegyedikéig mindenre. Még tán a szörnyü „rote Grütze"-re is, amelyet „édesség" gyanánt tálalnak elém. Jóllaktam — becsületemre, azt hiszem, — egy hétre! Csak egy örömem van: rájöttem az örök szag jellegére. Konyhaszag az, kérem, vagy hogy pontosabban fejezzem ki: mosogatásszag. S az íz — megfelelő.

Oh, drága Budapest, ahol szegények vagyunk, de nem vízzel főzünk, nem bizony. Nyomorgunk és a vendéglőkben elhanyagolt a terités — ki gondolna Pesten, közepes vendéglőben, rózsaszín lámpaernyőkre és virágokra — de fényes zsírkarikák uszkálnak a szép piros mártáson s a jó pecsenye után tízféle pompás tészta közt választhatunk. Berlinben menjünk sétálni és nyeljük a portalan levegőt. Enni majd otthon eszünk Pesten. S elkényeztetett magyar gyomrunk prózai élvezetét nemes lelki gyönyörüséggé emelendi a tudat, hogy mégis csak van valami, amiben mi vagyunk fölényben — még pedig alaposan!

Könyvet vásárolok.

Dobogó szívvel járok az utcán és a könyvkereskedések kirakatait nézem. Egyik szebb, gazdagabb, mint a másik. Tudományos munkák, szakmák szerint csoportosítva, régi és új, sőt legeslegújabb szépirodalom, művészetismertető és művészettörténeti művek,

Uj Idők 1922. XXVIII. 43 sz.

Az asszony (közönyösen, a mindennapi hangjába temetkezve): Sohasem tettem volna ilyet.

A leány: Hogy nem szégyellik magukat!

A férj: Ha még egyedül lennének. Nem veszik észre, hogy a kocsiban mások is vannak, akik ... akik ...

Józsi bácsi (nem néz fel, csak a fejével bólongat): Igen, nem veszik észre ... Nem veszik észre.

Az asszony (valami nehezen elfojtott dühhel): Lehet valaki szerelmes, azért nem kell nyilvánosan egymásba bújni. Ez sért másokat.

A leány (hidegen): Az ilyesmit be kellene tiltani.

A férj: Helyes. Miért kell nekünk ezt végignézni?

Józsi bácsi (lassan): Hiszen nem kell, nem kell ...

Az asszony (ingerülten): De annyira nyilvánosan csinálják, hogy észre kell venni. Muszáj észrevenni!

A leány (az asszonyhoz, elfojtott izgalommal): Nézd. Hogy szorongatja a kezét, hogy néz az a leány vissza rá. Hogy ég az arca!

A férj: S az a málészáju, az a tacskó, hogy bámulja a leány szemét!

Az asszony: Akármilyen szerelmes lettem volna is, ezt sohasem tettem volna meg. A kezemet beledugni így egy férfi kezébe.

A férj (a fejét magasra tartva): Eh! Végre más is volt szerelmes. (A feleségére néz, aki hűvösen, csodálkozva néz vissza reá, bátortalanul folytatja): Ugy-e, Vilma?

Az asszony (közönyösen): Persze, persze. De az ember nem tesz így. Az ember ad magára. Mert végre is az az első, hogy az ember adjon magára, mert csak így becsülheti magát ... Ez fontos ... Ez teszi nemesebbé az életet ... Azaz, hogy ...

Józsi bácsi (lassan fölnéz az asszony arcába, fájférjjel. Az asszony lassan megindul utánuk. Józsi bácsi lassan, félszegen az asszony mellé kerül. Szótlanul lépegetnek egymás mellett a keskeny úton. Jobbra-balra üres, bekerített telkek. Itt-ott a hófehér és rózsaszínü virággal elöntött gyümölcsfák közül világos nyaralók mosolyognak ki.)

Józsi bácsi (remegő hangon, az asszonyhoz, amint a lábára vet egy pillantást): Nagyon köves az út, vigyázzon.

Az asszony (visszanéz reá, nem szól).

Józsi bácsi (hosszu hallgatás után, egy virágzó, selymes törzsü almafára mutat): Nézze. Almafa. Maga nagyon szerette leánykorában az almafát.

Az asszony (hirtelen ránéz Józsi bácsira, a szemében egy picit riadt, valami szinte leányos elfogódással, szemrehányással, könyörgéssel néz a férfira).

Józsi bácsi (megáll, tovább beszél): Akkor szerette a galambokat is ... Szerette a víz tükrét nézni, ha a tiszta tükröt egy parányit felborzolta a szél. Hiszen olyan az ilyen víztükör, mint a lelkiismeretünk, ha rálehel a lelkünkre valami emlék.

Az asszony (szomorúan néz Józsi bácsira, a szemében a szemrehányás lágy megadásba olvad föl).

Józsi bácsi (folytatja): És akkor még szerette az érzések játékát. Tisztelte a bolondos mámort. Nem lépett volna rá egy bamba virágra sem.

Az asszony (leül egy padra, a szeme nedves lesz, fátyolos tekintettel néz a férfira): És miért mondja mindezt most?

Józsi bácsi (lassan leereszkedik a padra, az asszonytól egy kis távolságra s fájdalommal nézi az asszony arcát, halk, reszkető hangon): Egyszer csak el kell mondani ...

Az asszony (hirtelen lecsuklik a feje, felsír, a

Sámuel Kornél

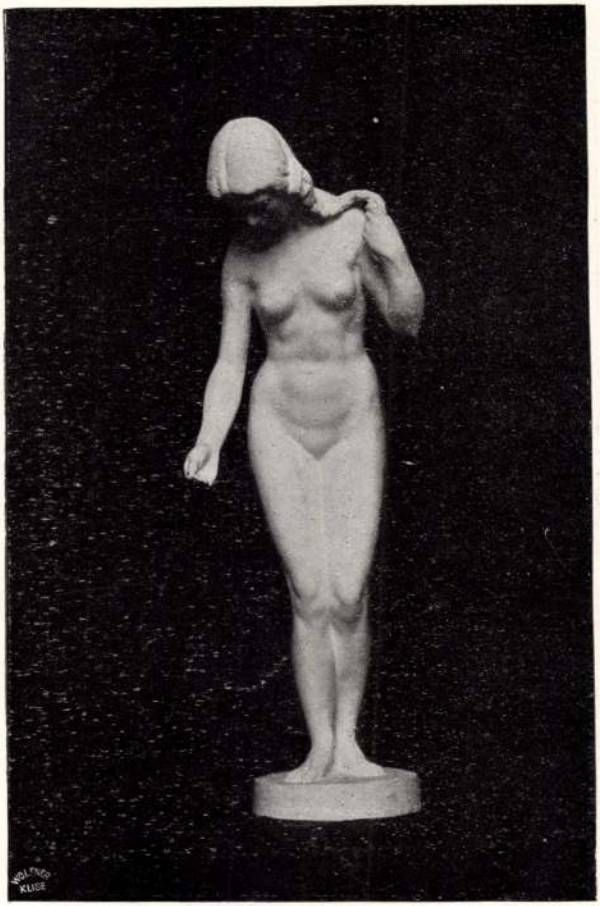

382 Sámuel Kornél: Női akt.

KMT 1912/13. Téli Kiall



250 Horváth Géza: Az én fiam.

Sámuel Kornél

Horn Ede emléktábla-
ja vágujhelyi szülő-
házan, fenti munve,
repr-

Vas. Ujs. 1913. 34 l.

Óbudai szénag

57

Sámuel Kornél, szobrászművész (1883–1914).

A Százados úton élő művészeket a kortársi együvé tartozás és a munkahely hozta közelebb egymáshoz. Ugyan híres és kiváló művészek éltek itt, mint Medgyessy F., Kisfaludi Stróbl Zs., Pór B., Gidló F., Csorba G., Sámuel K., Makris Agamemnon.

Hollós László: 70 éves a Százados úti művésztelep.
Budapest, 1983. júl. 10-old.

Sámuel Kornél

arcképplakettje
Remenyi Józseftől

H. 11 Pr magyarem 355. l.


BUDAPEST
934 DEC. -4 15
Sa 62 Sa

SÁMUEL Kornél

HOLLÓS László: Művészkert : 70 éves a
Budapest, 1983/7.

10. p.

A művésztelep lakója volt.

Százados uti művésztelep.

Sámuel Kornél

"A müvész neje" cimmel a lap bemutatja a mellszobrot.
Repr.

ÉLET, Bp. 1912. dec. 1. IV. évf. 48. sz. 1527. lap.

Sámuel Körnél

Hobrazt

wod

Róna II. 708. l.

710. l.

Sámuel Kornél

MAGYAR MŰVÉSZET

1925, 392
1926, 259, 263
1932, 58.

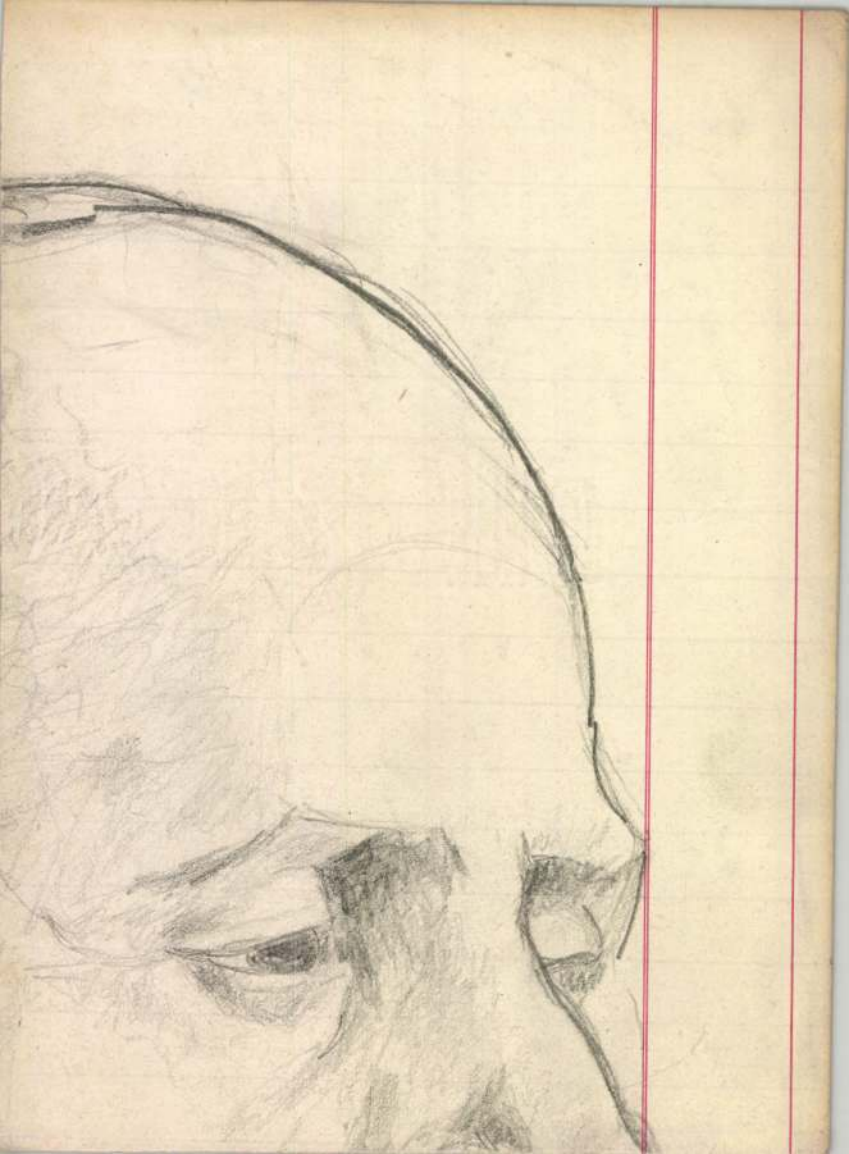

mentikában végződik. Oldalt három fül. Vöröses barna lakkpatina. Velence, 1600 körül. M. 7 cm.

1231. CSÓKTÁBLA, bronz, öntött: Krisztus levétele a keresztről.

1232. IFJU, TESTÉRE CSAVARODÓ KIGYÓVAL, bronz, felemelt jobb karral, a Laokoon-csoport jobbszélső alakja. Barna lakkpatina maradványai. Világos márványtalapzaton. Antik után. Olasz, XVI. század.
M. 20 cm. talapzat nélkül.

1233. SZENT FLÓRIÁN, faszobor. XVI. sz.

1234. TAJTÉKPIPA, faragott, jelenettel: a hét vezér esküje. Magyar, XIX. sz.

1235. CSÉSZEFOGLALAT, gyöngyház és aranyozott bronz, három szárnyas hermával. Benne hozzá nem tartozó kő-csésze. Empire.

1236. HEGEDŰ, mellső lapja faszálakból mozaikszerüen összerakott, hátlapján faberakásos tájkép.

1237. KÉT PLAKETT, vörösréz.

1238. DOMBORMŰ, viasz, szines: sárkányt ölő Szent György.

1239. ÁRNYKÉP, női mellképet ábrázol, üveg hátlapfestés, ovális, réztokban. Empire.

1240. CSILLÁR, bronzból, aranyozva.

1241. MELLSZOBROCSKA, elefántcsont férfifej, fatalapzaton. XIX. sz. e. f.

1242. ELEFÁNTCSONT SZOBROCSKA TALAPZATON: gyermekét vivő atya. XIX. sz.

1243. VIASZ-SZOBROCSKA, Diana. Empire stilusban.

templomát ábrázolja.

1258. NÉGYZETES ÉREM, ezüst, Bethlen Gábor mellképével. 1627 évszámmal.

1259. FEKVŐ GYERMEK, elefántcsont szobrocska. XIX. sz.

1260. KÉT TEKNŐSBÉKA HÁTÁN ÁLLÓ DARU. Csőrükben lámpa villanyfelszereléssel. Bronz. Japán, XIX. sz.
M. 2 m.

1261. LÁDIKA, rózsafa elefántcsonttal, ezüsttel és rézzel gazdagon berakott. U. n. Boulle-munka. XIX. sz. közepe.

1262. KIS ÁLLÓ ÓRA, öntött bronz, aranyozva. Neobarok. Üvegburával.

1263. KIS ÁLLÓ ÓRA, gyöngyházlappal, üvegburával. 1840 k.

1264. KÉT TRIPON, öntött bronz. Empire stilusban.

1265. BRONZSZOBOR, női akt márványtalapzaton. Jelezve: Sámuel Cn.

1266. BUTORVERET, aranyozott réz. Empire.

1267. TRIPON, aranyozott bronz, empire stilusban.

1268. BUTORVERET, 3 darab aranyozott réz. Empire.

1269. ZSEBKÉS, gyöngyház és ezüst. Angol, XIX. sz.

1270. KÉPKERET, öntött bronz, aranyozva. Neobarok.

1271. LÁDIKA, rézzel berakott, fényezett fa.

1272. TINTATARTÓ, békateknő, aranyozott bronz montirozással. XIV. Lajos modorában.

Ernst Múzeum aukciói
XI/1

Sámuel Kornél

Művelet 1909. 255, 257, 264
– 1910. 431
– 1911. 131, 144, 426
– 1914. 429–434, 428, 430, 431, 432–434
– 1915. 53, 287

Magyar Művelet
1925. 392
1926. 259, 263

(40) Bergsmann. I. Mészáros-u. 10.

Sámuel Kornél

zobrazit

1898–1903.

Éimisk. 1930. 88. l.

Bécs.

E czimerekkel diszitett
dettel és g. Bastione Monch be
rázó szöveg van adva, mely fölö

VIENNA
Metropoli dell'A
Descritta
Dal P. Cosmografo Cor
e' Dedicata
All'Illustrissimo S. Gio
Figliuolo
Dell Eccellentiss: S. Procu

Rm., mér. a rl. 28.2: 46

140-95

Sámuel Komál

szobra

mód

A Gyűjtő 1912. 3-4 f

166 l.

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sámuel Kozma

Ernst Museum kiállításai.

XLII. (1913) 48.a.27.



BUDAPESTI MŰHELY

SZABADSÁG-TÉR 15
VÉCSEY-UTCA 1

MINTASZERÜ BUTOROK MŰVÉSZI TÖKÉLETESSÉGÜ
KIVITELBEN. EGYSZERÜ ÉS OLCSÓ SZOBÁK

Sámuel Kornél

200 K államsegély

Értesítő 1900/1901: 23. l.

Budapest, il 22 gennaio 1934.

o sera ci siam incontrati in una
la sincerità dell'amicizia italo-
isultata situazione, vorrei pre-
una condizione un po nervosa.

Sámuel Kornél

100 K Szilágy
vármegyétől

Értímisk 1903/4

33. l.


BUDAPEST
935 JUN 27-8

Sámuel Kornél

külföldi tanulmányutra

1200 K -

Értímisk 1906/7

16. l -

498-500

ZOLYO

r.kath

Sámuel Kornél

hősi halált halt.

Érmiskt 1915/16.

3. l.

Sámuel Kornél

keresk. min. tól külföldi tanulmányokra 1200 k segély

Kitimisk 1907/8. 19. l.

632	✓	1	✓	1		658	✓	1
633	✓	1	✓	1		659	✓	1
634	✓	1	✓	1		660	✓	1
635		1	✓	1	1	661	✓	1
636	✓	1	✓	1		662	✓	1
637	✓	1	✓	1		663	✓	1
638	✓	1	✓	1	1	664	✓	1
639	✓	1	✓	1		665	✓	1
640	✓	1	✓	1		666	✓	1
641	✓	1	✓	1	1	667	✓	1
642	✓	1	✓	1		668	✓	1
643	✓	1	✓	1		669	✓	1
644	✓	1	✓	1		670	✓	1
645	✓	1	✓	1		671	✓	1
åhrtal	606		658		31	åhrtal	632	

Sámuel Kornél

vová

Ujvidéz L.

764. l.

Sámuel Kornél

1883–1914

l.

Sör Vereto 326 l.

BUDAPEST
938 JUN. 25 N 3
10 P

10 P
938 JUN 25 N 1

1938 JUN 25

† Sámuel Cornél

Éva, Bronz

Czibulicki III. kiáll

Nemzeti Szalon

1921



Sámuel Kornél †

Ernst Mur-kiállításai
CXXXI. 1932
112.

Sámuel Kornél

l.

Ernst Mur. Bi. kiáll

112. 4.

Római bronz-sodrony karpereczek

VI. 276.

Sámuel Kornél

Kopp 1939/40 [illegible] II

SÁMUEL KORNÉL / 1883 - 1914 / :

203. Női akt. - Szobor, br. mag.: 41 cm. Jelz. a talapz. f.o. "Sámuel C."

JASZUSCH ANTAL :

101. Garany. - Olajf., v., 99 x 80 cm. Jelz. l.b. "Jaszusch".

JEGES ERNÖ :

102. Öregarckép. - Olajf., v. 53 x 61.5 cm. Jelz.nélkül.

JÉGH JÓZSEF / ? /

103. Öregasszony. - Olajf., v. 51 x 69.5 cm. Jelz.l.j. "Jégh József".

SÁMUEL KORNÉL / 1883 - 1914 / "

231. Női akt. - Szobor, br. Mag.: 41 cm.
Jelz.a talapz.f.o.: "Sámuel C."

Sámuel Kornél

Szkesfőv. képt. jub. kiáll.
1944.

FARKAS ZOLTÁN :

72. Női fej. - Szobor, br. Mag.: 16.5 cm. Jelz. b.o.: "Farkas".

FÁY DEZSÖ :

73. Paolo és Francesca utolsó találkozása. - Olajf., falem., 49x39 cm. Jelz. l. j.: "Fáy Dezső Sienna".

FÁY LORÁNT :

74. Gyümölcsöskert. - Olajf., v. 67 x 76 cm. Jelz.l.a j.s.: "Fáy L. 3".

FERENCZY BÉNI :

75. Fiú akt. - Szobor, br. Mag: 34 cm.

Sámuel Kornél

l.

Alexmagyszobr910-5

173. l.
174. l.

9 Vianney János		Konstantin **Izraelita** Ab 17
Csütörtök **10** Lőrinc vt.		**Protestáns** Lőrinc **Görög** Lőrinc vt. **Izraelita** Ab 18
Péntek **11** Zsuzsanna vt.		**Protestáns** Tibor **Görög** Euplusz **Izraelita** Ab 19
Szombat **12** Klára sz		**Protestáns** Klára **Görög** Anicét, F. **Izraelita** S. Ekev.

1933 **Augusztus** 31 nap

32-ik hét — **Nap kelte 4 óra 43 pk. — Nyugta 19 óra 17 pk.**

Sámuel Komél

Vród

Michel 1008. l

South-Kensington museum V. 44.

Sámuel Kornél

Dósa György nobrának agyag mintája

Fenti műve

repr.

Márki Sándor

Dósa György. Magy.

Tört. Életrajzok.

Bp. 1913. 352. l. utan

az alábbi *raktári számokra* való hi

757-h

769-h

770-h

771-h

772-h

804-h

805-h

807-h

809-h

817-h

A nyomtatványok *ára* külö

13. A tájékoztató bizalmas j

sége mellett állandóan páncélszekré

és a segédlet átadás-átvételét a tájé

kell tüntetni.

14. A tájékoztató kiadásáv

biz. 1/b.—1941. H. M. szám alatt ki

hó utolsó napjával hatályát veszti

utolsó napjáig —, melyet 1942. év

delkezések szerint meg kell semmi

1 db. melléklet.

Samuel Kornél

Thieme Becker

XXIX. 377. l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Samuel C.

(Samuel Charles)
belga zsobrász
nem azonos

Sámuel Kornéllal

l.

Velencei nemzetk.
kiáll. 1907. 140. l

Sámuel Kornél

(Samuel Charles)

Brüssel

néven az alábbi

katalógusban

Azonos ??

l.

Off München 1905

184-l.

STORER VIKTOR

BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 34. SZÁM (KLOTILD-PALOTA)

Alapittatott: 1824. M. kir. postatakarékpénztári csekkszámla 24582. Telefon: Aut.862—62.



Nagys.

Dr. Szentiványi Gyula urnak

H.

Horthy Miklós út 104.

MDK

Sámuel Kornél.

„Dózsa György"
Szobor pályázatát 1914 ben elfogadták.

Tannási Áron: Dózsáról.

Művelt nép. 1955. febr. 13. VI. é. 7. n. 5. l.

MDK

Sámuel Kornél

Velencei nemzetközi kiáll. 1912. 142 l.

Sámuel Kornél

1900/1. isk. pályázatos fafaragásból elismerő okmány.

Értimisk 1901/2. 26 l.

200 k államsegély

u. o. 28. l.

Izr. kézmű és földmivegyletből 160 k.

u. o. 28. l.

Jó eredménnyel végbiznyst.

Értimisk 1902/3. 48 l.

Wesselényi Miklós báró elefántcsontra
festett arcképe VIII. 61.

Sámuel Kornél
Éva, bronz

Ernst-Museum CXXXI. /Jubiläris/ kiállítása,
1932. május, 14 1.

gegr. 1903.

Für den u

erteilten Auftrag

die Expedition desse

hiermit ergebenst an

Indem wir gut

1 Factur!

30000. 7. 12. S.

MOK

Sámuel Kornél molvára

Éva. Repr.: 105.

Dávid. " 106.

A magyar akt-kiállítási albuma. Önmeáll.-Lyka-Petrovics-Majovszky. Bp. 1926.
105, 106, 162.

Sámuel Kornél

** **Horn Ede emléktáblája.** Bodor Zsigmond dr., a »Magyar Hiradó« szerkesztő-tulajdonosának kezdeményezésére gyüjtés indult meg Horn Ede volt államtitkár emléktáblájára. A gyüjtéshez nagyobb adománnyal járultak hozzá Vágujhely, Horn Ede szülővárosának közönsége, a főváros, a kereskedelmi minisztérium és a nagynevü halott Párisban élő fia. Az emléktáblát Horn Ede vágujhelyi szülőházán helyezik el és elkészitésével Sámuel Kornél fiatal, nagytehetségü szobrászmüvészt bizták meg. Sámuel mütermében már egészen készen várja az emléktábla elhelyeztetését és ünnepélyes lelepleztetését, melyet folyó évi deczember hó 19-ikére terveznek. Az uj emléktábla igen érdekes és eredeti alkotás. Tömör bronzlapját három fülkére osztja a rajzban előkelő biedermeier-keret. A középső fülke ivezete alól plasztikusan, erőteljesen emelkedik ki Horn Ede mell-kép.

Az Ujság
1912. nov. [illegible] 6.

Samuel Terrell

Sámuel Kornél

cród

z

Yblutdsó

69. l.

Leszih Andor II. 229

Sámuel Kornél

szobrász

l.

Petr Samtida

40. l.

148. l. képpel



Arco. Hotel és Pensio Olivenheim. A szálloda szép, csendes helyen fekszik. Minden kényelemmel berendezve. Teljes pensió kapható. Mérsékelt árak. Kitünő konyha. Figyelmes kiszolgálás.

*

Arco, Szt Pankratius Szanatorium. Gyógyintézet tüdő- és gégebetegek részére. Legmodernebb berendezés. Kitünő gyógyeredmények. Idény szeptembertől májusig.

*

Baden (Bécs mellett). **K. Sukfüll. Etablissement Grand Hotel «Grüner Baum».** A gyógyparkkal szemben. Régi, hírneves elsőrangú szálloda 250 szobával. Négy dependancze, fürdők a szállodában.

*

Bad-Gastein. Hotel Garni Elisabethhof. Elsőrangú szálloda a fürdő közepén, szemben a kaszinóval. A híres gasteini fürdők a házban. Tulajdonos: id. Windischbauer Alajos.

*

Bad-Gastein. Café-Konditorei Sponfeldner. Idegenek találkozóhelye. Magyar Lapok.

*

Bad-Gastein. Grand-Hotel Gasteinerhof. Elsőrangú szálloda, figyelmes kiszolgálás.

*

Bad-Gastein. Grand-Hotel de l'Europe. Elsőrangú hely, az előkelő körök szállodája.

*

Bad-Gastein. Hotel Weismayr. Előkelő szálloda, figyelmes kiszolgálás.

*

Bad Hall. Bellevue villa és kávéház. A legnagyobb kényelemmel berendezve, a gyógypark közepén. Gyönyörüen berendezett szobák. Kitünő konyha és italok.

Bad-Reichenhall. Hotel minden kényelemmei ell müller M

Bécs. Hotel Goldenes La Az udvari opera közelé távirda, telefon a házba gítás. Fürdők. Olcsó ára

Bécs. Hotel Tegetthoff, I., minden kényelemmel be pontján. Tulajdonos P. W

Berchtesgaden. Klimatikus nyitva. Elsőrangú gyógy sítással és prospektussal

Cirkvenica. Therapia Pala fürdő. Teljesen újonnan lem. A szállodát Csilléry tokos vette bérbe és ajá pártfogásába ezen kitünő

Déva. Sarkadi Viktor «K szálló, kényelmes, mod Magyar konyha. Kávéház

Dona Döme és Társa, IV., és névjegyek. Papir, iroda tára. Poprádi papirgyár ra

Fasano. (Gardone Riviera.) központi fütés, apparteme park terrasszal. Illusztrált

Sámuel Kornél zobrán

Árveresi Csarnok aukció Eat.

40. sz. 1927. dec.

41. nem szepel

len mester.

ából

ády Anna síremléke.

feszület előtt térdelve és
a kereszt tövében lévő
t címerpajzs közelében
s jobbról önmaga imád-
ik, a gomolygó felhőkön
ával és rajta e szöveggel :
RE MEI« és »EHEV QVAM
ér hegyes vidék itt-ott
sírtábla tetején : »NEC
STEMMATE CLARVS NEC
VS OPEM. NEC TVA QVID-
T FOELIX QVAE CHRISTI
alsó táblán : »D. O. M.
STEPHANVS ILLÉSHAZY
IMAE MOESTISSIMVS PO-
NNOS XXVI. OBIIT POSONY
XVII.«.

táblának 115 : 79·5 és az
328–329. — Értéke 100 K.
Múzeum régiségtárától 1885
51.), illetőleg 1888 október

ok. 1894 : II. 54. *Ismeretlen*
na síremléke.
szent Márton templomban
io imagonum stb. N° 5. —
kezelik (55–97). — Kalauz
pag. 9. N° 141.

N 3

Sámuel Kornél

l.

Lykaakskiáll

105, 106. l.

Zrinyi Miklós

A hid közepén szürke
tó Zrinyi Miklóst, ki jobbjáb
a balfelől előre nyomuló törö
szi a lobogót. Őket követik a
váth György által tett lövés
közepén egy tar-fejü török es
kodnak a lajtorjan feljutni. F
tól megszakitott két sorban:

ZRINYI
hos halála Szigetvár ost

alól balra: Kore rajzolta Kaz
középütt: Nyomda-és kiad
rethen Grüng
jobbra: Az utánnyomat fe

Kny., alányomással,

Szn. 1
596-9

Sámuel K.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke:

beiratkozás éve 1905.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis

194[illegible]. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

Sámuel Kornél

az 1911-ben épült Százados úti mű-
vérztelepen dolgozott.

Tóth Endréné: Budapest Enciklo-
pédia, Budapest, 1970.

286 f

Sámuel Kornél

MDK

Dávid, gipsz

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

Sámuel Kornél MDK

Éva, bronz

Mücsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

MDK

Sámuel Kornél szobrász
Női akt, szobor

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll.Kat.

MDK

Sámuel Kornél

Éva. Szobormű.

KMT 1910/11. téli kiáll. 45.l.

Sámuel Cornél MDK

Tanulmányfej, szobormű

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Sámuel Kornél MDK

A bánat, márvány

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Sámuel Kornél, szobrász

Dávid szobra müvészi hagyatékából.

A klasszikus szobrok hideg, élettelen és mégis hóditóan szép szoborarcainak mása.

Gerő Ödön? Magyar Müvészet. 1925. 392.l.

Sámuel Kornél, szobrászm. MDK

267. Fürdö nö. Repr. XIX.e.

Árverési Közlöny. 1936. febr. 1.rk.sz.

Sámuel Kornél

MDK

Tanulmány, kő

Mücsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Sámuel Kornél szobrász

Fortuna

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934

MDK

Sámuel Kornél, szobrászm.

Menekülő. Fiatal férfi-akt. Repr.

Képzőm. Társ.jub.kiáll. 1911. -12.

Sámuel Kornél

Tanulmány, gipsz

Micsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Sámuel Kornél MDK

Női akt, bronz

Mücsarnok 1944 Székesfőv. Képtár Jub. Kiáll.

Sámuel Kornél festő szobrász

nagyon fiatalon meghalt .

Fáytól müvét a Nemzeti Galéria vette meg

Szokoly Endre: Kincsek egy kis nagymarosi házban

Pest megy ei Hirlap 1966. jan. 23 . 10.l.

SÁMUEL Kornél rajzai

részt vett az 1908-as fővárosi rajziskolai
díjpályázatán

ld. Erdei 1991 80. p.

krényke oldallapjai homoruak,
, kereszttel diszitett ajtócska
ott belsejü fiókocska helyezkedik
terecskék tagolják, fejezetükön
y fáklyácska disziti. Tetejét
ömbös tető fedi. Sima hátlapján
si felirat olvasható.

Sámuel Kornél

MDK

Pénzt olvasó nő

Mücsarnok 1924 február-március

Sámuel Kornél

MDK

Dávid, gipsz

Műcsarnok 1919. Hadviselt művészek kiáll.

Sámuel Kornél MDK

Tanulmány, gipsz

Mücsarnok 1919. Hadviselt müvészek kiáll.

MDK

Sámuel Kornél, szobrász

Perállag III/3 372.l.

MDK

Sámuel Kornél, szobrász.

Fürdő nő. Repr. XIX. Álló szobormü.

Árverési Közl. 1936. febr.1. rk.sz. Kat.

Sámuel Kornél MDK

Szeretet, gipszrelief

Mücsarnok 1919. Hadviselt müvészek kiáll.

Sámuel Kornél szobrász

Szerepel a hűcsarnok akt

kiállításán

Nemzeti Vyság 1925 XII. 8

MDK

Sámuel Kornél, szobrász.

Menekülő. Álló férfi akt.

Repr.

Műcsarnok. 1911/12. téli kiáll. Kat.

MDK

Sámuel Kornél, szobrász

a szeretet. Dombormü. Repr.

Képzőm.Társ. 1913. Tav.kiáll. Kat.

Sámuel Kornél MDK

Merengő, szobormü

Nő hallal, kutrészlet, kő

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Sámuel Kornél MDK

Tanulmányfej, szobor

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Sámuel Kornél MDK

A kis szégyenlős, szobor

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Sámuel Kornél MDK

Éva, szobor

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Sámuel Kornél.

A "Céhbeliek" müvésztársaság alapitótagjai 1914-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Sámuel Kornél szobrászművész

1883-ban Szilagyzöveskenül.
és 1914-ben Uzsoknál esett el a hábo-
rúban. Az Iparm. Isk.-ban ifj. Kéhay Lajosnál
majd a münchenni Akad. tanult. 1907 tól ne-
repelt ziáll. Portrézat, erőteljes attnobrs.
kisplasztikázat zénitett. Kimagasló tehétsé-
gének zitelyesedését korai Fragilus halála
akadályozta meg. 1915-ben hapatézi ziálli-
tása volt az Ernst kir.-ban. 1911-19 zöött
dolgozott a Szerados úti műv. telepen.

Szerados úti művésztelep kiállítása. A zat
összeáll. Gap Erzsébet, Elischer Brigitta 22
Bp. 1965

Sámuel Cornél MDK

A szeretet, szobor

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Sámuel Kornél

Reprod. (egén oldalas): Éva. 1913.

Százados uti művénlelep ziállítása.
szat. összeáll. Csap Erzsébet, Elischer
Brigitta. Bp. 1965

l.n.

Sámuel Kornél

MDK

Bánat, márvány

Mücsarnok 1919. Hadviselt müvészek kiáll.

MDK

Sámuel Kornél

Fort na, bronz

Műcsarnok 1919 Hadviselt művészek kiáll.

Sámuel Kornél

MDK

Ifjuság, bronz

Mücsarnok 1919 Hadviselt müvészek kiáll.

MDK

Sámuel Kornél, szobrászm.

1909. Báró Harkányi Frigyes-féle 400 koronás dij: Tanulmány. /Szobormü/.

OMKT-Vándorkiállitások 1910. szept. 8.-dec. 27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös
Kat. 69.1.

Sámuel Kornél MDK

A szeretet, repr.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Sámuel Kornél

MDK

Dózsa György, bronz

Kis szégyenlős, bronz

Dávid, bronz

Éva, bronz

Műcsarnok 1919. Hadviselt művészek kiáll.

MDK

Sámuel Kornél

Éva. Szobormü.

Képzőm. Társ. 1910/11. téli kiáll. kat. 45.l.

Sámuel Kornél MDK

Kis szégyenlős, gipsz

Mücsarnok 1919. Hadviselt müvészek kiáll.

MDK

Sámuel Kornél

Éva, br.

Szépmüv.Muz. háborús veszteségeinek jegyzéke
Bp.1952.

M.D.K.

Sámuel Kornél szobrász

Müve a MNG uj szerzeményei között

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A MNG az 1959-es évben 200.l.
A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp.1961.

M.D.K.

Sámuel Kornél /1883-1914/

765. Férfiakt karddal. Szobor. 33 cm. bronz.

Elveszett. /Szegedi Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
56. l.
MUMOK. Bp. 1952.

M.D.K.

Sámuel Kornél /1883-1914/

868. Éva. Bronzszobor. 30.5 cm.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 94. l.

MDK

Sámuel Kornél

Fürdés után, br.

Akt kiáll. OMKT Mücs. 1925. dec. 32 l.

MDK

Sámuel Kornél

Táncosnő, br.

Akt kiáll. OMKT Mücs. 1925. dec. 32 l.

Sámuel Kornél

Dávid, gipsz

Akt kiáll. OMAT. Mücs. 1925. dec. 13. 1.

MDK

Sámuel Kornél

Éva, br.

Akt kiáll. OMKT. Mücs. 1925. dec. 14. l.

MDK

Sámuel Kornél

Ropalotafela 18-2o l.

Sámuel Koriel
szolvász

M.D.K.

Éva
Női akt
Narcissus } repro
Női akt

N. Pénzes Éva: Samuel Koriel
Művészet, 1965. november — 14.

Sámuel Kornél

zobrázt

meghalt

l.

Hadviselt mův.

kiáll- Mu-

csanok 1919.

bevezetésben

$$\frac{144 \times 4}{576} = \frac{1}{1}$$

20



MDK

Sámuel Kornél

Dávid, gipsz

Art-világ. 1925. dec. MBm.

MDK

Sámuel Kornél

Táncisnő, br.

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

MDK

Sámuel Kornél

Fürdés után, br,

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

MDK

Sámuel Kornél

Éva, br.

Szépm. Muz. Uj magyar képtárának kat. 1928.



SZAVAK

ZÁSZL

5.

van előfeszültséget kap. A vevőt
gy ötcsöves készülék gyanánt
a beállított izzító ellenállásokat
ki- és becsavarni, ajánlatos egy
ása az izzítás számára (K), mely-
t pillanat alatt megszakíthatjuk.
torok alkalmazásának még az
y míg a külön primer tekercs-
oroknál a kapcsolási fok a hul-
ozik s ha a kis hullámhosszúsá-
yesen, a nagyobb hullámhosszú-
zdaságos a vevés, ha pedig a
oknál állapítjuk meg a legjobb
hullámhossz[illegible]ságoknál ez már
[illegible]ban a szelektivi-
[illegible]tt autotranszfor-
[illegible]állandó

SZAVAK!

hant
Zdiákok
— De
hangúlag
lehet-e ideáli
megválasztanak
ó képviselő legy

abronccsal is el fogom látni. Ig
veszélytelen és kellemes lesz.
A szépművész ... minden diá
szobrászat és fa
ezennel megenge

t alkalmazo
pcsolási fok
minden
zött dolgozik.
rok elkészítése egyszerűbb
r-szekunder tekercses transz-

1000

ősorl

dolga.
Mag
lest k
magyar
Görö
egy alan
mintis
kell tu
ben m
vételek
Fizik
valaki
az
hozzáadva
sulyának
tanulóiarsai
és termé
ther

ikesen szavalt.

víz sulyát ismerni,

2. ábra. Összeköttetés autó

megelevyűket is átalakíthatjuk e
kertcsel egyszerűen elkavolitjuk,
az összes menetszámnak készíthetünk, melyv
ki egy kivezetést tömbkondenzátorhoz
hoz kapcsolt készítjük el, lehet ugy a
ion-tekercs. Többi mint az esetben
szítése ugyanaz, mint az előbbi.
ranszformátornál, természetesen
Vagyis 52 menetű ledion-tekercs
l. Ü3 mm keresztmetszetű rézsodrott a hol

Sámuel Kornél

---

200 k. államsegély

Értímisk 1903/4. 32. l.

53 szám.

1936.

A gyöngyöstarjáni róm. kat. plébániai hivatalból.

Műemlékek Országos Bizottsága

Hivatalos ügyben

Budapest.

IX., Rákos-u. 10 III. megye

Sámuel Kornél

irod

Parkes, Kineton: The Art of Carved Sculpture. II. Central and Northern Europe. Universal Art Series. London, 1931.

és e könyv ismertetésében Felvinczi Takács Zoltán: Magyar Művészet 1932. 58. l.

Sámuel Kornél,

Művészeti lex. 702 l.

Revai lex. 16 k. 522. l.

szobrász, szub. 1883 IV. 10. Szilágy-kövesden, megh. 1914 X. 2. az uzsoki csatában. Budapesten és München-ben tanult. 1909. Tanulmányával a Harkányi-díjat nyerte. Művei: Fortuna (Székesfővárosi Múzeum), Fiú-tanulmány, Éva, Fejfi akt (Szép mű. Múzeum).

(2

MÁJUS

22

Sámuel Kornél

Egy szobrász halálára. (Sámuel Kornél). Irta Bródy Sándor. Fehér könyv. 1914 december.

(Művészet 1915, 287. l.)

Sármel János

Győr, 1764

Budapest VII. 221

lásd

Fleischer Blés 81. 1.

választó kerület. **szavazókör.**

....., lakhelye (telepe): ..... ker. ..... utca ..... szám.

| A választói jogosultság alapja* | | |

Sámuel Kornél

Éva, bronz, 44.5 cm

Die Kunst der Jahrhundertwende, Ausstellung: István király muzeum közleményei, Serie D., Nr. 41. Székesfehérvár, 1965. 17 l.

Sámuel Kornél

Fortuna, bronz

Micsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusai

MDK

Sámuel Kornél, szobrászm.

1909. Báró Markányi Frigyes-féle 450 korona díj. "Tanulmány" Szobormü.

? Kitüntetett művészek. Kat.? 17.1.

MDK

Sámuel Kornél

Tanulmány, gipsz

Műcsarnok 1909. tav. kiáll. kat. 34.l.

Samuel Kottek

Tampere, Greece

Sámuel Kornél

szobrász

Lyka szob. 96-14

49. l.

51. l.

MDK

Sámuel Kornél

Szeretet

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Bpest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bpest. 1926. 91.l.

Samuel Kornel

Zasnovatel

Thirring G.dr.: Zeměpisný. Museum. Zpráva ročenská. Kosmická hmota. Meteorické kameny. Praha. 1926. 91 l.

Samuel

Szobrász

Revue de Hongrie

1910. III. a. VI. f. 684-686. l.

Téli Tárlat.

Sámuel Kornél
szobrász

Népszava 1919. márc. 20. 8o.

Kadviselt művészek
kiállítása

Sámuel Kornél, szobrász

Bu[illegible] Szemle, 1912/c 12/457-464 l.

T[illegible] li tárlatok.

Sámuel Kornál szobrász

Magyar Müvészet 1925.369-392.o.
Gerő Odön: Az akt-kiállitás.

Magyar Müvészet.1926.259.o erényiné

Sámuel Kornél /1883-1914/:Szeretet.
Márványrelief.

M Ű V É S Z E T
VIII.évf.1909.
255.l.

Péczely
Béla

S á m u e l K o r n é l :

Tanulmány/Férfi fej/

Márványszobor fényképe

Szépmüvészeti Muzeum

M Ű V É S Z E T
VIII.évf.1909.
257.l.

Péczely
Béla

S á m u e l K o r n é l :

Tanulmány/leányakt/

Gipszszobor fényképe

A Harkányi dij nyertese

Sámuel Kornél

meghalt 1914-ben
Urskinál.

Hadviselt művészek
kiállításának tárgy mu-
tatója Bpest 1919.

Frakinói Vilnius IV. 25 J.

Sámuel Cornél

Hobraia



ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST, VI. ARÉNA-ÚT 41.

Hoffmann Mór, pénzügyigazgató

I. 104.

8 pld

1907. július 29.

388

Az orsz. Főfelügyelőség tagjainak: a nagybányai múzeum útmutatója szétosztatik (8 pld) (533/1907.)

Samuel Kornél

U. 1678.

Építés.

Kauser

Belső kőfa
(Kxxxxxx
(Előépü

Sámuel Kornál

nobrán

+ 1914 Uzsornál

Evszam nem
egeszen biztos

Sáromberkei gazdák növetsége VI. 226.

Sámuel Kornél †

szobrász

hagyatéki kiáll. Ernstnél

1915-ben.

L. 18 ik katalo-

gust.

Glöszóban, egy oldal-

nál több erőről

Sámuel Kornel

nótrus

a Cehbelick

rumbeszerszport

tagja volt

+ 1915 –

~~Bronzkori lelet IV. 130.~~

~~— ugna IV. 130.~~

Sámuel Kornél

Műcsarnok
1919 hadviselt nem. kiáll.
40, 42, 239, 273, 274, 275, 276,
484, 488, 494, 545.
harcterén volt, meghalt.

1925–26. akt kiáll. 106, 133, 439, 441.

Stuhlgeld V-89.

Sámuel Kornél, szobrász; szül. 1883 április 10-én Szilágykővesden, megh. 1914-ben az uzsoki csatában.

Sámuel Kornél

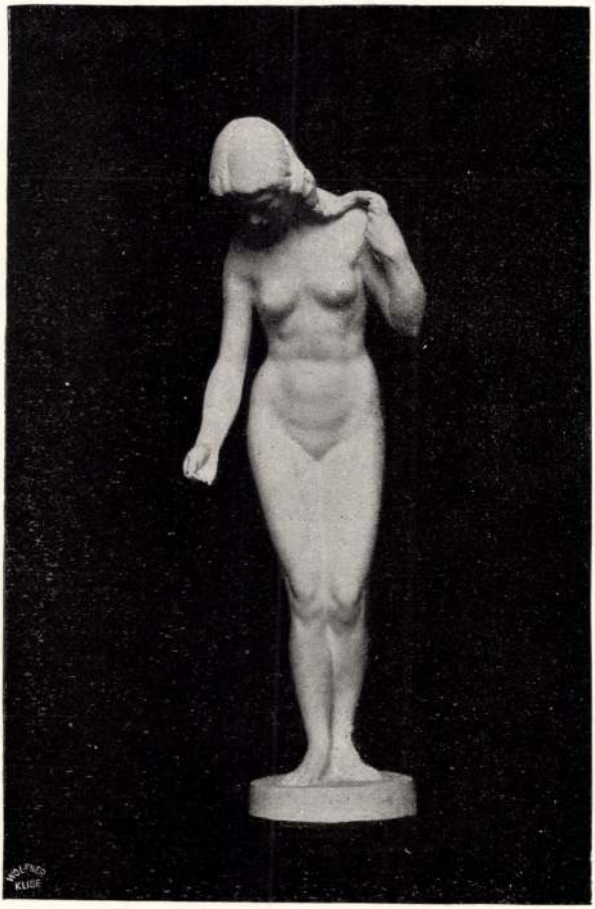

382 Sámuel Kornél: Női akt.

~~Horváth Géza~~



250 Horváth Géza: Az én fiam.

Képrom. Társ. 1912/13
Őszi Kiáll. - Sat

Sámuel Kornél M.D.Y.
szobrász

Ismert alkotásai: Dávid Kinizsi, Dózsa György, pályámű a Munkácsy-emlékhez, stb. – A művész 1914 októbereben a tábornoszban élesett.

V. Penzes Éva: Sámuel Kornél
Művészet, 1965. november – 14 lap

4606. Samuel Cornél.
Sz.Szilágykövesden 1883 április 10-én.

A Szeretet.

Márványdombormű, méretei a magasságban 150, a szélességben 190, a mélységben 35 cm.-- Lelt.sz.4606.-- Vétetett az 1913 április 23-iki 48620 sz. elhatározás szerint 12000 K-án. (908-913).-- Kifizettetett 1913 május 28-án.-- Elszámoltatott 1913 junius 8-án (1170-913).

1504
Sz.n.393-913
1907-913-1
Át.lelt.10727.

3972. Samuel Cornél.

Sz. Szilágykövesden 1883 április 10-én.

Éva.

Egész alakban, állva és szembenézve van ábrázolva. Leeresztett jobb kezében almát tart leveles galylyal, míg balját lógatja. Fejét kissé előrehajtja, testével jobb lábára nehezedik és bal lábát kissé fölemelte. Középütt elválasztott és simára fésült hajának göndöritett fürtjei vállaira omlanak s fejdisze keskeny abroncs. Jelzése balról, de hátul: Samuel C.

Bronz-szobor, magassága 30.5 cm. kerek márványtalapzatának méretei pedig 6:13.3 cm. Lelt. sz. 3972.

Vétetett az 1910 deczember 29-iki 145575 sz. leirat alapján 550 K-án. (81-911)

Sz. n. 81-911
57-911-6
Át. lelt.

III 3 - 171

Pl.
Vét. 1910.

345

954

1909.

3884. Sámuel Cornél.

Sz. Szilágy Kövesd 1883 április hó 10-én.

Tanulmány.

⊥ tizennégy – tizenöt

Durvára dolgozott, de sarkain simára csiszolt kőtalapzaton nyugszó szobor, a mély egy ⊥ éves fiúnak fejét ábrázolja homloka felett göndör, hátul pedig rövidre nyirott hajjal.

Homokkő-szobor, magassága a talapzattal 55 cm, mig a talapzat 26.5 cm. ⊥ 23.5 cm széles és 20 cm mély. ⊥ magas,

Vétetett a Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállitásán az 1909. május 14-iki 53947 sz. leirat alapján 600 Kán (944-909).

Pl.
Vét. 1909.

III3 – 162

315

693

1913.

4606. Sámuel Cornél.
Sz. Szilágykövesden 1883 április 10-én.

A Szeretet.

Olykéren van ábrázolva, hogy ~~két~~ egy ülő meg egy térdelő, de kontyot viselő és két álló, de ~~kibontott~~ hajás nő egy balrafordult fiú gyermeket figyelemmel vesz körül. Körülök egy, ~~[illegible]~~ a kicsinek jobb kezét fogja; egy pedig, ~~[illegible]~~ vállát tartja.

kibontva hordó

, a ki balról ül,

a ki szemben áll, annak

Márványdombormű, méretei 141.5:178 cm.-- Lelt.sz.4606.-- Vétetett az 1913 április 23-iki 48620 sz.elhatározás értelmében 12000 K-án (908-913).-- Kifizettetett 1913 május 28-án.-- Elszámoltatott 1913 junius 8-án (1170-913).

Sz.n. ~~393~~ 1504-913
1907-913-1.
Át.lelt.10727.

8.

Sámuel Korniél M.D.K

szobrász

Remekművei: Fortuna, Nőrakt, Szeretet c. mázoány domborművei, Horn Ede emlektáblája, a Sámuel Család síremlektervei.

N. Penzes Éva: Sámuel Korniél

Művészet, 1965. November-14 lap

Samuel Kornél
szobrász

M.D.K

Az 1910-es Téli kiállításon a „Merengő", „Nő hallal", „Tanul-mány", „Kis szégyenlős" című szorait mutatta be.

N. Pensis Éva: Samuel Kornél
Művészet, 1965. november - 14 kép

Sámuel Kornél M.D.K

szobrász

1909-es Tavaszi Tárlaton „Női akt" című szobrával nyerte el a Harkányi díjat. Ezen a kiállításra még egy arckép tanulmánya is szerepel.

N. Penzes Éva: Sámuel Kornél

Művészet, 1965. november - 14 lap

 M. D. U.

SÁMUEL Cornél szobrász

1883 – 1914

1376. Álló leányart (Kis szégyenlős) Ltsz.: 59.128-N.

1377. A menekülő (Firenze 1911) Ltsz.: 4119.

1378. Éva Ltsz.: 59.21-N.

1379. Fortuna Ltsz.: 56.553-N.

1380. Narcissus Ltsz.: 59.20-N.

./.

A M. N. Galéria állagjegyzéke T./6. rész

Bu. 1959. 123 – 124. l.

/ -2- M. D. U.

SÁMUEL Cornel szobrász

1381. „Női akt" Lisz.: 56.554-N.

1382. Női akt (1912) Lisz.: 58.63-N.

1383. Szeretet „dombormű" Lisz.: 4606.

1384. Tanulmányfej (1909) Lisz.: 3884.

A M.-N. Galéria állagjegyzéze T./B. vény

Bu. 1959. 124-125. l.

Sámmel Korúel

M.D.K.

szobrász

Művészeti tanulmányait az Iparművészeti Iskolába kezdte, 1905-be Münchenbe ment tanulni, majd a nymphenburgi porcellángyárnak is dolgozott.

N. Penzes Éva: Sámmel Korúel

Művészet, 1965. november. – 14 lap.

Sámuel Korniel
szobrász

M.D.K

Első nyilvános jelentkezése
Münchenben volt. 1907 ben több
tanulmányát mutatta be a
Kunstverein - ben. 1908 - ban hoza
jött.

N. Pénzes Éva: Sámuel Korniel
Művészet, 1965 November – 14 lap

M.D.K.

Sámule Kornél szobársz

Az 1914-es világháboru első ütközetében elesett.

Müvei a kiállitáson

Szeretet c. dombormü

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században
186.1.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

MDK

Sámuel Kornél

Női akt, ébenfa

Ernst Muzeum kiáll. XIII. Bpest 1913.

Sámuel ? MDK

Tulnyomórészt szobrászok laknak kinnt. Igy fenti müvészünk is.

Farkas Zoltán:Budapest Főváros müterembérházai. A Százados-utcában/.
Vas.Ujs. 1912. 32.sz. 59.évf. 646. l.

MDK

Sámuel Kornél

Báró Harkányi Frigyes 1898-ban tett 10.000 korona alapitványából évi 450 korona dij a Társulat kiállitásán elöször résztvevö müvészek egyikének kitüntetésére. 1909-ben Tanulmany gipsz-szobor.

SzmKT 50-131.1.

MDK

Sámuel Kornél

A kis szégyenlős. Szobormű.

Képzőm. Társ. 1910/11. téli kiáll. kat. 44. l.

MDK

Sámuel Kornél

Férfiakt karddal, br.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Gámmel Korúel

nobrán

MDK

„Éva" (repr) – Méltatás.

Telepy Katalin: Az 50 éves Szárados úti művészhely kiállítása.

Művészet, 1965. február – 12 kep.

MDK

Sámuel Kornél, szobrászm.

439. Fürdés után. Bronz.

441. Táncosnö. "

Mücsarnok.- 1925/26. Art-Kiállitás. Kat. 32.1.

Sámuel Kornél MDK

Menekülő, repr.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Sámuel Kornél

Tanulmány. Természet után kőbe faragva

Műcsarnok 1909. tav. kiáll. kat. 33.l.

Sámuel K$_o$rnél MDK

Fürdés után, bronz

Táncosnő, bronz

Mücsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

MDK

Sámuel Kornél

Dávid. Gipsz.

Műcsarnok, 1925/26. okt.kiáll. 13.lap

MDK

Sámuel Kornél

Tanulmány,1909. /Szobormü/. Báró Harkányi Frigyes-féle 450 koronás dij

Mücsarnok 1910/11 tav. kiáll. 15.1.

MDK

Sámuel Kornél

Éva. Bronz.

Műcsarnok, 1925/26. okt.kiáll. 14.lap

Mux

Samuel Kotnél

Éva. Bjorn.

Budapest, 1925/ 26. okt. Kiall. 14. lap

MDK

Sámuel Kornél

Soós Gyula előszava a katalógusban.

Ernst Múz. M. Plasztikai és Graf. kiáll. 1954. szept.

Sámuel Cornél

Éva, bronz

A Céhbeliek harmadik kiállitása
Nemzeti Szalon 1921.

Sámuel Kornél

MDK

Pénzt olvasó nő

Miskolc 1924. febr-márc.

MDK

Sámuel Kornel, szobrász

nagyatekából egy "Dávid" szobor került a kiállitásra. Megnemesedett természettanulmány.

Gerő Ödön: Az akt-kiállitás. Magyar művészet. 1925. 392.l.

MDK

Sámuel Cornél, szobrász

az aktoknak elismert művésze is szerepel.

KPM.T. téli kiállítása. 1912-Vasárnapi Ujs. 1912.59.évf. 46.sz. 928.old. -

Sámuel Cornél MDK

Menekülő, szobormü

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Sámuel Cornél MDK

Ifjuság, szobormü

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Sámuel Conél, szobrászm.

A szeretet. Szobormü.

KMT.- 1913.Tavaszi kiáll . Kat. 58.l.

MDK

Sámuel Kornél szobr.

Farkas Z: Téli kiáll. a Mücs.-ban. Vas. Ujs. 191o. 47.sz. nov.2o. 966. l.

MDK

Sámuel Cornél

Fortuna, br.

Női akt, br.

KMT. 1912/13. téli kiáll. kat. 62.l.

M.D.K.

Sámuel Kornél, szobrász,

Szeretet c. dombornüvét emliti

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 99. old.

MDK

Sámuel Cornél

Tanulmányfej, szobormű.

Műcsarnok, 1911/12. téli kiáll.30.lap

MDK

Sámuel Cornél

Tanulmányfej. Szobormű.

Képzőm. Társ. 1910/11. téli kiall. kat. 43. l.

MDK

Sámuel Kornél, szobrász
1883-1914.

Szeretet. Márványrelief.

Petrovics Elek: A Szépm.Muz. modern magyar szobrai.- Magyar Művészet. 1926. 260.l.

MDK

Sámuel Kornél, 1883-1914.

A kis szégyenlős, br.

Fürdő nő, br.

Árverési Közl. 1936. febr. 1.rksz.

Sámuel Kornél

Csikász Imrével együtt bérelt ~~müt~~ egy komplát Schwabingban (mikor a münchenei akadémián tanultak) – itt éltek, dolgoztak. Otthonról egy szák babot hoztak, azt ettek hónapokig.

Csikász Imre 1884-1914. Emlékkiállitás. Veszprém, 1964. Kat. bev.: É. Takács Margit. Mütárgyjegyzék: Péter Márta. Veszprém, 1964. 57 l., ill. Német kivonattal

12. l.

1.

Sámuel Kornél

fejezte volna be Csikász Imre nagy-
meretű kiviszi nolsát (Csikász meghalt
a befejezés előtt, 1914 januárjában).
Csikász Imre jó barátja s munkáinak
ismerője volt.

Csikász Imre 1884-1919. Emlékkiállitás. Veszprém, 1964. Kat. bev.: É. Takács Margit. Mütárgyjegyzék: Péter Márta. Veszprém, 1964. 57 l., ill. Német kivonattal.

34. l.

2.

Sámuel Kornél

1914 szeptemberében elesett. Első képrömüvén halottja volt a háborúnak. 1915 elején, halála után ki is állitották kiviszsijének gipszmintáját. A nagy figurákon ő sem tudott korszáhardeni.

Csikász Imre 1884-1914. Emlékkiállitás. Veszprém, 1964. Kat. bev.: É. Takács Margit. Mütárgyjegyzék: Péter Márta. Veszprém, 1964. 57 l., ill. Német kivonattal.

34-l.

Plasztika

Illusztráció:
Sámuel Kornél: Tanulmány
/Leány akt/

Müvészet
VIII.évf.1909.
257.1.

Plasztika

"Tanulmány" Sámuel Kornél szobra

Müvészet
VIII.évf.1909.
264.1.

S a m u e l Kornél szobrasz

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
141-142.
"Céhbeliek"

MDK

Sámuel Kornél

Bánat, márv.

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc.
18 l.

MDK

Sámuel Kornél

Fortuna, bronz

Hadviselt művészek kiáll. Műcs. 1919. márc. 12 l.

MDK

Sámuel Kornél

Ifjuság, bronz

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc.
12 l.

Sámuel Kornél

MDK

Szeretet, gipszrelief

Hadviselt művészek kiáll. Mücs. 1919. márc.

27 l.

Sámuel Kornél

MDK

Dávid , bronz

Éva, bronz

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc. 19 1.

MDK

Sámuel Kornél

Dózsa György, bronz

Kis szégyenlős, "

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc.

19 1.

MDK

Sámuel Kornél

Tanulmány, gipsz

Hadviselt művészek kiáll. Műcs. 1919. márc.

29 l.

MDK

Sámuel Kornél

Dávid, gipsz

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc.
27 l.

SÁMUEL *Kornél*, szobrász, * Szilágykövesd 1883 ápr. 10, elesett 1914 okt. 2, az uzsoki szorosban. Budapesten és Münchenben végezte tanulmányait és nagy feltűnést keltett egyszerűen, erőteljesen mintázott finom ritmusú aktjaival (Fiútanulmány, Férfi-akt). Kimagasló tehetsége fejlődésének a világháború vetett véget, amelynek első áldozata volt a magyar művészek közül. Pénzt olvasó nő c. szobra a főváros tulajdonában, Éva (bronz), A szeretet (márvány) és Tanulmány (homokkő) c. művei a Szépmův. Múzeumban. 1915. hagyatéki kiállítása volt az Ernst-múzeumban. A Céhbeliek művészcsoport tagja volt.

E. G. II. 407 l

Györkös Sándor, tanító

VII. 290.

Sámuel Kornél

Műintézet
1909. tav. füll. 154, 174
1910–11. téli füll. 1, 3, 231, 256, 267
1911–12 pub. füll. 239, 244, 283, 340
1912–13. téli füll 381, 382
1913. tav. füll. 310

Ausius Archelaus VI. 211. — Proculus

VI. 211.

Sámuel Kornél

A fiatal magyar szobrászgeneráció egyik legtehetségesebb tagjaként emliti meg a Müvészet c. rovatban közölt kritika. A közelmultban nagyobb ösztöndijat kapott tanulmányai folytatására. Kiemeli a "Horn Ede2emlék" c. müvét valamint más eredményes pályamunkáit.
Most jött a hir, hogy Galiciában elesett, „a fiatal müvész hősi halált halt.

A HÉT, Bp. 1914. nov. 13.
XXV. évf. 46. sz. 682. lap.

Sámuel Kornél

A néhány hete Galiciában hősi halált halt, igen tehetséges fiatal szobrászművész "kollekciója fájdalmas bizonysága a magyar szobrászművészet érzékeny veszteségének"-irja Tövi az Ernst Muzeumban bemutatott alkotásokról "Művészeti Krónika" c. beszámolójában, mely négy kiállitást ismertet.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 5.
XXVI. évf. 49. sz. 706-707. lap.

SÁMUEL KORNÉL, szobrász

1883-1914.-Pesten,Münchenben tanult.Akt szobrai nevesebbek."Éva","Férfi akt",stb.-Gáty-Goldmann Fülöp 1921-ben plaketteket rendelt.Önarcképeket,művész portrékat. Köztük SÁMUEL plakettjét is REMÉNYI JÓZSEFTŐL.-Két példányban is.-Az egyik a MNM-ban van.-100+100 mm.Lírása HP. 4496.-A másik a MNG-ban van.-98+97 mm.-Ltsz: 61.15-14-P. 32.old

GOSZTONYI JÁNOS: Magyar szobrászok és éremművészek önarcképplakettjei 24.old

AZ ÉREM. XXXI.évf. 1975.-1. Bpp. 1975

Sámuel Kamél

Női alsó br. 41cm

Teles Ede tanítványai
M.N.G. és Türr István M. Baja
1974

Sámuel Kornél

"Fiatal szobrászok" cimmel a Müvészet rovat számol be -sign. nélkül, a Mücsarnokban rendezett kiállitáson szereplő szobormüvekről. A fiatal müvész öt szoborral szerepel a tárlaton. Három akt, egy fél-akt és egy tanulmány-fej. A fél-aktot modell után kőből faragta. Két bronzaktja "kisméretben szépséges nagystilüség." Nagy aktja monumentális indulatosság, méltatja elismeréssel a kritika.

A HÉT, Bp. 1910. nov. 27.
XXI. évf. 48. sz. 773-774. lap.

Sámuel Kornél

Róna József és Ligeti Miklós müvészeket sorolja fel a szobrászok közül Jean Preux: "Az Ernst Muzeum kiállitása" c. beszámolójában. A müvészek nevének megemlitése a kritikában mindig elismerést jelent.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 7. XXIV. évf. 49. sz. 794. lap.

Sámuel Kornél

Lux Rezső, Mester Jenő, Glatz Oszkár, Rudnay Gyula, Jávor Pál, Basch Andor, Kövér Gyula, Vidovszky Béla, Zádor István, Koszta József müvészeket sorolja fel a Müvészet c. rovat kritikusa. Ezek a müvészek részt vettek a "Tavasz a Mücsarnokban" cimmel rendezett kiállitáson, s igy a tárlat értékét is csak az ő jelenlétük képviseli. A többi valódi müvészt ugyanis, a tehetségtelenség győztes csoportja megakadályozta abban, hogy a Mücsarnokban szerepeljen, a Képzőmüvészeti Társulat müvészetpolitikája jóvoltából. Fentiek részvétele készteti a kritikust arra, hogy a tavaszi kiállitást tudomásul vegye.

A HÉT, Bp. 1913. márc. 23. XXIV. évf. 12. sz.195.
1 lap.

Sámuel Kornél

A Nemzeti Szalon csoportkiállitásán szereplő hadviselt művészek névsora folyamatosan következik a névszerinti cédulákon müveik értékelésével. Szobrászok: /Undi Imre kritikája./
Sámuel Kornél: A háboru első éveiben elhunyt művész munkái bizonyitják, hogy milyen komoly értéket vesztett benne a magyar művészet.
Gál Misenka Nándor: A szintén fiatalon meghalt művész munkái meglepő rutint, finomságot, tartalmat árulnak el. Szobrai a legkiválóbbak közé tartoznak.
Stróbl Alajos: "Faun" c. szobra komoly érték.
Gémes Gindert Péter: "Egy aviatikus siremléke" c. szobra igen figyelemre méltó.
A teljes művésznévsort lásd: Medgyessy Ferenc nevénél.
Élet, Bp. 1919. márc. 16. XI. évf. 11. sz. 259-260. lap.

Sárunel Kornél

lásd

Alexmagyszobr910-5

187-190.l

Szigetvár

---- 1688 és 1689-ben. Szigetvár Török uralom alól való felszabadulásának 250. évfordulója alkalmából kiadta: Gróf Andrássy Gyula. Irta: Hal Pál.

(Füzet)

Szigetvár, „Zrinyi" könyvnyomda, 1939.

V.ö.: Hal Pál.

MDK

Sámuel Kornél

Római nemzetk. kiáll. kat. 1911. 219-222 l.

Sámuel Kornél nobrán M.D.K.

Horn Ede emléktáblájának alkotója. (1913)

Ethey Gyula: Vágujhely története és a szomszédos várak. Nyitra 1926, 69

Sámuel Kornél

~~festőművész~~

M.D.K.

765) Férfi akt karddal

Szegedi Imre

Egyéb-köztulajdonból átvett műtárgyak jegyzéke.

Bp. 1952.

56 l.

MDK

Sámuel Kornél, szobrász.
Tanulmány. (Szobrszmű.) 1909. br. Harkányi-féle 400 kor. díj.

OMKT-Vánd. kiáll. 1910 szept. 8-dec. 27-ig.
Kitünt. műv. lajstr.-Hornyánszky V.
kny. 69. l.

MDK

Sámuel Kornél

Iván Ede: A Müvészház uj palotája. SZabad Müvészet 1912. nov. I. évf. 1. sz. 4.1.

M.D.K.

Sámuel Kornél, festő

egy figyelemre méltó akthépe látható az Ernst muzeumban, a Zuloaga kiállítással egyidejűleg.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 369. old.

/ a cikk megj.: „Világ", 1912. szept. 15./

Sámuel Kornél

kerejtelt a N. Galériában a
Káradosati Művéntelep
Liállításán

Vigilia. 1965, 4n., 244 old.

Sámuel Kornél

festőművész

Debreceni Déry muzeumban helyezik el képét.

Budapesti Hirlap
1930.II.23.

1021

SÁMUEL KORNÉL

Sámuel Kornél neve a szakma avatottjai előtt nem ismeretlen. A művészetet kedvelők táborában is kevesen vannak olyanok, akik ne ismernék századeleji szobrászatunk e kiváló képviselőjét. Fájdalom, hogy tehetségének meleg fénnyel kigyúló csillaga hirtelen lehullott. Művészpályája alig hat év keretei közé szorultan ívelt mind magasabbra. Friss, üde, karakteres plasztikája láttán ma is összeszorult szívvel bánkódunk elvesztése felett. Képességeinek és felkészültségének ereje e rövid idő alatt is megtisztelő helyet biztosított számára művészetünk történetében. Művészi és emberi magatartása a kollégák megbecsülését, szeretetét szerezte meg.

Sámuel Kornél egyik méltatója szobrászatunk fejlődésében epizódnak tekintette munkásságát. Ez a megállapítás téves, mert hiszen műveinek futó szemrevételezése után is elcsodálkozhatunk azok korszakalkotó újszerűségén. S az általa kezdeményezett első lépések nem maradtak folytatás nélkül, kortársai is és az utána jövők úgyszintén hasonló szellemben dolgoztak, derékba tört pályáját a maguk törekvéseivel egészítették ki. Mint őt, legjobbjainkat se szédítették el a plasztikai konjunktúra hangoskodó lehetőségei. A mértéktartó, emberhez szóló szobrászi mondanivalók nemes megformálásának új eszményeit Sámuel Kornél nemzedéke teremtette meg.

Pályája kezdetén még a millenniumi illúziók kínáltak gyors művészi érvényesülést. A tetszetős naturalizmus heroizáló dagályossága, vagy érzelgős intimitása volt a mérce elérhetéséhez. A szelektált múlt és az édes jelen szolgáltatott témát a hivatalos elismertetéshez, a korszak pompakedvelő ízlésének megfelelő előadásmód volt kívánatos egy-egy szobrász karrierjéhez. Az egzotikumért, a bizarr témákért hálás közönség szívesen dédelgette kedvenceit. Nagyfokú bátorságra, elszántságra volt szüksége a néhány fiatal művésznek, aki mást akart. Ha valaki a sablonos rutinmunkáknál többre vágyott, s a plasztika eszközeivel az emberségről, az igazságról merészelte elmondani elképzeléseit, annak egyszerűségre, őszinteségre kellett törekednie.

Művészünk Münchenben Hildebrand-tól tanult tömörséget, mértéktartást, az anyagszerűséget hangsúlyozó irányzat neveltje volt. Példaképül ő is az antik és a reneszánsz szobrászatot választotta, ám a klasszikus hagyományok közül a korai művek, az archaikus szépségek izgalmas tanulságai vonzották.

Sámuel Kornél: Éva – Ève – Ева

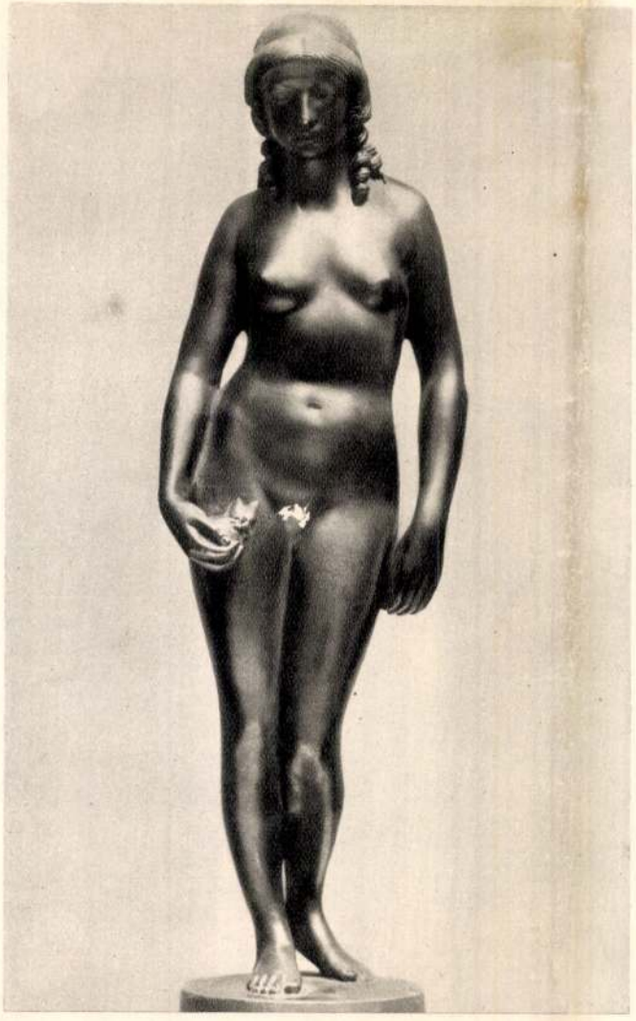

Sámuel Kornél: Női akt – Nu de femme – Обнаженная



válaszút elé került, ha nem éreznénk az absztraktok „fenyegetését", ha nem áhítozna a nagyközönség a tiszta levegőjű és mesterkéletlen művészet után. A kiállítás rendezőjét és értelmi szerzőjét tulajdonképpen az a nemes cél vezérelte, hogy bemutassa a nagyvilágnak, milyen a tanulatlan nép művészi látása, hogyan fejezi ki magát mesterségbeli tudás, szakmai rafinéria nélkül.

Az 1964. évi velencei Biennale-n egy amerikai művész, név szerint Rauschenberg vitte el a pálmát, ő sürgeti a „Pop Art" terjesztését. A Pop Art nem más, mint NÉPMŰVÉSZET, olyan művészet, melyet mindenki művelhet, mindenki megért, olyan művészet, mely a népből fakad. Ugyanígy a naiv-művészet is, kezdve a finánc Rousseau-tól, aki kortársa volt a nagy impresszionistáknak, a jugoszláviai „hlebinei iskoláig", mely napjaink népművészete. Azok az emberek készítik, akik közöttünk élnek, akiket „dilettánsoknak" nevezünk, akik nem ismerik a „kereskedelmi motívumokat", hanem azért festenek, hogy időt töltsenek, mert valami belső kényszer fűti őket, a nép örökké alkotnivágyó tüze. Minden képből világosan érezzük a mondanivalót, mert mindahánya kifejezi a festő tiszta és őszinte mondanivalóját, jól látható, hogy melyik a látott, melyik az átélt vagy melyik az álmodott kép. Átélt! Látott! vagy álmodott! — ebben sűrűsödik össze a népművészet, napjaink nagyon is elhanyagolt művészete.

A naiv művészetről elmondható, hogy modern művészet. Ezt a naív művészetet át és átszövi a népművészet, melyhez a hétköznapok és csodák kapcsolják. Mikor pedig bíráljuk — legyen az gyenge vagy éppen rossz — mindig a nemes célt nézzük, mely minden alkotásban kimutatható. Ha pedig az alkotók foglalkozását nézzük, akkor munkás, hivatalnok, akadémikus, paraszt, háziasszony, szolgálóleány, csavargó található közöttük, pontosabb meghatározással ezek a művészek „Emberek, mint te vagy én!"

Találni közöttük polihisztort és univerzális „genie"-t, mint H. Rousseau, aki emellett kitűnő zenész és költő, mint az 1926-ban elhunyt svájci rendőr: Emanuel Schöttli is.

Néprajzi múzeumaink javarésze eléggé elmaradt a gyűjtéssel és csak azt gyűjti, amit régebben alkotott a paraszt, elfeledve, hogy közben kialakult egy munkásosztály, a nagyvilág társadalmi berendezkedésében az elmúlt százegynéhány esztendő alatt soha nem látott és tapasztalt változások álltak elő. Hogy csak a paraszti művészet lenne a népművészet — ezt ma már senki sem állíthatja komolyan.

A népművész ősi mintákat fest vagy farag, míg a naív művész napjainkat örökíti meg, napjainkból veszi témáját. Ezekben a képekben nem található semmi a kereskedelmi spekulációból, a kelendő látványosságból. Ernst Köller azt szögezi le a kiállítás hatása alatt, hogy ahol feltűnik a kereskedelmi íz a művészetben, onnan menekül a tisztaság, frisseség, spontaneitás és a naivitás.

Ha a naiv művészek témáit vizsgáljuk, természetesen mást találunk, mint egykoron a régi népművészeknél, mert más élménybehatások érik őket. A régi népművészetet át és átjárja az ünnep, a templom, a szentek világa, a betyárromantika, a szerelem, a csoda és a mágia, vagy a babona nekünk már érthetetlen világa. A naiv művész azt festi, amit lát és érez, ami megfogja képzeletét. Eltűnik a vallásos téma, a mágiáról pedig már édeskeveset tud és ha víziókat fest is, abban megtaláljuk napjaink idegfeszültségét, korunk rohanását, vagy egy utazás, új táj élményét. Mint H. Rousseau, aki állítólag több évig Mexikóban festegetett, vagy a jugoszláviai Fejes Imre, aki általa soha nem látott vidékeket örökít meg kis levelezőlapjain, így élve ki lázas utazási álmait. Nem tévedhetünk akkor sem, ha az olasz Orneore Metelli „Katonai szolgálatra bevonulás" című képét látjuk a maga naiv, becsületes tisztaságában, melyből kiérződik az átélés keserű élménye.

Nem, senki sem szándékozik ezeket a munkákat a „nagyok" művei közé sorolni, de mégis gondolnunk kellene arra, hogy múzeumaink (Néprajzi Múzeum, Legújabbkori Történeti Múzeum) kezdjék el gyűjtésüket: amíg lehet, amíg mód van rá.

A naív művészet művelőjének nincs fő- és mellékes „kelléke" a képén, mert számára minden fontos, ő mindent megörökít és kidolgoz, számára mindennek van jelentősége. Ami pedig a legcsodálatosabb: a kiállítás minden darabját megértették a látogatók hatalmas tömegei. Közérthető volt ez a kiállítás, mert a képek festőit a közlés vágya vezette. Ezekre a képekre nem mondhatjuk, hogy víziók, mert ezek beszámolók a mi napjainkról. Ezekért a közlésekért, beszámolókért egyszer még igazán hálás lesz az utókor, hálás lesz mindenekelőtt a naiv őszinteségért.

Szepessy Géza



Hirshfield: Leány a diványon — Jeune fille sur le canapé
Девушка на диване

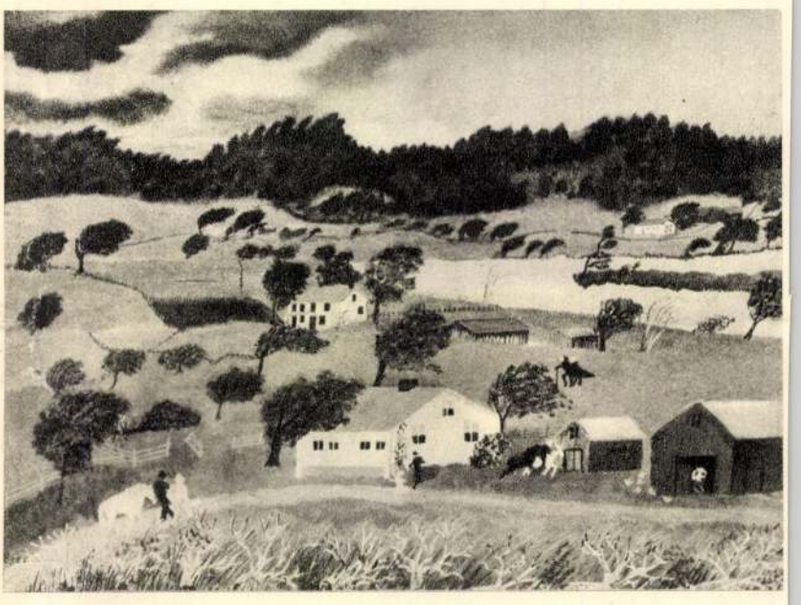

Grandma Moses: Vihar — Orage — Буря

Generalič: Tájkép lovakkal — Paysage avec chevaux
Пейзаж с лошадьми





Sámuel Kornél: Narcissus — Narcisse — Нарцис



Sámuel Kornél: Női akt — Nu de femme — Обнаженная

Sámuel Kornél 1883-ban született Szilágykövesden. Művészeti tanulmányait az Iparművészeti Iskolában Mátrai Lajosnál kezdte, 1905-től Münchenben folytatta Balthasar Schmitt mesteriskolájában. Ez idő tájt a nymphenburgi porcelángyárnak is dolgozott. Első nyilvános jelentkezése is Münchenben történt. 1907-ben több tanulmányát mutatta be sikerrel a Kunstverein-ben. 1908-ban hazajött, s egy évig Telcs Ede műtermében segédkezett. A sokirányú felkészülés, a mesterség alapos elsajátítása után mutatta csak be első munkáit a Műcsarnokban. Az 1909-es Tavaszi Tárlaton Női akt című szobrával nyerte el a Harkányi-díjat, ugyanekkor még egy Arcképtanulmányt is kiállított. Már a következő évben, az 1910-es Téli kiállításon négy szobrát mutatta be (Merengő, Nő hallal, Tanulmány és a Kis szégyenlős). A pályája elején álló fiatal művész plasztikai szemléletének megszilárdulását döntően befolyásolta egyéves olaszországi tartózkodása (1911). Nem véletlen, hogy Sámuel Kornélt Firenze tartotta fogva, itt mindazt megtalálta, amihez vonzódott, mivel a kora reneszánsz egyszerű szépségű alkotásai és Michelangelo természetfeletti, megrázó művei álltak hozzá a legközelebb. Mohón szívta magába a klasszikus emlékanyagból áradó hatásokat. De a múlt áhítatos csodálata mellett az alkotás vágya is elevenen élt benne. A mintázással olasz földön sem hagyott fel. Az 1911-es Téli kiállításra beküldött két szobrát (Menekülő, Bánat) is Itáliában mintázta. Tanulmányútjának sok ihlető élménye már a következő évek termését is előkészítette. Ha a még haláláig tartó három esztendős alkotó korszakát nézzük, akkor a munkaigényes remekművek sorával találkozunk (Fortuna, Női akt, Szeretet c. márványdombormű, Horn Ede emléktáblája, a Sámuel-család síremlékterve, pályamű a Munkácsy-emlékhez, Dávid, Dózsa György, Kinizsi stb.). Már a szobrok puszta felsorolásából is kibontakozik művészetének színes bősége s nem utolsó sorban az utókor szemében oly tiszteletreméltó újszerűsége. A történeti távlat birtokában tudjuk csak igazán felmérni Sámuel Kornél korai elvesztésének tragikumát.

A meg nem valósult dolgokon való hiábavaló elmélkedés, a látnoki jóslatok bizonytalansága helyett ez esetben is inkább a ténylegesen meglevő tárgyi anyag alapján, a megmaradt szobrokból igyekszünk felvázolni a művész portréját. Sámuel Kornél nevét a rövid alkotó-periódusa során elkészített művek töretlen fényében őrizték meg. Az új szobrászat e lelkes apostola azon kevesek közé tartozott, akiknek művészi nagysága nem oeuvre-jük gazdagságában rejlik. A művészi meggyőződés szent áhítata az alkotó tehetség fölényes biztonságával párosul már első munkáiban is. Műveit érzelmi gazdagság jellemzi, s ez a lírizmus egész tevékenységének is alapvonása volt. Sámuel Kornél tudatosan gazdálkodott vele, mindig a kompozícióhoz mérte adagolását. Ami valóban megrendítő fegyelemről tanúskodik, az alkotó akarat nagyfokú szilárdságára is példa. Életének eseményei, a családalapítás örömei még árnyaltabbá tették érzései skáláját, s munkássága tárgykörét is bővítették.

A plasztikai gondolkodás érvényre juttatása jellemzi szobrainak megjelenési formáját is. Az anyagszerűség hangsúlyozása félévszázad előtt különösen indokolt volt a közvetlen művészettörténeti előzmények mellett. Az akadémiai naturalizmus hatásvadászó pózait és az impresszionista plasztika szertelenségeit követően kettőzött erővel kellett a szobrászat alaptörvényeinek létjogosultságáért küzdeni. Sámuel Kornél következetesen igyekezett munkájában az anyagszerűséget érvényesíteni, de úgy, hogy az ábrázolt formák a gondos megfigyelést, a valóság lényegét követték. Lírai hangvételű szobrainak a kontúrok finomsága biztosít lágy harmóniát. Bronzfigurái felületén a villódzó fények a művészi alakítás gyengédségére utalnak. Akt-szobraiban ez a hangulati érték különösen intenzív. Történeti igényű munkáinál (Dózsa, Kinizsi) összefogott nagyvonalúság, határozott expresszivitás dominál. Közlendőinek egyértelmű kifejezését soha nem zavarják mellékes motívumok.

Sámuel Kornél időben rövid, de művészi eredményekben bővelkedő munkássága ma is gondolatébresztő. Úgy alkotott, hogy az új plasztikai törekvések életképességét műveivel bizonyította be. Cselekvő részesévé vált annak a folyamatnak, mely szobrászatunk korszerűsítéséhez vezetett. A müncheni Akadémián, Hildebrand elvein felnőtt szobrászunk alkotóideje viszont túlságosan kevés volt ahhoz, hogy igényes szándékait mind valóra válthatta volna, végül is egy koncepciózus művészpályának csupán kezdeti szakaszát járhatta be. Sámuel Kornél az első világháború kitörése után röviddel — áldozata lett, már 1914 októberében. Életműve ugyan torzó maradt, művészetét azonban így is a XX. századi magyar szobrászat jelentős eredményei között kell számontartanunk.

N. Pénzes Éva

DERKOVITS GYULA: IGÁSFOGAT CÍMŰ FESTMÉNYE

Az *Igásfogat (Ökörfogat)* forradalmi izzású, teljes művészi biztonsággal megoldott mesterműve Derkovits Gyulának, mégis aránylag kevésbé ismert, kevesebbet emlegetett festményei közé tartozik. Az irodalom alig foglalkozott vele, alig reprodukálták; színes reprodukció pedig — tudtommal — máig sem készült róla.

Derkovits Gyula 1931-ben festette a kisméretű — 36,4 × 50,8 cm nagyságú — temperát. A közönség a festményt 1934-ben az Ernst Múzeum kiállításán, 1954-ben pedig a Szépművészeti Múzeum Derkovits emlékkiállításán láthatta.

A Magyar Nemzeti Galéria 1963-ban, a budapesti magángyűjtemények XX. századi műtárgyaiból rendezett kiállításon mutatta be Derkovitsnak ezt a — meginl egyszer újból felfedezett — remekművét.

Az *Igásfogat* meleg rózsaszín, okker, vajszínű és helyenként fekete koloritja meleg tónussal tündökölt a falat borító sötétkék bársony kárpiton. Úgy ragyogott a kép a háttér előtt — az ugyanott kiállított *Kivégzés*-sel együtt — mint finommívű drága ékszer az ékszertokban.

Most — alig két év múlva — ismét láthattuk a festményt, a Galériának a felszabadulás 20. évfordulójára rendezett Derkovits emlékkiállításán, újból meggyőződve annak kivételes szépségéről. Külföldi kiállításokon: 1948-ban Londonban, 1960-ban Amszterdamban, és 1963-ban Bukarestben állították ki a festményt.

Érdemes a festménnyel behatóbban foglalkozni, nemcsak megkapó szépsége miatt, hanem mert egyike azoknak a műveknek, amelyekben Derkovits egész művészetének lényegét fellelhetjük, feltárhatjuk.

A múltban sok és sokféle kísérlet történt Derkovits Gyula szocialista meggyőződésének és bravúros, konvencióktól mentes festészetének szétválasztására. A felszabadulás előtt — kevés kivétellel még azok is, akik felismerték művészetének nagyságát — igyekeztek agyonhallgatni, vagy rosszalló fejcsóválással elítélni proletárforradalmár meggyőződését és témáit. Nem ismerték fel — *vagy talán nagyon is felismerték* — művészetében a haladó szemlélet és a művészi minőség szerves és elválaszthatatlan összetartozását — és azon belül is, az eszmei mondanivaló elsődlegességét.

Az eszmei tartalom nem is tárgykör volt Derkovits számára, nem valami egzotikum, hanem maga az élet és *benne a saját helye*. Derkovits proletárforradalmár volt, aki tudatosan harcolta végig osztálya harcát széles skálájú művészetének minden eszközével. 1927-ben, az Ernst Múzeumban rendezett kiállítás katalógusának bevezetőjében írta: „... *kötelességem ... életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni.*"

Azért törekedett a meglepő, meghökkentő képszerkesztésre, és kereste, kutatta az egyre finomabb, oldottabb színárnyalatokat, hogy mennél mélyebbre vésse be hívó, riadóztató szavát azoknak a szívébe és gondolatába, *akikhez szólni akart*. Akik számára: „a művészet nem játék, hanem érzelmeinek, törekvéseinek, gondolatainak, egyszóval világfelfogásának konkrét kifejezése ... Annak a világfelfogásnak, amely a valóság átalakítására irányul." (Nagyfalusi Jenőt idézi: Oelmacher Anna, a Szocialista Képzőművészek Csoportja 1964-ben rendezett emlékkiállításának katalógusában, 11. old.)

Azok is, akik elítélték szocialista eszmeiségét, kezdték egyre inkább becsülni míves tudását. Mennél jobban kiteljesült művészete, — mennél többszínűen tudta kifejezni az elsődlegest, a mondanivalót — annál nagyobb kísértésnek kellett ellentállnia. Már dicsérnék festői tudását, vásárolnák is műveit, csak a témát változtassa meg, csak szocialista meggyőződéséből tegyen engedményt. Művészetében azonban *az eszmei mondanivaló tudatosan volt az elsődleges*. A maga választotta tartalom nélkül, minden szépségkeresés, a hamvas színek minden pompája üres forma, puszta ügyeskedés lett volna számára. Azt mondta el, ami a mondanivalója volt, mást nem mondhatott és nem is akart mondani. Enélkül szárazra vetett hal lett volna, minden elismerés, minden festői bravúr ellenére.

Mindez nem valami utólagos okoskodás. Életművének szilárd következetessége a bizonyíték erre.

Egyik méltatója, aki az 1931-ben festett *Igásfogatot* (Ökörfogatot) tartja Derkovits Gyula egyik legszebb festői művének, — azt fájlalja, hogy *akinek ilyen éles szeme volt, miért is nem bízta magát mindég arra*. Ez a sajnálkozás mutatja meg igazában azt a félreértést, félremagyarázást, amely még a jóhiszeműeket is megtévesztette, és — sajnos — még 1945 után sem szűnt meg hatni.

Derkovits *nagyon is*, és *mindig is éles szemére bízta magát*. Ez volt ellene éppen a kortárs hivatalos körök legfőbb kifogása. Éles szemmel látta meg azokat a társadalmi igazságtalanságokat — városon és falun —, amelyeknek azután egész életművével *vádlójává lett*. Meglátásai, megállapításai, amelyekhez sokszor kommentárt sem fűzött, mellbevágóan igazak és drámaiak.

Az *Igásfogat* példázat arra is, hogy nemcsak munkástémájú, vagy a munkát közvetlenül ábrázoló festmény lehetett forradalmi indítékú és hatású mű, hanem olyan is, amely a szegény paraszti sorsról adott igazi képet. Ez természetes is, hiszen a szegényparasztság sorsa épp úgy a „valóság átalakítását" kívánta, mint a városi proletariátusé. Így azután nem véletlen, hogy a szegényparasztságnak is megvolt a maga „Derkovitsa". Nagy István visszafogott, egyszerű eszközökkel, de mélyről jövő indulattal figyelte és festette a szegényparasztok sorsát. Járta az országot, közöttük élt, és a szemtanú hitelességével vádolt. Pasztellel festett *Béres*-ét — minden stílusbeli különbség ellenére — könnyen oda tudjuk képzelni az *Igásfogat* bakjára: mindkét festmény ugyanazzal az indulattal ad hírt a proletársorsról, összetartozásuk szinte magától adódik.

A Fővárosi Képtár a felszabadulás után 1948-ban rendezte meg az első Derkovits emlékkiállítást, és még ugyanebben az évben kiállítást rendezett Nagy István műveiből is. A Nagy István kiállítás katalógusának bevezetőjében az olvasható a művészről, hogy „ideológiailag minden bizonnyal kevésbé fejlődött benne áttekinthetővé a forradalmi felfogás, mint mondjuk Derkovits Gyulában a munkásság elkeseredése" — de a dialektikus felfogás szerint „... ha a proletariátus e két rétegének politikai öntudatában lemérjük a különbséget, megleljük az eltérést." (És az eltérés okát.)

Ezzel az értékelő összehasonlítással nemcsak Nagy István munkássága emelkedik Derkovits művészetének szférájába, hanem a forradalmi indítékú és hatású művészet fogalma általában is kiszélesedik.

Ma persze már könnyű — kitaposott utat járva — megállapítani, hogy Derkovits Gyula *tudatos proletárforradalmár művész* volt. Így hát ez az írás nem Derkovits igazságát akarja újból felfedezni, bizonyítani. Az ma már olyan axióma, amit aligha von bárki is kétségbe. De még közvetlenül a felszabadulás után sem volt ilyen tiszta a képlet. Kevesen látták tisztán, hogy: „... stílusa ott találja meg a legteljesebb megoldásokat, ahol a kétféle indulat találkozik, a művész újító szándéka és a szocialista meggyőződésű ember megváltó elszántsága." (Bevezető a Fővárosi Képtárban 1948-ban rendezett Derkovits emlékkiállítás katalógusához.)



Derkovits Gyula: Igásfogat — Attelage de boeufs – Упряжка

Ilyen fajta kettős indulat szülötte az *Igásfogat*, amely egyik értékes dokumentuma *a szépség és az igazság elválaszthatatlanságának.*

Az itt közölt első kép színek nélkül sajnos csak szegényes bizonyítéka ennek. E kis írásban azonban az esztétikai hatáson túl, amúgy is az eszmei indíték és a kompozíció elemzésével szeretnénk közelebb kerülni a festmény megértéséhez.

Nagy költőnk drámai és felzaklató erejű verssorai jutnak eszünkbe az *Igásfogat* láttán. Amikor a múlt század hatvanas éveinek elején I. Ferenc József császár magyarországi látogatásra készült, az udvar felszólította a magyar költőket — *köztük Arany Jánost is* — írjanak üdvözlő verset az uralkodó köszöntésére. Nem kívánták ingyen, igértek érte „aranyat, sokat."

Arany Jánost elkeseredett haragra lobbantotta a hozzá intézett felhívás, annak még feltételezése is, hogy erre vállalkoznék. Csak abban lelt vigaszt, az lelkesítette, hogy költőtársai hozzá hasonló elutasító magatartásra helyezkedtek. Elkeseredésből és lelkesedésből szőtt indulatának *A Walesi bárdok*-ban adott megrázó kifejezést.

Az uralkodót kellett volna köszöntenie, és ő népe sanyarú sorsáról, elnyomatásáról írt balladát. A magyar nép sorsát a walesi népnek a XIII. században elszenvedett sorsaként adja elő, és a leigázott walesi tartományba látogató Edward királlyal mondatja el azt az önvallomást, amelyet a cenzúra miatt nem adhatott a „magyar tartományba" látogató I. Ferenc József császár szájába:

„S a nép, az istenadta nép,
Ha oly boldog-e rajt'
Mint akarom, *s mint a barom*
melyet igába hajt?"

70 évet váratott magára ezeknek a dobpergéshez hasonlóan drámai soroknak egyenértékű, mozgósító erejű vizuális megjelenítése. Csakhogy akkor már egészen más körülmények között, nem idegen zsarnok, hanem belső elnyomók ellen, és más — lényegesen átfogóbb — eszmei tartalommal, és tudatosan messzebb tekintő szándékkal.

Derkovits Gyulától ugyan még a műkereskedelem sem kívánhatta, hogy a 30-as évek uralkodó osztályát dicsőítő művet fessen, csak éppen valamiféle művészi-elvi kompromisszumra akarták rábírni — kihasználva elszigeteltségét, nyomorát. Hát ha ezt akarták és válaszra vártak: azt megkapták! Olyan festményekkel válaszolt, mint a *Viharban*, a *Nemzedékek*, a *Kivégzés*, a *Vasút mentén*, a *Téglahordó* és nem utolsósorban a kilakoltatása évében, 1931-ben festett *Igásfogat.*

Miért is idézi hát ez a festmény oly szuggesztíven Arany János sorait?

Derkovits Gyula a festményen a proletariátusra — falun és városon — nehezedő súlyos terhek szimbolizálásához az igásszekér elé

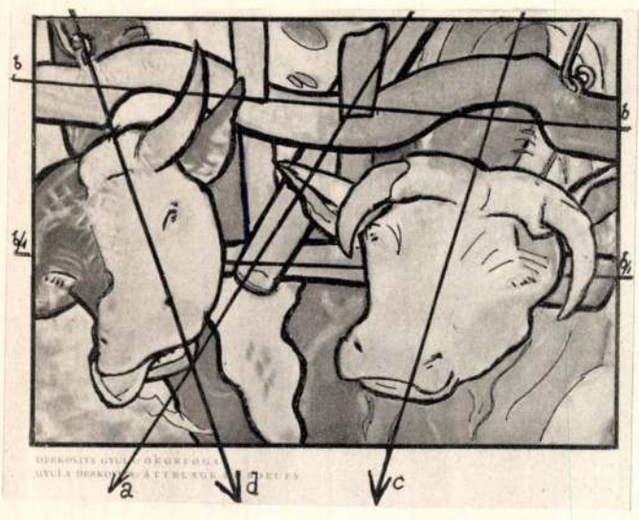

fogott, járomba szorított barmok ábrázolását választja, azokét, akiknek nem jut egyéb „boldogság", mint legfeljebb a napi szűkös eleség. A kisalakú képet monumentálissá fokozza azzal, hogy a forrongó indulat kifejezésére választott téma ábrázolásából elhagy mindent, ami nem elsőrendűen fontos, ami talán életképszerűvé tenné a festményt. A képen alig láthatunk egyebet, mint az ökrök fejét, a jármot és egy kis részt az ökrök testéből. Ezt a keveset azonban rendkívül merész, szinte mellbevágó kompozícióban.

Az ökröket szemben és felülnézetből ábrázolja. A testtartásból, a szinte bénulttá dermedt fejekből és a járomfa helyzetéből az a döbbenetes kép tárul elénk, hogy az ökrök végső erejükkel *fékezik a terhével rájuk zúduló szekeret*. Mennyivel drámaibb ez, mint ha az igavonók „csak" a terhek cipelését példáznák. A képen ábrázolt helyzetben életükért küzdenek. Drámaibb ez az ábrázolás és forradalmibb, mert *küzdelmet* és olyan *erőt* fejez ki, amely képes ellenállni a rázúduló nyomásnak. Az ökrök finoman megrajzolt szeméből félelem és dühvel párosult kétségbeesés villan felénk.

A kompozíció, amely első pillanatra bravúros „kivágásnak" tűnik, valójában nagyon is átgondolt képszerkesztés, amelyben minden vonal *(nemcsak a rajz vonalaira, hanem a szerkezeti vonalakra is értve)* az indíték mennél pregnánsabb kifejezését szolgálja. (A második, „kipreparált" reprodukció a kompozíció elemzését könnyíti meg számomra — és teszi talán az olvasó számára is szemléltetőbbé.)

A rálátásos megoldás a zuhanás-fékezés ellenpólusainak hangsúlyozását adja. Az ökrökre zúduló teher irányát a kocsirúd (a) és a járom (b és b/1) által bezárt szög határozza meg. A nyomás erejét különösen az alsó járomfa helyzete érzékelteti. Szinte fojtogatja a két igavonót. A jobboldali ökör még a rúddal párhuzamosan, annak erősen nekidőlve (c-vonal) próbálja fékezni a rohanást, bár a járomfa teljes erővel szorítja a nyakát.

A bal oldali ökör már elfarol a szekértől — lógó nyelve, elfröcscsenő nyála mutatja, hogy milyen szörnyű erőkifejtéssel küzd. Helyzetének irányát az ábrán a „d" vonal mutatja. A két ökör helyzetének, erőfeszítésének erővonala a képen kívül találkozik, hogy azután *egyesült erővé válva* álljon ellent a pusztulást hozó súlytömegnek. A görcsösen kapaszkodó, megfeszült lábakat nem látjuk, de az állatok testtartásából következtetjük, érezzük.

A két állat minden vonala, még az erőfeszítéstől és a rettegéstől szinte megbénult fejek is, dinamikát fejeznek ki. Nincs a képen más, ami statikusnak hatna, mint a szüntelen nyomást közvetítő járom.

A járom — azzal is hogy keresztbe szeli a képet — az egész kompozícióra ránehezedik, és ezzel is szimbolizál. Derkovits azonban nemcsak a szilárd, minden részében céltudatos kompozícióval fejezi ki indulatát. A drámai helyzetet tovább fokozza az a finom és együttérzést kifejező, majdnem simogató érzékenység, amellyel az ökörfejeket megformálja.

A lágy harmóniába olvadó színek, amelyek az élet szépségét hirdetik, pedig még megrázóbbá teszik a tragikus jelenetet, az élethalál harcot.

Mindezt összefogni oly erővé, hogy a kép ne csak az elnyomást, a tragédia előérzetét, hanem az azzal szemben kifejtett, a végsőkig feszített ellenállást és a győzelem hitét is kifejezze — *ez Derkovits Gyula művészete.*

Márffy Albin

DÉSI HUBER ISTVÁN RAJZAI ÉS VÁZLATKÖNYVEI

A művészet iránt érdeklődők, különösen a művészet barátai számára igen vonzó az olyan, manapság nem is ritka kiállítás, melynek címe például itáliai útirajzokat vagy éppen franciaországi vázlatokat ígér. Az effajta kiállítások és az iránt megnyilvánuló érdeklődés arra vallanak, hogy a látogatókat nemcsak a kész, a befejezett alkotások érdeklik, hanem érdeklik a művek előzményei is, azok a vázlatok, amelyek az alkotás folyamatáról nyújtanak tájékoztatást. A művészi vázlatkönyvek rangja tehát megnőtt, és ma már nemcsak a múzeumokat és a múzeumi szakembereket érdeklik, hanem a múzeumok közönsége is kíváncsi rájuk.

A vázlatkönyv, a művésznek mindig keze ügyében levő rajzfüzet festőnek, szobrásznak egyaránt emlékeztetője, segítőtársa, mondhatjuk alapvető munkaeszköze, nem nélkülözheti, bárhol is jár. Dési Huber vázlatai is a festő útiélményeit vetítik elénk, illetve képterveinek, később megoldott kompozícióinak előzményeit. A legelső vázlatkönyveinek rajzai 1921 és 1923 között készültek. A Dunántúlon járt ezekben az években többször is, apai nagybátyjánál, aki rangos pap volt, vendégeskedett néhányszor. A növendék festő a tágas parókián nem sok vizet zavart, nagy konyhát vezettek ott, és az, hogy egy vendéggel több vagy kevesebb ül az asztalhoz, nem sokat számított. Naphosszat a határban kószált, a tájat szemlélgette, a parasztok tempós mozgását, fáradhatatlan szorgalmukat figyelte. Ebben az időben azonban elsősorban a táj lerajzolásával foglalatoskodott, a tájrészletek egymástól eltérő karaktere, fák vagy facsoportok sajátos hangulata, ezeknek jó rajzbeli rögzítése vette igénybe minden igyekvését.

Jó pár esztendővel később, utazásainak legfontosabb állomásáról, Itáliából hozott magával rajzokat, vázlatokat és rézkarcokat. Az utóbbiakat vázlatai, ceruzával rögzített pillanatfelvételei készítették elő. Az itáliai rajzok már szépen megmutatják, hogy a festő rajzbeli biztonsága, hangulat és karakter érzéke milyen nagyot fejlődött.

Egy másik, bár rövidke utazásának emlékét őrizték meg a német Óriáshegységben készített vázlatok. Csupa tömbös, monumentális forma, a hegyvonulat szürke bazalt tömegét sehol sem szelídíti növényzet. A festő elsődlegesen a lenyűgöző formákat látta, a hegyek hökkentő nagyságából áradó ridegséget, az ember nélküli idegenséget érezte meg.

A harmincas években Rákoscsabán rajzolt sokat és Budakeszin, ahova egyre sűrűbben kellett a gyógyulásért visszatérnie. Rákoscsabai otthonának és a tüdőszanatóriumnak környékéről készített vázlataira egyaránt jellemző az a hangulati gazdagság, melyet már eddig is említettünk, korábbi vázlataival kapcsolatosan.

Szokása volt, hogy egy-egy levelében írását mintegy megtoldva, vázlatot küldött. Egy, a feleségéhez írt levélben így küldött egy Budakeszin átélt gyönyörű naplementéről rajzolt beszámolót. Ugyancsak így, levélben jutott el Méliusz Józsefhez Erdélybe a „Keserves" egyik legkorábbi, mindössze néhány ceruzavonással megoldott, de keze melegét máig idéző friss vázlata. Désen élő fivérének a „Viharmadarak" skiccét, és a képre vonatkozó élmény leírását egyszerre küldte el. Több hasonló külföldi utazáshoz, mint amilyen az itáliai és a németországi volt, anyagi eszközök híján sajnos nem jutott. De mindig érdekelték őt a haza tájai, és örömmel kelt útra akkor is, ha az utazás nem vitte túl őt az ország határain. Melengetett terve és vágya teljesült akkor is, amikor 1938 nyarán, barátjával Ortutay Gyulával a Nyírségbe, Bátorligetre utazhatott. Bátorligeti rajzainak főszereplője a mesemondó Fedics Mihály, „. . . aki úgy néz ki — háromlépés széles, hatlépés hosszú — kunyhójában, mintha maga is mesebeli figura lenne." A második főszereplő a nyírségi táj, amely itt nem gyűrődik hegyekké, véget nem érő hullámvonalakban nyúlik el beláthatatlan messziségbe. Az uralkodó szín a zöld, a legelők zöldjét csak itt-ott töri meg egy-egy homokdomb vagy néhány akác más árnyalatú zöldje. Változatlanság, de mégis milyen monumentális, „nagyságos" — írta róla. Bátorligeti rajzainak egy része Ortutay Gyula mesegyűjteményével, annak illusztrációjaként csakhamar meg is jelent.

Egy másik utazás, az 1939-ben Hollókőn eltöltött néhány hét

emlékét is megőrizték Dési Huber vázlatkönyvei. A Cserhát hullámzó dombjainak találkozásánál fekszik ez a falu. Festői környéke miatt kedvelték mások is, és az akkor még eleven sokszínű és gazdag népviselet is vonzó erőt gyakorolt. Dési Hubert is mélyen megragadta a táj szépsége, de a festői viselet nem tett reá benyomást. A feketében járó,ráncos arcú öregasszonyokat rajzolta, a falu kanyargós utcáit, apró házait, a gyászolókat, a siratóasszonyokat, a hollókői temetést örökítette meg vázlataival.

Különleges öröm volt a festő számára az 1942-ben megtett, majd a következő esztendőben megismételt erdélyi utazás. Különleges öröm volt ez azért is, mert több mint tíz esztendő után ismét szűkebb hazája tájain járhatott. A dési és a setétpataki vázlatok híven idézik örömét, és az ottani tájak változatos szépségét. Ezekből, az olykor csak néhány centiméternyi vázlatokból, a vázlatokban rögzített élményekből születtek Dési Huber jólismert erdélyi képei, a „Vízimalom a Szamoson", a „Szamosparti görbe fák", a „Bivaly a borjával" és a „Bivalyfürdető" különböző változatai. Az erdélyi vázlatkönyvekben nemcsak a témák változatosak, hanem a rajzolás technikája is igen változatos. Egy-egy motívumot többször is, többféle rajzeszközzel is rögzített. A legelső, többnyire csak néhány ceruza- vagy tollvonással rögzített élményt nagyobb méretű lapon, más-más technikával újra és újra idézi. Így keletkezett például a bivalycsordát legeltető fiúról és kislányról készített vázlat-sorozat, melynek a „Pajtások" címet adta. Így keletkezett a többféle változatban és technikai megoldásban is ismert „Pásztorleány a bivalyokkal". Ezek a lapok hellyel-közzel már az önálló alkotás rangját igénylik, és igen tanulságos lehet a számunkra az, ha a vázlatkönyvekben található első fogalmazásaikkal vagy előképeikkel összehasonlítjuk őket. Az egybevetés alapján szépen kibontakozik előttünk az, hogy a festő egy-egy jelenséget milyen sokféleképpen láthat, és láttathat. Az összehasonlításból az is kiderül, hogy Dési Hubert egyazon időben hogyan foglalkoztatta a jelenség festői ábrázolásának lehetősége, illetve a lehetőségeknek a kutatása, és a jelenség, a dolgok szerkezetének fürkésző keresése. Amikor élményeinek elemzésében odáig ért, hogy azokat gazdagon, festőien vagy a dolog szerkezetéig redukáltan ábrázolhatta, a puszta lefestésen messze túl jutott. Ezt bizonyítják a „Heverő pásztorlány" egyidejű, de egymástól lényegesen különböző változatai. Az alkotásnak az általa megvalósított menete rajzkönyveiben nagyszerűen követhető.

M. Heil Olga



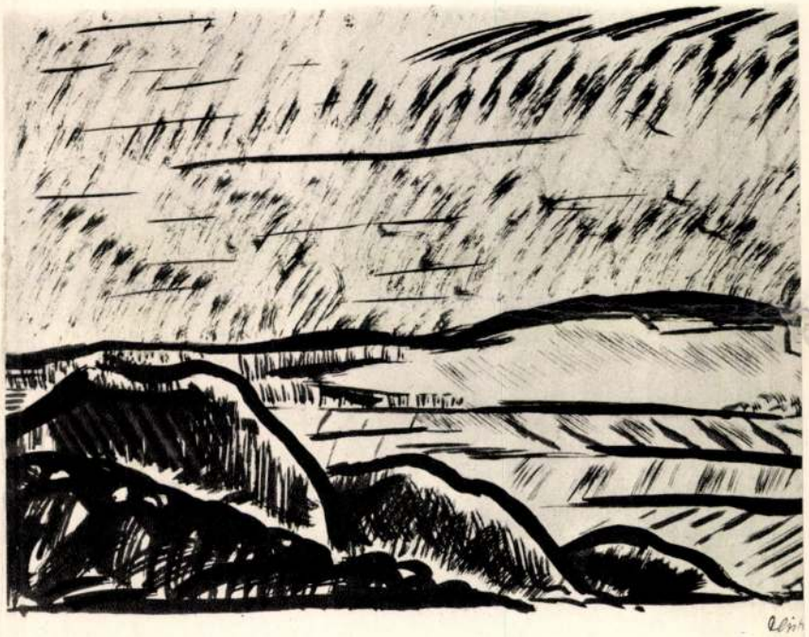

*

A lipcsei jubileumi nemzetközi könyvkiállításon aranyérmet nyert a *Corvina* kiadónak Alberto, a nemrégen meghalt spanyol szobrász és festő életművét bemutató kötete és bronzérmet kapott a Képes Krónika *(Magyar Helikon* kiadó). A gyermekkönyvek csoportjában az Arany ABC *(Reich Károly* illusztr.) aranyérmet, a Nyolclábú vadászok *(Réber László* illusztr.) ezüst, Az ébenfa ló *(Würtz Ádám* illusztr.) bronzérmet nyert. Külön díjként aranyéremben részesült Szabó Lőrinc Huszonhatodik év-e, *Szász Endre* grafikáival és Brecht Kurázsi mama c. műve *Józsa János* illusztrációival. *Szántó Tibor* tipográfiatörténeti tanulmányát, a Shakespeare szonettek kötetét *(Würtz Ádám* illusztr.) és a *Martyn Ferenc* illusztrációival megjelent Don Quijote-t ezüstéremmel, a Toll és ecset-et *(Hincz Gyula* műveit) és a Brecht versek gyűjteményes kiadását bronzéremmel jutalmazták. A Shakespeare szonettek tipográfiai pályázatán *Kass János* és *Vértes Jenő* aranyérmet, *Lengyel Lajos* bronzérmet nyert. Kossuth-díjas könyvművészünket ezenkívül a nemzetközileg nagyjelentőségű Gutenberg-díjjal tüntették ki. Bronzérmet kapott a Népek Barátsága grafikai pályázaton *Kerti Károly* és *Czinke Ferenc*. Solohov Emberi sors és Brecht Kurázsi mama c. művének illusztrációpályázatán *Szász Endre*, *Kass János* és *Józsa János* munkáját ezüstéremmel jutalmazták.



1965 NOV
MŰVÉSZET
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

JOHN HEARTFIELD FOTOMONT

„Nincs másban szépség, csak a küzdelemben. Egy mű sem lehet igazi alkotás, ha nincs támadó jellege. A költészetet úgy kell felfogni, mint heves támadást ismeretlen erők ellen, hogy azután az ember előtt megadásra lehessen kényszeríteni őket." (A futuristák kiáltványa 1910)

A kivételes erejű művész, aki az Ernst Múzeum összes termeiben bemutatta különleges művészetét, a Dada mozgalomban kezdte működését 1915—17-ben Georg Grosszal együtt. Hogy mégis a futuristák kiáltványának 7. pontját idézzük művészetének jellemzésére, azért van, mert a dadaisták az uralkodó osztály művészetének és kultúrájának tagadását és megtagadását írták zászlójukra. Marinettiék azonban a fenti sorokban az aktivitást hirdetik, amit Heartfield azzal a nem mellőzhető többlettel realizált, hogy *ismert erők* ellen támadott és támad, mígcsak ezek az erők valahol is léteznek.

Münchenben és Berlinben volt művésznövendék, festést és iparművészetet tanult, de neki, robbanékony alkatához és igen korán megnyilvánuló társadalmi érdekeltségéhez kevés, hosszú és nagyonis

áttett eszköznek tűnt a fe
denkinek" szóló műfajt keresett,
különös Majakovszkij-jal tette rokonná. Harsány művészetté tette az előtte jártak csak szakmai újítását, a collage-t. Alkatilag volt debatteur, minden helytelen és igaztalan ügy ellen hadakozó. De alkati adottsága számtalan tápot nyert korának leplezhetetlen valóságából. Kezdetben vala a „vilmosi kor", az „alattvalók" Németországa, amely ellen már fiatalon minden ízével tiltakozott. Aztán jött az első világháború, amelynek rugóit felismerve elkezdi művészi és politikai — ez nála egy és oszthatatlan — harcát az ollóval és a ragasztóval. Ez kissé nevetségesnek tűnhet, de miért volna kevésbé a művészi alkotás eszköze az olló és a ragasztó, mint az ecset, vagy a mintázó fa? Minden azon múlik, hogy mit és hogyan formál ki a művész a maga választotta eszközökkel. A tengernyi semmitmondó kép és szobor felett magasan tündöklik az a harcos, grafikai-irodalmi-nak nevezhető művészet, amit Heartfield plakátjai, könyv címlapjai, illusztrációi képeznek. Pedig lényegében módszerei azonosak a képzőművészet más ágainak módszereivel, kompozíciói éppúgy állnak össze, mint bármely festményen vagy rajzon: egy adott, választott

John Heartfield: Beöltözés — Prise de l'uniforme
Обмундировка



Uniformfassen für den Reichstag zu Worms
wo Kaiser Maximilian 1495 eine Reichsreform verkündete.

John Heartfield: Az öngyilkosok vágyálma
La rêve des suicidés — Мечта самоубийц

WUNSCHTRAUM DER SELBSTMÖRDER



csak a kolosszális méret, a hatalmas formák utalnak kései fejlődésére, mely képzeletének parancsszavára futotta meg útját. Itt még három dimenziós ronde-bosse művész, aki profilokkal dolgozik, s nem fogta össze egy hatalmas konturba önmagát széttörni vágyó, belső tűzben égő formáit. Sámuel azonban éppen ettől a Michel Angelotól nyerte ihletét, mert ez még közel állott képzeletéhez. De megtalálta a monumentálissá válás titkát, nem tévelyedve el a primitiveskedők, az egyiptomi vagy archaikus görög mintára stilizálók vagy a gotizálók mesterkedéseibe, mert hiszen ezek a stilusok egykori érzések formális megoldásai voltak, mely érzések ma már után nem érezhetők. Sámuel stilushoz a maga lelkéből igyekezett jutni. Az ő Dávidját a tett után látjuk, fájdalmas csudálkozással merengve maga elé. De minket tette meg nem lep. A hatalmas ifjúi test csudaszép formáiban érzésének mindent magával ragadó heve tükröződik, s formafelépítésének harmonikus bája, mely mint részlet és mint egész egyaránt kiváló, szoros összefüggésben van nyugodalmas érzéseivel. Ez Sámuel Kornél lelkének legrejtettebb rétegéből fakadt, az érzés alakította forma megteremtésére törekedett egész művészi pályáján, eleinte talán öntudatlanul, de később mind határozottabban, eljutva így az egyszerű forma grandiosus erejéig Dávid-jában, melynek nyugodalma a főkontur pántjába van szorítva, de azon belül kontemplativ érzések mélysége háborog. Itt művészete egyéni erőt nyert, egy olyan erős alapot, melyre egy művészeti világot lehetett volna felépíteni, amint érzése mélyülésével formabiztonsága is gazdagodott volna, hogy megteremtse álmait, egy Dózsát, a dac befelé forduló tekintetével, s más magyar alakokat, magyar érzések szimbolumait! . . .

De mindennek immáron vége. Egy nagy igérettel szegényebbek vagyunk. És mégis hálásak a gondviselésnek azokért, amiket megteremteni néki megadott. A magyar művészet históriájában egy kis finom epizód az ő művészete.

DR. LÁZÁR BÉLA



FORTUNA
SÁMUEL KORNÉL
SZOBORMŰVE

A FŐVÁROSI MÚZEUM
TULAJDONA

és ehhez választotta anyagát. Mikor például porcellánra gondolt a szeszélyes ötletek, a kecses mozdulat, a formabonyolulatok gazdagságában tobzódik. A mintázásban is nagy fejlődési utat írt le; a Harkányi-díjat nyert aktjának puha, agyagos mintázása óta milyen erőteljes, férfias lett, mennyire igazabb és főleg egyszerübb!

A következő évben két bronz művet kapunk tőle, a Fortuna címüt, mely a Fővárosi Múzeum tulajdonába került és egy másik női aktját; a Fortuna azonban az izgatóan érdekesebb. Az előrehajló női test vonala, főleg profilban csupa élet, mozgás, izgalom. Ad, de félelembe is ejt, vonz és megrémít, van benne valami a görög τύχη-ből, a vak végzetből, mely közeledik felénk, hogy elcsábítson, miközben ránkleheli fagyos leheletét. Játszi és kecses, de fagyos és bódító is, rémítő és csábos egyszerre Sámuel Fortunája, s ez a sokrétű lélek mind benne van a mozdulatának izgalmas kifejezésében.

Nem sokkal utóbb, 1913 tavaszán, egy, a Robbiák szellemében fogant márvány relieffel jelenik meg: A szeretet c. kompozicióval, négy nő közt a kis bambino s az öt alak a félkörbe oly változatosan van beleágyazva, hogy minden egyes alak összes funkciója elénkterítve, világos és tiszta marad a néző előtt. A lépcsőn ülő anya, amint kinyújtja kezét a gyerek felé, s társai, a vele szemben térdelő, meg a bambino mögött állók kéz és lábtartásai sehol nem vesznek el a háttérben, a hátsó sík és a képzeletben vont melső sík közti térben az alakok elhelyezése ideálisan gazdag és vonalvezetésben végig összefüggő. A Szépművészeti Múzeum siet megszerezni e becses alkotást.

Közben leleplezte Horn Edének renaissance-szellemben átérzett emléktábláját, befejezte a Sámuel-család síremléktervét, részt vett az egyik Munkácsy-pályázaton s megcsinálta főművét: Dávidot, de már nem állíhatta ki — a háború kitört és neki mennie kellett. Megmintázta azonkívül az oly korán véget ért Csikász Imre hagyatékából átvett Kinizsyt, teljesen új formát adva társa gondolatának, melynek egybevetése élesen rámutat a két jeles ifjú művész érzéskülönbségére. Csikász Kinizsy-ben egy groteszk tömzsi vasgyúrót látott meg, kicsi fejjel, széles vállal, durva végtagokkal, míg Sámuel egy hatalmas erejű, de nyúlánk lovagot érzett meg, akinek megsemmisítő testi ereje sötét tekintetében tükröződik.



KINIZSY

SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

Mindent fölülmúl azonban, valamit csak alkotott Dávid-ja. Műterme falán ott látható a Michel Angelóé, s az összevetés nagyon tanulságos. Nem véletlen, hogy a firenzei Michel Angelo-tanulmányok leszűrődésekép ép Dávidhoz nyúlt a művész. Michel Angelo ez ifjúkori művében

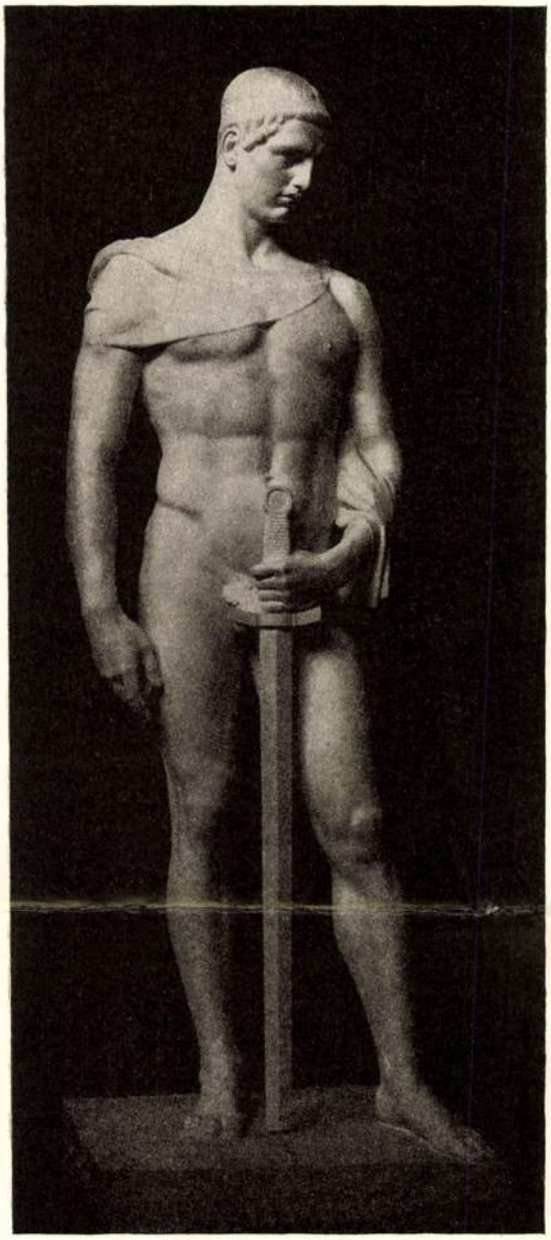

DÁVID SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

szégyenlős (a Harkányi-díjat nyert művének kicsinyitett mása) mellett jelentős fejlődést jelent Éva c. műve, mely gipszben jelent meg és éppen ezért nem tudta szépségét teljes pompájában kibontani. Csak mikor néhány évvel később, ébenfába faragva, az Ernst-múzeum 1913. évi csoportkiállításán, Szinyei Merse Pál festményei között került bemutatóra, láthattuk meg formaszépségeit, a maguk teljes gazdagságában. A művész belülről kifelé dolgozott, minden oldairól érdekes, szinte izgatóan meglepő profilokat teremtve, melyek vonala csupa változatosság, csupa egymást feloldó ellentét. Minden részlet külön-külön él és mind bele van olvasztva az uralkodó konturba, mely a profilt megszüli és uralja. A fekete fán fényjáték keletkezik, mely helyes világításban mindig egybeesik az uralkodó konturral, mely sehol sem bomlik fel, sem szemközti nézetben, sem oldalvást, első esetben felülről lefelé futó vonalat, a másikban alulról felfelé haladó hullámzást írva le. Csupa konkrét megfigyelés összetevéséből alakul ez a formavilág, — nem túlhalmozott részletekből, de annyiból, amennyit az anyag megtűr, sőt megkövetel. Ez egyszerre kiderült, mikor a hideg, jellemnélküli gipsz után a puha nemes fa anyagából bontakozhattak ki a formák, melyekben elgondolta volt őket a művész.

Itt tartott fejlődésében Sámuel, mikor 1911. telén Firenzébe ment hosszabb tanulmányútra, ahol a kora renaissance finom naturalismusába és Michel Angelo hatalmas formavilágába egyazon bámuló szeretettel merült el. Ebbeli meggondolásainak eredményekép ez év téli kiállításán négy jelentős kompoziciójával találkozunk, melyekben tovább vitte, elmélyítette formatanulmányait. A fiatal férfi testet most ruganyos mozdulatban, a menekülés izgalmában, majd az előrelépés és magábamerülés átmeneti mozdulatában figyelte meg, de nem szenvedelmes kilendülésben, csak erőteljesebb mozgásban, a bronz anyagában gondolkodva s éppen ezért gondos formaelemzésben. Ez elvvel ellentétben áll a Menekülő feje, melynek leegyszerűsített formái a törzs gazdag részletezésével díszharmóniában, egyes részleteiben (pl. a haj parókaszerüségével) a mesterkélt stilizáltság benyomását teszi. Itt meg nem oldottságok maradtak, Sámuel képzeleti strukturájával ellentétes irányok behatásaként, mely azonban később teljesen eliminálódott: A bánat című márványművében, mely egyik legkiválóbb alkotása. Az anyag él itt, a márványtömbből bontakoznak ki eleven beszédességgel a gazdagon megmunkált formák, minden világos itt a leggazdagabb egybefonodások ellenére és minden finoman elemezett a legegyszerübb formanyelven, mely azonban nem jelent leegyszerűsítést, mert Sámuel képzelete a konkrét valóságok kialakításában örömét találta

az abstrakt és a konkrét, noha ezek egymást mindig tagadták.

Sámuel Kornél a budapesti iparművészeti iskolából, Mátrai tanártól a természet minden részletének igaz megbecsülését, a formák aprólékos halmozásának kultuszát hozta magával, egy bizonyos agyagkezelési készséget, mely a bécsi, mondjuk tilgneri virtuozitást nagyra becsülte, agyagban gondolkozott, s rákényszerité annak puha, formálható, játszi módon meggyúrható természetét a márvány szigorú erejére. Münchenben rámutattak e felfogás veszedelmeire, mely anyagszerűtlenségre vezet és mint Tilgner Mozartjánál látjuk, eljut a márvány elsúlytalanításáig, csakhogy játszi bájt és anyagtalanná vált anyagot formálhasson. Az anyag természetének folytonos szemmel tartásával kell mintázni, — hirdették és Sámuelnek első jelentősebb műve, mellyel a Műcsarnokban megjelent, tiszta kőkompozició. Az arcát tenyerével eltakaró leány alakja, amint baljával ruháját tartja, megmarad az uralkodó konturon belül, semmi sehol sem válik el a törzstől, minden forma benne él a kőben, melyből kiemelték. De a főkonturon belül minden forma szeretettel teljes megfigyelés is, a legfinomabb részletrajz, a leggondosabb anyagéreztetés, a hús és csont, a bőr és a lágy és kemény részek gondos éreztetése, nem csupán a főformák kikeresése, de élet és valóság és egyéni igazság minden egyes formája. Együtt egy nagy érzés, mely minden formán végigsuhan, a hanyagul hátrahajló balláb, az előreeső fő, a lehulló balkar mind egy alapérzésből alakul. A formák gondos megfigyelése, kitapintható leírása Sámuel művészetének alapja maradt mindvégig. A fény és árnyjáték imaginativ értékeit nem kereste. Az ő pozitiv szelleme megmaradt a formahatárok között mindvégig. Érdekesen illusztrálják ezt későbbi arcképtanulmányai, főleg feleségéről készült portrait-ja, mely minden hasonlóság mellett, mely az egyéni sajátosságok kikereséséből alakult ki, valami általánost, egy alapérzést, hangulatot tükröz és szimbolummá emelkedik. Mindez már sejtetve volt első aktjában. A Harkányi-díj fiatal győztesének továbbfejlődése elé tehát ettől kezdve méltó érdeklődéssel tekintettünk.

A következő évben, az 1910. téli kiállításon öt művel jelenik meg Sámuel, egy nagyobb női akttal, mely Merengő címet nyer s ezzel is

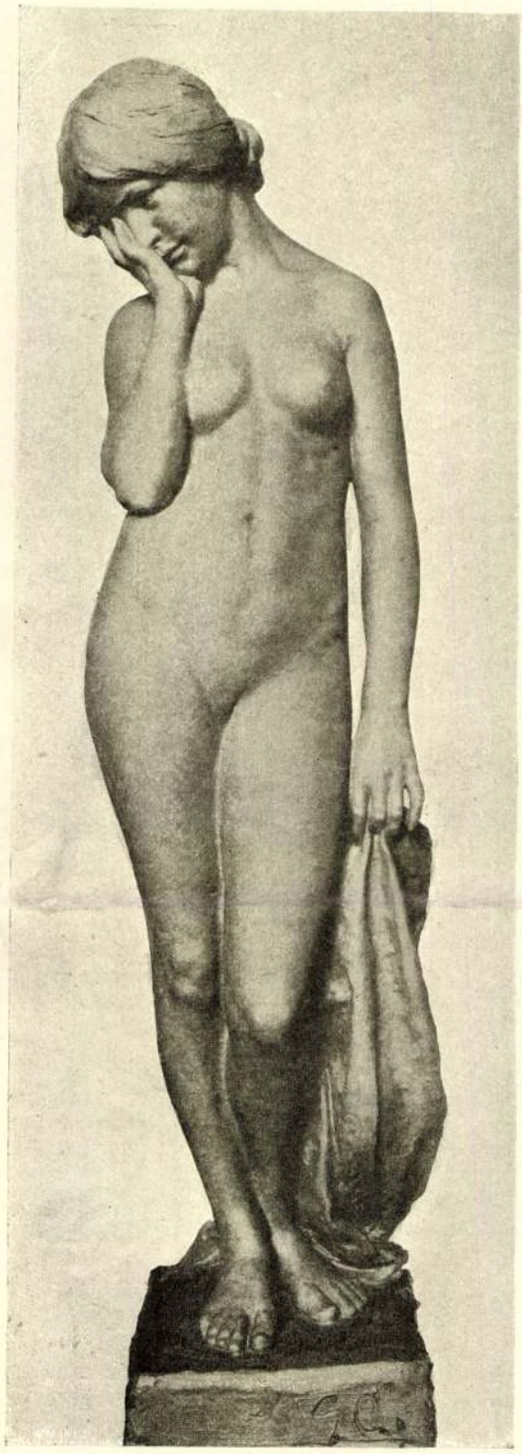

A KIS SZÉGYENLŐS — SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

rámutat arra, hogy formaalakításban az érzésnek vezetőerőt biztosított újra, még pedig minden formán keresztül. A beküldött másik három mű, Nő hallal (kútrészlet), Tanulmányfej, s A kis

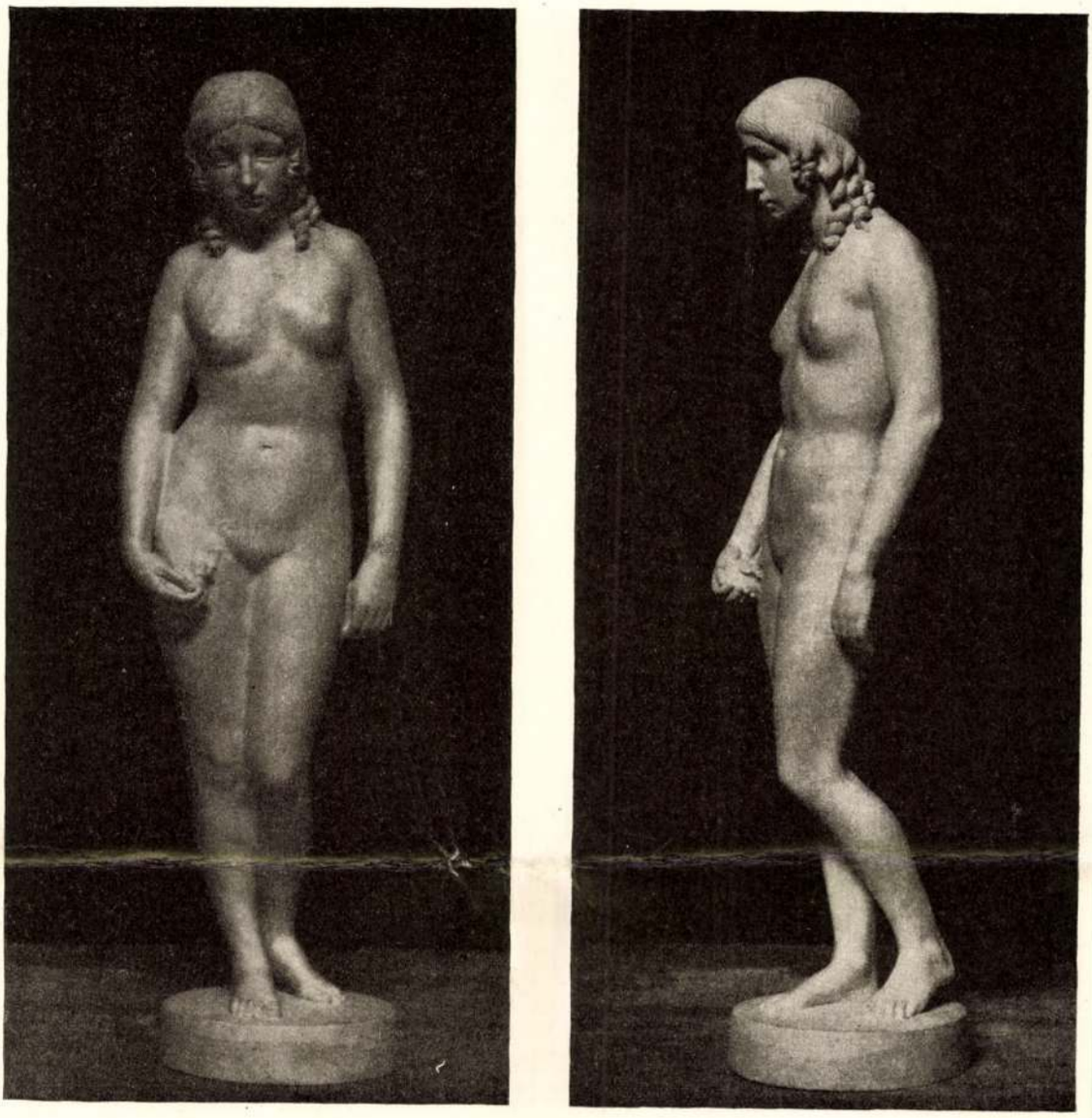

ÉVA
SÁMUEL KORNÉL SZOBORMÜVE

vadnak a fényárny tónusértékeibe, s nem konturok uralkodnak többé, megadva a tárgyak részeinek izolált határait, de minden forma egymásba olvad a szabaddá lett fénybe, mely a határok nélküli síkokon végigkígyózik, mint a lángnyelv és belevegyül az árnyékokba, mint az eltűnő villanyfény, hogy elnyelje a formát, — ők, ellenkezőleg - a positiv, a kontur által körülfogott, szemmel-kézzel letapintható formát követelték, mely adva van az anyagban: márványban, kőben, csak ki kell belőle hámozni. Nem a pillanatnyi látszatot, hanem a lappangó és kifejtendő formát keresték, miközben a fényhatások megfigyelését üres játéknak nézték és hivatkoztak az antik és renaissance-művészetre, ahol a pillanathatások helyett a test konstrukcióját megadó, a mozdulat jellemét megteremtő formák minél egyszerűbb visszaadását figyelhetni meg. De az antikra és a renaissancera a festői szobrászat is hivatkozhatott, persze más műalkotásokra, de azért azok is találtak ott törekvéseiket igazoló példákat, mert hiszen az igazság az, hogy minden kor művészetében élt és hatott egymás mellett mindkét művészeti irány,

SÁMUEL KORNÉL

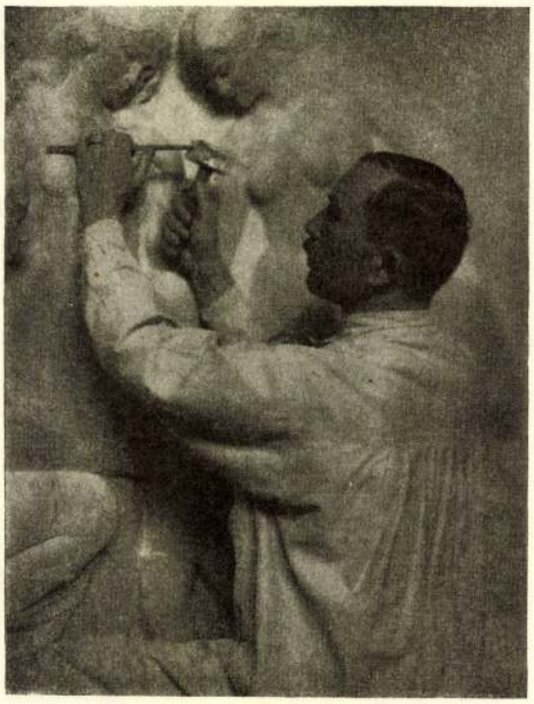

SÁMUEL KORNÉL

Ebben a mi életre-halálra szóló nemzeti küzdelmünkben, mely fegyverbe szólította a nemzetet, ott találjuk feles számmal a művészeket is, ifját-öregjét, élén Strobl Alajossal, mert miként a békében a magyarság szellemi előhaladásán munkálkodtak, megteremtvén művészi álmaikat, művészi álmaikban pedig a nemzeti lelket, azonképen most, a harc idején, fegyverrel kezükben védik a haza szentelt földjét. Védik — ha kell — életük árán is. Az első, aki orosz fegyvertől életét vesztette, az elsők között is első volt tehetségével, melynek nem egy próbáját adta, fiatalsága ellenére, az új magyar szobrászat reménysége, egy sor ihletett alkotás feledhetetlen alkotója, Sámuel Kornél, odaadta az életét a magyar föld védelmeért. «A hazaszeretet és a magyar vitézség legragyogóbb példája fűződik az uzsoki szoroshoz», mondotta Latzin Raymond ezredes, az uzsoki csatáról, hol Sámuel Kornél hősi halált halt. Magával vitte sok ezer csudás látományát, melyekről halkan, kipirulva szokott tört hangon beszélni, művészi álmairól, melyeket megformázni remélt, melyekhez egész szívével ragaszkodott, az ő nagy és mély művészi szívével. Érzéseibe menekülő, mély belső életet élő ember volt, aki a családi tűzhely tiszta tüzének lobogó lángjánál ha fölmelegedett, egyébként ott élt a műhelyben, örökös munkában, viaskodva az anyaggal, melyből ki akarta hasítani a beléálmodott formát, azt a formát, mely végre egészen az ő álma legyen, képe a lelkének, hüvelye érzésének és egész fejlődése nem volt egyéb, mint ez a küzdelem az átálmodott élet és annak árnyéka megformálásáért.

Az 1909. tavaszi kiállításon jelent meg legelőször két művével, s az akkor még alig huszonhat éves fiatal művész első fellépésre felkelti a közönség és társai figyelmét. Egy arcképtanulmánya (közölve a Művészet 1909. évfolyamában a 256. oldalon), de főleg egy női aktja kelt feltünést s mutatja, hogy egy mesterségével tisztában levő, érzésben gazdag művészünk jelentkezett. Sámuel ekkor csakugyan túl volt a kezdet nehézségein. 1883-ban született Szilágykövesden és miután elvégezte még otthon a Szilágyságban középfokú iskoláit, a budapesti ipariskolán szobrásznövendék lesz, hogy utánna Münchenbe menjen, Schmitt tanár mesteriskolájába, közben a nymphenburgi porcellángyárban is foglalkoztatták, majd hazatérve, beállott Telcs műtermébe, s csak a mesterség ilyen minden irányú elsajátítása után mutatkozott be itthon, a Műcsarnokban. Mestere, Schmitt tanár, ezt az anyagszerű gondolkozást sokszorosan a lelkére kötötte. A formának az anyagból való kibontását ezidétt programmszerű követelménynek állították fel a müncheni művészkörökben és Sámuel ehhez mindvégig ragaszkodott. Boldog volt, ha maga nyúlhatott a kőhöz, hogy kiszedhesse belőle a benne megsejtett alakokat. Igy is fotografáltatta le magát, amint hogy egész művészi igyekvése az anyagszerűség megőrzésére való törekvésben csúcsosodott ki.

A mozgalom éppen Münchenből indult ki, Hildebrand köréből, még a kilencvenes évek legelején, mint reakció a festői szobrászat ellen, melynek vezetőembere Párisban Rodin, Bécsben Tilgner, Münchenben Wagmüller volt. Szemben ez utóbbiak raffinált agyagmegmívelésével, az anyag — kő, bronz — tulajdonságainak tiszteletét követelték. Szemben a formának festői alakításával, miközben a formahatárok beleol-

csak a kolosszális méret, a hatalmas formák utalnak kései fejlődésére, mely képzeletének parancsszavára futotta meg útját. Itt még három dimenziós ronde-bosse művész, aki profilokkal dolgozik, s nem fogta össze egy hatalmas konturba önmagát széttörni vágyó, belső tűzben égő formáit. Sámuel azonban éppen ettől a Michel Angelotól nyerte ihletét, mert ez még közel állott képzeletéhez. De megtalálta a monumentálissá válás titkát, nem tévelyedve el a primitiveskedők, az egyiptomi vagy archaikus görög mintára stilizálók vagy a gotizálók mesterkedéseibe, mert hiszen ezek a stilusok egykori érzések formális megoldásai voltak, mely érzések ma már után nem érezhetők. Sámuel stilushoz a maga lelkéből igyekezett jutni. Az ő Dávidját a tett után látjuk, fájdalmas csudálkozással merengve maga elé. De minket tette meg nem lep. A hatalmas ifjúi test csudaszép formáiban érzésének mindent magával ragadó heve tükröződik, s formafelépítésének harmonikus bája, mely mint részlet és mint egész egyaránt kiváló, szoros összefüggésben van nyugodalmas érzéseivel. Ez Sámuel Kornél lelkének legrejtettebb rétegéből fakadt, az érzés alakította forma megteremtésére törekedett egész művészi pályáján, eleinte talán öntudatlanul, de később mind határozottabban, eljutva így az egyszerű forma grandiosus erejéig Dávid-jában, melynek nyugodalma a főkontur pántjába van szorítva, de azon belül kontemplativ érzések mélysége háborog. Itt művészete egyéni erőt nyert, egy olyan erős alapot, melyre egy művészeti világot lehetett volna felépíteni, amint érzése mélyülésével formabiztonsága is gazdagodott volna, hogy megteremtse álmait, egy Dózsát, a dac befelé forduló tekintetével, s más magyar alakokat, magyar érzések szimbolumait! . . .

De mindennek immáron vége. Egy nagy igérettel szegényebbek vagyunk. És mégis hálásak a gondviselésnek azokért, amiket megteremteni néki megadott. A magyar művészet históriájában egy kis finom epizód az ő művészete.

DR. LÁZÁR BÉLA

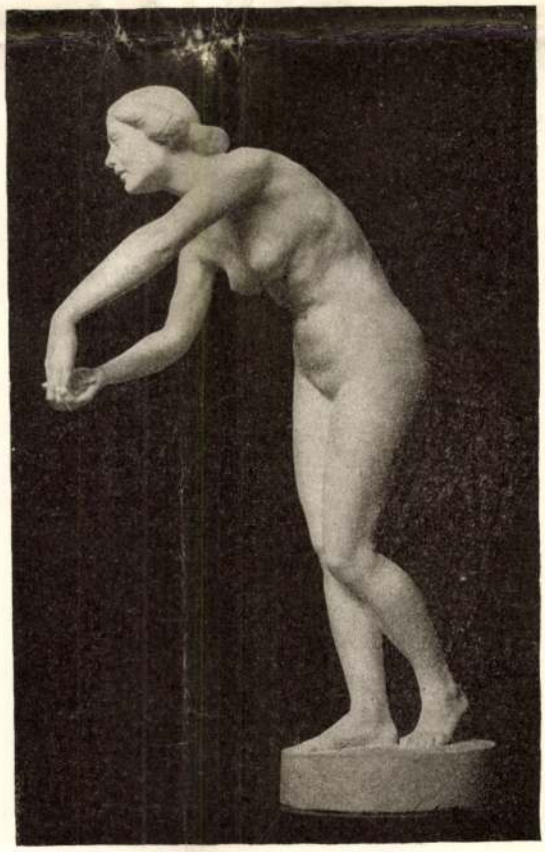

FORTUNA
SÁMUEL KORNÉL
SZOBORMŰVE

A FŐVÁROSI MÚZEUM
TULAJDONA

és ehhez választotta anyagát. Mikor például porcellánra gondolt a szeszélyes ötletek, a kecses mozdulat, a formabonyolulatok gazdagságában tobzódik. A mintázásban is nagy fejlődési utat írt le; a Harkányi-díjat nyert aktjának puha, agyagos mintázása óta milyen erőteljes, férfias lett, mennyire igazabb és főleg egyszerübb!

A következő évben két bronz művet kapunk tőle, a Fortuna címüt, mely a Fővárosi Múzeum tulajdonába került és egy másik női aktját; a Fortuna azonban az izgatóan érdekesebb. Az előrehajló női test vonala, főleg profilban csupa élet, mozgás, izgalom. Ad, de félelembe is ejt, vonz és megrémít, van benne valami a görög τύχη-ből, a vak végzetből, mely közeledik felénk, hogy elcsábítson, miközben ránkleheli fagyos leheletét. Játszi és kecses, de fagyos és bódító is, rémítő és csábos egyszerre Sámuel Fortunája, s ez a sokrétű lélek mind benne van a mozdulatának izgalmas kifejezésében.

Nem sokkal utóbb, 1913 tavaszán, egy, a Robbiák szellemében fogant márvány relieffel jelenik meg: A szeretet c. kompozicióval, négy nő közt a kis bambino s az öt alak a félkörbe oly változatosan van beleágyazva, hogy minden egyes alak összes funkciója elénkterítve, világos és tiszta marad a néző előtt. A lépcsőn ülő anya, amint kinyújtja kezét a gyerek felé, s társai, a vele szemben térdelő, meg a bambino mögött állók kéz és lábtartásai sehol nem vesznek el a háttérben, a hátsó sík és a képzeletben vont melső sík közti térben az alakok elhelyezése ideálisan gazdag és vonalvezetésben végig összefüggő. A Szépművészeti Múzeum siet megszerezni e becses alkotást.

Közben leleplezte Horn Edének renaissance-szellemben átérzett emléktábláját, befejezte a Sámuel-család síremléktervét, részt vett az egyik Munkácsy-pályázaton s megcsinálta főművét: Dávidot, de már nem állíhatta ki — a háború kitört és neki mennie kellett. Megmintázta azonkívül az oly korán véget ért Csikász Imre hagyatékából átvett Kinizsyt, teljesen új formát adva társa gondolatának, melynek egybevetése élesen rámutat a két jeles ifjú művész érzéskülönbségére. Csikász Kinizsy-ben egy groteszk tömzsi vasgyúrót látott meg, kicsi fejjel, széles vállal, durva végtagokkal, míg Sámuel egy hatalmas erejű, de nyúlánk lovagot érzett meg, akinek megsemmisítő testi ereje sötét tekintetében tükröződik.

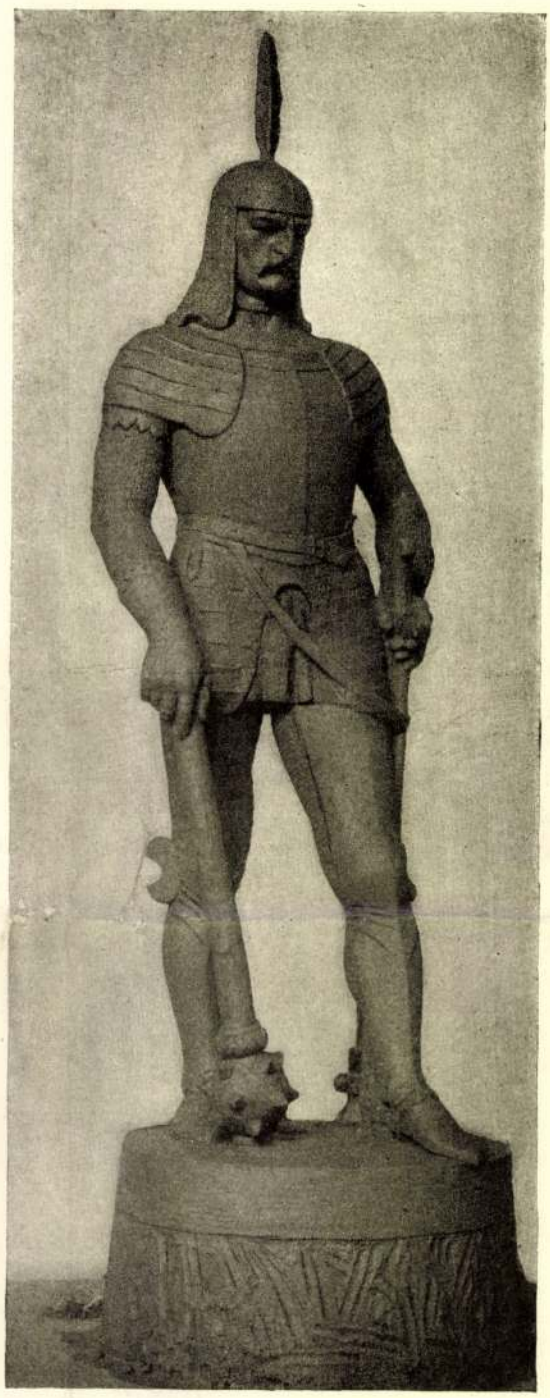

KINIZSY

SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

Mindent fölülmúl azonban, valamit csak alkotott Dávid-ja. Műterme falán ott látható a Michel Angelóé, s az összevetés nagyon tanulságos. Nem véletlen, hogy a firenzei Michel Angelo-tanulmányok leszűrődésekép ép Dávidhoz nyúlt a művész. Michel Angelo ez ifjúkori művében

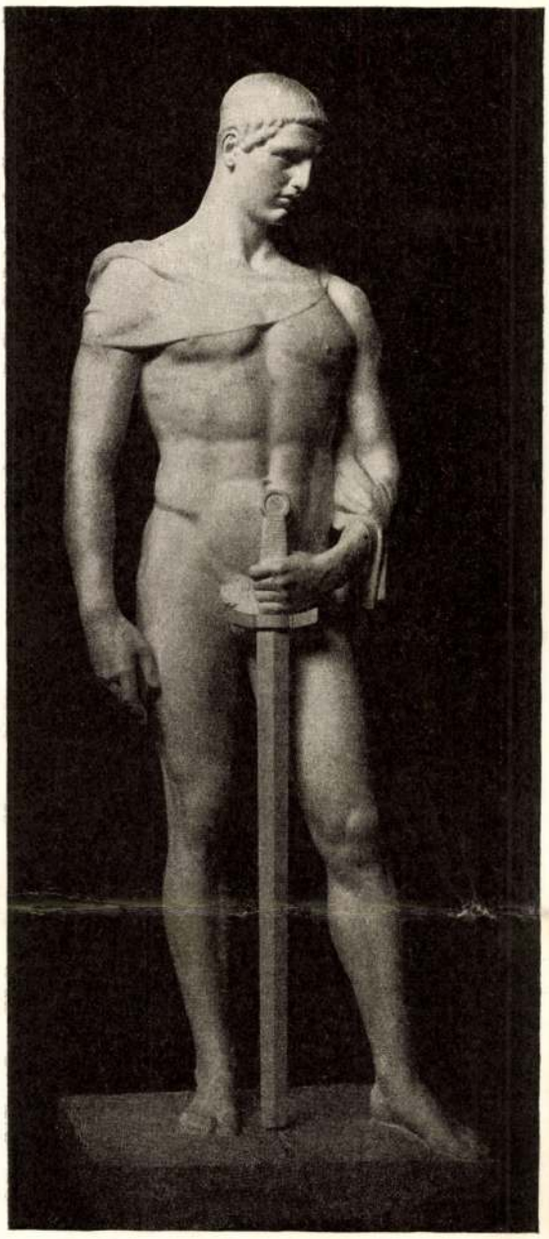

DÁVID

SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

szégyenlős (a Harkányi-díjat nyert művének kicsinyitett mása) mellett jelentős fejlődést jelent Éva c. műve, mely gipszben jelent meg és éppen ezért nem tudta szépségét teljes pompájában kibontani. Csak mikor néhány évvel később, ébenfába faragva, az Ernst-múzeum 1913. évi csoportkiállításán, Szinyei Merse Pál festményei között került bemutatóra, láthattuk meg formaszépségeit, a maguk teljes gazdagságában. A művész belülről kifelé dolgozott, minden oldalról érdekes, szinte izgatóan meglepő profilokat teremtve, melyek vonala csupa változatosság, csupa egymást feloldó ellentét. Minden részlet külön-külön él és mind bele van olvasztva az uralkodó konturba, mely a profilt megszüli és uralja. A fekete fán fényjáték keletkezik, mely helyes világításban mindig egybeesik az uralkodó konturral, mely sehol sem bomlik fel, sem szemközti nézetben, sem oldalvást, első esetben felülről lefelé futó vonalat, a másikban alulról felfelé haladó hullámzást írva le. Csupa konkrét megfigyelés összetevéséből alakul ez a formavilág, — nem túlhalmozott részletekből, de annyiból, amennyit az anyag megtűr, sőt megkövetel. Ez egyszerre kiderült, mikor a hideg, jellemnélküli gipsz után a puha nemes fa anyagából bontakozhattak ki a formák, melyekben elgondolta volt őket a művész.

Itt tartott fejlődésében Sámuel, mikor 1911. telén Firenzébe ment hosszabb tanulmányútra, ahol a kora renaissance finom naturalismusába és Michel Angelo hatalmas formavilágába egyazon bámuló szeretettel merült el. Ebbeli meggondolásainak eredményekép ez év téli kiállításán négy jelentős kompoziciójával találkozunk, melyekben tovább vitte, elmélyítette formatanulmányait. A fiatal férfi testet most ruganyos mozdulatban, a menekülés izgalmában, majd az előrelépés és magábamerülés átmeneti mozdulatában figyelte meg, de nem szenvedelmes kilendülésben, csak erőteljesebb mozgásban, a bronz anyagában gondolkodva s éppen ezért gondos formaelemzésben. Ez elvvel ellentétben áll a Menekülő feje, melynek leegyszerűsített formái a törzs gazdag részletezésével díszharmóniában, egyes részleteiben (pl. a haj parókaszerüségével) a mesterkélt stilizáltság benyomását teszi. Itt meg nem oldottságok maradtak, Sámuel képzeleti strukturájával ellentétes irányok behatásaként, mely azonban később teljesen eliminálódott: A bánat című márványművében, mely egyik legkiválóbb alkotása. Az anyag él itt, a márványtömbből bontakoznak ki eleven beszédességgel a gazdagon megmunkált formák, minden világos itt a leggazdagabb egybefonodások ellenére és minden finoman elemezett a legegyszerűbb formanyelven, mely azonban nem jelent leegyszerűsítést, mert Sámuel képzelete a konkrét valóságok kialakításában örömét találta

az abstrakt és a konkrét, noha ezek egymást mindig tagadták.

Sámuel Kornél a budapesti iparművészeti iskolából, Mátrai tanártól a természet minden részletének igaz megbecsülését, a formák aprólékos halmozásának kultuszát hozta magával, egy bizonyos agyagkezelési készséget, mely a bécsi, mondjuk tilgneri virtuozitást nagyra becsülte, agyagban gondolkozott, s rákényszerité annak puha, formálható, játszi módon meggyúrható természetét a márvány szigorú erejére. Münchenben rámutattak e felfogás veszedelmeire, mely anyagszerűtlenségre vezet és mint Tilgner Mozartjánál látjuk, eljut a márvány elsúlytalanításáig, csakhogy játszi bájt és anyagtalanná vált anyagot formálhasson. Az anyag természetének folytonos szemmel tartásával kell mintázni, — hirdették és Sámuelnek első jelentősebb műve, mellyel a Műcsarnokban megjelent, tiszta kőkompozició. Az arcát tenyerével eltakaró leány alakja, amint baljával ruháját tartja, megmarad az uralkodó konturon belül, semmi sehol sem válik el a törzstől, minden forma benne él a kőben, melyből kiemelték. De a főkonturon belül minden forma szeretettel teljes megfigyelés is, a legfinomabb részletrajz, a leggondosabb anyagéreztetés, a hús és csont, a bőr és a lágy és kemény részek gondos éreztetése, nem csupán a főformák kikeresése, de élet és valóság és egyéni igazság minden egyes formája. Együtt egy nagy érzés, mely minden formán végigsuhan, a hanyagul hátrahajló balláb, az előreeső fő, a lehulló balkar mind egy alapérzésből alakul. A formák gondos megfigyelése, kitapintható leírása Sámuel művészetének alapja maradt mindvégig. A fény és árnyjáték imaginativ értékeit nem kereste. Az ő pozitiv szelleme megmaradt a formahatárok között mindvégig. Érdekesen illusztrálják ezt későbbi arcképtanulmányai, főleg feleségéről készült portrait-ja, mely minden hasonlóság mellett, mely az egyéni sajátosságok kikereséséből alakult ki, valami általánost, egy alapérzést, hangulatot tükröz és szimbolummá emelkedik. Mindez már sejtetve volt első aktjában. A Harkányi-díj fiatal győztesének továbbfejlődése elé tehát ettől kezdve méltó érdeklődéssel tekintettünk.

A következő évben, az 1910. téli kiállításon öt művel jelenik meg Sámuel, egy nagyobb női akttal, mely Merengő címet nyer s ezzel is

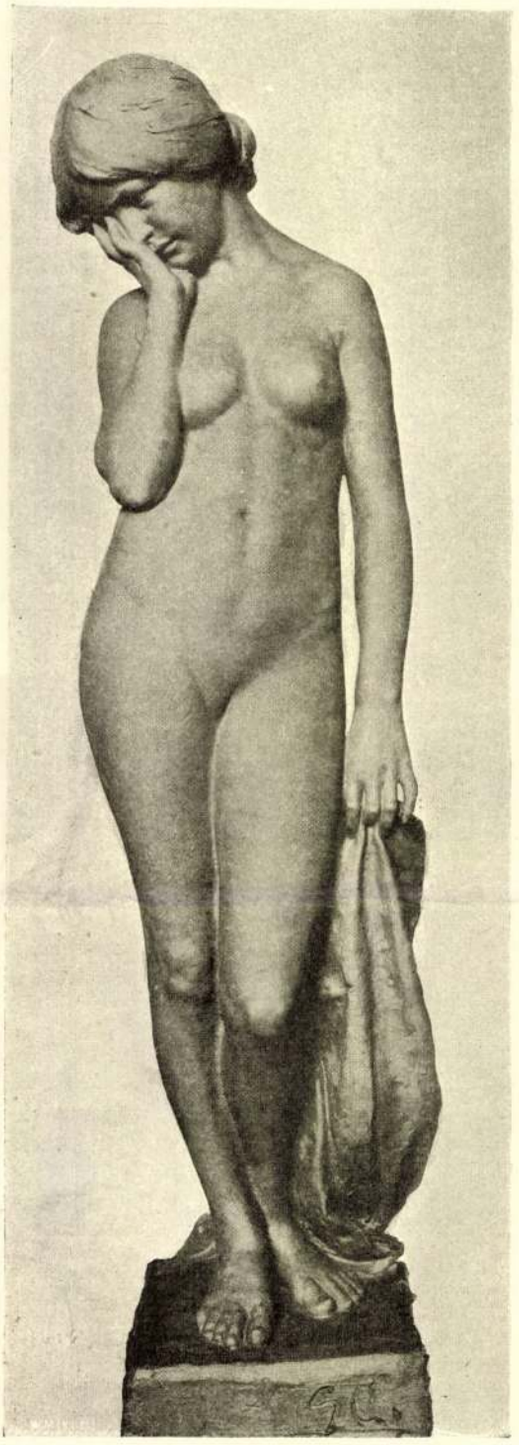

A KIS SZÉGYENLŐS — SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE

rámutat arra, hogy formaalakításban az érzésnek vezetőerőt biztosított újra, még pedig minden formán keresztül. A beküldött másik három mű, Nő hallal (kútrészlet), Tanulmányfej, s A kis

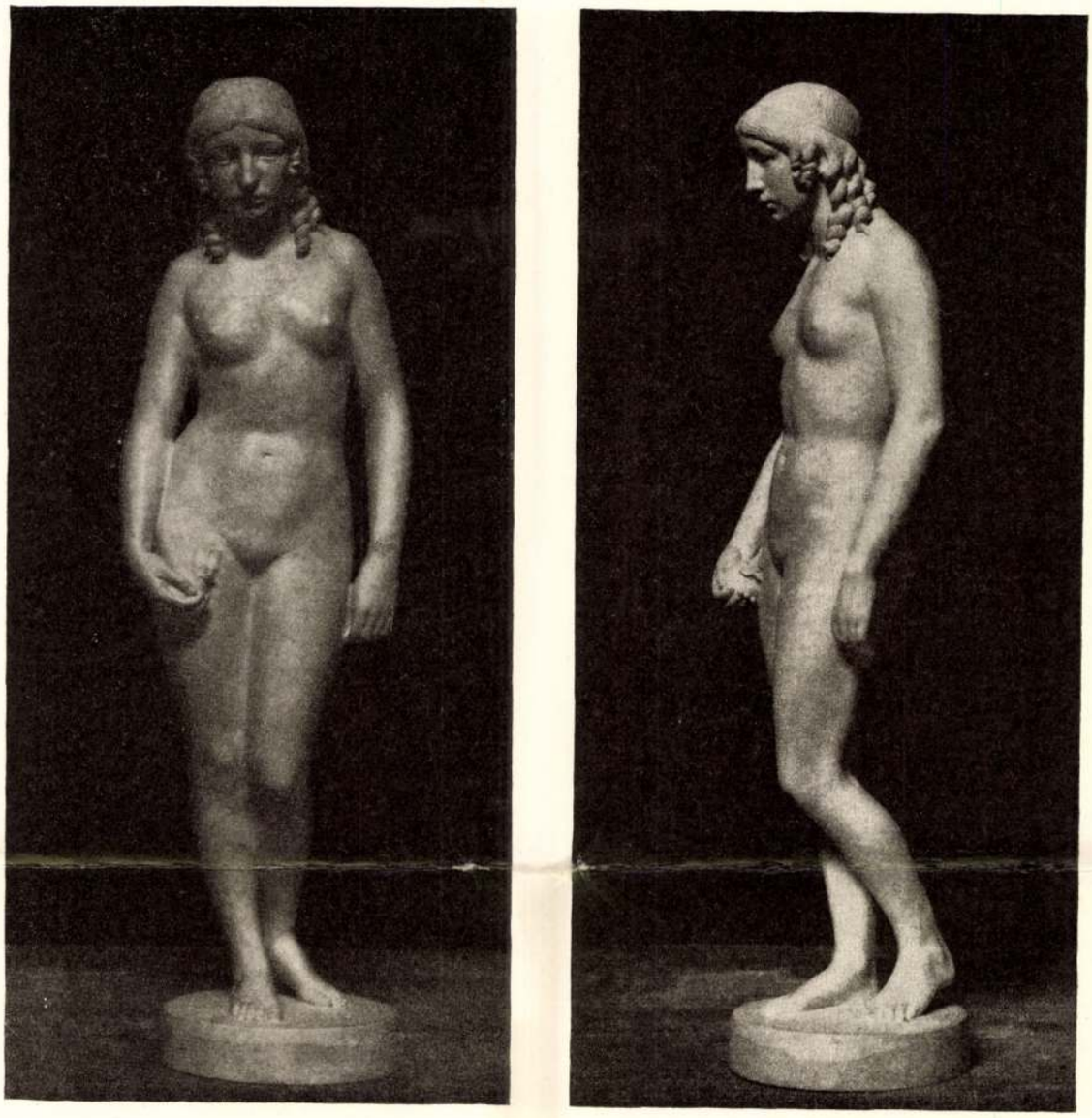

ÉVA
SÁMUEL KORNÉL SZOBORMÜVE

vadnak a fényárny tónusértékeibe, s nem konturok uralkodnak többé, megadva a tárgyak részeinek izolált határait, de minden forma egymásba olvad a szabaddá lett fénybe, mely a határok nélküli síkokon végigkígyózik, mint a lángnyelv és belevegyül az árnyékokba, mint az eltűnő villanyfény, hogy elnyelje a formát, — ők, ellenkezőleg - a positiv, a kontur által körülfogott, szemmel-kézzel letapintható formát követelték, mely adva van az anyagban: márványban, kőben, csak ki kell belőle hámozni. Nem a pillanatnyi látszatot, hanem a lappangó és kifejtendő formát keresték, miközben a fényhatások megfigyelését üres játéknak nézték és hivatkoztak az antik és renaissance-művészetre, ahol a pillanathatások helyett a test konstrukcióját megadó, a mozdulat jellemét megteremtő formák minél egyszerűbb visszaadását figyelhetni meg. De az antikra és a renaissancera a festői szobrászat is hivatkozhatott, persze más műalkotásokra, de azért azok is találtak ott törekvéseiket igazoló példákat, mert hiszen az igazság az, hogy minden kor művészetében élt és hatott egymás mellett mindkét művészeti irány,

SÁMUEL KORNÉL

Ebben a mi életre-halálra szóló nemzeti küzdelmünkben, mely fegyverbe szólította a nemzetet, ott találjuk feles számmal a művészeket is, ifját-öregjét, élén Strobl Alajossal, mert miként a békében a magyarság szellemi előhaladásán munkálkodtak, megteremtvén művészi álmaikat, művészi álmaikban pedig a nemzeti lelket, azonképen most, a harc idején, fegyverrel kezükben védik a haza szentelt földjét. Védik — ha kell — életük árán is. Az első, aki orosz fegyvertől életét vesztette, az elsők között is első volt tehetségével, melynek nem egy próbáját adta, fiatalsága ellenére, az új magyar szobrászat reménysége, egy sor ihletett alkotás feledhetetlen alkotója, Sámuel Kornél, odaadta az életét a magyar föld védelmeért. «A hazaszeretet és a magyar vitézség legragyogóbb példája fűződik az uzsoki szoroshoz», mondotta Latzin Raymond ezredes, az uzsoki csatáról, hol Sámuel Kornél hősi halált halt. Magával vitte sok ezer csudás látományát, melyekről halkan, kipirulva szokott tört hangon beszélni, művészi álmairól, melyeket megformázni remélt, melyekhez egész szívével ragaszkodott, az ő nagy és mély művészi szívével. Érzéseibe menekülő, mély belső életet élő ember volt, aki a családi tűzhely tiszta tüzének lobogó lángjánál ha fölmelegedett, egyébként ott élt a műhelyben, örökös munkában, viaskodva az anyaggal, melyből ki akarta hasítani a beleálmodott formát, azt a formát, mely végre egészen az ő álma legyen, képe a lelkének, hüvelye érzésének és egész fejlődése nem volt egyéb, mint ez a küzdelem az átálmodott élet és annak árnyéka megformálásáért.

Az 1909. tavaszi kiállításon jelent meg legelőször két művével, s az akkor még alig huszonhat éves fiatal művész első fellépésre felkelti a közönség és társai figyelmét. Egy arcképtanulmánya (közölve a Művészet 1909. évfolyamában a 256. oldalon), de főleg egy női aktja kelt feltünést s mutatja, hogy egy mesterségével tisztában levő, érzésben gazdag művészünk jelentkezett. Sámuel ekkor csakugyan túl volt a kezdet nehézségein. 1883-ban született Szilágykövesden és miután elvégezte még otthon a Szilágyságban középfokú iskoláit, a

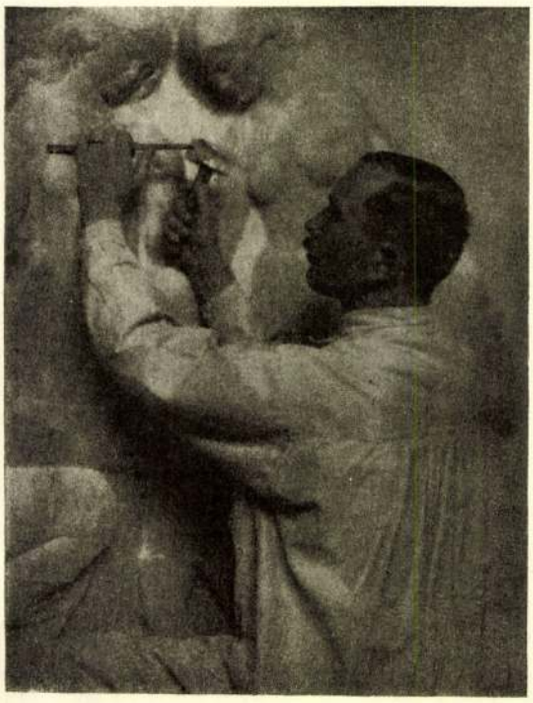

SÁMUEL KORNÉL

budapesti ipariskolán szobrásznövendék lesz, hogy utánna Münchenbe menjen, Schmitt tanár mesteriskolájába, közben a nymphenburgi porcellángyárban is foglalkoztatták, majd hazatérve, beállott Telcs műtermébe, s csak a mesterség ilyen minden irányú elsajátítása után mutatkozott be itthon, a Műcsarnokban. Mestere, Schmitt tanár, ezt az anyagszerű gondolkozást sokszorosan a lelkére kötötte. A formának az anyagból való kibontását ezidétt programmszerű követelménynek állították fel a müncheni művészkörökben és Sámuel ehhez mindvégig ragaszkodott. Boldog volt, ha maga nyúlhatott a kőhöz, hogy kiszedhesse belőle a benne megsejtett alakokat. Igy is fotografáltatta le magát, amint hogy egész művészi igyekvése az anyagszerűség megőrzésére való törekvésben csúcsosodott ki.

A mozgalom éppen Münchenből indult ki, Hildebrand köréből, még a kilencvenes évek legelején, mint reakció a festői szobrászat ellen, melynek vezetőembere Párisban Rodin, Bécsben Tilgner, Münchenben Wagmüller volt. Szemben ez utóbbiak raffinált agyagmegmívelésével, az anyag — kő, bronz — tulajdonságainak tiszteletét követelték. Szemben a formának festői alakításával, miközben a formahatárok beleol-

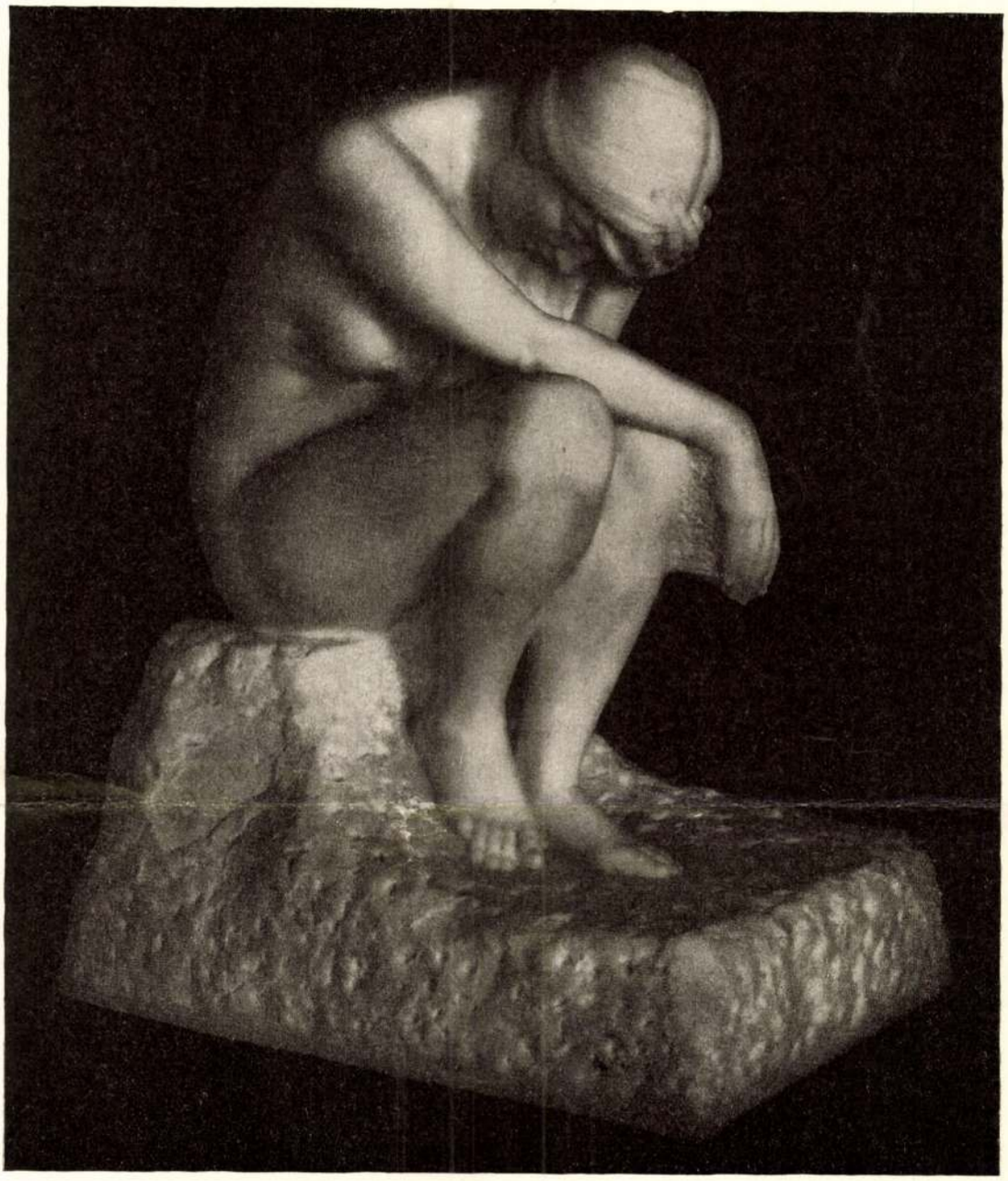

A BÁNAT

SÁMUEL KORNÉL
SZOBORMŰVE

Művészet 1914.

nyezbe elmerüljön, mert nem szabad tolednünk azt sem, hogy egy teljes képállvány maga 42 képből áll.

Az egyházmegye ugyan sok dolgot adott neki, hanem azért magánosok megrendelését is szívesen vette. Igy tudjuk, hogy Chira András eperjesi prépost, hátrahagyott vagyonán bizonyos képekért 120 váltó forint követelése volt.

Sokat el is ajándékozott barátainak, ismerőseinek, rokonainak. Beregben, Ungban, Zemplénben egyes papi házakban még napjainkban is akad egy-egy Mankovics kép.

Legtöbbet veje, Tizedy Gábor, szlovinkai lelkész örökölt tőle.

Ebben a gyűjteményben, mely most Zubriczky Teofán, nyugalmazott postafőtiszt, birtokában van, a következő képek vannak:

Szűz Mária a térdein álló Jézussal	1829-ből
Krisztus sirbatétele	1830-ból
Ámor diadalkocsija	1830-ból
Sz. Bernád remete	1836-ból
Krisztus és a Szamaritánus nő a kútnál	1837-ből
Madonna della sedia	1837-ből
Krisztus a keresztfán	1839-ből

Ezek az elősorolt képek mind másolatok, aki megfordult a Belvederben, azonnal rálismer a mintára. De meg kell jegyeznünk, hogy az eredetit igen hűen adta vissza, különösen a Szűz Mária, Sz. Bernád és Madonna della sedia sikerültek, pedig Bécsben csak vázlatokat készített róluk s késő évek multán dolgozta ki azokat Ungváron.

Van azonban egy pár eredeti kép is ebben a gyűjteményben. Ezek:

A tengeri rabló, Vörösmarty költeményeihez.

Lót leányaival.

József és Putifár.

Nőt csábító rabszolga.

Magdolna.

Tizedy Gábor, mint fiatal pap.

Tizedyné Mankovics Melánia.

Tizedy Irma, a festő egyik unokája, mint fiatal leány.

Mankovicsné született Bacsinszky Mária.

Maga Mankovics a hagyomány szerint tükör segélyével festette meg a saját arcképét.

Ezek a képek nincsenek keltezve. A legjobb köztük József és Putifár, melyen különösen József alakja igen kifejező.

Mankovicsot utóbb szél ütötte és egy ideig Szlovinkán élt. Halála előtt azonban közvetlenül ismét visszatért Ungvárra, hol háza és szőllője is volt. Bár szépen keresett, hanem azért igen gyakran volt pénz szűkében. 1825. április 27-én 400 forintot vett föl az ungvári papnevelőintézet pénztárából[1], 1848-ban 200 váltó forintot szavaztak meg neki «szokott óvások mellett» a papárvák pénztárából.[2] 1850-ben 500 forintot kért.[3], ugyanezen évben még 200 forintot,[4] majd egy évvel utóbb 400 forintot.[5]

De ekkor már súlyos beteg volt s mert az ecsetet nem forgathatta, 1851-ben nyugdíjért folyamodott.[6]

1853. október 21-én halt el, életének 68-ik évében, az anyakönyvi bejegyzés szerint hideglelésben,[7]

Felesége előzőleg özvegy papné lévén, részére a püspöki szentszék papözvegyi nyugdíjat folyósított.[8]

Mankovics fejlődésében legnagyobb része az akadémiának volt. Itt ismerkedett meg a művészet elméletének és gyakorlatának elemeivel. De nagy hibája, hogy az elfogadott úton szinte gondolkodás nélkül haladt tovább s legjobb kompozicióiban is a bécsi szellem festői tolmácsa volt, szigorúan ragaszkodván a tradiciókhoz s az iskola szabályaihoz, noha fölfogásban, érzésben olykor-olykor nagy erőt is árult el.

Dr. Beszkid Miklós

[1] L. b. 512/1825. sz. alatt a munkácsi püspöki levéltárban.

[2] U. o. 6/1848. sz. alatt.

[3] U. o. 1899/1850. sz. alatt.

[4] U. o. 2583/1850. sz. alatt.

[5] U. o. 3576/1851. sz. alatt.

[6] U. o. 3727/2851. sz. alatt.

[7] Az ungvári lelkészi hivatal szíves közlése szerint

[8] 3828/1853. sz. alatt a munkácsi püspöki levéltárban.



92

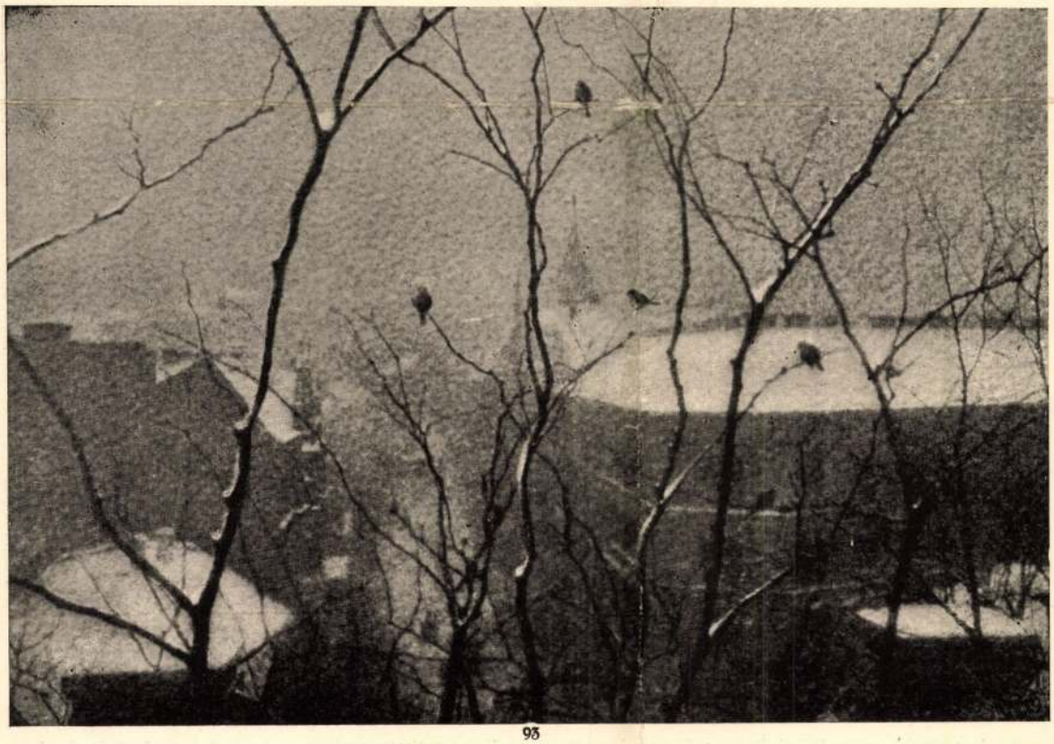

93

Művészi fényképek. — 92. Pécsi József: Gyermekarckép. — 93. Krausz Béla: Téli hangulat.

Künstlerphotographien. — 92. J. Pécsi: Kinderbildnis. — 93. B. Krausz: Winterstimmung.

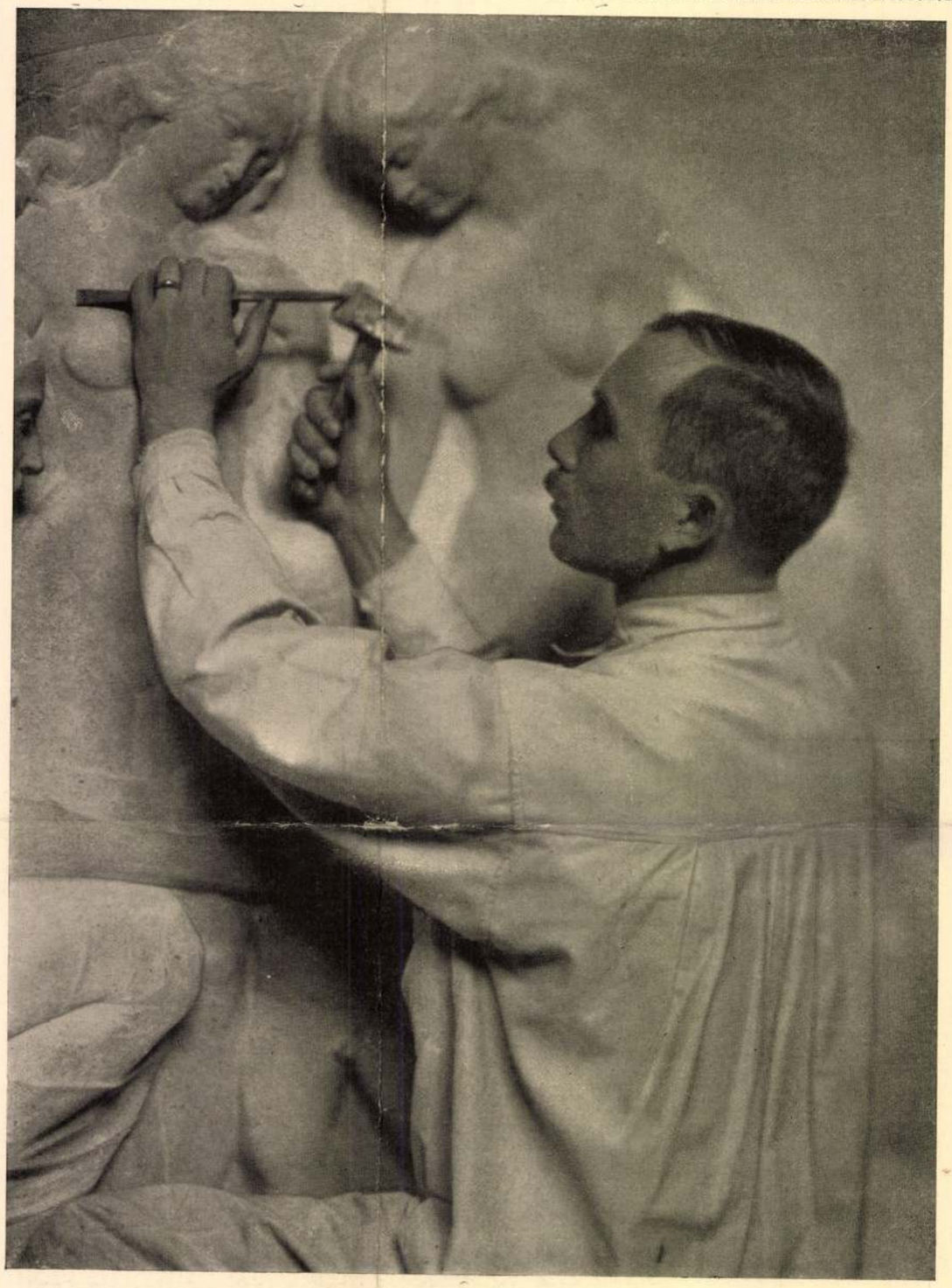

94

Művészi fényképek. — 94. Rónai Dénes: Sámuel Kornél arcképe.

Künstlerphotographien. — 94. D. Rónai: Bildnis des Bildhauers K. Sámuel.

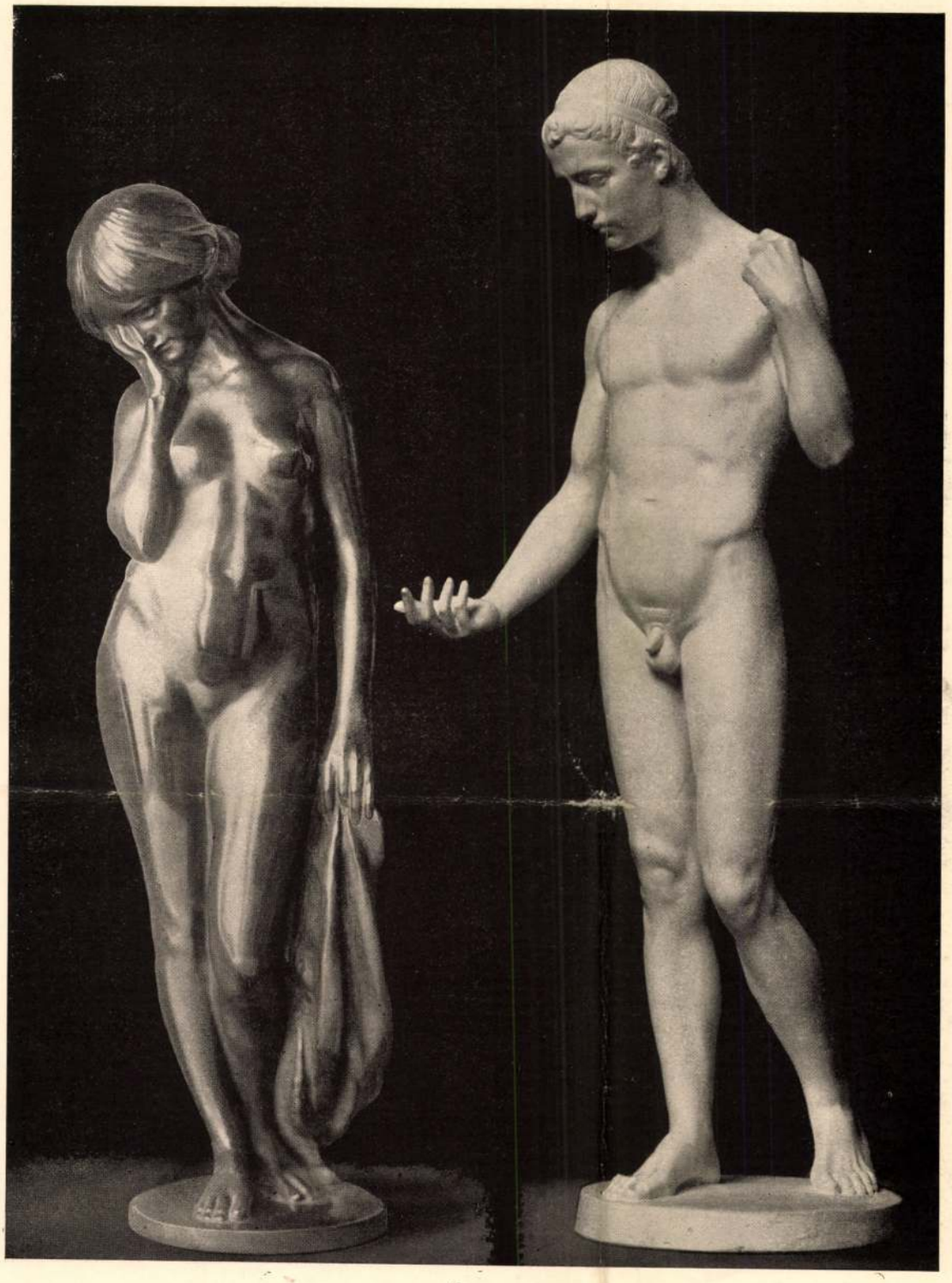

95

95. Sámuel Kornél: Akttanulmányok.

95. K. Sámuel: Aktstudien.

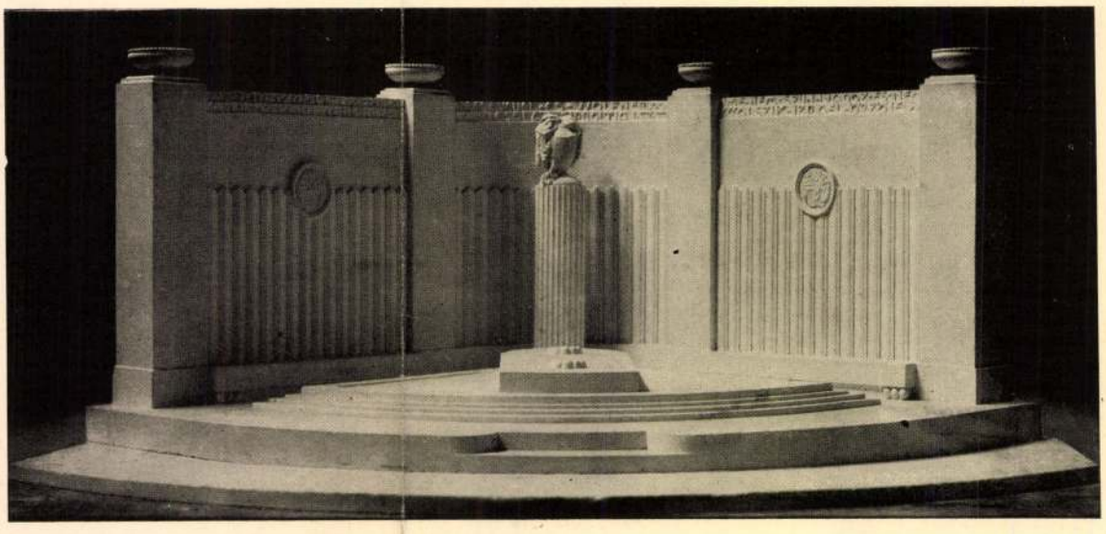

96



97

96—97. Sámuel Kornél: Síremlék és dekoratív féldombormű. 96—97. K. Sámuel: Grabdenkmal und dekoratives Relief.

IN MEMORIAM

SÁMUEL KORNÉL. Az uzsoki harcokban hősi halált halt egy fiatal magyar szobrászművész, akire nem a kard, hanem a véső történelmi feladatai várakoztak. Alig harminc évvel a vállán, máris kisebb és nagyobb alkotások egész sora áll kihült műtermében, igéretek, tanulmányok, leszűrt formavallomások és néhány heroikus erőfeszítés. Az iparművészeti iskolából indult el művészi útjára, de a tulajdonképpeni iparművészet világától távolabb esett működése köre. Hacsak azokat a kisplasztikai kísérleteket nem számítjuk ide, melyeket a nymphenburgi porcellángyárban való alkalmaztatása közben végzett s néhány kedves és csinos kerámiai munkáját, melyeket hazai cégek sokszorosíttattak. Igazában a díszítőszobrászat vonzotta őt mindig, az vitte el korán Münchenbe, a formákat kifejezni az agyagban, a kőben, a márványban, bronzban, egyszerű és biztos kontúrokban kihasítani e formákat, amelyeken öntudatlanul is végigsuhannak egy fiatal lélek vallomásai. Ahogy ott állanak sorban, néma és titokzatos magányukban e szobrok, beléjük van írva egy művész érzésvilágának egész evolúciója. Régebbi bronzain, félénk, szégyellős és csodálkozó leányaktjain tavaszi szellők suhannak végig, valami halk szemérem első érdeklődése a testnek nagyszerű misztériumai iránt. Nem nagyarányú, de kedves formastudiumok, egy kis bimbózó erotika, mely talán a francia könnyedség szárnyán libbent el Párisból Münchenbe. A csöndes Gretchen-típusok mellett enyhe párisi impresszionista-befolyásokat érzünk meg, Maillol lágyságát, inkább dekoratív, mintsem grandiózus hatások felé való törekvést. Nem komponál és az anyag kínálkozó tömeghatását, az architektónikus megnyilatkozást elszalasztja egyetlen finom és művészi gondolatért, melyben az ő naiv és tiszta lelke reszket. Már első munkáiban is megcsillan azonban valami klasszicizáló vágy. Mintha az isarparti Athénban megérzett volna valamit az igazinak távoli zenéjéből, másutt megint mintha Ingresen keresztül hatott volna rá a harmóniának, nyugalomnak nagy bensősége. Sóhajok, nosztalgiák is vannak e bronzokba írva, melyek végre is odaviszik, ahol legtöbbet tanult: a reneszánsz Itáliájába. Mi volt neki ez a derűs, napsütéses világ, Florenz, Pádua, Velence, Róma, az bele van írva útivázlataiba, töménetlen följegyzésébe, melyeken valósággal megittasodik a reneszánsz gazdagságától. S inkább a quattrocentótól, a Verocchio, Donatello szűzies és férfias plasztikájától, mint a gigászi feladatokba merült tizenhatodik századtól. Belekábul ebbe a nagyszerűen realista művészetbe. Itt egy fej gyönyörű kontúrjai, ott egy ló szügyének kevélysége, amott bibliai lovag izmainak játéka, millió részlet és ezernyi motívum cikázik végig érdeklődésén és van hivatva arra, hogy átszűrődve az ő alkotólelkén, egyetlen szép és lezárt egységben nyilatkozzék meg. A Szeretet gyönyörű reliefjében már megvan ez a reneszánsz hatás, a della Robbia-szellem gyermeki kecsessége, mely oly közel volt az ő egész eddigi pszichéjéhez. Az egyszerűség, melyhez rengeteg próbálkozáson, ezernyi visszaveretés után jutunk el a stílusban, itt már nem a téma igénytelenségéből adódik, hanem magasabbrendű tudásból. Ez vezeti át lassan a nőies gyengédség formakultuszából a zsendülő férfiaktokhoz, Kinizsi marcona alakjához s ezen keresztül a legnagyobbhoz, amit csinált, Dávidhoz. Mintha evvel a végső, de tökéletesen befejezett szobrával robbant volna ki először az ő igazi teremtő-géniusza. Az utolsó évtizedek egyik legkitűnőbb magyar szobrával van dolgunk: bő és érett tudással, heroikus nagyvonalúsággal, igazsággal, mely a bibliai harcos aktján keresztül elbűvöli a nézőt. Ilyen szobrok évtizedes nagy türelem után a sugallat egy nagyszerű pillanatában jelentkeznek alkotójuk előtt és mire készen vannak, egy új művészi irány határkövét jelentik reá nézve. Közben részint megrendelői kedvéért, részint, hogy új, architektónikus feladatokon próbálja meg erejét: megcsinálta Horn Ede vágujhelyi emléktábláját és a Sámuel-család síremlékét, s ezek a tiszta plasztika világától közelebb vitték őt azokhoz az emlékszerű feladatokhoz, melyeken még ezután vártak rá az igazi babérok. Mert egy változatos, néha szinte kapriciózus művészlélek futamait kellett volna végigjátszania. A jegyzeteiből látni, hogy a mintázásnak energiafeszítő órái közben odafutott az íróasztalához és egy vidám és könnyű vonaljátékkal szórakozott, ballerinák pirouettejeivel, csak úgy, a szép elszórakozás kedvéért, ahogy Lionardo a transzcendens arcképek festése közben a cellóhoz menekült tíz percre. Ám talán nemcsak a finom stimulánsok szerepe van ebben, hanem egy öntudatlan előkészület és következő nagy munkák gomolygó körvonalai is. Úgy látszik, mintha valami bibliai tárgyú nagy márványrelief foglalkoztatta volna képzeletét, izzó táncokkal, az érzéki extázis hullámjátékával. Jegyzőkönyvének utolsó lapjain szokatlan drámaiságú vonalak lobbannak elő, egyelőre bizonytalan célok felé futva, a szín-

Magyar Iparművészet
1915. 95. 176 l.

tézis egy termékeny pillanatára várva. Ám most úgy hatnak, mint kihült lázak csendes reflexei, megfagyott mosolygások. És nem lehet őket meghatottság nélkül a helyükre tenni. A veszteség módja, a tragikus kettétöröttsége egy fényes tehetségnek felemelő voltában is megdöbbentő. És egy művész alakját revelálja előttünk, akiben a férfiszépség gyönyörű harmóniája a belső szerénység kellemével párosult. Pompásan formált feje, izmos mellkasa nyilván az ő gyermekes, csodálkozó tekintetével várta a halált, mely e kiválasztott formájában is lázongókká tesz bennünket a sors ellen. Mert abban a percben hívta őt el műhelyéből, eszméinek kohójából, mikor egy fáradalmas, lemondásokkal és magábamerüléssel tele fiatalság után a derűs boldogság útjai nyíltak meg számára, a nagy koncepciók lehetősége kínálkozott, a termékeny férfiévek gyümölcsei hullottak volna ölébe. A névtelen hősök sírjában a mai magyar művészetnek egyik legszebb katonája fekszik, arccal az örökkévalóság felé fordulva. Nádai Pál.

JUSTUS BRINCKMANN. A pátriárkák korában, hetvenkettedik évében meghalt a hamburgi iparművészeti múzeum igazgatója Justus Brinckmann. A nagy világesemények tüzes krónikái közt is szembeszökik ez a név, mely a maga tudós szerénységével is egy igen előkelő egyéniséget takar. Brinckmann nemcsak a saját szűkebb és szélesebb hazájában, hanem egész Európában ismert és tisztelt szakember volt. Talán az első azok közt a múzeumszervezők közt, akik ugyanakkora helyet biztosítottak gyüjteményeikben az esztétikai, mint az alapos tudományos követelményeknek. Mikor a 70-es évek legelején Hamburg szabad kikötőváros gazdag bőkezűségéből hozzáfoghatott egy ottani iparmúzeum létesítéséhez, mindenki azt hitte: ez is afféle technológiai jellegű gyüjtemény lesz, mely elsősorban az indusztriális érdeklődés kielégítésére való. Brinckmann előtt azonban, aki ekkor már jóformán az egész világot beutazta és ugyanakkora természettudományi műveltséggel dicsekedhetett, mint aminő fejlett ízléssel bírt, egy egészen másfajta intézmény ideálja lebegett. Berendezési módszer és építészeti megoldás tekintetében a londoni South Kensington-múzeum helyiségeire gondolt, míg a gyüjtés jellege dolgában a bécsi nagyhírű iparművészeti múzeumot akarta a hamburgi viszonyokhoz s a kor lehetőségeihez képest utánozni. Először csak történeti stílusok — és ezek közt is az akkor leginkább imádott reneszánsz-stílus — iránt mutatott érdeklődést, de már néhány év mulva kifejlődött benne a szenvedélyes szeretet a japanizmus iránt, amely párisi útjai alkalmával ragadt reá. Ezidőtájt ott még csak egypár választékos ízlésű műgyüjtő és kereskedő — köztük a híres Bing — tudta e művészet deliciáit méltányolni. A régi japán metszetek, fafaragások, lakkmunkák és kosárfonások úgy jöttek akkor Párisba zsákokban, mint a krumpli és körülbelül azon az áron is lehetett őket venni. Ez így tartott jó néhány évig és Brinckmann nemcsak a saját múzeumát, de a többi német nagy városokéit is teletömte műkincsekkel. El lehet mondani, hogy e párisi amatőrök mellett ő tett legtöbbet Európában a japanizmus művészetének ismerete érdekében. Később — a párisi világkiállítás éveiben — a modern stílustörekvések legszebb darabjait is megszerezte múzeumának, melynek minden kis részletét is ismerte, szerette, magaírta cédulákkal magyarázta és ismertette. Egy olyan katalógust szerkesztett e gyüjteményekről, mely maga valóságos szakkódex a gyüjtő kezében és kitünő stílustörténeti kompendium is egyben. Egy igazi hamburgi polgár-érték, nemes szabású amatőr és tudós húnyt el benne, akiben derű, szépségszomj és nagy éleslátás egyesült; valami halk visszhangja a reneszánsz előkelő gyüjtőszemélyiségeinek.

SZAK-IRODALOM

A DÍSZÍTŐ MŰVÉSZET, az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola lapjának ezidei első száma praktikus oktató cikkeket közöl Mihalik Gyulától (Hogyan készül a szőttes), Gróh Istvántól (Könyvtáblaaranyozások) és Körösfői Kriesch Aladártól (Hasznos tudnivalók). Az ízlés iskolája című rovatban találjuk ifj. Gonda Bélának és Radisics Elemérnek érdekes esztétikai megfigyeléseit. Sok szép kép és részletrajz egészíti ki a nagy gonddal egybeállított füzet tartalmát. Ez évtől kezdve a Díszítő Művészet évenként hatszor jelenik meg. Előfizetési ára 10 korona.

KÉT HÁBORÚS RÖPIRAT. (G. Pazaurek: „Patriotismus, Kunst und Kunsthandwerk". Momme Nissen: „Der Krieg und die deutsche Kunst".) A röpirat nem a legválasztékosabb műfaj. Annál kevésbbé az a háborús röpirat, mely mindig izgalmas idők és kevéssé átgondolt ítéletek bélyegét hordja magán. A röpiratíró rendesen nem az igazság keresője, hanem a hatásoké, formája a retorika, fegyvere a dialektika, sikere a napi érdekesség. S ezért — az igazat megvallva — nem lelkesedünk túlságosan azért a röpirattömegért, amellyel

Sámuel Pál, mai művész

„A magyar mai művészet" címmel Bánszky Pál most megjelent könyvének, melyben Sámuel Tal – Balázs János – Oláh Iolán – aki még ma is alkot –, szerepelnek. Életrajzuk mellett képei is láthatók.

Jó reggelt!

1984. XI. 24. Kossuth 4.25

VÁLASZTÓ SÁMUEL, választó

Említve:.-28.-1705.Szerepel a neve.-1708.A borát árulták.-1713.III.29.Ellentmond bizonyos szőlő és rét ügyében. 65.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1828/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLEMÉNYEK, LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.Kiadó, Bpest. 1962

Sámuel Siegfried

Beszterce 1763

Lásd

Fleischer Decs 81.l.

4703. Hunnia nyomda rt.

Budapest VII. 214

M. D. K

SAMULNE Béla ács

1696-ban kártulajdonos Budán

Gerő László A budai vár helyre-
állítása Bn. 1951. 47. l.

Victoors, Jan (1620-1676)

Falusi ünnep Olaj vászon 108 x 167

telepre lent balra: Jan Victoors (restaurált)

Védett. Kiliáltási ár: 120000 f.

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Sancta Catherina l. Ettin-
ger Alajos.

de Sanctis testvérek MDK

Velence környéki műhelyének tulajdonithatjuk Katalin hercegnő siremlékét.

Fitz, Székesfehérvár, 13.o.

MDK

Sámuel Kornél

Éva, br.

Art-kiáll. 1925. dec. MUcs.

Sanczer Frigyes

Lenin emléksorozata szerepel
a „Studio 70" Vállalkozás az Ernst
Múzeumban

Magyar Nemzet 1970 április 17
5. old.

SANCZER János festőművész

1730-b.

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. OMvH, 1993 45.

Čičaj, Viliam 1186
Čifka Péterné (Brigitta) 653, 1536, 2324
Čiungan-Tudoran, Olimpia 1145
Čiupe, Aurel 2009, 2085
Čiupe, Mária 2086
Clark Ádám 1486
Clarot, Johann Baptiste 1487
Commare, Giacomo 2172
Cornelius, Hans 919
Courbet, Gustave 1488
Cranach család 1019
Csaba László 2, 1701
Csaba Rezső 1298
Cságoly Klára 2087
Csajági Éva 675
Csáji Attila 84, 2088
Csajka Gábor Cyprian 2428
Csák Elemér 1520
Csáki-Maronyák Éva 2089
Csáki-Maronyák József 2089
Csáky Károly 388, 1525
Csáky Lajos 2090
Csanádi Gábor 1348
Csanády András 1617, 2126
Csanak Dóra 117
Csánky Margit 2475
Csányi László 117, 2448
Csaplár Ferenc 1236, 1387, 2312
Csapó György 2036, 2605
Csapó Ida 704, 705, 2651
Csapodi Csaba 951, 952, 956, 967
Csapodiné Gárdonyi Klára 644, 953
Csapody Vera 2091
Császár János 117

MDK

S

George Sand:

Litografia: Liszt, d'Agoult gr.-nö, Major Pictet filozofia felett disputálnak.

Wiem, Nat. Bibl.

Dr. André Cwatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936, Hft.2. S. 66.

Sánd Ilona

csoportkiállításon szerepelt a Szép n. 3-ban.

E.K. 1931. I.3.

MDK

Sand Livia

V. Orsz. Iparm. kiáll. Műcs. 1965.

M.D.K.

Sanda Sándor szobrászmüvész

Fényképét -munkaközben, mütermében- hozza a lap, amint Mezey Mária szinmüvészt mintázza.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. febr. 28.-márc. 4. VI. évf. 9. sz.

SANDART, Jacob rézmetsző

1664, 1684, 1686, 1717

Svalai - Szabó 1999. 79-81.
No. 7. a, b, c.

Preßburger *Forum* usw. In ungarischer Sprache erschienen in den bedeutendsten Zeitschriften (*Magyar Művészet, dők, Korunk Szava, Tükör, Magyar Nemzet, Szép Szó, szág Útja, Magyar Csillag*). Nach dem Zweiten Weltkrieg s Theoretiker der Europäischen Schule einen Lehrstuhl an e für Kunstgewerbe, als Ausstellungsveranstalter organi- üdlich mit Elan und Aktivität die Kunstszene. Nach der urpolitischen Wende von 1948–49 wurde er aber aus dem drängt und auch der Lehr- und Publikationsmöglichkeiten letzten fünf Jahren seines Lebens beschäftigte er sich le- Übersetzung von Belletristik ins Deutsche. Pál Granasztói, der modernen Architektur und Kritiker-Kollege, erinnert fang des Jahres 1948 folgendermaßen: "(...) Ich schaute ne Bistro, hier standen sogar kleine Tische wie in einer einem – allein im ganzen Lokal – saß Ernő Kállai, der beliebte Kunstschriftsteller, Kritiker, Vorkämpfer der mo- in sich versunken, wie in einer Kneipe, das Gesicht in die n, allem Anschein nach schlief er. Ich sah ihn zum letzten hre später haben wir ihn auf dem Óbudaer Friedhof be- eckliches Ende lebt in mir dieses Bild vom Defilee, man m öffentlichen Höhepunkt meines Lebens..."[21]

gonnenen Ausgabe der gesammelten Werke ging mehr- ngsarbeit voraus. Ausgangspunkt der Materialsammlung graphie von Éva Forgács, die dortige Zusammenstellung rch weitere Texte ergänzt werden, aufgrund von Forschungs- arischen und deutschen Bibliotheken und nicht zuletzt durch Wissenschaftler, die sich mit Kállai beschäftigen. Für die ographischer Angaben sowie die Beschaffung noch unbe- exte sind wir den Kollegen *Olivér Botár, Éva Forgács, Krisztina Pataki* und *Monika Wucher* zu Dank verpflichtet.

Körplasztika.Dávid.Sámuel Kornél

Magyar Müvészet 1925.369-392.o.
Gerő Odön:Az akt-kiállitás.

röpítettek a magasba s a földről végezték el az exponálást zsinegek segítségével; ez azonban kevés sikerrel járt, mert a folyton lebegő léggömböknél csak a legritkább esetben tudták annak a terepnek a képét megkapni, amelyre éppen szükség volt. Ilyképpen arra kényszerültek a kísérletezők, hogy emberek által kormányzott léghajókból készítsenek fölvételt — ezek a kísérletek pedig meglepő eredménnyel jártak.

A monarchia hadseregének egyik százados, Scheimpflug Tivadar szerkesztette azt a készüléket, amellyel sikerült az egész művelt világ elismerését kivívnia. Ez a készülék nyolc parányi fényképezőgépből áll. Hét gépecske van elhelyezve koszorúformában a nyolcadik körül s alulról tekintve úgy hat a készülék, mint egy fogaskerék, melynek fogai az egyes gépecskék. A fényképezőgépek szükségszerinti szög alatt illeszkednek egymáshoz, aszerint, hogy milyen magasságból történjék a fölvétel s mekkora terület lefényképezése szükséges.

A gépek lencséi, az eddigi kísérletek szerint körülbelül 9000 méter magasságig működnek teljesen hasznavehetően. Föltétlenül szükséges ehhez a levegő teljes tisztasága. Ezt a magasságot azok a kísérletek igazolják, amelyek olyképpen történtek, hogy csupán egy léggömbhöz erősített készüléket bocsájtottak a magasba, utas nélkül, tisztán a lencsék erejének kipróbálása végett. Utasokkal fölbocsájtott léghajóknál 2—3000 méteres magasságból készítettek fölvételeket szintén kiváló eredménnyel.

Hogy a magasból milyen pontos és térképszerű fölvételek készíthetők, arról tiszta fogalmat nyerhetünk, ha egyetlen pillantást vetünk az itt közölt fölvételre, mely 960 méter magasságból történt s az ausztriai Jedlesee falút és környékét tünteti föl. A kép baloldalán látható széles, világos csík a Duna, mellyel párhuzamosan haladnak a vasúti vágányok és az országútak. Ez a fölvétel is nyolc képből áll, a képek azonban oly pontosan vannak egymáshoz illesztve, hogy azt a benyomást keltik, mintha egyetlen hétszögletű lemezzel történt volna a fölvétel. Az itt látható kép napos időben történt pillanatfölvétel, teljesen merőleges irányban.

A ferde szög alatti fölvetelek merőlegesítésére egy „Universal-Photo-Perspektograph" nevü készülék szolgál. Ezzel a gépezettel matematikai pontossággal lehet a ferdén fölvett, már kidolgozott lemezeket akként vetiteni, hogy az így nyert képek a terep függőleges irányból fölvett képet adják.

A levegőből való fényképezés problémája még korántsem mondható teljesen megoldottnak, azonban az eddigi eredmények is kétségtelenül nagyfontosságúak. Teljesen sík terepen az így nyert képek mindenben megfelelnek céljuknak, hátra van azonban a dombos, hegyes vidékekről való preciz fényképezés kérdésének megoldása. Amikor sikerül oly fölvételeket készíteni, amelyek a terep egyenetlenségeinek is tiszta, plasztikus képét adják, akkor az eddigi fárasztó és sok költséggel járó térképkészítési munkálatokat többé nem a földről, hanem a levegőből fogják végezni.

Ennek a kérdésnek a megoldását újabban a színes fényképezés módszerével próbálják elérni s bizonyára nincs messze az az idő, amikor a kísérletek a kívánt eredmény elérésével járnak.

A levegő meghódítása immár a gyakorlati szempontból érdekli a tudományos világot. Már az eddigi eredmények is azt igazolják, hogy mérhetetlen lépéssel haladt előre a tudomány akkor, mikor a parányi ember, akit osztályrésze a földhöz kötött, úrrá lett a levegőben is.

Selymesi Rezső



Barna Izidor siremléke. Sámuel Kornél műve. Leleplezték junius 29-én

Egy nő verseí

— Osváth Eszter verseskönyve. —

Ezek a melegszavú versek, amelyekből egy női szív félénk, hűséges, gyöngéd és szerelmes dobogásának boldog ritmusa dobol, muzsikál elő, többek mint egyszerű, szép versek: egy nő vallomásai. Osváth Eszter a poéta, megmaradt nőnek, amikor verset írt. Nem követte annyi, de annyi poetrice példáját, akik mihelyt leültek írni és rímek, képek kergetőztek előttük, rögtön kivetkőztek minden nőiességükből és vagy férfiasan erőteljesek, vagy hetaira-módjára érzékiek óhajtottak lenni, de sohasem voltak kívánesiak saját igazi, női egyéniségükre és mindig — másokat utánoztak. Osváth Eszter saját magának írta poémáit és ezért — mindenkinek. Őszinte érzések tisztult pillanataiban formálódtak sorokba hangulatai és az őszinte érzések mindig emberi dokumentumok.

A nő és a költő találkozott benne és egyik sem tolakodik az előtérbe költeményeiben. Mint nő Osváth Eszter nem akart semmiféle különös érdekességet adni verseinek és mégis minden verse csupa nőiesség. Az érzéseiben, de meg képeiben, a hasonlataiban is ott érezzük a nőiesség finom, diszkrét parfümjét. A test kultusza szóhoz sem jut sehol, az érzés mindenütt tiszta és költői, ami azonban nem jelenti, finomabb szavakkal, az erőtlenséget. Boldog, harmónikus lélek költői megnyilatkozásaiban is ott duzzad az erő:

Néha úgy elborít az öröm,
Súlyosan, bűvölten úgy eltemet...
Nem látni mélyen szunnyadó magam,
Csak szemlélődő, tétovázó életemet.
Oh — meg ne vess!

Osváth Eszterben a költő éppen olyan izléses, mint amilyen diszkrét a nő. A kettőt nem lehet elválasztani egymástól és mégis mindúntalan kettős arcát fordítja felénk: a nő nézi magában a költőt és a költő vizsgálja a nőt. Talán öntudatlanul is történik mindez, de a versek gondolatmenetében mégis nyoma marad.

Azt gondolom, király vagyok,
Van országom, sok, sok hívem.
Vágyam sincs már, nem is lehet...
Irok felséges levelet
S parancs nélkül elém terem,
Amit csak álmodik szívem.

Néha hiszem, koldus vagyok,
Kicsi cseléd, ki bánatos,
Ki egyedül otthon maradt,
Kire tengernyi gond szakadt
S kinek egy kép, csipke, szalag:
Elérhetlen kívánatos.

Szeretjük ezeket a gondosan megformált, kedvesen csendülő, közvetlen hangú költeményeket és mi voltunk azok, akik először közöltük Osváth Eszter verseit. Most, hogy kötetben olvashatjuk és így még teljesebben bontakozik ki előttünk költői egyénisége és nemes, tiszta művészete, még melegebben hívjuk föl reá a vers-barátok figyelmét.

MIKKELSEN KAPITÁNY
A SARKVIDÉK
ROBINSONJA

Nyugat 1913. II

akarta kielégíteni (még most is úgy öltözködött, mint mikor még a tükörben láthatta magát), mennyire nem illenek megöregedett, roncs testére.

Egy napon, az ablakon át beillanó lágy szellő hatása alatt, az utcai zsongás által álomba ringatva, Elise, aki nem járt sehova és epedő vágyódása mindössze a karosszék öléig terjedt, — a lakás tulsó végéből jövő halk suttogásra ébredt föl. Megismerte a Jean hangját, s abban a másikban, amelyikből a gúny némi árnyalata volt kiérezhető, a Madame Dulac hangjára ismert.

Fölegyenesedett és előre nyújtott kézzel, csöndben, lábújjhegyen, iszonyú gyanútól marcangolva, tipegett a szőnyegen a kis szalon ajtajáig, ahonnan a hang jött.

— Szép vagy, — hangzott a Jean szava, — te vagy az én szerelmem, szépségem, gyönyörűségem... Lásd, a lábaid elé omlottam; csak neked, csak érted élek...

Halk nevetés volt reá a válasz.

— Nem ugyanezeket a szavakat súgod-e a szegény feleséged fülébe is? Nem hiszi-e azt ő is, az őszhajú Elise, hogy ő neked az egyetlen szerelmed, szépséged? Hidd el, Jean, nevetséges vagy...

Ebben a pillanatban vékony árny-alak jelent meg az ajtónyíláson át beszürődő fénysávban.

— Jean, Jeanom!

A kristály-palota darabokra tört; a szív megrepedt... Elise még egy utolsó lépést tett, s azután egyet fordulva odavágódott az ura lábaihoz.

Előfizetési fölhivás

Új évnegyedét kezdte meg az Uj Idők a tizenkilencedik évfolyamának. Az elmult két évtized alatt az Uj Idők a művelt magyar úri család legkedvesebb barátja lett. Nagy népszerüségét annak köszönheti, hogy két évtizeden keresztül változatlanul ragaszkodott eredeti programjához, ahhoz, hogy igazán magyar és igazán modern legyen.

Uj évnegyedünk eredeti regénye, irodalmi szenzáció. A regény szerzője az előkelő társasághoz tartozó hölgy, akinek különös okai vannak arra, hogy meg ne nevezze magát. Sőt alig van valószínűség arra, hogy a közönség a szerző nevét valaha megtudja.

Maga a regény, úgy a pszichológiai, mint a milieu-rajz szempontjából valósággal mesterműi és kétségkívül a lehető legnagyobb föltünést fogja kelteni.

Fordított regény gyanánt Conan Doylenak, a világhírű angol írónak egy páratlanul érdekes és titokzatos munkáját adjuk.

Az Uj Idők előfizetési ára:

negyedévre	5 korona
félévre	10 „
egész évre	20 „

Az Uj Idők kiadóhivatala

Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Fényképezés a levegőből

1909. évi julius 14-én repült át Bleriot Franciaországból Angliába s azóta ezt a napot nevezik a levegő meghódítása napjának.

Az aviatika számtalan áldozatának szomorú sorsa mellett is egyetlen kérdés lebegett a repülő világ szeme előtt: eljön az az idő, amikor a repülés gyakorlati értékesíthetése elkövetkezik, mikor nem a magassági- és időrekordok fogják a levegő harcosait ujabb küzdelmekre buzdítani, hanem azok az eredmények, melyek állandóan értékesíthetők s maradandó nyomokat hagynak maguk után.

Ilymódon kezdődtek meg újra a levegőből való fényképezés kísérletei. Foglalkoztak ugyan már évtizedekkel előbb is ezzel a kérdéssel, köztudomású, hogy III. Napoleon drága pénzen léghajósokat toborzott 1870—71-ben táborába, hogy azok fényképfölvételeket készítsenek a német seregek hadállásairól, de a kísérletek kudarcot vallottak s a levegőből való fényképezés hosszú időn át szünetelt.

A legutolsó évek aviatikai sikerei nyomán újra megindult a versengés, még pedig két irányban. Kísérleteztek oly módon, hogy a fényképezés művelete emberélet kockáztatásával ne járjon, vagyis léggömbökkel fényképezőgépeket

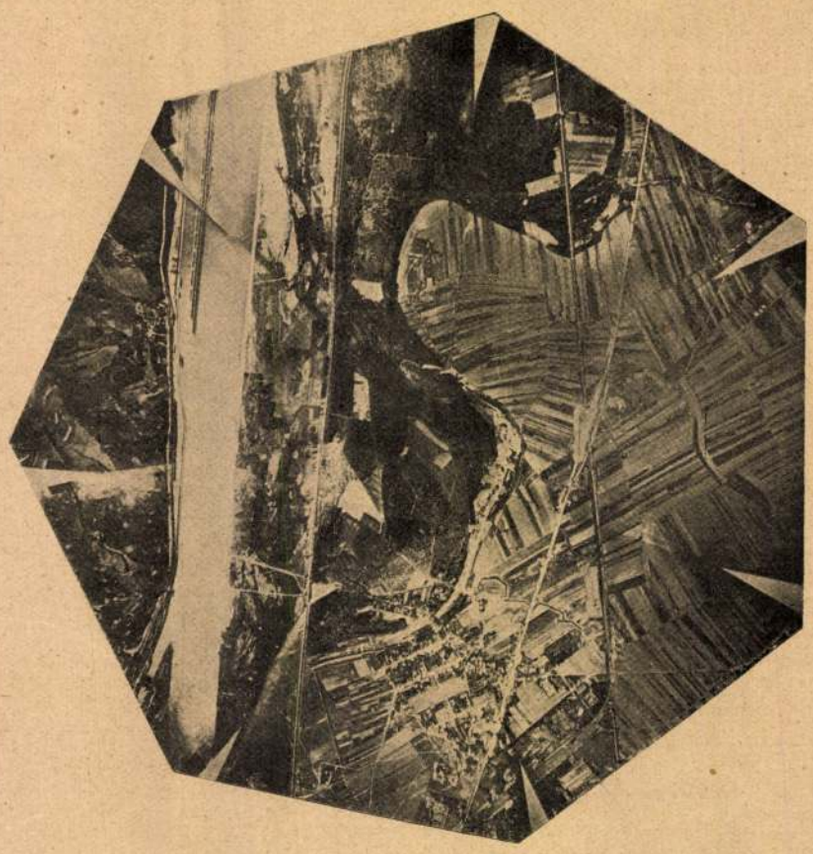

Fényképezés a levegőből. Jedlesse község és környéke a Dunával, 960 méter magasságból levéve. Nyolc lemez együttes fölvétele

vitelünk van. A házinyúl-tenyészetet pedig, illetve a nyulak fogyasztását, mert e nyulakat ma már az egész világon a „jövő húsának" tartják, a földmívelésügyi kormányzat azzal is elősegíti, hogy szakácskönyv kiadásáról gondoskodott, amely e nyulak elkészítésének különféle inycsiklandó módjait tárgyalja.

Ime mire képes az ügyszeretetétől áthatott állami adminisztráció, ha hivatása tudatával dolgozik, ha programmja van, ha nem ötletszerűen, a naponkint változó események, körülmények behatása alatt áll, hanem ideák, szélesalapú gondolatok, mélyreható tervek kivitelét és megvalósítását tűzi maga elé s ha megvan a helyes érzéke, hogy terveinek végrehajtására a célravezető eszközöket kikeresse s meg is találja. Mert földmívelésügyi kormányzatunk meg is találta és pedig a mindenki által könnyen, olcsón megszerezhető, mindenki által érthető, sőt élvezhető szakirodalomban.

Tisztelettel kérdezzük, miért nem követi ezt az — íme — a gyakorlatban is kipróbált, sőt bevált utat művészeti politikánk? Talán nincs ember, aki művészeti szakirodalmat laikusok részére írjon? . . . Hiszen hirtelen egy egész tucat nagynevű magyar írót tudnék fölsorolni, aki nemcsak szivesen, hanem a legértékesebb becsvággyal is szentelné ennek a mélyszántású munkának idejét, tudását, tollát! Vagy nincs pénz? . . . Ha a földmívelési kormányzatnak van arra pénze, hogy ingyen osztogassa a különféle bogarak, hernyók és férgek pusztításáról és elszaporodásának megakadályozásáról írott külön-külön füzeteket, akkor kell, hogy a közoktatási kormányzatnak is legyen pénze az oktató, nevelő művészeti irodalom megteremtésére, amelyet ingyen, vagy nagyon olcsó pénzen osztogasson az egész országban — s legelső sorban az ifjúságnak.

Gondoljuk el, t. közvélemény, hogy a csirkékről és kacsákról a szerkesztőnek minden héten új és új elmondanivalója van, és művészeti politikánk nem találja szükségesnek, hogy a művészetről is minden héten mondjon valamit a közönségnek? Vagy nincs pénz? Lennie kell, vagy pedig ne beszéljünk arról, hogy az állam mily dicséretes mértékben támogatja

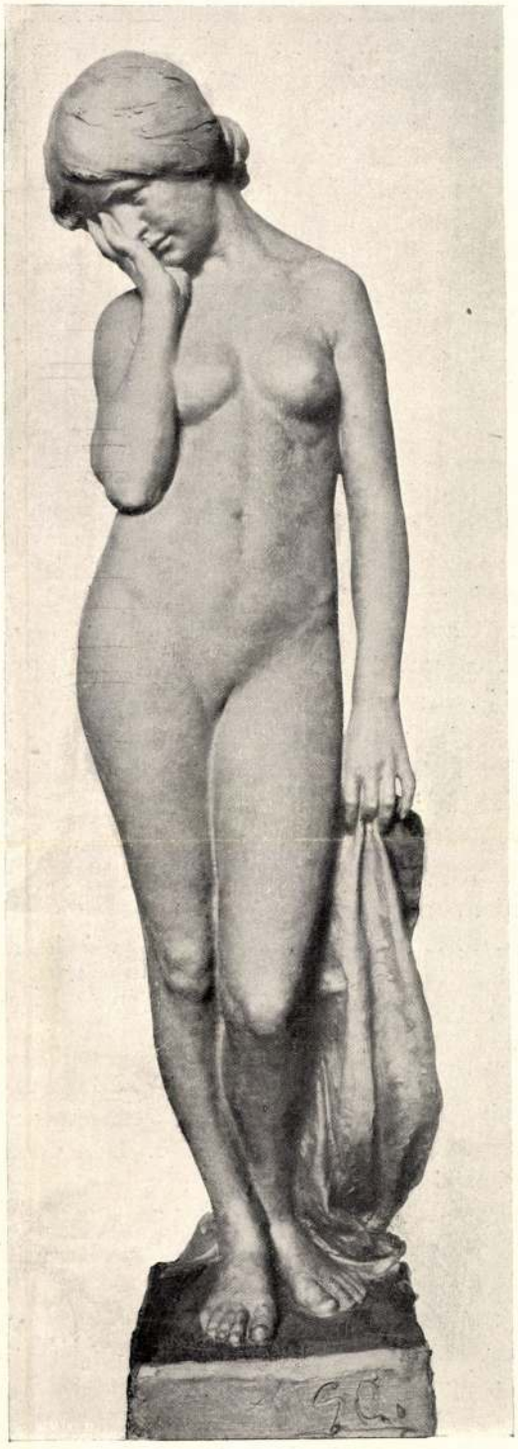

TANULMÁNY
SÁMUEL KORNÉL SZOBORMŰVE
A HARKÁNYI-DÍJ NYERTESE

Művészet 1909

művészetünket. Mert a támogatásnak ma dívó módja semmivel sem különbözik attól, amelyben bármely magános, aki vásárol, művészetünket részesíti. Az állam üzletet köt mai támogatásával, ellenértéket kap, mikor vásárol, tehát legalább annyit kap, mint a mennyit adott. Ha pedig már ezt is támogatásnak tekintjük, akkor az állam gondoskodjék arról, hogy a magántámogatók száma szaporodjék, vigye át a köztudatba a műpártolás szükségességének tudatát, érzetét, vágyát, hasson közre abban, hogy a közízlés nemesedjék, hogy a magyar lélek óhajtsa a művészetet s minderre használja föl a toll erejét. Mert mentül több fognak művészetről olvasni, annál többen fognak a művészet iránt érdeklődni. És mentül többen fognak érdeklődni iránta, annál magasabb színvonalra fog emelkedni maga a művészet. Művészeti politikának pedig ez, és semmi más, lehet csupán a vezéreszméje. Erre kell reájönnie s ehhez kell megkeresnie és megtalálnia is a megfelelő eszközöket, ezek között elsősorban az irodalmat.

Majd ki fogjuk más helyen mutatni, hogy az, amit ma a művészet támogatásának nevezünk, nem az és ha mégis az, ha valaki erősen ragaszkodik azon hitéhez, hogy a művészet ma állami támogatásban részesül, akkor egy későbbi jegyzetünkben azt is ki fogjuk mutatni, hogy ez a támogatás alig valamivel több az alamizsnaosztogatásnál. Mert az állam a művészetet csak két úton támogathatja: ha a színvonal emelésére törekszik és ha közönséget nevel részére. Lám Darányi miniszter támogatja a mezőgazdaságot, mert neveli, oktatja, vezeti közönségét. És művészetpolitikánk? . . . Bizonyosan arra az álláspontra helyezkedik, hogy könnyű a mezők miniszterének. Az ő újságait azok veszik meg, akiknek azok hasznot hajtanak, a csirkék, nyulak stb. újságját csak azok rendelik meg, akik ilyeneket nevelni s ezáltal jövedelmeiket szaporítani akarják. De a művészet kinek hajt vajjon hasznot? Hiszen a művészet fényűzés.

Tévedés, mely egyúttal meg is magyarázza azokat a nyomokat, melyeken művészetpolitikánk halad, amely nem ismerte föl, hogy egy nemzet művészet nélkül egyáltalán meg sem élhet, amelynek tudnia kellene, hogy az ember veleszületett ösztönénél fogva mindig a szépre törekszik, amely nem számolt azzal az egyszerű ténynyel, hogy az ember élete a művészetre való törekvéssel szinte összeforrott. (Művészeti politikánk látható eredményeiből legalább is ezeket kell következtetnünk). Már a neolitkorbeli ember díszítette a maga agyagkorsóit s ő lett egy sajátos művészet megalapítója. És ma van-e olyan ember, aki ha bármit vásárol, ne azt vásárolná, amit saját fogalmai szerint szépnek talál és olyan van-e, aki tudatosan vásárolna rútat, hacsak nem ez volt a vásárlás célja? Franciaország miért lett a világ első nemzete, ha nem azért, hogy kulturájával, elsősorban művészetével megteremtette a francia ízlést, amely után az egész világ igazodott? Hiszen a francia ízlés világuralma mellett még Napoleon hatalma is eltörpül!

A művészet, a komoly, életerős, virágzó, nagy lendületű művészet tehát olyan vagyon, amelyre a nemzetnek jövőjüket építhetik meg s ha ez igaz, mennyivel komolyabban kell nekünk vennünk, akik most vagyunk azon az úton, hogy a jövendő Magyarország alapjait lerakjuk, akik súlyos áldozatokat készülünk azért hozni, hogy megteremtsük a magyar ipart, s nem gondoskodunk arról, hogy a magyar ízlés finomodjék, fejlődjék, holott tudnunk kellene, hogy ízlés nélkül nincs ipar, vagy ha van, akkor kópia; ennek pedig a XX-ik században nincs értéke.

Íme tehát szokjunk le arról a tagadhatatlanul kényelmes álláspontról, hogy a művészet fényűzés, mert mindannyiszor, midőn művészetünk nehezen gördülő szekere el-elakad, ezzel is szoktuk magunkat megnyugtatni s helyezkedjünk azon egyedül elfogadhatóra, hogy a művészet, mint a közízlés fejlesztője és megnemesítője, közszükség, a nemzetek kulturális és közgazdasági fejlődésének egyik fókusza s ha erre az álláspontra tudtunk helyezkedni, akkor meg fogunk barátkozni azzal a gondolattal is, hogy nemzetünknek legalább olyan fontos érdekei fűződnek a művészethez, mint a — csirkékhez és kacsákhoz.

Elő tehát a népszerű művészeti szakirodalommal, mely ezeket a köztudatba vigye át,

Sámuel Kornél (Szilágykövesd, 1883. ápr. 1o. — Uzsok, 1914. okt. 2.): szobrász. Az Iparművészeti Isk.-n Mátrai Lajos, majd 19o5-től Münchenben Balthasar Schmitt növendéke volt. Egy ideig dolgozott a Nymphenburgi porcelángyár számára is. 19o7-ben szerepelt a Kunstvereinben. 19o8-ban jött haza és Telcs Ede műtermében dolgozott. 19o9-ben a Műcsarnok Tavaszi Tárlatán Női akt c. szobrával dijat nyert. 1911-ben Olaszo.-ban járt tanulmányuton. A kor akadémikus és impresszionisztikus felfogásával szemben A.E. Hildebrand elveinek hatása érvényesült művészetében. Finom ritmusu, lirai hangu, formatisztaságra törekvő munkái a m. szobrászat egyik igéretének mutatják (Éva, Narcisszus, Dávid, stb.). Az I. világháboru áldozata lett. Hagyatéki kiállitását 1915-ben rendezték meg az Ernst Muz.-ban. — Irod. Lázár Béla: S.K. (Művészet, 1914); "A harctér halottai" (Művészet, 1916); N. Pénzes Éva: S.K. (Művészet, 1965).

Sámuel Kornél szobrász

Magyar Életrajzi Lexikon

Sámuel Kornél, szobrász; szül. 1883 április 10-én Szilágykövesden, megh. 1917-ben az orosz csatában.

Sámuel Kornél

Penzt olvasó nő

Budapest békesför. tulajd.

V.

65. Pergament oklevél

1021

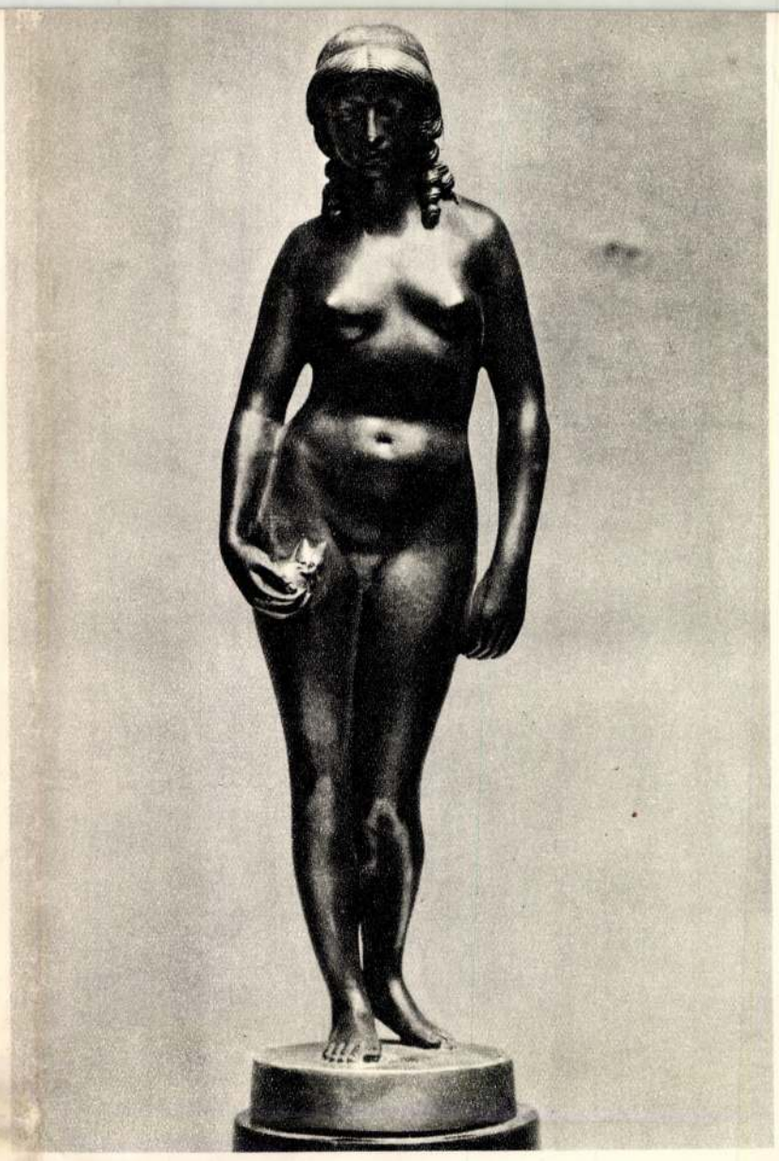

Sámuel Kornél: Éva – Eва

A SZÁZADOS ÚTI MŰVÉSZTELEP

A látogató kissé meghökken, ahogy megközelíteni igyekszik a telepet. A művészi alkotás fogalmát a magánnyal kapcsolta, idillikus környezetben, zöldövezeti csendben, vagy a városi házak fölé emelt, felhőket ostromló, nagyablakos műtermekben.

Itt, ez a telep, több mint félévszázados múltjával rácáfol a romantikus elképzelésre. A környék túlságosan is prózai. Az egymás után sorjázó járművek dörömbölése, a Kerepesi út és Hungária körút kissé szutykos vidékének szomszédsága inkább egy külvárosi szükség-települést ígér. Valójában, egykor talán az is volt. Az első világháborút előző években a művész, ha kimondottan nem is, de felesleges batyu volt a társadalom nyakában, valami néven nem nevezhető foglalkozású egyén, némileg gyanús, alkalmasint veszélyes elem, akit a jó polgár tudomásul vett ugyan, mint a megszállott kelekótyát szokás, de lakásának küszöbén csak fanyalogva engedte át. A Százados úti telep megteremtése valamifajta emigrációra kötelezte azt a néhány festőt, szobrászt, akik pionírként ide vonultak be, egy kerítés mögé, mint akikre ráhagyják, hogy éljenek kétes szándékaiknak, de lehetőleg elkülönítve a „tisztességes" emberek közösségétől. Mi sem lehetett alkalmasabb erre, mint a városszéli káposztáskert. Igaz, álmodni itt is, így is lehetett egy becsületesebb világról, ahol áhítozzák majd a szépet, a korról, amikor viszont kívánja látni magát az ember, olyannak, amilyen, bánataival, boldogságával, élete összetevőivel: a munkával, vágyaival, jóval és rosszal, széppel és rúttal, ami útját szegélyezi, faragni, vésni, ábrázolni ezt az egész kuszaságot, amit az ember és világa jelent.

Aztán dátumok jöttek. Felbolygatták ezt a kerítések mögé menekült viszonylagos nyugalmat is. Ezerkilencszáztizennégy, tizenkilenc, meg az azt követő évek, aztán megint a negyvenes viharok és végre-végre negyvenöt, amely elhozta az itt élőknek is nemcsak a személyes, testi szabadságot, hanem az eszmei, alkotási lehetőséget, a megvalósuló álmokat, még ha roggyant falak, bezúzott üvegek között, felmart utak közelében is. Sok-sok év telt el azután is, amíg a föld kisimult, amíg a gyomból, bozótból park és pázsit lett, amíg az alkalmi és örökké ideiglenesnek tetsző településből ízléses, kényelmes otthona, teremtő munkaterülete, egyik forrása lehetett annak a többletnek, ami az ember számára immár nélkülözhetetlen napjainkban, akár a víz s a kenyér — a művészetnek!

A kapu kitárva, a drótkerítés friss, üde zöld, átlátni rajta: nincs titkolnivaló azon, ami mögötte történik, egy „nagyüzemesített" művészi, alkotó műhelyben, ahol a munka ritmusát csak az különbözteti meg a közeli kenyérgyár „műszakától", hogy nyersanyaga nem a liszt és kovász, hanem a szellem és szép tudata. A tágas házközök télidőben is pihentető képet nyújtanak, hósipkás öreg szobrok vigyázzák a művész-csemeték szünidős szórakozásait a jeges utakon.

Ahogy a látogató bizonytalan léptekkel tapogatja a jeget, arra gondolhat, hogy a telep lakói boldog emberek, akiknek megadatott, hogy hivatásuknak, hivatásukhoz illő környezetben éljenek, ismerik céljaikat, erejük, képességük van azok megvalósításához és segítő karok ölelik, támogatják őket szándékaikban. Így van-e? Felhőzik-e gondok azt a napsütéses örömöt, amit a teremtő művészek számára jelent a Százados úti telep?

A szobrász és tanácstag, Buza Barna a legilletékesebb válaszolni a kérdőjelekre, akit egyhangú bizalom vezényelt utóbbi pozíciójába, bizalom aktivitásában, sőt konokságában, amivel keresztülviszi a kollektív óhajok megvalósítását, bizalom a művészben, aki becsüli művésztársait s akit megbecsülnek a hivatalok íróasztalai mögött.

Egy személyben ketten fogalmaznak hát, ilyképpen:

— Természetesen nem élünk gondok nélkül. Kétségtelen, megvalósíthattuk ezt a miliőt, ami az alkotó munka előfeltétele. Közel száz ember él és dolgozik itt, művészek és hozzátartozóik, és az utóbbi esztendőkben sikerült a főváros művésztelepéhez méltó környezetet is teremtenünk. Ez a rang azonban kötelez is, megmutatkozni úgy és olyannak, ami méltó félévszázados múltunkhoz. És itt, e tekintetben mindjárt jelentkeznek is gondok. Elsősorban természetesen az anyagi természetű gondok, aztán birkózás bürokrata megnyilvánulásokkal, „adminisztratív" nehézségekkel. A jubileumunkra, ha kissé megkésve is, a Nemzeti Galériában kollektív kiállítást rendezünk, aminek útjából most már elhárultak az akadályok, bár hivatalos helyről korábban elhangzott még olyan érvelés is, hogy mi nem képviselünk „iskolát" — ami egyébként nem is állt soha szándékunkban —, nem vagyunk hát hivatottak kö-



Csorba Géza: Szabadság – Liberté – Свобода



Kerényi Jenő: Sátoraljaújhelyi partizánemlékmű vázlata
Esquisse du monument aux partisans de Sátoraljaújhely
Эскиз шаторальяуйхейско памятника партизанам

zös kiállításban megmutatkozni. Szeretnénk megjelentetni évkönyvünket is, amely ismertetné a telep múltját, jelenét, küzdelmeit, az eredményeket, az itt élő s alkotó művészeket, munkásságukat, szóval örömeinket, gondjainkat. Ez is anyagi probléma. A Népfront, a VIII. kerületi tanács, a képviselői csoport támogatását élveztük eddig is — mindenekelőtt abban, hogy ez a telep ma olyan amilyen, s majdcsak elhárulnak az akadályok kiadványunk elől is. Soroljam tovább a gondjainkat? A telep ma már kicsinek bizonyul. Elvileg bárki, arra érdemes művész, élhet, alkothat itt, akit az illetékes minisztérium javasol. Mégis megtörtént, hogy bizonyos érthetetlen válogatás taszított el egy művésztársunkat joggal kiérdemelt műtermétől. Az 1965 januárra tervezett kiállításunkat egyébként szándékozunk, illetve szeretnénk évről évre megismételni produktumainkból, beszámolni eredményeinkről, haladásunkról, bizonyságul, hogy rászolgálunk arra a megbecsülésre, amely idejuttatott bennünket. Terveink közé tartozik, hogy egy „fiók-telepet" létesítsünk a Balaton veszprémi partján, ahol bárki, a tó és környéke, mint téma iránt érdeklődő művész juthatna telekhez, amelyre kötelezően, határidőn belül valamiféle „kunyhót" építtetne. Egyetértünk abban is, magam már hangot is adtam annak a javaslatnak, hogy a főváros, pályázat nyomán, alapítson évről évre kiosztandó aranyérmet, szobrászok, festők és más képzőművészeti ágak művelőinek, pontosabban kiemelkedő alkotásaik jutalmazására, kitüntetésére. Hogy ez megvalósuljon, ma már csupán az én gondom. Az elvi hozzájárulást már meg is kaptam hozzá.

Különben: a mindennapjaink csendesek, amint hivatásunkhoz illik. Tiszteljük egymás munkáját. A környezetünkről — ismétlem — jószándékú hivatalok gondoskodtak és gondoskodnak életkörülményeink egészséges, emberi megteremtéséről is. Még kertészeink is vannak, akiknek köszönhetjük az enyhébb hónapok üdítő látványát. Mi magunk néha vitatkozunk, megzsürizünk egy-egy befejezett alkotást, de ez konstruktív célzattal történik. A „bohémség"-et csak onnan ismerjük, ami beszűrődik a kerítésünkön túli világból. És öröm így együtt lenni, nyilvántartani a szomszédságot, tudni, hogy az otthonokhoz ragasztott, üveges kalitkákban szorgos munka folyik, mindenütt születőben valami szép, új és érdekes, jobbrabalra tőlem, előttem és mögöttem: Grantner Jenő, Kurucz Dezső, Pándi Kiss János, Boldogfai Farkas Sándor, Balázs István, Szabó Iván, Mikus Sándor, Farkas Aladár, Csontos László, Győri Dezső, Szombat Béla, Ungvári Lajos, Eigel István, Szekeres István, Bencsik István, Gömbös László, Csorba Géza, Kamotsay István, Soproni Stöcker Károly, Ispánki József, Kákonyi István, Kutassy Imre, Cser Károly, Antal Károly, Gábor Móric, Tóth B. László, Moldován István, Herczeg Klára, Makrisz Agamemnon, festők, szobrászok, grafikusok, fafaragók, ötvösök, keramikusok, restaurátorok élünk itt egymástól ölelésnyi távolságra, idősebbek és fiatalok, irányzatok képviselői, realisták, modernek, figuralisták, teoretikusok, érccel, kővel dolgozók, olajra, vízre esküvők, ecset, véső, ceruza, kés a kezükben, szüntelen mozgásban. A ritmus örök, egybefolyó és mégis valamennyi műterem külön világ. És jó így. Nagy-nagy öröm egy effajta közösség részesének lenni. Ezek az aktiváink. Dehát hogy még szaporítsuk a passzivák számát is, amelyek már persze nemcsak a Százados úti telep gondjai, hiszen nyögi azokat az egész ország művésztársadalma: a szervezettség hiánya, gondosabban fogalmazva a szakszervezetünk kifogásolható gyengesége, továbbá az elfogult zsürizési módszerek, amelyek néha mellőznek — és méltatlanul mellőznek — érdemes alkotásokat. Viszont — csak éppen mi élnénk gondok nélkül?

A látogató, aki most teljességre vágyna, szívesen végigzörgetné a műteremablakokat, bekukkantana a készülő munkákra, végigkérdezne mindenkit, s vinné a hírt a világnak: valami érik, formálódik ott kint a Százados úton, ami szobor lesz az ország valamelyik terén, parkjában, emlékmű és kép a múzeumok, tárlatok falain, lakások díszei, kultúrházak büszkeségei. De most illetlen és tolakodó lenne, a készülődés pillanataiban leskelődni. A látvány, a téli táj csöndre kötelez.

Tokaji György

AZ 50 ÉVES SZÁZADOS ÚTI MŰVÉSZTELEP KIÁLLÍTÁSA

A századforduló a művésztelepek létesítésének ideje itthon és egész Európában. S míg a nagymúltú nagybányai, vagy szolnoki művésztelepet is néhány művész kezdeményezése hívta életre azzal, hogy hosszabb-rövidebb időre megtelepedtek ott, s a fiatalabb festőnemzedék irányítójaként a természet szabadabb művészi ábrázolását, a jellegzetes tájak népének tanulmányozását indították el — a Százados úti telep, eltérően a többi, hasonló létesítménytől, meghatározott céllal épült: a fiatal szobrásznemzedék műteremgondjainak enyhítését szolgálta.

A Főváros kevés, haladószellemű intézkedései között szerepelt a művésztelep megépíttetése. Megértették, hogy a festőkkel szemben — akik bárhol, lakásuk helyiségeit, vagy a padlástereket átalakítva működhettek — a szobrászok, tekintettel a munkájuk során használt súlyos anyagokra, hátrányos helyzetbe kerültek. Mindezek meggondolásával a Főváros vezetősége a város határában, csendes, nyugodt környezetben 28 műtermes házat építtetett fel. Az alapítók, az első lakók között találjuk a későbbi nagy művészek több kimagasló alakját, hogy csak Kallós Ede, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Medgyessy Ferenc, Pásztor János, Pór Bertalan, Szentgyörgyi István nevét említsük.

A Főváros úgy érezte, hogy a felépítéssel minden kötelezettsége megszűnt, sem a karbantartásról, sem a művészek számára megrendelésről nem gondoskodott. Tevékenységükről elvétve esik csak szó, pedig az ötven esztendős visszaemlékezések számtalan ismert és becsült művészről adnak számot, akik jelentős műveiket itt hozták

létre. A megrendelés a Tanácsköztársaság idején indult meg, amikor olyan szobormű-vekre adtak ki pályázatot, melyen mindnyá-jan részvettek. A munka olyan lendülettel folyt, hogy május 1-én a Nemzeti Színház előtt állt Pásztor János Leninje, a Parlament előtt Kisfaludi Stróbl Zsigmond Katonája, Gábor Móric és mások pedig a Katona-forradalmárok c. kiadványhoz készítettek illusztrációkat. Nagyszabású grafikai művek láttak napvilágot, így pl. Poór Bertalan alkotása.

A Tanácsköztársaság bukása utáni idő-ben többen emigráltak, mások a háborúban vesztették életüket. Új lakók költöztek a telepre s a munka tovább folyt. A két világ-háború közötti csaknem negyedszázad a telep második periódusának tekinthető. Az alapítók közül már világhírnévre tett szert ekkor Medgyessy Ferenc és Kisfaludi Stróbl Zsigmond.

Az újjáéledés periódusa a felszabadulás utáni években indult meg. Az erősen ro-mos épületeket lakhatóvá tették, de a helyre-állítás lényegében csak 3 év előtt indult meg, amikor a Fővárosi Tanács VIII. ker. Párt-bizottsága és a Hazafias Népfront képviselő-csoportja kezdeményezésére nagyarányú át-alakítással, korszerűsítéssel újították meg az épületeket s így újjászületetten ünnepelhette a telep 50 éves jubileumát.

Most, az újabb fél évszázad küszöbén reprezentatív kiállítás tárja elénk múlt és jelen ötvözetében annak a vállalkozásnak öt évtizedes eredményét, mely elsősorban a XX. századi magyar szobrászat fejlődését segítette elő.

Az évi, nagy képzőművészeti seregszem-lék sorában nyilván egyike lesz a legna-gyobb érdeklődésre számottartó kiállítások-nak a művésztelep 50 évi munkásságának bemutatása. A Magyar Nemzeti Galéria és a Budapest Történeti Múzeum Kiscelli Múzeum kutatóinak gondos előkészítő mun-kájával a fejlődés történeti vonala impo-zánsan bontakozik ki.

A kiállítás, kronológiai sorrendet követve, az alapítók emlékanyagával indul. Kiemelten szeretnénk emlékeztetni arra, hogy a telep rangját elsősorban Medgyessy Ferenc jelen-léte emelte, aki 1912-től haláláig ott dolgo-zott, neve, alkotásai örökre összeforrtak a telep életével. A telep, ahol úgyszólván valamennyi alkotása készült, kimagasló mű-vészi munkálkodásának örök tanúja ma-rad, műterme ma is változatlanul múze-umként őrzi emlékét. A debreceni Déri Múzeum előtt álló hatalmas méretű, mű-vészetet és tudományokat szimbolizáló szob-rai egyikének kisméretű vázlata, a férfias erőt sugárzó Magvetője s a viharos dina-mikájú Tánc. c. reliefje szerepel többek között kiállításunkon.

Az alapító törzsgárdához tartozó Kallós Ede a Párizsban töltött tanulóévek után szép számmal alkotott itthon síremlékeket, portrékat. (Bemutatott Bessenyei feje őrzi munkásságának emlékét.) A legidősebb nem-zedék tagjaként említjük Pásztor Jánost is, aki köztéri szobraink közül II. Rákóczi Ferenc lovasszobrát mintázta barokkos len-dülettel, ugyanakkor a görög előképekhez hasonló megfogalmazású női aktok mestere is. A Léthe vize finom proporcióival eleve-nen tükrözi ezt. A kölcsönhatások, melyek megmutatkoznak több, fiatal szobrász mun-kásságán is — feltételezhetően a problémák megbeszélése, a telep lakóinak élénk esz-mecseréje révén alakultak ki. A fiatalon elhunyt Sámuel Kornél vagy Csikász Imre alkotásai feltétlen azonos művészi elveket valló eredményeket sugároznak. Az alapí-tótagok úgyszólván valamennyien sokrétű művészi feladat elvállalására voltak alkal-masak. Nagyméretű emlékművek, köztéri szobrok, kisplasztika vagy relief egyaránt szerepel mindnyájuk oeuvre-jében. Az ismert mesterek közül Sidló Ferenc Stróbl A. tanít-ványa — Szent István lovasszobrának vázlata érzékelteti, hogy legszívesebben művelt te-rülete az emlékműszobrászat volt. Zsákodi Csiszér János számtalan város hősi emlék-művének mestere, ugyancsak a monumen-tális méreteket kedvelte. A nem élő alapító tagok közül a kiállításon találunk emléke-zetőt Beszédes János, Faragó Árpád, Gemes Gindert Péter, Horváth Géza, Kara Mihály,



Somogyi József: Sirató — Pleureuse
Плакальщица

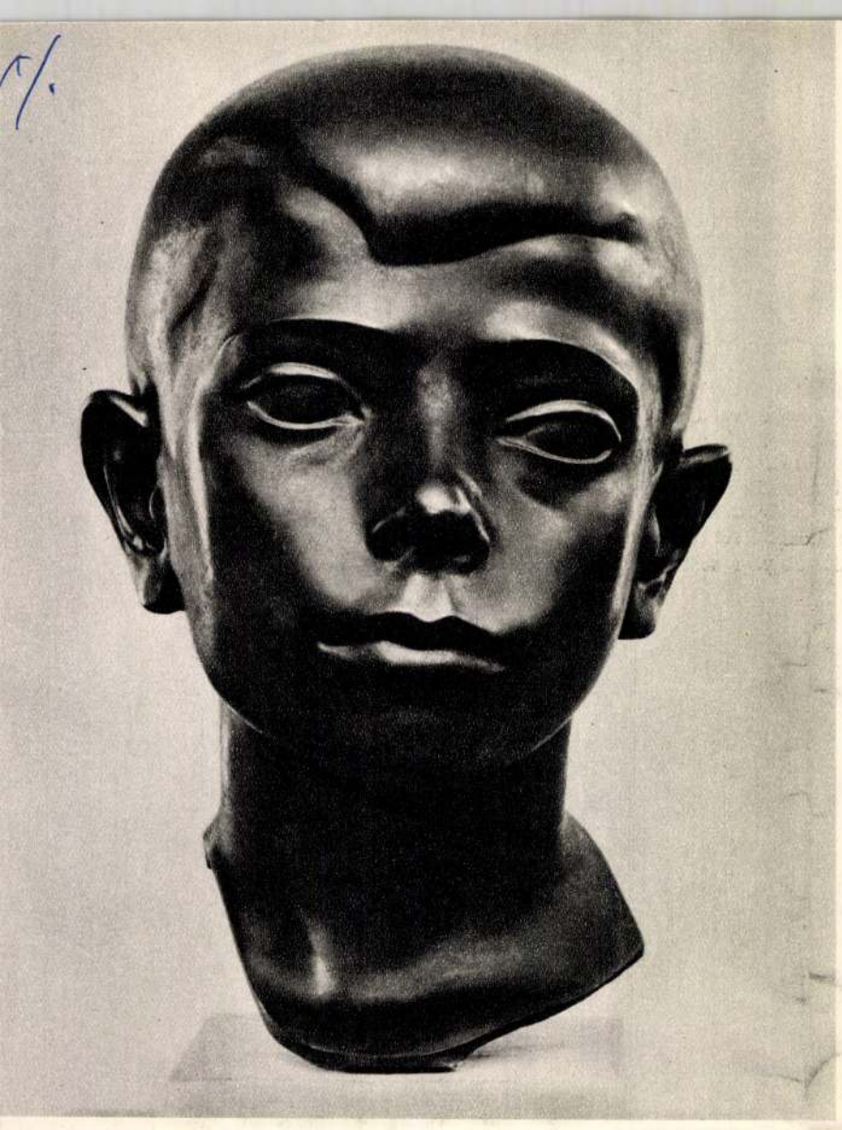

Kara Mihály: Gyermekfej – Tête d'enfant
Голова ребенка

Lányi Dezső, Margó Ede, Martinelli Jenő, Pongrácz [Szigfrid, Szentgyörgyi István szobrászok alkotásaiból is.

A művészek között az arány a szobrászok javára mind a mai napig fennáll, mégis az alapítótagok között is találunk mestereket festészetünk nagy egyéniségeiből. Mindenekfölött emlékezünk Pór Bertalanra. Önarcképei, Édesanyja portréja jellemábrázoló készségéről tesznek bizonyságot, Vas utcai mozaikvázlata kompozíciós érzékét jellemzi. A tragikusvégű Czigány Dezső ugyancsak az új utakat kereső, Cézanne-i tanulságokat átérlelő művészek közé tartozik, ahogy ezt két csendéletén s tájain lemérhetjük. A kiállítás Basch Árpád emlékét is felidézi, aki párizsi tanulóévek után indul el művészi pályáján. Kádár Béla és Czencz János a bajor főváros akadémiáján tanultakat hasznosítja. Kádárnak néhány finom vonalú grafikája szerepel. Czencznek többek között oldott festőiségű zöld lombháttér előtt ábrázolt női portréja látható.

Azon nagy mesterek közül, akik ma is tevékenyen vesznek részt a magyar szobrászat irányításában, s akik munkásságának példáján nevelődnek a fiatalok, elsőként említjük Kisfaludi Stróbl Zsigmond nevét. Kétszeres Kossuth-díjas kiváló művészünk műveivel a világ számtalan pontján találkozhatunk, idegen földrészeken, fejedelmek és államfők féltett kincseiként. Művészete széles skálán mozog. A lélek nyugtalan sóvárgását megjelenítő Ad astra nagylélegzetű, mesterien megoldott monumentális szobrai közül való, a klasszikusan formált Finále lírai megfogalmazású női aktjainak csoportja. Kitűnő jellemábrázolással mintázott portréi közül Iványi Grünwald Béla arcmása díszíti kiállításunkat. Az őslakók egyik vonzó jelensége Cser Károly. Danaida c. szobra nemes vonalú, harmonikusan megoldott figurájával 1943-ban a Képzőművészeti Egyesület aranyérmét nyerte el.

A római ösztöndíjasokat az egyirányú stílustörekvések jellemzik (Antal Károly, Abonyi Grandtner Jenő, Buza Barna, Boldogfai Farkas Sándor, Ispánki József, Győri Dezső, Kerényi Jenő és Pándi Kiss János), a harmincas években járták meg az örök várost és hasznosították mindazt, amit részben az antik művészetből, részben az akkor működő római szobrászok munkásságából meríthettek. Antal Károly monumentális méretekben gondolkozik, erről ad számot a Népstadion felvonulási útjára készült Birkózók c. szobra. Buza Barna Kuruc lovasát Kazincbarcikán állították fel, s kiállításunk legnagyobb kompozíciója, a Zenélő fiatalok Komlóra kerül. Jó érzékkel megoldott lovasfiguráját (Felderítő) elmélyült tanulmányok előzték meg. A realista arcképszobrászat jó példája Abonyi Grandtner Jenő Bakai Lajost ábrázoló portréja. Boldogfai Farkas Sándor vidéken felállított, több nagyméretű alkotása mellett a kisplasztikában is tevékenykedik. Győri Dezső kedvelt műfaja a sportszobrok modellálása, Ispánki József pedig számtalan épületplasztikai megoldásán túl az éremművészettel is eredményesen foglalkozik. Kerényi Jenő — bár mindössze két évet töltött a telepen, a sátoraljaújhelyi Partizánemlékmű tervét itt érlelgette ki. Pándi Kiss János nemzeti hősök, szilárd jellemű hazafiak képmásait örökíti meg, s ugyanakkor kis bronzművek megoldásában is kedvét találja.

Szabó Iván még a második periódus idején telepedett meg. Egyike a legsokoldalúbb művészeknek, erőteljes egyéniség, aki témáit a mindennapi életből meríti s jellemző rá a Medgyessy örökség, a magyaros formakészség. Mint éremművész is kiváló. Kétalakos kisplasztikája, a Köszöntő csupa líra, érzelem.

A II. világháború után a telepre költözött művészek közül elsőnek Mikus Sándor jelentőségét emeljük ki. Tömör megfogalmazású, nyugalmas, klasszikus hagyományok átértékelésével mintázott szobraival tereken, épületeken és múzeumban találkozhatunk. A munkásmozgalom forradalmi eseményeiről, koreai harcokról drámai hevülettel létrehozott kisplasztikai alkotások születtek a 45-ben megtelepülő Farkas Aladár keze nyomán. A Görög-

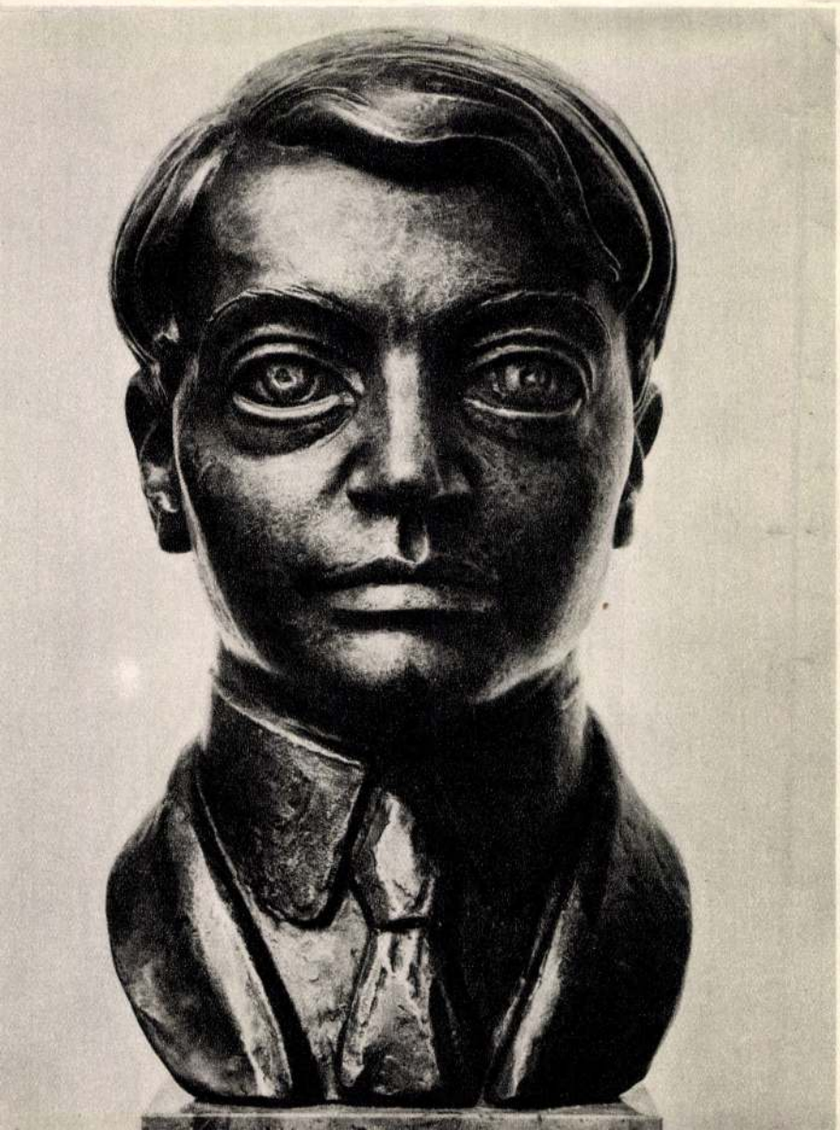

Mikus Sándor: Ady – Ади



Czigány Dezső: Csendélet
Nature morte – Натюрморт

országból politikai menekültként Magyarországon új hazát talált Makrisz Agamemnon Mauthauseni emlékműterve félelmes dinamikájával hat. Somogyi József zseniális formázókészségét bizonyítja az „Anya gyermekével" 1956-ból. Kamotsay István és Gádor Magda Pátzay tanítványok, s míg az előbbi a hatalmas méreteket kedveli, Gádor Magda a kisplasztika művelésében is kedvét leli. Kákonyi István szobrász, festő, ötvös, Csontos László is a legkiválóbbak közé tartozik.

A legfiatalabb nemzedék tehetséges szobrászait, a tragikusan elhunyt Gyenes Tamást, s Bencsik Istvánt, Nagy Sándort, Nagy Andort néhány igen jól megoldott s a különböző stílustörekvések jegyében fogamzott mű képviseli. A kiállítás bővelkedik szellemes megoldású érmekben, melyek Csontos László, Boldogfalvi Farkas Sándor, Ispánki József és Szabó Iván művei. A változatos grafikai lapok részben a szobrászok, részben a festők tanulmányai, vázlatok, mozdulatok érlelése, pillanatnyi hangulat megörökítése, ceruzával, tussal, akvarellel. Közöttük Makrisz Zizi színes linómetszetei erős színhatásukkal sajátos alkotások. Csont Ferenc négy vázlata 1912-ből mindmáig időszerű.

A kiállítás gazdag anyaga szép számmal reprezentálja a telepen ma is működő festők munkásságát. Közülük a kezdettől napjainkig hűségesen kitartó Gábor Móric friss alkotókedvvel, eredményesen dolgozik. Elmélyült tanulmányokra utal három szép kiállított portréja. Kutassy Imre 15 éve lakik a Telepen és Tóth B. László 1945-ben került oda. Kurucz D. István művei, a sajátos hallgatag, monumentális vonásokat tükröző alföldi tájak és emberek szép kompozíciói láttán ismét Medgyessy tanítására kell utalnunk, a sajátos magyaros jelleg továbbélésére. Tassi Klára és Eigel István Bernáth Aurél mellett szerezték meg a mesterségbeli felkészültséget. Eigelnél mozgalmas, konstruktív, olykor kubista jelenségek lépnek előtérbe. Cser Jolán az iparművészet terén jeleskedik. Színes, mázas kerámiáit megszerette a közönség.

A felsorakoztatott emlékanyag változatosan, tanulságosan domborítja ki azt a tényt, hogy a Százados úti művésztelep alkotó mesterei — idősek és fiatalok — a magyar művészet kitartó művelői. A múlt tisztelete, a jelen ápolása a jelképes lánc, melynek szemei összefűzik őket. A hagyományok megbecsülése, a művészet szolgálata — az örökség, amelyet az idősebb nemzedék útravalóul nyújt a fiatalok tarsolyába. Ez a biztosíték, hogy bár különböző utakat járva, egy akarat vezeti át őket — hinni a művészet felemelő erejében. Ez a hit segíti előre, amikor vajúdó lélekkel érzékelik a holnap hangját, felemelt fejjel küzdenek új utakon járva, ez ragyogja be életútjukat, amikor lázasan kutatják a belső összefüggéseket s a valóság kifejezhetőségének ezernyi, izgalmas változatát. A szobrászok agyagba gyúrják, a festők vászonra álmodják az alakuló jelen művészi inkarnációit — s az átfogó gondolat — úgy tűnik — az emberség, mint ahogy a nagy elől, Medgyessy Ferenc tanítása is a humánumot helyezte előtérbe.

Hisszük, hogy a kaleidoszkópszerű közösség összekovácsoló eszméje ezután is alkotásban és egymáshoz való viszonyban egyaránt a művészet magasrendű szolgálata s a tiszta emberség marad.

Telepy Katalin

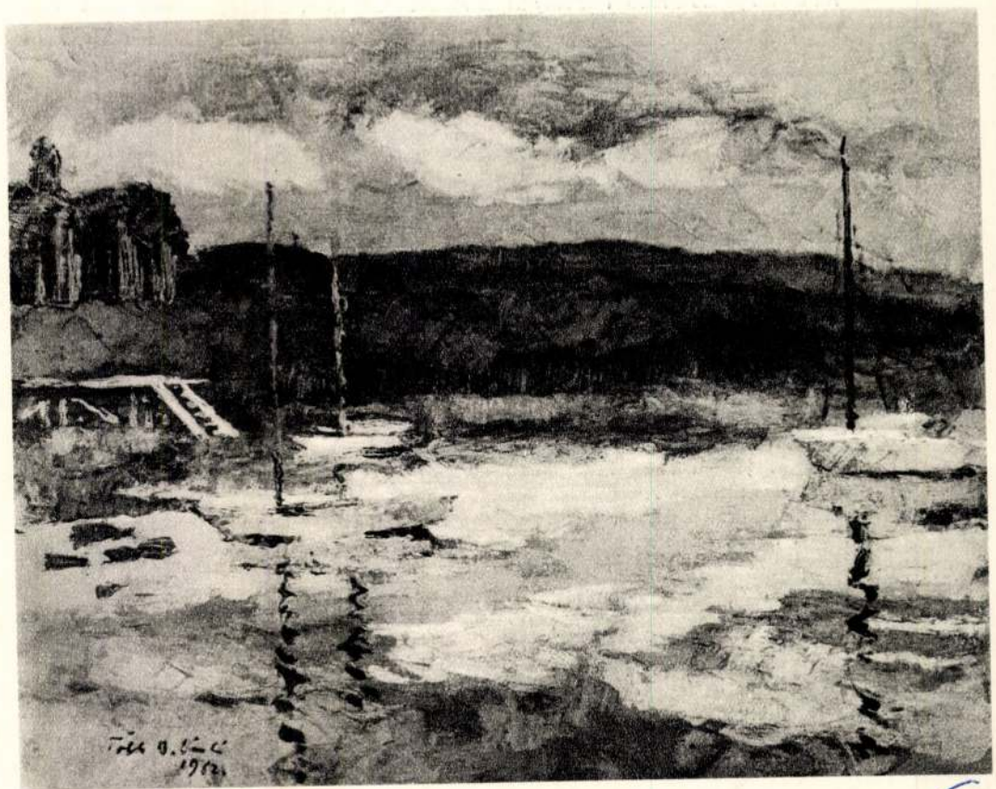

Tóth B. László
Balaton – Балатон

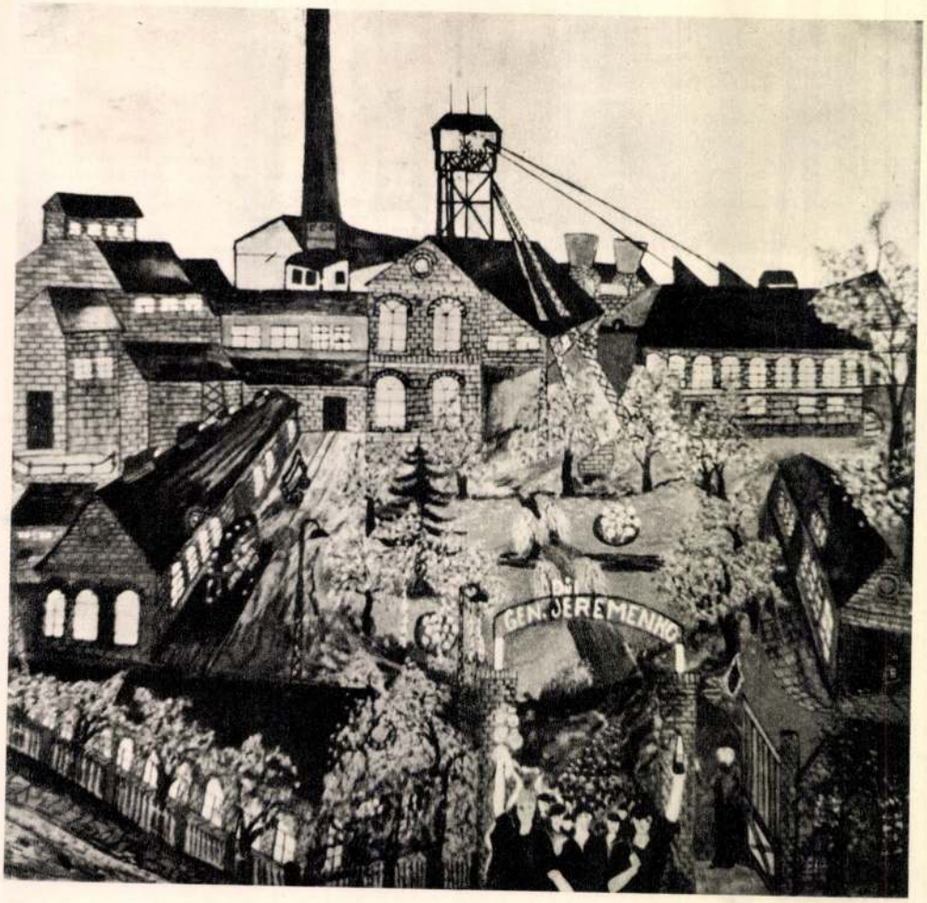

NAIV MŰVÉSZET CSEHSZLOVÁKIÁBAN

Jugoszlávia naiv művészetét 1963-ban a budapesti közönség is megismerhette. Azt azonban már kevesebben tudják nálunk, hogy északi szomszédunknál sem hiányzik a XX. századi művészeti fejlődésnek ez az érdekes változata. Az a kiállítás tehát, amelyet 1964-ben rendezett Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Galéria, s amely beszámolónknak címét viselte, a Magyarországról érkezett látogató számára is nagy élményt jelentett.

A „naiv festők" mozgalma — szívesen nevezik őket parasztfestőknek is — már a század elején kibontakozott Csehországban. Az úttörő Jakub Svoboda néhány képét részint eredetiben, részint sikerült reprodukcióban láthattuk a kiállításon. Említenünk kell a cseh-sziléziai Artur Karwurski nevét is, aki az első világháború idején festi a maga „naiv", de a korszak válságos élményeit jól kifejező festményeit.

1963 őszén módom volt Zágrábban a jugoszláv naiv festők képeit tanulmányoznom, s így önként adódik az összehasonlítási lehetőség. Természetes, hogy sok a rokonvonás, főleg ott, ahol a cseh vagy szlovák festők is paraszti, vagy kispolgári környezetből származnak. A szlovák Juraj Lauko például szinte ugyanazokat a témákat választja, mint Hlebine vagy Gola horvát „naivjai": karácsonyest, állatvásár, falusi temetés, babonás szokások. Némi különbséget már itt is jelent az eltérő felekezeti háttér: a horvát Ivan Lacković katolikus, a magyar Győry Elek kálvinista, a szlovák Juraj Lauko evangélikus falusi temetést fest! Egyébként azonban Lauko — vitathatatlan tehetsége ellenére — talán a leginkább „tipikus" jelensége a szlovák naiv festészetnek, ha életművét összehasonlító délkelet-európai távlatokból vizsgáljuk.

Mind a magyar, mind a jugoszláv naiv művészet végső soron „világias" jellegű, s a népi vallásosság — vagy népi babona — csak mint téma szerepel. Annál meglepőbb, hogy például a cseh Karel Daňko kiállított képei egytől egyig vallásos jellegűek. Három képét láttam Pozsonyban: az egyiknek tárgya Krisztus szamárháton (a jeruzsálemi bevonulás!), a másiké a keresztet vivő Krisztus, a harmadiké egy szántóvető, háttérben azonban itt is a megfeszített Jézus képével. Az Ecce Homo témáját választja a festőnő Natalie Schm
ország a
ellenreformáció nagy küzdelmeinek földje, nem csodálkozhatunk ezen a témaválasztáson. Ami pedig talán még érdekesebb: a vallásos, vagy vallással érintkező tematika nemcsak keresztény, hanem zsidó változatban is megjelenik. A kiállítás egyik legmarkánsabb egyénisége a zsidó Robert Guttmann. „Kárpátaljai zsinagógában" vagy „Chanuka-ünnep" című képei olyan érdekes művészt revelálnak, akit „naivsága" ellenére is megillet a „csehszlovák Chagall" epitetonja. A hitleri fajirtásban elsüllyedt chagalli-guttmanni világnak, a keleti zsidóság világának becses dokumentumai az ő festményei.

Áttételeken keresztül, de erősen érvényesülnek a csehszlovák naivoknál egyes modern áramlatok is, elsősorban a cseh „magas művészetben" is nagy szerepet játszó fauvizmus és szürrealizmus. Naiv fauveistának nevezhetők például a cseh Václav Žák-ot, aki Lauko mellett talán a kiállítás legnagyobb tehetsége. Víziókba átmenő fantasztikus táj- és városképeit fantasztikus színekkel is komponálja meg. Egyik városkompozícióján valósággal tüzelnek a mély vörösök, 1963-ból való Tájképén pedig — múlt idők emlékeként — Ferenc József és egy másik osztrák egyenruhás alak is megjelenik. A cseh származású, osztrák íróvá lett Robert Musil, vagy az ugyancsak cseh földről származó Franz Kafka világával rokonok ezek a képek!

Érdekes színt jelentenek a cseh naiv festőknél a munkásmozgalmi témák. Sajnos, Zágrábtól eltérően, a pozsonyi kiállítás rendezősége nem gondolt arra, hogy fényképekkel, levelekkel, önéletrajzi dokumentumokkal gazdagítsa a kiállítás anyagát. Annyit azonban a képek is elárulnak, hogy a művészek egyrésze munkás, vagy legalább is közel áll a marxista szocializmushoz. Viktor Řeha és a Vladimír Matoušek szinte kizárólagosan a munkások és bányászok életét ábrázolják. Különösen megdöbbentő Matoušeknek két sztrájk-képe, még a Masaryk-Beneš-féle burzsoá köztársaság korából.

Formailag a szürrealizmushoz, eszmeileg a marxizmushoz áll közel pompás szatirikus képeivel a cseh Josef Hlinomaz. Ha rangsorolnunk kellene, őt állítanók Lauko és Žák mellé. Naiv technika, szürrealista tudatosság, szatirikus tendencia elválaszthatatlan egységgé fonódik képein. Egyiküknek témája: „A nők a rendőrség segítségével üldözik Don Juant" — pompás kifigurázása a burzsoá rendőr-uralomnak! De a személyi kultusz torzításait is bátran ecsetvégre veszi a cseh művész. „A dogmatikusok gyülekezete" című képén az ágáló, erőlködő, cirkuszi bohócok módjára mozgó alakok közül a Mohamed-koporsója-szerű alkotmányban ég és föld közt lebegő, bebalzsamozott Sztálin sem hiányzik.

Sok a festőnő: Schmidtován kívül még Anna Ličková, Marie Janků, Ludmila Pokorná, Ludmila Procházková. Ličková és Procházková — ha szabad ezt mondanunk — valóban „naiv naivok". Képeik színezett gyermekrajzokra emlékeztetnek, de sok kedvességgel, egyéni mondanivalóval. Janků ezzel szemben egyfajta „népies szürrealizmus" képviselője, Procházková pedig a szatíra felé hajlik, csakhogy nem politikai, hanem inkább erkölcs társadalmi tekintetben („Városkánk legjobb műkedvelő színészei"

Nem hiányzik a pozsonyi kiállításról a plasztika sem: Žigmun Hubaček koldusokat, pásztorokat ábrázoló bronz-reliefjei, Jos Kerák drótból készített mozdonya és emberalakjai, Jozef Kem szlovák hegyipásztorai, betyárjai.

Érdekes és tanulságos ez a kiállítás. A magyar látogató még kissé rezignált hangulatban távozik. Jugoszlávia és Csehszlovákia két szocialista állam, már felfedezték és értékelik a maguk „na művészeit". Mikor jutunk el már mi is odáig, hogy Győry, Kápl Gajdos és a többi „magyar naiv" művészetét az őket megillető hely állítjuk, hogy alkotásaik reprezentatív kiállítását megrendezzü

Angyal End

Leo de Vries: Szabadtéri plasztika – Sculpture en p
Скульптура на открытом воздухе

Sámuel Kornél, szobrász M.D.K.

az 1911. novemberében megnyílt Szárados úti művésztelep egik legkorábbi lakója, az első világháboru első napjaiban elesett.

BUDAPEST, Bp. 1967. V. évf. 1. sz. 8. old.

Sámuel Kornél

Éva 1913. Bronz. 44,6 cm. J.: Sámuel C.
M.N.G. Ltn.: 56-21-N.
Női alt, 1913. Bronz 41 cm. J.: „Sámuel
C." M.N.G. Ltn: 56.554-N.
Női alt 1912. Fehér márvány, 53 cm.
J.: Sámuel C. 1912. M.N.G. Ltn: 58.63-
N.

Szárados uti művészlelep Ziállítása.
Katalógust összeáll. Csap Erzsébet,
Elischer Brigitta. Bp. 1965.

52.

Radnay Oszkár: Modern szoborgyüjteményünk
[Illusztrációkkal.]

Az az óriási lendület, mellyel a magyar müvészet nem is egészen egy évtized alatt a vezető nemzetek sorába jutott, felrázta a közérdeklődést is. A tárlatok eseményekké váltak, tizezrek látogatják és a közönség egyre hangosabban áhitozott olyan stabil, rendszerbe foglalt képzőmüvészeti anyagra, amiből az egész magyar fejlődés lendületét végigfigyelhesse. A Szépmüvészeti Muzeum e kivánságnak és hivatásának megfelelően - csaknem egy esztendei gondos munka árán - megnyitotta végre azt a 169 müdarabból álló kollekciót, amely nagyjában felöleli az utolsó két század szobrászatát.

Az első fülkében a kronologikus sorrend Ferenczy Istvánnal, az első tudatosan müködő magyar szobrászmüvésszel kezdődik. Hat arcmás és egy pompás genre-márványszobor képviseli a jeles mestert, aki szellemi és nemzeti felfrissülésünk korának, az 1800-as éveknek szülöttje. Rimaszombatból indult el, mint vándor lakatoslegény, hogy a bécsi müvészeti akadémia ércmetsző osztályára eljusson. Ott Klieber tanár tanitványa lesz, aki a nagytehetségü ifjut ösztöndijjal Rómába küldi, ahol csaknem tiz esztendőt tölt el munkában és tanulással. Mikor visszajön hazájába, a fővárosban telepszik le és nehéz küzdelmeket viv a táblabiróvilág közönyével. Legjobb alkotá-

sai közül való az itt kiállitott Kazinczy Ferenc szobra, melynek másodpéldányát a Magyar Tudományos Akadémia faragtatta ki a müvésszel 1847-ben. Pompás a Fáy András portré, továbbá Széchy Mária és Schodel Róza énekesnő mellszobra. A "Pásztorlányka" cimü szimbolikus genre-márványszobra a Nemzeti Muzeumból került át ide.

Ferenczy István müvészete - mestereinek hatása alatt - az uj klasszicizmus szellemében fejlődött. Finomkodó stilussal készültek szobrai, melyeknek patetikus modora különösen a Kazinczy arckép-szobrán és a müvészet keletkezéséről regélő ~~m~~ genre-jén érződik szembeszökően. Az ő hatása alatt növekedett melléje egymásután Dunaiszky Lőrinc budai faragómester, majd Engel József, Alexy Károly, Dosnay Károly, Izsó Miklós és Kugler Ferenc, akiknek részben tanitómestere, részben szellemi irányitója volt. Ők képviselik a magyar szobrászat első generációját, a német és francia hatásokon épült ujbarok és klasszicizáló, patetikus stilus-korszakot, amely után, szinte minden átmenet nélkül, a nemzeti érzés és vele az idegen hatásoktól elkülönülő nemzeti stilus jelentkezik a szobrászatban.

Izsó Miklós, aki Ferenczy Istvánnak volt növendéke, majd Bécsben és Münchenben folytatta tanulmányait, mindjárt első alkotásában magyarnak mutatkozott. A "Busuló juhász", mely most a muzeumban van, általános feltünést kelmtett és Izsó keresett müvész lett; egyremásra alkotta meg az Alföld magyar néptipusainak genreszobrait. Táncoló paraszt-alakjai közkeletüek lettek. Ezekből egész terrakotta vázlat-kollekciót állitott ki a muzeum egy Izsó-vitrinben. A magyar

szellem közben tovább szélesedik és Huszár Adolf müveiben folytatódik a maiak felé. Huszár Adolf "Huzd rá cigány"-a a 6o-as évek egyik nevezetes eseménye, a népszinmüvek virágkorának hangulatából fakadt és hatása jól érződik Huszárnak budapesti Petőfi-szobrán, sőt egy-két momentumban dunaparti többi szobrain is (Eötvös, Deák Ferenc).

Az átmenetet innen a finomkodó naturalizmusba Kugler Ferencnek kiállitott Pulszky-siremlék-reliefje adja. Ez a márványdombormü a magyar szobrászat legjelesebb értékdarabjai közül való és disze a kiállitásnak. Utána szinte szembeszökően látszik az az ujabb müvészeti változat, melynek képviselői Zala György, Fadrusz János, Donáth Gyula, Stróbl Alajos, Róna József és Telcs Ede. Közülök az öt első egységes stilust képvisel és ez a stilus a monumentális naturalizmusban csucsosodik ki, bár az ujbarok ünnepiségét és pátoszát sem veti le egészen.

Zala György a milleniumi emlékmü, a parlament előtt álló Andrássy lovasszobor, a budavári 48-as honvédemlék és az aradi Vértanuk emlékének alkotómestere. Ebben a gyüjteményben, arcképszobrain kivül ott van a hires "Mária és Magdolna" hatalmas szoborkompoziciója, amely mesterének minden müvészi jellegzetességét elénk tárja.

Fadrusz Jánost, a korán elhunyt világhirü mestert csupán a farkasokkal viaskodó Toldi-jának bronzmásolata képviseli: Donáth Gyulát is csak egy szobor - igaz, hogy remekmü! - a "Halál angyala" reprezentálja. Stróbl Alajos müvészete azonban teljes szépségében áll előttünk az "Anyánk" nagyméretü, csudálatos márványszobrával és "Géniusz"

cimü portréjával. Róna József müvészetét pedig barokhatásu Bacchus-szobra és reliefszerüen komponált, kissé diszharmonikus "Zsuzsanna és az öregek" márványcsoportja képviselik.

Ebből a müvészeti változatból Telcs Ede vezet át a ma uralkodó "modernizmusba", amely jelző egy egészen szétfolyó, kialakulatlan müvészeti "akarást" határoz meg. Telcsnek a "Góliát"-ját látjuk, a "régiek" stilusában megalkotva, mig a nemrég kiállitott "Toronyépitő"-je merész lendülettel már a modernizmus jegyében született. Plakettjei közül is egyik a naturális, másik a kereső stilust bizonyitják. Értékben pedig Telcs Ede az a magyar mester, akinek majdnem minden alkotása az egyetemes magyar müvészet egy-egy kiemelkedő eseménye.

A második terem a modern müvészeké, akiknek elrendezési sorrendje Simay $\frac{1}{2}$-mre dekoratiy állatszobrával kezdődik. Ezen az oldalfronton áll Cser Károly életnagyságu hires bronzszobra is, a "Győztes"; ez a férfiakt a jeles mester hatalmas tudásáról és invenciójáról tesz tanuságot. A "diadalmas férfit" ábrázolja, amint átköti homlokát a győzelmi szalagjelvénnyel. Sorban következnek aztán Körösfői-Kriesch Aladár finom márvány-portréja, Ligeti Miklós kis Anonymusa, Damkó József remekbe készült "Definitor" cimü terrakotta portréja, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond barokkosan vibráló "Venczell Béla arcmása", Tóth István pompásan megkomponált "Déli pihenő" bronz-genreje, Sidló Ferenc finom "Primaverá"-ja, Horvay János "Beethoven"-je, Szentgyörgyi István klasszicizált "Kigyóbüvölő"-je, Moiret Ödön egy érdekes márványaktja, Pásztor János néhány szép aktja és "Bucsuzkodás" cimü

hires magyar genréje, Sámuel Kornél végtelenül finom márványreliefje és a "Menekülő" cimü bronzszobra, Ferenczy Béni elfinomitott bronzportréja, Orbán Antal markáns terrakotta fejtanulmánya és Lux Elek quattrocento-finomságu márványportréi. Az érem és plakettanyagban Beck Ö.Fülöp nagy kollekciója mellett Reményi József, zsákodi Csiszér János, Fémes Beck Vilmos, Berán Lajos, Murányi Gyula és Esseö Erzsébet vannak képviselve.

A külföldi szoborgyüjtemény büszkeségei a francia Rodin és a belga Meunier. Itt van Rodin világhirü márvány-kompoziciója, a "Tavasz ébredése", Laurens festő portréja, az "Ébredő ifju" életnagyságu bronzszobra és a párisi Hugo Viktor szobor mellékfigurájának szánt "Nereidák" bronzvázlata. Meuniert pedig a "Hajóvontató", egy remek bronzfej,nagyszerü életnagyságu dokkmunkása és több kisebb bronz-szobra reprezentálja. Mellettük képviselve vannak még Lagae, Dubois, Stoltenberg-Lerche, Rombaux, Hildebrand, Zügel, Liipola György Budapesten élő finn szobrász, Stappen, Franges, Zutt és Maillol.

A modern szoboranyag egyik része se teljes, sőt a hiányok a kiállitás rendeltetését erősen korlátozzák. Olyan mesterek hiányoznak, akik pedig a magyar szobrászatban igen jelentős szerepet vittek és visznek. Igy nincs muzeumunknak egyetlen Fessler Leo szobra se, aki pedig a palatinusi magyar renaissance fontos müvésze volt. Az ő alkotásai a Kalvin-téri "Danubius" kutszobor, amely Budapest legszebb köztéri szobra. Továbbá a királyi várkert oroszlánjai, a Bazilika apostolai stb.

Hiányzik Holló Barnabás is, akiről egyik legutóbbi számunkban

irtunk és akinek özvegye, férje gazdag müvészi hagyatékának birtokában az éhhalállal küzd. A mai jelesek közül nincs képviselve Székely Károly, Margó Ede, Bory Jenő, Lukácsy Lajos, Csiszér János, Maugsch Gyula, Keviczky Hugó, Szamosi-Soós Vilmos, Kallós Ede, Siklódy Lőrinc, Istók János, Farkas Béla, Szántó Gergely, és Visnyovszky Lajos, akik mind kiegészitő egyedi, értékes müvészei szobrászatunknak. Viszont Lux Eleket jellegzetességében nem mutatja be a gyüjtemény, hiszen világhires táncos-szobrai hiányoznak a kiállitásról, azok a szobrok, amikben müvészi lendület és mesterségbeli tudás tekintetében szinte egyedülálló értéke a nemzetközi müvészetnek. Ugyancsak széles kiegészitésre szorul a külföldi anyag is, melyben csupán Rodin és Meunier vannak jól képviselve.

A meglévő müanyag gazdagsága, szépsége és elrendezése azonban minden figyelmet megérdemel és ha a hiányokat pótolhatja az állam, a budapesti Szépmüvészeti Muzeum a legjelentékenyebb kontinentális muzeumok sorába emelkedik.

Panoráma. Bécs. 1926.jul.11. 9.sz. 9-11.p.

lépett külföldi rovargyüjtőkkel, akiknek magyar speciálitásokat szállított.

Furcsa, szelid, őszszakállú emberek, akik a tudományos gyüjtés ürügye alatt gyermekkori játékaikat konzerválták, távoli földrészekből levélbélyegekkel vagy miniatür-csekkekkel bélelt leveleket küldözgettek neki, amelyekben Ino budensist, Steganoptycha hungaricanát vagy Butalis Emichit kértek tőle. A naiv levelek, amelyekkel pillangóküldeményeit kisérte, még inkább azonban a nagy pontossága és megbízhatósága messzi földön jóbarátokat szereztek neki. Külföldi tanárok megjósolták „kedves fiatal barátjuknak", hogy egykor még híres entomológus lesz belőle. Tibor azonban tizenkét éves korában már tudta, hogy belőle sohasem lesz bogarász. A pillangók őt csak üzleti szempontból érdekelték. Fölcsipegette a gazdátlan morzsákat, amelyeket az ország csodálatos bősége az ő verébélelmességének juttatott.

Irén, aki a mostohafia teljes bizalmával dicsekedett, be volt avatva Tibor üzleti gondjaiba is, Lugosy azonban mindezekről akkor vett csak tudomást, mikor tévedésből neki kézbesítettek egy postai csomagot, amely a fia címére érkezett. A csomag után egypár koronányi utánvétet követeltek, ami igen fölháborította Lugosyt, mivel éppen aznap fizetett ki nagyobb összeget Sztárai Mici új bútoraiért.

— Majd takarékosságra szoktatom azt a kölyköt! — mondta és azonnal maga elé idézte Tibort.

— Mi van ebben a csomagban? — kérdezte szigorúan.

— Mannheimból jött? — örvendezett a fiú. — Akkor villamos kapcsolók.

— Minek neked villamos kapcsolók?

— A virágházat szeretném villamosan világítani.

— És te azt hiszed, hogy én ilyen ostobaságra pénzt fogok adni?

Tibor csodálkozva mérte végig az apját.

— Nem kértem édesapától. Máskor sem kértem.

Igaz, — Lugosynak most jutott csak eszébe, — zsebpénzt sem adott soha a fiúnak. Ő olyasmit képzelt, hogy Irén látja el pénzzel.

— Miből fogod megfizetni az utánvételt?

— A magaméból.

— Hát van neked pénzed? Mennyi van?

Tibor kivette a zsebkönyvét és egy pillantást vetett bele.

— Most valamivel kevesebb, mint nyolcszáz korona.

— Honnan vetted azt a pénzt? — csodálkozott Lugosy.

— Pillangókon kerestem. Többet is lehetne, sokkal többet, ha az ember egészen ráadná magát.

— De hogy jutott eszedbe? És éppen pillangókkal?

— Szükségem volt pénzre... Hisz másképp is szerezhettem volna, — de pillangókkal a legmulatságosabb...

Többet nem beszéltek erről. Lugosy azonban most egyszerre más szemmel nézte a gyereket. Az ő fia ez? Ő, Lugosy, egész életében csak egy igazán komoly dolgot ismert: a pénzt. Ő a pénz rabja. Ez a kölyök pedig úgy bánik a pénzzel, mint úr a cselédjével. Ez nem tiszteli a pénzt, csak parancsol neki.

A fiú nem is sejtette, hogy apja e pillanatban milyen babonás tisztelettel gondol reá. Annuskával ketten éppen nekigyürkőztek és nagytakarítást tartottak a virágházban. A kis leánynak otthon az volt a híre, hogy kényelemszerető és rendetlen, a Tibor laboratóriumában azonban fáradhatatlanul dolgozott és példás rendet tartott az ezerféle kacat között. Ez azonban természetes volt, mert otthon minden apáé volt, a virágházban pedig az ő és Tibor közös háztartása folyt. Folytatjuk

---

Versek

Örök vándorlás

Álljunk meg már, élettársam,
Hajlott korunk alkonyában
Nehéz már a vándor-út . . .
Tudom, hogy egy kis tanyáért,
Egy-két árnyas, lombos fáért
Od'adnád a koszorút.

Én is vágyom megpihenni,
Alig birlak már követni,
A remény is elhagyott:
Ne áltassuk a lelkünket,
Egünkről is mind letüntek
A biztató csillagok.

Oh ha el-elgondolkozom,
Hány hajlék volt az otthonom,
S mind idegen, mostoha:
Érzem, nem lesz pihenésünk,
Amíg oda el nem érünk,
Nem állunk meg már soha!

Tüskék

Mindig csak a bú, gond,
Soha egy kis sugár!
A lelkem örökké
Sötét árnyékba jár.
Sehol egy kis sziget,
Ahol megújúljon,
Hol hinni, remélni
Újra megtanúljon.

Mig más csak úgy gázol
A himes virágba:
Az én vágyó szemem
Egy szálát se látja.
Pedig mindig vetem,
Mindig ültetgetem,
Virág helyett mégis
Mindig tüske terem.

Pósa Lajosné.



Horn Ede emléktáblája szülőházán, Vágujhelyen. Sámuel Kornél szobormüve

Interieur

Elbeszélés

Irta Móricz Zsigmond

A nagyvendéglő étterme ma végtelenül szomoru. Kis borús téli napban gurnyasztanak a kisváros csüggedt szárnyu házai s az utcán százával álldogáló bundás parasztok a bennszülöttek szívós megszokottságával tűrik a gyászos, önszín napot. De akit sorsa idehozott, mint valami angol kolóniát az indiai kormányzás számára, kétségbeesve néz ma körül, mi keresni valója is van e világrészen.

A nagyvendéglő éttermében, mint valamely focusban torlódott egybe a kisváros úri életének egész gyászos szegénysége, élettelensége, bánatosan tengődő sorsa. A tágas nagy terem, amelyben hajdan a bennszülöttek hatalmasai akasztották kandallópárkányra hóbafagyott gőzölgő bundáikat, míg ők vastag, vértől duzzadt testüket borral fűtötték s torzonborz kedvvel itták a hámból kirugás mámorát, — most üres . . . Néhány asztal az ablak előtt, letakarva fehér abrosszal, rajtuk gyufatartó, só- és olajtartók, egy-egy lábon álló gyümölcstányér . . . De a hideg dermesztő; csontig hasító cúg húzódik az ablakok s az ajtók közt; aki az enyhe borúból belép, összerázkódik, mintha jégbarlangba toppanna. A füsttől evitt sarkokból csak úgy süvölt a szegénység fagya.

A pincér árván ődöng, szalvéta lóg a hóna alatt s Isten tudja, mire gondol; talán a nyárra, amikor ő vidám nyári pincér valamerre a zöld kocsmák világában; talán a háborura, amely egyszerre takarékosságra szoktatta az embereket s most még az a néhány kereskedő is elmaradt, akik mégis el-elhánytak egy-egy éjszaka pár forintocskát; talán a babájára, aki . . .

Nyilik az ajtó; jönnek az abonnens urak . . .

Ketten, adóhivataliak . . . Ma itt, holnap Fogarason, vagy Eperjesen, ahová helyezik őket . . . A magyar klimának ez a rétege, a nagyvendéglő abonnenseinek flórája mindig, mindenfelé ugyanaz.

Vidáman néznek körül a hidegben; mégis, bár ázott-fázott, megnyűtt fiatalság, de nőtlen ember fiatalsága ül arcukon s egyszerre fölverik az unatkozó terem levegőjét.

— Fene egye meg, Müller úr, itt mindig ilyen hideg van.

— Még vasárnap is Orosz úr.

Fesztelenek, egy húron pendülnek, de nem tegezik egymást . . . Hja, az egyik, Orosz úr, helybeli, bennszülött iparosfamiliából nőtte ki magát urrá és sovány testéből csak úgy villog a hencegés: hivatalnok úr! . . . A másik püffedten kövér, puhán önállótlan; a Müller úr, a bevándorlott, az idehelyezett, a sváb, a csöndes, élettapasztalos úr, akinek csak a szellemi fölény maradt.

Orosz úr kabátostól veti le magát a székre. Itt, elég hátul, az ajtó mellett, távol az ablakoktól . . . S üresek az előkelőbb helyek, az első hosszu asztal . . . Müller úr kihámozza magát bársonygalléros, kissé világot járt kabátjból s leül szemben Orosz úrral, háttal

Uj Idők 1913. I. 64. l.

Kat
239

Plast

1912

4119. Sámuel Cornél.
Sz. Szilágykövesden 1883 április 10-én.

Menekülő

Vétetett az 1912 február 24-iki 13850 sz. leirat szerint 6000 K-án bronzban (474-912).

Kifizettetett 1912 márczius 18-án. -- Elszámoltatott 1912 április 8-án (840-912).

III 3 - 183

2171

az 1912 január 17-iki (157-912), illetőleg

Sz. n. 371-912
Át. lelt. 7085
157-912-31

Pl.
Vét. 1912
v.

382 ford.

838

A menekülő.

Egész alakban és előrehajoltan ábrázolt fiatal ember, ki menekvés közben fejét balra hajtja, tekintetét a földre szegzi és kezeivel olyan mozdulatot tesz, mintha [redacted] megijedt volna. Testével jobb lábára nehezedik, bal lábával pedig lépni készül. Nyakának és karjainak izmai duzzadtak. Haja rövid, arcza és bajusza leberetvált. Jelzése oldalt balról: »Samuel Cornél Firenze 1911« és a talaj elején: »GALLI ÉS VAGNALI, BUDAPEST.«

Bronzszobor, magassága 172 cm.